

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย: ลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรม

นางสาวณิรนุช แมลงภู

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REWARD AND PUNISHMENT MOTIFS IN THAI FOLKTALE: CHARACTERISTICS AND
CULTURAL MEANINGS

Miss Neeranooch Malangpoo

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย:

ลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรม

โดย

นางสาวณิรนุช แมลงภู

สาขาวิชา

ภาษาไทย

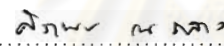
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ จารูวร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุญาติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

 คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ อัครวิรุฬห์การ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ณ ถลาง)

 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ จารูวร)

 กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีผาสุข)

 กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน)

ฉีรณูช แมลงภู: อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย: ลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรม. (REWARD AND PUNISHMENT MOTIFS IN THAI FOLKTALE: CHARACTERISTICS AND CULTURAL MEANINGS) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. ประมิ่ง จารูวร, 362 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยที่รวบรวมได้จาก สารานุกรมวัฒนธรรม จำนวน 897 เรื่อง มีอนุภาคทั้งสิ้น 1,961 อนุภาค เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอนุภาคดังกล่าวทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม

ผลการศึกษาพบว่า อนุภาคดังกล่าวสะท้อนลักษณะร่วมทางความคิดว่า 1) ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษมักเป็นเพศชายที่เป็นชนชั้นสูงและเป็นพ่อหรือสามี และสิ่งเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่ไม่กล่าวถึงผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษ แต่กล่าวว่าตัวละครได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากผลแห่งการกระทำหรือผลกรรมของตนเอง 2) ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษมักเป็นตัวละครชนชั้นล่าง คือทศตะก่าพริ้ว คนสามัญ และตัวละครหญิงที่เป็นภรรยาและลูกสาว 3) การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษเน้นเรื่องการทำดีและการทำความผิดทางพุทธศาสนา ความผิดเรื่องชู้สาว และการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4) รางวัลที่ได้รับมักเป็นรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและการได้คู่ครอง ส่วนการลงโทษมักเป็นการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย เนรเทศ และการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ 5) เงื่อนไขของการได้รับรางวัล เน้นว่าจะได้รับรางวัลหากปกป้องบ้านเมือง ช่วยชีวิตสิ่งเหนือธรรมชาติ และทำความดีทางพุทธศาสนา ส่วนเงื่อนไขของการถูกลงโทษเน้นว่าหากผู้หญิงคบชู้หรือผู้ใดลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะถูกลงโทษ

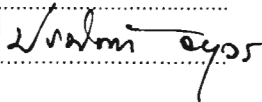
อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษยังสื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมไทยโดยรวม กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากลักษณะร่วมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของทุกภาคพบว่าสิ่งที่เน้นย้ำคือเรื่องของการทำความดีและความซื่อทางพุทธศาสนา แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาคพบว่า นิทานพื้นบ้านภาคเหนือสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการทำทาน ภาคอีสานให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารการกิน ภาคกลางให้ความสำคัญกับการปกป้องบ้านเมือง และภาคใต้ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู ส่วนในระดับสังคมไทยโดยรวมพบว่า อนุภาคดังกล่าวสะท้อนความหมายเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคมไทยซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องของชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ ความเหลื่อมล้ำทางเพศ และความสัมพันธ์ในครอบครัว

ภาควิชา ภาษาไทย.....

สาขาวิชา ภาษาไทย.....

ปีการศึกษา 2552.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อ อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4980132222 : MAJOR THAI

KEYWORDS: REWARD AND PUNISHMENT MOTIF / CHARACTERISTIC / CULTURAL MEANING

NEERANOOCH MALANGPOO : REWARD AND PUNISHMENT MOTIFS IN THAI FOLKTALE:

CHARACTERISTICS AND CULTURAL MEANINGS. THESIS ADVISOR :

PORAMIN JARUWORN, Ph.D. 362 pp.

This thesis is the study on 1,961 reward and punishment motifs in 897 Thai folktales collected from the *Encyclopedia of Thai Culture*. The objective of the study is to analyze the characteristics and cultural meanings from such motifs at local and national levels.

The results from the study reveal that reward and punishment motifs share certain ideas, which are 1) the rewarder and punisher were male higher status people and fathers or husbands, and supernatural characters, moreover, some motifs did not mention about rewarder or punisher, but mention that the characters were rewarded and punished by good and evil deeds of their own. 2) those who were rewarded or punished were lower status people such as the poor, orphans, common pheasants, as well as wives and daughters; 3) the deeds that deserved rewards and punishment were good and evil deeds in the Buddhist ideas, adultery, and wrong doings to the supernatural characters; 4) rewards were wealth and spouses whilst punishments were death, exile, and natural disaster; and 5) rewarding conditions were to protect a city, to save the life of a supernatural character, and to do good deeds in Buddhism whilst conditions that led to punishments were adultery and profanity to a supernatural character.

Reward and punishment motifs also reflect cultural meanings at local and national levels. Locally considered, the shared characteristics found in all regions emphasize good and bad behavior in Buddhism principle. The specific characteristics in each region reflect that, northern folktales emphasize almsgiving while northeastern folktales are emphatic on food. Folktales in the central region of Thailand emphasize security of the city whereas those of the south concentrate on sacred things and gratitude. When considered in Thai society, the cultural meanings portrayed by such motifs are related to the "Norms of Thai Society" in terms of social classes, Buddhism, supernatural powers, sex discrimination, and relationship among family members.

Department : Thai.....

Student's signature.. *Neeranaoch Malangpoo*

Field of study : Thai.....

Advisor's signature.. *Poramin Jaruworn*

Academic year : 2009.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการควบคุม ดูแลเอาใจใส่ของ อาจารย์ ดร. ประมินทร์ จารูร อาจารย์ที่ปรึกษาผู้มีความกรุณาต่อศิษย์อย่างยิ่ง เสียสละเวลาในการตรวจแก้ไขอย่างละเอียด อีกทั้งให้ความรู้ ให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอนประสบการณ์อันมีค่า ตลอดจนให้กำลังใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ศิราพร ณ ถลาง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต วิงวอน แล อาจารย์ ดร. ศิริพร ภักดีผาสุข ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ยิ่งต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้วิชาคติชนวิทยาและวรรณคดีให้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ กัญญรัตน์ เวชศาสตร์ และคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้ความรู้ คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภกัญญาณี ผาทอง และ อาจารย์ พงนามณี ยิ่งสกุล ที่ช่วยตรวจทานการแปลดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

ขอบพระคุณคุณป้าทั้ง 2 ท่าน และคุณแม่ ที่ให้การสนับสนุน ดูแลเอาใจใส่ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณนางสาวฉายศิริ พัฒนาการ ที่ช่วยทำอ้างอิงแบบเชิงอรรถเป็นอย่างดี นางสาวพรพิมล ชมพูพาน ที่ช่วยพิมพ์ภาคผนวก และขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์นี้เสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฒ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
1.3. สมมติฐานการวิจัย.....	7
1.4. ขีดกลางเบื้องต้น.....	7
1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
1.6. ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.7. วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	14
2.1. การจำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	14
2.1.1. หมวดอนุภาคที่กล่าวถึงการให้รางวัลและการลงโทษอย่างกว้าง ๆ.....	16
2.1.2. หมวดอนุภาคการกระทำที่ได้รับรางวัล.....	17
2.1.3. หมวดอนุภาคเกี่ยวกับลักษณะของรางวัล.....	19
2.1.4. หมวดอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษ.....	21
2.1.5. หมวดอนุภาคประเภทของการลงโทษ.....	26
2.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	32
2.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล.....	32
2.2.2. ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ.....	34
2.2.3. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ.....	36

2.2.4.	ประเภทของรางวัลและการลงโทษ.....	39
2.2.5.	เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ.....	42
3.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	52
3.1.	นิทานพื้นบ้านภาคเหนือที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ.....	52
3.1.1.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา.....	52
3.1.2.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์.....	53
3.1.3.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น.....	54
3.1.4.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก.....	54
3.1.5.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ.....	55
3.1.6.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา.....	55
3.1.7.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องผี นิทานเข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานสัตว์.....	56
3.2.	ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	56
3.2.1.	ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	56
3.2.2.	การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	64
3.2.2.1.	การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	64
3.2.2.2.	การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	68
3.2.3.	รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	73
3.2.3.1.	ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	73
3.2.3.2.	ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	76
3.2.4.	เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	79
3.2.4.1.	เงื่อนไขของการได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	79
3.2.4.2.	เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	80
4.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	85
4.1.	นิทานพื้นบ้านภาคอีสานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ.....	85
4.1.1.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์.....	85

4.1.2.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา.....	86
4.1.3.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น.....	87
4.1.4.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา.....	87
4.1.5.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ.....	88
4.1.6.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก นิทานชีวิต นิทานเกี่ยวกับ เรื่องผี และนิทานวีรบุรุษ.....	88
4.2.	ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	89
4.2.1.	ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	89
4.2.2.	การกระทำที่รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	96
4.2.2.1.	การกระทำที่รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	96
4.2.2.2.	การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	101
4.2.3.	รางวัลและโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	105
4.2.3.1.	ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	105
4.2.3.2.	ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	109
4.2.4.	เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	113
4.2.4.1.	เงื่อนไขของการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	114
4.2.4.2.	เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน.....	115
5.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	120
5.1.	นิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ.....	120
5.1.1.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น.....	120
5.1.2.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา.....	121
5.1.3.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์.....	122
5.1.4.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา.....	122
5.1.5.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ.....	123
5.1.6.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ.....	123
5.1.7.	อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี นิทาน เข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานชีวิต.....	120

5.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	125
5.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	125
5.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	130
5.2.2.1. การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	130
5.2.2.2. การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	134
5.2.3. รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	138
5.2.3.1. ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	138
5.2.3.2. ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	142
5.2.4. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	145
5.2.4.1. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	145
5.2.4.2. เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง.....	136
6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	146
6.1. นิทานพื้นบ้านภาคใต้ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ.....	151
6.1.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น.....	151
6.1.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์.....	152
6.1.3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ.....	153
6.1.4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา.....	154
6.1.5. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ.....	154
6.1.6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา.....	155
6.1.7. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก.....	155
6.1.8. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานเกี่ยวกับเรื่องผี นิทานชีวิต นิทานสัตว์ นิทานเข้าแบบ และนิทานวีรบุรุษ.....	156
6.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	157
6.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	157
6.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษใน นิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	162

6.2.2.1.	การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	162
6.2.2.2.	การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	168
6.2.3.	รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	171
6.2.3.1.	ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	171
6.2.3.2.	ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	174
6.2.4.	เนื้อหาของรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	179
6.2.4.1.	เนื้อหาของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	179
6.2.4.2.	เนื้อหาของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้.....	180
7.	ลักษณะร่วมและความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านไทย.....	184
7.1	ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย.....	184
7.1.1	นิทานพื้นบ้านไทยประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษ.....	184
7.1.2	ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน นิทานพื้นบ้านไทย.....	187
7.1.2.1	ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านไทย.....	188
7.1.2.2	ลักษณะร่วมของอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย.....	190
7.1.3	ลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค.....	192
7.1.4	ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย เปรียบเทียบกับในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	194
7.1.5	ลักษณะร่วมทางความคิดที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและ การลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย.....	195
7.1.5.1	ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ.....	195
7.1.5.2	ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ.....	196
7.1.5.3	การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ.....	197
7.1.5.4	รางวัลและโทษ.....	197
7.1.5.5	เนื้อหาของรางวัลและการถูกลงโทษ.....	197

7.1.5.6	ลักษณะร่วมทางความคิดของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านไทยเมื่อเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	198
7.2	ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านไทย.....	199
7.2.1	ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ.....	201
7.2.1.1	นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ: การทำทาน.....	201
7.2.1.2	ภาคอีสาน: ความสำคัญของเรื่องอาหารการกิน.....	210
7.2.1.3	ภาคกลาง: ความสำคัญของบ้านเมือง.....	218
7.2.1.4	ภาคใต้: ความสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู.....	223
7.2.2	บรรทัดฐานของสังคมไทย: ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาค การให้รางวัลและการลงโทษในระดับสังคมไทยโดยรวม.....	227
7.2.2.1	พฤติกรรมที่พึงปรารถนา พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สิ่งที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนาในสังคม.....	228
7.2.2.2	ชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศ และความสัมพันธ์ใน ครอบครัว: อิทธิพลต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษใน สังคมไทย.....	231
8.	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	241
	รายการอ้างอิง.....	250
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	255
	ภาคผนวก ข อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย.....	305
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	362

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ตารางแสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทาน พื้นบ้าน.....	43
2. ตารางแสดงการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทาน พื้นบ้าน.....	46
3. ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน ภาคเหนือ.....	82
4. ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสาน.....	117
5. ตารางแสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทาน พื้นบ้านภาคกลาง.....	148
6. ตารางแสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทาน พื้นบ้านภาคใต้.....	181
7. ตารางแสดงจำนวนนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาคที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษ.....	185
8. ตารางแสดงลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ทั้งภาคต่างๆ	187
9. ตารางแสดงเงื่อนไขของอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทาน.....	190

สารบัญแผนภูมิ

บทที่	หน้า
1. แผนภูมิแสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	37
2. แผนภูมิแสดงการกระทำที่ถูกลงโทษจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	38
3. แผนภูมิแสดงประเภทของรางวัลจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	40
4. แผนภูมิแสดงการลงโทษจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน.....	41

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษานูภาค (motif) เป็นการศึกษาองค์ประกอบหรือเนื้อหาส่วนย่อยๆของนิทานซึ่งสามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของนิทานได้ ศิราพร ณ ถลาง กล่าวไว้ว่า “แม้การศึกษานูภาคจะมีได้มีทฤษฎีรองรับ แต่หากการวิเคราะห์นูภาคจะนำไปสู่ความเข้าใจธรรมชาติของข้อมูลที่เป็นนิทาน ธรรมชาติของมนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์ การศึกษานูภาคก็น่าจะเป็นวิธีวิทยาอันหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ทางคติชนวิทยาและในทางมนุษยศาสตร์”¹

สตีธ ทอมป์สัน (Stith Thompson) ได้ให้ความหมายของ “นูภาค” หรือ “motif” ไว้ใน Standard Dictionary of Folklore Mythology and Legend² ว่า นูภาค หมายถึง องค์ประกอบในคติชนที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้และยังหมายรวมถึงแบบสร้าง (patterns) ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในเพลงและดนตรี ส่วนนูภาคของเรื่องเล่านั้นจะพบได้ในนิทานที่เล่าต่อ ๆ กันมา อาจเป็นนูภาคที่เกี่ยวกับสัตว์ประหลาด หรือสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะแปลกพิสดารไปจากปกติ เช่น นางฟ้า แม่แม่มด มังกร รากษส แม่เลี้ยงใจร้าย สัตว์พูดได้ ดินแดนมหัศจรรย์ วัตถุวิเศษ หรือปรากฏการณ์แปลก ๆ นูภาคอาจเป็นเรื่องสั้น ๆ ธรรมดาสามัญก็ได้ ทว่าต้องกระทบใจหรือจูงใจผู้อ่านหรือผู้ฟัง*

¹ ศิราพร ณ ถลาง, ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548),35.

² Maria Leach, ed. Standard Dictionary of Folklore, Mythology, and Legend Vol.2 (J-Z), (New York: Funk & Wagnalls, 1949), 753.

* ดัชนีภาษาอังกฤษว่า “Motif in the term used to designate any one of the parts into which an item of folklore can be analyzed. In folk art there are motifs of design, form which are repeated or combined with other forms in characteristic fashion. There are similarly recurring patterns which may be identified in folk music and folk song...Narrative motifs some time consist of very simple concept which continually find their place in traditional tales. These may be unusual creatures like fairies, witches, dragon, ogres, cruel stepmother, talking animals, or the like. They may consist of marvelous worlds or of lands in which magic is always powerful, of all kind of magic object and unusual Phenomena. A motif may also be essentially a short and simple story in itself, an occurrence that is sufficiently striking or amusing to appeal to an audience of listeners...any of the elements going into a traditional tale, it must be remembered that is order to become a real part of tradition an element that will make people remember and repeat it. “

นอกจากนี้ สตีธ ทอมป์สัน ยังได้อธิบายลักษณะสำคัญของอนุภาคเพิ่มเติมไว้ในหนังสือ *The Folktale* (1977) อีกด้วยว่า อนุภาคเป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดในนิทานที่สามารถทำให้นิทานเรื่องนั้นคงอยู่ได้สืบมา อนุภาคจึงต้องมีความพิเศษ อนุภาคโดยมากมีลักษณะ 3 ประการ ประการแรก อนุภาคอาจเป็นตัวละคร ซึ่งแปลกพิเศษกว่าตัวละครปกติ เช่นเทพเจ้าหรือสัตว์พิเศษ แม่มด หรือนางฟ้า หรือลักษณะมนุษย์ตามขนบนิยามเช่นลูกคนสุดท้องเป็นลูกคนโปรด ประการต่อมา อนุภาคอาจเป็นสิ่งสำคัญบางประการที่ทำให้เรื่องนิทานนั้นเกิดขึ้น เช่น ของวิเศษ ประเพณีที่ผิดธรรมดา ความเชื่อแปลก ๆ เป็นต้น ประการสุดท้าย คือ อนุภาคหนึ่งมีเหตุการณ์เดียว³

ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 ได้มีการรวบรวมนิทานพื้นบ้านจากเขตวัฒนธรรมต่างๆ ทั่วโลก ต่อมาในต้นศตวรรษที่ 20 ได้มีกลุ่มนักคติชนวิทยาที่พยายามจะศึกษาความเป็นสากลในนิทานพื้นบ้านทั่วโลก โดยมีสตีธ ทอมป์สัน นักคติชนวิทยาชาวอเมริกันเป็นบรรณาธิการ และได้ร่วมกันจัดทำ *Motif-Index of Folk Literature* หรือดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน⁴ โดยจัดเป็นหมวดอนุภาค A-Z เช่น หมวด A – อนุภาคเกี่ยวกับตำนานปรัมปรา (Mythological Motifs) หมวด B – อนุภาคเกี่ยวกับสัตว์ (Animals) หมวด C – อนุภาคเกี่ยวกับข้อห้าม (Taboo) หมวด D – อนุภาคเกี่ยวกับความวิเศษ (Magic) หมวด H – อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบ (Test) หรือ หมวด R – อนุภาคเกี่ยวกับการกักขังและการหลบหนี (Captives and Fugitives) เป็นต้น⁵

อนุภาคหมวดหนึ่งที่น่าสนใจได้แก่ อนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษ (Reward and Punishment) ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ได้จำแนกอนุภาคในหมวดดังกล่าวเป็น 4 หมวดย่อยๆ ได้แก่ หมวดอนุภาคการกระทำที่ได้รางวัล (Q10-Q99. *Deeds rewarded*) เช่น

³ Stith Thompson, *The Folktale* (London : University of California Press, 1977), 415-416. ต้นฉบับภาษาอังกฤษว่า:

“A motif is the smallest element in a tale having a power to persist in tradition. In order to have this power it must have something unusual and striking about it. Most motifs fall into three classes. First are the actors in tale-gods, or unusual animals, or marvelous creatures like witches, ogres, or fairies, or even conventionalized human characters like the favorite youngest child or the cruel stepmother. Second come certain items in the background of the action-magic object, unusual customs, strong belief, and the like. In the third place there are single incidents and these comprise the great majority of motifs.”

⁴ ศีราพร ณ ถลาง, *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*, หน้า 37.

⁵ Stith Thompson, *Motif – Index of Folk – Literature: A classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends vol. 1* (Bloomington: Indiana University Press, 1955), 29-35.

เด็กแบ่งขนมปังก้อนสุดท้ายให้ภูต (แม่มด ฯลฯ) (Q42.1.1. *Child divides last loaf with fairy (witch, etc.)*) หมวดอนุภาคเกี่ยวกับลักษณะของรางวัล (Q100-199. *Nature of rewards*) เช่น ใต้บุตรเป็นรางวัลจากการสวดมนต์ (Q192. *Child given as reward for prayer.*) หมวดอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษ (Q200-399. *Deeds punished*) เช่น ถูกลงโทษเพราะคิดประพฤติดิฉินในกาม (Q241.1. *Desire to commit adultery punished.*) และ หมวดอนุภาคการลงโทษ (Q400-599. *Kinds of punishment.*) เช่น ขโมยถูกลงโทษโดยการตัดมือตัดเท้า (Q451.0.4. *Hands and feet cut off for robbery.*) เป็นต้น

ตามที่สตีท ทอมป์สัน ได้จำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเป็น 4 หมวดดังกล่าวไว้ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านนี้ สตีท ทอมป์สัน ไม่ได้ศึกษารวบรวมอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยไว้ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านนี้ด้วย จึงน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะอย่างไร การกระทำอะไรบ้างที่ทำให้ได้รับรางวัลหรือทำให้ได้รับโทษ และอะไรคือรางวัลหรือโทษซึ่งเป็นผลจากการกระทำต่างๆ ของตัวละครในนิทานไทย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานยังมีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่อง ผู้ให้รางวัลและผู้ถูกลงโทษ ผู้ได้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษอีกด้วย

ในเรื่อง “ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ” นั้น มีตัวอย่างจากอนุภาคหมวด Q เช่น อนุภาคการให้รางวัล Q53.3.1. *หญิงสาวเป็นข้ารับใช้และให้ทรัพย์สินแก่ผู้ที่ช่วยเธอจากกับดัก* อนุภาคนี้ผู้ให้รางวัลเป็นหญิงสาวผู้ได้รับความช่วยเหลือ หรือ อนุภาคการลงโทษ เช่น Q221.4. *กะลาสีเรือไม่ยอมรับพระเจ้าเรือจึงอัปปาง* อนุภาคนี้ผู้ลงโทษคือพระเจ้า จากอนุภาคที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอนุภาคดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครใดบ้างที่เป็นผู้มีอำนาจในการให้คุณหรือให้โทษแก่ตัวละครอื่น ๆ ได้ ซึ่งในนิทานไทยผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษมักเป็นพระราชา เช่น อนุภาคการลงโทษในเรื่อง *กำพร้าจันทอง* ครอบครัวยุติธรรมหนึ่งเป็นผีโพง พระราชาให้ขับออกจากเมือง⁶ เป็นต้น

ในประเด็นเรื่อง “ผู้ได้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ” พบในอนุภาคหมวด Q เช่น อนุภาคการให้รางวัล Q86.1. *มดได้รับรางวัลจากความขยันมีอาหารกินตลอดฤดูหนาว เพราะเก็บอาหารโดยนำไปตากแดดให้* อนุภาคนี้ผู้ได้รับรางวัลคือมด หรือ อนุภาคการลงโทษ Q243.1.1. *โสเภณีถูกเผา (ในนรก)* อนุภาคนี้ผู้ถูกลงโทษคือโสเภณี ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งสองอนุภาคนี้ได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับลักษณะของคนดีหรือคนไม่ดี กล่าวคือ คนดีมักจะได้รับรางวัล ขณะที่คนไม่ดีมักจะถูกลงโทษ ซึ่ง

⁶ บำรุง บารมี, “กำพร้าจันทอง,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 285-289.

ในนิทานไทยที่พบลักษณะดังกล่าวเช่นกัน เช่น อนุภาคการให้รางวัลในเรื่อง *กำพร้าหมาดำ ทุกตะไวกัชีวิตหนู หนูจึงช่วยให้ได้เจ้าหญิงเป็นคู่ครอง*⁷ อนุภาคดังกล่าวผู้ได้รับรางวัลคือทุกตะ แสดงให้เห็นว่าแม้เป็นคนยากจนแต่เป็นคนมีเมตตาที่ได้รับรางวัลได้ หรือ อนุภาคการลงโทษในเรื่อง *กาภินางกาก็มีชายชู้หลายคน พระเจ้าพรหมทัตจึงสั่งให้ลอยแพ*⁸ อนุภาคดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าหญิงหลายใจเป็นคนไม่ดี เป็นต้น ผู้ได้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษในนิทานจึงสะท้อนให้เห็นความคิดว่าบุคคลใดมีลักษณะที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาในสังคม

ส่วนในเรื่อง “เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ” นั้น มีตัวอย่างจากอนุภาคหมวด Q เช่น อนุภาคการให้รางวัล *Q192.ได้บุตรเป็นรางวัลจากการสวดมนต์* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลว่าเพราะสวดมนต์จึงได้บุตร หรืออนุภาคการลงโทษ *Q451.0.4. ขโมยถูกลงโทษโดยการตัดมือตัดเท้า* ก็สะท้อนเงื่อนไขของการถูกลงโทษว่า เมื่อเป็นขโมยจึงถูกลงโทษโดยการตัดมือตัดเท้านั่นเอง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึง “การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นได้ในนิทานไทยจำนวนมาก ประเด็นต่างๆที่กล่าวมานี้ควรมานำมาศึกษากับนิทานไทยโดยละเอียด ซึ่งจะทำให้เห็นลักษณะร่วมและความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษได้ต่อไป

จากการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาในเชิงอนุภาค ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาที่ผ่านมามักเน้นศึกษาอนุภาคในนิทานไทยเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน เพื่อวิเคราะห์ความหมายในเชิงสากลและในมิติทางวัฒนธรรม กล่าวคือ มักเป็นการศึกษาเปรียบเทียบอนุภาคในนิทานไทยกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านเพื่อหาลักษณะที่เป็นสากลโดยวิเคราะห์จากอนุภาคที่ปรากฏตรงตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านและที่เป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมซึ่งวิเคราะห์ได้จากอนุภาคที่ไม่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน เช่น เอื่อนทิพย์ พิระเสถียร ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคนิทานในปัญญาสาขาค ⁹ วัชรภรณ์ พัฒนศิริ ศึกษาเรื่องวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี¹⁰ จารุวรรณ เชาว์นวม ศึกษาเรื่อง นิทาน

⁷ บุญชื่น ไชยรัตน์ และ พรหมเพ็ญเครือไทย, “กำพร้าหมาดำ,” *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ* เล่ม 1 (2542): 293-295.

⁸ ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคง, “กาภิ,” *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง* เล่ม 1 (2542): 263.

⁹ เอื่อนทิพย์ พิระเสถียร, “การศึกษาวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสาขาค” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528).

¹⁰ วัชรภรณ์ พัฒนศิริ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิทานกลอนอ่าน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540).

พื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม¹¹ ปรียารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์ ศึกษาเรื่อง อนุภาคสมพาสที่ผิวดรรณชาติในนิทานไทย¹² หรือ รัชชนิษฐ์ ศรีสมาน ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของไทย¹³ เป็นต้น

จากแนวทางการศึกษาที่ผ่านมาในงานวิจัยดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาอนุภาคนอกจากจะทำให้เข้าใจความเป็นสากลและลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมแล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่ง การศึกษาอนุภาคใดอนุภาคหนึ่งที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในนิทานของท้องถิ่นต่างๆก็สามารถทำให้เข้าใจลักษณะทางวัฒนธรรมที่เน้นย้ำในแต่ละท้องถิ่นได้อีกด้วยอันจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าในมิติทางวัฒนธรรม หรือ ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่วิเคราะห์ได้จากอนุภาคนั้น ยังสามารถศึกษาให้ลึกซึ้งลงไปถึงมิติทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น หรือลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นได้อีกด้วย

จากการศึกษาในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าในนิทานพื้นบ้านไทยมีอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่ามีนิทานพื้นบ้านทั้งหมด 1,591 เรื่อง ใน 1,591 เรื่องนี้พบอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษถึง 897 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57 ของนิทานที่รวบรวมได้ ทั้งนี้ยังพบว่าอนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการที่เน้นย้ำต่างกันไปในแต่ละภาค รายละเอียดเกี่ยวกับนิทานภาคต่างๆ ที่รวบรวมได้จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยทั้งสี่ภาคมีดังนี้

ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ผู้วิจัยรวบรวมนิทานได้ 707 เรื่อง มีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 387 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 55 ของนิทานที่รวบรวมได้ อนุภาคที่พบจะปรากฏในนิทานศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน ผู้วิจัยรวบรวมนิทานได้ 188 เรื่อง มีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 130 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 69 ของนิทานที่รวบรวมได้ จากการสำรวจในเบื้องต้นพบว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์มากที่สุด และพบอนุภาคดังกล่าวในนิทานประจำถิ่นรองลงมา

¹¹ จารุวรรณ เชาว์นาม, "นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).

¹² ปรียารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์, "อนุภาคสมพาสที่ผิวดรรณชาติในนิทานไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

¹³ รัชชนิษฐ์ ศรีสมาน, "การวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547).

ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง ผู้วิจัยรวบรวมนิทานได้ 263 เรื่อง มีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 151 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57 ของนิทานที่รวบรวมได้ อนุภาคดังกล่าวปรากฏในนิทานประเภทตำนาน นิทานมหัศจรรย์ นิทานศาสนา และนิทานประจำถิ่นในปริมาณใกล้เคียงกัน

ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ ผู้วิจัยรวบรวมนิทานได้ 433 เรื่อง มีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 229 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 54 ของนิทานที่รวบรวมได้ อนุภาคดังกล่าวพบในนิทานประจำถิ่นเป็นส่วนมาก

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานในท้องถิ่นต่างๆ ของไทยเป็นจำนวนมากและพบในนิทานหลากหลายประเภท การนำเสนอของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ มาศึกษาก็จะทำให้เห็นลักษณะร่วมทางความคิดที่สะท้อนผ่านอนุภาคดังกล่าวนี้ได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเชิงอนุภาคนอกจากจะทำให้สามารถวิเคราะห์ลักษณะร่วมทางความคิดได้แล้ว ยังสามารถนำไปสู่ความเข้าใจวัฒนธรรมได้อีกด้วย ศิราพร ณ ถลาง กล่าวถึงการวิเคราะห์วัฒนธรรมจากเนื้อหาของอนุภาคในนิทานไว้ว่า

“การศึกษาอนุภาคไม่จำเป็นต้องใช้ **ดัชนีอนุภาค** เป็นตัวตั้งเสมอไป เราอาจเลือกศึกษาอนุภาคที่น่าสนใจบางอนุภาคแล้วดูการปรากฏของอนุภาคนั้นๆ ในนิทานเรื่องต่างๆ หรือวิเคราะห์ว่าอนุภาคนั้นๆ สะท้อนความคิด ความเชื่อทางวัฒนธรรมของผู้เป็นเจ้าของนิทานหรือตำนานนั้นๆ อย่างไร”¹⁴

จากคำกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะร่วมทางความคิดหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ และมีความหมายต่อวัฒนธรรมไทยอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานไทยเป็นหลัก และจะนำอนุภาคในหมวด Q ตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน มาเป็นส่วนเสริม โดยจะมุ่งนำเสนอให้เห็นว่าการศึกษานิทานพื้นบ้านในเชิงอนุภาคนอกจากจะทำให้เห็นลักษณะที่เป็นสากลเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านแล้วการศึกษาเชิงอนุภาคยังสะท้อนให้เห็นมิติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะมิติทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นได้อีกด้วย ซึ่งความหมายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและการ

¹⁴ ศิราพร ณ ถลาง, ทัศนศึกษา วิจัยวิทยานิพนธ์การวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน, หน้า 58.

ลงโทษในนิทานไทยน่าจะสัมพันธ์กับความคิดในเรื่องคุณธรรมอันเป็นการให้คุณค่า (value) กับ การกระทำที่เห็นว่าเป็น “คุณ” และ “โทษ” ของคนในสังคม

1.2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ
2. เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

1.3. สมมติฐานการวิจัย

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะร่วมทางความคิดในเรื่อง ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ รางวัลและโทษ ผู้ได้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ อนุภาคดังกล่าวสามารถสื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม

1.4. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย โดยจำแนกตาม *อนุภาคของเหตุการณ์* เพราะเห็นว่าจะสามารถทำให้เห็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษตาม “เนื้อหา” หรือ “โครงเรื่อง” ของนิทานได้ อีกทั้ง *อนุภาคของเหตุการณ์* ยังจะสะท้อนให้เห็น *อนุภาคของตัวละคร* ซึ่งประกอบด้วย ผู้ให้รางวัล ผู้ลงโทษ ผู้ได้รับรางวัล และผู้ถูกลงโทษ และ *อนุภาคของสิ่งของหรือของวิเศษ* ซึ่งหมายถึง รางวัล และ โทษ ที่ตัวละครจะได้รับในนิทานพื้นบ้านไทยได้

1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ

อนุภาคการให้รางวัล หมายถึง อนุภาคในนิทานพื้นบ้านที่กล่าวถึงการที่ตัวละครในนิทานได้รับบางสิ่งบางอย่างเป็นรางวัลตอบแทนการกระทำของตน โดยในเนื้อหาของอนุภาคอาจกล่าวถึงตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและสิ่งที่เป็นรางวัลไว้ด้วย

อนุภาคการลงโทษ หมายถึง อนุภาคในนิทานพื้นบ้านที่กล่าวถึงการที่ตัวละครในนิทานถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการลงโทษอันเป็นผลจากการกระทำของตัวละครนั้นๆ โดยในเนื้อหาของอนุภาคอาจกล่าวถึงตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้ลงโทษและการลงโทษไว้ด้วยความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ หมายถึง นัยยะทางวัฒนธรรมที่ดีความได้จากลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ

1.6. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในวิทยานิพนธ์นี้ จะศึกษาจากนิทานพื้นบ้านไทยที่รวบรวมได้จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย จัดพิมพ์โดยมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ประกอบด้วย สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ (15 เล่ม) สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน (15 เล่ม) สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง (15 เล่ม) และ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (18 เล่ม) จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยชุดดังกล่าวพบว่ามีนิทานพื้นบ้านไทยที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 897 เรื่อง จำแนกเป็น นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ 387 เรื่อง นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน 130 เรื่อง นิทานพื้นบ้านภาคกลาง 151 เรื่อง และนิทานพื้นบ้านภาคใต้ 229 เรื่อง*

1.7. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดเรื่องอนุภาคของนิทานของ สติธ ทอมป์สัน
2. รวบรวมนิทานพื้นบ้านไทยที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้
3. วิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
4. วิเคราะห์ลักษณะร่วมและความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
5. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

* ดูรายละเอียดนิทานพื้นบ้านภาคต่างๆที่นำมาเป็นข้อมูลได้ในภาคผนวก ข

1.8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
2. ชี้ให้เห็นคุณค่าของการศึกษาอนุภาคในนิทานพื้นบ้านในมิติทางวัฒนธรรม

1.9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย: ลักษณะร่วมและความหมายเชิงวัฒนธรรมนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ ดัชนี อนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif-Index of Folk Literature)¹⁵ ซึ่ง สติธ ทอมป์สัน เป็นบรรณาธิการ เอกสารดังกล่าวได้รวบรวมอนุภาคนิทานพื้นบ้านจากทั่วโลกแล้วจำแนกอนุภาคเป็นหมวดใหญ่ๆ 23 หมวด ลำดับตามตัวอักษร A – Z ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้อนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษในการศึกษาวิจัยครั้งนี้*

นอกจากดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรงแล้ว ยังมีงานวิจัยของนักวิชาการไทยที่ศึกษานิทานในเชิงอนุภาคอีกด้วย งานวิจัยเหล่านี้มีทั้งที่ศึกษาอนุภาคนิทานเพื่อจำแนกประเภทนิทาน เพื่อหาลักษณะสำคัญของนิทาน หรือเพื่อจัดหมวดหมู่อนุภาค และศึกษาอนุภาคใดอนุภาคหนึ่งเพื่อหาความเชิงทางวัฒนธรรม โดยงานวิจัยบางเรื่องก็เปรียบเทียบกับ ดัชนี อนุภาคนิทานพื้นบ้าน ด้วย ดังนี้

พ.ศ. 2522 ยุพดี จรรย์ยานนท์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษานิทานชาวบ้าน ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ศึกษาโดยนำนิทานพื้นบ้านที่เก็บรวบรวมจากวิทยากรชาวบ้าน ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ มาจำแนกประเภทนิทานตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ของสติธ ทอมป์สัน และวิเคราะห์ชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และค่านิยมในสังคมของชาวตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์¹⁶

¹⁵ Stith Thompson, Motif – Index of Folk – Literature: A classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends vol. 5 (Bloomington: Indiana University Press, 1955), 184.

* คุราชละเอียดของอนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านได้ที่ภาคผนวก ก

¹⁶ ยุพดี จรรย์ยานนท์, “การศึกษานิทานชาวบ้าน ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์” (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522).

พ.ศ. 2528 เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก เป็นการวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ 61 เรื่อง เปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif – Index of Folk literature) และดัชนีแบบเรื่องนิทานพื้นบ้าน (The Types of Folktale) ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์อนุภาค โดยกระทำตามบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในนิทานแต่ละประเภท ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมของผู้เป็นเจ้าของนิทาน เช่นความเชื่อเกี่ยวกับสวรรค์ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ การเลือกกษัตริย์ เป็นต้น¹⁷

พ.ศ. 2534 วรรณ บางเสน ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมประเภทกลอนอ่านประเภทนิทาน จากฉบับตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ โดยนำวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทานฉบับตัวเขียนลงในสมุดไทยที่เก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติมาศึกษาลักษณะโครงเรื่องและอนุภาค โดยใช้วรรณกรรมกลอนอ่านทั้งหมด 12 เรื่อง จากการศึกษาพบว่าอนุภาคที่ปรากฏในเรื่องมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ สามารถแบ่งได้ 3 ประเภทคือ อนุภาคเกี่ยวกับตัวละคร อนุภาคเกี่ยวกับของวิเศษ และอนุภาคเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ¹⁸

พ.ศ. 2535 วรปฐมา คำห่ม ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนางอุทธราก โดยศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมล้านนาเรื่องนางอุทธรากับวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเหมือนกัน ทั้งในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงในด้านแก่นเรื่อง โครงเรื่อง อนุภาค ตัวละคร ฉาก และความคิดเชิงปรัชญาของผู้แต่ง จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนางอุทธราสำนวนต่างๆ และเรื่องที่ใกล้เคียงมีโครงเรื่องเหมือนกัน แต่ อนุภาค ตัวละคร ฉาก และความคิดเชิงปรัชญาของผู้แต่งผิดเพี้ยนกันไปบ้าง¹⁹

พ.ศ. 2539 อารี รุ่งเรือง ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิทานกลอนอ่าน เป็นการศึกษาวเคราะห์อนุภาคในตอนสำคัญในนิทานกลอนอ่าน และลักษณะสังคมที่สะท้อนผ่านตอนสำคัญ ข้อมูลที่ใช้เป็นกลอนอ่าน 20 เรื่อง นิทานส่วนใหญ่ประกอบด้วยอนุภาคสำคัญ 5 อนุภาค คือ อนุภาคกำเนิดตัวละครสำคัญ อนุภาคตอนพลัดพรากออกจากเมือง อนุภาคตอนได้คู่ครอง อนุภาคตอนพลัดพรากจากคู่ครอง และ อนุภาคในตอนกลับมาพบกัน ลักษณะสังคมที่สะท้อนให้เห็นจาก

¹⁷ เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร, "การศึกษาวเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

¹⁸ วรรณ บางเสน, "การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทาน จากฉบับตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534).

¹⁹ วรปฐมา คำห่ม, "การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนางอุทธรา," (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535).

นิทานกลอนอ่าน ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อเรื่องกรรม และไสยศาสตร์²⁰

พ.ศ. 2540 วัชรภรณ์ พัฒนศิริ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี** วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของวรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกล่าวถึงลักษณะการประพันธ์ ที่มาของการใช้ภาษา และวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาค พบว่าแบบเรื่องและอนุภาคในนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความคล้ายคลึงกับแบบเรื่องและอนุภาคสากลอยู่มาก ส่วนที่แตกต่างก็น่าจะมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์²¹

พ.ศ. 2542 สุชาวดี หนูนุกกติ เขียนบทความเรื่อง **“การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านลาวพวนจากจังหวัดสุพรรณบุรี ตามทฤษฎีของทอมป์สันและพรอเพท์”** ในหนังสือ **คติชนกับคนไทย – ๒ รวมบทความทางด้านคติชนวิทยาในบริบททางสังคม** เป็นการศึกษาอนุภาคและโครงสร้างของนิทานท้าวกำพร้าว้าสำนวนต่าง ๆ สุชาวดีได้แยกอนุภาค และพฤติกรรมของเรื่องท้าวกำพร้าว้าและเปรียบเทียบกับ โครงสร้างและอนุภาคในนิทานท้าวกำพร้าว้าสำนวนลาวพวน เขมร และเวียดนาม เพื่อหาโครงสร้างหลักของนิทานเรื่องนี้ที่ปรากฏในต่างวัฒนธรรม²²

พ.ศ. 2542 จารุวรรณ เชาวน์นวม ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม** เป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเด่นในนิทานพื้นเมืองลาว โดยเปรียบเทียบและจัดกลุ่มอนุภาคในนิทานพื้นเมืองลาวตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน พบว่านิทานพื้นเมืองลาวมีลักษณะร่วมอันแสดงถึงความเป็นสากลกับนิทานทั่วโลกและมีลักษณะเด่นเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคมเกษตรกรรม²³

พ.ศ. 2544 วัชรภรณ์ ดิษฐ์บ้าน เขียนบทความเรื่อง **“อนุภาคน้ำเต้าในตำนานน้ำท่วมโลกและตำนานกำเนิดมนุษย์”** เป็นการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอนุภาคน้ำเต้าในตำนานน้ำท่วมโลกและตำนานกำเนิดมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชนชาติไทและทางตอนใต้ของจีน พบว่ามีบทบาท

²⁰ อารี รุ่งเรือง, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิทานกลอนอ่าน,” ปรินญาณิพนธ์ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539).

²¹ วัชรภรณ์ พัฒนศิริ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิทานกลอนอ่าน” (วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร).

²² สุชาวดี หนูนุกกติ, “การศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านลาวพวนจากจังหวัดสุพรรณบุรีตามทฤษฎีของทอมป์สันและพรอเพท์”, ใน **คติชนกับคนไทย – ๒ รวมบทความทางด้านคติชนวิทยาในบริบททางสังคม**, ศิราพร ณ ถลาง และ สุภัฏญา กัทรราชย์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).

²³ จารุวรรณ เชาวน์นวม, “นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม,” (วิทยานิพนธ์ปรินญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สำคัญ 2 ประการคือ ใช้เป็นเรือหลบภัยยามน้ำท่วมโลก และเป็นแหล่งกำเนิดมนุษย์ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ตำนานน้ำเต้าในฐานะที่เป็นบันทึกความอยู่รอดของชาติพันธุ์ต่าง ๆ และเป็นตำนานที่อธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมของชนชาติต่าง ๆ²⁴

พ.ศ. 2547 ปรียารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย** เป็นการจักระบบนิทานไทยที่ปรากฏอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติ จำนวน 155 เรื่อง และวิเคราะห์หาความหมายของอนุภาคดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า สามารถจัดอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยได้ 5 หมวด ในการวิเคราะห์หาความหมายพบว่า อนุภาคดังกล่าวมีความหมายในเชิงสากลและในมิติทางวัฒนธรรม โดยพบว่าอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติเป็นอนุภาคสากลที่พบในนิทานทั่วโลก อนุภาคที่ต่างเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น อนุภาคดังกล่าวสะท้อนค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวของไทย และแสดงให้เห็นการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อใหม่²⁵

พ.ศ. 2547 รัชชณีย์ ศรีสมาน ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **การวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของไทย** เป็นการวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของไทยตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านของ สติธ ทอมป์สัน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความคิดของผู้เล่าเรื่องในการสร้างอนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละคร ความสำคัญของอนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครที่มีต่อเนื้อเรื่อง และคุณค่าจากอนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละคร ผลการศึกษาพบว่าอนุภาคส่วนใหญ่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับอนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน แสดงความเป็นสากลของความคิดบางประการ อนุภาคดังกล่าวยังแสดงความเป็นนิทานมหัศจรรย์อย่างชัดเจน ในแง่ความสัมพันธ์ทางความคิดของผู้เล่าเรื่องพบว่าตัวละครเปลี่ยนรูปลักษณะโดยมีจุดประสงค์ 23 จุดประสงค์ วิธีการเปลี่ยนรูปลักษณะมี 5 วิธี ผลจากการเปลี่ยนรูปลักษณะส่วนใหญ่จะประสพผลดี อนุภาคดังกล่าวยังเสริมรสทางวรรณคดีและเป็นส่วนช่วยสร้างองค์ประกอบทางวรรณคดีและสะท้อนความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ²⁶

จะเห็นได้ว่าการศึกษานิทานในเชิงอนุภาคที่ผ่านมานั้นยังไม่มีกรรวบรวมอนุภาคที่ปรากฏเป็นจำนวนมากและปรากฏร่วมกันในนิทานแต่ละท้องถิ่นของไทยมาศึกษาเปรียบเทียบกันสัก

²⁴ วัชรภรณ์ ดิษฐ์ปั้น, "อนุภาคน้ำเต้าในตำนานน้ำท่วมโลกและตำนานกำเนิดมนุษย์," วารสารภาษาไทยและวรรณคดีไทย ปีที่ 18 (ธันวาคม 2544).

²⁵ ปรียารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์, "อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

²⁶ รัชชณีย์ ศรีสมาน, "การวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).

เท่าใดนัก ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษานิทานพื้นบ้านในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจึงจะรวบรวมอนุภาค การให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานไทยแต่ละภาคมาศึกษาลักษณะร่วมของอนุภาคการ ให้รางวัลและการลงโทษในนิทานไทย และจะมุ่งวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอนุภาค ดังกล่าวเพื่อค้นหาลักษณะทางวัฒนธรรมบางประการที่เน้นย้ำในแต่ละท้องถิ่นและความหมายเชิง วัฒนธรรมต่อสังคมไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. การจำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน
2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

2.1 การจำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

ในการจัดทำดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน สติธ ทอมป์สัน ได้นำอนุภาคจากนิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมมาจัดจำแนกเป็น 23 หมวด โดยใช้ตัวอักษร A – Z แทนชื่อหมวดแต่ละหมวด (ไม่มีหมวด I, O และ Y) ในแต่ละหมวดจำแนกตามเนื้อหาที่สัมพันธ์กันออกเป็นกลุ่มละร้อย เช่น 0 – 99 หรือ 100 – 199 เช่น กลุ่มอนุภาค B0 – 99 จะมีอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ในตำนาน หรือกลุ่มอนุภาค B100 – 199 จะมีอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์วิเศษ เป็นต้น ภายในกลุ่มละร้อยยังจำแนกย่อยออกเป็นกลุ่มละสิบ โดยกลุ่มแรกจะเป็นอนุภาคเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปของหมวดอนุภาคนั้นๆ ส่วนกลุ่มสุดท้ายเป็นอนุภาคเบ็ดเตล็ด เช่นในหมวด B อนุภาคเกี่ยวกับสัตว์ มีการจำแนกออกเป็นอนุภาคกลุ่มละสิบ ดังนี้

B0 – B9 สัตว์ในตำนาน – ทั่วไป

B10 – B19 สัตว์ร้ายในตำนาน

B20 – B29 ครึ่งคนครึ่งสัตว์ร้าย

B30 – B39 นกในตำนาน

B40 – B49 ครึ่งนกครึ่งสัตว์บก

B50 – B59 ครึ่งนกครึ่งคน

B60 – B69 ปลาในตำนาน

B70 – B79 ครึ่งปลาครึ่งสัตว์บก

B80 – B89 มนุษย์ปลา

B90 – B99 สัตว์ในตำนานอื่นๆ

เมื่อจำแนกออกเป็นกลุ่มละสิบแล้ว สติธ ทอมป์สัน ยังได้จัดลำดับอนุภาคตามเนื้อหาที่คล้ายกันแยกย่อยลงไปอีก ตัวเลขแรกของกลุ่ม (ลงท้ายด้วย 0) เป็นอนุภาคเกี่ยวกับเรื่อง

ทั่วไปของอนุภาคในกลุ่มละตินนั้น กลุ่มย่อยต่อมาก็จะเป็นอนุภาคที่มีเนื้อหาเฉพาะเจาะจงลงไป กระทั่งตัวเลขสุดท้ายของกลุ่มจะกล่าวถึงอนุภาคเบ็ดเตล็ดหรืออนุภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมวดนั้นๆ ตัวอย่างเช่น ในหมวดอนุภาคกลุ่มละติน B10 –B19 **สัตว์บกในตำนาน** จะมีกลุ่มย่อยๆ ได้แก่

B10. สัตว์บกในตำนาน

B11. มังกร

B12. กิ้งก่ายักษ์

B13. ม้ามีเขา

B14. สัตว์ลูกผสมอื่นๆ

B15. สัตว์ที่มีแขนขาหรือส่วนใดของร่างกายผิดปกติ

B16. สัตว์ร้าย

B19. สัตว์ในตำนานอื่นๆ *

ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านยังมีการใช้จุดทศนิยมเพื่อลำดับอนุภาคในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นการจำแนกอนุภาคกลุ่มนั้นย่อยลงไปอีก เช่นในกลุ่มอนุภาค B11. **มังกร** จะมีอนุภาคในกลุ่ม ได้แก่ B11.1. **กำเนิดมังกร** หรือ B11.2. **รูปร่างของมังกร** และในกลุ่มทศนิยมหลักเดียวกันก็จะมีอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันย่อยลงไปโดยเพิ่มหลักทศนิยม เช่น B11.1.1. **มังกรเกิดจากไข่ของไก่ตัวผู้** หรือ B11.1.2. **มังกรเกิดจากม้าแปลงร่าง** เป็นต้น¹ หนึ่ง อนุภาคกลุ่มละตินบางกลุ่มก็มิได้มีหมายเลขดัชนีในกลุ่มครบทั้งสี่หมายเลข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาในกลุ่มนั้นๆ ว่าสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้กี่กลุ่ม เช่น หมวดอนุภาค Q100 – Q109. **ลักษณะของรางวัล** ก็มีอนุภาคกลุ่มย่อยลงมาเพียงหนึ่งกลุ่ม ได้แก่ Q101. **ของรางวัลที่เหมาะสมกับการกระทำ** เป็นต้น

ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ได้รวบรวมอนุภาคที่พบในนิทานจากเขตวัฒนธรรมต่างๆ ของโลก อนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านจึงเป็นอนุภาคที่ปรากฏในหลายวัฒนธรรม โดยแต่ละอนุภาคจะมีการอ้างอิงไว้ในส่วนหลังของอนุภาคว่าพบอนุภาคนั้นๆ ในนิทานของประเทศใดบ้าง ตัวอย่างเช่น

Q112. *Half of kingdom as reward.* *Types 575, 653; *BP II

131ff., III 45ff.; Christiansen FFC XXIV 99; *Fb “prins og prinsesse” II

876; Icelandic: Egils saga einhenda ok Ásmundar Berserkjabana

* ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านไม่มีกลุ่มอนุภาค B17. และ B18.

¹ Stith Thompson, *Motif – Index of Folk – Literature: A classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fables, Jest-Books and Local Legends* vol. 1, p. 22.

(FASIII) 366 (one third of kingdom), Boberg; French Canadian: Barbeau JAFL XXIX 19; Spanish: Espinosa III No. 50; Jewish: Neuman; India: *Thompson – Balys; N. A. Indian (Micmac): Rand 427 No. 80; Africa (Yoruba): Ellis 264.²

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เข้าใจได้ว่าอนุภาค Q112. **ได้อาณาจักรหนึ่งเป็นรางวัล** พบในนิทานของชาวไอซ์แลนด์ ชาวแคนาดาเชื้อสายฝรั่งเศส ชาวสเปน ชาวยิว ชาวอินเดีย และชาวอัฟริกัน ตามที่อ้างอิงไว้หลังอนุภาค เนื้อหาของอนุภาค Q112. นี้ จึงแสดงให้เห็นความคิดที่สอดคล้องกันของมนุษย์ในหลากหลายวัฒนธรรม

ในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยจะศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเป็นอนุภาคในหมวด Q จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าในหมวดนี้มีอนุภาคทั้งสิ้น 1,365 อนุภาค* ในส่วนแรก สติชทอมป์สันได้จำแนกเป็นหมวดอนุภาคที่กล่าวถึงการให้รางวัลและลงโทษอย่างกว้างๆ จากนั้นจึงจำแนกอนุภาคออกเป็นหมวดใหญ่ๆ อีก 4 หมวด ได้แก่ หมวดอนุภาคการกระทำที่ได้รับรางวัล (Q10-Q99. *Deeds rewarded*) หมวดอนุภาคเกี่ยวกับลักษณะของรางวัล (Q100-199. *Nature of rewards*) หมวดอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษ (Q200-399. *Deeds punished*) และหมวดอนุภาคการลงโทษ (Q400-599. *Kinds of punishment.*) อนึ่ง ผู้วิจัยยังพบว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษส่วนมากในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านรวบรวมมาจากนิทานศาสนาของคริสต์ศาสนา เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเยซู และเรื่องเล่าเกี่ยวกับนักบุญ เป็นต้น ดังนั้นอนุภาคส่วนมากจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับคริสต์ศาสนา ผู้วิจัยขออธิบายโดยลำดับและยกตัวอย่างอนุภาคในแต่ละหมวดพอสังเขปประกอบดังนี้

2.1.1 หมวดอนุภาคที่กล่าวถึงการให้รางวัลและการลงโทษอย่างกว้างๆ

อนุภาคที่กล่าวถึงการให้รางวัลและการลงโทษอย่างกว้างๆ อยู่ในหมวด Q0 – 9 ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้ประกอบด้วยเรื่องของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การมีเมตตา การขออย่างเหมาะสม การขยันหมั่นเพียร การคิดในทางที่ดี และการเป็นพระราชาที่ดี ลักษณะของอนุภาคในหมวดนี้จะกล่าวถึงการให้รางวัลและการลงโทษในอนุภาคเดียวกัน โดย

² Stith Thompson, *Motif – Index of Folk – Literature: A classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fables, Jest-Books and Local Legends* vol. 5, p. 194.

* ุราชละเอียดของหมวด Q. Reward and punishment ได้ในภาคผนวก ก

ชี้ให้เห็นว่า “หากทำดีจะได้รับรางวัล แต่หากทำชั่วจะถูกลงโทษ” เช่น Q1. เป็นเจ้าบ้านที่ดี ได้รับรางวัล ไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ถูกลงโทษ หรือ Q5.1 สุนัขจิ้งจอกที่ขี้เกียจถูกลงโทษ หมูที่ขยันได้รับรางวัล เป็นต้น

2.1.2 หมวดอนุภาคการกระทำที่ได้รับรางวัล

อนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลอยู่ในหมวด Q10 –Q99 ผู้วิจัยพบว่าในหมวดดังกล่าวมีอนุภาคทั้งสิ้น 130 อนุภาค ในหมวดนี้สตีล ทอมป์สันได้จำแนกอนุภาคตามเนื้อหาออกเป็นอีก 4 หมวดย่อยๆ ได้แก่ การมีศรัทธาในศาสนา การสุภาพและมีเมตตา คุณสมบัติอื่นๆ ที่ได้รับรางวัล และได้รับรางวัลจากเหตุอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) การมีศรัทธาในศาสนา อนุภาคในหมวดนี้ตรงกับหมวด Q20 – Q39 มีอนุภาคทั้งสิ้น 22 อนุภาค มีเนื้อหา กล่าวถึงการช่วยเหลือบุคคลสำคัญทางศาสนา เช่น พระเจ้า พระเยซู หรือนักบุญ การมีศรัทธาในศาสนา เช่น การเสียดสละทางศาสนา หรือการรับใช้พระเจ้า การทำกิจทางศาสนา เช่น การสำนึกบาป หรือการแสวงบุญ นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการกระทำอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการมีศรัทธาในศาสนา เช่น การประพฤติอย่างนักบวช และการทำตามคำขอของผู้ตาย เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การทำตามคำสอนของศาสนาหรือการมีศรัทธาในศาสนาเป็นการทำดีจึงทำให้ได้รับรางวัล” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจ เช่น อนุภาค Q21.1. **หญิงชราให้วัวตัวเดียวของเธอ เพราะเชื่อว่าพระเจ้าจะให้คืนร้อยตัว** บิชอบได้ยิน จึงส่งวัวร้อยตัวมาให้ อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเสียดสละทางศาสนาเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และจะได้รับความมั่งคั่งตอบแทน อีกทั้งเมื่อพิจารณาผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลจะเห็นว่าบิชอบเป็นผู้ให้รางวัลแก่หญิงชราซึ่งมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า อนุภาค Q25.1. **เด็กชายเลี้ยงชีวิตพาคคนเป็นโรคเรื้อนข้ามลำธาร คนเป็นโรคเรื้อนคือพระคริสต์** อนุภาคดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าการช่วยเหลือพระคริสต์เป็นการทำดีที่สมควรได้รับรางวัล อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคืออนุภาค Q28. **รางวัลสำหรับการเดินทางแสวงบุญ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทำกิจทางศาสนานั้นเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ และหากกระทำก็จะเป็นเหตุให้ได้รับรางวัล

ข) การสุภาพและมีเมตตา อนุภาคในหมวดนี้ตรงกับหมวด Q40 – Q59 มีอนุภาคทั้งสิ้น 58 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีความสุภาพ แสดงไมตรีจิตต่อผู้อื่น หรือมีเมตตา ได้แก่ การแสดงความเคารพ การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือ การช่วยชีวิต และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นอกจากนั้นยังกล่าวถึงคุณสมบัติของคนดี เช่น การรักษาคำพูด และการมีความรักที่มั่นคง สะท้อนให้เห็นว่า “การสุภาพและการมีเมตตาเป็นการกระทำดีที่สมควรได้รับรางวัล อีกทั้งเนื้อหาใน

อนุภาคยังชี้ให้เห็นคุณสมบัติของคนดีอีกด้วย” ตัวอย่างอนุภาคในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q41.1. **ยักษ์ไม่ทำร้ายเพราะถูกเรียกอย่างนับถือว่าลุง (ป่า ฯลฯ)** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแสดงความสุภาพทำให้พ้นจากอันตราย และเมื่อพิจารณาในแง่ผู้ให้รางวัล จะเห็นว่ายักษ์ซึ่งเป็นอมมนุษย์นั้น สามารถที่จะให้คุณแก่มนุษย์ได้ หรือ อนุภาค Q45.1. **เลี้ยงรับรองเทวดาโดยไม่รู้ว่า เป็นเทวดา** ต้อนรับนักบุญแปลง (เทวดา เทพเจ้า) จึงได้รับรางวัล ก็สะท้อนให้เห็นว่าการเป็นเจ้าบ้านที่ดีเป็นสิ่งที่ดีที่พึงกระทำ และเมื่อพิจารณาในแง่ผู้ให้รางวัล จะเห็นความคิดที่ว่าเทวดาหรือนักบุญซึ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นสามารถเป็นผู้ให้คุณแก่มนุษย์

ค) **คุณสมบัติอื่นๆ ที่ได้รับรางวัล** อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q60 – Q89 ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน มีอนุภาคในหมวดทั้งสิ้น 16 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติอื่นๆ ที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีของบุคคล ประกอบด้วย การอ่อนน้อมถ่อมตน การเก็บความลับ มีความอดทน การเลี้ยงดูพ่อแม่ การซื่อสัตย์ การเป็นพระราชที่ดี และการจงรักภักดี เนื้อหาของอนุภาคในหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “คุณสมบัติหรือลักษณะนิสัยที่ดีเช่นใดบ้างที่ทำให้ได้รับรางวัล” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ได้แก่อนุภาค Q61.2. **ปีศาจไว้ชีวิตหัวหน้าพระเพราะความอ่อนน้อมถ่อมตน** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคุณลักษณะที่ดีและทำให้รอดชีวิต และเมื่อพิจารณาผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลก็จะพบว่า ปีศาจซึ่งน่าจะเป็นสิ่งชั่วร้ายก็สามารถเป็นผู้ให้คุณได้ และยังให้คุณแก่พระซึ่งเป็นบุคคลสำคัญทางศาสนาด้วย แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปีศาจกับศาสนา อนุภาคที่น่าสนใจอนุภาคต่อมาได้แก่ อนุภาค Q62. **รางวัลจากการเก็บความลับ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเก็บความลับก็เป็นคุณสมบัติที่ดีประการหนึ่ง

ง) **ได้รับรางวัลจากเหตุอื่นๆ** อนุภาคในหมวดนี้ตรงกับหมวด Q80 – Q99 มีอนุภาคในหมวดทั้งสิ้น 33 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ได้รับรางวัล ผู้วิจัยพบว่าเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ได้รับรางวัลในหมวดนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ การมีคุณสมบัติส่วนบุคคลที่ดี เช่น ขยัน การไม่กลัวอันตราย การซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส การรักนวลสงวนตัว การมีความสามารถโดดเด่น การอดทนต่อความเจ็บปวด และการมีความฉลาดทำให้ได้รับรางวัล กลุ่มที่ 2 คือ การกระทำที่กระทำต่อผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือด้วยอำนาจพิเศษ การถามคำถามที่เหมาะสม การรักษาโรค และการเล่นดนตรี ทำให้ได้รับรางวัล เนื้อหาของอนุภาคในหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “การมีคุณสมบัติที่ดีและการกระทำดีทำให้ได้รับรางวัลตอบแทน” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดดังกล่าวก็เช่น อนุภาค Q86.1. **รางวัลสำหรับความขยันของมด** มดมีอาหารกินตลอดฤดูหนาว เพราะเก็บอาหารให้แห้งและปลอดภัยโดยนำไปฝังแดด อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการขยันนั้นทำให้ไม่อดอยาก และเมื่อพิจารณาผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลจะเห็นได้ว่า เป็นสิ่งเดียวกัน คือมด

แสดงให้เห็นว่าหากตนเองมีความขยัน อดทนแทนที่ใครก็จะได้จากตนเอง มิใช่ได้รับจากผู้อื่น อนุภาคที่น่าสนใจอนุภาคต่อมาได้แก่ อนุภาค Q82.1. *ช่วยหญิงสาวที่ยอมให้มันพันรอบตัวเธอ* อนุภาคนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีความกล้าเป็นคุณลักษณะที่สมควรได้รับรางวัล อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งได้แก่ อนุภาค Q87.1 *พระราชาร่างงานกับหญิงสาวที่ไม่ยอมรับการเกี่ยวพาของพระองค์* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการรักษานวลสงวนตัวนั้นเป็นคุณลักษณะที่ดี และ จะได้รับการตอบแทนเป็นการแต่งงาน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลแล้วจะ เห็นได้ว่าพระราชาร่างงานเป็นผู้ที่ให้คุณ ขณะที่หญิงสาวที่รักษานวลสงวนตัวนั้นเป็นที่พึงปรารถนา

2.1.3 หมวดอนุภาคเกี่ยวกับลักษณะของรางวัล

หมวดอนุภาคเกี่ยวกับลักษณะของรางวัลตรงกับหมวด Q100 – Q199 ผู้วิจัยพบว่า หมวดนี้ มีอนุภาคทั้งสิ้น 132 อนุภาค สติธ ทอมป์สัน ได้จำแนกอนุภาคตามเนื้อหาเกี่ยวกับของรางวัลออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ อนุภาคที่กล่าวถึงลักษณะของรางวัลอย่างกว้างๆ ของรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือของรางวัลพิเศษ รอดพ้นจากหายนะเป็นรางวัล รางวัลทางศาสนา และหมวดอนุภาคของรางวัลอื่นๆมีรายละเอียดดังนี้

ก) อนุภาคที่กล่าวถึงลักษณะของรางวัลอย่างกว้าง ๆ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q100 – Q109 มีอนุภาคทั้งสิ้น 2 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับรางวัลที่เหมาะสมกับการกระทำ กล่าวคือ การกระทำและรางวัลที่ได้รับมีความสอดคล้องกันสะท้อนให้เห็นความคิดที่มองว่า “หากทำดีอย่างไรก็จะได้รับผลตอบแทนที่ดีเช่นนั้น” ตัวอย่างอนุภาคในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q101.1. *รางวัลเหมือนกับสิ่งที่ทำ เด็กสาวผู้มีใจเอื้อเฟื้อเพื่อแม่ได้รับพรให้ร่ำรวย* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเอื้อเฟื้อเพื่อนั้นจะได้รับความร่ำรวยตอบแทน

ข) ของรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q110 – 140 มีอนุภาคทั้งสิ้น 44 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย เช่น ทรัพย์สินเงินทอง รวมถึงที่ดิน การได้รับพร การได้รับคำพิพากษาที่น่าพอใจ อาหาร และการได้เลื่อนฐานะสูงขึ้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “ความร่ำรวย เช่น ทรัพย์สินเงินทอง หรือการมีฐานะทางสังคมสูงขึ้น เป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์จึงถูกนำมาใช้ป็นสิ่งตอบแทนการทำดี” ตัวอย่างของอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ อนุภาค Q111.5. *ยักษ์ให้ทอง เงิน และอาวุธเป็นรางวัลสำหรับคำแนะนำที่ดี* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเงินทองและอาวุธพิเศษเป็นของมีค่าที่ใช้ตอบแทนการให้คำแนะนำ อนุภาค Q112.0.1.3. *ได้อาณาจักรเป็นรางวัลสำหรับการตามหาเจ้าหญิงที่ถูกลักพาตัว* อนุภาคนี้สะท้อนให้เห็นว่าอาณาจักรเป็นสิ่งมีค่าที่เหมาะสมสำหรับการตอบแทนผู้ที่

ตามหาเจ้าหญิงซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของอาณาจักร อนุภาค Q113. **ได้เป็นอัครวิมลเป็นรางวัล** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการได้รับเกียรติยศหรือได้รับแต่งตั้งให้เป็นอัครวิมลนั้นเป็นสิ่งพึงปรารถนาเป็นต้น

ค) **ของรางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือของรางวัลพิเศษ** อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q140 – Q149 มีอนุภาคทั้งสิ้น 20 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับของรางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือของรางวัลพิเศษ กล่าวคือ เป็นรางวัลที่ได้มาอย่างเหนือธรรมชาติ ได้แก่ อาหารที่ได้มาอย่างอัศจรรย์ การได้ยินเสียงของพระเจ้า การมีชีวิตที่ยืนยาว เกิดปาฏิหาริย์เมื่อตาย ได้เกิดใหม่ดีขึ้น และได้ขุมทรัพย์วิเศษ เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้สะท้อนให้เห็นจินตนาการของมนุษย์และความปรารถนาที่อยู่เหนือความจริง ซึ่งก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นความต้องการมีชีวิต เกียรติยศ และความมั่งคั่ง ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q145.1. **มีชีวิตยืนยาวอย่างอัศจรรย์เป็นรางวัลสำหรับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีชีวิตที่ยืนยาวเป็นสิ่งพึงปรารถนาและเหมาะสมที่จะตอบแทนการเป็นเจ้าบ้านที่ดี Q147.2. **พระสันตะปาปาที่มีเรื่องกับขุนนางชั่วร้าย ไม่ได้รับอนุญาตให้ฝังในโบสถ์** ลมวิเศษพัดประตูโบสถ์ให้เปิดเพื่อบอกว่าพระองค์มีสิทธิ์ที่จะถูกฝังในโบสถ์นี้ อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเกิดปาฏิหาริย์เมื่อตายนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบแทนการเป็นผู้เคร่งศาสนา

ง) **รอดพ้นจากหายนะเป็นรางวัล** หมวดดังกล่าวตรงกับหมวด Q150 – Q169 มีอนุภาคทั้งสิ้น 31 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรอดชีวิตจากภัยต่างๆ ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ความแห้งแล้ง หรือโรคระบาด นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการได้รับความคุ้มครอง และได้รับการไว้ชีวิตอีกด้วย เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า **“การรอดชีวิตเป็นรางวัลที่พึงปรารถนา”** ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q150.1. **ได้รับการช่วยเหลือจากอุทกภัยเป็นรางวัล** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอุทกภัยเป็นภัยธรรมชาติที่สำคัญซึ่งมนุษย์ปรารถนาที่จะรอดพ้นจากภัยนี้ Q151.12. **หญิงผู้มีใจกรุณาถูกสาธด้วยน้ำมันเดือดใส่แต่ไม่ได้รับอันตราย** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการรอดพ้นจากอันตรายเหมาะสมที่จะตอบแทนผู้ที่ใจกรุณาต่อผู้อื่น Q157. **ตัวประกันได้รับความคุ้มครองขณะหลบหนีอย่างปาฏิหาริย์เพราะมีศรัทธาในศาสนา** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีศรัทธาในศาสนานั้นจะได้รับความปลอดภัยตอบแทน

จ) **รางวัลทางศาสนา** อนุภาคในหมวดดังกล่าวตรงกับอนุภาคหมวด Q170 – Q179 มีอนุภาคในหมวดทั้งสิ้น 29 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับรางวัลทางศาสนา คือรางวัลที่ได้รับเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคำสอนทางศาสนา ได้แก่ การขึ้นสวรรค์ การพ้นจากนรก การได้รับอภัยจากบาป การกินชีฟ และการมีนักบุญเป็นผู้ตัดสินในวันสิ้นโลก เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้สะท้อน

ให้เห็น “ความปรารถนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตหลังความตาย” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q172.0.1. **ภูตนักดนตรีขอให้ได้ขึ้นสวรรค์เป็นรางวัลสำหรับการแสดงใช้นักบุญฆม** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการได้ไปสวรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและเหมาะสมที่จะตอบแทนการเล่นดนตรี Q174.1. **ได้รับการปลดปล่อยจากนรกเป็นรางวัลสำหรับการสำนึกบาป** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพ้นจากนรกเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และการสำนึกบาปจะทำให้ได้รับการปลดปล่อยจากนรก และตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งได้แก่ อนุภาค Q173. **นักบุญเป็นผู้พิพากษาในวันสิ้นโลกสำหรับชาวไอซ์แลนด์ (เป็นรางวัล)** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีนักบุญเป็นผู้พิพากษาในวันสิ้นโลกเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

จ) ของรางวัลอื่นๆ อนุภาคหมวดดังกล่าวตรงกับหมวด Q190 - 199 มีอนุภาคทั้งสิ้น 4 อนุภาค เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้กล่าวถึงของรางวัลประเภทอื่นๆ ที่ไม่เข้าพวกกับหมวดที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ การได้เป็นเชื้อสายของคนดี ได้บุตรเป็นรางวัล ได้มงกุฎและต้นปาล์มเป็นรางวัล และได้รับพรเป็นรางวัล ตัวอย่างอนุภาคในหมวดดังกล่าว เช่น อนุภาค Q192. **ได้บุตรเป็นรางวัลจากการสวดมนต์** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าบุตรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและการทำดีโดยการสวดมนต์นั้นเหมาะสมที่จะได้บุตรตอบแทน

2.1.4 หมวดอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษ

หมวดอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษ มีอนุภาคทั้งสิ้น 297 อนุภาค สติธ ทอมป์สัน ได้จำแนกอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกลงโทษเป็นหมวดย่อยๆ ลงไปอีก 11 หมวด ได้แก่ การก่ออาชญากรรม การไม่มีศรัทธาในศาสนา การผิดประเวณี การหลอกลวง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การไม่มีความเมตตากรุณา การชอบทะเลาะเบาะแว้ง การมีนิสัยไม่ดี การทะเลาะกัน การยุ่งเรื่องของผู้อื่น และหมวดการกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) **ทำอาชญากรรมจึงถูกลงโทษ** อนุภาคหมวดดังกล่าวตรงกับหมวด Q210 – 219 มีอนุภาคทั้งสิ้น 34 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกระทำอาชญากรรมต่างๆ ที่ถูกลงโทษ การกระทำอาชญากรรมที่ปรากฏในอนุภาคหมวดนี้ ได้แก่ การฆ่า การขโมย การลักพาตัว และการกินเนื้อมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคเกี่ยวกับการฆ่าเป็นอนุภาคที่ปรากฏมากที่สุดในหมวดนี้โดยพบถึง 24 อนุภาค การฆ่าที่ปรากฏยังจำแนกออกเป็นการฆ่าคนในครอบครัว ฆ่าตัวตาย ฆ่าสัตว์ และฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า “การกระทำเช่นใดคือความผิดฐานอาชญากรรมในนิทานจากเขตวัฒนธรรมต่างๆบ้าง ซึ่งอาชญากรรมที่สำคัญและร้ายแรงที่สุดก็คือการฆ่านั่นเอง” ตัวอย่างของอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q211.3. **ฆ่าภรรยาจึงถูก**

ลงโทษ อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการที่สามีภรรยาเป็นความผิด อนุภาค Q212.3. **การลงโทษขโมยเป็นต้นกำเนิดการมีเหงื่อ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การขโมยเป็นความผิด และการมีเหงื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ต้องการจึงถูกใช้เป็นการลงโทษเพราะขโมยของ อนึ่ง อนุภาคดังกล่าวยังอธิบายเหตุของการมีเหงื่อว่าได้มาด้วยการทำความผิดอีกด้วย

ข) ไม่มีศรัทธาในศาสนาจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดดังกล่าวตรงกับหมวด Q220 – Q239 มีอนุภาคทั้งสิ้น 79 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถูกลงโทษเพราะไม่มีศรัทธาในศาสนา ประกอบด้วยการกระทำผิดต่อศาสนาในประการต่างๆ ได้แก่ การต่อต้านพระเจ้าหรือเทพเจ้า หรือบุคคลสำคัญทางศาสนา การทำความเสื่อมแก่ศาสนสถานหรือศาสนวัตถุ การละเลยกิจทางศาสนา การหมิ่นคำสอนทางศาสนา ละทิ้งการออกบวช การเปลี่ยนศาสนา และความผิดทางศาสนาอื่นๆ ที่ไม่เข้าพวกกับความผิดข้างต้นและปรากฏน้อย เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การไม่มีศรัทธาในศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ หากกระทำจะถูกลงโทษ” นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มีความผิดทางศาสนาบางกลุ่มที่พบเป็นจำนวนมากโดยอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเลยกิจทางศาสนาปรากฏมากที่สุดรวม 22 อนุภาค รองลงมาคือ การทำความเสื่อมแก่ศาสนสถานและศาสนวัตถุ และการต่อต้านเทพเจ้าตามลำดับ ขณะที่ความผิดทางศาสนาอื่นๆ พบเป็นจำนวนน้อย สะท้อนให้เห็นว่าความผิดทางศาสนาทั้งสามประเภทเป็นความผิดที่สำคัญและร้ายแรง ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นการทำผิดต่อพระเจ้าหรือเทพเจ้า พิธีกรรมทางศาสนา และปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสถาบันศาสนา ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น Q211.4.1. **ช่างสร้างเขื่อนกล่าวว่าพระเจ้าไม่สามารถทำลายเขื่อนที่สร้างเสร็จแล้วได้ เขื่อนที่สร้างเสร็จหายไป** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ควรทำทลายเทพเจ้าและเมื่อแสดงการดูหมิ่นอำนาจของพระเจ้านั้นก็จะถูกลงโทษ Q222.2. **การลงโทษสำหรับการกองขยะบนทางเขน** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทำให้วัตถุศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาต้องสกปรกนั้นไม่สมควรทำ ตัวอย่างอนุภาคอีกอนุภาคหนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเลยกิจทางศาสนา คืออนุภาค Q223.6. **ละเลยการทำพิธีในวันสะบาโตจึงถูกลงโทษ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการละเลยพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ศาสนิกชนไม่สมควรกระทำ

ค) ผิดประเวณีจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q240 – Q259 มีอนุภาคทั้งสิ้น 44 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดทางเพศต่างๆ ได้แก่ การคบชู้ การร่วมประเวณีในครอบครัว การมักมากในกาม การฉูดคร่ำหญิง การที่ชายร่วมประเวณีกับชาย และความผิดทางเพศอื่นๆ เนื้อหาของอนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “ความคิดใคบ้างเป็นการผิดประเวณีซึ่งไม่สมควรกระทำ หากกระทำจะถูกลงโทษ” ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคเกี่ยวกับการผิดประเวณีทุกประเภทที่

กล่าวมามีจำนวนใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าความผิดทางเพศมีความสำคัญเพราะความผิดมีความหลากหลาย ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q242.2. **พ่อร่วมประเวณีกับลูกสาวจึงถูกลงโทษ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการร่วมประเวณีในครอบครัวระหว่างพ่อกับลูกสาวนั้นไม่สมควรกระทำ Q243.6. **เสื่ออยู่ในกล่องแทนเด็กสาว และฉีกร่างครูที่มักมากในกามเป็นชิ้นๆ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมักมากในกามนั้นเป็นความผิดและจะถูกลงโทษถึงตายอย่างทารุณ อนึ่ง เมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษในอนุภาคนี้ก็จะเห็นว่าสถานภาพมีความสัมพันธ์กับโทษด้วย กล่าวคือ เมื่อเป็นครูก็ยังไม่สมควรกระทำความผิดทางเพศ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q246.1. **เทวนารีถูกฆ่าเพราะเป็นชู้กับมนุษย์** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความผิดทางเพศนั้นมีความสัมพันธ์กับสถานภาพด้วย กล่าวคือ ฝ่ายหญิงที่สูงส่งนั้นจะมีความผิดเมื่อมีความสัมพันธ์กับชายที่มีสถานภาพต่ำกว่า

ง) **หลอกลวงจึงถูกลงโทษ** อนุภาคในหมวดนี้ตรงกับหมวด Q260 – Q269 มีอนุภาคทั้งสิ้น 20 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถูกลงโทษเพราะหลอกลวง ได้แก่ การทรยศ การปลอมตัว การโกหก การตัดสินคดีที่ไม่ยุติธรรม การไม่รักษาสัญญา และการเสแสร้งประจบสอพลอ เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การหลอกลวงนั้นเป็นสิ่งไม่สมควรกระทำ หากกระทำจะถูกลงโทษ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้เช่น อนุภาค Q265.1.1. **ผู้พิพากษาที่ไม่ยุติธรรมถูกลงโทษในนรก** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการไม่มีความยุติธรรมนั้นเป็นความผิดและจะถูกลงโทษในนรก นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษจะเห็นได้ว่าการมีความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ผู้พิพากษาจำเป็นต้องมี ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q266.1. **ชายผู้หนึ่งถูกลงโทษเพราะสัญญา กับโบสถ์เกินกว่าที่เขาจะรักษาสัญญาได้** จึงสะท้อนให้เห็นว่าการที่ไม่สามารถทำตามสัญญาได้นั้นเป็นความผิด

จ) **ทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจึงถูกลงโทษ** อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q270 – Q279 มีอนุภาคทั้งสิ้น 24 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินต่างๆ ได้แก่ การเป็นหนี้ การโลภ การออกเงินกู้ดอกเบี้ยแพง การค้าขายที่ไม่เป็นธรรม และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่นๆ เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งไม่สมควรกระทำ” ตัวอย่างอนุภาคในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q271.1. **ลูกหนี้ถูกห้ามไม่ให้มีพิธีศพ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเป็นหนี้เป็นความผิดและจะถูกลงโทษโดยลดรอนสิทธิมิให้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตเหมือนกับผู้อื่น อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q273.1.1. **เจ้าหนี้เงินกู้ที่ตายไปแล้วถูกปีศาจให้กินเงินที่ถูกหลอมเหลว**

อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการปล่อยเงินกู้เป็นความผิดและจะได้รับโทษหลังความตายที่ทารุณจากปีศาจ

ฉ) ไม่มีความเมตตาการุณาจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ ตรงกับหมวด Q280 – Q299 มีอนุภาคทั้งสิ้น 35 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่มีความเมตตาการุณาแล้วถูกลงโทษ การไม่มีความเมตตาการุณาที่ปรากฏในหมวดนี้ประกอบด้วย การเนรคุณ การทารุณกรรม การไม่มีความกรุณา การไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “การไม่มีความเมตตาการุณานั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้คือ อนุภาค Q281.1.1. **ปีศาจจับตัวหญิงที่ทำร้ายแม่ตัวเองไป** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทำร้ายพ่อแม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายจึงต้องถูกปีศาจลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งได้แก่ อนุภาค Q285.1.1. **การลงโทษเพราะตัดลิ้นนก** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นเรื่องไม่สมควรกระทำจึงต้องถูกลงโทษ

ช) ขอบทะเลาะเบาะแว้งจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q300 – Q319 มีอนุภาคทั้งสิ้น 14 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งประกอบด้วย การอิจฉาริษยา การทะเลาะวิวาท การก่อสงคราม และการจับผิด เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “การทำให้เกิดความขัดแย้งนั้นเป็นความผิดและไม่สมควรกระทำ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q302. **อยากได้ของผู้อื่นจึงถูกลงโทษ** อนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนนั้นเป็นความผิดสมควรถูกลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q312.1. **การลงโทษผู้ที่จับผิดการทำหน้าที่ของพระเจ้าบนสวรรค์** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจับผิดผู้อื่นนั้นเป็นโทษนอกจากนั้นอนุภาคนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการขัดแย้งกับพระเจ้าซึ่งเป็นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำอีกด้วย

ซ) นิสสัยไม่ดีจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q320 – Q329 มีอนุภาคทั้งสิ้น 8 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีนิสัยส่วนบุคคลที่ไม่ดีในลักษณะต่างๆที่ทำให้ถูกลงโทษได้แก่ การมีนิสัยเกียจคร้าน สกปรก สุรุษสุร้าย ดื้อรั้น และหยาบคาย เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า “การมีนิสัยที่ไม่ดีลักษณะต่างๆดังกล่าวเป็นความผิดควรถูกลงโทษ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้เช่น อนุภาค Q321.1. **หญิงที่ไม่ยอมเย็บผ้าถูกลงโทษ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเกียจคร้านในการทำงานนั้นเป็นนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ และเมื่อพิจารณาผู้ที่ถูกลงโทษก็จะเห็นการเชื่อมโยงเพศหญิงเข้ากับงานเย็บผ้าว่าเป็นงานที่ผู้หญิงต้องทำ หากไม่ทำก็จะถูกลงโทษ

ณ.) ทะนงตนจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q330 – Q339 มีอนุภาคทั้งสิ้น 17 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถูกลงโทษเพราะทะนงตน ทั้งการหึงผยองและหลงตน เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “การทะนงตนว่าเหนือกว่าผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าเนื้อหาที่ปรากฏมากที่สุดในอนุภาคหมวดนี้ได้แก่การหลงตนของผู้หญิง ตัวอย่างเช่น อนุภาค Q331.2.1.2. **แก้มของหญิงหลงตัวเองถูกไหม้ด้วยอำนาจวิเศษ** อนุภาค Q331.2.1.5. **หญิงที่หมกมุ่นกับการแต่งกายสะกดชายกระโปรงยาว ถูกปีศาจหัวเราะเยาะ** หรือ อนุภาค Q333.1. **“พระเจ้าไม่มีประโยชน์สำหรับฉัน และปีศาจก็จะไม่จับฉันไป”** ขณะกลับบ้านหญิงที่ไม่กลัวเกรงก็ถูกปีศาจรัดคอ เมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษประกอบจะเห็นได้ว่า อนุภาคเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าผู้หญิงมักเป็นคนหลงตัวเอง หรือความคิดที่ต้องการสอนผู้หญิงว่าไม่ควรหลงตน นอกจากนี้อนุภาคเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการหลงตนของผู้หญิงกับการลงโทษโดยปีศาจ สะท้อนความคิดว่าการหลงตนของผู้หญิงนั้นเป็นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย

ญ) ขอบขู่เรื่องของผู้อื่นจึงถูกลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q340 – Q349 มีอนุภาคทั้งสิ้น 3 อนุภาค เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้เกี่ยวกับการลงโทษเพราะขอบขู่เรื่องของผู้อื่น ได้แก่ การเป็นคนช่างสงสัย และถามซอกแซก เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้สะท้อนความคิดที่ว่า “การขอบขู่เรื่องของผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งไม่ดี” อนุภาคในหมวดนี้ เช่น Q340. **ขู่เรื่องของผู้อื่นจึงถูกลงโทษ** อนุภาค Q341. **ช่างสงสัยจึงถูกลงโทษ** และ Q342. **ถามซอกแซกจึงถูกลงโทษ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนความคิดที่ว่า การมีพฤติกรรมช่างสงสัย และถามซอกแซกนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ และหากกระทำจะถูกลงโทษ

ฎ) การกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q380 – Q399 มีอนุภาคทั้งสิ้น 18 อนุภาค สติธ ทอมป์สันได้รวบรวมอนุภาคการกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆที่ไม่เข้าพวกกับหมวดที่กล่าวมาแล้ว และส่วนมากมีอนุภาคเดียวไว้ในหมวดนี้ เนื้อหาของอนุภาคเกี่ยวกับความผิดที่ทำให้ถูกลงโทษหลายประการ ผู้วิจัยพบว่ามีความผิดบางประการที่ไม่น่าเป็นความผิดในชีวิตจริงแต่เป็นความผิดในนิทาน เช่น การเดินรำ การเล่นตลก การเป็นสมาชิกสมาคมลับ และการร้องเพลงทางโลก นอกจากนี้เป็นอนุภาคที่กล่าวถึงความผิดอื่นๆ เช่น การทำให้เกิดโรคระบาด และการกล่าววาจาชั่วร้าย เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคที่ปรากฏในหมวดนี้แสดงให้เห็นว่า “การกระทำบางประการที่ไม่น่ามีความผิดก็กลับเป็นโทษในนิทานได้” ตัวอย่างอนุภาคในหมวดดังกล่าวได้แก่ อนุภาค Q388.1. **สมาชิกสมาคมลับถูกบังคับให้เต้นจนกว่าห้องจะเป็นเลือด** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเป็นสมาชิกสมาคมลับนั้นมีความผิดจนถึงกับต้องถูกลงโทษอย่างทารุณ

2.1.5 หมวดอนุภาคประเภทของการลงโทษ

หมวดอนุภาคประเภทของการลงโทษ ตรงกับหมวด Q400 – Q599 ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน มีอนุภาคทั้งสิ้น 937 อนุภาค โดยหมวดนี้มีอนุภาคจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับ 4 หมวดที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบด้วยอนุภาคที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษโดยวิธีต่างๆ สติชทอมป์สันได้จำแนกอนุภาคตามเนื้อหาเป็นหมวดย่อยๆ อีก 12 หมวด ได้แก่ หมวดอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษอย่างกว้างๆ การลงโทษประหารชีวิต การถูกลดทอนอิสรภาพ การลงโทษที่ทารุณ ได้รับความอับอายเป็นการลงโทษ การลงโทษที่ยาวนาน การไถ่บาป การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การลงโทษในนรก การลงโทษและการอภัยโทษ การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด และหมวดอนุภาคการลงโทษอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษอย่างกว้างๆ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q400 – Q409 มีอนุภาคทั้งสิ้น 5 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษที่มีลักษณะพิเศษ หรือข้อแม้ของการลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q401. *ห้วงโซ่แห่งการลงโทษ* ม้าซาหัก เพราะทำชายที่ทำขาสุนัขที่กัดขาสุนัขจึงจอกขาหัก อนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “หากทำผิดแล้วจะต้องได้รับโทษที่เหมาะสมกับการกระทำนั้นๆ” อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q404. *ลงโทษเจ็ดชั่วโคตร* อนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาประการหนึ่งคือการที่ถูกหลานหรือญาติจะได้รับความเดือดร้อนนั่นเอง

ข) การลงโทษประหารชีวิต อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q410 – Q429 มีอนุภาคทั้งสิ้น 139 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต กล่าวคือ การลงโทษให้ตายด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การแขวนคอ เผาทั้งเป็น ถูกกิน ถูกฆ่าแยกร่าง ถ่วงน้ำ ฟังทั้งเป็น ให้กินยาพิษ ถูกตัดเป็นชิ้นๆ เป็นต้น นอกจากนั้นอนุภาคในหมวดดังกล่าวยังมีเนื้อหาที่กล่าวถึงความผิดต่างๆ ที่ทำให้ถูกลงโทษให้ตายดังกล่าวอีกด้วย เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “ความตายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาจึงถูกใช้เป็นการลงโทษ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q411.0.2. *สามีฆ่าภรรยาและชายชู้* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีชู้เป็นความผิดที่รุนแรงจนต้องถูกลงโทษถึงตาย และเมื่อพิจารณาผู้ลงโทษจะเห็นว่าสามีมีสถานภาพเหนือกว่าภรรยาเพราะสามารถลงโทษภรรยาและชายชู้ได้ อนุภาค Q414.0.11. *ชายร่วมประเวณีกับชายจึงถูกเผา* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการที่ชายร่วมประเวณีกับชายนั้นเป็นเรื่องต้องห้ามและร้ายแรงสมควรที่จะลงโทษให้ตายด้วยวิธีการเผา อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q418.2. *มาตรการฆ่าทารกเกิดใหม่ถูกเอางูพิษใส่ปากเป็นการลงโทษ* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็น

ความคิดที่ว่า การฆ่าทารกเป็นเรื่องผิดร้ายแรงสมควรที่จะถูกลงโทษให้ตายอย่างผิดปกติโดยเอาผู้พิช
ไล่ปาก

ค) ถูกลดทอนอิสรภาพเป็นการลงโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q430 – Q439 มีอนุภาคทั้งสิ้น 59 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการลงโทษโดยถูกทำให้สูญเสียอิสรภาพ ผู้วิจัยพบว่าวิธีการลงโทษในหมวดนี้นั้นมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรกเป็นการถูกแยกออกจากสังคมหรือชุมชน เช่นการถูกเนรเทศ และถูกคว่ำบาตรทางศาสนา การลงโทษอีกลักษณะหนึ่งคือการถูกจองจำให้อยู่กับที่ เช่น การจำคุก การใส่ตรวน เป็นต้น นอกจากนั้นอนุภาคบางอนุภาคยังกล่าวถึงความผิดที่ทำให้ถูกลงโทษโดยลดทอนอิสรภาพด้วย เนื้อหาของอนุภาคในหมวดนี้จึงสะท้อนความคิดที่ว่า “การถูกขับออกจากสังคมและการถูกจองจำไว้กับที่นั้นเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา” อีกด้านหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า “มนุษย์ต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและต้องการการเป็นอิสระ” อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าความผิดใดบ้างที่สมควรถูกลงโทษโดยการลดทอนอิสรภาพ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q431.3. **ถูกเนรเทศเพราะไม่เชื่อฟัง** หญิงสาวอยากเป็นแม่ชีและไม่ยอมแต่งงาน อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การที่ลูกสาวไม่ยอมแต่งงานตามที่พ่อแม่สั่งเป็นความผิดที่สมควรถูกขับออกจากสังคม อนุภาค Q434.1. **หญิงคบชู้และชายชู้ถูกใส่ตรวน** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการคบชู้มีความผิดสมควรที่จะถูกลงโทษโดยการใส่ตรวนไม่ให้เคลื่อนไหวได้อย่างเป็นอิสระ

ง) การลงโทษที่ทารุณ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q450 – Q469 มีอนุภาคทั้งสิ้น 159 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการลงโทษที่โหดร้าย เช่น การทำให้พิการโดยการตัดอวัยวะต่างๆ การฝังทั้งเป็น การถลกหนัง การเขี่ยนติ และการตรึงกางเขน นอกจากนั้นบางอนุภาคก็มีเนื้อหากล่าวถึงความผิดที่ทำให้ถูกลงโทษอย่างทารุณไว้ด้วย เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า “การถูกทารุณนั้นเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา” และยังทำให้เห็นว่า “ความผิดใดบ้างที่สมควรถูกลงโทษด้วยการทารุณ” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น Q451.2.2. **ถูกตัดเท้าเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการขโมยของเป็นความผิดที่สมควรถูกลงโทษโดยการตัดมือตัดเท้า Q458.2.1. **พี่ชายเขี่ยนท้องสาวที่เสียชีวิตจนตาย** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การเสียชีวิตของพี่ชายเป็นความผิดที่สมควรถูกเขี่ยนตีจนตาย และเมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษก็จะเห็นว่า การเสียชีวิตของพี่ชายมีความสัมพันธ์กับเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงเสียชีวิตนั้นมีความผิด และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษจะเห็นว่า พี่ชายอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าน้องสาวสามารถลงโทษน้องสาวได้

จ) การลงโทษที่น่าอับอาย อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q470 – Q499 มีอนุภาคทั้งสิ้น 93 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการลงโทษโดยการดูหมิ่นหรือทำให้ได้รับความอับอาย เช่น การถ่มน้ำลายรด การประจาน การบังคับให้ทำสิ่งน่ารังเกียจ หรือการถูกลดฐานะ เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า *“การได้รับความอับอายเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา”* นอกจากนี้อนุภาคบางอนุภาคยังกล่าวถึงความผิดที่ทำให้ถูกลงโทษให้อับอายซึ่งทำให้เห็นว่าการกระทำผิดใดสมควรที่จะถูกทำให้ได้รับความอับอายด้วย ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q471.2. *ขทานแก่แก่นพระราชินีที่เคยถ่มน้ำลายใส่ตนโดยปลอมตัวเป็นเจ้าของชายและถ่มน้ำลายใส่หน้าพระราชินี* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การถูกถ่มน้ำลายรดเป็นการทำให้ได้รับความอับอาย และเมื่อพิจารณาผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษจะเห็นได้ว่าขทานซึ่งมีฐานะต่ำกว่าก็อาจให้โทษพระราชินีซึ่งมีฐานะสูงกว่าได้ หากพระราชินีทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามการที่ขทานจะลงโทษพระราชินีได้นั้นขทานก็ต้องปลอมเป็นเจ้าของชายซึ่งมีสถานะใกล้เคียงกับพระราชินีเสียก่อน อนุภาคนี้จึงยังคงแสดงความคิดที่ว่าผู้ลงโทษมีสถานภาพเหนือกว่าผู้ถูกลงโทษ อนุภาค Q475.1. *ถูกทาน้ำมันดินแล้วถูกขนหนกเป็นการลงโทษที่หลงตัวเอง* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการหลงตัวเองนั้นมีความผิดสมควรที่จะถูกลงโทษให้ได้รับความอับอาย และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับโทษที่ได้รับก็จะเห็นว่ามีความตรงกันข้าม กล่าวคือ การหลงตัวเองนั้นเป็นการยึดถือ เชื้อมั่นในตัวตนขณะที่การทำให้ได้รับความอับอายเป็นการทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นนั้น อนุภาค Q478.1.2. *หญิงมีชู้ถูกให้ใช้กะโหลกของชายชู้ดื่มน้ำ* อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการดื่มน้ำจากกะโหลกของชายชู้เป็นเรื่องน่าอับอาย และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางความคิดระหว่างการผิดประเวณีกับการทำให้ได้รับความอับอายอีกด้วย

ฉ) การลงโทษที่ยาวนาน อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q500 – Q519 มีอนุภาคทั้งสิ้น 28 อนุภาค อนุภาคหมวดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการลงโทษที่ยาวนาน กล่าวคือ เป็นการลงโทษไม่มีวันจบสิ้น เช่น การถูกทรมานไม่หยุด การเร่ร่อน หรือการทำงานที่ไม่มีทางสำเร็จ เป็นต้น อนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นว่า *“การถูกลงโทษที่ไม่มีวันจบสิ้นนั้นเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา”* ตัวอย่างของอนุภาคหมวดนี้เช่น อนุภาค Q501.4. *การลงโทษของโทรมิรุส ถูกล่ามโซ่ไว้บนภูเขา มีนกอินทรีมาจิกอวัยวะภายใน ตกกลางคืนอวัยวะภายในก็กินสภาพเช่นนี้ทุกคืน (ถูกลงโทษเพราะขโมยไฟ)* อนุภาคนี้ชี้ให้เห็นว่าการขโมยไฟจากสวรรค์นั้นเป็นความผิด ซึ่งทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะที่มนุษย์ต้องเคารพธรรมชาติ ไฟเป็นจุดเริ่มต้นของการรู้จักควบคุมธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นอนุภาคนี้จึงสะท้อนความคิดที่ว่า การทำสิ่งที่จะผิดต่อธรรมชาตินั้นเป็นความผิดร้ายแรงจึงต้องถูกลงโทษอย่างไม่มีวันจบสิ้น อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ

อนุภาค Q501.2. **การลงโทษของแทนทาลัส** ยืนอยู่ในสระที่เมื่อกระหาย น้ำก็จะหายไป มีกิ่งไม้ที่ออกผลแต่เมื่อหิวกิ่งไม้นั้นก็จะหนีห่าง และมีก้อนหินที่ทำท่าจะตกใส่ศีรษะอยู่ตลอดเวลา อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา 2 ประการ ประการแรกคือความหิวที่ไม่มีวันสิ้นสุด ประการที่ 2 คือความกลัวที่ไม่มีวันสิ้นสุด เนื้อหาในอนุภาคนี้เป็นสัญลักษณ์ที่ต้องตีความ กล่าวคือเมื่อเกิดความหิวซึ่งก็คือความปรารถนาที่จะเกิดทุกข์เพราะไม่ได้มา ยิ่งอยากได้ผลไม้นั้นและน้ำซึ่งหมายถึงความสุข ความสุขก็จะยิ่งห่างออกไป ขณะที่ก้อนหินที่ทำท่าจะตกใส่นั้นทำให้เกิดความกลัว ความกลัวก็คือความไม่ต้องการ ความไม่ยอมให้เป็น อนุภาคนี้จึงสะท้อนความคิดที่ว่าเมื่อเต็มไปด้วยความปรารถนาและความไม่ปรารถนาข้อมมีแต่ความทุกข์ที่ไม่มีวันจบสิ้น

ข) การทรมานตนเพื่อไถ่บาป อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q520 – Q549 มีอนุภาคทั้งสิ้น 64 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการไถ่บาปต่างๆ การไถ่บาปก็คือการลงโทษประการหนึ่ง เพราะเป็นทำให้เกิดความทุกข์เพื่อชดเชยต่อความผิดที่ได้กระทำ แต่ต่างกับการลงโทษอื่นตรงที่การไถ่บาปนั้นเป็นการลงโทษตนเอง มิใช่ถูกผู้อื่นบังคับลงโทษ วิธีการไถ่บาปที่ปรากฏในอนุภาคหมวดนี้ก็เช่น การไถ่บาปที่ยาวนาน การทรมานตนเพื่อไถ่บาป การไถ่บาปที่น้ำอับอาย การไถ่บาปที่น้ำกลัว และ การงดเว้นเพื่อไถ่บาป เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการลงโทษตนเองเพื่อให้พ้นจากความผิด ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q541.3. **การไถ่บาป: เกรกออริบนักบวช** ยืนบนก้อนหิน (เสา) เพื่อไถ่บาปที่ร่วมประเวณีในครอบครัว อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการร่วมประเวณีในครอบครัวนั้นเป็นความผิดสมควรถูกลงโทษโดยการลดทอนอิสรภาพ

ข) การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q550 – Q559 มีอนุภาคทั้งสิ้น 273 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษด้วยอำนาจพิเศษที่เหนือธรรมชาติหรืออำนาจอภินิหาร ประกอบด้วย การมีร่างกายผิดประหลาดอย่างอภินิหาร การลงโทษโดยเกิดใหม่ การเจ็บป่วยด้วยอำนาจพิเศษ การตายด้วยปรากฏการณ์ธรรมชาติ การถูกสาป และตายทันทีโดยหาสาเหตุไม่ได้ เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “มนุษย์กลัวการลงโทษจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งลึกลับที่มนุษย์ไม่อาจอธิบายได้” นอกจากนั้นอนุภาคบางอนุภาคในหมวดนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดต่างๆ ที่ทำให้ถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษด้วย ทำให้เห็นว่าความผิดใดบ้างที่สมควรถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q552.3. **ทำกษัตริกรรมไม่ได้ผลระหว่างยุคของทรราช** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการทำผิดโดยเป็นพระราชชาติที่ไม่ดีกับการถูกลงโทษโดยธรรมชาติ กล่าวคือเมื่อปกครองบ้านเมืองไม่ดีก็เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง และเมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษจะเห็นได้ว่า

พระราชารัชนีเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงที่สุดในหมู่มนุษย์นั้นยังมีฐานะต่ำกว่าอำนาจเหนือธรรมชาติ อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งได้แก่อนุภาค Q551.8.4. **ตาของชายผู้หนึ่งระเบิดออกมาเมื่อเขาขอแต่งงานกับนักบุญ** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจับจ้วงบุคคลศักดิ์สิทธิ์หรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเจ้านั้นมีความผิดอย่างร้ายแรง และจะถูกลงโทษด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติ อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษนั้นมักจะใช้ลงโทษผู้ที่กระทำผิดต่อศาสนา และผู้ลงโทษก็จะเป็นพระเจ้าหรือผู้มีอำนาจวิเศษที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สะท้อนให้เห็นว่าความลึกลับมหัศจรรย์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างยิ่ง

ฅ) การลงโทษในนรก อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q560 – Q569 มีอนุภาคทั้งสิ้น 42 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษในนรกโดยกล่าวถึงวิธีการลงโทษ และการหยุดพักในนรก อนุภาคในหมวดนี้สะท้อนให้เห็น “ความคิดเกี่ยวกับนรกอันเป็นสถานที่ซึ่งมนุษย์ไม่ต้องการไปอยู่ว่าเป็นอย่างไร และมีความไม่พึงปรารถนาในแง่ใดบ้าง” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดดังกล่าวได้แก่ อนุภาค Q562.3. **วิญญาณถูกตรมาณในนรกโดยเกิดบนวิมานแล้วร่วงลงสู่ทะเลลึกดับกันไป** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความทุกข์หรือสิ่งไม่พึงปรารถนาประการหนึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่พอใจเป็นสภาพที่ไม่น่าพอใจ

ฉ) การลงโทษและการอภัยโทษ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q570 – Q579 มีอนุภาคทั้งสิ้น 22 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษที่ถูกยกเลิก เช่น หายจากโรค พิ้นจากการตายอย่างอัศจรรย์ การถอนคำสาป เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “การลงโทษและความผิดใดบ้างที่สามารถได้รับการอภัย” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้ลงโทษที่จะอภัยโทษให้นั้นมักเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งแสดงให้เห็นว่าการอภัยโทษนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ได้แก่ อนุภาค Q576.1. **คำสาปที่ให้พ่ายแพ้เพราะต่อต้านผู้เคร่งศาสนาถูกถอน** อนุภาคดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการต่อต้านผู้เคร่งศาสนานั้นมีความผิดแต่ก็ได้รับการอภัยซึ่งสะท้อนความคิดเกี่ยวกับผู้เคร่งศาสนาว่าเป็นทั้งผู้ให้คุณและให้โทษ อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งได้แก่อนุภาค Q574. **ได้รับการอภัยจากการลงโทษให้ตายอย่างพิศวง** และอนุภาค Q572.2. **หายจากความเจ็บป่วยที่เกิดจากการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษเพราะไม่มีเมตตา** อนุภาคดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการไม่มีเมตตานั้นเป็นความผิด และจะถูกลงโทษจากสิ่งเหนือธรรมชาติ แต่การได้รับการอภัยนั้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้ลงโทษซึ่งเป็นสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นเป็นทั้งผู้ให้คุณและให้โทษ ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยก็พบว่า การลงโทษที่ได้รับการอภัยนั้นก็มักจะเป็นการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษเป็นส่วนมาก

ฎ) การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q580 – Q589 มีอนุภาคทั้งสิ้น 40 อนุภาค มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด กล่าวคือ เป็นการลงโทษให้ได้รับโทษในลักษณะเดียวกับความผิดที่กระทำ เช่น ตายด้วยวิธีเดียวกันกับที่ฆ่าผู้อื่น ถูกทำให้บาดเจ็บด้วยวิธีเดียวกับที่ทำร้ายผู้อื่น ถูกแปลงร่างให้เหมาะสมกับความผิด และทรัพย์สินหายไประหว่างที่โกงมาจากผู้อื่น เป็นต้น เนื้อหาของอนุภาคหมวดนี้จึงสะท้อนความคิดที่ว่า “ประพตติพิศเช่นไรก็ได้รับโทษตอบแทนเช่นนั้น” หรือกล่าวได้ว่า “ทำชั่วได้ชั่ว” ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q585.1. **ชายผู้ปฏิเสธการทำงาน: ทรัพย์สินหายไประหว่าง** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางความคิดระหว่างการให้กับความร้าย กล่าวคือ หากไม่รู้จักรักการให้ก็จะไม่ได้รับความร้ายตอบแทน ตัวอย่างอนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q581.3. **พวกที่วางแผนถ่วงน้ำหนักผู้อื่นถูกถ่วงน้ำหนัก** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการให้ทุกข์ผู้อื่นนั้นจะทำให้ตนได้ทุกข์ตอบแทน

ฏ) การลงโทษอื่นๆ อนุภาคหมวดนี้ตรงกับหมวด Q590 – Q599 มีอนุภาคทั้งสิ้น 24 อนุภาค อนุภาคหมวดนี้เป็นการรวบรวมอนุภาคการลงโทษที่ไม่เข้าพวกกับอนุภาคหมวดที่กล่าวมาแล้ว เช่น การแต่งงานกับหญิงปากร้าย การเลี้ยงงูเป็นลูก โทษอย่างไรก็เป็นไปตามนั้น ถูกสัตว์แก่แก่น เป็นต้น ตัวอย่างของอนุภาคที่น่าสนใจในหมวดนี้ เช่น อนุภาค Q596.1. **แยกรูปจำลองเป็นสี่ส่วนเป็นการลงโทษที่ฆ่าภรรยา** อนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นการลงโทษในเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือความผิดฐานฆ่าภรรยาสมควรจะถูกลงโทษให้ตาย แต่เปลี่ยนจากฆ่าให้ตายจริงๆ เป็นการฆ่าสัญลักษณ์จำลอง อนุภาคที่น่าสนใจอีกอนุภาคหนึ่งคือ อนุภาค Q599.1. **การลงโทษ: แต่งงานกับหญิงปากร้าย** อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแต่งงานกับหญิงปากร้ายนั้นเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา ขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นความคิดที่ว่าหญิงปากร้ายนั้นไม่มีใครต้องการแต่งงานด้วยอีกประการหนึ่ง

จากการศึกษาข้างต้นทำให้เห็นการจำแนกอนุภาคหมวดการให้รางวัลและการลงโทษใน **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** ของ สติธ ทอมป์สัน ซึ่งแบ่งอนุภาคเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ อนุภาคการให้รางวัล และอนุภาคการลงโทษ ในแต่ละประเภทก็ได้จำแนกแยกย่อยอนุภาคออกเป็นหมวดที่กล่าวถึงการกระทำ และหมวดที่กล่าวถึงผลที่ได้รับ รวม 4 หมวด นอกจากนั้นยังมีหมวดที่กล่าวถึงอนุภาคทั้งสองประเภทดังกล่าวอย่างกว้างๆ อีกด้วย การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** นี้ยังทำให้เห็นว่าอนุภาคดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นต่างๆ เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็น

ต้น ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการจำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยได้ต่อไป ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 3 ถึง บทที่ 6 ของงานวิจัยชิ้นนี้

2.2 ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

การศึกษาการจำแนกอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านของสตีล ทอมป์สันในหัวข้อ 2.1. สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการทำดีและการทำความผิดประเภทต่างๆ ตลอดจนสิ่งที่มีคุณค่าสมควรใช้เป็นรางวัลตอบแทนความดี และสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาที่ถูกใช้เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด ในหมวดอนุภาคต่างๆ ดังกล่าวมีหลายอนุภาคที่กล่าวถึงผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ ซึ่งทำให้เห็นว่าสิ่งใดหรือบุคคลใดที่ถูกมองว่ามีอำนาจในการให้คุณหรือให้โทษ และบุคคลใดบ้างที่ถูกมองว่ามีลักษณะของผู้ทำความดีหรือทำความผิด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลก็สะท้อนให้เห็นลำดับขั้นทางสังคมได้อีกประการหนึ่งผ่านการศึกษาอนุภาค นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการกระทำประกอบกับผลที่ได้รับก็จะทำให้เห็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำดีหรือทำชั่วอย่างใดสมควรที่จะได้รับรางวัลหรือได้รับโทษตอบแทน และรางวัลและโทษนั้นเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ที่ควรพิจารณาเพื่อให้เห็นลักษณะของอนุภาคดังกล่าวชัดเจนขึ้น ได้แก่ ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษที่ได้รับ และเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและเงื่อนไขของการลงโทษ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์ประเด็นสำคัญทั้ง 5 ประเด็นให้เห็นโดยลำดับ

จากการศึกษาอนุภาคหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่ามีอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษถึง 1,146 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัลเพียง 219 อนุภาค อันเป็นการสะท้อนให้เห็นความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษจากนิทานที่รวบรวมจากหลายเขตวัฒนธรรมว่ามุ่งเน้นย้ำในเรื่อง “สิ่งที่ไม่สมควรกระทำ” หรือการกระทำที่ถูกลงโทษ มากกว่า “สิ่งที่สมควรกระทำ” หรือการกระทำที่ได้รับรางวัล จากการวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน 5 ประเด็นข้างต้น ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

2.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล

จากการศึกษาอนุภาคเกี่ยวกับการให้รางวัลในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคส่วนใหญ่มีได้กล่าวถึงผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล แต่ก็มีอนุภาคอยู่จำนวนหนึ่งที่

ระบุว่าตัวละครผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ทำให้เห็นได้ว่าตัวละครใดคือผู้ให้รางวัลและผู้ได้รับรางวัล และตัวละครใดให้รางวัลแก่ตัวละครใดบ้าง

ผลการศึกษาพบว่าผู้ให้รางวัลที่ปรากฏเป็นจำนวนมากที่สุดคือตัวละครสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งส่วนมากเป็นพระเจ้าของคริสตศาสนาหรือเทพเจ้า และนักบุญซึ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติและเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีสิ่งเหนือธรรมชาติจำพวก ยักษ์ ภูติ และแม่มด ซึ่งเป็นอมนุษย์ที่มีอำนาจวิเศษ และปีศาจ ผู้ให้รางวัลประเภทที่ปรากฏมากที่สุดคือตัวละครพระราชานอกจากนั้นยังมีผู้ให้รางวัลประเภทอื่นๆ อีกหลายประเภทแต่ปรากฏจำนวนน้อย

ในประเด็นผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือ ผู้รับรางวัลที่เป็นคนธรรมดาสามัญ หรือชาวเมืองทั่วไป รองลงมา คือ ผู้รับรางวัลที่ระบุเพียงเพศ กล่าวคือเป็นผู้รับรางวัลที่ในอนุภาคระบุเพียงว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายเท่านั้น โดยผู้รับรางวัลที่เป็นผู้ชายปรากฏมากกว่าผู้รับรางวัลที่เป็นหญิง

ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าผู้ใดบ้างคือผู้ที่ให้คุณ และ ผู้ใดบ้างเป็นผู้ที่พึงประสงค์ กล่าวคือ เป็นผู้ที่ทำความดีแล้วได้รับรางวัล ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ที่สามารถให้คุณ ได้มากที่สุดคือ สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นพระเจ้าของคริสตศาสนาและเทพเจ้า รองลงมาคือ พระราชาที่แม้จะเป็นมนุษย์ แต่ก็มีสถานะสูง ขณะที่ผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือคนสามัญทั่วไปหรือชาวเมือง สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าคนธรรมดาหรือคนทั่วไป ก็สามารถทำดีและได้รับสิ่งที่ดีตอบแทนได้ อนึ่ง การที่อนุภาคส่วนมากไม่ระบุว่าผู้ใดบ้างที่ได้รับรางวัล และการที่ผู้ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากกลุ่มต่อมาระบุกว้างๆ เพียงว่าเป็นเพศชาย ก็เป็นการเน้นให้เห็นความคิดที่ว่าคนทั่วไปก็สามารถทำความดีและได้รับผลดีให้เด่นชัดขึ้นอีกด้วย อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าอนุภาคการให้รางวัลที่รวบรวมไว้ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านมุ่งสอนให้คนทั่วไปซึ่งเป็นคนส่วนมากของสังคมทำความดี

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล พบว่าพระเจ้าหรือสิ่งเหนือธรรมชาติจะให้รางวัลแก่คนจน และคนธรรมดาสามัญมากที่สุด แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจที่เหนือธรรมชาติกับมนุษย์ สะท้อนความคิดที่มองว่าอำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ ได้แก่พระเจ้า เทพเจ้า หรือนักบุญ เป็นที่พึง หรือเป็นผู้ให้คุณแก่มนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ที่ไม่ได้มีสถานภาพทางสังคมสูง อนึ่ง อนุภาคที่นักบุญให้รางวัลแก่ชาวไออร์แลนด์นั้นก็เน้นความคิดดังกล่าวให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะเป็นผู้รับรางวัลที่เจาะจงเชื้อชาติซึ่งแสดงว่าผู้รับรางวัลนั้นเป็นคนจำนวนมาก นอกจากนั้นพระเจ้าหรือเทพเจ้ายังให้รางวัลแก่วิญญาณบาปและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พระ หรือผู้เคร่งศาสนา สะท้อนให้เห็นว่าศาสนานั้นสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งมนุษย์มีอาจเข้าใจได้อย่างแท้จริง สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ให้รางวัลที่น่าสนใจอีก

ประเภทหนึ่งคือ ปีสาง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความชั่วร้ายและน่าจะเป็นผู้ลงโทษมากกว่า แต่ก็ปรากฏว่าเป็นผู้ให้รางวัลได้ด้วย โดยปีสางเป็นผู้ให้รางวัลแก่พระ สะท้อนให้เห็นว่าศาสนามีความสัมพันธ์ทั้งกับเทพเจ้าและปีสาง ส่วนผู้ให้รางวัลที่เป็นพระราชานั้นให้รางวัลทั้งแก่คนทั่วไปและผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่สูง เช่น ขุนนาง อศวิน ผู้พิพากษา เจ้าหญิง พระ และศิลปิน สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าพระราชานี้เป็นผู้ที่สามารถให้คุณแก่ชาวเมืองโดยเฉพาะผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูง

2.2.2. ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่า มีอนุภาคการลงโทษที่ไม่ระบุผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ 583 อนุภาค และมีอนุภาคที่กล่าวถึงผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ 563 อนุภาค ผู้วิจัยเห็นว่าแม้อนุภาคส่วนมากจะไม่ระบุผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ แต่ก็มีอนุภาคที่ระบุผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงจะศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษจากอนุภาคที่ปรากฏเนื้อหาส่วนดังกล่าว ซึ่งก็จะสามารถทำให้เห็นได้ว่าตัวละครใดเป็นผู้ลงโทษ และลงโทษตัวละครใดบ้าง อันจะทำให้เห็นความคิดเกี่ยวกับลำดับชั้นทางสังคมและลักษณะของบุคคลสังคมที่ไม่พึงประสงค์

ผู้วิจัยพบว่าผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะ พระเจ้าของคริสต์ศาสนาและเทพเจ้า นอกจากนี้ยังมีสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นมนุษย์และปีสาง ผู้วิจัยยังพบว่ามีอนุภาคที่มีได้กล่าวตัวละครอื่นเป็นผู้ลงโทษตัวละครที่กระทำความผิด แต่เป็นการลงโทษลงโทษตนเองเพราะสำนึกผิด การลงโทษที่เกิดจากตนเองดังกล่าวปรากฏมารองลงมาจากการที่ถูกสิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษ ส่วนผู้ลงโทษอื่นๆ นั้นปรากฏจำนวนน้อย

ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก 2 ประเภท ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ คนธรรมดาสามัญซึ่งรวมถึงชาวเมือง รองลงมาคือผู้ถูกลงโทษที่ระบุเพียงเพศ กล่าวคือผู้ถูกลงโทษที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย โดยผู้ถูกลงโทษทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างปรากฏเท่ากัน ผู้ถูกลงโทษที่พบมากเป็นลำดับต่อมาเป็นผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าส่วนมากเป็นภรรยา และลูก ขณะที่สามีกลับเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษน้อยที่สุด

ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏในอนุภาคการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นความคิดจากนิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมว่าตัวละครใดบ้างที่ถูกมองว่าเป็นผู้ลงโทษและตัวละครใดบ้างที่สามารถจะกระทำผิด กล่าวคือเป็นผู้ที่สังคมไม่พึงปรารถนา จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าผู้ที่ถูกมองว่าเป็นผู้ลงโทษมากที่สุดคือ สิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะพระเจ้า หรือเทพเจ้า สะท้อนให้เห็นความคิดว่ามนุษย์กลัวสิ่งที่มีมนุษย์ไม่อาจ

รู้จักได้อย่างแท้จริงอย่างสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงปรากฏว่าสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ที่สามารถลงโทษ ได้มากที่สุด ขณะที่ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากเป็นลำดับที่ 2 อย่างการลงโทษด้วยตนเองนั้น ก็กลับ สะท้อนให้เห็นความเชื่อในตัวเอง กล่าวคือ เมื่อกระทำความผิด ก็จะรับโทษด้วยตนเอง

ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏก็ทำให้เห็นว่าผู้ใดบ้างที่เป็นผู้ที่สังคมไม่พึงประสงค์ โดยผู้ถูกลงโทษที่เป็นคนสามัญและผู้ถูกลงโทษที่ระบุเพียงเพศซึ่งปรากฏมากก็สะท้อนให้เห็นการเน้น สอนคนส่วนมากในสังคมมิให้กระทำความผิด ผู้ถูกลงโทษที่พบมากเป็นลำดับต่อมาเป็นผู้ถูกลงโทษที่เกี่ยวกับครอบครัว คือ ภรรยา ลูก และคนในครอบครัวอื่นๆ เช่น พี่น้อง ขณะที่สามีกลับ ปรากฏกว่าเป็นผู้ถูกลงโทษที่พบน้อยที่สุดในครอบครัว ลักษณะดังกล่าวสะท้อนความเหลื่อมล้ำทาง เพศในครอบครัว ที่มองว่าภรรยาต้องยอมรับในอำนาจของสามี และถูกมองว่าเป็นผู้ที่ทำความผิด มากกว่า

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยพบว่าผู้ลงโทษ ที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติจะลงโทษคนสามัญมากที่สุด สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่ามนุษย์กลัวสิ่งที่ ตนไม่อาจเข้าใจได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ยังคงเป็นสิ่งลึกลับ จึงมองว่าสิ่งนี้สามารถให้โทษแก่มนุษย์ ทั่วๆไปได้ การที่สิ่งเหนือธรรมชาติยังปรากฏว่าลงโทษผู้หญิงและผู้ชายเป็นจำนวนมากก็เน้นย้ำ ความคิดดังกล่าวอย่างเด่นชัด นอกจากนั้น ยังปรากฏว่าพระราชอาชญาถูกลงโทษโดยสิ่งเหนือธรรมชาติ มากที่สุด ก็สะท้อนให้เห็นว่าแม้พระราชจะเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงที่สุด ก็ยังอยู่ใต้อำนาจ ของสิ่งเหนือธรรมชาติ ขณะที่ผู้ลงโทษที่ปรากฏมาเป็นลำดับ 2 เช่นการลงโทษที่เกิดจากตนเองนั้น กลับสะท้อนให้เห็นความเชื่อในอำนาจของมนุษย์เอง โดยมองว่าการที่ถูกลงโทษนั้นเป็นเพราะตน กระทำผิด จึงรับผิดชอบโดยการลงโทษตนเอง พบว่าผู้ที่ลงโทษตนเองนั้นเป็นผู้ชาย และพระ มาก ที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ชายและพระ นั้น เป็นผู้ที่รู้จักสำนึกในความผิดของตนและตัดสินใจโทษของ ตนได้ อย่างไรก็ตามความคิดที่เชื่อในอำนาจของมนุษย์เองนี้ก็ปรากฏน้อยมากเมื่อเทียบกับความคิด ที่เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษอื่นๆ ที่น่าสนใจได้แก่ ผู้ลงโทษที่เป็นปีศาจที่นอกจากจะลงโทษคนทั่วไปแล้ว ยังเป็นผู้ลงโทษที่ลงโทษ เจ้าหนี้ เศรษฐี และพ่อค้า มากที่สุด ซึ่งผู้ถูกลงโทษทั้งสามนับเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมสูงเพราะมีเงินมาก สะท้อนให้เห็น ความเชื่อมโยงกันทางความคิดระหว่างปีศาจกับผู้ที่มั่งมีเงินทองมาก ส่วนผู้ลงโทษที่เกี่ยวข้องกับ ครอบครัวอย่างสามี ก็จะลงโทษภรรยาและชายชู้ สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าสามีมีอำนาจเหนือ ภรรยา และมีสิทธิ์ที่จะลงโทษชายชู้ที่มายุ่งเกี่ยวกับภรรยาของตน ขณะเดียวกันกลับไม่ปรากฏว่า ภรรยาลงโทษสามีได้เลย และไม่ปรากฏว่าภรรยาจะลงโทษหญิงที่เป็นชู้ของสามีได้ และหากสามี

เป็นผู้ถูกลงโทษ ผู้ลงโทษสามีก็เป็นแม่มดหรือภูต ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเพศที่ผู้ชายมีสถานะสูงกว่าผู้หญิงอย่างชัดเจน

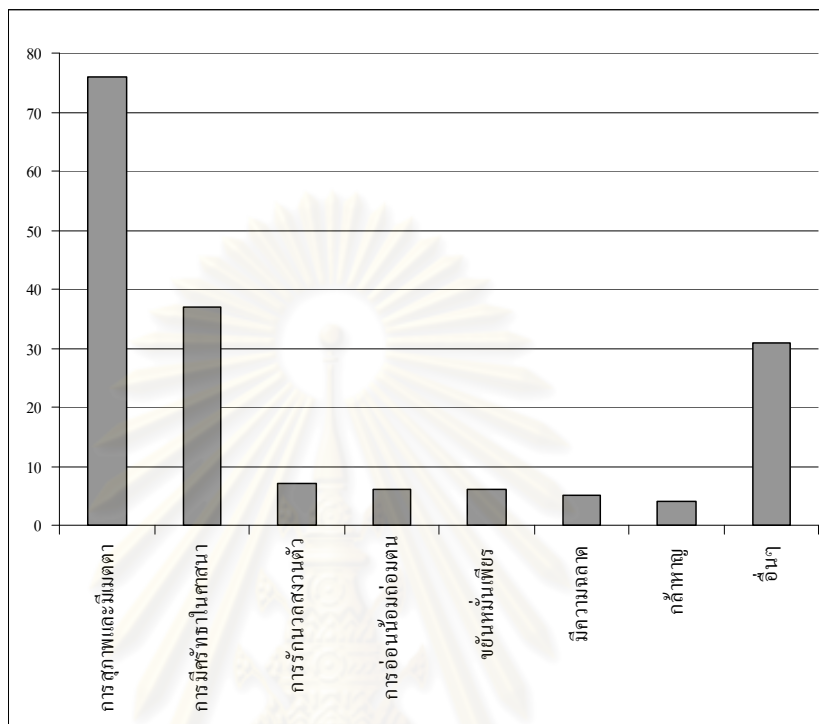
ผู้ลงโทษที่มีสถานภาพทางสังคมสูงที่สุดอย่างพระราชาก็ปรากฏว่าลงโทษขุนนาง ซึ่งเป็นผู้ถูกลงโทษที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ถูกลงโทษประเภทอื่น สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการปกครอง เพราะทั้งพระราชากับขุนนางต่างเป็นหน่วยของสถาบันการปกครอง และจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษดังกล่าวก็สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการปกครองที่พระราชาก็เป็นผู้ควบคุมขุนนาง

อนึ่ง เมื่อนำผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษมา พิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.2.1. แล้ว ผู้วิจัยก็พบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดต่างก็เป็น สิ่งเหนือธรรมชาติ และผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษนี้ต่างก็ลงโทษคนสามัญมากที่สุด อีกทั้งก็ไม่ปรากฏว่าจะมีผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษใดจะสามารถลงโทษสิ่งเหนือธรรมชาติอย่างพระเจ้า หรือเทพเจ้าได้ ยิ่งสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าในหลายวัฒนธรรม มนุษย์มองว่าสิ่งที่มีอำนาจเหนือตนมากที่สุดและสามารถให้โทษแก่มนุษย์คนใดก็ตามได้คือสิ่งเหนือธรรมชาติอันเป็น ความลึกลับที่มนุษย์ไม่อาจอธิบายได้ ส่วนการที่ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษต่างก็เป็นคนสามัญมากที่สุดก็สะท้อนว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเน้นสอนให้ทำความดีและมีให้ทำผิดแก่คน หมู่มากของสังคม อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า ผู้ชายถูกมองว่าเป็นผู้รับรางวัลมากกว่าผู้หญิง ลักษณะ ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่มองว่าผู้ชายเป็นผู้ที่พึงปรารถนามากกว่าผู้หญิง

2.2.3. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ

การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษนั้น สะท้อนให้เห็นว่า การกระทำใดบ้างที่สมควรทำ และการกระทำใดบ้างที่ไม่สมควรทำ กล่าวคือ ทำให้เห็นว่า พฤติกรรมเช่นใดคือการ “ทำดี” และ พฤติกรรมเช่นใดคือการ “ทำชั่ว” และเมื่อศึกษาการปรากฏซ้ำในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านก็ยังทำให้เห็นว่า ในนิทานจากหลายเขต วัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการกระทำใดมากน้อยอย่างไร อนึ่ง อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านมีอนุภาคจำนวนหนึ่งที่มิใช่ระบุการกระทำที่ได้รับรางวัลและการลงโทษ โดยระบุเพียงรางวัลหรือโทษที่ได้รับ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ได้ศึกษาประเด็น ดังกล่าวจากอนุภาคอื่นๆ ที่ระบุการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทาน พื้นบ้าน

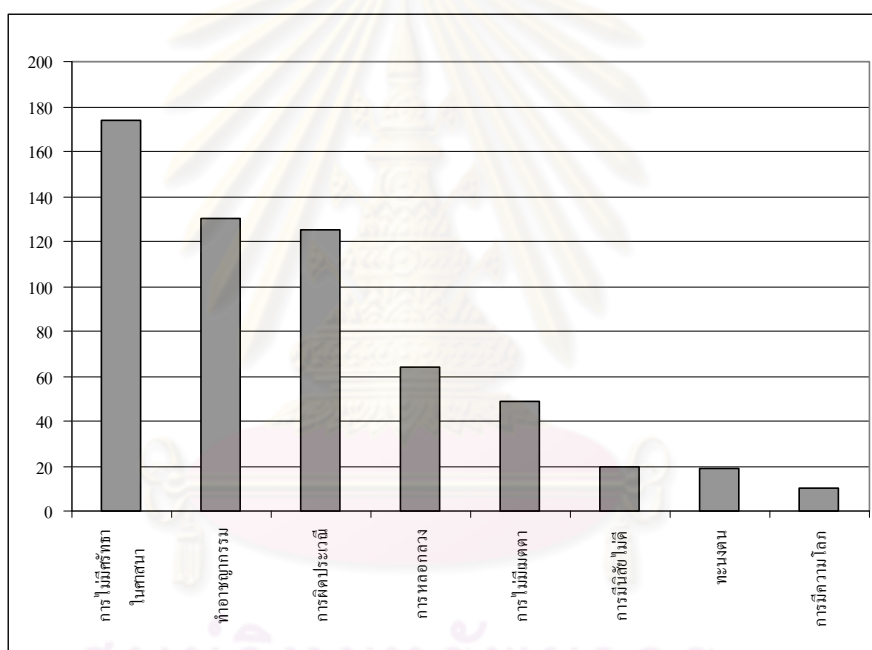
แผนภูมิที่ 1 แสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลลำดับจากการกระทำที่ปรากฏมากไปหาการกระทำที่ปรากฏน้อย ผู้วิจัยพบว่ากระทำที่ทำได้รับรางวัลที่ปรากฏมาก 2 ประการ โดยการสุภาพและมีเมตตาปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือการมีศรัทธาในศาสนา

ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นว่าการทำดีที่นิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือการสุภาพและมีเมตตา เช่น การให้ความช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าการสุภาพและมีเมตตาเป็นสิ่งที่เน้นย้ำมากในสังคม การทำดีอีกประการที่สำคัญคือ การมีศรัทธาในศาสนา เช่น ทำดีต่อบุคคลสำคัญทางศาสนา หรือการเสียสละทางศาสนา สะท้อนให้เห็นว่าศาสนาก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคมเช่นกัน ความดีอีกกลุ่มหนึ่งปรากฏจำนวนปานกลาง ได้แก่ การรักษาวงศ์วานตัว การอ่อนน้อมถ่อมตน การขยันหมั่นเพียร การมีความฉลาด และ การมีความกล้าหาญ จะเห็นได้ว่าความดีกลุ่มดังกล่าวมีเพียงการอ่อนน้อมถ่อมตนเท่านั้นที่เป็นการปฏิบัติต่อผู้อื่น ขณะที่ความดีอื่นๆ เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลทั้งสิ้น เมื่อกลับไปพิจารณากลุ่มการทำดีที่ปรากฏมากก็จะเห็นได้ว่าการมีเมตตาเป็นความดีที่กระทำต่อผู้อื่น สะท้อนให้เห็นภาพรวมความคิดจากนิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความดีที่กระทำต่อ

ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นในสังคมมากกว่าความดีที่เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคล ส่วนการมีศรัทธาในศาสนา ก็เป็นการกระทำดีต่อสถาบันศาสนา

ในส่วนต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงการลงโทษที่ปรากฏในอนุภาคการลงโทษในดัชนี อนุภาคนิทานพื้นบ้านซึ่งจะทำให้เห็นว่าในนิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมนั้น การกระทำใดที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำบ้าง และจากการปรากฏซ้ำในดัชนีอนุภาคนิทานก็จะทำให้เห็นว่านิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมนั้นให้ความสำคัญกับความผิดประเภทใดมากน้อยอย่างไร โดยผู้วิจัยจะแสดงในแผนภูมิที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงการกระทำที่ถูกลงโทษจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

แผนภูมิที่ 2 แสดงการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดไปหาการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏน้อยที่สุด จากแผนภูมิการกระทำที่ถูกลงโทษที่พบในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ การไม่มีศรัทธาในศาสนา รองลงมาคือการทำอาชญากรรมและการผิดประเวณี ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆ นั้นปรากฏน้อย

จะเห็นได้ว่าการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ การไม่มีศรัทธาในศาสนา สะท้อนให้เห็นว่าในนิทานที่รวบรวมมาจากหลายเขตวัฒนธรรมเน้นความสำคัญกับการละเมิดต่อสถาบันศาสนาอย่างมาก รองลงมาคือการทำอาชญากรรมซึ่งรวมถึงการฆาตกรรม การลักขโมย และการลักพาตัว อันเป็นการทำผิดต่อบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งความผิดดังกล่าวปรากฏมาก

ใกล้เคียงกับการผิประเวณีอันเป็นการทำผิดต่อคนในครอบครัว เช่น คบชู้ หรือร่วมประเวณีในครอบครัวเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการกระทำทั้งสองประการก็เป็นความผิดที่สังคมเจ้าของนิทานให้ความสำคัญมากเช่นกัน ขณะที่ความผิดกลุ่มที่พบปานกลางคือ การหลอกลวง และการไม่มีเมตตา ก็เป็นความผิดที่ได้รับความสำคัญรองลงมา ส่วนการมีนิสัยไม่ดี การทะเลาะงอน และการโงก เป็นความผิดที่ได้รับความสำคัญน้อย จะเห็นได้ว่าทั้งความผิดกลุ่มที่พบมากและความผิดกลุ่มที่พบปานกลางล้วนเป็นความผิดที่กระทำต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่นทั้งสิ้น กล่าวคือผิดต่อสถาบันศาสนา ผิดต่อบุคคลในสังคม และผิดต่อคนในครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่านิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับความผิดที่กระทำต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่นในสังคมมากกว่าความผิดที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาทั้งการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษผู้วิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม และการเน้นสอนตามคำสอนทางศาสนา ซึ่งเป็นเพราะนิทานที่ปรากฏอนุภาคส่วนมากเป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนคำสอนทางศาสนา การทำดีและความผิดก็มีลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ การมีศรัทธาศาสนาเป็นสิ่งดีแต่การละเมิดศาสนาเป็นสิ่งชั่ว การมีเมตตาเป็นสิ่งดีแต่การไร้เมตตาเป็นสิ่งชั่ว การรักษาวลสงวนตัวเป็นสิ่งดีแต่การผิประเวณีเป็นสิ่งชั่ว และการอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นสิ่งดีแต่การทะเลาะงอนเป็นสิ่งชั่ว เป็นต้น ซึ่งความดีและความชั่วแต่ละคู่ต่างก็มีความหมายต่อสังคม กล่าวคือมีประเด็นเกี่ยวกับการธำรงสถาบันศาสนา ธำรงการอยู่ร่วมกันในสังคม ธำรงสถาบันครอบครัว และธำรงตนเอง

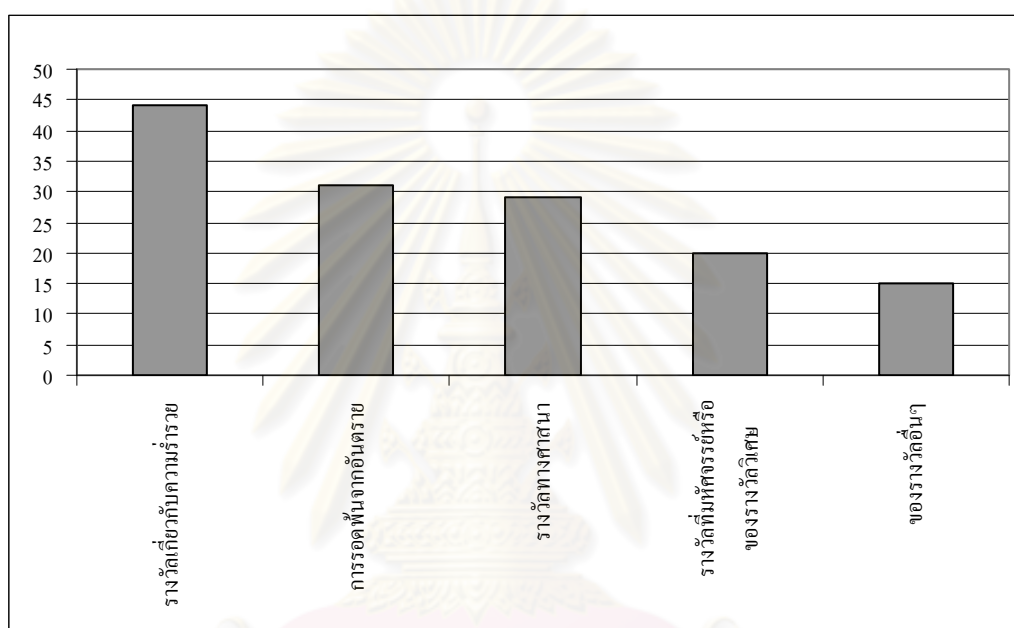
อนึ่ง ผู้วิจัยยังพบว่า การกระทำเกี่ยวกับศาสนาเป็นสิ่งสำคัญที่พบมากทั้งในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ และเมื่อพิจารณาร่วมกับประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษในหัวข้อ 2.2.1. และหัวข้อ 2.2.2. ที่พบว่าผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็น พระเจ้า หรือเทพเจ้า ก็จะพบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ศาสนาก็เป็นเรื่องของพระเจ้า หรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเช่นกัน ดังนั้นทั้งประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ต่างก็สนับสนุนความคิดที่ว่าศาสนาหรือสิ่งเหนือธรรมชาติมีความสำคัญในการสั่งสอนคนในสังคม

2.2.4. ประเภทของรางวัลและการลงโทษ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับของรางวัลและโทษที่ได้รับที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ของรางวัลและโทษ

สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งใดคือสิ่งที่พึงปรารถนาสมควรใช้ตอบแทนการทำความดี และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาที่สมควรใช้สนองการทำชั่ว นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการปรากฏซ้ำของประเภทของรางวัลและประเภทการลงโทษแล้ว ก็จะให้เห็นว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่พึงปรารถนามากน้อยอย่างไรอีกด้วย โดยผู้วิจัยจะแสดงเป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงประเภทของรางวัลจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

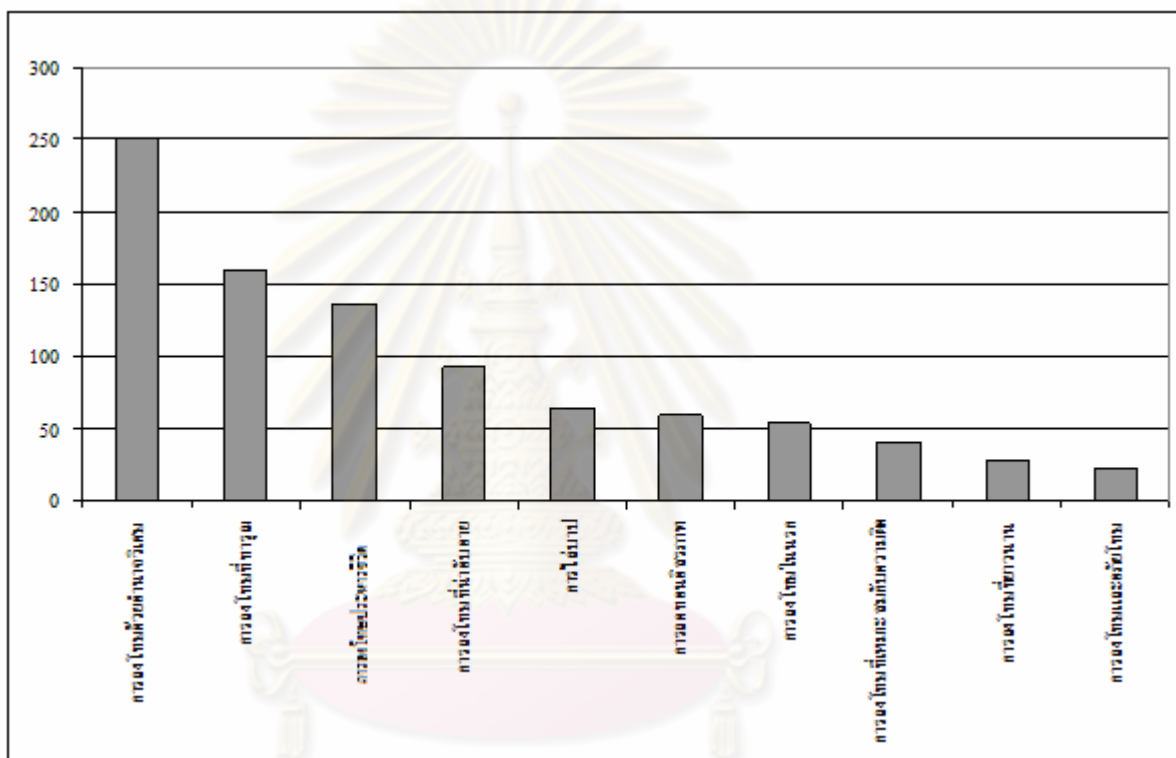
แผนภูมิที่ 3 แสดงประเภทของรางวัลจากของรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดไปหาของรางวัลที่ปรากฏน้อยที่สุด ผู้วิจัยพบว่าของรางวัลที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านมากที่สุดคือรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย เช่น ได้เงินทองหรือได้ที่ดิน รองลงมาคือ การรอดพ้นจากอันตราย รางวัลทางศาสนา และรางวัลที่มหัสจรรย์หรือของรางวัลพิเศษ ตามลำดับ

จากแผนภูมิที่ 3 สะท้อนให้เห็นว่าของรางวัลที่นิทานจากหลายเขตวัฒนธรรมให้ความสำคัญมากที่สุดคือของรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย ซึ่งนอกจากเงินทองแล้ว ยังรวมถึงที่ดินและการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าเป็นที่พึงปรารถนาที่สุด รองลงมาได้แก่การรอดพ้นจากอันตราย ซึ่งสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับการมีชีวิต และสะท้อนความปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ ส่วนรางวัลทางศาสนาในส่วนมากมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตหลังความตาย กล่าวคือ การได้ไปสวรรค์ สะท้อนให้เห็นความปรารถนาที่จะมีชีวิตหลังความตายที่มีความสุข รางวัลที่น่าอัศจรรย์และของรางวัลพิเศษสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งลึกลับ และความปรารถนาของมนุษย์ที่อยู่นอกเหนือความเป็นจริง ซึ่งเมื่อกลับไปพิจารณาหัวข้อ 2.1.3 ค.) ก็จะเห็น

ได้ว่าของรางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือของรางวัลพิเศษก็ยังคงสะท้อนการให้คุณค่ากับเงินทอง อาหาร การมีชีวิต เกียรติยศ และชีวิตหลังความตายนั่นเอง

ในประเด็นเกี่ยวกับการลงโทษที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน สามารถแสดงผลการศึกษาเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แผนภูมิแสดงการลงโทษจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

แผนภูมิที่ 4 แสดงการลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดไปถึงการลงโทษที่ปรากฏน้อยที่สุด ประกอบด้วย การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ รองลงมาคือ การลงโทษที่ทารุณ การลงโทษประหารชีวิต ส่วนการลงโทษอื่นๆ ปรากฏรองๆลงมา ได้แก่ การลงโทษที่น่าอับอาย การไต่ถาม การลดทอนอิสรภาพ การลงโทษในนรก การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด การลงโทษที่ยาวนาน และการลงโทษและอภัยโทษ ตามลำดับ

จากแผนภูมิที่ 4 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการลงโทษที่สำคัญที่สุดคือการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ สะท้อนให้เห็นความคิดที่ตรงกันจากนิทานที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมว่าอำนาจวิเศษซึ่งเป็นอำนาจลับเหนือธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่น่าเกรงกลัวที่สุด จึงปรากฏว่าถูกมองว่าเป็นการลงโทษที่มากที่สุด และเมื่อพิจารณาหัวข้อ 2.1.5 ซ) ประกอบ ก็จะเห็นได้ว่าการลงโทษด้วยอำนาจ

วิเศษนั้น ส่วนมากเกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย ความพิการ ความตายและภัยธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์กลัวอันตรายถึงชีวิตที่ไม่อาจอธิบายสาเหตุได้ซึ่งถูกมองว่าเป็นการกระทำของอำนาจเหนือธรรมชาติ การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษจึงเป็นการลงโทษที่ไม่พึงปรารถนาที่สุด และถูกนำมาสอนในนิทานเพื่อไม่ให้กระทำความผิดมากที่สุด

การลงโทษกลุ่มที่ปรากฏมากรองลงมาคือ การลงโทษที่ทารุณและการลงโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นการลงโทษให้ถึงตายก็สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์กลัวการเสียชีวิตและการทรมาณทางกาย การลงโทษที่น่าอับอายก็สะท้อนให้เห็นว่าการเสื่อมเสียเกียรติเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ส่วนการไถ่บาปนั้น เมื่อพิจารณาหัวข้อ 2.1.5 ข) ประกอบก็จะพบว่ามีการทรมาณร่างกาย การทำให้ได้รับความอับอาย การงัดเขี้ยว และการไถ่บาปที่น่ากลัว ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่าความทุกข์ทางกายและความทุกข์ทางใจอย่างการได้รับความอับอาย การหักห้ามใจ และการเผชิญกับความกลัวนั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา การลงโทษโดยการลดทอนอิสรภาพสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์กลัวการสูญเสียอิสรภาพและการถูกขับออกจากสังคม ขณะที่การลงโทษในนรกก็สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์กลัวว่าชีวิตหลังความตายจะเป็นทุกข์ ส่วนการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดก็สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการทำชั่วที่จะต้องได้รับผลตอบแทนอย่างเดียวกัน การลงโทษที่ยาวนานสะท้อนให้เห็นว่าการถูกลงโทษไม่มีวันจบสิ้นนั้นไม่เป็นที่พึงปรารถนา และการลงโทษที่ได้รับการอภัยโทษซึ่งปรากฏน้อยที่สุดนั้นก็สะท้อนให้เห็นว่ามีการทำความผิดส่วนน้อยเท่านั้นที่จะได้รับการอภัย

อนึ่ง การศึกษาวิเคราะห์ประเภทของการลงโทษดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและที่ถูกลงโทษที่กล่าวมาแล้ว ก็จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ตลอดจนโทษที่ได้รับต่างก็ชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นเดียวกัน

2.2.5. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลและการลงโทษ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการกระทำที่ได้รับรางวัลกับรางวัลที่ได้รับ และการกระทำที่ถูกลงโทษกับการลงโทษที่ได้รับ จะทำให้เห็นเจื่อนใจของการให้รางวัลและการถูกลงโทษซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกระทำใดจะสมควรได้รับผลตอบแทนเช่นไรบ้าง โดยผู้วิจัยจะศึกษาจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านที่มีเนื้อหากว่าถึงทั้งการกระทำและผลที่ได้รับ มีเจื่อนใจของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษที่สะท้อนให้เห็นความคิดจาก

นิทานที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมว่าการกระทำใดสมควรที่จะตอบแทนด้วยสิ่งใด โดยผู้วิจัยจะเสนอเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับจากหมวด Q

ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

รางวัล การกระทำ	รางวัลเกี่ยวกับ ความร่ำรวย (Q110 – 140)	รางวัลที่นำอสังหาริมทรัพย์ หรือของวิเศษ (Q140 – Q149)	พ้นจากอันตราย เป็นรางวัล (Q150– Q169)	รางวัลทาง ศาสนา (Q170– 179)	รางวัลอื่นๆ (Q190 -199)	รวม
มีศรัทธาในศาสนา	2	-	3	12	1	18
สุภาพและมีเมตตา	16	2	6	7	11	42
รักนวลสงวนตัว	6	-	-	-	-	6
อ่อนน้อมถ่อมตน	2	-	1	-	-	3
ขยันหมั่นเพียร	2	-	-	-	-	2
ฉลาด	3	-	-	-	-	3
กล้าหาญ	-	-	1	-	1	2
มีความสามารถโดดเด่น	-	-	-	-	2	2
ขออย่างเหมาะสม	2	-	-	-	-	2
กตัญญู	-	-	1	-	-	1
จงรักภักดี	1	-	-	-	-	1
ใจเย็น	1	-	-	-	-	1
ถูกเข้าใจผิด	1	-	-	-	-	1
ทำภารกิจ	1	-	-	-	-	1
มีคุณธรรม	1	-	-	-	-	1
รวม	38	2	12	19	15	86

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับหรือเงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ตารางในแนวตั้งแสดงการกระทำที่ได้รับรางวัลเรียงตามลำดับที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

จะเห็นได้ว่าการมีศรัทธาในศาสนา นั้นจะได้รับรางวัลทางศาสนามากที่สุด รองลงมาคือ การรอดพ้นจากอันตราย และความร่ำรวย สะท้อนให้เห็นหน้าที่ของศาสนาในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และให้คำตอบในสิ่งลึกลับที่ไม่อาจหาคำตอบได้ ทั้งนี้เพราะรางวัลทางศาสนา

ส่วนมากคือการได้ไปสวรรค์หลังความตาย ความตายเป็นสิ่งลึกลับที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ว่าแท้จริงเป็นเช่นไร จึงเป็นสิ่งน่ากลัว แต่ความตายก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง ศาสนาจึงให้คำตอบเกี่ยวกับโลกหลังความตายโดยมีเงื่อนไขว่า หากมีศรัทธาในศาสนา就会有ชีวิตหลังความตายที่มีความสุข เป็นเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้หมองว่าความตายเป็นสิ่งน่ากลัว และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่กังวลถึงโลกหลังความตายอันเป็นสิ่งลึกลับ อย่างไรก็ตาม การมีศรัทธาในศาสนาที่ปรากฏว่าทำให้รอดพ้นจากอันตรายและมีทรัพย์สินด้วย สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากให้คำตอบในสิ่งลึกลับแล้ว ศาสนาก็ยังให้ผลดีกับชีวิตในปัจจุบันด้วย กล่าวคือ ทำให้มีชีวิตรอดและมีชีวิตอย่างอุดมสมบูรณ์

การสุภาพและมีเมตตาเป็นการทำดีที่สำคัญที่สุดดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.2.3. และจากตารางเงื่อนไขของการได้รับรางวัลก็จะเห็นได้ว่า การสุภาพและมีเมตตาได้รับผลตอบแทนเป็นรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยมากที่สุด รองลงมาคือ ของรางวัลอื่นๆ รางวัลทางศาสนา การรอดพ้นจากอันตราย และของรางวัลพิเศษตามลำดับ การสุภาพและมีเมตตาได้นอกจากจะได้รับรางวัลเป็นเงินทองซึ่งเป็นของรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดแล้ว ยังได้รับรางวัลประเภทอื่นๆ มากอีกด้วย สะท้อนให้เห็นว่า การสุภาพและมีเมตตาเป็นความดีที่ทำแล้วจะได้รับผลตอบแทนหลากหลาย อนึ่ง การที่ความดีนี้ยังได้รับรางวัลทางศาสนามากด้วยสะท้อนให้เห็นว่าการสุภาพและมีเมตตาเป็นส่วนหนึ่งของคำสอนทางศาสนานั้นเอง

การรักษาวงศ์วานตัวนั้น ได้รับรางวัลตอบแทนประเภทเดียว คือ รางวัลที่เกี่ยวกับความร่ำรวย ซึ่งเมื่อศึกษาอนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงการรักษาวงศ์วานตัวแล้ว* จะพบว่ารางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยดังกล่าวก็คือการเลื่อนสถานภาพทางสังคมจากการแต่งงาน กล่าวคือ ได้แต่งงานกับผู้มีสถานภาพทางสังคมสูง เช่น พระราชา เจ้าหญิง หรืออัครวิญญู เงื่อนไขของการรักษาวงศ์วานตัวดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การรักษาวงศ์วานตัวนั้นเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะทำให้ได้แต่งงาน

การอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นได้รับผลตอบแทนเป็นความร่ำรวยและการรอดพ้นจากอันตราย เงื่อนไขของการได้รับรางวัลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่าความร่ำรวยก็เหมาะสมที่จะตอบแทนการเป็นคนอ่อนน้อม อีกทั้งการอ่อนน้อมถ่อมตนก็ยังทำให้รอดชีวิตอีกด้วย

นอกจากนั้น ยังพบว่า ความร่ำรวยยังเป็นรางวัลที่เหมาะสมที่จะตอบแทนความดีที่เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลอื่นๆ คือ ความขยันหมั่นเพียร ความฉลาด การขอย่างเหมาะสม การมีความกตัญญู การจงรักภักดี การใจเย็น การถูกเข้าใจผิด การทำภารกิจสำเร็จและการมีคุณธรรม ผู้วิจัยยังพบว่า ความฉลาด การมีคุณธรรม และการทำภารกิจสำเร็จซึ่งต้องฝ่าฟันอุปสรรคนั้น รางวัล

* ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก. หมายเลข Q87 – Q87.3.

เกี่ยวกับความร่ำรวยที่ได้รับมิใช่เงินทอง แต่เป็นการเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้น* กล่าวคือ
ได้เป็นพระราชินี หรือได้เป็นขุนนาง สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การจะเป็นชนชั้นปกครองที่มี
อิทธิพลในสังคมได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถในการฝ่าฟัน
อุปสรรค และมีคุณธรรม

ส่วนการมีความสามารถโดดเด่นซึ่งเป็นความชำนาญเฉพาะบุคคลประกอบด้วย
การเป็นจิตรกรหรือกวีที่ยอดเขี่ยมนั้น ได้รับรางวัลตอบแทนเป็นอิสริยาภและจุมพิตจากเจ้าหญิง
(ซึ่งรางวัลดังกล่าวก็เป็นรางวัลที่พิเศษเหมาะสมที่จะตอบแทนการมีความเชี่ยวชาญพิเศษ)

ในส่วนต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษ
ที่ได้รับหรือเงื่อนไขของการลงโทษที่ปรากฏในอนุภาคการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน
การศึกษาเงื่อนไขของการลงโทษนี้จะทำให้เห็นความคิดว่าความผิดใดสมควรถูกลงโทษอย่างไร
บ้าง สะท้อนให้เห็นการให้คุณค่าการกระทำว่าการทำผิดเช่นใดสมควรถูกลงโทษประการใดแสดง
เป็นตารางได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก. หมวด Q91-Q91.4. และ Q112-Q112.3.

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการกระทำและโทษที่ได้รับจากหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

การกระทำที่ถูกลงโทษ	โทษประหารชีวิต (Q410 – Q429)	การลดทอน อิศราภาพ (Q430 – Q439)	การลงโทษที่ทารุณ (Q450 – Q469)	การลงโทษที่น้ำอับ อาย (Q470 – Q499)	การลงโทษที่ยาวนาน (Q500 – Q519)	การทรมานตนเพื่อไถ่บาป (Q520 – Q549)	การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ (Q550 – Q559)	การลงโทษในนรก (Q560 – Q569)	การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด (Q580 – Q589)	การลงโทษอื่นๆ (Q590 – Q599)	รวม
อาชญากรรม	30	8	20	3	-	11	35	-	4	2	113
ไม่มีศรัทธาในศาสนา	11	3	6	5	4	2	120	-	-	1	152
ผิดประเวณี	31	15	52	19	1	3	8	-	-	5	134
การหลอกลวง	12	8	9	3	-	-	11	1	-	-	44
ความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	3	1	-	6	-	-	16	2	1	-	29
ไม่มีเมตตา	2	-	5	3	-	-	28	-	2	4	44
ชอบทะเลาะเบาะแว้ง	-	1	3	-	-	-	4	-	-	-	8
นิสัยไม่ดี	4	3	2	2	-	-	4	-	-	-	15
ทะนงตน	-	1	1	5	1	-	13	-	-	-	21
อื่นๆ	3	8	5	1	-	-	10	3	3	2	35
รวม	96	48	103	47	6	16	249	6	10	14	595

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาเงื่อนไขของการลงโทษ พบอนุภาคที่กล่าวถึงทั้งการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับไว้ในอนุภาคเดียวทั้งสิ้น 595 อนุภาค จากอนุภาคการลงโทษทั้งหมด 1,146 อนุภาค ตารางที่ 6 แสดงเงื่อนไขของการลงโทษที่ปรากฏในอนุภาคการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน โดยตารางในแนวตั้งแสดงการกระทำที่ถูกลงโทษโดยเรียงลำดับตามลำดับในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ การทำอาชญากรรม การไม่มีศรัทธาในศาสนา การผิดประเวณี การหลอกลวง การทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การไม่มีเมตตา การชอบทะเลาะเบาะแว้ง การมีนิสัยที่ไม่ดี การทะเลาะวิวาท และความผิดอื่นๆ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในหัวข้อ 2.1.4 ฎ) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมิได้แสดงการกระทำที่ถูกลงโทษที่เป็นการอยากหรืออยากเห็นเรื่องของผู้อื่น ทั้งนี้เพราะอนุภาคหมวดดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นเงื่อนไข ตารางในแนวนอนแสดงประเภทของการลงโทษที่ได้รับเรียงตามลำดับที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ การลงโทษประหารชีวิต การลดทอนอิสรภาพ การลงโทษที่ทารุณ การลงโทษที่น่าอับอาย การลงโทษที่ยาวนาน การทรมานตนเพื่อไถ่บาป การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การลงโทษในนรก การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด และการลงโทษอื่นๆ ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในหัวข้อ 2.1.5 ฎ) แต่มิได้แสดงหมวดการลงโทษและการอภัยโทษ ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของหมวดนี้เน้นที่การลงโทษซึ่งได้รับการอภัย แต่การลงโทษที่ปรากฏในหมวดดังกล่าวก็เป็นการลงโทษในประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดเงื่อนไขของการลงโทษที่ปรากฏในหมวดนี้รวมไว้กับการลงโทษประเภทต่างๆ ส่วนการลงโทษใดบ้างที่ได้รับการอภัยนั้น สามารถดูรายละเอียดได้ในหัวข้อ 2.1.5 ฎ) ที่กล่าวมาแล้ว

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า การทำอาชญากรรม ซึ่งได้แก่การฆาตกรรม หรือการลักขโมยนั้น ปรากฏว่าถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ ถูกลงโทษประหารชีวิต และถูกลงโทษอย่างทารุณเป็นส่วนมาก การลงโทษประหารชีวิตคือการฆ่าให้ตายด้วยวิธีการต่างๆ ขณะที่การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษที่ใช้ลงโทษผู้ที่ทำอาชญากรรมก็เป็นการทำให้เกียรติกรรมไม่ได้ผล เกิดภัยธรรมชาติ และตายอย่างพิสดาร ส่วนการลงโทษอย่างทารุณนั้น ส่วนมากจะเป็นการลงโทษสำหรับการขโมย ได้แก่ การทำให้พิการต่างๆ * สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การทำอาชญากรรมประเภทฆาตกรรมนั้นเป็นความผิดร้ายแรงที่ต้องชดใช้ด้วยชีวิต และการที่ถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็น “อาเพศ” นั้นก็สะท้อนให้เห็นว่า การฆาตกรรมเป็นสิ่งที่ผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย ส่วนเงื่อนไขของการขโมยที่จะถูกลงโทษด้วยการทำให้พิการต่างๆ เช่น ตัดมือ ตัดเท้า ตัดลิ้น หรือทำให้ตาบอดนั้น ก็เป็นการลงโทษที่ไม่ถึงแก่ชีวิตแต่ทำให้ไม่สามารถจะไปกระทำผิดได้อีก อนึ่ง จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า การทรมานตนเพื่อไถ่บาปนั้น ปรากฏเป็นการลงโทษสำหรับ

* ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก. หมวด Q451.1. - 451.14.

การทำอาชญากรรมมากที่สุด สะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การทำอาชญากรรมเป็นความผิดที่มีการสำนึกในความผิดมากที่สุด ผู้ที่กระทำผิดจึงลงโทษตัวเอง อีกทั้งการลงโทษตัวเองเพราะทำผิดกรรมนั้นส่วนมากก็เป็นการไถ่บาปที่ไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งให้เห็นว่าการฆ่าคนเป็นความผิดที่ร้ายแรงจนไม่อาจไถ่บาปได้หมด

การไม่มีศรัทธาในศาสนาเป็นความผิดที่ถูกลงโทษโดยอำนาจวิเศษมากที่สุด และพบว่ายังถูกลงโทษด้วยการลงโทษประหารชีวิต การลงโทษที่ทารุณ การลงโทษที่น่าอับอาย และการลงโทษที่ยาวนานมากรองลงมาตามลำดับ เงื่อนไขของการไม่มีศรัทธาในศาสนาที่ถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษมากที่สุดก็สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเหนือธรรมชาติผู้ใช้อำนาจวิเศษกับศาสนาได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ศาสนาก็คือความยำเกรงในอำนาจเหนือธรรมชาตินั่นเอง อีกทั้งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็จะพบว่า การทำความผิดต่อกับศาสนาส่วนมากจะถูกลงโทษด้วยการเกิดโรคร้าย และเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ* สะท้อนให้เห็นหน้าที่ของศาสนาในการให้คำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้อย่างไร กล่าวคือเพราะทำความผิดต่อศาสนา เทพเจ้าจึงลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาตินั่นเอง การลงโทษประหารชีวิต และการลงโทษที่ทารุณ ที่ปรากฏว่าใช้ลงโทษการทำผิดต่อศาสนาเป็นจำนวนหนึ่งด้วยก็สะท้อนให้เห็นว่า การทำความผิดต่อสถาบันศาสนาเป็นโทษที่ร้ายแรงสมควรตายและถูกทารุณ ส่วนการลงโทษที่น่าอับอายนั้น ก็สะท้อนให้เห็นว่าการทำผิดต่อศาสนานั้นเป็นเรื่องที่เสื่อมเสียเกียรติ สมควรแก่การถูกดูหมิ่นจากผู้อื่นอีกด้วย

การผิดประเวณีนั้นพบว่าจะถูกลงโทษอย่างทารุณเป็นส่วนมาก รองลงมาได้แก่การลงโทษประหารชีวิต การลงโทษที่น่าอับอาย และการลดทอนอิสรภาพ ซึ่งการลงโทษทั้ง 4 ประเภทปรากฏจำนวนไม่ต่างกันมาก สะท้อนให้เห็นว่าการผิดประเวณีก็เป็นความผิดที่สำคัญเพราะสามารถถูกลงโทษได้หลายวิธี และทั้งการทารุณ การฆ่าให้ตาย การทำให้อับอาย และการลดทอนอิสรภาพ ต่างก็ปรากฏว่าใช้ลงโทษความผิดประเภทนี้มากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งให้เห็นความคิดที่ว่า การผิดประเวณีเป็นทั้งความผิดร้ายแรงที่สมควรถูกทารุณและชดใช้ด้วยชีวิต อีกทั้งยังเป็นความผิดที่น่าอับอาย และสมควรถูกขับออกจากสังคมอย่างยิ่งอีกด้วย อนึ่ง เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคเกี่ยวกับการผิดประเวณี** และพิจารณาร่วมกับหัวข้อ 2.2.2. ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ด้วยแล้ว จะเห็นว่า ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการผิดประเวณีมักเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน กล่าวคือ สามีภรรยา พ่อลูก และพี่น้อง ก็ยิ่งเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่องเพศในฐานะที่เป็นข้อห้ามเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวอันเป็นสถาบันหน่วยเล็กที่สุดในสังคมแต่

* ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก. หมวด Q220 – Q237. และ Q550 – Q559.11.

** ดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก. หมวด Q240 -Q257.

มีความสำคัญต่อสังคมมากที่สุด ดังนั้น การผิดประเวณีจึงต้องถูกลงโทษอย่างหนักและถูกลงโทษทางสังคมอีกด้วย

การกระทำที่ถูกลงโทษประเภทต่อมาได้แก่ การหลอกลวง ซึ่งรวมถึงการทรยศและการปลอมตัวด้วย ความผิดดังกล่าวมักจะถูกลงโทษประหารชีวิตและถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ สะท้อนให้เห็นว่าการหลอกลวงก็เป็นความผิดร้ายแรงที่สมควรถูกลงโทษถึงชีวิต และเป็นความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติหรือเป็นข้อห้ามทางศาสนาด้วยจึงต้องถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษให้เกิดความพิการต่างๆ

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น มักถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษเป็นส่วนมากรองลงมาได้แก่ การลงโทษที่น่าอับอาย และการลงโทษประหารชีวิต เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคที่เกี่ยวกับการโกงทรัพย์สิน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ผู้วิจัยก็พบว่า ผู้กระทำผิดเป็นพ่อค้า เจ้าหนี้ หรือเศรษฐี ขณะที่ผู้ลงโทษส่วนมากเป็นปีศาจ สะท้อนให้เห็นความคิดที่มองว่าการทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการ โลกนั้นเป็นความชั่วร้ายที่เกี่ยวข้องกับปีศาจ

การไม่มีเมตตาคุณนั้นเป็นความผิดที่มักถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การไม่มีเมตตาคุณก็เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับคำสอนทางศาสนาด้วย จึงถูกลงโทษจากอำนาจเหนือธรรมชาติ การลงโทษส่วนมากมักเป็นการเกิดเหตุประหลาด เช่น มีคางคกบนหน้า ถูกสัตว์ทำร้าย และเกิดภัยธรรมชาติโดยเฉพาะความอดอยากและความแห้งแล้ง สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของการให้ความช่วยเหลือแบ่งปันต่อผู้อื่นกับความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ หากไม่ให้ความช่วยเหลือต่อผู้อื่น หรือทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นก็จะมีอาหารซึ่งเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สำคัญยิ่ง

นอกจากนั้นยังมีการกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆ ที่ปรากฏว่าถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษเป็นส่วนมาก ได้แก่ การชอบทะเลาะเบาะแว้ง การมีนิสัยไม่ดี การทะเลาะงอน การยุ่งเรื่องของผู้อื่น และความผิดอื่นๆ สะท้อนให้เห็นว่าความผิดดังกล่าวล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือศาสนานั้นเอง ทั้งยังเน้นย้ำให้เห็นว่าสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นมีอิทธิพลมากจึงสามารถลงโทษการกระทำผิดได้หลายประเภท อนึ่งผู้วิจัยพบว่า การทะเลาะงอนนั้น นอกจากจะถูกลงโทษด้วยอำนาจพิเศษเป็นส่วนมากแล้วยังถูกลงโทษให้อับอายด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกัน เพราะการทะเลาะงอนเป็นการถือว่าตนเหนือกว่าผู้อื่น ขณะที่การทำให้ อับอายเป็นการหมิ่นเกียรติ ซึ่งเป็นการลดความทะเลาะงอนนั่นเอง

เมื่อพิจารณาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ได้รับโทษ ของรางวัลและโทษที่ได้รับ ตลอดจนเงื่อนไขของการให้รางวัลและการถูก

ลงโทษ ทำให้ผู้วิจัยเห็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งลักษณะทั้ง 5 ประการของอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษต่างก็แสดงให้เห็นร่วมกันอย่างเด่นชัด ได้แก่ การสะท้อนให้เห็นความคิดของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ พระเจ้า หรือ เทพเจ้าต่างๆ สิ่งเหนือธรรมชาติ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อระบบความคิดเกี่ยวกับ การ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ของมนุษย์ กล่าวคือ ทั้งให้คุณและให้โทษ การมีศรัทธาหรือการละเมิดสิ่งเหนือธรรมชาติหรือศาสนาก็เป็นความดีและความชั่วที่ถูกเน้นย้ำมากที่สุด ตลอดจนรางวัลหรือโทษส่วนมากก็เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ อนึ่ง ผู้วิจัยยังพบว่าปีศาจซึ่งเป็นผู้ให้คุณและให้โทษที่น่ากลัว และถูกมองว่าเป็นคู่ตรงข้ามกับพระเจ้า หรือเทพเจ้านั้น ทำหน้าที่ไม่ต่างกับพระเจ้าหรือเทพเจ้า กล่าวคือ ให้คุณเมื่อทำความดีและลงโทษ เมื่อทำความผิด อาจตีความได้ว่าแท้จริงแล้วปีศาจก็คือบุคลาธิษฐานหนึ่งของอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่นเดียวกับพระเจ้าหรือเทพเจ้านั่นเอง

การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษยังทำให้ผู้วิจัยพบว่า ระบบความคิดเกี่ยวกับความดีและความชั่วนั้น ดำรงอยู่ร่วมกับความปรารถนาและความกลัว กล่าวคือ หากทำดี จะได้สิ่งที่พึงปรารถนา แต่หากทำชั่วก็จะต้องกลัวความไม่พึงปรารถนาต่างๆ โดยเฉพาะความกลัวต่อสิ่งลึกลับที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้ และความปรารถนาและความกลัวนี้เองที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการ สอนบรรทัดฐานของสังคมว่าสิ่งใดพึงกระทำและสิ่งใดไม่พึงกระทำ

ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านมีความหมายอย่างยิ่งต่อสังคม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสอนสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างดี เพราะดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเนื้อหาของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสนา ครอบครัว และการปกครอง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นการลำดับชั้นทางสังคมอีกด้วย การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นคุณค่าของอนุภาคดังกล่าวในการบันทึกความรู้ ความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมจากสังคมเจ้าของนิทาน และในการศึกษาอนุภาคจากดัชนีนุภาคนิทานพื้นบ้านซึ่งรวบรวมจากนิทานเกี่ยวกับคริสตศาสนา ก็ทำให้เห็นความคิดร่วมเกี่ยวกับความดีและความชั่วของมนุษย์ในวัฒนธรรมคริสตศาสนาได้เป็นอย่างดี

การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีนุภาคนิทานพื้นบ้านดังกล่าวในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ของรางวัลและโทษที่ได้รับ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ ทำให้เห็นความคิดเกี่ยวกับความดีและความชั่ว การให้คุณค่าแก่สิ่งต่างๆ และ ความคิดเรื่องลำดับชั้นทางสังคมในนิทานซึ่งส่วนมากเป็นนิทานที่เกี่ยวกับคริสตศาสนา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำประเด็นดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ห่อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทาน

พื้บ้านไทยซึ่งเป็นนิทานในวัฒนธรรมพุทธศาสนา ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคมไทยในแง่ของการพิจารณาความดีและความชั่ว การให้คุณค่า และลำดับชั้นทางสังคม ในบทต่อๆ ไปผู้วิจัยจึงจะศึกษาวิเคราะห์อนุภาคดังกล่าวจากนิทานของไทยทั้ง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ เปรียบเทียบลักษณะของอนุภาคในนิทานพื้บ้านภาคต่างๆ เพื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวในระดับท้องถิ่น และระดับสังคมไทยโดยรวมได้ต่อไป นอกจากนั้นเมื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในบทที่ 2 นี้ ก็จะทำให้เห็นมิติทางวัฒนธรรมของสังคมไทยเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษที่สอดคล้องและแตกต่างจากที่ปรากฏในหมวด Q ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้บ้านได้ต่อไปอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาค นิทานพื้นบ้านในบทที่ 2 แล้ว ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ในบทนี้จะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจำแนกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

- 3.1. นิทานพื้นบ้านภาคเหนือที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ
- 3.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

3.1. นิทานพื้นบ้านภาคเหนือที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือหลายประเภท จากข้อมูลนิทานในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ผู้วิจัยพบนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 387 เรื่อง อนุภาคดังกล่าวนี้ปรากฏในนิทานหลายประเภท ในส่วนนี้จะกล่าวถึงนิทานประเภทต่างๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษโดยลำดับ ดังนี้

3.1.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา

ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานศาสนามากที่สุด พบในนิทาน 252 เรื่อง นิทานศาสนาเหล่านี้ล้วนเป็นนิทานเกี่ยวกับพุทธศาสนา ส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ เช่น เรื่อง มหาปทุมกุมารชาดก¹ ที่มีเนื้อหากล่าวถึงพระโพธิสัตว์ที่สละชีวิตของตนแลกกับชีวิตของมารดา นิทานศาสนาที่มุ่งเน้นสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญนี้มีจำนวน 132 เรื่อง จากนิทานศาสนาที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวทั้งหมด นอกจากนั้น นิทานเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์หลายเรื่องก็มีลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ กล่าวคือ มีโครงเรื่องขนาดยาว มีความมหัศจรรย์ต่างๆ เช่น มีของวิเศษ และมีตัวละครเอกเป็นลูกกษัตริย์ เป็นต้น เช่นเรื่อง พุทธเสนกะชาดก² นิทานกลุ่มนี้มีจำนวน 97 เรื่อง นอกจากนั้นยังปรากฏนิทานศาสนาที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับตำนานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา หรือมีลักษณะของนิทานอธิบายเหตุแห่ง

¹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ วรรณิการ์พันชนะ, "มหาปทุมกุมารชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 5030.

² พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "พุทธเสนกะ, ชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 (2542):

อยู่ เช่น เรื่อง **ปู่แสะย่าแสะ**³ ที่เล่าว่าพระพุทธเจ้าปราบยักษ์ที่มีมิถิชาติลึกลับที่สถิตอยู่บนคอยสุเทพ นิทานกลุ่มนี้มีจำนวน 23 เรื่อง

นิทานศาสนาจำนวนมากปรากฏทั้งอนุภาคการให้รางวัลและอนุภาคการลงโทษในเรื่องเดียวกัน และนิทานเรื่องหนึ่งก็มีอนุภาคดังกล่าวมากกว่า 1 อนุภาค โดยพบว่า ในนิทานศาสนาที่มีได้มีลักษณะของนิทานประเภทอื่นนั้น มักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในท้ายเรื่องซึ่งเป็นการชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่าผู้ที่ทำดีจะได้รับผลดีและผู้ที่ทำผิดก็จะถูกลงโทษในที่สุด และโดยมากนิทานก็จะเล่าว่าการที่ได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษนั้นก็เพราะกรรมดีหรือกรรมชั่วตามคำสอนทางพุทธศาสนา เช่น เรื่อง **กัณณกวดิ**⁴ ที่มีอนุภาค **พระราชาสไ้บาตรพระพุทธเจ้าด้วยข้าวมื่อสุดท้ายของตน** **ฝนจึงตกอุดมสมบูรณ์** นิทานเรื่องดังกล่าวเล่าว่าบ้านเมืองของพระราชากิดทุกข์กักภัย แต่เมื่อพระราชากิด ก็ได้รับผลดีในตอนจบ ส่วนนิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานมหัศจรรย์นั้น ผู้วิจัยพบว่าปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษทั้งในตอนต้นเรื่อง ตอนกลางของเรื่อง และตอนจบของเรื่อง เช่นเรื่อง **ก่ำก่ำคำ**⁵ ในตอนต้นเรื่องมีอนุภาค **มหลีสฎกใส่ความว่าเป็นซู้กับคนเลี้ยงม้า** **พระราชากิดจับจากวัง** ตอนกลางเรื่องมีอนุภาค **ก่ำก่ำคำตอบปัญหาธรรมได้** **พระราชากิดให้แต่งงานกับเจ้าหญิง** และตอนท้ายเรื่องก็มีอนุภาค **มหลีสรองและเสนาที่ใส่ร้ายมหลีสฎกธรณีสูบ** จะเห็นได้ว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีความสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยทำให้เกิดการพลัดพรากของตัวละครเอก เกิดการได้คู่ครอง และยังคงตีความความขัดแย้งของเรื่องโดยเป็นการลงโทษตัวละครที่ทำความผิด

3.1.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์มากรองลงมาจากรนิทานศาสนา แต่มีจำนวนแตกต่างจากรนิทานศาสนาอย่างมาก คือ ปรากฏ 35 เรื่อง โดยปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล และมีนิทานหลายเรื่องที่มีปรากฏทั้งอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ทั้งตอนต้นเรื่อง ตอนกลาง และตอนจบของเรื่อง เช่นเรื่อง **เจ้าสุวัตร - นางบัวคำ**⁶ ตอนต้นเรื่องมีอนุภาค **มหลีสทำบุญ**

³ อุคม รุ่งเรืองศรี, "ปู่แสะ/ย่าแสะ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3930 - 3931.

⁴ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "กัณณกวดิ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 121.

⁵ ศรีเลา เกษพรหม, "ก่ำก่ำคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 340.

⁶ อุคม รุ่งเรืองศรี, "เจ้าสุวัตร - นางบัวคำ, คร่าวซอ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1646.

รักษาศีลจึงได้บุตร ตอนกลางเรื่องมีอนุภาค **เจ้าชายเหาะข้ามเมืองยักษ์จึงถูกจับมาขัง** ในตอนท้ายเรื่องก็มีอนุภาค **เจ้าชายช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงให้ลูกสาว** อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจึงเป็นอนุภาคสำคัญในนิทานมหัศจรรย์ ดังจะเห็นได้ว่าเป็นอนุภาคเหตุการณ์สำคัญที่เกิดกับตัวละครเอกของเรื่อง

3.1.3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานประจำถิ่น 23 เรื่อง โดยในนิทานเรื่องหนึ่งมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียง 1 อนุภาค และส่วนมากมักเป็นอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล

อนุภาคการให้รางวัลในนิทานประจำถิ่นของภาคเหนือมักเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครที่เป็นบุคคลสำคัญ เช่นเรื่อง **ค่ายประตุม้า**⁷ ที่มีอนุภาค **ทหารสู้ศึกจนตายทั้งยืน พระราชาจึงให้สร้างศาลบูชา** ตัวละครสำคัญคือพญามือเหล็ก ซึ่งเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ส่วนอนุภาคการลงโทษก็มีทั้งอนุภาคที่เป็นการอธิบายสาเหตุที่ทำให้ลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่น เช่นเรื่อง **หนองสะเลียม**⁸ ที่มีอนุภาค **ชาวบ้านกินปลาไหลเผือก บ้านเมืองจึงจมอยู่ใต้น้ำทั้งหมด** และอนุภาคที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดกับตัวละครเอกในนิทาน เช่นเรื่อง **ผานางคอย**⁹ ที่มีอนุภาค **เจ้าหญิงมีสัมพันธ์กับทหาร พระราชาจึงให้จับขัง** อนึ่ง น่าสังเกตว่าอนุภาคการลงโทษในนิทานประจำถิ่นมักเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่นั้นๆ เช่นเรื่อง **ตำนานถ้ำเชียงดาว**¹⁰ ที่มีอนุภาค **หากใครเข้าถ้ำเพื่อเอาสิ่งของมีค่าจะมีอันเป็นไป** เป็นต้น

3.1.4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก

นิทานมุขตลกเป็นนิทานประเภทหนึ่งที่มีจำนวนมากในภาคเหนือ โดยพบในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือถึง 201 เรื่อง อย่างไรก็ตาม อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานประเภทนี้เพียง 23 เรื่อง โดยนิทานเรื่องหนึ่งมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียง 1 อนุภาค และปรากฏอนุภาคทั้ง 2 ประเภทจำนวนเท่าๆ กัน

⁷ ญาวินิช ศรีวงศ์ราช, "ค่ายประตุม้า", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 (2542): 1055.

⁸ นุปผา คุณยศยิ่ง, "หนองสะเลียม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7304.

⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ผานางคอย", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 4019.

¹⁰ นุปผา คุณยศยิ่ง, "ถ้ำเชียงดาว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 (2542):2648.

อนุภาคการให้รางวัลในนิทานมุขตลกมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงความสามารถของตัวละครเอก เช่นเรื่อง **ไอ่หันหมี่หรือตุ้เจ้า**¹¹ ที่มีอนุภาค **พระมำหมี่ได้ เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นนายด่าน** อย่างไรก็ตาม การที่ตัวละครเอกได้รับรางวัลในนิทานมุขตลกนั้นมักเกิดจากความบังเอิญ หรือการใช้ปัญญาหลอกลวงมากกว่าแสดงความสามารถอย่างแท้จริง ส่วนอนุภาคการลงโทษที่ปรากฏมักเป็นการลงโทษตามที่ตั้งไว้ หากตัวละครเอกของเรื่องทำภารกิจไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม ตัวละครเอกก็มักทำสำเร็จทำให้ไม่ถูกลงโทษ เช่นเรื่อง **ไอ่แจ้วคำพระยา**¹² ที่มีอนุภาค **พระราชาก็ให้ไอ่แจ้วสถานกระบุง หากทำไม่ได้จะตัดหัว**

3.1.5. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานคติ 18 เรื่อง นิทานเรื่องหนึ่งมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล และส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับการลักขโมย เช่นเรื่อง **ปูปิ่นเน**¹³ ที่มีอนุภาค **พระราชาก็ให้ประหารคนที่ลักพริกสักเกลือ**

3.1.6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในตำนานปรัมปรา 15 เรื่อง ตำนานเรื่องหนึ่งมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และส่วนมากเป็นอนุภาคการลงโทษ ตำนานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมีทั้งตำนานข้าว และตำนานเกี่ยวกับกำเนิดบ้านเมืองหรือชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีตำนานปรัมปราที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลเช่นอนุภาค **ลวะถือศิลารักษาสัตย์ พระอินทร์จึงบันดาลให้มีบ่อเงินบ่อทองในเมือง** จากเรื่อง **ลวะ 9 ตระกูล**¹⁴ ตัวอย่างอนุภาคการลงโทษ เช่นอนุภาค **มนุษย์ไม่ส่งเครื่องใช้ไปให้แดน แดนจึงทำให้ไม่สบาย** จากเรื่อง **ปูแดนย่าแดน**¹⁵ เป็นต้น

¹¹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะโสภณ, "ไอ่หันหมี่หรือตุ้เจ้า", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 8124.

¹² อุดม รุ่งเรืองศรี, "ไอ่แจ้วคำพระยา", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ 4 (2542): 1690.

¹³ ฟอง สุตคำ, "ปูปิ่นเน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542):3928.

¹⁴ มณี พนมยงค์, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11(2542): 5839.

¹⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ปูแดนย่าแดน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3928.

3.1.7. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องผี นิทานเข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานสัตว์

นอกจากนิทานทั้ง 6 ประเภทที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนมากแล้ว ยังมีนิทานประเภทอื่นๆ ที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวจำนวนน้อย กล่าวคือ ปรากฏน้อยกว่า 15 เรื่อง ได้แก่ นิทานอธิบายเหตุ 11 เรื่อง นิทานเรื่องผี 7 เรื่อง และ นิทานเข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานสัตว์ ต่างก็ปรากฏประเภทละ 1 เรื่องเท่านั้น อนุภาคที่ปรากฏมากในนิทานกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นอนุภาคการลงโทษ เช่นเรื่อง เหตุใดหมากินข้าวหมูกินแกลบ¹⁶ ที่มีอนุภาค *หมาใส่ร้ายผู้อื่นและชี้แจง พระพุทธเจ้าจึงให้กินชี* เรื่อง ฝิปกคะโหลังจำแลง¹⁷ ที่มีอนุภาค *หญิงพูดเพราะกับผี ผีจึงให้เงินทอง* เป็นต้น

จากการรวบรวมนิทานทุกประเภทที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ พบนิทานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าว 387 เรื่อง ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะนำอนุภาคที่พบในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นลักษณะของอนุภาคดังกล่าวนี้ในหัวข้อต่อไป

3.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

จากการรวบรวมอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ พบว่ามีอนุภาคการให้รางวัล 477 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษ 491 อนุภาค รวม 968 อนุภาค อนุภาคเหล่านี้สามารถนำมาพิจารณาองค์ประกอบของการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษรางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษได้ดังนี้

3.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

การศึกษาผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษในอนุภาคของนิทานนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากตัวละครต่างๆ ที่ปรากฏในนิทาน ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ให้และผู้รับ และบทบาทเป็นผู้ที่ได้รับรางวัล หรือถูกลงโทษ จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีตัวละครสำคัญ 5 ประเภทที่ปรากฏเป็นทั้งผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และเป็นผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากด้วย ได้แก่ ชนชั้นสูง ชนชั้นล่าง สิ่งเหนือธรรมชาติ สมาชิกในครอบครัว และสัตว์ ตัวละครประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

¹⁶ ศรีเลา เกษพรหม, "เหตุใดหมาได้กินข้าว หมูได้กินแกลบ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542) : 7619.

¹⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ฝิปกคะโหลังจำแลง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542) : 4198.

ก) **ชนชั้นสูง** ตัวละครชนชั้นสูง หมายถึง ตัวละครที่มีสถานะทางสังคมสูง กล่าวคือ เป็นผู้มั่งคั่งเหนือคนกลุ่มอื่นในสังคม มีความร่ำรวย หรือเป็นที่เคารพในสังคม¹⁸ ในนิทานภาคเหนือประกอบด้วยตัวละครที่เป็นชนชั้นปกครอง เช่น พระราชา เจ้าชาย ขุนนาง เจ้าหญิงมเหสี และตัวละครที่มีฐานะร่ำรวย คือ เศรษฐี พ่อค้า กุฎุมพี นายบ้าน และพราหมณ์ ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับตัวละครที่เป็นชนชั้นสูงเช่น

- กำพร้าช่วยเจ้าหญิงจากยักษ์ เจ้าเมืองจึงยกเจ้าหญิงและยกเมืองให้ครอง¹⁹
- ทูตตะวันตกพิณไพเราะ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้²⁰
- กำกาคำตอบปัญหาธรรมของเจ้าหญิงได้ เจ้าหญิงจึงรับเป็นสวามี²¹
- บัณฑิตแก้ปัญหารวมได้ เสนาจึงเชิญให้แต่งงานกับเจ้าหญิงและครองเมือง²²
- เจ้าชายขึ้นสายธนูได้ พระราชาจึงยกลูกสาวให้²³
- กุฎุมพีช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงเชิญไปครองสมบัติ²⁴
- ทูตตะทำขวานเศรษฐีหาย เศรษฐีจึงให้เป็นทาส²⁵
- ฤๅษีถูกเข้าใจว่าทำชู้กับหญิงมีครรภ์ พระราชาจึงให้จับมัดกับคอกม้า²⁶
- พระราชาไม่มีศีล จึงต้องไปเกิดในนรก²⁷
- ปุโรหิตที่ใส่ร้ายพระภิกษุจึงถูกรณินสูบ²⁸
- เศรษฐีเคยล่วงเกินเมียผู้อื่นจึงเกิดเป็นผู้หญิง²⁹

¹⁸ G.A., Theodorson, and A.G., Theodorson, A modern dictionary of sociology: The concepts and terminology of sociology and related disciplines, (New York: Thomas Y. Crowell, 1969), 450.

¹⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะโสภณ, "หมาสุข/หมาขนคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14(2542): 7388.

²⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, "โลกนัยชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12(2542): 6071.

²¹ ศรีเลา เกษพรหม, "กำกาคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 : 340.

²² บำรุง บารมี, "ปัญหาปุ่คำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3721.

²³ อุดม รุ่งเรืองศรี, "อุสสาบารส", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 8034.

²⁴ บำเพ็ญ ะวิน, "สังขปาละ, นาค", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6733.

²⁵ _____, "เอาคำแก้คำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 8044.

²⁶ ศรีเลา เกษพรหม, "กำกาคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 : 340.

²⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี, "นารทมหาพรหม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 3187.

²⁸ _____, "อตุละ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7753.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าตัวละครชนชั้นสูงที่ปรากฏส่วนมากมักเป็นพระราชอา และมียศบาทเป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้ลงโทษ ผู้รับรางวัล และผู้ถูกลงโทษ

๖) **ชนชั้นล่าง** ตัวละครชนชั้นล่าง หมายถึง ตัวละครที่มีสถานะทางสังคมต่ำ กล่าวคือ มีอำนาจต่อรองในสังคมน้อย มีรายได้ต่ำ และถูกมองว่ามีเกียรติยศน้อยกว่าชนชั้นสูงในสังคม³⁰ ตัวละครประเภทนี้ที่พบในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย คนสามัญ และทูลตะหรือกำพร้าว ตัวอย่างอนุภาคที่เกี่ยวกับตัวละครประเภทนี้เช่น

- นายหัตถาจารย์รับชนะศึก ชาวเมืองจึงยกให้เป็นพระราชอา³¹
- เด็กกำพร้าวัยเด็กอื่นๆ เด็กอื่นจึงมาเป็นบริวาร³²
- งูเก็บมะม่วงให้แม่มาย แม่มายจึงยกลูกสาวให้³³
- กำพร้าวช่วยชีวิตเงือก เงือกจึงช่วยพาข้ามทะเล³⁴
- ไครจุดประทีปบูชาแล้วจะมีชีวิต³⁵
- แม่หม้ายยกลูกสาวให้มังกร มังกรจึงมอบเมล็ดข้าววิเศษให้³⁶
- พระราชอาไม่ยอมให้คนอื่นทำบุญกับพระพุทธเจ้าบ้าง ชาวเมืองจึงจับกุมพระราชอา³⁷
- เจ้าชายแสดงวิชาจับจูนคนกลัวจึงมารุมทำร้าย³⁸
- หญิงที่พูดจาดีไม่เพราะถูกผีฆ่าตาย³⁹
- เด็กเลี้ยงควายโยนกบลงเหวเกิดมาจึงถูกผีลักตอกเหว⁴⁰

²⁹ บำเพ็ญ ระวิน, "วิสุทธาเทวี", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6307.

³⁰ G.A., Theodorson, and A.G., Theodorson, A modern dictionary of sociology: The concepts and terminology of sociology and related disciplines, p. 237.

³¹ บำเพ็ญ ระวิน, "สิริโอรชาคคะ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6913.

³² อุดม รุ่งเรืองศรี, "กัปปนะ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 219.

³³ บำรุง บารมี, "ปณณนาคกุมาร", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3851.

³⁴ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตตะโสภณ, "นางมะพร้าว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 3143 - 3144.

³⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "อานิสงส์ผางประทีป/ประทีป", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7890.

³⁶ รัตนา พรหมพิชัย, "เข้า (2)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 (2542): 806.

³⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี และ วรรณิการ์ พันชนะ, "ปัญญาพลชาคก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3702.

³⁸ บำเพ็ญ ระวิน, "คิสสะ, พระเจ้า (2)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 : 2518.

³⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ผีปกกะโหล้งจำแลง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 : 4198.

- ชาวเมืองกินปลาไหลเผือกจึงเกิดเมืองลุ่ม⁴¹

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครที่เป็นชนชั้นล่างที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีทั้งตัวละครที่เป็นคนสามัญ ซึ่งในนิทานมิได้ระบุฐานะ แต่กล่าวเพียงว่าเป็นคนทั่วไป อาจรบบุพศ หรืออายุ หรือกล่าวว่าเป็นชาวบ้านชาวเมือง และตัวละครที่เป็นคนยากจนซึ่งในนิทานกล่าวว่าเป็น ทูตตะ กำพ้อ หรือคนใจบุญใจ นอกจากนั้นยังมีตัวละครชนชั้นล่างที่ระบุว่าเป็นแม่หม้ายอีกด้วย ตัวละครชนชั้นล่างเหล่านี้เป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ

ค) **สิ่งเหนือธรรมชาติ** ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติคือตัวละครที่มีความมหัศจรรย์ มีความเกี่ยวข้องกับเทพเจ้า เวทย์มนต์ หรือมีพลังวิเศษเหนือมนุษย์ ตัวละครประเภทนี้ที่พบในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือได้แก่ ตัวละครที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ และตัวละครผี ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงตัวละครประเภทนี้เช่น

- เจ้าชายรู้เทวธรรม ยักษ์จึงนำแก้ววิเศษมาให้⁴²
- มเหสีทำบุญรักษาศีล พระอินทร์จึงให้บุตร⁴³
- นางยักษ์บอกเกณฑ์ฝน ชาวบ้านจึงเอาของมาให้มาก⁴⁴
- แดนโกธรที่มนุษย์ไม่เคารพจึงทำให้แห้งแล้ง⁴⁵
- เจ้าเมืองไม่มีสัจจะ เทพารักษ์จึงหาทางทำให้ตายต่างๆ⁴⁶
- พระราชาแย่งเมียทุกตะจึงถูกพญานาคทำให้จมน้ำตาย⁴⁷
- แม่เรือนทำให้ผีกลตาย ผีกละจึงตามสิงแม่เรือนมาจนทุกวันนี้⁴⁸
- ชาวบ้านกินปลาไหลเผือก บ้านเมืองจึงจมอยู่ใต้แม่น้ำทั้งหมด⁴⁹

⁴⁰ บำรุง บารมี, "นวนานุกรมชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542) : 6099.

⁴¹ บุญผา คุณยศยิ่ง, "เวียงหนอง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542):6397.

⁴² บำรุง บารมี, "สิวิชัยชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542):6935 .

⁴³ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา, "สุทนต์ชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6997.

⁴⁴ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ทานสลาภกัณฑ์/กินกวยสลาภ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2769 - 2770.

⁴⁵ บำรุง บารมี, "คันธมาฏกะ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 (2542): 1015.

⁴⁶ บำเพ็ญ ระวิน, "วันแก้วทอง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6206.

⁴⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ปู่แดนย่าแดน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 : 3928.

⁴⁸ ._____., "ผีกละ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 4082.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีทั้งที่เป็นเทพเจ้า คือ แถน เทวดา พระอินทร์ และเทพารักษ์ อมนุษย์ คือ ยักษ์และพญานาค และตัวละครผี นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่ไม่กล่าวถึงสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นเป็นตัวละครใด แต่โทษที่ได้รับมีความอัศจรรย์จึงสามารถอนุมานได้ว่าเป็นการกระทำจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่นอนุภาคที่กล่าวถึงการเกิดเมืองล่ม เป็นต้น ตัวละครสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และเป็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า อมนุษย์เช่นยักษ์มักเป็นผู้รับรางวัลหรือผู้ถูกลงโทษ ขณะที่เทวดาหรือเทพเจ้าจะเป็นผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษเท่านั้น

ง) สมาชิกในครอบครัว ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย พ่อแม่ สามภรรยา ลูก พ่อตา ลูกเขย และพี่น้อง ตัวละครสมาชิกในครอบครัวนี้ผู้วิจัยหมายรวมถึงสมาชิกในครอบครัวชนชั้นสูงด้วย เช่น พระราชา เจ้าหญิง และมเหสี เพราะมีฐานะในครอบครัวเป็น พ่อแม่ สามภรรยา ลูก พ่อตา และลูกเขย เช่นเดียวกับครอบครัวของชนชั้นล่าง ในการจำแนกตัวละครประเภทนี้จึงพิจารณาจากบทบาทของตัวละครนั้นที่เป็นบทบาทต่อครอบครัว ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงสมาชิกในครอบครัว เช่น

- ลูกชายไปทำบุญกับแม่ แม่จึงให้ทอง⁵⁰
- หญิงรักสามีมาก พระอินทร์จึงช่วยให้สามีฟื้น⁵¹
- โอรสดำดำเด็กอื่น พระราชาให้ออกจากเมือง⁵²
- มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาให้เอาไปปล่อยป่า⁵³
- เจ้าชายมัวแต่เล่น พระราชาให้จับมัดแขวนน้ำแล้วตี⁵⁴
- เจ้าหญิงหนีตามทหาร พระราชาจึงให้ตามล่าเอาชีวิต⁵⁵

⁴⁹ บุญผา คุณยศยิ่ง, "หนองสะเลียม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14: 7304.

⁵⁰ บำรุง บารมี, "อมิตดาพิณฑุชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7805.

⁵¹ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ออรพิมพา", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7841.

⁵² อุดม รุ่งเรืองศรี และกรรณิการ์ พันชนะ, "สิทธิสารชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6892-6893.

⁵³ อุดม รุ่งเรืองศรี, "หมาขนคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7386.

⁵⁴ สนั่น ธรรมธิ, "บัวรม บัวเรว บัวรอง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3400.

⁵⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ผานางคอก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 : 4019.

- มเหสีวาดรูปชายอื่น พระสวามีจึงให้เอาไปเผา⁵⁶
- ลูกเขยเป็นสัตว์ พระราชาจึงหาทางฆ่า⁵⁷

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวมีทั้ง พ่อแม่ ลูก สามีภรรยา พ่อตา และลูกเขย ตัวละครประเภทนี้มีบทบาทที่กระทำต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยกันเอง จากการศึกษาพบว่า ตัวละครประเภทนี้ปรากฏในอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล และพ่อมักลงโทษลูก โดยเฉพาะลูกสาว และสามีมักลงโทษภรรยา

จ) สัตว์ ตัวละครที่เป็นสัตว์ที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ มีทั้งสัตว์ร้าย และสัตว์ที่ไม่เป็นอันตราย ตัวอย่างอนุภาคที่ปรากฏตัวละครสัตว์เช่น

- ตายายช่วยชีวิตเสื่อ เสื่อจึงเอาเนื้อมาให้⁵⁸
- แมวเห็นว่าเจ้าของเลี้ยงดีจึงรักษาสิบลูกสุนัขส่วนกุศลให้เจ้าของ⁵⁹
- งูเก็บมะม่วงให้แม่ม่าย แม่ม่ายจึงยกลูกสาวให้⁶⁰
- หัวหน้าลิงสละชีวิตช่วยลูกน้องพ้นภัย พระราชาจึงให้จัดงานศพยิ่งใหญ่เท่างานศพพระราชา⁶¹
- หนูเผือกแสดงธรรม ชาวเมืองจึงให้ฉายาว่าเสตบัณฑิต⁶²
- ปูช่วยชีวิตพ่อนา พ่อนาจึงขุดสระให้อยู่⁶³
- วานรชอบขี้ลงบนหลังช้างจึงถูกช้างเหยียบตาย⁶⁴
- นกกระยางกินหอย ตายไปจึงตกนรก แล้วเกิดเป็นหมา 100 ชาติ⁶⁵

⁵⁶ อุดม รุ่งเรืองศรี, “หรมานชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7542.

⁵⁷ สนั่น ธรรมธิ, “ดอกแก้วมหาวิน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 2116.

⁵⁸ อุดม รุ่งเรืองศรี และเอมอร ชิตตะโสภณ, “เสื่อ คน งู ลิง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7218.

⁵⁹ บำรุง บารมี, “ทุลละแมวขาว”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): หน้าเดียวกัน.

⁶⁰ _____, “ปูฉนาคกุมาร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 : 3851.

⁶¹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ กรณิการ์ พันชนะ, “กปราชชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 21.

⁶² อุดม รุ่งเรืองศรี, “ธัมมपालมุสิกะหนูเผือก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2958.

⁶³ บำรุง บารมี, “ปูคำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3864.

⁶⁴ บำเพ็ญ ะวิน, “มหิงสาชดะ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 5068.

⁶⁵ บำรุง บารมี และ พรธณเพ็ญ เครือไทย, “หอยให้, ชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7537.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครที่เป็นสัตว์เป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า ตัวละครสัตว์ที่ได้รับรางวัลส่วนมากมิใช่สัตว์ธรรมดา แต่เป็นสัตว์ที่เป็นพระโพธิสัตว์ เช่น ลิงโพธิสัตว์ หนูโพธิสัตว์ และปูโพธิสัตว์ เป็นต้น

อนึ่ง ผู้วิจัยยังพบว่า มีนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจำนวนมากที่มีได้กล่าวถึงตัวละครใดเป็นผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษ แต่กล่าวว่าการกระทำของตัวละครเองทำให้ได้รับผลแห่งการกระทำเป็นรางวัลหรือการลงโทษ ซึ่งตรงกับความเชื่อเรื่อง “กรรม” ตามคำสอนทางพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นไปตามเหตุและปัจจัย มีเหตุปัจจัยเช่นใดก็ย่อมได้รับผลเช่นนั้น⁶⁶ ดังนั้นสิ่งที่ให้รางวัลหรือลงโทษจึงอาจมิใช่บุคคลเสมอไป ผู้วิจัยยังพบว่าอนุภาคลักษณะนี้มักกล่าวว่าได้ผลแห่งกรรมนั้นตอบแทนในชาติภพหน้ามากกว่าชาติปัจจุบัน จึงจะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องกรรมหรือผลแห่งการกระทำที่ถูกนำมาใช้ในการอธิบายเหตุแห่งการได้รับรางวัลและการลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่กล่าวถึงบทบาทของกรรมในฐานะสิ่งที่ให้คุณให้โทษเช่น

- บุตรเศรษฐีทำเรื่องชั่วสาวมาก จึงตกโลหภูมิทรก⁶⁷
- เจ้าหญิงถูกยักษ์ลักพาตัวเพราะชาติก่อนใช้สาวใช้ให้ขโมยแมวคนอื่นมาเลี้ยง⁶⁸
- เศรษฐีเผาตัวถวายพระพุทธเจ้า จึงได้เกิดเป็นพรหมโลก และเกิดเป็นพระโพธิสัตว์⁶⁹
- เจ้าชายต้องตกน้ำพลัดกับชายาเพราะชาติก่อนเคยแกล้งสามเณรให้เรือล่ม⁷⁰
- ราชเทวีเป็นชู้กับขี้ทูตจึงเกิดเป็นชะนี ส่วนขี้ทูตเกิดเป็นอีโก้อีปาง⁷¹

เมื่อวิเคราะห์อนุภาคที่ปรากฏตัวละครที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และอนุภาคที่กล่าวถึงการได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากผลกรรม พบว่า ในอนุภาคการให้รางวัลนั้น ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือชนชั้นสูง รองลงมา คือ สิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดี ส่วนผู้ให้รางวัลที่เป็นสัตว์ และชนชั้นล่าง นั้นปรากฏน้อย แสดงให้เห็นว่าในนิทานภาคเหนือนั้นเน้นว่าผู้ที่มีอำนาจในการให้คุณที่สำคัญคือ ชนชั้นปกครอง อำนาจเหนือธรรมชาติ และอำนาจของกรรม

⁶⁶ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542), หน้า 152.

⁶⁷ บารุง บารมี, “หัวใจปรต หรือ ปรตส์ตัน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7561.

⁶⁸ บุญชื่น ชัยรัตน์, “กำพร้าเหล็กใน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 297.

⁶⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี, “ปฐมมุลุมูลี”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3559.

⁷⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา, “สุทธนูชาตก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 : 6997.

⁷¹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะ โสภณ, “ต่างหูคำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 (2542): 2387.

ส่วนผู้รับรางวัลพบว่าชนชั้นล่างเป็นผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมาได้แก่ชนชั้นสูง แสดงให้เห็นว่า ในนิทานภาคเหนือให้ความสำคัญกับตัวละครที่ยากจนหรือคนสามัญในฐานะผู้ที่ทำดีสมควร ได้รับรางวัลมากกว่าผู้ที่เป็นชนชั้นสูง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลก็พบว่า ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูงจะให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเป็นสำคัญ อีกทั้งยังให้รางวัลแก่ชนชั้นสูงด้วยตนเองอีกด้วย สิ่งเหนือธรรมชาติ สัตว์ และ ชนชั้นล่าง ต่างก็ให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างมากเช่นเดียวกัน ส่วนกรรมดีนั้น ปรากฏว่าให้รางวัลทั้งกับชนชั้นล่างและชนชั้นสูงเสมอกัน

ในส่วนของอนุภาคการลงโทษ ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานภาคเหนือคือชนชั้นสูง รองลงมาได้แก่ กรรมชั่ว สมาชิกในครอบครัว และสิ่งเหนือธรรมชาติ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในนิทานภาคเหนือให้ความสำคัญกับชนชั้นสูง กรรม สมาชิกในครอบครัว และสิ่งเหนือธรรมชาติในฐานะผู้ที่มีอำนาจลงโทษ

ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ ชนชั้นล่าง รองลงมาคือ ชนชั้นสูง และสมาชิกในครอบครัว แสดงให้เห็นว่า ชนชั้นล่าง ซึ่งในนิทานมักกล่าวว่าเป็นคนทั่วไป ชนชั้นสูง และสมาชิกในครอบครัว สามารถเป็นผู้กระทำผิดและถูกลงโทษได้

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษจะเห็นว่า ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างและลงโทษชนชั้นสูงด้วยตนเองเป็นสำคัญ สมาชิกในครอบครัวจะลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยตนเอง ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2.1 ง) ว่าพ่อและสามีมักเป็นผู้ลงโทษลูกและภรรยา ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติและกรรมชั่วนั้น ลงโทษทั้งชนชั้นล่างและชนชั้นสูงอย่างเท่าๆ กัน หนึ่ง มีข้อสังเกตว่าชนชั้นล่างจะลงโทษชนชั้นสูงและลงโทษชนชั้นล่างด้วยตนเองเท่ากัน ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่เป็นผู้ลงโทษมักเป็นกลุ่มคน กล่าวคือ เป็นชาวบ้านหรือชาวเมือง จึงมีอำนาจในการลงโทษ

หนึ่ง น่าสังเกตว่า ตัวละครชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และตัวละครชนชั้นล่างซึ่งเป็นผู้รับรางวัล ส่วนมากเป็นผู้ชาย ขณะที่ตัวละครที่เป็นผู้หญิงเป็นผู้ถูกลงโทษมากกว่าผู้ให้รางวัล

จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ ทำให้เห็นว่า ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมีผู้ให้และผู้รับที่ให้ความสำคัญคือชนชั้นสูง อำนาจของกรรม สิ่งเหนือธรรมชาติ และสมาชิกในครอบครัว ส่วนผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่สำคัญ คือ ชนชั้นล่าง ชนชั้นสูง และสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับก็จะเห็นว่า ชนชั้นสูงและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นผู้ที่ให้และผู้รับที่ให้ความสำคัญ ขณะที่อำนาจของกรรมถูกมองว่าสามารถให้ผู้ให้และผู้รับแก่คนทุกชนชั้น ทั้งยัง

พบข้อสังเกตว่า ชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวที่ให้รางวัลหรือลงโทษส่วนมากเป็นผู้ชายชาย ขณะที่ผู้รับรางวัลส่วนมากก็เป็นผู้ชายเช่นเดียวกัน แต่กลับพบว่าผู้หญิงเป็นผู้ถูกลงโทษมากกว่าผู้รับรางวัล

3.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานภาคเหนือ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่วิเคราะห์ได้จากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.2.1. การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานภาคเหนือ

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคเหนือ พบการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือการทำความดีทางพุทธศาสนา การเป็นผู้ชนะจากการแข่งขัน การปกป้องบ้านเมือง การทำภารกิจยากสำเร็จ การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลที่ปรากฏการกระทำที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ ลำดับตามจำนวนที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

ก) การทำความดีทางพุทธศาสนา การทำความดีทางพุทธศาสนาปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากที่สุด การทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏเป็นการทำความดีตามคำสอนทางพุทธศาสนา คือ การทำทาน การรักษาศีล การตบปัญหากรรม การแสดงธรรม การให้ความช่วยเหลือต่างๆ และเคารพพระพุทธรูป ซึ่งการทำความดีต่างๆ เหล่านี้ตรงกับคำสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 10 ที่ประกอบด้วยการทำทาน การรักษาศีล การภาวนา การรู้จักอ่อนน้อม การขวนขวายช่วยเหลือ การอุทิศส่วนบุญ การอนุโมทนาบุญ การฟังธรรม การแสดงธรรม และการทำความเห็นให้ตรง⁷²

- นางนกขางรักษาศีลตลอดชีวิต จึงเกิดเป็นช่างทอหูก⁷³

- พญาช้างตบปัญหากรรมได้ ทำจตุโลกบาลจึงบูชาด้วยดอกไม้เครื่องทิพย์⁷⁴

- ชกษณ์เพิ่มบารมีให้พระโพธิสัตว์จึงได้เกิดบนสวรรค์⁷⁵

- พระราชาบวชเป็นฤาษีจึงหายจากโรค⁷⁶

⁷² พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *กรณีธรรมกาย* (กรุงเทพฯ: เอกสารเพื่อพระธรรมวินัย, 2542), 292 – 293.

⁷³ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา, “มฆชาดก”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10* (2542): 4973.

⁷⁴ บำรุง บารมี, “เกสสนางาช้าง”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10* (2542): 446.

⁷⁵ _____, “ลักษณะจิกุงคืด/คัทชนะกุมาร”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2* (2542) : 1002.

- หมูแสดงธรรมพระราชาก็เอาไปเลี้ยงอย่างดี⁷⁷
- อำมาตย์ถวายทานพระพุทธเจ้าเป็นคนแรกหลังออกมานสมวัตติ จึงมีปราสาทและ
ต้นกัลปพฤกษ์ผุดขึ้น⁷⁸
- ชายช่อมหลังคาให้พระพุทธรูปจึงได้เกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์⁷⁹
- ได้ถวายความเคารพพระพุทธเจ้าจึงไปเกิดบนสวรรค์⁸⁰
- หญิงช่วยชีวิตลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงช่วยตามหาสามีของนาง⁸¹
- ทูตตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตช้าง ช้างจึงให้งาพิเศษและคู่ครอง⁸²
- ทูตตะฆายักษ์ช่วยเจ้าหญิง พระราชาก็ยกเจ้าหญิงให้⁸³
- เด็กกำพร้า กตัญญูต่อพ่อแม่บ้านจึงตั้งให้เป็นนายบ้านแทนตน⁸⁴
- กุมารสละชีวิตช่วยแม่พระอินทร์จึงชุบชีวิต⁸⁵

จากการศึกษาพบว่า การทำดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากที่สุด คือ การทำทาน รองลงมาคือ การให้ความช่วยเหลือ การตอบปัญหาธรรม และการรักษาศีล จึงจะเห็นได้ว่า ความดีทางพุทธศาสนาส่วนมากเป็นการทำความดีต่อผู้อื่นในสังคม ในรายละเอียดของอนุภาคที่กล่าวถึง การทำทานนั้น พบว่า ประกอบด้วย การให้อามิสทานต่างๆ ทั้งเพื่ออนุเคราะห์และเพื่อบูชาคุณ ทั้งพระรัตนตรัยและพ่อแม่ และการให้ความช่วยเหลือที่ปรากฏมากที่สุดคือการช่วยชีวิตผู้อื่น ซึ่งในรายละเอียดของอนุภาคมักเป็นการช่วยชีวิตลูกสาวเจ้าเมือง การช่วยชีวิตสัตว์ และอมนุษย์คือยักษ์และพญานาค

⁷⁶ บำเพ็ญ ะวิน, “กษัตริย์ชาตคละ, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542):251.

⁷⁷ บำรุง บารมี, “คุณชาติละ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 (2542):2533

⁷⁸ ไช้มุก อุทยาวลี, “ธัมมัสสามิ, พระเจ้า”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542):2964.

⁷⁹ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว และ พรหมเพ็ญ เครือไทย, “แมงสีหูห้าตา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542) : 5401.

⁸⁰ บำรุง บารมี, “มีภูษุกุณชาติชาตค”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542) : 5117.

⁸¹ อุดม รุ่งเรืองศรี, “อะลงมัวหัวเขี้ยว”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542) : 7852.

⁸² _____, “จิตมานวะชาตค”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 3 (2542) : 1523.

⁸³ _____, “สุนักขชาตค”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542) : 7002.

⁸⁴ บำรุง บารมี, “กำพร้าจ้วทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 (2542): 286.

⁸⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, “นรชิวชาตค”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 3048.

ข) การเป็นผู้ชนะในการแข่งขัน การเป็นผู้ชนะการแข่งขันปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากเป็นลำดับ 2 เนื้อหาของอนุภาคกล่าวถึงการที่ตัวละครหนึ่งรบชนะ หรือแข่งขันชนะตัวละครอีกตัวหนึ่ง แล้วได้รับรางวัลตอบแทน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทูตตระบชนะพิทยาธร พทยาธรจึงคืนเจ้าหญิงให้⁸⁶
- เจ้าชายแข่งธนูชนะพระราช พระราชาจึงยกลูกสาวให้⁸⁷
- เจ้าชายเล่นสกาชนะพญานาค พญานาคจึงคืนหญิงที่จับมาให้⁸⁸
- คนพิการมีสิ่งของที่ใหญ่กว่าของยักษ์ ยักษ์จึงให้เงินทอง⁸⁹
- ไครวิ่งไปถึงห้องเจ้าหญิงก่อนพระราชจะยกนางให้⁹⁰
- เจ้าชายชนะยักษ์ ยักษ์จึงสอนมนต์และให้ของวิเศษ⁹¹

จากการศึกษาพบว่า การเป็นผู้ชนะที่ปรากฏส่วนมากเป็นการรบชนะ โดยผู้ที่ให้รางวัลตอบแทนก็คือผู้แพ้แน่นอน นอกจากนั้นเป็นการแข่งขัน เช่น แข่งสกา แข่งยิงธนู เป็นต้น ตัวละครที่เป็นผู้แพ้ส่วนมากเป็นตัวละครที่มีอำนาจหรือมีฤทธิ์ ได้แก่ พระราชา ยักษ์ และพญานาค เป็นต้น

ค) การปกป้องบ้านเมือง การปกป้องบ้านเมืองปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากเป็นลำดับ 3 เนื้อหาของอนุภาคกล่าวถึงการปราบภัยที่คุกคามบ้านเมืองต่างๆ ประกอบด้วย สัตว์ร้าย ยักษ์ และการปราบศึกจากเมืองอื่น ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- บุตรเศรษฐีปราบยักษ์ ได้เสนาจึงเชิญเป็นพระราช⁹²
- พระพินุกินคนตาย พระราชาจึงให้ครองเมืองครั้งหนึ่ง⁹³

⁸⁶ บำรุง บารมี, "บัวหอมพันกาบ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3417.

⁸⁷ สนั่น ธรรมธิ, "ไม้เจ็ดคด", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 5441.

⁸⁸ พรรณเพ็ญ เครือไทย, "สังข์สิงห์ธนูชัย", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6738.

⁸⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะโสภณ, "ไอเปลี่ยกับไอตา", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 8121.

⁹⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ไอไม้สูง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 8121.

⁹¹ _____, "ปลาตะเพียนทอง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3643.

⁹² อุดม รุ่งเรืองศรี, "ชีวหาลิ้นคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1880.

⁹³ .อุดม รุ่งเรืองศรี, "ปู่หันหมี เสือโคร่ง งูเห่า", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3931 - 3932.

- พระราชทานกษัตริย์กินคน ชาวเมืองจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิง⁹⁴
- ชายชรายอมตายเพื่อบ้านเมือง พระราชจึงให้สร้างเจดีย์เป็นอนุสรณ์⁹⁵
- เจ้าชายปราบศึก พระราชจึงยกธิดาให้⁹⁶

การปกป้องบ้านเมืองที่ปรากฏส่วนมากเป็นการปราบสัตว์ร้าย หรือปราบยักษ์ที่คุกคามชีวิตของชาวเมือง ปรากฏ 14 อนุภาค ส่วนการปราบศึกจากเมืองอื่นนั้นปรากฏน้อย

ง) การทำภารกิจยากได้สำเร็จ การทำภารกิจยากได้สำเร็จปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากเป็นลำดับ 4 เนื้อหาของอนุภาคกล่าวถึงภารกิจที่ตัวละครถูกสั่งให้ทำงานที่ยาก และเมื่อทำสำเร็จจึงได้รับรางวัลตอบแทน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทูตตะรูปยักษ์ประหลาดสร้างสะพานทองได้พระราชยกธิดาให้⁹⁷
- ทูตตะหาช้างเจ็ดหัวเจ็ดหางและดอกบัววิเศษได้ ขุนนางจึงเชิญเป็นพระราช⁹⁸
- ใครได้นางผู้ซื่อสัตย์ต่อสามีที่ตายไปแล้วเป็นภรรยา เศรษฐีจะให้ทอง 1,000⁹⁹
- หากทุกตะทอนหาได้เศรษฐีจะให้เงิน 200 ชั่ง¹⁰⁰
- หากใครเคลื่อนก้อนหินใหญ่ได้พระราชจะยกธิดาให้¹⁰¹

จากการศึกษาพบว่า ภารกิจยากที่ปรากฏมากที่สุดคือ การสร้างสะพานเงินสะพานทอง ปรากฏ 8 อนุภาค รองลงมาได้แก่ภารกิจที่ต้องใช้ปัญญา นอกจากนั้นยังมีการหาของวิเศษ การใช้ความอดทน และการใช้พลังกำลัง

จากการศึกษาพบว่า การรักษาโรคส่วนมากมักเป็นการรักษาเจ้าหญิง ปรากฏ 8 อนุภาค รองลงมาเป็นการรักษามนุษย์ โดยเฉพาะยักษ์ และพญานาคและรักษาสัตว์

⁹⁴ บุปผา คุณยศยิ่ง, "เวียงสูง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6407.

⁹⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "เจดีย์แก้ว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 3 : 1585 -1586.

⁹⁶ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "พระอภัยมณีชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 (2542): 4563.

⁹⁷ บำรุง บารมี, "ชมพู่ราชแดงเขียว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1785.

⁹⁸ สนั่น ธรรมธิ, "ช้างเจ็ดหัวเจ็ดหาง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2442) : 1857.

⁹⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะโสภณ, "สี่จจะ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2547): 6757.

¹⁰⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, "มโหสถ(3)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 5076.

¹⁰¹ บำรุง บารมี, "เขี้ยวสองมอน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 (2542): 863.

จ) การมีฤทธิ์หรือแสดงความสามารถ การมีฤทธิ์หรือการแสดงความสามารถปรากฏมาเป็นลำดับ 5 เนื้อหาของอนุภาคกล่าวถึงการมีอิทธิฤทธิ์ และการมีความสามารถที่พิเศษกว่าผู้อื่น ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- เจ้าชายอินทวงศ์พระราชโอรสยกลูกสาวให้¹⁰²
- กำพรวีพี่น้องปั้นหม้อเก่งและมีลักษณะดี พระราชโอรสให้เป็นราชบุตร¹⁰³
- ทูตตะลงไปถึงเมืองนาค พญานาคเห็นว่าเก่งจึงยกลูกสาวให้¹⁰⁴
- ทูตตะคิดพิณเพราะ เศรษฐีก็ยกลูกสาวให้¹⁰⁵

จากการศึกษาพบว่า ความสามารถที่ปรากฏส่วนมากเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ เช่นการใช้อาวุธ การมีกำลังมาก หรือการเหาะได้ เป็นต้น ปรากฏ 11 อนุภาค นอกจากนั้นเป็นการมีความชำนาญพิเศษต่างๆ เช่น การเล่นดนตรี การปั้นหม้อ หรือการปลุกมะม่วง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือคือการทำความดีทางพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าส่วนมากเป็นการปฏิบัติตามคำสอนทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นในเรื่องการปฏิบัติดีต่อผู้อื่น คำสอนเรื่องทานก็เป็นคุณธรรมที่ถูกเน้นย้ำมากที่สุดในการนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

3.2.2.2. การกระทำที่ถูกลงโทษ

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคเหนือ พบการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก 10 ประการ ได้แก่ ความผิดเรื่องชู้สาว การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การเป็นกาลกิณี และการทำภารกิจไม่สำเร็จ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคที่ปรากฏการกระทำที่ถูกลงโทษประเภทต่างๆ ลำดับตามจำนวนที่ปรากฏมากไปหาน้อย ดังนี้

ก) ความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดทางพุทธศาสนาปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ผู้วิจัยพบว่าความผิดดังกล่าวส่วนมากเป็นการทำความผิดตามคำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องอกุศลกรรมซึ่งเป็นกรรมหมวดที่ว่าด้วยสิ่งที่ไม่สมควรทำทั้งในด้านกายกรรม คือ การตัดรอนชีวิต การขโมยสิ่งของผู้อื่น วิจิตรกรรม คือการทำความผิดเกี่ยวกับการพูด และมโนกรรม

¹⁰² อุดม รุ่งเรืองศรี และ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา, "สุทนต์ชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 : 6997.

¹⁰³ สายลม ธรรมธิ, "โคกบุตร", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 3 (2542): 1235.

¹⁰⁴ บำรุง บารมี, "สุริยะแหด้า", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 7047.

¹⁰⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "โลกนัยชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6070.

คือการคิดร้ายและมีมิฉนาทิลู¹⁰⁶ ซึ่งก็สัมพันธ์กับคำสอนเรื่องศีลห้า ซึ่งสอนให้ละเว้นการทำผิดดังกล่าว อนึ่ง การคิดลูกเมียผู้อื่นก็เป็นความผิดทางกายอย่างหนึ่ง แต่ในนิทานพื้นบ้านก็ปรากฏการทำผิดเรื่องผู้ชายอื่นๆ นอกเหนือจากการคิดลูกเมียผู้อื่นด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดอนุภาคที่กล่าวถึงความผิดทางกายกรรมดังกล่าวไว้ร่วมกับอนุภาคที่เกี่ยวกับความผิดเรื่องผู้ชาย ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดทางพุทธศาสนามีดังนี้

- โจรฆ่าหญิงพระราชาก็ให้แบกศพนางแล้วกล่าวประจานตัวเอง¹⁰⁷
- มเหสีรองคิดฆ่าโอรสสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงถูกพระราชาล้อออกจากเมืองและถูกธรณีสูบ¹⁰⁸
- พระราชาท่าก่อกวนเด็กตกน้ำ จึงเกิดมาเรือล่ม¹⁰⁹
- วิชาพญานาคไปทำลายทรัพย์สินของทุกตะจึงต้องเสียทรัพย์ให้ทุกตะมา¹¹⁰
- ตายายขโมยของจึงต้องชดใช้ 3 เท่า¹¹¹
- ชาวเมืองจับขโมยตัดแขนขาใส่แพลอยน้ำ¹¹²
- พระราชาก็คิดฆ่าพระโพธิสัตว์ถูกแผ่นดินสูบ¹¹³
- ปู่แสะย่าแสะจะจับพระพุทธรูปเจ้ากิน พระพุทธรูปเจ้าจึงทรมาณจนต้องยอมแพ้แล้วถือศีล¹¹⁴
- พราหมณ์บุโรหิตที่ทำร้ายภิกษุถูกพระราชารับไว้¹¹⁵
- พระพุทธรูปเจ้าแสดงอิทธิฤทธิ์เหยียบหัวพญานาคมิฉนาทิลู¹¹⁶
- หญิงเอาอาหารเปื้อนฝุ่นใส่บาตรจึงเกิดเป็นนางชะนี¹¹⁷

¹⁰⁶ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม*, หน้า 759 – 760.

¹⁰⁷ บำเพ็ญ ะวิน, “มณีขังสตุกรชาดก”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10* (2542): 4990.

¹⁰⁸ อุดม รุ่งเรืองศรี, “ปร้อยเอ็ด”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8* (2542): 3865.

¹⁰⁹ พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, “พุทธเสนกะ, ชาดก”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9*: 4731 - 4734.

¹¹⁰ สนั่น ธรรมธิ, “สุวรรณค่อมคำ”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14* (2542): 7093.

¹¹¹ อุดม รุ่งเรืองศรี, “มโหสถ(3)”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10*: 5076.

¹¹² _____, “เมียทรยศ”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10* (2542): 5237.

¹¹³ บำรุง บารมี, “นันทกุมาร/นันทเสนกุมาร”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6* (2542): 3067 - 3073.

¹¹⁴ อุดม รุ่งเรืองศรี, “ปู่แสะ/ย่าแสะ”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8* : 3930 - 3931.

¹¹⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, “ตุลลชาดก”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5* (2542): 2537.

¹¹⁶ บุปผา คุณยิ่ง, “พระเจ้าคนหลวง”, *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8* : 4307.

- เสื้อที่ไม่รักษาสีจริงถูกพระอินทร์ตำหนิ¹¹⁸
- จึงจอกกับกาพุดเทจป้อยอกันรุกขเทวดาจึงไล่ไปจากต้นชมพู¹¹⁹

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การทำความผิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือคือการทำผิดต่อผู้อื่น ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ข) ความผิดเรื่องชู้สาว ความผิดเรื่องชู้สาวปรากฏรองลงมาจากการทำความผิดทางพุทธศาสนา ความผิดเรื่องชู้สาวที่ปรากฏประกอบด้วย การคบชู้ การมีสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายต่างฐานะกัน การแย่งภรรยาหรือสามีผู้อื่น การล่วงเกินภรรยาผู้อื่น การลักลอบเข้าหาหญิง การมีวเมวในกามคุณ การตั้งครรภ์โดยไม่มีสามี การลักพาหญิง นอกจากนี้ยังมีอนุภาคเกี่ยวกับความผิดเรื่องชู้สาวอื่นๆ ที่ปรากฏจำนวนน้อย ตัวอย่างอนุภาคกลุ่มนี้เช่น

- พรหมณ์เข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง พระราชาจึงให้ประหาร¹²⁰
- หญิงทิ้งลูกตามผู้ชายจึงเกิดมาเป็นราชินีที่พรากกับราชบุตร¹²¹
- พระราชาแย่งภรรยาคนอื่น พระอินทร์จึงสาปให้ตกม้าตาย¹²²
- ราชเทวีเป็นชู้กับขี้ทูตจึงเกิดเป็นชะนี ส่วนขี้ทูตเกิดเป็นอีโก้บ้าง¹²³
- ลูกสาวเศรษฐีตั้งครรภ์โดยไม่มีสามี พ่อจึงขับออกจากบ้าน¹²⁴

จากการศึกษาพบว่า อนุภาคเกี่ยวกับความผิดเรื่องชู้สาวที่ปรากฏมากที่สุดคือการคบชู้ ปรากฏ 20 อนุภาค รองลงมาได้แก่อนุภาคเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวระหว่างหญิงชายต่างฐานะกัน ปรากฏ 17 อนุภาค

¹¹⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี, “ทึ่ง,ขุน (ล้านนา)”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2802.

¹¹⁸ บำเพ็ญ ระวิน, “พกดาคะ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 4388.

¹¹⁹ _____, “ขัมพูชาทกะชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1806.

¹²⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, “วัฒนพรหมณ์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6149.

¹²¹ อุดม รุ่งเรืองศรี, “เจ้าบุญหลง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 3632.

¹²² บำรุง บารมี, “ลาภกุมารชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11 (2542): 5944 -5945.

¹²³ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตะโสภณ, “ต่างหูคำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 (2542): 2387.

¹²⁴ วิถีรักษ์ ศรีป่าซาง, “สีหนาทชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6923.

ค) การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากเป็นลำดับ 3 ความผิดดังกล่าวที่พบในนิทานประกอบด้วย การทำผิดต่อเทพเจ้า การลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการกินสัตว์เผือกหรือสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- เขี้ยวพาพวกสัตว์ไปทำลายศาลเทพารักษ์ เทพารักษ์จึงสาปเขี้ยวตาย¹²⁵
- เทพเจ้าแปลงมาชวนให้ลาหู่ญติดตามไปด้วยแต่ลาหู่ญบอกว่าจะไม่ไปเพราะปลูกข้าวอยู่ จึงต้องทำไร่ข้าวมาจนทุกวันนี้¹²⁶
- ชาวบ้านกินปลาไหลเผือก บ้านเมืองจึงจมอยู่ใต้แม่น้ำทั้งหมด¹²⁷
- หากใครไม่สังเวศเจ้าที่จะถูกฆ่า¹²⁸

จากการศึกษาพบข้อสังเกตที่น่าสนใจบางประการเกี่ยวกับการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทาน คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกละเมิดมักเป็นเทพเจ้า เช่น แถน หรือ เทพเจ้าเกี่ยวกับข้าว ส่วนการละเมิดต่อเทวดานั้นปรากฏน้อย นอกจากนั้น ยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงการละเมิดสิ่งเหนือธรรมชาติโดยมิได้กล่าวว่าจะละเมิดสิ่งใด แต่อนุมานได้ว่าเป็นการละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากการลงโทษที่ได้รับ เช่น การกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษแล้วเกิดเมืองล่ม อนึ่ง ยังพบว่าการละเมิดพยานาคซึ่งเป็นอมมนุษย์นั้น ก็ได้รับการลงโทษเช่นเดียวกับการละเมิดต่อเทพเจ้าด้วย ขณะที่ยักษ์ซึ่งเป็นอมมนุษย์ที่ปรากฏมากในนิทานเช่นเดียวกันกลับปรากฏในอนุภาคที่กล่าวถึงการละเมิดสิ่งเหนือธรรมชาติเพียง 1 อนุภาค

ง) การเป็นกาลกิณี การเป็นกาลกิณีที่พบในอนุภาคการลงโทษมี 2 ประเภท ประเภทแรก ในนิทานจะเล่าว่าตัวละครที่เป็นกาลกิณีมีลักษณะประหลาดผิดไปจากผู้อื่น เช่น มีกำเนิดประหลาด หรือมีรูปลักษณะประหลาด การเป็นกาลกิณีอีกประเภทหนึ่งเกิดจากการถูกกล่าวหาโดยที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้มีความผิดแปลกจากปกติ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พระราชาต้องการกำจัดลูกเขยเพราะลูกเขยพิการ¹²⁹
- มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เอาไปปล่อยป่า¹³⁰

¹²⁵ รังสรรค์ จันต๊ะ, “แถกนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11 (2542): 5798.

¹²⁶ รัตนา พรหมพิชัย, “เจ้า (2)”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 : 806.

¹²⁷ บุญผา คุนยศรี, “หนองสะเลียม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 : 7304.

¹²⁸ ศรีเลา เกษพรหม, “ผีเจ้าที่”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 4087.

¹²⁹ สนั่น ธรรมธิ, “สุวรรณต่อมคำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 : 7093.

- เจ้าหญิงถูกหาว่าเป็นคนป่าพระราชาให้ขับออกจากเมือง¹³¹
- พระราชาจับต้องหญิงผู้หนึ่ง ไม่ได้ คิดว่าเป็นกาลกิณีจึงจับขัง¹³²
- ลูกสะใภ้ถูกใส่ความว่าเป็นกาลกิณีจะทำให้เจ้าชายตายพระราชาจึงจะฆ่านาง¹³³

จ) การทำภารกิจไม่สำเร็จ การทำภารกิจไม่สำเร็จนั้น ในนิทานมักเล่าว่า ตัวละครเอกถูกให้ทำภารกิจโดยมีเงื่อนไขว่าหากทำไม่สำเร็จจะถูกลงโทษ อย่างไรก็ตาม ส่วนมากผู้ที่ถูกให้ทำงานยากมักทำได้สำเร็จ ดังนั้นการลงโทษที่เกิดจากการทำภารกิจส่วนมากจะมีได้เกิดขึ้น เพียงแต่ตั้งไว้เป็นเงื่อนไขเท่านั้น ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายหาผ้าวิเศษไม่สำเร็จ พระราชาให้เป็นคนตักน้ำให้เจ้าหญิงอาบ¹³⁴
- พระราชาให้ไต่แจ้วสานกระบุงถ้าทำไม่ได้จะตัดหัว¹³⁵
- ถ้าเจ้าชายตกยากหาดอกไม้วิเศษไม่ได้ พระราชาจะขีดยา¹³⁶

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ถูกลงโทษที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือคือการทำความผิดทางพุทธศาสนา ซึ่งส่วนมากเป็นการทำผิดตามคำสอนทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม และการทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาว

การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นว่า ความดีที่สำคัญสำคัญได้แก่ การทำความดีทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการทำทาน การช่วยชีวิตผู้อื่น และการเป็นผู้ซนนะ ส่วนความผิดที่สำคัญได้แก่ ความผิดเรื่องชู้สาว การฆ่าและการลักขโมย และความผิดทางพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาทั้งอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษก็จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนามีความสำคัญในนิทานภาคเหนือมาก ดังที่ปรากฏมากทั้งในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

¹³⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, "หมาขนคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7386.

¹³¹ สนั่น ธรรมธิ, "โกยราช", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 4969.

¹³² อุดม รุ่งเรืองศรี, "นาคเขาคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542):3098.

¹³³ _____, "ขุนเกินกับนางหลาวคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 2 (2542):754.

¹³⁴ อุดม รุ่งเรืองศรี และ เอมอร ชิตโสภณ, "สองสหาย (นิทานของชาวไทเขาน)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6685.

¹³⁵ อุดม รุ่งเรืองศรี, "เจ็ยก้อม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 : 1690.

¹³⁶ อุดม รุ่งเรืองศรี และเอมอร ชิตโสภณ, "นางแมว", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542) : 3144.

3.2.3. รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรางวัลและการลงโทษที่วิเคราะห์ได้จากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ คือ ประเภทของรางวัล และ ประเภทของการลงโทษ ดังนี้

3.2.3.1. ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคเหนือ ผู้วิจัยพบว่า มีรางวัลที่ปรากฏในนิทานเป็นจำนวนมาก 5 ประเภท คือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลทางพุทธศาสนา รางวัลที่อสังกรรย์หรือรางวัลพิเศษ และการรอดพ้นอันตราย นอกจากนี้ยังมีรางวัลอื่นๆ รางวัลแต่ละประเภทที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือมีรายละเอียดดังนี้

ก) **รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย** รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏในนิทานภาคเหนือมากที่สุด รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือคือทรัพย์สิน เช่น เงินทอง ตำแหน่ง เช่น การได้ครองเมือง การได้เป็นขุนนาง และรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยยังรวมถึงการได้บิรวารด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พระราชาเห็นว่าชายหนุ่มมีสติจึงยกบ้านเมืองให้¹³⁷
- นักเลงสุราตอบปัญหาธรรมได้พระราชาจึงตั้งให้เป็นเสนา¹³⁸
- เด็กชายช่วยพระราชาคืนวัง พระราชาจึงให้ข้าทาส เรือสำเภาและของมีค่า¹³⁹
- อำมาตย์ถวายทานพระพุทธเจ้าเป็นคนแรกหลังออกฆานสมาบัติจึงมีปราสาทและต้นกัลปพฤกษ์ผุดขึ้น¹⁴⁰

จากการศึกษาพบว่า รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ปรากฏมากในนิทานภาคเหนือคือทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ปรากฏ 75 อนุภาค และการได้ครองเมือง ปรากฏ 70 อนุภาค

ข) **รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว** รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏในนิทานภาคเหนือมากเป็นลำดับ 2 ประเภตอบด้วย การได้คู่ครอง และการได้บุตรเป็นรางวัล ตัวอย่างอนุภาคเช่น

¹³⁷ พรสวรรค์ รัตนพลที, "อานิสงส์รักษาศีล", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7893.

¹³⁸ อุดม รุ่งเรืองศรี, "มุลตันไตร", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 5207.

¹³⁹ พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "พุทธเสนกะ, ชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9: 4731 - 4734.

¹⁴⁰ บำเพ็ญ ระวิน, "ธัมมัสสามิ, พระเจ้า", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2957.

- ชายเคยกทำบุญดอกไม้ร่วมกับหญิง จึงเกิดมาได้นางเป็นภรรยา¹⁴¹
- หญิงตอบปัญหาธรรมได้ จึงได้แต่งงานกับบัณฑิต¹⁴²
- หญิงรักษาศีลจึงได้บุตร¹⁴³
- หญิงยากจนกราบไหว้เทวดาจึงได้ลูก¹⁴⁴

จากการศึกษาพบว่า รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวที่ปรากฏมากคือการได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์และธิดาของอมมนุษย์ ส่วนการได้บุตรปรากฏน้อย นอกจากนั้นยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงการที่หญิงได้สามีด้วย แต่ปรากฏเพียง 5 อนุภาค และปรากฏการได้คู่ครองเป็นหญิงสามัญเพียง 4 อนุภาค

ค) รางวัลทางพุทธศาสนา รางวัลทางพุทธศาสนาปรากฏในนิทานภาคเหนือมากเป็นลำดับ 3 ได้แก่ การได้ขึ้นสวรรค์ การได้เกิดในภูมิที่สูงขึ้น การพ้นนรก และการได้เป็นพระโพธิสัตว์ รางวัลเหล่านี้ล้วนมาจากคำสอนทางพุทธศาสนา คือเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรื่องนรกสวรรค์ และเรื่องพระโพธิสัตว์ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลทางพุทธศาสนาได้แก่

- หากสร้างคัมภีร์ 84,000 พระขัมขันธ จะได้ขึ้นสวรรค์ ได้เกิดเป็นพระราชา มีขุมทรัพย์ไหลมาจากแผ่นดิน และมีช้างทอง¹⁴⁵
- เศรษฐีบริจาควันละ 2,000 ได้เกิดเป็นเทวบุตรในวิมานทอง¹⁴⁶
- หญิงที่มีลูกบวชเป็นพระไม่ได้รับอันตรายจากไฟนรก¹⁴⁷
- ภิกษุและหญิงเข็ญใจช่วยกันทำผ้ากาสาฬหพัศตร์ให้ภิกษุชรา ภิกษุหนุ่มเกิดเป็นพระโพธิสัตว์ หญิงเข็ญใจเกิดเป็นลูกสาวพระอินทร์¹⁴⁸

¹⁴¹ อุคม รุ่งเรืองศรี, "มโหสถ(3)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 5076.

¹⁴² อุคม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, "ปัญญาพลชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 : 3702 .

¹⁴³ อุคม รุ่งเรืองศรี, "มูลลภิติ, คราวขอ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542) : 5212.

¹⁴⁴ สนั่น ธรรมธิ, "จ๊กกาขางคำ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 3 (2542): 1450.

¹⁴⁵ อุคม รุ่งเรืองศรี, "สะเพาขัมม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม ๑๓ (๒๕๔๒): ๖๗๐๘.

¹⁴⁶ อุคม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, "สิริธราดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542) : 6914.

¹⁴⁷ อุคม รุ่งเรืองศรี, "อานิสงส์บวช", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7884.

¹⁴⁸ สนั่น ธรรมธิ, "ช้างสามงาปลาสามเงียง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1872.

รางวัลทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากที่สุดคือการได้ขึ้นสวรรค์ ปรากฏ 28 อนุภาค นอกจากนั้นยังพบว่า รางวัลทางพุทธศาสนานั้นมักได้รับติดต่อกันหลายชาติภพ เช่น ได้ขึ้นสวรรค์ จากนั้นจึงเกิดเป็นผู้มีทรัพย์ เป็นต้น

ง) รางวัลที่อศรรย์หรือรางวัลพิเศษ รางวัลที่อศรรย์หรือรางวัลพิเศษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือประกอบด้วย ของวิเศษ การได้เรียนมนต์วิเศษ และการเกิดปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พรานช่วยชีวิตนาค นาคจึงให้ของวิเศษ¹⁴⁹
- เจ้าชายชนะชัย ชัยจึงสอนมนต์และให้ของวิเศษ¹⁵⁰
- พระราชาสร้างพระไตรปิฎกก็ได้เป็นพระโพธิสัตว์และมีฝนโบกขรพรรษ¹⁵¹

รางวัลที่อศรรย์ที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือส่วนมากเป็นของวิเศษ ของวิเศษที่ปรากฏมักเป็นอาวุธ เช่น ธนูวิเศษ ดาบวิเศษ และแก้ววิเศษ

จ) การรอดพ้นอันตราย การรอดพ้นอันตรายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือประกอบด้วย การรอดชีวิต การหายจากโรค การได้รับอิสรภาพ และการมีอายุยืน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พระราชาทำทานมาก บุตรที่ตายจึงฟื้น¹⁵²
- ใครรู้เทวธรรมชัยจะไม่จับกิน¹⁵³
- พระราชาบวชเป็นฤๅษีจึงหายจากโรค¹⁵⁴
- ช้างเทศน์ให้พระราชาฟังพระราชาจึงปล่อยเป็นอิสระ¹⁵⁵

การรอดพ้นอันตรายที่ปรากฏเป็นรางวัลมากที่สุดคือการรอดชีวิต และพบว่าส่วนมากในนิทานจะเล่าว่าได้รับการชุบชีวิตเป็นรางวัลมากกว่าได้รับการช่วยชีวิต

¹⁴⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, "สุธนชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542) : 6995.

¹⁵⁰ อุดม รุ่งเรืองศรี, "ปลาตะเพียนทอง", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7: 3643.

¹⁵¹ _____, "ไปรามกับปลิวัดอุปรันนทราชชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542): 3996.

¹⁵² อุดม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, "อรินทุมราชชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542) : 7809.

¹⁵³ บำรุง บารมี, "สิริชัยชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 :6935 .

¹⁵⁴ บำเพ็ญ ระวิน, "กายนจาตราชชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 :251.

¹⁵⁵ ศรีเลา เกษพรหม, "ปารมีกฏ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3743.

3.2.3.2. ประเภทของการลงโทษในนิทานภาคเหนือ

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคเหนือ ผู้วิจัยพบว่ามีการลงโทษที่ปรากฏมาก 7 ประเภท คือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศหรือกักขัง การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ การลงโทษทางพุทธศาสนา การเสียทรัพย์ การถูกทำร้าย รายละเอียดของการลงโทษแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

ก) การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย โทษตายปรากฏมากที่สุดในนิทานภาคเหนือ ในนิทานมักเล่าว่าตัวละครที่ทำให้ผิดถูกฆ่าตาย โดยเฉพาะการประหารชีวิต นอกจากนี้ยังปรากฏการลงโทษให้ตายอย่างทารุณจำนวน 7 อนุภาคอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงโทษตายมีดังนี้

- ปุโรหิตถูกเข้าใจผิดว่าเป็นผู้กับพระมเหสี พระราชาจึงให้ประหาร¹⁵⁶
- น้องชายฆ่าเมียพี่ พี่จึงฆ่าน้อง¹⁵⁷
- มเหสีรองทำร้ายพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ให้ประหาร 7 ชั่วโมง โดยเอาญาติพี่น้องฝังดินถึงคอแล้วเอาฟางคลุม จุดไฟเผา ทดน้ำเข้าท่วมและไหลกลับปามา¹⁵⁸

ข) การเนรเทศหรือกักขัง การเนรเทศหรือกักขังปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมากเป็นลำดับ 2 การเนรเทศและการกักขังต่างก็เป็นการจำกัดอิสรภาพของผู้ถูกลงโทษ กล่าวคือเป็นการกีดกันมิให้ผู้ถูกลงโทษอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การเนรเทศที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย การลอบแพ การไล่ออกจากบ้าน การขับออกจากเมือง การเอาไปปล่อยป่า และการพลัดพราก ส่วนการกักขังนั้นในนิทานจะเล่าว่า ผู้ถูกลงโทษถูกจับกุม หรือขังคุก ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- เด็กเคยดักนกแล้วเหยียงลงน้ำ จึงเกิดมาถูกลอบแพ¹⁵⁹
- พระราชาให้จับไล่คนที่ชอบขบแหยผู้อื่นออกไปนอกเมือง¹⁶⁰
- ลูก ถูกหาว่าเป็นเสนียดและกินจุพ่อจึงนำไปปล่อยป่า¹⁶¹

¹⁵⁶ บำรุง บารมี, “หมีขนดำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 14 (2542): 7409.

¹⁵⁷ อุดม รุ่งเรืองศรี, “สองพี่น้อง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 6684.

¹⁵⁸ บำรุง บารมี, “นวนานกุมารชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6103.

¹⁵⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี, “สิริสากรมารชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542):6909.

¹⁶⁰ _____, “พาราณสิราชชาดก” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 (2542):1661.

¹⁶¹ _____, “กัปปนะ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1: 219.

- เจ้าชายเรียนวิชาไม่เหมาะสม พระบิดาจึงขับออกจากเมือง¹⁶²
- พระราชาขกัทพมาซิงเจ้าหญิง จึงถูกพระราชาอีกเมืองจับขัง¹⁶³
- เจ้าชายพลัดกับชายาและลูกเพราะเคชพรากรากถูกนกจากรัง¹⁶⁴

ค) การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การลงโทษที่อัศจรรย์ปรากฏในนิทานภาคเหนือมากเป็นลำดับ 3 การลงโทษที่ปรากฏในนิทานเป็นการลงโทษที่เกิดจากอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติ คือ การเกิดภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ธรณีสูบ เมืองล่ม การเกิดความเจ็บป่วย และการเกิดอาเพศต่างๆ รวมทั้งอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษที่มีความมหัศจรรย์เหนือจริง เช่น ถูกสาป ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษประเภทนี้ เช่น

- พระราชาม่าลูกกินเกลือแล้วจึงถูกรธรณีสูบ¹⁶⁵
- พระราชาตัดสินคดีที่ถูกทบตีแม้ว่าลูกไม่ผิด ฤๅษีจึงทำให้เมืองล่ม¹⁶⁶
- ใครเข้าไปเอาสมบัติในถ้ำจะถูกลูกปืนร่วงแหลกเหลว¹⁶⁷
- จระเข้จะจับเจ้าหญิงกิน เทวดาจึงทำให้เกิดพายุทรายพัดจระเข้ตาย¹⁶⁸
- พระราชาประหารหญิงที่ถูกเข้าใจผิด เมืองจึงเกิดอาเพศ¹⁶⁹

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษประเภทนี้ยังพบว่า การลงโทษที่ปรากฏส่วนมากเป็นการเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งในนิทานเล่าว่าเกิดขึ้นเพราะสิ่งเหนือธรรมชาติ และมักเป็นการลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากเช่นชาวบ้านหรือชาวเมือง

ง) การลงโทษทางพุทธศาสนา การลงโทษประเภทนี้ส่วนมากสัมพันธ์กับคำสอนเรื่องชาติภพของพุทธศาสนา คือ เป็นการถูกลงโทษในชาติต่อไป การเกิดในภูมิที่ต่ำลง และการตกนรก ตัวอย่างอนุภาคเช่น

¹⁶² ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, “พระอภัยมณีชาคก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 : 4563.

¹⁶³ อุคม รุ่งเรืองศรี, “ซุมพูนิมิต”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4 (2542): 1890.

¹⁶⁴ อุคม รุ่งเรืองศรี และ กรรณิการ์ พันชนะ, “สุมภมิตตชาคก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 13 (2542): 7029.

¹⁶⁵ สนั่น ธรรมธิ, “ไม้เจ็ดคด”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 5441.

¹⁶⁶ อุคม รุ่งเรืองศรี, “วาสุเทพฤๅษี”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 12 (2542): 6256.

¹⁶⁷ นุปผา คุนยขัย, “พระธาตุปูแจ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 : 4433.

¹⁶⁸ สนั่น ธรรมธิ, “ไภยราช”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 4969.

¹⁶⁹ นุปผา คุนยขัย, “พระแก้วคอนเต้า, วัด”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 : 4273.

- พ่อค้าโง่งมตายไปจึงตกรอกต้องกัดกินตัวเอง¹⁷⁰
- พี่น้องเบียดเบียนเอาทรัพย์สินกันจึงเกิดเป็นเปรตอันทะเยอทะยานดุคกินหนองตัวเอง¹⁷¹
- หญิงไม่เคยทำบุญมาก่อนจึงเกิดเป็นนกยาง¹⁷²

จากการศึกษาการลงโทษทางพุทธศาสนาพบว่า การลงโทษที่ปรากฏมากคือการเกิดในภูมิที่ต่ำลง และการตกรอก

จ) การเสียชีวิต การเสียชีวิตที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย การถูกปรับ การเกิดความยากจน การที่ทรัพย์สินเสียหาย และการเสียชีวิต ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- คนเฝ้าสวนทุบทุบตายเพราะเข้าใจว่าเป็นขโมย พระราชาให้ปรับ 7000 ทองคำและปลดจากตำแหน่ง¹⁷³
- ใครตั้งปัญหาให้พระราชาตอบไม่ได้จะได้เข้าหญิง หากพระราชาตอบได้จะเสียชีวิต¹⁷⁴
- สามภรรยาไม่เคารพพ่อแม่และไม่นับถือกันจึงยากจน¹⁷⁵

ฉ) การลงโทษที่น่าอับอาย การลงโทษโดยการทำให้อับอายที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย การลดฐานะ การถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า และการถูกตำหนิ นอกจากนี้ยังมีการลงโทษที่น่าอับอายที่ปรากฏเพียง 1 อนุภาค คือ การมีรูปชั่ว การประจาน การให้ทำสิ่งน่ารังเกียจ และการถูกรังเกียจ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษที่น่าอับอายเช่น

- เจ้าหญิงให้ทุกตะอนุโมทนาบุญด้วย พระราชาจึงให้แต่งงานกับทุกตะ¹⁷⁶
- แม่ค้าใช้เด็กเลี้ยงวัวเอาดอกไม้ แล้วผิดสัญญาไม่นอนด้วย จึงเกิดมาเป็นเมียเด็กเลี้ยงวัว¹⁷⁷

¹⁷⁰ รัชนิพร ดุลสุข, "เนมิราช", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 (2542): 3301.

¹⁷¹ บำรุง บารมี, "พรานป่าจีนคิด", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9: 4582.

¹⁷² อุดม รุ่งเรืองศรี และ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา, "มฆชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 4973.

¹⁷³ อุดม รุ่งเรืองศรี, "มุลคันไตร", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 : 5207.

¹⁷⁴ บำรุง บารมี, "ปัญหาปุจฉา", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 7 : 3721.

¹⁷⁵ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "แปดแสงออกยอด", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8 (2542):3972.

¹⁷⁶ อุดม รุ่งเรืองศรี, "อ้ายร้อยยอด, คร่าวชอ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15 (2542): 7915 - 7916.

¹⁷⁷ พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ไพฑูรย์ ดอกบัวแก้ว, "พุทธเสนกะ, ชาดก", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9: 4731 -

ข) การถูกทำร้ายร่างกาย การลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายที่ปรากฏในนิทานภาคเหนือประกอบด้วย การโบยตี และการตัดมือตัดเท้า ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการถูกทำร้ายร่างกายเช่น

- เจ้าหญิงตั้งครรภ์กับทหารจึงถูกพระราชาสั่งโบย¹⁷⁸
- ชาวเมืองจับขโมยตัดแขนขาใส่แพลอยน้ำ¹⁷⁹

จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและโทษในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า รางวัลที่สำคัญในนิทานภาคเหนือคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว และรางวัลทางพุทธศาสนา ส่วนการลงโทษที่สำคัญคือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศหรือกักขัง การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ และการลงโทษทางพุทธศาสนา

3.2.4. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเจื่อนใจของการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งวิเคราะห์ได้จากความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับ และการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับ ที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อดังนี้

3.2.4.1. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลในนิทานภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล การกระทำที่ได้รับรางวัล และรางวัลที่ได้รับ พบเจื่อนใจของการได้รับรางวัลที่สำคัญดังนี้

ชนชั้นสูงมักให้รางวัลชนชั้นล่างเพราะช่วยปกป้องบ้านเมือง ทำความดีทางพุทธศาสนาซึ่งพบว่าเป็นการช่วยชีวิตและตอบปัญหากรรม และทำภารกิจยากได้สำเร็จ โดยให้ความร่ำรวยและได้คุ้มครองเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาค พบว่าชนชั้นสูงที่ให้รางวัลชนชั้นล่างมักเป็นพระราชชาชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลคือทุกตะ ส่วนรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ปรากฏส่วนมากคือการได้ครองเมือง และรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวคือการได้คุ้มครองเป็นหญิงสูงศักดิ์โดยเฉพาะเจ้าหญิง

¹⁷⁸ รัตนา พรหมพิชัย, "ถ้าผานางคอย", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 5 (2542): 2661.

¹⁷⁹ อุดม รุ่งเรืองศรี, "เมียทรยศ", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 10 (2542): 5237.

สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลชนชั้นล่าง เพราะทำความดีทางพุทธศาสนาซึ่งพบว่าเป็นการทำทาน การช่วยชีวิตและ ให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเพราะเป็นผู้ชนะการแข่งขัน โดยให้ความร่ำรวย คู่ครอง และของวิเศษเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคก็พบว่า พระอินทร์ให้รางวัลทุกตะหรือกำพร้าวเพราะทำทานเป็นสำคัญ ส่วนมนุษย์ โดยเฉพาะยักษ์และพญานาคให้รางวัลทุกตะเพราะช่วยชีวิต และรับชนะ

กรรมดีปรากฏว่าให้รางวัลทั้งชนชั้นล่างและชนชั้นสูงจำนวนใกล้เคียงกัน เพราะทำความดีทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะการทำทานและการรักษาศีล รางวัลที่ได้รับส่วนมากเป็นรางวัลทางพุทธศาสนา คือการขึ้นสวรรค์และการเกิดในภูมิที่สูงขึ้น รองลงมาคือการได้รับความร่ำรวย โดยเฉพาะการมีทรัพย์มากมายอย่างมหัศจรรย์

สัตว์ให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเป็นส่วนมาก โดยให้รางวัลเพราะช่วยชีวิต และให้ความร่ำรวย คู่ครอง และให้ความช่วยเหลือเป็นรางวัล

ชนชั้นล่างให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างด้วยตนเอง ชนชั้นสูง และสัตว์จำนวนใกล้เคียงกัน โดยให้รางวัลเพราะให้ความช่วยเหลือเป็นสำคัญ

3.2.4.2. เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษ ผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ถูกลงโทษ และโทษที่ได้รับ พบเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญดังต่อไปนี้

ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดทางพุทธศาสนาคือการฆ่าผู้อื่นและลักขโมยเป็นสำคัญ รองลงมาคือการทำภารกิจไม่สำเร็จ โดยจะถูกลงโทษประหารและเนรเทศเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคก็พบว่า พระราชาลงโทษคนทั่วไปเพราะฆ่าผู้อื่นหรือลักขโมย ลงโทษทุกตะเพราะทำภารกิจไม่สำเร็จ ชนชั้นสูงยังปรากฏว่าลงโทษชนชั้นสูงด้วยตนเองมา รองลงมา โดยลงโทษเพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว ฆ่าผู้อื่น และการพูดไม่ดี โดยเฉพาะการใส่ร้ายโทษที่ได้รับคือการประหารและการเนรเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า ชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษมักเป็นขุนนางและมเหสีรอง

กรรมชั่วปรากฏลงโทษทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างจำนวนใกล้เคียงกัน โดยลงโทษชนชั้นล่างโดยเฉพาะคนทั่วไปเพราะทำความผิดทางพุทธศาสนา คือการเบียดเบียนสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ การไม่ทำทาน กรรมชั่วยังลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว โดยเฉพาะการคบชู้และการมัวเมากามคุณ โทษที่ได้รับที่สำคัญคือโทษทางพุทธศาสนาคือการตกนรกและการเกิดในภูมิที่ต่ำลง ส่วนชนชั้นสูงนั้น ถูกลงโทษเพราะทำความผิดทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะการคิดร้ายต่อพระโพธิสัตว์ และการฆ่าผู้อื่นและลักขโมย โทษที่ได้รับที่ปรากฏมากคือ

การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ โดยเฉพาะการถูกรณโทษ และโทษทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเกิดในภูมิที่ต่ำลง

สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเอง โดยพบว่าพ่อและสามีมักเป็นผู้ลงโทษ ส่วนลูกและภรรยาเป็นผู้ถูกลงโทษ ความผิดที่ปรากฏมากที่สุดคือความผิดเรื่องชู้สาว โดยเฉพาะการคบชู้และการมีความสัมพันธ์ชู้สาวระหว่างหญิงชายที่ฐานะไม่เหมาะสมกัน และลงโทษเพราะเป็นกาลกิณี โดยมีถูกลงโทษโดยการเนรเทศหรือขับออกจากครอบครัว รองลงมาคือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างโดยเฉพาะคนสามัญเป็นสำคัญ เพราะทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะการละเมิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการไม่เคารพเทพเจ้า โดยจะถูกลงโทษอย่างอัศจรรย์เป็นสำคัญ การลงโทษที่ปรากฏส่วนมากเป็นการเกิดภัยธรรมชาติ เช่นเมืองลุ่มน้ำท่วม และเกิดความแห้งแล้ง สิ่งเหนือธรรมชาติที่ลงโทษส่วนมากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญและเทพเจ้าเช่น แถน และพญานาค

ชนชั้นล่างลงโทษชนชั้นล่างด้วยกันเองเพราะความผิดเรื่องชู้สาว โดยถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตายและเนรเทศเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ชนชั้นล่างยังปรากฏว่าลงโทษชนชั้นสูงด้วยโดยลงโทษเพราะทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นและลักขโมย โดยมีถูกลงโทษโดยการเนรเทศ

จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ พบเงื่อนไขที่ปรากฏมากที่สุดคือ ชนชั้นสูงให้รางวัลชนชั้นล่างเพราะช่วยปกป้องบ้านเมือง และช่วยชีวิต โดยมีได้รับรางวัลเป็นการได้ครองเมืองและได้คู่ครอง สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นอมมุขย์ให้รางวัลชนชั้นล่างเพราะช่วยชีวิตและเป็นผู้ชนะการแข่งขัน ขณะที่สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นเทวดาให้รางวัลชนชั้นล่างเพราะทำความดีทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการทำทาน สิ่งเหนือธรรมชาติทั้ง 2 ประเภทต่างก็ให้รางวัลเป็นความร่ำรวยเช่นเดียวกัน เงื่อนไขต่อมาคือการที่กรรมดีให้รางวัลทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างอย่างเท่าเทียมกันเพราะทำความดีทางพุทธศาสนา โดยรางวัลที่ได้รับก็เป็นรางวัลทางพุทธศาสนา ส่วนเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือการที่ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างเพราะฆ่าผู้อื่นหรือลักขโมย และลงโทษโดยการประหารชีวิต รองลงมาได้แก่การที่กรรมชั่วลงโทษทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างเพราะเบียดเบียนสัตว์และไม่ทำทาน และคิดร้ายต่อพระโพธิสัตว์ โดยลงโทษให้เกิดในภูมิที่ต่ำลงและตกนรก เงื่อนไขที่สำคัญประการสุดท้ายคือสมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเองเพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว และถูกลงโทษโดยการเนรเทศเป็นสำคัญ

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ สามารถนำผลการศึกษามาสรุปเป็นตารางแสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือที่สำคัญซึ่งปรากฏมากได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
ผู้ให้รางวัล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. กรรมดี 	ผู้ลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. กรรมชั่ว 3. สมาชิกในครอบครัว (ผู้ชาย)
ผู้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชนชั้นล่าง (ผู้ชาย) 2. ชนชั้นสูง 	ผู้ถูกลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชนชั้นล่าง 2. ชนชั้นสูง 3. สมาชิกในครอบครัว (ผู้หญิง)
การกระทำที่ได้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำดีทางพุทธศาสนา 2. การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน 	การกระทำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความผิดเรื่องชู้สาว 2. ความผิดทางพุทธศาสนา
รางวัลที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย 2. รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว 3. รางวัลทางพุทธศาสนา 	โทษที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย 2. การเนรเทศและกักขัง 3. การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ

ตารางที่ 5 ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน
ภาคเหนือ (ต่อ)

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
เงื่อนไขของการได้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อชนชั้นล่าง ช่วยปกป้องบ้านเมืองและช่วยชีวิต ชนชั้นสูงจะให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและให้คู่ครองเป็นรางวัล 2. เมื่อชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนาคือการทำทาน และเป็นผู้ชนะการแข่งขัน สิ่งเหนือธรรมชาติจะให้รางวัลเป็นความร่ำรวยเป็นตอบแทน 3. เมื่อชนชั้นสูงและชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนาคือการทำทาน กรรมดีจะให้รางวัลซึ่งเป็นรางวัลทางพุทธศาสนาตอบแทน 	เงื่อนไขของการลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อชนชั้นล่างฆ่าผู้อื่นหรือลักขโมย ชนชั้นสูงจะลงโทษโดยการประหารชีวิต 2. เมื่อชนชั้นล่างและชนชั้นสูงทำความผิดทางพุทธศาสนา คือเบียดเบียนสัตว์ กรรมชั่วจะทำให้ถูกลงโทษทางพุทธศาสนาและถูกลงโทษอย่างอัศจรรย์ 3. เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำความคิดเรื่องชั่วสาว จะถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษโดยการเนรเทศ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือ นั้น ให้ความสำคัญกับชนชั้นสูงในฐานะผู้ให้คุณให้โทษที่สำคัญ ขณะที่ชนชั้นล่างเป็นผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษมากกว่า ทั้งยังชี้ให้เห็นความสำคัญต่อผู้ชายมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทุกประเด็นต่างๆ ร่วมกันจะเห็นได้ว่า การให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างยิ่ง กล่าวคือ “กรรม” ซึ่งเป็นคำสอนทางพุทธศาสนาปรากฏว่าเป็นทั้งผู้ให้คุณให้โทษแก่คนทุกชนชั้นอย่างเท่าเทียมกัน การทำดีทางพุทธศาสนาก็เป็นการทำดีที่ปรากฏมากที่สุดโดยเฉพาะการทำทาน ซึ่งปรากฏมากกว่าการทำความดีทางพุทธศาสนาอื่นๆ ความผิดทางพุทธศาสนายังเป็นความผิดที่ปรากฏมากอีกด้วย รางวัลทางพุทธศาสนาก็เป็นรางวัลที่สำคัญเช่นกัน และเมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ ก็พบสอดคล้องกันว่า

กรรมให้คุ้มและให้โทษแก่คนทุกชนชั้น เมื่อทำดีหรือทำผิดทางพุทธศาสนา โดยหากทำดีจะได้รับรางวัลเป็นการขึ้นสวรรค์หรือเกิดในภูมิสูง และหากทำผิดจะถูกลงโทษทางพุทธศาสนาคือการเกิดในภูมิต่ำและตกนรกเป็นสำคัญ ดังนั้นการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคเหนือจึงสัมพันธ์กับคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับข้อมูลนิทานที่พบว่า นิทานที่ปรากฏอนุภาคนี้เป็นนิทานศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ผลการศึกษาในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการศึกษานุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจากนิทานภาคอื่นๆ และนำไปวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน โดยนำเสนอเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

4.1. นิทานพื้นบ้านภาคอีสานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

4.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

4.1. นิทานพื้นบ้านภาคอีสานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

จากข้อมูลนิทานในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสานทั้ง 15 เล่ม ผู้วิจัยพบว่ามีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 130 เรื่อง อนุภาคดังกล่าวปรากฏในนิทานหลายประเภท ผู้วิจัยจะกล่าวถึงนิทานประเภทต่างๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษลำดับตามจำนวนที่พบมากไปหาน้อยดังต่อไปนี้

4.1.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์

ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์มากที่สุด จำนวน 35 เรื่อง นิทานมหัศจรรย์มีโครงเรื่องยาว ดังนั้นจึงพบว่าในนิทานเรื่องหนึ่งปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมากกว่า 1 อนุภาค และมีนิทานที่ปรากฏอนุภาคทั้ง 2 ประเภทในเรื่องเดียวกันถึง 26 เรื่อง จากการศึกษาพบว่าในนิทานมหัศจรรย์มีอนุภาคการให้รางวัล 66 อนุภาค และอนุภาคการลงโทษ 67 อนุภาค

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ของภาคอีสานนี้ปรากฏทั้งตอนต้นเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบของเรื่อง เช่นเรื่องหงส์หิน¹ ที่มีอนุภาค การให้รางวัลและการลงโทษลำดับตามโครงเรื่องดังต่อไปนี้

- ลูกสาวเจ้าเมืองหัวเราะชายจีเม่า ซาดิต่อมาจึงถูกยักษ์อุ้มไปเป็นเมีย
- มเหสีถูกไล่ความว่ามีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เนรเทศ
- คนเฝ้าสวนเคยตีโจรตาย ซาดิต่อมาจึงถูกเนรเทศ
- เจ้าชายชนะยักษ์ ยักษ์จึงยกลูกสาวให้
- ภรรยาเฝ้าศพสามี พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามี
- มเหสีรองและโอรสคิดร้ายต่อเจ้าชาย พระราชาจึงให้ประหาร

¹ สิริวัฒน์ คำวันสา, “หงส์หิน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 (2542):4764.

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในตอนต้นเรื่อง ปรากฏอนุภาคการลงโทษที่ทำให้ตัวละครเอกต้องออกจากบ้านเมือง ตอนกลางเรื่องปรากฏอนุภาคการให้รางวัลซึ่งทำให้เห็นความสามารถของตัวละครเอก ส่วนในตอนจบปรากฏทั้งอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ โดยถือว่า ตัวละครที่ทำความดีได้รับรางวัล ขณะที่ตัวละครที่ทำความผิดถูกลงโทษ ดังนั้น อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจึงเป็นอนุภาคที่สำคัญในนิทานมหัศจรรย์ของภาคอีสาน

4.1.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานศาสนาในภาคอีสานมากเป็นลำดับ 2 จำนวน 29 เรื่อง นิทานศาสนาในภาคอีสานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวนี้เป็นนิทานเกี่ยวกับพุทธศาสนา ผู้วิจัยยังพบว่า นิทานศาสนาที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีทั้งนิทานศาสนาที่มุ่งสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ เช่นเรื่อง **คัมภีร์จันทสุก²** ที่มีอนุภาค **บัณฑิตพึงธรรมจันทสุก พระอินทร์จึงให้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น** นิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ หรือชาดกพื้นบ้าน ซึ่งมีตัวละครเอกเป็นพระโพธิสัตว์ เช่นเรื่อง **ปลาแตกปลาสมอ³** ที่มีอนุภาค **กำแพงให้ทองแก่พระราช พระราชาจึงยกธิดาให้** นิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานประจำถิ่น คือ ตำนานพระธาตุ ตำนานพระพุทธรูป และตำนานพระพุทธรูป เช่น ตำนานพระพุทธรูปบัวบก⁴ ที่มีอนุภาค **พญานาคพันพิงใส่พระพุทธรองค์ พระองค์จึงแปลงอิทธิฤทธิ์ปราบพญานาค** นิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ เช่นนิทานประกอบประเพณีบุญคูณลาน⁵ ที่มีอนุภาค **ชายคนหนึ่งถวายนทุกชั้นตอนที่เก็บเกี่ยวข้าว จึงเกิดมาสำเร็จจอร์หันต์ก่อนผู้อื่น** และนิทานศาสนาที่มีลักษณะของตำนานปรัมปรา เช่นเรื่อง **ปฐมมูล⁶** ที่มีอนุภาค **บุคถึงไคยะสังกะสาตายไปเป็นนกกแดดั่วเพราะเวลาสิ้นใจนึกถึงการเสพทามกับภรรยา**

² มงกุฎ แก่นเดียว, “จันทสุก: คัมภีร์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 888.

³ ธวัช ปุณโฑท, “ปลาแตกปลาสมอ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2573.

⁴ _____, “บัวบก, พระพุทธรูป: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 7 (2542): 2276.

⁵ สาร สาระทัศนันทน์, “คูณลาน, บุญ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 746.

⁶ สุกณ สมจิตศรีปัญญา, “ปฐมมูล: วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 7 (2542): 2470.

4.1.3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานประจำถิ่นภาคอีสานจำนวน 26 เรื่อง นิทานประจำถิ่นที่ปรากฏส่วนมากเป็นเรื่องขนาดสั้น จึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงเรื่องละ 1 อนุภาค เช่นเรื่อง **เจ้าพ่อกุดป่อง**⁷ ที่มีอนุภาค **เณรร่วมมนต์ปราบ ลิงคักคิลิทธิในถ้ำ พญางูใหญ่จึงบันดาลให้หินถล่มขังคนในถ้ำ** และยังพบว่าปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัลอีกด้วย ดังที่พบว่ามีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการลงโทษถึง 23 เรื่อง ขณะที่นิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลเพียง 7 เรื่อง อย่างไรก็ตาม นิทานประจำถิ่นที่มีอนุภาคการให้รางวัลส่วนมากเป็นนิทานประจำถิ่นที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ เช่นเรื่อง **สังข์ทอง (ตำนานเมืองภูเขียว)**⁸ ที่มีอนุภาค **เจ้าชายตีกลีชนะ รักษาบ้านเมืองไว้ได้ พระราชาจึงยกสมบัติให้**

4.1.4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานปรัมปราในภาคอีสานจำนวน 16 เรื่อง นิทานปรัมปราที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นเรื่อง **กบกินเดือน**⁹ ที่มีอนุภาค **พระจันทร์ขโมยยา กบจึงกินพระจันทร์** มีเนื้อหาเกี่ยวกับกำเนิดของบ้านเมือง เช่นเรื่อง **จันทบุรีอ้วยล้วย**¹⁰ ที่มีอนุภาค **บุตรพ่อนำทำบุญใส่บาตรพระอรหันต์ทุกวัน ชาวบ้านจึงให้เป็นผู้สั่งสอน** เนื้อหาเกี่ยวกับกำเนิดมนุษย์ คือเรื่อง **น้ำเต้าป่อง**¹¹ ที่มีอนุภาค **คนกินไม่เช่นไม่บอกแถม แลนจึงทำให้น้ำท่วมเมือง** เนื้อหาเกี่ยวกับกำเนิดข้าว เช่นเรื่อง **ตำนานข้าว**¹² ที่มีอนุภาค **หญิงเคยทำบุญด้วยผ้าจึงเกิดมามีผิวดี** นอกจากนี้ยังปรากฏตำนานปรัมปราที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์อีกด้วย เช่นเรื่อง **ท้าวกำพร้าวีน้อย**¹³ ที่มีอนุภาค **กำพร้าวีน้อยชนะแถม ชาวเมืองจึงให้เป็นพระราชา** อนึ่ง ในนิทานภาคอีสานยังปรากฏตำนานที่ทำนายการเกิด

⁷ สาร สาระทัศนันทน์, “เจ้าพ่อกุดป่อง: พิธีเซ่นไหว้”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 978.

⁸ จันท์แดง คำลือหาญ, “สังข์ทอง (ตำนานเมืองภูเขียว): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 (2542): 4513.

⁹ ศศิธร รัชฎถักขณานันท์ และ อรุณศรี เบลูจศิริเลิศ, “กบกินเดือน: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1 (2542):

7.

¹⁰ ธวัช ปุณ โฉมทก, “จันทบุรีอ้วยล้วย, พระยา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 886.

¹¹ _____, “น้ำเต้าป่อง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6 (2542): 2120.

¹² คุณช่วย ปิยวิทย์, “ตำนาน (โคราช): ประเพณี”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1730.

¹³ สิริวัฒน์ คำวันสา, “ท้าวกำพร้าวีน้อย: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1600.

กสิยศในอนาคต และผู้ที่จะมาปราบยุคเข็ญอีกด้วย เช่นเรื่อง **ท้าวพระยาธรรมิกราช**¹⁴ ที่มีอนุภาค **ใครไม่เขียนคาถาพระยาอินทร์คิดไว้จะรักเป็นเลือด** เป็นต้น

ในตำนานปรัมปรายังพบว่าปรากฏทั้งอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนใกล้เคียงกัน และมีตำนาน 8 เรื่องที่ปรากฏอนุภาคทั้ง 2 ประเภทในเรื่องเดียวกัน

4.1.5. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานอธิบายเหตุภาคอีสานจำนวน 12 เรื่อง นิทานประเภทนี้มีอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ พบอนุภาคการให้รางวัล 9 อนุภาค และพบอนุภาคการลงโทษ 13 อนุภาค นิทานอธิบายเหตุที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมีเนื้อหาอธิบายที่มาของสิ่งของ อธิบายที่มาของนิสัยของคนหรือสัตว์ และอธิบายที่มาของพิธีกรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ เช่นเรื่อง **คานสลา**¹⁵ ซึ่งอธิบายที่มาของขันหมาก มีอนุภาค **คนนอนหลับใต้ต้นไม้ของเทพารักษ์ จึงถูกสาปให้เป็นหิน ต้นหมากและพลู** และเรื่อง **โกลมลบ**¹⁶ ซึ่งเป็นนิทานที่อธิบายธรรมเนียมการให้ลูกสาวอยู่ในบ้านก็มีอนุภาค **ลูกสาวมีชู้กับชายอื่น พ่อจึงหนีไป** เป็นต้น

4.1.6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก นิทานคติ นิทานชีวิต นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี และนิทานวีรบุรุษ

นอกจากนิทานทั้ง 5 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษยังปรากฏในนิทานมุขตลก นิทานคติ นิทานชีวิต นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี และนิทานวีรบุรุษอีกด้วย แต่ปรากฏจำนวนน้อย โดยพบอนุภาคดังกล่าวในนิทานมุขตลกและนิทานคติประเภทละ 4 เรื่องเท่านั้น พบในนิทานชีวิต 2 เรื่อง และพบในนิทานเกี่ยวกับเรื่องผีและนิทานวีรบุรุษประเภทละ 1 เรื่องเท่านั้น นิทาน 6 ประเภทนี้มีเนื้อเรื่องขนาดสั้น ในนิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียง 1 อนุภาค และยังพบว่าส่วนมากเป็นอนุภาคการลงโทษอีกด้วย เช่นเรื่อง **อ้ายบักัญชา**¹⁷ ที่มีอนุภาค **ผีนึกว่าอ้ายบักัญชากินไฟได้จึงให้ทอง** เรื่อง **คุมเดียว**¹⁸ ที่มี

¹⁴ ชวัช ปุณ โภทก, “ท้าวพระยาธรรมิกราช: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1656.

¹⁵ มงกุฎ แก่นเดียว, “คานสลา (ขันหมาก): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 668.

¹⁶ บุณจิตต์ ชูทรงเดช, “โกลมลบ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 1041.

¹⁷ ชวัช ปุณ โภทก, “นิทานก้อม” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 7 (2542): 2161.

¹⁸ มงกุฎ แก่นเดียว, “คุมเดียว: วรรณกรรมนิทาน – เขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1446.

อนุภาค *ชายพาหญิงหนีไปกลางงานแต่ง พ่อแม่หญิงจึงให้คนไปฆ่า* ¹⁹ ที่มีอนุภาค *เมียไม่สวยสามีจึงให้ไปเป็นเมียคนอื่น* และเรื่อง *ฝีกองกอย* ²⁰ ที่มีอนุภาค *ชายที่โลภมากถูกผีฆ่าตาย* เป็นต้น

จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านภาคอีสานทุกประเภทที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ พบนิทานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวรวม 130 เรื่อง และพบว่านิทานส่วนมากปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล โดยอนุภาคการลงโทษปรากฏในนิทานหลากหลายประเภท ส่วนอนุภาคการให้รางวัลปรากฏในนิทานมหัศจรรย์หรือนิทานประเภทอื่นๆ ที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่รวบรวมได้จากนิทานประเภทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคในหัวข้อต่อไป

4.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการรวบรวมอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานประเภทต่างๆ พบว่ามีอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษจำนวน 174 อนุภาค และมีอนุภาคการให้รางวัล 145 อนุภาค รวม 319 อนุภาค อนุภาคที่รวบรวมได้นี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของการให้รางวัลและการลงโทษทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ และประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ดังกล่าวเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาตัวละครต่างๆ ที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน พบว่ามีตัวละครที่มีบทบาทเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏมาก คือ ตัวละครที่เป็นชนชั้นสูง ตัวละครที่เป็นชนชั้นล่าง ตัวละครสิ่งเหนือธรรมชาติ และตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว

¹⁹ พจนีย์ เฟื่องเปลี่ยน, “ก้นจ้อทาลู (กระเซอทะเล): นิทานเขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1 (2542): 155.

²⁰ สำเร้ง คำโฆง, “ฝีกองกอย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2801.

ก) **ชนชั้นสูง** ตัวละครชนชั้นสูงที่ปรากฏในนิทานภาคอีสานเป็นชนชั้นปกครอง และผู้ที่มีฐานะร่ำรวยในสังคม ตัวละครที่พบคือ เจ้าเมือง มเหสี เจ้าชาย ขุนนาง และเศรษฐี ตัวอย่างอนุภาคที่ปรากฏตัวละครชั้นสูงเหล่านี้เช่น

- ทูตประราชย์กษัตริย์มากินข้าวเมือง เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้²¹
- ทูตตรวจรักษาธิดาเศรษฐี เศรษฐีจึงยกนางให้²²
- พระราชาให้ข้าวไก่ 1 ทะนาน ไก่จึงให้หญิงงามคนหนึ่ง²³
- เจ้าชายชนะแถน แถนจึงยกลูกสาวให้²⁴
- ปุโรหิตใส่ความ พระราชาจึงให้ประหาร²⁵
- ขุนขอมเดินทรงดาบเหนือบ่มน้ำมูล พญานาคจึงให้บริวารมาทำลายบ้านเมืองจนเมืองล่ม²⁶

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครชนชั้นสูงเป็นทั้งผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และเป็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยยังพบว่า ตัวละครชนชั้นสูงที่ปรากฏมากในนิทานภาคอีสานคือตัวละครเจ้าเมือง และเจ้าชาย ส่วนตัวละครเศรษฐีและมเหสีนั้นปรากฏน้อย

ข) **ชนชั้นล่าง** ตัวละครชนชั้นล่างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานคือตัวละครที่มีฐานะยากจน ตัวละครที่ครอบครัวไม่สมบูรณ์ และตัวละครที่เป็นคนสามัญ ตัวละครซึ่งมีฐานะยากจนที่ปรากฏคือตัวละครทูกตะ ตัวละครที่มีฐานะครอบครัวไม่สมบูรณ์ ตัวละครกำพร้า และแม่หม้าย ส่วนคนสามัญนั้น ในนิทานจะเล่าว่าเป็นชาวบ้านหรือชาวเมือง นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่ไม่กล่าวถึงฐานะของตัวละคร แต่กล่าวอย่างกว้างๆ ว่าใครก็ตามหากทำดีจะได้รับรางวัล และหากทำผิดจะถูกลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับตัวละครชนชั้นล่างมีดังนี้

²¹ พงนิษฐ์ เฟื่องเปลี่ยน, “ท้าวคันทนาม : วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1608.

²² _____, “จันทะฆาต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 890.

²³ _____, “มณีสีจจา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 10 (2542): 3455.

²⁴ _____, “หน้าผากไกลกระโดน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 (2542): 4987.

²⁵ สมคิด ไชยวงศ์, “ท้าวสีทนมโนหรารห์ : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1683.

²⁶ ธวัช ปุณโณทก, “สระพังทอง : แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 (2542): 4423

- ทูตตระรักษาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยกนางให้พร้อมทรัพย์สมบัติ²⁷
- ชาวเมืองรักษาศิล บ้านเมืองจึงสงบสุข²⁸
- กำพรว้าเห็นว่าแมวช่วยหาของจึงให้แมวนอนบนบ้าน²⁹
- ชาวเมืองกินอิเก็งเผือกจึงเกิดน้ำท่วมตายทั้งหมู่บ้าน³⁰
- หากใคร ไม่มีหนังสือพระชาอินทร์ยักษ์จะมาจับกิน³¹
- ใครสร้างกุศลจะได้เกิดบนสวรรค์³²

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครชนชั้นล่างเป็นทั้งผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ และยังพบว่า ตัวละครชนชั้นล่างที่ปรากฏมากคือตัวละครทูตตระหรือกำพรว้า

ค) **สิ่งเหนือธรรมชาติ** ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานภาคอีสานมี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นมนุษย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบในนิทาน คือ แถน เทวดา แม่โพสพ และสิ่งลี้ลับตามสถานที่ต่างๆ อนึ่ง บางอนุภาคไม่กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างเจาะจงว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประเภทใด แต่เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์อัศจรรย์ที่ปรากฏในอนุภาคจะสามารถอนุมานได้ว่าเกิดจากอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นมนุษย์จะเป็นตัวละครยักษ์ และพญานาคเป็นส่วนใหญ่ โดยมีมนุษย์ประเภทอื่น คือ กิณนร และวิทายาธ ปรากฏจำนวนน้อย ทั้งยังมีตัวละครที่เป็นผีอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกักล่าวถึงสิ่งเหนือธรรมชาติเช่น

- พระนั่งกัมมัญฐาน 15 วันโดยไม่ออกบิณฑบาต พวกบังบดจึงนำอาหารมาถวาย³³
- พญาคันคากชนะแถน แถนจึงทำให้ฝนตก³⁴

²⁷ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “ไก่แก้ว: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 420.

²⁸ สิริวัฒน์ คำวันสา, “ท้าวหัวข้อหล่อ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1709.

²⁹ อรุณศรี เบญจศิริเลิศ และ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์, “หมากับแมว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 (2542): 5009.

³⁰ สาร สาระทัศนนันท์, “หนองหล่ม : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 (2542): 4963.

³¹ ธวัช ปุณ โททก, “พื้นเมืองกรุง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 3139.

³² _____, “ปู่สังกะสาย่าสังกะสี: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2698.

³³ แสงเพชร สุพร, “ภูหินขัน, วัด”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 10 (2542): 3413.

³⁴ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “พญาคันคาก: วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 2898.

- ทูตตะพิการมีปัญหา พระอินทร์จึงชุบให้หล่อเหมือนพระอินทร์³⁵
- ท้าวเจ็ดหุดเจ็ดไหกินน้ำครบ 7 วัน ชักยั้งให้เงิน³⁶
- ชาวเมืองกินฟานเผือก พระยานาคจึงทำให้เมืองล่ม³⁷
- คนโลกสร้างขี้งูสะสมข้าวไม่แบ่งผู้อื่น แม่โพสพจึงหนีทำให้คนอดอยาก³⁸
- คนที่นำพระพุทธรูปไปถ่วงน้ำล้มป่วยตายหมดสิ้น³⁹

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ตัวละครถึงเหนือธรรมชาติมักเป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ แต่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษจำนวนน้อย

ง) สมาชิกในครอบครัว ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานมีทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัวของชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ยาย สามี ภรรยา พ่อตา และลูกเขย ทั้งนี้พิจารณาจากบทบาทของตัวละครที่เป็นบทบาทในครอบครัว เช่นตัวละครเจ้าเมืองในบางอนุภาคก็มีบทบาทเป็นพ่อ หรือเป็นสามี เป็นต้น ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่กล่าวถึงสมาชิกในครอบครัวมีดังนี้

- ภรรยาเผ้าศพสามีจนพอม พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามี⁴⁰
- ลูกเขยคนเล็กฉลาด พ่อตาจึงรักลูกเขยคนเล็กมานับแต่นั้น⁴¹
- หญิงเป็นชู้กับงู สามีจึงฆ่าทั้งที่ยังตั้งท้อง⁴²
- มเหสีไม่ยอมให้พระราชชายกหญิงอื่นเป็นมเหสี จึงถูกจับลอยแพ⁴³

³⁵ พงษ์ ฝรั่งเปลี่ยน, “พระกิดพระพาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 2964.

³⁶ _____, “ท้าวเจ็ดหุดเจ็ดไหก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1629.

³⁷ ธวัช ปุณโณทก, “เซิงซุม, พระธาตุ: ดำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4 (2542): 1127.

³⁸ คุณช่วย ปิยวิทย์, “ทำนา (โคราข): ประเพณี”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 : 1729.

³⁹ บัญชา ทิพมาเมืองคุณ, “พระเจ้าหน้าดำ: พระพุทธรูป”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 2980.

⁴⁰ สิริวัฒน์ คำวันสา, “ท้าวไพรยราช: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1660.

⁴¹ อรุณศรี เบนจสิริเลิศ และ ศศิธร ธีญลักษณ์นันท์, “ทำไมพ่อตาจึงรักลูกเขยคนเล็ก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1745.

⁴² พงษ์ ฝรั่งเปลี่ยน, “งูเกงกอง: นิทาน – เชมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 828.

⁴³ ธวัช ปุณโณทก, “นางพรหมจารี: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6 (2542): 2087.

อนึ่ง นอกจากตัวละครต่างๆ ที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่ามีอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่มีได้กล่าวถึงผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ แต่กล่าวว่า ตัวละครได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากผลของการกระทำของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเรื่อง “กรรม” ทางพุทธศาสนา ดังนั้น กรรมจึงเป็นสิ่งที่ถูกใช้อธิบายว่าทำให้ได้รับรางวัลหรือทำให้ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชาติก่อนกำพร้าเคยให้ส้มผักกุ่มแก่ขอทาน จึงเกิดมาได้ส้มอ้อมส้มและร่ำรวย⁴⁴
- พระภิกษุเค็ดใบไม้กรองน้ำฉัน เมื่อตายจึงไปเกิดเป็นพระยาปลาในแม่น้ำ⁴⁵

ตัวละครต่าง ๆ ที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ และ “กรรม” ที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานที่กล่าวมาแล้วนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษได้ดังนี้

ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือชนชั้นสูง รองลงมาคือ สิ่งเหนือธรรมชาติและกรรมดี เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นสูงที่ปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลมากที่สุดคือเจ้าเมือง เช่นอนุภาค **ชายหนุ่มฉลาด เจ้าเมืองจึงให้เป็นนุโรหิต** จากเรื่อง **เซียงเมียง**⁴⁶ และพบว่า ตัวละครเจ้าเมืองนี้ปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ ส่วนผู้ให้รางวัลที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติพบว่าเป็นอมมนุษย์โดยเฉพาะยักษ์และพญานาค ปรากฏรวมกัน 24 อนุภาค ผู้ให้รางวัลที่เป็นอมมนุษย์ก็พบมากนิทานมหัศจรรย์เช่นเดียวกัน แต่สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์พบว่าปรากฏในตำนานปรัมปราและนิทานศาสนาเป็นสำคัญ

อนึ่ง กรรมดีก็ปรากฏเป็นสิ่งที่ให้รางวัลด้วยแต่ปรากฏน้อยกว่าผู้ให้รางวัลทั้งสองประเภทที่กล่าวมาข้างต้น และพบว่าปรากฏในนิทานศาสนา นิทานมหัศจรรย์ และตำนานปรัมปราจำนวนใกล้เคียงกัน

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัล พบว่าผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุด คือ ตัวละครชนชั้นล่าง รองลงมาคือตัวละครชนชั้นสูง เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่ในนิทานมักเล่าว่าเป็นผู้รับรางวัลคือทศตะหรือกำพร้า ตัวละครทศตะนี้ ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลใน

⁴⁴ พงษ์ ฝั่งเปลี่ยน, “กำพร้าตูดทอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1 (2542): 217.

⁴⁵ ธวัช ปุณโณทก, “พุทธบาทเวินปลา, พระ : ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 3172.

⁴⁶ สิริวัฒน์ คำวันสา, “เซียงเมียง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4 (2542): 1150.

นิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก และปรากฏในนิทานประจำถิ่นและนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์อีกด้วย ส่วนผู้รับรางวัลที่เป็นคนสามัญนั้นปรากฏในตำนานปรัมปราและในนิทานศาสนาที่มีลักษณะของตำนานปรัมปราและตำนานประจำถิ่นเป็นสำคัญ ชนชั้นสูงที่เป็นผู้รับรางวัลส่วนมากเป็นตัวละครเจ้าชาย หรือโอรสเจ้าเมือง ตัวละครชั้นสูงที่ได้รับรางวัลก็ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมากเช่นกัน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลว่าตัวละครใดให้รางวัลแก่ตัวละครใดมากที่สุดพบว่า ตัวละครชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดี ต่างก็ให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษ ผู้วิจัยพบว่าผู้ลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวปรากฏมากที่สุดในการนิทานภาคอีสาน รองลงมาคือ สิ่งเหนือธรรมชาติ กรรมชั่ว และชนชั้นสูงตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า ครอบครัวที่ปรากฏในนิทานส่วนมากเป็นครอบครัวชนชั้นสูง ผู้ลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวชนชั้นสูงมักมีฐานะเป็นพ่อ สามี และพ่อตา เช่นอนุภาค *ธิดาบอกว่ารักพ่อเท่าแคงไม้ใส่เกลือ พระบิดาจึงขับไปอยู่ท้ายวัง* จากเรื่อง *ท้าวสังคทัต*⁴⁷ ผู้ลงโทษประเภทนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก ส่วนตัวละครที่เป็นสมาชิกครอบครัวชนชั้นล่างที่เป็นผู้ลงโทษนั้น ในนิทานจะเล่าว่าเป็น “พ่อแม่” หรือ “แม่” เช่นอนุภาค *ลูกไม่ทำมาหากิน พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน* จากเรื่อง *อ้ายบักญูชา*⁴⁸ ตัวละครที่เป็นสมาชิกครอบครัวชนชั้นล่างมักปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานมหัศจรรย์ และนิทานชีวิต อนึ่ง ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานยังปรากฏการที่ลูกหรือหลานลงโทษพ่อแม่ด้วย เช่นอนุภาค *พระราชินีไม่ยอมยกสมบัติให้ โอรสจึงทรمانบิดาจนตาย* จากเรื่อง *ท้าวลินทอง*⁴⁹ อย่างไรก็ตาม อนุภาคลักษณะดังกล่าวเน้นให้เห็นการกระทำผิดของลูกที่ลงโทษพ่อแม่มากกว่าชี้ให้เห็นว่าพ่อแม่กระทำผิด แต่ก็สามารถทำให้เห็นถึงความขัดแย้งภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับลูกได้ ผู้ลงโทษที่เป็นลูกหรือหลานนี้พบในนิทานภาคอีสานมากกว่าในนิทานภาคเหนือที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ผู้ลงโทษที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏในนิทานภาคอีสานมากรองลงมาจากสมาชิกในครอบครัว เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ลงโทษมากที่สุดคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผู้ลงโทษที่พบมากที่สุดคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ เช่นอนุภาค *ใครทำลายห้องหินหรือนำกลับบ้านจะมีเลือดโคร่งมาทำร้ายหลอกหลอน* จาก

⁴⁷ พจนีย์ เพ็งเปลี่ย, “ท้าวสังคทัต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1671.

⁴⁸ ธวัช ปุณโณทก, “นิทานก้อม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 7: 2161.

⁴⁹ _____, “ท้าวลินทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1661 – 1662.

ตำนานห้องหิน (มุกดาหาร)⁵⁰ นอกจากนั้นคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเทพเจ้า ได้แก่ แถน และแม่โพสพ เช่นอนุภาค *คนดำข้าว ข้าวก็ไม่บินมาอยู่อีก คนต้องทำอะไรทุกอย่าง* จากเรื่อง *เฮปสิง เสรี*⁵¹ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเทวดา เช่นอนุภาค *ถ้าบ้านใดไม่มีหนังสือพระยาอินทร์บ้านนั้นจะรากลือตาย* จากเรื่อง *พระยาอินทร์*⁵² อนึ่ง ยังพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นอมมนุษย์และเป็นผู้ลงโทษที่สำคัญคือ พญานาค เช่นอนุภาค *เจ้าเมืองเดินเหนือหัวพญานาค พญานาคจึงทำให้แผ่นดินถล่มเกิดเป็นหนอง* จากตำนานหนองหาน⁵³ ขณะที่ยักษ์ปรากฏเป็นผู้ลงโทษเพียง 3 อนุภาค สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ลงโทษเหล่านี้ปรากฏในนิทานประจำถิ่นและตำนานปรัมปราเป็นส่วนมาก

กรรมชั่วและชนชั้นสูงปรากฏเป็นผู้ลงโทษมากรองลงมาจากผู้ลงโทษ 2 ประเภทข้างต้น นิทานที่เล่าว่าการลงโทษเกิดจากอำนาจของกรรมส่วนมากเป็นนิทานศาสนาและนิทานมหัศจรรย์ นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานคติอีกด้วย ส่วนผู้ลงโทษที่เป็น ชนชั้นสูงในนิทานจะเล่าว่าเป็นเจ้าเมือง เช่นอนุภาค *ทูตไปทะเลาะกับเสนาเมืองอื่น พระราชาจึงให้ประหาร* จากเรื่อง *อินปัตตา - กุลวงศ์*⁵⁴ ผู้ลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงนี้พบในนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจำถิ่นที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก โดยปรากฏรวมกัน 13 อนุภาค

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ถูกลงโทษ พบว่า สมาชิกในครอบครัวปรากฏเป็นผู้ถูกลงโทษมากที่สุด โดยพบว่าในครอบครัวชนชั้นสูง ผู้ถูกลงโทษจะเป็นลูกซึ่งเป็นโอรสหรือธิดา กษัตริย์ และภรรยาซึ่งเป็นมเหสีของเจ้าเมือง เช่นอนุภาค *โอรสถูกหว่านเป็นลูกเสือกลางป่า พระราชาจึงเอาลูกไปทิ้ง* จากเรื่อง *ขุนทิง*⁵⁵ ผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก ผู้ถูกลงโทษที่พบมากรองลงมาคือ ชนชั้นล่างและชนชั้นสูง ชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษในนิทานมักเล่าว่าเป็นชาวบ้าน หรือเป็นคนทั่วไป ส่วนชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษในนิทานจะเล่าว่าเป็นเจ้าเมืองมากที่สุด และพบในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ พบว่า ในนิทานภาคอีสานส่วนมากเล่าว่า สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเอง โดยในครอบครัวชนชั้นสูงเป็นการที่พ่อซึ่งเป็นเจ้าเมืองลงโทษลูกโดยเฉพาะลูกสาว และสามีลงโทษภรรยาที่เป็นมเหสี ส่วนในครอบครัว

⁵⁰ แสงเพชร สุพร, “ห้องหิน (มุกดาหาร): ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 818.

⁵¹ มงกุฎ แก่นเดียว, เฮปสิง เสรี (ผู้ขัญข้าวเปลือก): พิธีกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15 (2542): 5452.

⁵² ธวัช ปุณโฑท, “พระยาอินทร์: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 3018.

⁵³ _____, “หนองหาน: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 (2542): 4964.

⁵⁴ พจน์ย์ เฟื่องเปลี่ยน, “อินปัตตา - กุลวงศ์: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15 (2542): 5249.

⁵⁵ _____, “ขุนทิง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 536.

ชนชั้นล่าง พบว่ามักเป็นการที่พ่อแม่ลงโทษลูกชาย และลูกลงโทษพ่อแม่ ส่วนการที่สามีลงโทษภรรยา นั้นปรากฏน้อยกว่าในครอบครัวชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างเป็นสิ่งสำคัญ และพบว่า เป็นชาวบ้าน ชาวเมือง หรือคนทั่วไป และมีลักษณะเป็นกลุ่มคนมากกว่าลงโทษตัวละครใดตัวละครหนึ่ง ส่วนกรรมชั่ว ปรากฏลงโทษชนชั้นสูงมากกว่าชนชั้นล่าง แต่น่าสังเกตว่าจำนวนที่พบไม่แตกต่างกันมาก จึงแสดงให้เห็นว่า ในนิทานนั้น กรรมชั่วมีอำนาจลงโทษคนทั้ง 2 ฐานะในสังคม และผู้ลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงปรากฏลงโทษชนชั้นสูงด้วยตัวเองมากที่สุด โดยในนิทานจะเล่าว่า เจ้าชายลงโทษพระราช

อนึ่ง พบข้อสังเกตว่า ชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวที่มีบทบาทเป็นผู้ลงโทษ ส่วนมากเป็นผู้ชาย คือเจ้าเมือง หรือพ่อและสามี ชนชั้นสูงหรือชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลส่วนมากเป็นผู้ชาย คือเป็นเจ้าชายและเป็นทุกตะกำพร้าว ส่วนผู้หญิงนั้น พบว่าเป็นผู้ถูกลงโทษมากกว่าเป็นผู้ลงโทษหรือผู้รับรางวัล

การศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับ ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษในนิทานภาคอีสาน พบว่ามีผู้ให้รางวัลที่สำคัญคือ ชนชั้นสูง และสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีผู้ลงโทษที่สำคัญคือสมาชิกในครอบครัวและสิ่งเหนือธรรมชาติ ส่วนผู้รับรางวัลที่สำคัญคือชนชั้นล่างและชนชั้นสูง และผู้ถูกลงโทษที่พบมากคือสมาชิกในครอบครัวและชนชั้นล่าง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษก็พบว่า นิทานมักเล่าว่า สมาชิกในครอบครัวลงโทษตนเอง สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษคนทั่วไป และกรรมลงโทษคนทุกชนชั้น ทั้งยังพบว่าผู้ให้รางวัล ผู้ลงโทษ และผู้รับรางวัลส่วนมากเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

4.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานภาคอีสาน

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่พบในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสาน โดยกล่าวเป็นหัวข้อใหญ่ๆ 2 หัวข้อดังต่อไปนี้

4.2.2.1. การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานภาคอีสาน

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคอีสาน พบการกระทำที่ทำให้ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากคือ การทำความดีทางพุทธศาสนา การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถ การช่วยปกป้องบ้านเมือง และการทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ นอกจากนั้นยัง

พบว่า การกระทำที่ได้รับรางวัลหลายประเภทมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกินอีกด้วย การกระทำที่ได้รับรางวัลแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข) การทำความดีทางพุทธศาสนา การทำความดีทางพุทธศาสนาปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคอีสานมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า การทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏเป็นการทำดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งพบว่าความช่วยเหลือชีวิตผู้อื่นปรากฏมากที่สุด รองลงมาเป็นการทำทาน การถือศีล การปฏิบัติธรรม และการฟังธรรม นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่กล่าวอย่างกว้างๆ ว่าสร้างกุศลอีกด้วย ทั้งยังพบว่าการทำทานที่ปรากฏเป็นการทำทานด้วยอาหารทั้งการถวายอาหารแก่พระภิกษุและการให้อาหารแก่สัตว์ เจ้าเมือง และผี ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการทำความดีทางพุทธศาสนามีดังนี้

- ชายอัปลักษณ์ช่วยชีวิตจระเข้ จระเข้จึงมาช่วยชีวิตตอบแทน⁵⁶
- ทศตระรักษาธิดาเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยกนางให้⁵⁷
- เจ้าชายชুবชีวิตยักษ์ ยักษ์จึงให้ครองเมือง⁵⁸
- ชาติก่อนกำพร้าเคยให้ส้มผักกุ่มแก่ขทาน จึงเกิดมาได้ส้มอุ้มคุ้ม และร่ำรวย⁵⁹
- ถ้าพระราชโอรสให้ข้าวไก่สักทะนาน ไก่จะให้หญิงงามคนหนึ่ง⁶⁰
- หญิงกำพร้าแบ่งข้าวให้ผี ผีก็เอาของวิเศษมาให้ อินทปัตถา – กุลวงศ์
- ใครทำบุญทำทาน ยักษ์จะไม่จับกิน⁶²
- พระราชธิดาถือศีล บ้านเมืองจึงเจริญ⁶³
- พระนั่งกัมมฐาน 15 วันโดยไม่ออกบิณฑบาต พวกบังบดจึงเอาอาหารมาถวาย⁶⁴

⁵⁶ นฤมล ปิยวิทย์ และ คุณช่วย ปิยวิทย์, “สากเหม็ง: สากคำข้าวเมาโคราช”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 (2542): 4562.

⁵⁷ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์ และอรุณศรี เบญจสิริเลิศ, “ฟังพอนกับงูเห่า: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 3061.

⁵⁸ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, “กาละเกด: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1 (2542): 192.

⁵⁹ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, “กำพร้าดูบดอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 217.

⁶⁰ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, “อินทปัตถา – กุลวงศ์: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15: 5249.

⁶¹ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, “มนิสังจา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 10 (2542): 3455.

⁶² ธวัช ปุณ โนนทก, “ผู้มีบุญ: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2828.

⁶³ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, “เสียวสวาด: วรรณกรรมคำสอน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14: 4854.

- บัณฑิตพึงธรรมจันทศก พระอินทร์จึงให้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น⁶⁵

จากการศึกษายังพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความดีทางพุทธศาสนาพบในนิทานศาสนาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม อนุภาคประเภทนี้ปรากฏในนิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ นิทานประจําถิ่น และนิทานอธิบายเหตุ อีกทั้งยังปรากฏในตำนานปรัมปรา และนิทานคติอีกด้วย ลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากการทำความดีทางพุทธศาสนาที่พบในนิทานภาคเหนือซึ่งมักปรากฏในนิทานศาสนาที่มุ่งเน้นสอนธรรมะเป็นสำคัญและนิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานมหัศจรรย์

ข) การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน การเป็นผู้ชนะแล้วได้รับรางวัลปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคอีสานมากเป็นลำดับ 2 เนื้อหาของอนุภาคประเภทนี้จะกล่าวถึงการที่ตัวละครได้รับชัยชนะ แล้วได้รับรางวัลจากผู้ที่เป็นผู้แพ้ ซึ่งส่วนมากเป็นการรบชนะ มีอนุภาคลักษณะนี้ 10 อนุภาค นอกจากนั้นยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงการชนะการแข่งขัน และชนะพนันด้วย ตัวอย่างของอนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นผู้ชนะแล้วได้รับรางวัลเช่น

- เจ้าชายรบชนะยักษ์ ยักษ์ให้ลูกสาวและเป็นบริวาร⁶⁶
- ชายไต่หาน้ำผึ้งได้เร็วที่สุด เศรษฐีจะยกลูกสาวให้⁶⁷
- เจ้าชายตกยากชนะพนันพญานาค พญานาคจึงคืนหญิงที่พามาให้⁶⁸

จากการศึกษายังพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นผู้ชนะแล้วได้รับรางวัลปรากฏในนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจําถิ่นที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก โดยปรากฏรวมกัน 9 อนุภาค นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ นิทานอธิบายเหตุ และนิทานวีรบุรุษอีกด้วย

ง) การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษ เนื้อหาของอนุภาคที่กล่าวถึงการมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษจะเกี่ยวกับตัวละครที่แสดงอิทธิฤทธิ์หรือแสดงความสามารถพิเศษของ

⁶⁴ แสดงเพชร สุพร, “ภูหินขัน, วัด”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 10: 3413.

⁶⁵ มงกุฎ แก่นเดียว, “จันทศก: คัมภีร์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 888.

⁶⁶ สุกถ สมจิตร์ศรีปัญญา, “นางแดงอ่อน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6 (2542): 2073

⁶⁷ อัจฉรา ภาณุรักษ์, “ปะดิวล (พระภูมิ - เขมร)”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2607.

⁶⁸ ปรีชา พิณทอง, “สินไซ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 (2542): 4613.

ตนแล้วได้รับรางวัลเพราะความสามารถนั้นๆ นอกจากนั้นยังปรากฏการที่ตัวละครมิได้มีฤทธิ์แต่ถูกเข้าใจผิดว่ามีฤทธิ์แล้วได้รับรางวัล และน่าสังเกตว่า อนุภาคดังกล่าวจะเกี่ยวกับความสามารถในการกิน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- เจ้าชายมีฤทธิ์ พระบิดาจึงให้ครองเมือง⁶⁹
- ชายเสียดิ พระราชาจึงให้เป็นนักร้องในวัง⁷⁰
- ผีสาวและยักษ์คิดว่าชายที่สูบยากินไฟได้จึงมอบของวิเศษให้⁷¹
- วิทยากรที่เป็นอาจารย์เห็นลูกศิษย์มีอิทธิฤทธิ์จึงขอรุณให้⁷²
- เจ้าชายขอรุณได้ เจ้าเมืองก็ยกลูกสาวให้⁷³

อนุภาคที่กล่าวถึงการมีฤทธิ์แล้วได้รับรางวัลนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ โดยปรากฏ 8 อนุภาค

จ) การช่วยปกป้องบ้านเมือง อนุภาคกลุ่มนี้จะกล่าวถึงการที่ตัวละครปราบภัยที่คุกคามเมืองหรือชาวเมือง คือ ภัยจากสัตว์ร้าย ภัยจากยักษ์ และภัยจากข้าศึก นอกจากนั้นยังพบอนุภาคที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองหรือชาวเมืองจากภัยที่เกิดจากแดนอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พระราชาปราบช้างป่าได้ พระราชาอีกเมืองจึงยกธิดาให้และตั้งเป็นอุปราช⁷⁴
- โอรสปราบศึกได้ พระบิดาให้ทำบุญกับพระปุตสะคนละ 3 เดือน⁷⁵
- ทูคตะปราบยักษ์ที่มากินชาวเมือง เจ้าเมืองก็ยกธิดาให้⁷⁶
- กำพร้าปราบแดน ชาวเมืองจึงให้เป็นพระราชา⁷⁷

⁶⁹ พงนิษฐ์ เฟื่องเปลี่ยน, “จันทะฆาต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 : 892.

⁷⁰ มงกุฎ แก่นเดี้ยว, “คุมเดี้ยว: วรรณกรรมนิทาน – เขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1445.

⁷¹ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์ และ อรุณศรี เบ็ญจสิริเลิศ, “เจ็ดคะนง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 955.

⁷² พงนิษฐ์ เฟื่องเปลี่ยน, “ท้าวลิ้นทอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1663.

⁷³ _____, “พระลักพระลาม: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9 (2542): 3024.

⁷⁴ ป้าเพ็ญ ณ อุบล, “เจียวค้อม (ยโสธร): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 594.

⁷⁵ สัทธา อริยะภูกันต์, “แซนโดนตา (เช่นตีปู้ตา – เขมร)”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4 (2542): 1227.

⁷⁶ พงนิษฐ์ เฟื่องเปลี่ยน, “ท้าวคันทาม: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1608.

ผู้วิจัยยังพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองแล้วได้รับรางวัลนี้ปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานประจำถิ่นที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ นิทานมหัศจรรย์ และตำนานปรัมปรา และน่าสังเกตว่า เมืองที่ได้รับการปกป้องคือเมืองสำคัญในนิทานประจำถิ่นนั่นเอง

ข) การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ อนุภาคกลุ่มนี้มีเนื้อหากล่าวถึงการได้รับรางวัลจากการทำภารกิจที่ยากต่างๆ คือ การสร้างสะพานเงินสะพานทอง การทำให้เจ้าหญิงพุดด้วย การตามหาเจ้าหญิง การจับผู้ร้าย การใช้ปัญญา และภารกิจที่เกี่ยวกับอาหาร คือ การกินได้มาก และการใช้สาคดำข้าวให้เสียงดัง ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ก้ากาคำสร้างสะพานเงินสะพานทองได้ เข้าเมืองจึงยกลูกสาวให้⁷⁸
- เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพุดด้วยได้ เข้าเมืองจึงยกลูกสาวให้⁷⁹
- ชายอัปลักษณ์ใช้สาคดำครกได้ไพอะระกังวานไป 1 โยชน์ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้⁸⁰
- ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไหกินน้ำครบ 7 วัน ชักยั้งให้เงิน⁸¹

จากการศึกษาพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนใหญ่ โดยปรากฏในนิทานประเภทดังกล่าว 6 อนุภาค

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานในประเด็นการกระทำที่ได้รับรางวัลนั้นพบว่าเป็นการทำความดีทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการช่วยชีวิตและการทำทาน รองลงมาคือการเป็นผู้ชนะการแข่งขัน น่าสังเกตว่าการกระทำที่ได้รับรางวัลบางประการมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกินด้วย ทั้งการทำความดีทางพุทธศาสนาซึ่งพบว่าการทำทานมักเป็นการให้อาหาร การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถซึ่งเป็นการกินให้ได้มาก การและทำภารกิจที่ยากซึ่งเป็นภารกิจในการหาอาหารหรือกินอาหาร ผู้วิจัยพบว่า มีอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลที่เกี่ยวกับการกินรวม 14 อนุภาค ซึ่งปรากฏมากเท่ากับการชนะการแข่งขัน

⁷⁷ _____, “ท้าวกำพร้าว้าตีน้อย: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1560.

⁷⁸ _____, “ท้าวกำกาคำ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1603.

⁷⁹ รัชช ปุณ โขทก, “นกกกระจอก (ท้าววรกิต): วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6 (2542): 1931.

⁸⁰ นฤมล ปิยวิทย์ และคุณช่วย ปิยวิทย์, “สาคเหมิง: สาคดำข้าวเมาโคราช”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 : 4562.

⁸¹ พงนิษฐ์ เพ็งเปลี่ยน, “ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไห: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1629.

4.2.2.2. การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานจำนวน 174 อนุภาค พบว่ามีการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก คือ การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดเรื่องชู้สาว ความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การฆ่า การขโมยและทำร้ายผู้อื่น การเป็นกาลีณี และความผิดเกี่ยวกับอาหาร รายละเอียดของอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ถูกลงโทษประเภทต่างๆ มีดังนี้

ก) การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดทางพุทธศาสนา ปรากฏในอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสานมากที่สุด ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าเป็นการทำผิดตามหลักอกุศลกรรมบถ 10 และเป็นการทำผิดศีล 5 ซึ่งในนิทานนั้นพบว่าเป็นการฆ่า ลักขโมย และทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็นส่วนมาก รองลงมาคือการทำความผิดทางวาจา และไม่ทำทาน อนึ่ง การผิดลูกเมียผู้อื่นซึ่งเป็นการผิดศีลและเป็นอกุศลกรรมอย่างหนึ่งนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกไว้รวมกับการทำความผิดเรื่องชู้สาว ทั้งนี้เพราะในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานยังปรากฏความผิดเรื่องชู้สาวอื่นๆ นอกจากการผิดลูกเมียผู้อื่นอีกหลายประการ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดทางพุทธศาสนามีดังนี้

- ชาวบ้านฆ่าคนของพระราช พระราชจึงให้เอาไปต้ม ชุคฝิง และเผาทั้งเป็น⁸²
- ลูกสะใภ้ทำร้ายแม่ผัว แม่ผัวตายศพก็ติดตัวลูกสะใภ้แคะไม่ออกจนตาย⁸³
- ลูกสาวเจ้าเมืองบอกว่ารักพ่อเท่าแคงไม้ใส่เกลือ เจ้าเมืองจึงขับไปอยู่ท้ายวัง⁸⁴
- ชายไม่บอกความจริงแก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้เอาไปฆ่า⁸⁵
- พระมารดาต่อว่าลูก โอรสจึงทุบตีจนตาย⁸⁶
- เศรษฐีไม่ให้คนอื่นทำบุญด้วย เมื่อเกิดเป็นพระอินทร์จึงถูกพันหัวตกไปคนละที่⁸⁷
- เกิดมาหูหนวกเพราะไม่ฟังธรรม⁸⁸

⁸² มงกุฎ แก่นเดียว, “คุมเคียว: วรรณกรรมนิทาน – เขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1446.

⁸³ สิริวัฒน์ คำวันสา, “นกกู่หูก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6 (2542): 1935.

⁸⁴ พงษ์ เพิ่งเปลี่ยน, “ท้าวสังคทัต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 : 1671.

⁸⁵ นพสณฑ์ เสฎฐรังสี, “เขายายหอม (ชัยภูมิ): พระพุทธบาท”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 579.

⁸⁶ ธวัช ปุณโณทก, “ท้าวลิ้นทอง : ดำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1662.

⁸⁷ พงษ์ เพิ่งเปลี่ยน, “หน้าผากไกลกระได้น: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 : 4987.

⁸⁸ มงกุฎ แก่นเดียว, “อุณห์สวิชัย: คัมภีร์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15 (2542): 5339.

- ถ้าไม่ทำบุญทำทานชักรจะจับกิน⁸⁹

ข) การทำความผิดเรื่องชู้สาว ในนิทานภาคอีสาน ปรากฏอนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวมากรองมา ความผิดเรื่องชู้สาวที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วย การลักลอบเข้าหาหญิง การที่หญิงชายที่ฐานะไม่เหมาะสมกันมีสัมพันธ์กัน การคบชู้ การแย่งภรรยาผู้อื่น และเรื่องชู้สาวอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงความผิดเรื่องชู้สาว เช่น

- พระราชาเข้าหาธิดาอีกเมืองหนึ่ง พระราชาเมืองนั้นก็ฆ่า⁹⁰
- หญิงถูกเข้าใจว่าเป็นชู้กับเด็กหนุ่ม พระราชาให้ประหาร⁹¹
- ชักรเข้าหาเมียพระอินทร์ นางก็ลงมากัดเพื่อให้สาววิบัติ⁹²
- พญาช้างแย่งเมียกำพร้าว กำพร้าวทำให้น้ำท่วมเมือง⁹³

จากการศึกษายังพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ โดยปรากฏ 18 อนุภาค นอกจากนั้น ยังปรากฏในนิทานประจำถิ่นและนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์อีกด้วย

ค) การทำความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การทำความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏมากเป็นลำดับ 3 ผู้วิจัยพบว่า การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานมี 2 ประเภทคือ การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเทพเจ้า เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ปรากฏ 22 อนุภาค และการทำผิดต่อพญานาค ปรากฏ 9 อนุภาค น่าสังเกตว่า มีการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการกินด้วย คือ การกินโดยไม่เช่นเถน และการทำผิดต่อข้าว ส่วนการทำผิดต่อพญานาคที่ปรากฏส่วนมากเป็นการกินเนื้อพญานาคหรือกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษที่เป็นพญานาคแปลง มีอนุภาคที่เกี่ยวข้องกับการกินรวม 12 อนุภาค นอกจากนั้นยังมีการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ ได้แก่ การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นการลบหลู่หรือทำความเสียหายต่อ

⁸⁹ รัชช ปุณ โฉมทก, “ผู้มีบุญ: ดำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2828.

⁹⁰ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “เมืองฟ้าแดดสงยาง: ดำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 11 (2542): 3686.

⁹¹ _____, “ท้าวสุภมิต: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1685.

⁹² _____, “พระลักพระลาม: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3024.

⁹³ _____, “ไก่อ่แก้ว: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 420.

สถานที่นั้น และการทำผิดต่อพระอินทร์หรือพระยายินทร์คือการไม่มีหนังสือพระยายินทร์ ตัวอย่าง อนุภาคที่กล่าวถึงการทำผิดประเภทนี้เช่น

- คนนอนหลับได้ตื่นไม้ของเทพารักษ์ จึงถูกสาปให้เป็นหิน ดันหมากและพลู⁹⁴
- หากใครจับปลาอธิการจะมีอันเป็นไป หากใครทักปลาจะเจ็บป่วย⁹⁵
- ใครไม่เขียนคาถาพระยายินทร์ติดไว้จะรอกเป็นเลือด⁹⁶
- คนค้าข้าวเปลือก ข้าวเปลือกจึงหนีไปเขาหิมพานต์ คนจึงไม่มีข้าวกิน⁹⁷
- ชาวเมืองกินอึกเง็งเผือกจึงเกิดน้ำท่วมตายทั้งหมู่บ้าน⁹⁸

อนุภาคเกี่ยวกับความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้ปรากฏมากในนิทาน ประจำถิ่น โดยปรากฏ 10 อนุภาค นอกจากนั้นยังปรากฏในตำนานปรัมปราและนิทานอธิบายเหตุ อีกด้วย

ง) การเป็นกาลกิณี การเป็นกาลกิณีแล้วถูกลงโทษปรากฏในนิทานภาค อีสานมากเป็นลำดับ 4 ของการกระทำที่ถูกลงโทษทั้งหมด การเป็นกาลกิณีที่ปรากฏคือ การมีกำเนิด ที่ผิดธรรมชาติ เช่นเกิดเป็นสัตว์ การถูกกล่าวหาว่าเป็นกาลกิณี และบางอนุภาคก็กล่าวไว้ด้วยว่า เป็น กาลกิณีเพราะจะทำให้บ้านเมืองล่มจม ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นกาลกิณีได้แก่

- ลูกสาวจะทำให้เมืองล่ม ทศกัณฐ์จึงจับลอยแพ⁹⁹
- เจ้าหญิงเป็นกาลกิณี พระราชาจึงให้ลอยแพ¹⁰⁰
- โอรสเกิดเป็นหอยสังข์ พระราชาจึงให้ลอยแพ¹⁰¹
- นางมโนหรรค์ถูกหาว่าเป็นกาลกิณีพระราชาจึงให้ฆ่าบูชาญ¹⁰²

⁹⁴ มงกุฎ แก่นเดียว, “คานสลา (ขันหมาก): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2: 668.

⁹⁵ ธวัช ปุณ โนนทก, “เงือกเหล็กซีด้ามแตก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 240.

⁹⁶ _____, “ท้าวพระยาธรรมิกราช: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1656.

⁹⁷ มงกุฎ แก่นเดียว, เขาปลิง เสรว (สุนัขข้าวเปลือก): พิธีกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15: 5452.

⁹⁸ สาร สารเทศนานันท์, “หนองหล่ม : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14 : 4963.

⁹⁹ มงกุฎ แก่นเดียว, “ไตรศุก ไตรคา (ภาษาเขมร): วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 : 1483.

¹⁰⁰ ธวัช ปุณ โนนทก, “เมืองหลวงปลิง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 11 (2542): 3694.

¹⁰¹ จันทน์แดง คำลือหาญ, “สังข์ทอง (ตำนานเมืองภูเขา): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 : 4513.

¹⁰² สมคิด ไชยวงศ์, “ท้าวสีทนมโนหรรค์: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 : 1683.

อนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นกาลกิณีแล้วถูกลงโทษนี้ ปรากฏเฉพาะในนิทาน มหัจจรรยและนิทานประจำถิ่นที่มีลักษณะของนิทานมหัจจรรย

ข) ความผิดเกี่ยวกับอาหาร ในนิทานภาคอีสานมีการกระทำผิดที่เกี่ยวกับอาหารปรากฏร้อยละ 4.02 ของการกระทำที่ถูกลงโทษทั้งหมด โดยในนิทานจะเล่าว่าถูกลงโทษ เพราะกินมาก ทำให้ไม่ได้กินอาหาร และกินสิ่งที่ไม่สมควรกิน ตัวอย่างอนุภาคประเภทนี้เช่น

- แม่เอาข้าวมาให้ลูกชายช้ำ ลูกชายหิวเห็นว่าข้าวไม่พอกินจึงตีแม่ตาย¹⁰³
- จึงคั่งคังแดงโกรธชาวเรือที่ทำให้จับควายเงินไม่ได้ จึงกั้นลำน้ำโขง¹⁰⁴
- ลูกกินปูหมดไม่แบ่งพ่อแม่ พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน¹⁰⁵
- เด็กชายกินไข่งูจึงกลายเป็นนาค¹⁰⁶

อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดเกี่ยวกับอาหารนี้ปรากฏในนิทาน มหัจจรรยและนิทานประจำถิ่นเป็นส่วนมาก

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสานใน ประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกลงโทษนั้น พบว่า ความผิดที่พบมากที่สุดคือการทำความผิดทาง พุทธศาสนาโดยเฉพาะการเบียดเบียนผู้อื่น รองลงมาคือการทำความผิดเรื่องชู้สาว และการทำ ความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่าการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏ มากนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกินเป็นส่วนมาก อีกทั้งความผิดเกี่ยวกับอาหารก็พบมากเฉพาะ ในนิทานภาคอีสาน แต่พบน้อยในนิทานภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ดังนั้น การกระทำที่ถูกลง โทษที่เกี่ยวกับอาหารการกินจึงเป็นความผิดที่เป็นลักษณะเฉพาะของนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่ กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นว่า ในนิทานภาคอีสานนั้น การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ ถูกลงโทษที่สำคัญล้วนเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งเน้นในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม คือการ สอนให้ช่วยเหลือผู้อื่นและมีให้เบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนั้นการทำความผิดเรื่องชู้สาวและการทำผิด

¹⁰³ _____, “ท่องข้าวน้อย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 110.

¹⁰⁴ สาร สาระทัศนานันท์, “จิ้งคั้งคังแดง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3 (2542): 939.

¹⁰⁵ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์ และอรุณศรี เบญจสิริเลิศ, “ฟังพอนกับงูเห่า: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3061.

¹⁰⁶ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “มณีสังจา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 10 (2542): 3455.

ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติก็เป็นความผิดที่ปรากฏมากด้วย อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนาก็เน้นเกี่ยวกับการแบ่งปันอาหารด้วย การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติก็เกี่ยวกับการกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ ทำผิดต่อแม่โพสพ และกินโดยไม่เช่นเถน อีกทั้งยังปรากฏอนุภาคที่กล่าวถึงการกินมากแล้วถูกลงโทษด้วย ดังนั้นเรื่องอาหารการกินจึงเป็นเรื่องที่ปรากฏเป็นทั้งการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

4.2.3. รางวัลและโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภทของรางวัลที่ได้รับ และประเภทของการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

4.2.3.1. ประเภทของรางวัลในนิทานภาคพื้นบ้านอีสาน

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคอีสาน พบว่ามีประเภทของรางวัลที่ปรากฏมาก คือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลที่อัสภรรยหรือรางวัลพิเศษ การรอดพ้นอันตราย รางวัลทางพุทธศาสนา และรางวัลที่เป็นอาหาร รางวัลประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก) รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย ในนิทานภาคอีสาน อนุภาคการให้รางวัลส่วนมากกล่าวถึงการได้รับความร่ำรวยเป็นรางวัล รางวัลประเภทนี้ได้แก่ การได้ตำแหน่ง เช่น การได้ครองเมือง การได้ทรัพย์สิน เช่น การได้ทอง การได้ขุมทรัพย์ เป็นต้น ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลประเภทนี้เช่น

- เจ้าชายตกยากพาน้องของพระบิดากลับมาได้ เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง¹⁰⁷
- พรานช่วยลูกสาวนาจากยักษ์ นาคจึงให้เงินทองและนาคบาศ¹⁰⁸
- ชายหนุ่มฉลาด พระราชาจึงให้เป็นปุโรหิต¹⁰⁹
- หากเจ้าเมืองรักษาสีตบ้านเมืองจึงจะเจริญ¹¹⁰

¹⁰⁷ ปรีชา พิณทอง, “สินไซ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13: 4613.

¹⁰⁸ ธวัช ปุณ โณทก, “ท้าวสีทัน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1678.

¹⁰⁹ สิริวัฒน์ คำวันสา, “เซียงเมียง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4: 1150.

¹¹⁰ ธวัช ปุณ โณทก, “ขุนบรมราชาธิราช: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4 (2542): 543.

จากการศึกษาพบว่า รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ปรากฏมากที่สุดคือ การได้ครองเมือง หรือการได้เป็นพระราชินี พบจำนวน 24 อนุภาค รองลงมาคือทรัพย์สิน ซึ่งในนิทานจะเล่าว่า ได้สมบัติ หรือแก้วแหวนเงินทองที่มีค่า พบจำนวน 16 อนุภาค นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงการได้ตำแหน่ง การได้บรืวาร และการที่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย ผู้วิจัยยังพบว่า รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยนี้ ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์จำนวน 24 อนุภาค และยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานศาสนา ตำนานปรัมปรา นิทานคติ และนิทานอธิบายเหตุอีกด้วย รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยจึงนับว่าปรากฏในนิทานภาคอีสานหลากหลายประเภท

ข) รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏมากที่สุดเคียงกับรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่กล่าวมาข้างต้น อนุภาคประเภทนี้จะเล่าว่าได้คู่ครองหรือได้บุตรเป็นรางวัล ซึ่งผู้วิจัยพบว่าอนุภาคประเภทนี้ส่วนมากกล่าวถึงการได้หญิงที่สูงศักดิ์เป็นคู่ครอง นอกจากนี้ยังปรากฏอนุภาคที่กล่าวถึงการได้คู่ครองเป็นหญิงสามัญ และธิดาของอมมนุษย์ ส่วนการได้บุตรเป็นรางวัลนั้นปรากฏเพียง 2 อนุภาค ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับคู่ครองเช่น

- ทูตช่วยชีวิตหญิง นางจิงขอมเป็นเมีย¹¹¹
- เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดได้ พระราชินีขอมนางให้และให้ครองเมือง¹¹²
- บั้งไฟของใครขึ้นสูงที่สุด เจ้าเมืองจะยกลูกสาวให้¹¹³
- หญิงบนบานเทวดาจึงได้ลูก¹¹⁴

จากการศึกษาพบว่า อนุภาคที่กล่าวถึงการได้หญิงสูงศักดิ์เป็นคู่ครองนั้น มักกล่าวถึงการได้ครองเมืองเป็นรางวัลคู่กัน โดยพบอนุภาคลักษณะนี้จำนวน 11 อนุภาค อนุภาคที่กล่าวถึงการได้รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวนี้ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ และพบในนิทานประจำถิ่นและนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์อีกด้วย

¹¹¹ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “จันทะฆาต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3: 890.

¹¹² _____, “ท้าวบัวโสม บัวสอง บัวเดียว: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1641.

¹¹³ _____, “ผาแดงนางไอ่: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2542): 2747.

¹¹⁴ _____, “ท้าวท่าคำคำ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1603.

ค) **รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษ** รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษที่พบในนิทานภาคอีสานเป็นการได้ของวิเศษเป็นส่วนมาก และเป็นการเกิดเหตุอัศจรรย์ 2 อนุภาค ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลประเภทนี้เช่น

- ชายอัปลักษณ์ช่วยพญาบ้าง พญาบ้างจึงให้ต้นไม้วิเศษ¹¹⁵
- ชายคนหนึ่งไว้ชีวิตลิงเผือก ลิงจึงให้หม่องวิเศษ¹¹⁶
- เจ้าชายตกยากชนะยักษ์ และไว้ชีวิต ยักษ์จึงให้ไม้เท้าวิเศษ¹¹⁷
- พญาคันคากชนะแฉน แฉนจึงทำให้ฝนตก¹¹⁸

จากการศึกษาพบว่า ของวิเศษที่เป็นรางวัลประกอบด้วย ของวิเศษที่เป็นอาวุธ เช่น ธนูวิเศษ ดาบวิเศษ ของวิเศษที่เป็นเครื่องดนตรี คือ หม่อง และพิณวิเศษ นอกจากนั้นยังมีของวิเศษอื่นๆ คือ ไม้เท้า และต้นไม้ อย่างไรก็ตาม ของวิเศษที่เป็นรางวัลในนิทานภาคอีสานมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ สามารถเนรมิตสิ่งต่างๆ ได้ตามใจนึก และสามารถชุบชีวิตได้ อนุภาคที่กล่าวถึงของรางวัลที่อัศจรรย์หรือมีความวิเศษนี้ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ จำนวน 7 อนุภาค และยังพบในนิทานประเภทอื่นๆ อีกจำนวนน้อย คือ นิทานประจำถิ่น นิทานศาสนา และนิทานอธิบายเหตุ

ง) **การรอดพ้นอันตราย** ในนิทานภาคอีสาน มีอนุภาคที่กล่าวถึงการรอดพ้นอันตรายเป็นรางวัล 12 อนุภาค เนื้อหาของอนุภาคในนิทานจะเล่าว่า ได้รับการช่วยชีวิต ชุบชีวิต มีอายุยืน และได้รับการช่วยให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลประเภทนี้เช่น

- นกยางจำศีล เกิดมาเป็นเจ้าหญิง แม่ธรมจึงช่วยให้หนีจากยักษ์¹¹⁹
- นางนาคริศาเห็นท้าวคำฟองรูปงามจึงชุบชีวิต¹²⁰

¹¹⁵ นฤมล ปิยวิทย์ และคุณช่วย ปิยวิทย์, “สากหมิ่ง: สาคำข้าวเมาโคราช”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13: 4562.

¹¹⁶ พจน์ย์ เฟื่องเปลี่ยน, “สาวขอ (ลิงเผือก): นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13 (2542): 4465.

¹¹⁷, “ท้าวหมาหุข: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1703.

¹¹⁸, “พญาคันคาก : วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 2898.

¹¹⁹ มงกฏ แก่นเดียว, “ไตรยุคไตรคา (ภาษาเขมร): วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1483.

¹²⁰ พจน์ย์ เฟื่องเปลี่ยน, “ท้าวคำฟอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1619.

- บุตรพ่อนาอุทิศส่วนกุศลให้พญานาคทุกวัน พญานาคก็ช่วยไม่ให้น้ำท่วม และทำให้รุ่ง
งาม¹²¹

อนุภาคที่กล่าวถึงการรอดพ้นอันตรายเป็นรางวัลนี้ ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ จำนวน 6 อนุภาค และยังปรากฏในตำนานปรัมปรา นิทานอธิบายเหตุ และนิทานศาสนา อีกด้วย

จ) รางวัลทางพุทธศาสนา อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลทางพุทธศาสนา ปรากฏในนิทานภาคอีสาน 8 อนุภาค รางวัลประเภทนี้ประกอบด้วย การได้ขึ้นสวรรค์ การไม่ตกนรก การเกิดในยุคพระศรีอาริย์ การได้ทำบุญกับพระพุทธเจ้า และการได้สำเร็จอรหันต์ ตามลำดับ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายคนหนึ่งถวายทานทุกชั้นตอนที่เก็บเกี่ยวข้าว จึงเกิดมาสำเร็จอรหันต์ก่อนผู้อื่น¹²²
- ใครฟังเทศน์พระเวสสันดรจบในวันเดียวจะได้เกิดในยุคพระศรีอาริย์¹²³
- ใครสร้างกุศลจะได้กิดบนสวรรค์¹²⁴

อนุภาคที่กล่าวถึงการได้รางวัลทางพุทธศาสนาเป็นรางวัลนี้ ปรากฏในนิทานศาสนา 7 อนุภาค และปรากฏในตำนานปรัมปรา 1 อนุภาค

ฉ) รางวัลที่เป็นอาหาร ในนิทานภาคอีสาน มีอนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงการได้รับอาหารเป็นรางวัลจำนวน 7 อนุภาค โดยในนิทานมักไม่ระบุว่าเป็นอาหารชนิดใดอย่างไรก็ตาม มีอนุภาคที่ระบุประเภทอาหาร 3 อนุภาค คือ ข้าว และส้ม ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการได้รับอาหารเป็นรางวัล เช่น

- ชาตีก่อนกำพร้าว้ายให้ส้มฝักกุ่มแก่ขอทาน จึงเกิดมาได้ส้มอุ่มกุ่ม และร่ำรวย¹²⁵
- เจ้าชายตกยากชนะหมากรุก คนจึงให้ข้าวห่อ¹²⁶

¹²¹ รัชช ปุณโณทก, “จินตบุรีอภัยด้วย, พระยา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3: 886.

¹²² สาร สาระทัศนันทน์, “อุณฺณลาน, บุญ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3: 746.

¹²³ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “พระยาภาคเือก: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3011.

¹²⁴ รัชช ปุณโณทก, “ปู่ตั้งกะสาย่าสังกะสี: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2698.

¹²⁵ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “กำพร้าว้ายคอบอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 217.

- นางยักษ์บอกเกณฑ์ฝน ชาวบ้านจึงเอาอาหารไปเลี้ยงคุณนาง¹²⁷

อนุภาคที่กล่าวถึงการได้รับอาหารเป็นรางวัลปรากฏในหลายประเภท จำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานประจำถิ่น นิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ และตำนานปรัมปรา

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับนั้น พบว่า รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏมากที่สุด สอดคล้องกับประเภทรางวัลที่ปรากฏมากในนิทานภาคเหนือที่กล่าวมาแล้ว แต่น่าสนใจว่ารางวัลที่เป็นอาหารนั้น ผู้วิจัยพบว่าปรากฏมากเฉพาะในนิทานภาคอีสาน รางวัลดังกล่าวจึงเป็นลักษณะเฉพาะของนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

4.2.3.2 ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสาน พบว่ามีกรลงโทษที่ปรากฏมากในนิทาน คือ การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศและกักขัง การลงโทษทางพุทธศาสนา การถูกทำร้าย และการลงโทษที่น่าอับอาย การลงโทษแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

ก) การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ ในนิทานภาคอีสาน การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษปรากฏมากที่สุด การลงโทษดังกล่าวที่พบในนิทานประกอบด้วยประกอบด้วย การเกิดภัยธรรมชาติที่อัศจรรย์ เช่น เมืองล่ม และแผ่นดินสูบ การเกิดโรคภัย การถูกอมมนุษย์กิน การถูกสาป เป็นต้น ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชาวเมืองกินอึกแก้งเผือกจึงเกิดน้ำท่วมตายทั้งหมดบ้าน¹²⁸
- คนที่นำพระพุทธรูปไปถ่วงน้ำล้มป่วยตายหมดสิ้น¹²⁹
- หากใคร ไม่มีหนังสือพระยาอินทร์ยักษ์จะมาจับกิน¹³⁰

¹²⁶ สิริวัฒน์ คำวันสา, “ท้าวไพรยราช: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1660.

¹²⁷ ธวัช ปุณโณทก, “ตาแฮก, ตำนาน: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4: 1401.

¹²⁸ สาร สาระทัศนันทน์, “หนองหล่ม: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14: 4963.

¹²⁹ บัญชา ทิพมาเมืองคุณ, “พระเจ้าหน้าคำ: พระพุทธรูป”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 2980.

¹³⁰ ธวัช ปุณโณทก, “พื้นเมืองกรุง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3139.

- ควายนรพิไปสู้กับคันทโพธิ์ และจอมปลวก เทพารักษ์จึงสาปให้ตายด้วยดาบ¹³¹
- พญานาคพันพิษาใส่พระพุทธรองค์ พระองค์จึงเปล่งอิทธิฤทธิ์ปราบพญานาค¹³²

จากการศึกษาข้างพบว่า การลงโทษโดยทำให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ นั้นปรากฏมากที่สุด พบจำนวน 22 อนุภาค และพบว่า การเกิดน้ำท่วมหรือเมืองลมนั้นเป็นการลงโทษคนหมู่มาก ส่วนการเกิดแผ่นดินสูบเป็นการลงโทษคนๆ เดียว การลงโทษที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยในนิทานจะเล่าว่า มีอันเป็นไป กล่าวคือ ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ เกิดโรคระบาด รากเลือดจนตาย เป็นต้น การถูกอมมนุษย์กินนั้น ในนิทานจะเล่าว่าถูกยักษ์ หรืออุจจวงลงมากิน ส่วนการถูกสาป มักเป็นการสาปให้เป็นอย่างอื่น เช่น เป็นหินหรือเป็นสัตว์ อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษด้วยอำนาจพิเศษเหล่านี้ปรากฏในนิทานประจำถิ่นและตำนานปรัมปราเป็นสำคัญ และยังพบในนิทานมหัศจรรย์อีกด้วย

ข) การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย ในนิทานภาคอีสาน มีอนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการลงโทษให้ถึงแก่ความตายมากเป็นลำดับ 2 การลงโทษประเภทนี้ ในนิทานจะเล่าว่าถูกฆ่า หรือถูกเจ้าเมืองสั่งประหาร การฆ่านี้ ในบางอนุภาคก็ได้กล่าวถึงวิธีการฆ่าที่ทารุณ เช่น ถูกทุบตีจนตาย ถูกเผาทั้งเป็น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โทษตายในบางอนุภาคก็มีการลดหย่อนโทษเป็นการเนรเทศหรือกักขังแทนด้วย ซึ่งลักษณะที่มีการลดหย่อนโทษดังกล่าวไม่ปรากฏในการลงโทษประเภทอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงโทษตายเช่น

- โอรสถูกใส่ความว่าเป็นชู้กับสนมและคิดกบฏ พระบิดาจึงให้ประหาร¹³³
- หลานเข้าใจว่าชายขโมยจึงที่ตนหามาจึงฆ่าชาย¹³⁴
- บิดาไม่ยอมยกสมบัติให้ โอรสจึงทรมาณบิดาจนตาย¹³⁵
- ชาวบ้านฆ่าคนของเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้เอาไปดัดม ขุดฝัง และเผาทั้งเป็น¹³⁶

¹³¹ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “พระลัทธิพระลาม: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3024.

¹³² ธวัช ปุณโณทก, “บัวบก, พระพุทธรบาท: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 7: 2276.

¹³³ มงคล พงษ์พันธ์, จันทแดง คำลือหาญ และ สำเนียง พรหมป้อ, “เชียวค้อม: พระธาตุ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 (2542): 596.

¹³⁴ ไพฑูริย์ มีกุศล และ ผกากรอง บุญเต็ม, “ชายกับหลาน: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 11 (2542): 3759.

¹³⁵ ธวัช ปุณโณทก, “ท้าวลินทอง : ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1662.

¹³⁶ มงกุฎ แก่นเดียว, “คูมเดียว: วรรณกรรมนิทาน – เขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1446.

- มเหสีรองและโอรสคิดร้ายกับเจ้าชาย เจ้าเมืองจึงให้ประหาร แต่เจ้าชายขอให้เนรเทศ¹³⁷

จากการศึกษายังพบว่า โทษตายนี้ ปรากฏมากทั้งในนิทานมหัศจรรย์ และนิทานประจำถิ่น นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานอธิบายเหตุ นิทานคติ และนิทานศาสนาอีกด้วย

ค) การเนรเทศและกักขัง การเนรเทศและกักขังปรากฏมากเป็นลำดับ 3 การลงโทษประเภทนี้ ในนิทานจะเล่าว่า ตัวละครที่ถูกลงโทษถูกขับออกจากเมือง ถูกขับออกจากบ้าน ถูกลอยแพ ถูกทำให้พลัดพราก และถูกจองจำ โดยพบว่าการเนรเทศปรากฏมากกว่าการจองจำ และยังพบว่า การเนรเทศหรือกักขังในบางอนุภาคก็เป็นลดหย่อนจากโทษประหารด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- แม่เห็นว่าลูกเกิดมาค้ำจิ้งจะเอาไปลอยแพ¹³⁸
- ลูกกินปทุมมา ไม่แบ่งพ่อแม่ พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน¹³⁹
- เจ้าหญิงบอกว่ารักพ่อเท่าแคงไม้ไผ่เกลือพระราชาก็จับไปอยู่ท้ายวัง¹⁴⁰
- มเหสีถูกสาวและอำมาตย์ใส่ร้ายมเหสีรอง พระราชาให้ประหาร แต่ลดโทษเป็นลูกจองจำ¹⁴¹

อนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการเนรเทศหรือกักขังนี้ ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ โดยปรากฏถึง 28 อนุภาค นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานคติ นิทานมุขตลก นิทานอธิบายเหตุ และนิทานศาสนา

ง) การลงโทษทางพุทธศาสนา การลงโทษทางพุทธศาสนาปรากฏมากเป็นลำดับ 4 การลงโทษประเภทนี้ที่ปรากฏในนิทานคือ การตกนรก การไม่ได้ขึ้นสวรรค์ การเกิดในภูมิที่ต่ำลง และการไม่ได้พบพระพุทธเจ้า ในนิทานภาคอีสานนั้น โทษทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากคือ การเกิดในภูมิที่ต่ำลงโดยเฉพาะการเกิดเป็นสัตว์ ปรากฏ 8 อนุภาค ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงโทษทางพุทธศาสนาเช่น

¹³⁷ สิริวัฒน์ คำวันสา, “หงส์หิน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 14:4764.

¹³⁸ พงษ์เกียรติ์ พิธีเปลี่ยน., “ท้าวท่าคำคำ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 (2542): 1603.

¹³⁹ _____, “จันทะฆาต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3: 890.

¹⁴⁰ _____, “ท้าวสังคทัต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1671.

¹⁴¹ สุขณ สมจิตรศรีปัญญา, “นางแดงอ่อน: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6: 2073

- พระภิกษุเค็ดโบไม่กรองน้ำฉัน เมื่อตายไปจึงเกิดเป็นพระยาปลาในแม่น้ำ¹⁴²
- เศรษฐีทำบุญแต่เป็นเหตุให้วัวตาย จึงเกิดเป็นนาค¹⁴³
- ผู้ที่ทำอนันตริยกรรมจะไม่ได้เกิดบนสวรรค์และไม่ได้พบพระพุทธเจ้า¹⁴⁴
- ใครไม่รักษาศีล ไม่รู้คุณบิดามารดาและครูจะตกนรก¹⁴⁵

อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษทางพุทธศาสนานี้ปรากฏเฉพาะในนิทานศาสนาเท่านั้น โดยปรากฏทั้งในนิทานศาสนาที่มุ่งสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ และทานศาสนาที่มีลักษณะของตำนานประจำถิ่นและตำนานปรัมปรา

จ) การถูกทำร้าย การถูกทำร้ายปรากฏในอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสานจำนวน 7 อนุภาค เนื้อหาของอนุภาคจะกล่าวถึงการที่ตัวละครถูกลงโทษโดยการทำร้ายซึ่งจะไม่ถึงแก่ความตาย การทำร้ายร่างกายที่ปรากฏในนิทานคือการทุบตี และการโบย ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษด้วยการทำร้ายได้แก่

- ย่าจำสวน ไปขอเจ้าหญิงให้เต่า พระราชาจึงให้จับเขี่ยนตี¹⁴⁶
- ลูกเศรษฐีเป็นเพื่อนกับลูกเจ้าเมือง พ่อหาว่าไม่เจียมจึงเขี่ยนตี¹⁴⁷
- ใครอาสาใช้สากตำครกแล้วดั่งไกล 1 โยชน์ไม่ได้จะต้องถูกโบยและเป็นทาส¹⁴⁸

อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษ โดยการทำร้ายนี้ ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ 6 อนุภาค และปรากฏในนิทานอธิบายเหตุ 1 อนุภาค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴² รัช ปฐมโฆทก, “พุทธบาทเวินปลา, พระ : ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3172.

¹⁴³ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “สุพรรณนาคชาดก: วรรณกรรมศาสนา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13: 4654.

¹⁴⁴, “พระชากาเตือก: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 9: 3011.

¹⁴⁵ มงกุฎ แก่นเคียว, “อุณหิสวิชัย: คัมภีร์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15: 5339.

¹⁴⁶ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “ท้าวเต่าคำ: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1632.

¹⁴⁷, “ท้าวลิ้นทอง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1663.

¹⁴⁸ นฤมล ปิยวิทย์ และ คุณช่วย ปิยวิทย์, “สากหมึ่ง: สากตำข้าวมาโคราช”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13: 4562.

จ) การลงโทษที่น่าอัปยศ อนุภาคการลงโทษที่น่าอัปยศปรากฏในนิทานภาคอีสาน 7 อนุภาค การลงโทษประเภทนี้ที่ปรากฏในนิทานคือ การประจาน การลดฐานะ และการถูกบังคับให้แต่งงานกับคนที่มิฐานะต่ำกว่า ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ลูกสาวเศรษฐีช่วยกำพร้าฝัดข้าว พ่อจึงให้นุ่งผ้าขาวๆ และเป็นเมียกำพร้า¹⁴⁹
- นางสนมติดสินบนให้ปุโรหิตใส่ร้ายผู้อื่น พระราชาให้ปลดเป็นคนเลี้ยงหมู¹⁵⁰
- เมียไม่สวยสามีจึงให้ไปเป็นเมียคนอื่น¹⁵¹

อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษที่น่าอัปยศปรากฏในนิทานมหัศจรรย์นิทานประจำถิ่นและนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ และนิทานคติ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสานในประเด็นเกี่ยวกับประเภทของการลงโทษนั้น พบว่า การลงโทษที่อัศจรรย์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาได้แก่โทษตาย และการเนรเทศและกักขัง การลงโทษ 2 ประเภทหลังนี้มีจำนวนมากสอดคล้องกับในนิทานภาคเหนือ แต่การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษนั้นพบมากเฉพาะในนิทานภาคอีสาน อนึ่ง นำสังเกตว่าอนุภาคที่เกี่ยวกับการลงโทษที่อัศจรรย์ที่กล่าวถึงการถูกกินหรือเกิดความอดอยากนั้นก็พบมากเฉพาะในนิทานภาคอีสานด้วย

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับประเภทของรางวัลและโทษสรุปได้ว่า ในนิทานภาคอีสานนั้น รางวัลที่ปรากฏมากยังคงเป็นความร่ำรวยและคุ้มครองเช่นเดียวกับนิทานภาคเหนือ ส่วนการลงโทษที่ปรากฏมากคือการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษโทษตาย และการเนรเทศ อย่างไรก็ตาม รางวัลที่เกี่ยวข้องกับอาหารและการลงโทษโดยเกิดความอดอยากและการถูกกินนั้น เป็นลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานที่ต่างกับอนุภาคในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ

4.2.4. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

¹⁴⁹ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “กำพร้าคู่บออง: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 217.

¹⁵⁰ สมคิด ไชยวงศ์, “ท้าวสีทนมโนหราช: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5 : 1683.

¹⁵¹ พจนีย์ เฟ็งเปลี่ยน, “กันจือทาถู (กระเชอทะลุ): นิทานเขมร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1 : 155.

4.2.4.1. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล การกระทำที่ได้รับรางวัล และรางวัลที่ได้รับ พบเจื่อนใจของการได้รับรางวัลที่สำคัญดังนี้

ชนชั้นสูงเป็นผู้ให้รางวัลชนชั้นล่าง โดยให้รางวัลเพราะชนชั้นล่าง ทำความดีทางพุทธศาสนาคือการช่วยชีวิต ช่วยปกป้องบ้านเมือง และทำภารกิจยากได้สำเร็จ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ในนิทานจะเล่าว่า พระราชาเป็นผู้ให้รางวัลทุกตะหรือกำพร้าว การช่วยชีวิตนั้นเป็นการช่วยธิดาเจ้าเมือง รางวัลส่วนมากที่ได้รับคือการได้ครองเมืองซึ่งเป็นรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย และการได้ลูกสาวเจ้าเมืองเป็นคู่ครอง ชนชั้นสูงยังให้รางวัลแก่ชนชั้นสูงด้วยกันด้วย โดยเจ้าเมืองให้รางวัลแก่เจ้าชาย เพราะมีฤทธิ์และชนะเจ้าเมืองนั้นๆ รางวัลที่ได้รับคือการได้ครองเมืองและได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าเมือง

เจื่อนใจที่ปรากฏมากเป็นลำดับต่อมาคือ การที่สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลแก่ชนชั้นล่าง เพราะทำความดีทางพุทธศาสนาคือการช่วยชีวิต เป็นผู้ชนะการแข่งขัน และทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยในนิทานจะเล่าว่า ยักษ์หรือพญานาคให้รางวัลแก่ทุกตะหรือกำพร้าว เพราะได้รับการช่วยชีวิตจากทุกตะ หรือรบแพ้ทุกตะ โดยจะให้รางวัลเป็นทรัพย์สมบัติ การได้ครองเมือง และของวิเศษ ส่วนผู้ให้รางวัลที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะให้รางวัลแก่คนทั่วไปเพราะได้รับการบนบาน และเพราะเชื่อฟังพระอินทร์ นอกจากนี้ยังพบว่า ยักษ์ยังให้รางวัลแก่ตัวละครชนชั้นสูงที่เป็นเจ้าชายเพราะได้รับการช่วยชีวิต และรบแพ้เจ้าชาย โดยให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและของวิเศษ

เจื่อนใจที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 3 คือ การที่กรรมดีให้รางวัลชนชั้นล่าง เพราะทำความดีทางพุทธศาสนา ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลคือคนสามัญทั่วไป ความดีทางพุทธศาสนาที่กระทำคือการทำบุญทำทานโดยการให้อาหารเป็นสำคัญ รางวัลที่ได้รับประกอบด้วยรางวัลทางศาสนา คือการได้ขึ้นสวรรค์ การได้ความร่ำรวย และการรอดพ้นอันตราย กรรมดีปรากฏว่าให้รางวัลชนชั้นสูงรองลงมา โดยพบว่าได้รับรางวัลเพราะทำทานและได้ความร่ำรวยเป็นรางวัล

ดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีอนุภาคการให้รางวัลในนิทานภาคอีสานจำนวนหนึ่ง ที่เกี่ยวกับอาหารการกิน โดยเป็นทั้งการกระทำที่ได้รับรางวัลและเป็นรางวัลที่ได้รับ เมื่อศึกษาเจื่อนใจของการให้รางวัลในอนุภาคกลุ่มนี้ก็พบข้อสังเกตว่า ผู้ให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำความดีเกี่ยวกับอาหาร และผู้ที่ให้อาหารเป็นรางวัลส่วนมากเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ พระอินทร์ ยักษ์ ผี และพญานาค และยังพบว่า ผู้ที่ได้รับรางวัลส่วนมากก็เป็นชนชั้นล่างทั้งที่เป็นทุกตะหรือกำพร้าว และคน

ทั่วไป นอกจากนั้นยังมีผู้รับรางวัลที่เป็นยักษ์และสัตว์อีกจำนวนน้อย แต่ไม่มีผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นสูงเลย จึงเห็นได้ว่า อนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงอาหารการกินนั้นมีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติและชนชั้นล่าง นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ได้รับรางวัลกับรางวัลที่ได้รับก็พบว่า การช่วยชีวิตนั้น จะได้รับรางวัลตอบแทนเป็นการได้คุ้มครอง และการได้ครองเมืองเป็นสำคัญ และการทำความดีทางพุทธศาสนาจะได้รับรางวัลเป็นการได้ขึ้นสวรรค์และได้รับความร่ำรวย

4.2.4.2 เจื่อนใจของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานภาคอีสาน ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ถูกลงโทษ และโทษที่ได้รับ สามารถวิเคราะห์เจื่อนใจของการลงโทษหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของการลงโทษที่ปรากฏในนิทานได้ดังนี้

สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้เป็นผู้ลงโทษกันเองมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ลงโทษเพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว รองลงมาคือการเป็นกาลกิณี และการทำความผิดทางพุทธศาสนาในเรื่องการพูด เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบเจื่อนใจย่อยๆ ลงมาอีก คือ ในครอบครัวของชนชั้นสูง พ่อจะลงโทษลูกสาว เพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว ลงโทษลูกชายเพราะเป็นกาลกิณี และสามีลงโทษภรรยาเพราะการคบชู้และการเป็นกาลกิณี ส่วนในครอบครัวชนชั้นล่าง พ่อแม่ลงโทษลูกเพราะลูกกินมากหรือขี้เกียจ นอกจากนั้นยังพบการที่ถูกลงโทษพ่อแม่เพราะเรื่องอาหารด้วย การลงโทษที่พ่อแม่กระทำต่อลูกนั้นส่วนมากเป็นการเนรเทศออกจากเมืองหรือขับออกจากบ้าน แต่การลงโทษที่ลูกกระทำต่อพ่อแม่คือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ลงโทษส่วนมากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ แถน แม่โพสพ และเทวดา โดยเฉพาะพระอินทร์ อีกทั้งยังพบว่า พญานาคซึ่งเป็นอมมนุษย์ก็ปรากฏเป็นผู้ลงโทษจำนวนมากด้วย ขณะที่ยักษ์นั้นปรากฏเป็นผู้ลงโทษน้อย ชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษในนิทานมักเล่าว่าเป็นคนทั่วไป และเป็นคนหมู่มาก เช่น ชาวบ้านหรือชาวเมือง การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้ถูกลงโทษที่พบคือการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การไม่บูชาแถน การตีข้าว และการไม่ทำตามคำสอนของพระอินทร์ ส่วนพญานาคนั้นจะลงโทษเพราะคนกินเนื้อสัตว์เผือกซึ่งเป็นพญานาคแปลง การลงโทษที่อัศจรรย์ที่ปรากฏส่วนมากเป็นภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อคนหมู่มาก และเกิดจากอำนาจบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพญานาค เช่น เมืองล่ม มีงูลงมากินชาวเมือง เกิดโรคระบาด และเกิดความอดอยาก

ในนิทานภาคอีสานปรากฏว่าชนชั้นสูงลงโทษทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างจำนวนใกล้เคียงกัน เป็นการลงโทษเพราะทำความผิดฐานฆ่าและขโมย และถูกลงโทษโดยการประหารชีวิต ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า พระราชาลงโทษเจ้าชาย หรือพระราชาเมืองอื่น และลงโทษชนชั้นล่างที่เป็นทศตะหรือกำพร้า

กรรมชั่วปรากฏว่าลงโทษทั้งชนชั้นล่างและชนชั้นสูงจำนวนใกล้เคียงกัน โดยลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดทางพุทธศาสนา และในอนุภาคจะกล่าวเพียงว่าเป็นคนทั่วไปไม่ว่าผู้ใด หากทำความผิดทางพุทธศาสนาก็จะได้รับผลกรรมที่เป็นโทษทางพุทธศาสนา ก็คือต้องไปเกิดในภูมิที่ต่ำลง และตกนรก ส่วนชนชั้นสูงนั้นจะถูกอำนาจของกรรมลงโทษเพราะคิดประทุษร้ายผู้อื่นหรือฆ่าผู้อื่น ซึ่งจะถูกระงับเป็นการลงโทษ

เมื่อพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับ พบว่า การทำความผิดเรื่องชู้สาวนั้น มักจะถูกลงโทษให้ตายและถูกเนรเทศออกจากเมืองหรือขับออกจากบ้าน การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะถูกลงโทษอย่างอัศจรรย์ด้วยอำนาจวิเศษ การฆ่าหรือขโมยจะถูกลงโทษประหารและถูกลงโทษอย่างอัศจรรย์ การเป็นกาลกิณีจะถูกเนรเทศหรือขับออกจากบ้าน การทำความผิดเกี่ยวกับการพูดจะถูกลงโทษประหารและถูกเนรเทศ การทำความผิดทางพุทธศาสนาจะถูกลงโทษทางพุทธศาสนาและถูกลงโทษอย่างอัศจรรย์ และการทำความผิดเกี่ยวกับอาหารจะถูกลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาติ ตาย และถูกขับออกจากบ้าน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า มีอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับกรกิน และมีอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ถูกลงโทษ และโทษที่ได้รับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกินปรากฏอยู่มากในนิทานภาคอีสาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะพิจารณาเงื่อนไขของอนุภาคในกลุ่มนี้ด้วย พบว่า ผู้ที่ทำความผิดเกี่ยวกับอาหารการกิน แลผู้ที่ถูกลงโทษให้อดอยากหรือถูกจับกินส่วนมากเป็นชนชั้นล่างซึ่งเป็นชาวบ้านหรือชาวเมือง ส่วนผู้ที่ลงโทษนั้นส่วนมากเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ แถน แม่โพสพ ยักษ์ พญานาค และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ และส่วนมากจะลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ นอกจากนั้นยังพบว่า สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเองเพราะทำผิดเกี่ยวกับอาหารด้วย โดยเป็นการที่พ่อแม่ลงโทษลูกที่กินมาก และถูกลงโทษพ่อแม่ที่ทำให้ลูกไม่ได้กินอาหาร การลงโทษที่ปรากฏพบว่า พ่อแม่จะไล่ลูกออกจากบ้าน แต่ลูกจะฆ่าพ่อแม่ จึงจะเห็นได้ว่า อนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกินนี้มีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ภัยธรรมชาติ และเกี่ยวข้องกับพ่อแม่ ลูก ในครอบครัวอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ในการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานในประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ พบว่าเงื่อนไขของการให้รางวัลที่สำคัญคือ ชนชั้นสูงและสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะอมมนุษย์จะให้

เพราะรางวัลชนชั้นล่างได้ช่วยชีวิต โดยให้ความร่ำรวยและคุ้มครองเป็นรางวัล และในภาคอีสานยังมีเงื่อนไขของการให้รางวัลที่ไม่พบในนิทานภาคอื่นคือ สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลชนชั้นล่างที่ทำให้ความดีเกี่ยวกับเรื่องอาหาร และเป็นผู้ให้อาหารเป็นรางวัลแก่ชนชั้นล่างด้วย ส่วนในประเด็นเงื่อนไขของการลงโทษ เงื่อนไขที่พบมากคือ การที่สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเองเพราะทำ ความผิดเรื่องชู้สาว และลงโทษโดยการขับออกจากบ้านหรือออกจากเมือง รองลงมาคือการทำ สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยลงโทษให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ นอกจากนั้นยังมีเงื่อนไขที่พบเฉพาะในนิทานภาคอีสาน คือ การที่สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้น ล่างเพราะทำผิดเรื่องอาหารการกิน และลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาติหรือความอดอยาก และการที่ สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเพราะกินมากหรือทำให้มีกินไม่พอ ซึ่งจะถูกลงโทษโดยการขับออก จากบ้านและถูกฆ่าตาย

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสาน ทั้ง 4 หัวข้อที่กล่าวมา สามารถนำผลการศึกษามาสรุปเป็นตารางแสดงลักษณะที่สำคัญของอนุภาค การให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสาน

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
ผู้ให้รางวัล	1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. กรรมดี	ผู้ลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. กรรมชั่ว
ผู้รับรางวัล	1. ชนชั้นล่าง (ผู้ชาย) 2. ชนชั้นสูง	ผู้ถูกลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้หญิง) 2. ชนชั้นล่าง 3. ชนชั้นสูง
การกระทำที่ได้รับรางวัล	1. การช่วยชีวิต 2. ทำดีทางพุทธศาสนา (มีการกระทำที่ได้รับรางวัลที่เกี่ยวกับอาหารปรากฏในการกระทำที่ได้รับรางวัลหลายประเภท)	การกระทำที่ถูก ลงโทษ	1. ความผิดเรื่องชู้สาว 2. การทำผิดต่อสิ่งเหนือ ธรรมชาติ (เกี่ยวกับอาหาร) 3. การฆ่าและขโมย

ตารางที่ 4 ลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสาน (ต่อ)

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
รางวัลที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย 2. รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว 3. รางวัลที่เป็นอาหาร 	โทษที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ (เกี่ยวกับอาหาร) 2. โทษตาย 3. โทษเนรเทศและกักขัง
เงื่อนไขของการได้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อชนชั้นล่างช่วยชีวิตจะได้รับรางวัลจากชนชั้นสูง โดยให้ครองเมืองและให้แต่งงานกับธิดาเจ้าเมือง 2. เมื่อชนชั้นล่างช่วยชีวิตและทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะได้รับรางวัลจากสิ่งเหนือธรรมชาติโดยได้ทรัพย์สินและของวิเศษเป็นรางวัล 	เงื่อนไขของการลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิดเรื่องชู้สาว เป็นกาลกิณีและทำผิดเกี่ยวกับอาหารจะถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษ โดยการขับออกจากบ้านหรือเนรเทศออกจากเมือง

จากตารางสรุปลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่สำคัญ คือ สิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งพบมากทั้งในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่พบมากคือชนชั้นล่าง ส่วนผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวนั้นปรากฏมากที่สุดเช่นเดียวกับในนิทานของภาคอื่นๆ นอกจากนั้นยังพบว่า ตัวละครที่เป็นผู้ให้รางวัล ผู้ลงโทษ และผู้รับรางวัลส่วนมากเป็นผู้ชาย ในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่นั้นพบว่าต่างก็เป็นการทำดีและการทำชั่วตามคำสอนทางพุทธศาสนา รองลงมาคือความผิดเรื่องชู้สาว ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับและการลงโทษพบว่า รางวัลที่ปรากฏมากคือรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและรางวัลที่เป็นคู่ครองซึ่งพบมากในนิทานภาคอื่นๆ เช่นกัน ส่วนการลงโทษที่ปรากฏมากคือการลงโทษด้วย

อำนาจพิเศษ ซึ่งการลงโทษประเภทนี้ปรากฏมากที่สุดเฉพาะในนิทานภาคอีสานและภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า มีอนุภาคจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกินโดยเป็นทั้งการกระทำที่ได้รับรางวัล เป็นรางวัล เป็นการกระทำที่ถูกลงโทษ และเกี่ยวข้องกับโทษที่ได้รับ เรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินนี้พบจำนวนน้อยในนิทานภาคอื่นๆ ดังนั้น การที่ปรากฏมากในนิทานภาคอีสานจึงเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่สำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคอีสานในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำไปศึกษาร่วมกับผลการศึกษาอนุภาคดังกล่าวในนิทานภาคอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

1. นิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ
2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

5.1. นิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจาก สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1 - 15 พบว่ามีนิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 151 เรื่อง อนุภาคดังกล่าวปรากฏในนิทานหลายประเภท อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

5.1.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางปรากฏในนิทานประจำถิ่นมากที่สุด กล่าวคือ พบในนิทานประจำถิ่น 36 เรื่อง นิทานประจำถิ่นภาคกลางที่พบ อนุภาคดังกล่าวส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในท้องถิ่น พบ 18 เรื่อง เช่นเรื่อง **เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก**¹ ที่มีอนุภาค **หญิงมีประจำเดือนที่มีผิงมาเกาะ เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นมเหสี** และเรื่อง **พญาทอง - พญาพาน**² ที่มีอนุภาค **โทรทำนายว่าโอรสจะฆ่าพระบิดา พระบิดาจึงให้ลอยแพ** นอกจากนี้ยังมี นิทานประจำถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เชื่อว่าเคยเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ และเป็นที่มาของ ชื่อท้องถิ่น เช่นเรื่อง **ภูเขาทอง**³ ที่มีอนุภาค **คนไทยแข่งสร้างเจดีย์ชนะทหารพม่า ทหารพม่าจึงยกทัพกลับ** นิทานประจำถิ่นที่มีเนื้อหาอธิบายที่มาของสภาพภูมิประเทศของท้องถิ่น เช่นเรื่อง **ตาม่อง**

¹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก, ศาล," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4 (2542): 1659 - 1660.

² สุกัญญา ภัทธราชย์, "พญาทอง - พญาพาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8 (2542): 3825 - 2828.

³ วิชา ทรวงแสง, "ภูเขาทอง : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10 (2542): 4724.

เล่า⁴ ซึ่งอธิบายที่มาของเกาะต่างๆ มีอนุภาค *ชายเอาของจำนวนมากไปให้พ่อแม่ของหญิง พ่อแม่ของนางจึงยกนางให้* และนิทานประจำถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของท้องถิ่น เช่นเรื่อง *บ่อทอง – แสนขัน*⁵ ที่มีอนุภาค *คนโลภมาหาทอง จึงถูกลิงศักดิ์สิทธิ์ทำให้้วยน้ำบนบกจนตกลงและป่วยตาย* หนึ่ง เนื่องจากนิทานประจำถิ่นภาคกลางที่พบอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษมีโครงเรื่องขนาดสั้น ส่วนใหญ่นิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และผู้วิจัยยังพบว่า อนุภาคส่วนมากที่พบคืออนุภาคการลงโทษ กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 34 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 16 อนุภาค รวม 50 อนุภาค

5.1.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในตำนานปรัมปราเป็นลำดับ 2 ปรากฏ 34 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่าตำนานปรัมปราที่พบส่วนมากเป็นตำนานกำเนิดดาวต่างๆ ปรากฏ 23 เรื่อง ส่วนตำนานปรัมปราอื่นๆ เป็นตำนานเกี่ยวกับเทพปกรณัมฮินดูที่รับรู้อยู่ในสังคมไทย 7 เรื่อง และตำนานปรัมปราที่อธิบายที่มาของเมือง 4 เรื่อง ตำนานที่กล่าวถึงกำเนิดดวงดาวก็เช่นเรื่อง *ตำนานดาวฤกษ์วิชา*⁶ ที่มีอนุภาค *ศิษย์ทำชู้ภรรยาอาจารย์ อาจารย์จึงฆ่าตาย และเมื่อศิษย์ไปเกิดในท้องวัว อาจารย์ก็ตามไปฆ่าอีก* ตำนานเกี่ยวกับเทพปกรณัมฮินดูเช่นเรื่อง *แม่พระคงคา*⁷ มีอนุภาค *กษัตริย์หาว่าฤๅษีขโมยม้า ฤๅษีจึงลี้มตาเผากษัตริย์ตายหมด* ส่วนตำนานอธิบายความเป็นมาของเมืองก็เช่นเรื่อง *เมืองศรีเทพ*⁸ ที่มีอนุภาค *เด็กทำให้ฤๅษีตาย ฤๅษีจึงสาปให้คนในเมืองเป็นอหิวาตกโรคตายหมด* เนื้อเรื่องของตำนานปรัมปราที่พบมีขนาดสั้น นิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และพบว่าปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล คือ มีอนุภาคการลงโทษ 31 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 17 อนุภาค รวม 48 อนุภาค

⁴ ประคอง นิมมานเหมินท์, “ตามองเล่า : นิทาน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2288 - 2289.

⁵ ระวีวรรณ แสงวันฉน์, “บ่อทอง – แสนขัน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3145.

⁶ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, “ดาว: ตำนาน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2089 - 2090.

⁷ ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา, “ใจเป็นแม่พระคงคา: สำนวน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4 (2542): 1667 - 1668.

⁸ สุรศักดิ์ สิริไพบูลสินธุ์, “เมืองศรีเทพ: ตำนาน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 5197.

5.1.3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ของภาคกลาง 27 เรื่อง แต่นิทานมหัศจรรย์มีโครงเรื่องยาว ดังนั้นในนิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษหลายอนุภาค กล่าวคือ ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล 32 อนุภาค และปรากฏอนุภาคการลงโทษ 47 อนุภาค รวม 80 อนุภาค มากกว่าอนุภาคที่ปรากฏในนิทานประเภทอื่นๆ ตัวอย่างเช่นในนิทานเรื่อง**สังข์ทอง**⁹ มีอนุภาคดังนี้

- มเหสีรักยาศิลจึงได้บุตร
- มเหสีคลอดลูกเป็นหอยสังข์ จึงถูกขับออกจากเมือง
- เจ้าหญิงเลื่องเงาะเป็นสามี เจ้าเมืองจึงให้ไปอยู่กระท่อมปลาช่อน
- เจ้าชายศศิธรรักษาเมืองไว้ได้ เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง

ตัวอย่างอนุภาคข้างต้นเรียงลำดับตามที่ปรากฏในนิทาน กล่าวคือ ปรากฏทั้งตอนต้นเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนท้ายเรื่อง อนุภาคที่ปรากฏตอนต้นเรื่องแสดงกำเนิดของตัวละครเอก และเหตุที่ทำให้ถูกขับออกจากเมือง อนุภาคที่ปรากฏตอนกลางเรื่องเกี่ยวข้องกับการได้คู่ครองของตัวละครเอก และอนุภาคที่ปรากฏตอนท้ายเรื่องเป็นอนุภาคการให้รางวัลที่แสดงให้เห็นความสามารถของตัวละครเอกและแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ทำดีจะได้รับรางวัลตอบแทนในที่สุด จึงจะเห็นได้ว่า อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเป็นอนุภาคที่สำคัญในนิทานมหัศจรรย์

5.1.4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางปรากฏในนิทานศาสนา 23 เรื่อง ประกอบด้วยนิทานศาสนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญทางพุทธศาสนาและพุทธประวัติ 9 เรื่อง เช่นเรื่อง **พระกัจจายนะ**¹⁰ ที่มีอนุภาค **ชายคิดมิดิมีร้ายกับพระ** จึงกลายเป็น **หญิงทันที** นิทานชาดก 8 เรื่อง เช่นเรื่อง **แก่นจันทร์**¹¹ ที่มีอนุภาค **บัณฑิตสละเลือดเนื้อเพื่อปิดทองพระพุทธรูป** **พระอินทร์จึงทำให้ฟื้น** และมีนิทานของศาสนาอิสลาม 1 เรื่อง คือเรื่อง **วันอาชูรอ**¹² ที่

⁹ มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "สังข์ทอง, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6619 - 6621.

¹⁰ ประคอง นิมมานเหมินท์, "พระกัจจายนะ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9 (2542): 3890 - 3891.

¹¹ ศรีศิลป์ บุญขจร, "แก่นจันทร์, กลอนสวด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1 (2542): 464 - 465.

¹² วิชา ทรวงแสง, "วันอาชูรอ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13 (2542): 6069.

มีอนุภาค *คนไม่มีศรัทธาในพระอัลเลาะห์ พระอัลเลาะห์จึงทำให้เกิดน้ำท่วม* นอกจากนั้นยังมีนิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ 3 เรื่อง ทุกเรื่องมีเนื้อกล่าวถึงที่มาของประเพณีทางพุทธศาสนา เช่นเรื่อง *ตัดบาตรดอกไม้*¹³ ที่มีอนุภาค *นายมาลาเอาดอกไม้ไปถวายพระพุทธเจ้า พระราชาจึงให้ลาภศบวิวารมาก* และนิทานศาสนาที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ แต่มีตัวละครเอกเป็นพระโพธิสัตว์ 1 เรื่อง คือเรื่อง *บุญทนางค์*¹⁴ ที่มีอนุภาค *เจ้าหญิงแต่งงานกับชายเขี้ยวใจ เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง* นิทานศาสนาภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษส่วนมากมีโครงเรื่องขนาดสั้น ดังนั้นในนิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และพบว่าปรากฏอนุภาคทั้ง 2 ประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล 15 อนุภาค และอนุภาคการลงโทษ 19 อนุภาค

5.1.5. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานคติ 12 เรื่อง นิทานคติที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมีเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นการประพடுத்தันที่ดีและไม่ดีในแง่ต่างๆ เช่น การเป็นคนขยันหมั่นเพียร เช่นเรื่อง *คนหมั่นขยันย่อมจะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก* ที่มีอนุภาค *เศรษฐีเห็นว่าชายขยันจะหาทรัพย์ได้มากจึงยกลูกสาวให้*¹⁵ การเป็นคนอกตัญญู เช่นเรื่อง *เห็นกงจักรเป็นดอกบัว*¹⁶ มีอนุภาค *ลูกทูปตีแม่ จึงถูกจักรกรดปั่นบนศีรษะ* เป็นต้น นิทานคติที่พบมีเนื้อเรื่องไม่ยาว ดังนั้นในนิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษไม่เกิน 2 อนุภาค และยังพบว่า มีอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 11 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 4 อนุภาค

5.1.6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางปรากฏในนิทานอธิบายเหตุ 10 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุที่พบอนุภาคดังกล่าวมีทั้งนิทานที่มีเนื้อหาอธิบายธรรมชาติของสัตว์ ที่มาของประเพณี ที่มาของสิ่งของ ที่มาของปรากฏการณ์ธรรมชาติ และที่มาของอาการผี

¹³ ประคอง นิมมานเหมินท์, "ตัดบาตรดอกไม้: ประเพณี," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2255.

¹⁴ ศรีศิลป์ บุญขจร, "บุญทนางค์, กลอนสาว," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8: 3396 - 3397.

¹⁵ วิชา ทรวงแสง, "คนหมั่นขยันย่อมจะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 849.

¹⁶ ศักดิ์ศรี เข้มนัดดา, "เห็นกงจักรเป็นดอกบัว: สำนวน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15 (2542): 7215 - 7216.

อำ เช่นเรื่อง หมาเป็นศัตรูกับแมว¹⁷ มีอนุภาค *แมวให้พรแก่เจ้าของ เจ้าของจึงให้ออนบนบ้าน* และเรื่อง รักยม¹⁸ ที่มีอนุภาค *พระราชพรากคนรักของขุนนาง ขุนนางจึงฆ่าพระราช* เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคการลงโทษปรากฏในนิทานอธิบายเหตุผลมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 11 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 5 อนุภาค

5.1.7. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี นิทานเข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานชีวิต

นอกจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจะปรากฏในนิทานทั้ง 6 ประเภทข้างต้นแล้ว อนุภาคดังกล่าวยังปรากฏในนิทานมุขตลก นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี นิทานเข้าแบบ นิทานวีรบุรุษ และนิทานชีวิตอีกด้วย แต่ปรากฏเพียงประเภทละ 1 – 2 เรื่อง รวม 8 เรื่อง จากการศึกษาพบว่า ในนิทานมุขตลกนั้น ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลมากกว่าอนุภาคการลงโทษ ส่วนนิทานประเภทอื่นๆ ปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานประเภทต่างๆ เหล่านี้เช่น

- เถรดูหมิ่นแม่ย่า เจ้าเมืองจึงสร้างวัดให้¹⁹
- หลานไม่เฝ้าถั่วงา ขายกับตาจึงดำตี²⁰
- ขอมจะฆ่าพระร่วง พระร่วงจึงสาปให้กลายเป็นหิน²¹
- ชายโลก ศีจึงทำให้เรื่องมตาย²²
- หมึงสองใจ พระราชาจึงให้ประหาร²³

กล่าวโดยสรุป นิทานพื้นบ้านภาคกลางที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่พบมากที่สุดคือนิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา และนิทานมหัศจรรย์ และมีข้อสังเกตว่านิทานประจำถิ่นที่พบอนุภาคดังกล่าวส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในท้องถิ่น และตำนาน

¹⁷ วิชา ทรวงแสง, "หมาเป็นศัตรูกับแมว : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15 (2542): 7000 - 7001.

¹⁸ ประคอง นิมมานเหมินท์, "รักยม," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12 (2542): 5462.

¹⁹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "อาจารย์ทอง: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15 (2542): 7376 - 7378.

²⁰ ประคอง นิมมานเหมินท์, "ขายกะตา: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 5363 - 2364.

²¹ สุกัญญา ภัทรราชย์, "พระร่วง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 4179 - 4187.

²² วิชา ทรวงแสง, "ปู่โสม, นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8 (2542): 3709.

²³ มนัส โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสภา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 654 - 659.

ปริมปราที่พบส่วนมากเป็นตำนานดาวและเทพปกรณัมฮินดู นอกจากนี้ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางยังปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 169 อนุภาค และมีอนุภาคการให้รางวัล 101 อนุภาค และพบว่า นิทานเกือบทุกประเภทปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล ยกเว้นนิทานมหัศจรรย์ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและอนุภาคการลงโทษจำนวนใกล้เคียงกัน อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่รวบรวมได้นั้น จะนำไปศึกษาลักษณะของอนุภาคในหัวข้อต่อไป

5.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ในหัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางในแต่ละประเด็นเป็นหัวข้อใหญ่ดังนี้

5.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง พบว่ามีตัวละครประเภทสำคัญที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และมีบทบาทเป็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ คือ ชนชั้นสูง ชนชั้นล่าง สมาชิกในครอบครัว และสิ่งเหนือธรรมชาติ ตัวละครประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) **ตัวละครชนชั้นสูง** ตัวละครชนชั้นสูงที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ประกอบด้วย ตัวละครเจ้าเมือง เจ้าชาย ธิดาเจ้าเมือง มเหสี มเหสีรอง ขุนนาง และเศรษฐี ตัวละครประเภทนี้ปรากฏเป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายฆ่าเสือโคร่ง พระราชาจึงยกลูกสาวให้²⁴
- เจ้าชายสร้างถนนไปบรรจบเมืองเจ้าหญิงได้ เจ้าเมืองจึงยกนางให้²⁵
- เศรษฐีเห็นว่าชายขยันจะหาทรัพย์ได้มากจึงยกลูกสาวให้²⁶

²⁴ นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2083.

²⁵ วิเชียร อธิโนบุญวัฒน์, "ดงแม่นางเมือง: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2041 - 2042.

- ขุนนางนำช้างเผือกมาถวายพระราชชา พระราชาจึงตั้งเป็นเจ้าเมือง²⁷
- ทหารทิ้งราชการไปหาเมีย เจ้าเมืองจึงให้จำคุก²⁸
- เจ้าชายค่าทอนบุตรฤๅษี บุตรฤๅษีจึงสาปให้เป็นจันฑาล²⁹

ข) ตัวละครชนชั้นล่าง ตัวละครชนชั้นล่างที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางประกอบด้วย ชายสามัญ หึงสามัญ และชาวเมือง นอกจากนี้ยังปรากฏตัวละครชนชั้นล่างที่ระบุว่าเป็นเด็ก หรือเป็นคนแก่อีกด้วย น่าสังเกตว่าตัวละครชนชั้นล่างที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมิได้ระบุชัดว่าเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน เช่น ทูตตะ หรือกำพร้า เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายช่วยชีวิตหัวหน้าโจร หัวหน้าโจรจึงยกลูกสาวให้³⁰
- ชายให้ปลาร้ารักษาโรคเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้รางวัล³¹
- เจ้าเมืองคิดฆ่าชาวเมืองบูชายัญ ชาวเมืองจึงขับให้เป็นจันฑาล³²
- หึงไม่ยอมเป็นเมียเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ไปทำครัว³³

ค) ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ชาย ลูกสาว สามี ภรรยา ชายชู้ พ่อตา และลูกเขย ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเหล่านี้ปรากฏทั้งในครอบครัวชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง กล่าวคือ ในครอบครัวชนชั้นสูงนั้น พ่อ แม่ ลูก คือ เจ้า

²⁶ วิชา ทรวงแสง, “คนหมั่นขยันย่อมจะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก: นิทาน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 849.

²⁷ วิจารณ์ ปิณฑานิช, “มโนรมย์: อ่าเกอ,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10 (2542): 4786 - 4787.

²⁸ มนต์ โอภากุล, “ขุนช้างขุนแผน, เสภา,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

²⁹ สักดิ์ศรี เข้มนัดดา, “ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น, ส่วนวน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 646 - 648.

³⁰ บุญผา พงษ์ไพบูลย์, “เจ้าแม่บัวคลี่, ศาล,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4 (2542): 1657 - 1658.

³¹ ปรมินทร์ จารูร, “นายพุทโธ: นิทาน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3024 - 3025.

³² สุวัฒนา วรณรังษี, “จันทกุมารชาดก,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1401 - 1402.

³³ สักดิ์ศรี เข้มนัดดา, “ดอกพิกุลร่วง,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2059 - 2060.

เมือง มเหสี และโอรสธิดานั้นเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากบทบาทของตัวละครที่เป็นบทบาทต่อครอบครัว ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงตัวละครประเภทนี้ เช่น

- เจ้าเมืองรู้ว่าเด็กชายเป็นลูกจึงให้ครองเมือง³⁴
- เจ้าชายขอตายแทนบิดา พญานาคจึงมาช่วยและให้ครองสมบัติ³⁵
- ภรรยาเฝ้าศพสามี พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามีให้³⁶
- เจ้าหญิงถูกใส่ความว่ารักคนง่อย เจ้าเมืองจึงให้แต่งงานกับคนง่อย³⁷
- เจ้าชายลอบเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะประหาร³⁸
- หลานไม่เฝ้าถ่วงฯ ขยายมายาค่ำ ตามาตาดิ³⁹

ง) ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางประกอบด้วย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา อมนุษย์ เทพเจ้าทางศาสนาพราหมณ์ และผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏส่วนมากไม่กล่าวอย่างชัดเจนว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร แต่มีอำนาจเหนือธรรมชาติในการให้คุณให้โทษ นอกจากนั้นยังกล่าวว่าเป็นนางไม้ หรือเป็นเจ้าพ่อ เทวดาที่ปรากฏในนิทานคือพระอินทร์ อมนุษย์ที่พบคือ ยักษ์ พญานาค ครุฑ และพิทยาธร ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษ และผู้ถูกลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ฤาษีบำเพ็ญบะอยู่หลายปี พระนารายณ์จึงให้พรให้มีทรัพย์⁴⁰
- ครุฑไม่ดื่มน้ำอมฤตโดยพลการ พระนารายณ์จึงยกเป็นมิตรและให้พร⁴¹
- นางนาคใส่ความพระราชา พญานาคจึงให้ไปปรับใช้พระราชา⁴²

³⁴ สุกัญญา ภัทรราชย์, "พระร่วง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 4179 - 4187.

³⁵ นิยะดา เหล่าสุนทร, "กลบทศิริวิบุลยกิติ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1 (2542): 159 - 161.

³⁶ สัตยัญลักษณ์ มณีใส, "จันทร์กนิชนาคำฉันท์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1395 - 1401.

³⁷ สานติ ภัคดีคำ, "พระทินวงศ์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9 (2542): 3962 - 3964.

³⁸ ศรีศิลป์ บุญขจร, "สุวรรณกุมารหรือสุวรรณหงษ์ยนต์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6837 - 6838.

³⁹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "ชายกะตา: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11: 5363 - 2364.

⁴⁰ ประคอง นิมมานเหมินท์, "กวน, ท้าว," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1 (2542): 408 - 410.

⁴¹ จตุพร มีสกุล, "ครุฑ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 877 - 882.

⁴² สุกัญญา ภัทรราชย์, "พระร่วง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 4179 - 4187.

- หากไม่ทำบุญให้วิญญาณเจ้าพ่อ จะล้มป่วย⁴³
- พลีจะครองโลก พระนารายณ์จึงให้ไปอยู่บาดาล⁴⁴

อนึ่ง ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางยังปรากฏอนุภาคที่ไม่กล่าวถึงผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษ แต่กล่าวว่าตัวละครที่ทำดีหรือทำผิดได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากการกระทำของตนเอง โดยมีได้มีตัวละครอื่นเป็นผู้ให้คุณให้โทษ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเรื่อง “กรรม” ทางพุทธศาสนา ดังนั้นในนิทานพื้นบ้านภาคกลางก็ปรากฏว่ากรรมดีและกรรมชั่วถูกใช้เพื่ออธิบายที่มาของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- มเหสีรักยาศิลจึงได้บุตร⁴⁵
- ผู้ที่ปล่อยนกปล่อยปลาจะมีอายุยืน⁴⁶
- ลูกทุบตีแม่ จึงถูกจักรกรดปั่นบนศิระ⁴⁷
- พระราชาฆ่าคนมาก จึงเป็นโรคผิวหนัง⁴⁸

ตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ประเภทต่างๆ รวมถึงกรรมดีและกรรมชั่ว ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางนี้ สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ได้ดังนี้

ในส่วนของอนุภาคการให้รางวัลนั้น ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือชนชั้นสูง รองลงมาคือ กรรมดี และ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตามลำดับ ชนชั้นสูงที่ปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลมากที่สุดคือ พระราชา หรือเจ้าเมือง ส่วนชนชั้นสูงอื่นๆ คือ เศรษฐี เจ้าชาย เจ้าหญิง และขุนนางนั้นปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลจำนวนน้อย และพบว่าชนชั้นสูงที่เป็นผู้ให้รางวัลส่วนมากเป็นผู้ชาย สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ให้รางวัล พบว่าเป็น อมนุษย์ เทพเจ้าฮินดู และเทวดา จำนวนเท่าๆ กัน อมนุษย์ที่

⁴³ ปรีศนา สารานุกรม, “เจ้าพ่อปลัดจ่าง, ศาล,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1649.

⁴⁴ สักดิ์ศรี เข้มนัดดา, “ช่างสามชุม: ล้านวน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 5357 - 5358.

⁴⁵ พิมพ์ภรณ์ นุอำหมีด, “สุธนูคำฉันท,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6813 - 6816.

⁴⁶ ฉวีวรรณ ควรแสง, “มอญปากลัด,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 4913.

⁴⁷ สักดิ์ศรี เข้มนัดดา, “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว: ล้านวน,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15: 7215 - 7216.

⁴⁸ ประคอง นิมนานเหมินท์, “พระกวนอิม,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9 (2542): 3887 - 3890.

ให้รางวัลคือ พญานาค ยักษ์ และพิทยาธร เทพเจ้าอินคูล คือ พระนารายณ์ และพระอิศวร ส่วนเทวดานั้น มีทั้งเทวดาที่เป็นเทพารักษ์ พระอินทร์ และ กบิลพรหม

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากที่สุดคือ ชนชั้นล่าง รองลงมาคือ ชนชั้นสูง นอกจากนั้นเป็นผู้รับรางวัลอื่นๆ ที่ปรากฏน้อยกว่า 7 อนุภาค ชนชั้นล่างที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลมากที่สุดคือ ชายสามัญซึ่งในนิทานมิได้ระบุว่ายากจนหรือกำพร้าเหมือนที่พบในนิทานภาคอื่นๆ รองลงมาคือ หญิงสามัญ หรือหญิงชาวบ้าน นอกจากนั้นยังมีชนชั้นล่างที่เป็นผู้รับรางวัลอื่นๆ ที่ปรากฏจำนวนน้อยอีกด้วย เช่น เด็ก หรือนายทหารชั้นผู้น้อย ส่วนชนชั้นสูงที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลมากที่สุดคือ เจ้าชาย รองลงมาคือ เจ้าเมือง มเหสี เศรษฐี และขุนนาง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลว่าผู้ให้รางวัลประเภทใด ให้รางวัลแก่ผู้รับรางวัลประเภทใดบ้าง ก็พบว่า ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูง กรรมดี และผู้ให้รางวัลอื่นๆ ต่างก็ให้รางวัลแก่ผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นล่างมากที่สุดเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นชนชั้นสูงยังให้รางวัลแก่ชนชั้นสูงด้วยกันเองอีกด้วย และสิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างและชนชั้นสูงจำนวนใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาค พบว่า เป็นการที่เจ้าเมืองหรือพระราชาก็ให้รางวัลแก่ชายสามัญมากที่สุด ส่วนกรรมดีให้รางวัลแก่ชายสามัญ หญิงสามัญ และคนทั่วไป และในรายละเอียดของอนุภาคที่มีสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ให้รางวัลนั้น พบว่า อมนุษย์ให้รางวัลแก่เจ้าชาย เทพเจ้าอินคูลให้รางวัลแก่มนุษย์ และเทวดาให้รางวัลแก่ชนชั้นล่าง อนึ่ง จะเห็นได้ว่า ชนชั้นสูงซึ่งเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และชนชั้นล่างที่เป็นผู้รับรางวัล ส่วนมากเป็นผู้ชาย

เมื่อพิจารณาอนุภาคการลงโทษ พบว่าในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษนั้น ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัว รองลงมาคือ สิ่งเหนือธรรมชาติ ชนชั้นสูง และกรรมชั่ว ตามลำดับ สมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏเป็นผู้ลงโทษมากที่สุดคือ สามี รองลงมาคือ ซึ่งผู้ลงโทษที่เป็นสามีและพ่อนี้ ปรากฏมากทั้งในครอบครัวชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง สิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏเป็นผู้ลงโทษมากที่สุดคือ เทพเจ้าต่างๆ ซึ่งเทพเจ้าอินคูล ปรากฏมากที่สุด ประกอบด้วย พระนารายณ์ พระอิศวร ท้าวอัชบาล พระอังคาร และพระอุมา นอกจากนั้นยังมีเทพเจ้าอื่นๆ คือ เง็กเซียนฮ่องเต้ และพระอัลเลาะห์ และเทพเจ้าที่ไม่ระบุชื่อ สิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏเป็นผู้ลงโทษมากรองลงมาคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีได้ระบุลักษณะแต่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ผู้วิจัยยังพบว่าชนชั้นสูงที่เป็นผู้ลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางคือ พระราชาหรือเจ้าเมืองเท่านั้น ไม่ปรากฏชนชั้นสูงอื่นๆ เป็นผู้ลงโทษ

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัว รองลงมาคือ ชนชั้นสูง ชนชั้นล่าง สิ่งเหนือ

ธรรมชาติ และผู้ถูกลงโทษอื่นๆ ตามลำดับ สมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษส่วนมากคือ ภรรยา และลูกสาว ซึ่งผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า เป็นธิดาเจ้าเมืองมากกว่าลูกสาวชาวบ้านทั่วไป ส่วนผู้ถูกลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงนั้น พบว่าเป็นพระราชหรือเจ้าเมืองทั้งสิ้น ชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษนั้นพบว่าเป็นคนทั่วไป ชาวบ้าน และชายสามัญ ปราภฏจำนวนใกล้เคียงกัน สิ่งเหนือธรรมชาติที่ถูกลงโทษ พบว่าเป็นอมนุษย์ โดยเฉพาะยักษ์ และเทพเจ้าอินดู คือ ราหู กามเทพ และพระอิศวร

เมื่อพิจารณาว่าผู้ลงโทษประเภทใดลงโทษผู้ถูกลงโทษประเภทใดบ้างก็พบว่า สมาชิกในครอบครัวลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยกันเอง โดยพบว่าส่วนมากเป็นการที่สามีลงโทษภรรยา และพ่อลงโทษลูกสาว สิ่งเหนือธรรมชาติ ชนชั้นสูง และกรรมชั่วต่างก็ลงโทษผู้ที่เป็นชนชั้นสูงซึ่งคือเจ้าเมืองมากที่สุด ส่วนในกลุ่มผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษอื่นๆ นั้น พบว่าเป็นการที่อาจารย์ลงโทษลูกศิษย์ สัตว์ลงโทษสัตว์ด้วยกันเอง และฤๅษีลงโทษชนชั้นสูง และชนชั้นล่างลงโทษสัตว์ ชนชั้นสูง และชนชั้นล่างด้วยกันเอง

กล่าวโดยสรุป ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคกลางคือชนชั้นสูง กรรมดี และสิ่งเหนือธรรมชาติ ผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากคือ ชนชั้นล่าง ส่วนในอนุภาคการลงโทษนั้น ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากคือสมาชิกในครอบครัวและสิ่งเหนือธรรมชาติ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษพบว่า ชนชั้นสูงและกรรมดีต่างก็ให้รางวัลชนชั้นล่างมากที่สุด สมาชิกในครอบครัวลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยกันเอง และสิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างมากที่สุด อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่ลงโทษสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยกันเองนั้น เป็นการที่เทพเจ้าอินดูลงโทษอมนุษย์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ปรากฏในนิทานของภาคอื่นๆ

5.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ในหัวข้อนี้กล่าวถึงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ โดยกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

5.2.2.1. การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการวิเคราะห์อนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผู้วิจัยพบว่ามีการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมาก คือ การทำความดีทางพุทธศาสนา การช่วยปกป้องบ้านเมือง การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน และการมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษ การกระทำที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) การทำความดีทางพุทธศาสนา การทำความดีทางพุทธศาสนาเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยมที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง การทำความดีทางพุทธศาสนาที่พบประกอบด้วย การทำทาน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยเฉพาะการช่วยชีวิต การถือศีล การฟังธรรม การมีความกตัญญู การเจริญเมตตาภาวนา และการแสดงธรรม ซึ่งเป็นการทำความดีตามคำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 10 จากการศึกษายังพบว่า การทำทานและการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง กล่าวถึงการทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในนิทานศาสนาเป็นสำคัญ นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานอธิบายเหตุ นิทานมหัศจรรย์ นิทานประจำถิ่น นิทานคติ และตำนานปรัมปราอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ผู้ที่ปล่อยนกปล่อยปลาจะมีอายุยืน⁴⁹
- ชายช่วยชีวิตหัวหน้าโจร หัวหน้าโจรจึงยกลูกสาวให้⁵⁰
- เจ้าชายช่วยชีวิตพิทยากร พิทยากรจึงให้พระขรรค์⁵¹
- พรานหนึ่งให้น้ำอ้อยเป็นทานแก่ผู้เดินทาง 2 หมื่นปี จึงไปเกิดเป็นเทวบุตร⁵²
- ชายใส่บาตรด้วยข้าวขาว จึงเกิดเป็นเทวบุตรสีเงินสีทอง⁵³
- บัณฑิตสละเลือดเนื้อเพื่อปิดทองพระพุทธรูป พระอินทร์จึงทำให้ฟื้น⁵⁴
- มเหสีรักยาศิลจึงได้บุตร⁵⁵
- ภิกษุเจริญเมตตา เทวดาจึงไม่หลอกหลอน⁵⁶
- ชายแสดงธรรมให้พญาพัง พญาจึงยกเมืองและลูกเมียให้⁵⁷

⁴⁹ จีวีวรรณ ควรแสวง, "มอญปากลัด", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11: 4913.

⁵⁰ มนต์ โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสภา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

⁵¹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "สมุทรโฆษคำฉันท์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6475 - 6478.

⁵² ประคอง นิมมานเหมินท์, "กุเวร, ท้าว," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1: 408 - 410.

⁵³ วิชา ทรวงแสวง, "ราหูจับจันทร์ : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12: 5500 - 5501.

⁵⁴ ศรีศิลป์ บุญขจร, "แก่นจันทร์, กลอนสาวด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1: 464 - 465.

⁵⁵ มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "สังข์ทอง, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6619 - 6621.

⁵⁶ สังคม ศรีราช, "บทสวดมนต์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7: 3078.

⁵⁷ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2088 - 2089.

ข) การช่วยปกป้องบ้านเมือง การช่วยปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 2 ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง การช่วยปกป้องบ้านเมืองที่พบในนิทานนั้น ส่วนมากเป็นการรบกับข้าศึกศัตรูจากเมืองอื่น และการปราบยักษ์และสัตว์ที่เป็นภัยคุกคามชาวเมือง นอกจากนี้ยังมีการแจ้งข่าวของข้าศึก การปกป้องเจ้าเมือง และการตอบปัญหาธรรมหรือศีลเพื่อมิให้ถูกชิงเมืองอีกด้วย อนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงการช่วยปกป้องบ้านเมืองนี้ ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ ปรากฏ 8 อนุภาค และปรากฏในนิทานชีวิตมากรองลงมา นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานมุขตลก และตำนานปรัมปราอยู่บ้าง ตัวอย่างอนุภาคมีดังนี้

- ลูกชายช่วยอาสาศึก พระราชาจึงยกโยไทยให้พ่อของเขา⁵⁸
- ชายฆ่ายักษ์ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้⁵⁹
- ชายฆ่าเสือโคร่ง พระราชาจึงยกลูกสาวให้⁶⁰
- ชายปราบจระเข้ เศรษฐีจึงยกลูกสาวและทรัพย์ให้⁶¹
- เจ้าชายคิดลิขนะรักษาเมือง เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง⁶²

ค) การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน การเป็นผู้ชนะการแข่งขันปรากฏมากเป็นลำดับ 3 จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากเป็นการชนะการแข่งขันต่างๆ การแข่งขันที่พบคือ การแข่งสร้างเจดีย์ แข่งประลองศร แข่งชนไก่ แข่งตอบปัญหา แข่งลากเกวียน และแข่งพายเรือ นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงการรับชนะและการชนะพนันอีกด้วย อนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นผู้ชนะแล้วได้รับรางวัลปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ ปรากฏ 5 อนุภาค และยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ และนิทานศาสนาอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- โคลลากเกวียนชนะ ชาวเมืองจึงเอารางวัลมาให้มาก⁶³

⁵⁸ มนต์ โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสภา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

⁵⁹ ลักขณา ไคววัฒน์, "ลาวี, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 985 - 988.

⁶⁰ นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2083.

⁶¹ ลลอง สุวรรณโรจน์, "ชาละวัน: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4 (2542): 1819 - 1820.

⁶² มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "สังข์ทอง, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6619 - 6621.

⁶³ จตุพร มีสกุล, "โคนันทิวาส," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1187 - 1188.

- ชายพายเรือถึงเส้นชัยก่อนจึงได้แข่งกับลูกสาวเศรษฐี⁶⁴
- เจ้าชายชนะการประลองศร เจ้าเมืองจึงยกเจ้าหญิงให้⁶⁵
- เจ้าชายรบชนะเจ้าชายอีกเมืองหนึ่ง เจ้าเมืองนั้นจึงยกธิดาให้⁶⁶

ง) การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยมที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 4 ภารกิจยากที่พบในนิทานนั้น มีทั้งภารกิจที่ใช้กำลังหรืออิทธิฤทธิ์ คือ การยกธนู และการชะลอเขาพระสุเมรุ ภารกิจตามหาของหรือตามหาคน ภารกิจที่ใช้ปัญญา คือ การตอบปัญหา การเล่นนิทานไม่รู้จบ และการทำให้เจ้าหญิงพูดด้วย นอกจากนี้ยังพบภารกิจเกี่ยวกับการสร้างสิ่งที่สร้างได้ยาก คือการสร้างถนนไปบรรจบเมืองอีกเมืองหนึ่ง นำสังเกตว่า ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางไม่ปรากฏภารกิจสร้างสะพานเงินสะพานทอง ซึ่งเป็นภารกิจยากที่พบมากในนิทานของภาคอื่นๆ อนุภาคที่กล่าวถึงการทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานมุขตลก นิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา และนิทานเข้าแบบอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคมีดังนี้

- หญิงเก็บว่าวของเจ้าชายได้ เจ้าชายจึงต้องแต่งงานด้วย⁶⁷
- เจ้าชายยกธนูได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้⁶⁸
- เจ้าชายสร้างถนนไปบรรจบเมืองเจ้าหญิงได้ เจ้าเมืองจึงยกนางให้⁶⁹
- ราชสีห์ไม่กินสัตว์ตัวที่เล่นนิทานไม่รู้จบได้⁷⁰
- หากเจ้าเมืองตอบปัญหาได้ เจ้าเมืองที่ถามจะยกเมืองให้⁷¹

⁶⁴ วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์, "บ้านเกษียะ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3298 - 3299.

⁶⁵ ประคอง นิมมานเหมินท์, "สมุทร โขมคำฉันท์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6475 - 6478.

⁶⁶ สานติ ภัทลิต้า, "พระทิววงศ์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 3962 - 3964.

⁶⁷ อัครวิทย์ เรื่องรอง, "แก้วหน้าม้า," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1 (2542): 474 - 478.

⁶⁸ พิมพ์ภรณ์ นุอำหัมภ์, "สุธนูคำฉันท์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6813 - 6816.

⁶⁹ วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์, "ดงเม่นางเมือง: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2041 - 2042.

⁷⁰ วิชา ทรวงแสง, "เรื่องไม่รู้จบ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12 (2542): 5677.

⁷¹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "อาจารย์ทอง : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15: 7376 - 7378.

ฅ) การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษ เนื้อหาของอนุภาคที่กล่าวถึงการมีฤทธิ์หรือมีความสามารถนั้น จะเล่าว่าตัวละครมีฤทธิ์หรือมีวิชา และบางอนุภาคก็ระบุความสามารถ คือ การแต่งกลอน การบังคับช้าง การรักษาโรค และการทำนายโชคชะตาได้แม่นยำ อนุภาคที่กล่าวถึงการมีฤทธิ์หรือความสามารถพิเศษปรากฏในนิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา นิทานศาสนา และนิทานมุขตลก ซึ่งน่าสังเกตว่าไม่พบการกระทำที่ได้รับรางวัลประเภทนี้ในนิทานมหัศจรรย์เช่นที่พบในนิทานของภาคอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการมีฤทธิ์หรือการมีความสามารถพิเศษมีดังนี้

- ชายแต่งกลอนเก่ง เจ้าเมืองจึงให้เป็นศรีปราชญ์⁷²
- เจ้าเมืองมีฤทธิ์มาก เจ้าเมืองอีกเมืองหนึ่งจึงยกลูกสาวให้⁷³
- ชายมีวิชา พระราชาจึงให้เป็นปุโรหิต⁷⁴
- เถรคูหมอแมนฆ่า เจ้าเมืองจึงสร้างวัดให้⁷⁵

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคกลางคือการทำความดีทางพุทธศาสนาซึ่งเน้นเรื่องการให้ความช่วยเหลือและการทำทาน ซึ่งสอดคล้องกับในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รองลงมาคือการปกป้องบ้านเมืองซึ่งปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง จึงถือได้ว่าการปกป้องบ้านเมืองนี้เป็นความดีที่เป็นลักษณะเฉพาะของการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

5.2.2.2. การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง พบว่ามีกรกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก คือ การทำผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดเรื่องชู้สาว การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ และการเป็นกาลกิณี การกระทำที่ถูกลงโทษต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

⁷² ประคอง นิมมานเหมินท์, "ศรีปราชญ์, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13 (2542): 6188 - 6189.

⁷³ สุกัญญา ภัทรราชย์, "โคตรตะบอง, พญา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1197 - 1198.

⁷⁴ นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว, "ดาว, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 1978.

⁷⁵ ประคอง นิมมานเหมินท์, "อาจารย์ทอง: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15: 7376 - 7378.

ก) การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางเป็นการทำความผิดตามคำสอนเรื่องอกุศลกรรมบถสิบ โดยพบว่าการฆ่า การ ขโมย และทำร้ายร่างกายผู้อื่น ซึ่งก็คือการเบียดเบียนผู้อื่นนั้นปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือการทำความผิดทางวาจา ส่วนการผิดลูกเมียผู้อื่นซึ่งเป็นการทำความผิดทางกายอย่างหนึ่งนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกไว้รวมกับความผิดเรื่องชู้สาว ทั้งนี้เพราะในนิทานยังปรากฏความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวอื่นๆ นอกจากการผิดลูกเมียผู้อื่นอีกหลายประการ อนึ่ง ผู้วิจัยยังพบว่า มีการเบียดเบียนผู้อื่นที่เป็นการคุกคามความสงบสุขของบ้านเมืองหรือคนหมู่มากอยู่หลายอนุภาค และมากกว่าที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ดังนั้น การคุกคามความสงบสุขของบ้านเมืองที่ปรากฏจึงนับเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของนิทานพื้นบ้านภาคกลาง อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดดังกล่าวนี้ ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ และตำนานปรัมปราจำนวนมากใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานศาสนา นิทานประจำถิ่น นิทานคติ นิทานชีวิต นิทานอธิบายเหตุ นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี และนิทานวีรบุรุษอีกด้วย

- พ่อฆ่าลูกสาว พระราชาจึงให้ประหาร⁷⁶
- เด็กไม่เชื่อฤกษ์ทำให้ฤกษ์ตาย ฤกษ์จึงสาปให้คนในเมืองเป็นอหิวาตกโรคตายหมด⁷⁷
- ทหารเป็นสายให้ข้าศึก จึงถูกประหารด้วยการกดน้ำ⁷⁸
- พระราชาล่าเมืองจันท์ จึงต้องตกนรก⁷⁹
- ลูกศิษย์ไม่ยอมรับว่าขโมยกินกระต่าย อาจารย์จึงตี⁸⁰
- มเหสีต่อว่าสามี สามีจึงจับขัง⁸¹
- โหรทำนายไม่ดี เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง⁸²

⁷⁶ บุญครอง คันธฐากร, "บ้านขี้ทลาย: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3345 - 3346.

⁷⁷ สุริย์ สุทธิสารากร, "เมืองศรีเทพ: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 5197.

⁷⁸ สุชาติ พงษ์พานิช, "สมบุญ, หนอง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13 (2542): 6451.

⁷⁹ ประคอง นิมมานเหมินท์, "สีวลีเถระ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6778 - 6779.

⁸⁰ วิชา ทรวงแสง, "กระต่ายสามขา: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1: 81 - 82.

⁸¹ ประมินทร์ จารูวร, "นางสิบสอง: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3020 - 3021.

⁸² พิมพ์ภรณ์ นูอำมหัด, "รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช", สารานุกรม

ข) การทำความผิดเรื่องชู้สาว ความผิดเรื่องชู้สาวเป็นการกระทำที่ถูก
ลงโทษที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 2 จากการศึกษาพบว่า ความผิดที่เกี่ยวกับเรื่องชู้สาวมีหลายประการ
แต่ความผิดที่ปรากฏมากคือการคบชู้ และการมีความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่ฐานะไม่เหมาะสม
กัน นอกจากนั้นยังมีความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวที่ปรากฏน้อยอีกหลายประเภท เช่น การเข้าหาหญิง
การทำเสน่ห์ การแย่งภรรยาผู้อื่น และการลวนลามหญิง เป็นต้น อนุภาคที่กล่าวถึงความผิดเรื่องชู้
สาวส่วนมากปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา
นิทานคติ นิทานชีวิต นิทานศาสนา นิทานมุขตลก และนิทานอธิบายเหตุ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- หญิงหลายใจ พระอินทร์จึงสาปให้เป็นชะนี⁸³
- ศิษย์ทำชู้ภรรยาอาจารย์ อาจารย์จึงฆ่าตาย เมื่อไปเกิดในท้องวัว อาจารย์ก็ตามไปฆ่าอีก⁸⁴
- ขุนนางละลาบละล้วงนางใน เจ้าเมืองจึงเนรเทศ⁸⁵
- เจ้าหญิงแต่งงานกับชายเข็ญใจ พระราชาจึงไล่ออกจากเมือง⁸⁶
- เจ้าชายลอบเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะประหาร⁸⁷

ค) การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ
ปรากฏมากเป็นลำดับ 3 จากการศึกษาพบว่า เป็นการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญมาก
ที่สุด กล่าวคือ ลบหลู่หรือทำความเสียหายต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การไม่เชื่อฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การกิน
สัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ นอกจากนั้นยังมีการลบหลู่เทวดา การทำผิดต่อเทพเจ้าอินดู และการไม่มี
ศรัทธาในพระอัลเลาะห์อีกด้วย อนุภาคที่กล่าวถึงการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏมากใน
นิทานประจำถิ่น นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานศาสนาและนิทานมหัศจรรย์อีกจำนวนน้อย
ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- นายสำเภาจีนตัดเถาสะบ้าของเสื้อสมิง จึงเกิดเรือล่มตายหมด⁸⁸

⁸³ สุกัญญา ภัทรราชย์, "จันทโครบ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1402 - 1403.

⁸⁴ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2089 - 2090.

⁸⁵ ประคอง นิมนานหมื่นนท์, "ศรีปราษฎ์, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13: 6188 - 6189.

⁸⁶ ศรีศิลป์ บุญขจร, "บุญทนางวงศ์, กลอนสวด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8: 3396 - 3397.

⁸⁷ ศรีศิลป์ บุญขจร, "สุวรรณกุมารหรือสุวรรณหงษ์ยนต์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6837 - 6838.

⁸⁸ มยุรี อภิภาว, "เขาสมิง, อำเภอบึง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 721 - 724.

- คนไม่มีศรัทธาในพระอัลเลาะห์ พระอัลเลาะห์จึงทำให้น้ำท่วม⁸⁹
- ถ้าปีใดลูกหลานไม่ขึ้นปีธงชัย จะมีอันเป็นไป⁹⁰
- ชาวบ้านฆ่าลูกจระเข้กิน เกิดอาเพศเจ็บป่วยกันมาก⁹¹
- ชาวบ้านใช้กะลาใส่น้ำให้เทวดาแปลงกิน เทวดาจึงไม่ให้เห็นภูเขาทองอีก⁹²

จ) การทำหน้าที่ได้ไม่ดี การทำหน้าที่ได้ไม่ดีปรากฏมากเป็นลำดับ 4 จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากเป็นการทำหน้าที่ผิดพลาดของทหารและขุนนาง ปรากฏ 5 อนุภาค นอกจากนั้นยังมีการทำหน้าที่ผิดพลาดของสัตว์ สมาชิกในครอบครัว และนางฟ้าอีกด้วย อนุภาคที่กล่าวถึงความผิดประเภทนี้ปรากฏในนิทานหลายประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานประจำถิ่น นิทานชีวิต นิทานเข้าแบบ นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ และตำนานปรัมปรา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทหารปล่อยให้ควายหลุดจากวงล้อม เข้าเมืองจึงให้ประหาร⁹³
- พระราชาจะลงโทษเสนาที่ล้อมจับเนื้อไม่ได้⁹⁴
- นางฟ้าไม่ทำหน้าที่ เทพเจ้าจึงตัดผมแล้วให้ไปเป็นอุกกาบาต⁹⁵
- หลานไม่เฝ้าถ่วงฯ ขยายมายายคำ ตามาตาดิ⁹⁶

ฉ) การเป็นกาลกิณี ความผิดฐานเป็นกาลกิณีปรากฏมากเท่ากับการทำหน้าที่ไม่ดี การเป็นกาลกิณีที่ปรากฏในนิทานมี 3 ลักษณะ คือ เป็นกาลกิณีเพราะเกิดมามีลักษณะที่ผิดปกติ เป็นกาลกิณีเพราะถูกใส่ความว่าเป็นกาลกิณีโดยที่มีได้มีลักษณะผิดปกติ และการถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อน ผู้วิจัยพบว่าการเป็นกาลกิณีเพราะถูกกล่าวหาว่าจะทำให้เกิดความเดือดร้อนปรากฏมากที่สุด อนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นกาลกิณีปรากฏในนิทานมหัศจรรย์

⁸⁹ วิชา ทรวงแสง, "วันอาซุรอ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13: 6069.

⁹⁰ จาริต เขาว์ขุนทด, "ปีธงชัย: ประเพณี," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8 (2542): 3645 - 3647.

⁹¹ สุริย์ สุทธิสารกร, "เรือมาดวิเชียรบำรุง, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12 (2542): 5640 - 5642.

⁹² วรวิทย์ วิจิตรญาณพล "เขาทอง, ตำบล," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 702 - 703.

⁹³ มนต์ โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสภา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

⁹⁴ ประมิตน์ จารูว, "ลูกนกแขกเต้าสองตัวพี่น้อง: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12 (2542): 5930.

⁹⁵ ศรีศิลป์ บุญขจร, "เฉลิมไตรภพ, กลอนสวด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4: 1711 - 1714.

⁹⁶ ประคอง นิมนานเหมินท์, "ชายกะตา: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11: 5363 - 2364.

เป็นส่วนมาก นอกจากนั้นยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานคติ และตำนานปรัมปราอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายาถูกหาว่าเป็นกระสือเป็นยักษ์ เจ้าเมืองจึงให้เอาใส่หีบไปฝัง⁹⁷
- มเหสีมีลูกพร้อมอาวุธ จึงถูกขับออกจากเมือง⁹⁸
- โหรทำนายว่าโอรสจะฆ่าพระบิดา พระบิดาจึงให้ลอบแพโอรส⁹⁹

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือการทำ ความผิดทางพุทธศาสนา ซึ่งส่วนมากเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น รองลงมาคือการทำ ความผิดเรื่องชู้สาว สอดคล้องกับในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การเบียดเบียนผู้อื่นนั้นปรากฏเป็น จำนวนมากใกล้เคียงกับความผิดเรื่องชู้สาวซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่พบในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าในนิทานพื้นบ้านภาคกลางเน้นเรื่องการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินมากกว่า ในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่าการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดต่างก็เป็นการทำดีทำชั่วตามคำสอนทางพุทธศาสนา และเมื่อพิจารณาความดีและความผิดที่เป็นลักษณะที่พบมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง คือการปกป้องบ้านเมืองการเน้นในเรื่องการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น จะเห็นว่ามี ความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิตเช่นเดียวกัน

5.2.3. รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงรางวัลและการลงโทษประเภทต่างๆ ที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง โดยกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

5.2.3.1. ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

⁹⁷ มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "มณีพิชัย, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10 (2542): 4766 - 4768.

⁹⁸ ประคอง นิมนานเหมินทร์, "สังข์ศิลป์ชัย," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14 (2542): 6622 - 6624.

⁹⁹ สุกัญญา ภัทรราชย์, "พญาหง - พญาพาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 8 (2542): 3825 - 2828.

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผู้วิจัยพบว่า มีรางวัลที่ปรากฏมาก 5 ประเภท ประกอบด้วย รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว การรอดพ้นอันตราย รางวัลทางพุทธศาสนา และรางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลพิเศษ นอกจากนี้ยังมีรางวัลอื่นๆ ที่ปรากฏน้อยอีกด้วย

ตารางที่ 24 แสดงประเภทของรางวัลที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ลำดับตามจำนวนครั้งที่ปรากฏ ทั้งนี้เพราะมีอนุภาคที่ปรากฏรางวัล 2 ประเภทในอนุภาคเดียว รายละเอียดของรางวัลประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยเป็นรางวัลประเภทที่ปรากฏมากที่สุดคือนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ประกอบด้วย การได้ทรัพย์ การได้เลื่อนยศ หรือการได้รับเกียรติ การได้ครองเมือง และการได้บวihar จากการศึกษพบว่า การได้เลื่อนยศหรือได้รับเกียรติและการได้ครองเมืองนั้นปรากฏรวมกันมากกว่าการได้ทรัพย์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีอนุภาคที่กล่าวถึงการได้ครองเมืองและการได้คู่ครองเป็นลูกสาวเจ้าเมืองในอนุภาคเดียวกันจำนวน 1 อนุภาค ซึ่งต่างกับในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ที่มีอนุภาคลักษณะนี้ปรากฏจำนวนมาก อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ ตำนานปรัมปรา และนิทานศาสนา และนิทานประจำถิ่น ตัวอย่างอนุภาคมีดังนี้

- หมอรักษาคนเก่งมาก พระราชาจึงตั้งเป็นแพทย์หลวง และให้ทรัพย์มาก¹⁰⁰
- ชายเลี้ยงวัวอย่างดี วัวจึงให้เงินทอง¹⁰¹
- ขุนนางนำช้างเผือกมาถวายพระราชา พระราชาจึงตั้งเป็นเจ้าเมือง¹⁰²
- ชายแต่งกลอนเก่ง เจ้าเมืองจึงให้เป็นศรีปราชญ์¹⁰³

ข) รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากเป็นลำดับ 2 รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วย การได้คู่ครองและการได้บุตร และพบว่า การได้คู่ครองปรากฏมากที่สุด ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า

¹⁰⁰ ไพบูลย์ แก้วกาญจน์, "ชีวิตโกมารภักข์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4 (2542): 1949 - 1951.

¹⁰¹ ศรีศิลป์ บุญจรรยา, "มัลลิสผล: กลอนสวด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 4948 - 4950.

¹⁰² วีรบุษ ปิณฑาณิข, "มโนรมย์: อำเภอบางบาล," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10: 4786 - 4787.

¹⁰³ ประคอง นิมนานเหมินทร์, "ศรีปราชญ์, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13: 6188 - 6189.

มักเป็นการที่ชายได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์ ส่วนการที่หญิงได้คู่ครองเป็นชายสูงศักดิ์นั้น ปรากฏเพียง 2 อนุภาค ผู้วิจัยยังพบว่า มีอนุภาคที่กล่าวถึงการได้คู่ครองร่วมกับรางวัลประเภทอื่น คือ การได้ครองเมือง และการได้สมบัติ ปรากฏ 2 อนุภาค น่าสังเกตว่าลักษณะดังกล่าวปรากฏมากในนิทานของภาคอื่นๆ แต่ปรากฏน้อยในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวนี้ ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจำถิ่นเป็นสำคัญ ตัวอย่างอนุภาคมีดังนี้

- ชายแสดงธรรมให้พญาพัง พญาจึงยกเมืองและลูกเมียให้¹⁰⁴
- ชายสละชีวิต พระอิศวรจึงให้บุตร¹⁰⁵
- ถ้าหญิงชะลอเขาพระสุเมรุ ได้จะได้แต่งงาน¹⁰⁶
- ถ้านกกะปูดไม่ร้องปูดๆ นกแก้วจะแต่งงานด้วย¹⁰⁷

ค) การรอดพ้นอันตราย การรอดพ้นอันตรายปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากเป็นลำดับ 3 การรอดพ้นอันตรายที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วย การได้รับการไว้ชีวิต ชุบชีวิต ช่วยให้พ้นภัย ได้รับภัยโทษ การมีอายุยืน และไม่ถูกทำร้าย ปรากฏจำนวนใกล้เคียงกัน อนุภาคที่กล่าวถึงการรอดพ้นจากอันตรายนี้ปรากฏในนิทานศาสนามากที่สุด ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ลูกชายช่วยอาสาศึก พระราชาจึงอภัยโทษให้พ่อของเขา¹⁰⁸
- หญิงสร้างวัดจึงรอดชีวิตจากสงคราม¹⁰⁹
- บัณฑิตถือศีลห้า จึงไม่ตายในร้อยปี¹¹⁰
- ภรรยาเฝ้าศพสามี พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามีให้¹¹¹

¹⁰⁴ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2088 - 2089.

¹⁰⁵ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "ดาว: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2086.

¹⁰⁶ อัครวิทย์ เรื่องรอง, "แก้วหน้าม้า," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1: 474 - 478.

¹⁰⁷ วิชา ทรวงแสง, "นกกะปูดกับนกกัก: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 6 (2542): 2844.

¹⁰⁸ มนต์ โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสภา," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

¹⁰⁹ รัตนา บำรุงญาติ, "นางสาว, วัด," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3020.

¹¹⁰ วิชา ทรวงแสง, "คนถือศีลเป็นประจำขอมมีอายุยืน: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 845 - 846.

¹¹¹ สัตยัญลักษณ์ มณีใส, "จันทกริณนรคำจันท," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1395 - 1401.

ง) **รางวัลทางพุทธศาสนา** รางวัลทางพุทธศาสนาปรากฏมากเป็นลำดับ 4 รางวัลทางพุทธศาสนาที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับความสำเร็จการเวียนว่ายตายเกิด กล่าวคือ เป็นรางวัลที่จะได้รับในชาติภพหน้า คือการได้ไปเกิดบนสวรรค์หรือเกิดเป็นเทวดา เกิดในยุคพระศรีอริย์ และเกิดมาสำเร็จอรหันต์ รางวัลทางพุทธศาสนาปรากฏในนิทานศาสนา นิทานอธิบายเหตุ และตำนานปรัมปราจำนวนใกล้เคียงกัน ตัวอย่างอนุภาคกล่าวถึงรางวัลทางพุทธศาสนามีดังนี้

- ลูกไก่สละชีวิตตามแม่ จึงไปเกิดบนสวรรค์¹¹²
- พรหมณ์ให้น้ำอ้อยเป็นทานแก่ผู้เดินทาง 2 หมื่นปี จึงไปเกิดเป็นเทวบุตร¹¹³
- ผู้ที่ได้ฟังเทศน์มหาชาติจะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอริย์¹¹⁴
- ชายถวายข้าวมธุปายาสพระพุทธเจ้า จึงเกิดมาเป็นพระสาวกที่สำเร็จอรหันต์ได้เร็วที่สุด

115

จ) **รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษ** รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษ ประกอบด้วย ของวิเศษ การได้พรวิเศษ การเกิดปรากฏการณ์อัศจรรย์ และการได้รับการแปลงร่างให้เป็นมนุษย์ รางวัลที่อัศจรรย์ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานศาสนา และตำนานปรัมปราอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายให้ปลารักษาโรคเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ช่างวิเศษ¹¹⁶
- ครุฑไม่ดื่มน้ำอมฤตโดยพลการ พระนารายณ์จึงยกเป็นมิตรและให้พร¹¹⁷
- พระราชาเป็นคนดี เมื่อตาย รถศพจึงลอยขึ้นไปบนฟ้า¹¹⁸
- ลูกเสือลูกวัวคัญญู ฤาษีจึงชุบให้เป็นคน¹¹⁹

¹¹² ประคอง นิมมานเหมินท์, "ดาวลูกไก่: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2106 - 2111.

¹¹³ ประคอง นิมมานเหมินท์, "กุเวร, ท้าว," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1: 408 - 410.

¹¹⁴ ประมินทร์ จารูร, "พระมาลัย," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9 (2542): 4153 - 4166.

¹¹⁵ อุทัย สินธุสาร, "ข้าวมธุปายาส," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 618 - 620.

¹¹⁶ ประมินทร์ จารูร, "นายพุทโธ : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7: 3024 - 3025.

¹¹⁷ จตุพร มีสกุล, "ครุฑ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 877 - 882.

¹¹⁸ นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว, "ดาว : ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2085.

¹¹⁹ ลักษณ์า โทวีวัฒน์, "ควาวิ, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 985 - 988.

กล่าวโดยสรุป รางวัลที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านภาคกลางประกอบด้วยรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว และการรอดพ้นอันตราย รางวัล 2 ประเภทแรกเป็นรางวัลที่พบมากในนิทานพื้นบ้านของทุกภาค แต่การรอดพ้นอันตรายนั้น ปรากฏเป็นรางวัลมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

5.2.3.2. ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผู้วิจัยพบว่ามี การลงโทษที่ปรากฏมาก 5 ประเภท คือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การเนรเทศและกักขัง การลงโทษที่ทำให้อับอาย และ การถูกทำร้ายร่างกาย การลงโทษประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

ก) การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษให้ถึงแก่ความตายเป็นการลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง อนุภาคที่พบส่วนมากจะกล่าวเพียงว่าถูกฆ่า หรือถูกประหาร อย่างไรก็ตาม มีอนุภาค ที่ระบุวิธีการฆ่าหรือประหารไว้ด้วย คือ ถูกถ่วงน้ำ กดน้ำ หรือโยนลงทะเล ถูกตัดศีรษะหรือหั่นคอ ถูกฝังทั้งเป็น และมีอนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษให้ตายอย่างทารุณ คือ ตัดร่างเป็นท่อน ถูกเอาไปทำปลาร้า และถูกจิกจนตาย อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษให้ถึงแก่ความตายนี้ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ ตำนานปรัมปรา และนิทานประจำถิ่น ตัวอย่าง อนุภาคมีดังนี้

- ทหารเป็นสายให้ข้าศึก จึงถูกประหารด้วยการกดน้ำ¹²⁰
- พระอินทร์ให้หมูกับหมาไถนา ถ้าไม่ไถจะตัดหัว¹²¹
- พญากาเหินบริวารกาไม่อยู่ จึงฆ่าลูกของพวกบริวาร¹²²
- ชายาถูกหาว่าเป็นกระสือเป็นยักษ์ เจ้าเมืองจึงให้เอาใส่หีบไปฝัง¹²³

¹²⁰ สุชาติ พงษ์พานิช, "สมบุญ, หนอง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13: 6451.

¹²¹ วิชา ทรวงแสง, "หัวหมูไถนา : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 15 (2542): 5170.

¹²² ประคอง นิมมานเหมินท์, "นางกาหลง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3015.

¹²³ มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "มณีพิชัย, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10: 4766 - 4768.

ข) การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การลงโทษที่อัศจรรย์ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากเป็นลำดับ 2 การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษที่ปรากฏในนิทานมากที่สุดคือ การเกิดภัยพิบัติจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น การถูกแผ่นดินสูบ การเกิดเมืองล่ม การเกิดฝนตกหนัก การเกิดไฟไหม้ และการเกิดเรืออัปปาง นอกจากนี้ยังมีการถูกสาป ซึ่งพบว่ามีทั้งการถูกสาปให้กลายเป็นหิน สาปให้ไม่มีอาหาร สาปให้ไฟไหม้ สาปให้ตาย สาปให้เป็นโรค สาปให้ตั้งครรภ์ และสาปให้แปลงร่างเป็นสัตว์ หรือเป็นจันฑาล ทั้งยังปรากฏการลงโทษให้เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษปรากฏมากในนิทานประจำถิ่น รองลงมาคือตำนานปรัมปรา และนิทานศาสนา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชาวบ้านไม่ให้ค่ายพระร่วง พระร่วงสาปให้ปลุกฝ้ายแล้วไม่มีสมอฝ้าย¹²⁴
- ชาวเมืองกินปลาหมอยักษ์ที่ร่วงมาจากฟ้า เมืองจึงล่ม¹²⁵
- พระสงฆ์รังเกียจคนเป็น โรคเรื้อน คนเป็น โรคเรื้อนจึงแข่งให้พระที่ขึ้นเขาต้องมรณภาพ¹²⁶
- พระราชาปองร้ายพระพุทธเจ้าจึงถูกแผ่นดินสูบ¹²⁷
- พระราชาฆ่าคนมาก จึงเป็นโรคผิวหนัง¹²⁸

ค) การเนรเทศและกักขัง การเนรเทศและกักขังปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากเป็นลำดับ 3 การเนรเทศนั้น ในนิทานมักเล่าว่า ขับออกจากเมือง ไล่ออกจากเมือง ถูกลอยแพ ถูกพราก ถูกทิ้ง หรือถูกปล่อยป่า ส่วนการกักขังในนิทานจะเล่าว่า ถูกจับ ถูกขัง หรือถูกจำคุก ส่วนการกักขังปรากฏเพียง 7 อนุภาค การลงโทษประเภทนี้ปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการเนรเทศและกักขังมีดังนี้

- มเหสีต่อว่าสวามี สวามีจึงจับขัง¹²⁹

¹²⁴ สุกัญญา กัทรราชย์, "พระร่วง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 4179 - 4187.

¹²⁵ สุรีย์ สุทธิสารกร, "บึงราชนค, ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3383 - 3384.

¹²⁶ มนัส โอภากุล, "เขานางบวช, วัล," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2 (2542): 703 - 705.

¹²⁷ ศักดิ์ศรี เข้มนัลดดา, "ตคนรกทั้งเป็น : ล้านวน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5 (2542): 2162 - 2163.

¹²⁸ ประคอง นิมมานเหมินท์, "พระกานอิม," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9: 3887 - 3890.

¹²⁹ ประมิ่ง จารูร, "นางสิบสอง : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7: 3020 - 3021.

- มเหสีรองทำเสน่ห์ เจ้าเมืองจึงให้ประหาร แต่อภัยเป็นลอยแพ¹³⁰
- เจ้าหญิงทองไม่มีพ่อ เจ้าเมืองจึงขัง¹³¹
- หญิงทิ้งสามีเพื่อชายชู้ ชายชู้จึงทิ้งนาง¹³²

ง) การลงโทษที่ทำให้อับอาย การลงโทษที่ทำให้อับอายปรากฏมากเป็นลำดับ 4 ผู้วิจัยพบว่า การลงโทษให้อับอายที่พบมากที่สุดคือ การลดฐานะ นอกจากนั้นยังมีการถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ที่มิฐานะต่ำกว่า การถูกตำหนิ และการถูกประจาน การลงโทษที่ทำให้อับอายนี้ ปรากฏในนิทานหลายประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานวีรบุรุษ นิทานคติ นิทานศาสนา นิทานชีวิต และตำนานปรัมปรา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- หญิงไม่ยอมเป็นเมียเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ไปทำครัว¹³³
- ยักษ์รุกรานเทพทั้งหลาย ท้าวอชบาลจึงสาปให้เฝ้าสวน¹³⁴
- เมียนายตำเกาหัวเราะชาวประมง สามีจึงให้นางไปเป็นเมียชาวประมง¹³⁵
- ผู้พิพากษาตัดสินคดีผิดจึงถูกติฉินนินทา¹³⁶

จ) การถูกทำร้ายร่างกาย การลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมากเท่ากับการลงโทษที่ทำให้อับอาย การลงโทษโดยการทำร้ายร่างกายที่ปรากฏในนิทานนั้น นอกจากจะเล่าว่าถูกเฉียนตี ถูกทุบตี หรือถูกทำร้ายแล้ว ยังปรากฏอนุภาคที่กล่าวว่าการตัดอวัยวะที่ไม่ทำให้ถึงตายอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ถูกลงโทษเป็นอมมนุษย์หรือเทพ การลงโทษประเภทนี้ปรากฏในนิทานหลายประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทาน

¹³⁰ ชลดา เรื่องรักย์ลิจิต, "โคบุตร", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3 (2542): 1189.

¹³¹ สุรศักดิ์ ศิริไพบูลสินธุ์, "เมืองไตรดริงษ์: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 11 (2542): 5093 - 5094.

¹³² สุกัญญา กัทราชย์, "จันทโคตรบ: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 3: 1402 - 1403.

¹³³ ศักดิ์ศรี เข้มนัคดา, "ดอกพิกุลร่วง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2059 - 2060.

¹³⁴ พิมพารณณ์ มุอำหมัด, "รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12: 5572 - 5576.

¹³⁵ ศักดิ์ศรี เข้มนัคดา, "นางกระเชอแก้ว: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7 (2542): 3012.

¹³⁶ ศักดิ์ศรี เข้มนัคดา, "มโนสาร: ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10 (2542): 4787 - 4788.

อธิบายเหตุ ดำนลานปรัมปรา นิทานเข้าแบบ นิทานประจำถิ่น นิทานศาสนา และนิทานคติ ตัวอย่าง
อนุภาคเช่น

- ราหูใช้น้ำในสระโอนาคาทั้งที่ไม่ช่วยขุด พระนารายณ์จึงตัดหัว¹³⁷
- ลูกศิษย์ทำให้พิธิเสียบ อาจารย์จึงเมียน¹³⁸
- ผู้หญิงทำให้ผู้มีวิชากลายเป็นจระเข้ จระเข้จึงทำร้ายผู้หญิง¹³⁹

กล่าวโดยสรุป การลงโทษที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านภาคกลางคือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ และการเนรเทศ การลงโทษให้ถึงแก่ความตายและการเนรเทศนั้นพบมากเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ส่วนการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษปรากฏมากเช่นเดียวกับนิทานพื้นบ้านภาคอีสานและนิทานพื้นบ้านภาคใต้ อีกทั้งในรายละเอียดของอนุภาคการลงโทษประเภทนี้ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางก็แตกต่างกับในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ กล่าวคือ เป็นการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษของเทพเจ้าฮินดู

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับประเภทของรางวัลและการลงโทษพบว่า รางวัลและโทษที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคกลางสอดคล้องกับรางวัลและโทษที่พบมากในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางก็มีรางวัลและโทษที่เป็นลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ การรูดฟันอันตราย และการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าฮินดู

5.2.4. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ในหัวข้อนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 5.2.1. – 5.2.3. เพื่อให้เห็นเจื่อนใจของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผู้วิจัยขอก้าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ดังนี้

5.2.4.1. เจื่อนใจของการได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

¹³⁷ วิชา ทรวงแสง, "ราหูจับจันทร์: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12 (2542): 5500 - 5501.

¹³⁸ นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, "ดาว: ดำนลาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 5: 2081 - 2082.

¹³⁹ วิเชียร อชิโนบุญวัฒน์, "บ้านเกษีย: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 7: 3298 - 3299.

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง สามารถวิเคราะห์ให้เห็นเงื่อนไขหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับได้ดังนี้

ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูงให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างมากที่สุด โดยพบว่าให้รางวัลเพราะชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองเป็นสำคัญ รองลงมาคือการมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษ โดยได้รับรางวัลเป็นความร่ำรวยมากที่สุด รองลงมาคือการได้คู่ครอง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า เป็นการที่เจ้าเมืองหรือพระราชาก็ให้รางวัลแก่ชายสามัญมากที่สุด รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ได้รับพบว่าเป็นการได้ครองเมืองและการได้เลื่อนยศหรือได้ตำแหน่ง การได้คู่ครองนั้น เป็นการได้คู่ครองที่เป็นหญิงสูงศักดิ์ กล่าวคือ เป็นธิดาเจ้าเมืองนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่า การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษนั้นทำให้ได้ยศหรือตำแหน่ง การปกป้องบ้านเมืองนั้น ทำให้ได้ครองเมือง ได้ตำแหน่ง และได้คู่ครอง

กรรมดีให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างมากที่สุด โดยให้รางวัลเพราะทำความดีทางพุทธศาสนาคือการทำทานและการถือศีล และได้รับรางวัลทางพุทธศาสนา ได้รับการช่วยให้พ้นอันตราย นอกจากนี้ยังทำให้ได้บุตรและทรัพย์อีกด้วย ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลส่วนมากเป็นชายสามัญ ความดีทางพุทธศาสนาที่ทำให้ได้รับรางวัลคือการทำทานและรางวัลที่ได้รับคือการไปเกิดบนสวรรค์และการได้ทรัพย์ นอกจากนี้ยังพบว่า การถือศีลทำให้ได้บุตรและมีอายุยืนอีกด้วย

สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลแก่ชนชั้นสูงและสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยตนเอง โดยในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า อมนุษย์ คือ พญานาค พิษยาจร และยักษ์ ให้รางวัลแก่ชนชั้นสูงที่เป็นเจ้าชาย เพราะได้รับการช่วยชีวิตเป็นสำคัญ และได้รับรางวัลเป็นความช่วยเหลือ ทรัพย์ และของวิเศษ ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นเทพเจ้าฮินดูนั้น ให้รางวัลแก่อมนุษย์ คือ ยักษ์ และครุฑ และให้รางวัลแก่ฤๅษี เพราะบำเพ็ญตบะ โดยให้พรวิเศษเป็นรางวัล

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับพบว่า การทำความดีทางพุทธศาสนาทำให้ได้ขึ้นสวรรค์ ทำให้ได้ทรัพย์ ได้คู่ครอง และทำให้รอดพ้นอันตราย การปกป้องบ้านเมืองทำให้ได้เลื่อนยศหรือได้ตำแหน่ง ได้ครองเมือง และทำให้ได้คู่ครองเป็นธิดาเจ้าเมือง การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จทำให้ได้คู่ครอง ส่วนการมีฤทธิ์หรือมีความสามารถพิเศษนั้น พบว่าได้รับรางวัลเป็นการได้ยศหรือตำแหน่งเป็นสำคัญ

5.2.4.2. เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง สามารถวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ และการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับได้ดังนี้

สมาชิกในครอบครัวลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยกันเองมากที่สุด โดยพบว่าเป็นการที่พ่อลงโทษลูก โดยเฉพาะลูกสาว และสามีลงโทษภรรยา เพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว เป็นกาลกิณี และทำความผิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพูด โดยถูกลงโทษการเนรเทศและลงโทษให้ถึงแก่ความตาย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า พ่อลงโทษลูกสาวเพราะมีสัมพันธ์กับชายที่มีฐานะต่ำกว่า และสามีลงโทษภรรยาเพราะคบชู้ เป็นกาลกิณี และใส่ร้ายผู้อื่น เรื่องทั้ง 2 ประการปรากฏมากในอนุภาคที่กล่าวถึงครอบครัวชนชั้นสูง ส่วนในครอบครัวชนชั้นล่าง พบว่า ผู้ลงโทษเป็น พ่อแม่ที่ลงโทษลูกเพราะกินมากหรือขี้เกียจ

สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากที่สุด และถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า เป็นการที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญลงโทษคนทั่วไป เพราะลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือทำความเสียหายต่อสถานที่ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมักถูกลงโทษให้เกิดภัยพิบัติ เช่น เรือล่มหรือน้ำท่วม นอกจากนั้นยังพบว่าสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นเทพเจ้าอินทูลงโทษเทพเจ้าด้วยกันเอง ยักษ์ อสูร และฤๅษี โดยลงโทษเพราะ รุกรานหรือสร้างความเดือดร้อนให้มนุษย์และเทพ เทพเจ้าอินทูลงโทษด้วยการสาป หรือปราบด้วยอิทธิฤทธิ์ต่างๆ

ชนชั้นสูงนั้น ปรากฏลงโทษชนชั้นสูงด้วยกันเองและชั้นล่างจำนวนใกล้เคียงกัน โดยลงโทษเพราะทำหน้าที่ไม่ดี ทำความผิดเรื่องชู้สาว และเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินผู้อื่น ซึ่งพบว่าโดยรวมแล้ว ชนชั้นสูงที่เป็นพระราชาลงโทษผู้ที่มาผู้อื่นมากที่สุด และถูกลงโทษโดยการประหารชีวิตเป็นสำคัญ

กรรมชั่วปรากฏลงโทษชนชั้นสูงมากที่สุด โดยลงโทษเพราะเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่นเป็นสำคัญ โดยถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษและถูกลงโทษทางพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษคือ เจ้าเมืองหรือพระราชาทิที่ได้รับคือการถูกแผ่นดินสูบ และการตกนรกเป็นสำคัญ น่าสังเกตว่าในนิทานพื้นบ้านกลางนั้น กรรมชั่วปรากฏลงโทษชนชั้นสูงมากกว่าชนชั้นล่าง แต่ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือและภาคอีสานนั้น ปรากฏลงโทษทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างจำนวนใกล้เคียงกัน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับก็พบเงื่อนไขที่ปรากฏมากคือ การทำความผิดเรื่องชู้สาว การฆ่าผู้อื่นหรือคุกคามความสงบสุขของบ้านเมือง และการทำความผิดเกี่ยวกับการพูด ต่างก็ถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตายมากที่สุด ซึ่ง

น่าสังเกตว่าในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ นั้น การทำความผิดเรื่องผู้สาวมักถูกลงโทษโดยการเนรเทศมากกว่าโทษตาย นอกจากนั้นยังพบว่าการเป็นกาลกิณีมักถูกลงโทษโดยการเนรเทศมากที่สุด ส่วนการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษต่างๆ ทั้งยังพบว่า การลงโทษที่ทำให้ยับยั้งนั้น ปรากฏลงโทษผู้ที่ทำความผิดเรื่องผู้สาวมากที่สุดอีกด้วย

ผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ทั้ง 5 ประเด็น คือ ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ประเภทของรางวัลและการลงโทษ และเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ สามารถนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน

ภาคกลาง

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
ผู้ให้รางวัล	1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. กรรมดี 3. สิ่งเหนือธรรมชาติ	ผู้ลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย)
ผู้รับรางวัล	1. ชนชั้นล่าง (ผู้ชาย) 2. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย)	ผู้ถูกลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้หญิง) 2. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 3. ชนชั้นล่าง
การกระทำที่ได้รับรางวัล	1. ทำดีทางพุทธศาสนา 2. การช่วยปกป้องบ้านเมือง 3. การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน	การกระทำที่ถูกลงโทษ	1. การทำความผิดทางพุทธศาสนา 2. การทำความผิดเรื่องผู้สาว
รางวัลที่ได้รับ	1. รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย 2. รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว 3. การรอดพ้นอันตราย	โทษที่ได้รับ	1. โทษตาย 2. การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ 3. การเนรเทศและกักขัง

ตารางที่ 5 ตารางแสดงลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน

ภาคกลาง (ต่อ)

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
เงื่อนไขของการได้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> เมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมือง ชนชั้นสูงซึ่งเป็นเจ้าเมืองจะให้รางวัลเป็นการเลื่อนยศให้ครองเมือง หรือได้คูครองเป็นรางวัล เมื่อชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนาจะได้รับรางวัลจากกรรมดี โดยได้ขึ้นสวรรค์หรือได้รับการช่วยให้พ้นจากอันตราย เมื่อชนชั้นสูงช่วยชีวิตมนุษย์ จะได้รับรางวัลเป็นความช่วยเหลือทรัพย์สินและของวิเศษจากมนุษย์นั้น และส่วนยักษ์ครุฑ และฤษีนั้น เมื่อบำเพ็ญตบะจะได้รับรางวัลเป็นพรวิเศษจากเทพเจ้าอินดู 	เงื่อนไขของการลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> เมื่อลูกสาวหรือภรรยาทำ ความผิดเรื่องชู้สาว เป็นกาลีณี หรือทำความผิดเกี่ยวกับการพูด จะถูกพ่อหรือสามีลงโทษโดยการเนรเทศและลงโทษให้ถึงแก่ความตาย เมื่อคนทั่วไปลบหลู่หรือทำความเสียหายต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษโดยการทำให้เกิดภัยพิบัติและทำให้เกิดความเจ็บป่วย เมื่ออสูร เทพเจ้า หรือฤๅษี รุกรานมนุษย์หรือเทวดาจะถูกเทพเจ้าลงโทษโดยการสาปหรือลงโทษด้วยอิทธิฤทธิ์ต่างๆ เมื่อชนชั้นสูงทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น จะถูกรรรมชั่วลงโทษโดยถูกแผ่นดินสูบหรือตกนรก

จากตารางสรุปลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง จะเห็นได้ว่า ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากคือ ชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ กรรมดี และสมาชิกในครอบครัว ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่สำคัญคือ ชนชั้นล่าง ชนชั้นสูง และสมาชิกในครอบครัว และพบข้อสังเกตว่า ชนชั้นสูง และสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ลงโทษ ชนชั้นสูงและชนชั้นล่างซึ่งเป็นผู้ได้รับรางวัล และชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษ ต่างก็เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง การกระทำที่

ได้รับรางวัลที่สำคัญคือ การทำความดีทางพุทธศาสนา การปกป้องบ้านเมือง และการเป็นผู้ชนะ การกระทำที่ถูกลงโทษที่พบมากคือ การทำความผิดทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเบียดเบียนชีวิต ทรัพย์สินผู้อื่น รองลงมาคือการทำความคิดเรื่องชั่วสาว ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษนั้น รางวัลที่สำคัญคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว และการรอดพ้นอันตราย การลงโทษที่สำคัญคือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศและกักขัง และการลงโทษด้วย อานาจิพิเศษ ส่วนในประเด็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ พบว่า เงื่อนไขของการ ได้รับรางวัลที่พบมากที่สุดคือ การที่ชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองแล้วได้รับรางวัลจากเจ้าเมือง โดยได้ครองเมืองหรือได้ยศและตำแหน่งเป็นรางวัล ส่วนเงื่อนไขของการลงโทษที่พบมากที่สุดคือ การที่ถูกสาวหรือภรรยาทำความผิดเรื่องชั่วสาวแล้วถูกบิดาหรือสามีลงโทษโดยการเนรเทศ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่อสูร เทพเจ้า หรือฤๅษี รุกรานมนุษย์หรือเทวดาจะถูกเทพเจ้าอินคุลงโทษโดยการสาปหรือลงโทษด้วยอิทธิฤทธิ์ต่างๆ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน ภาคกลางทั้งลักษณะเด่นที่พบมาก และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่พบนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ ความหมายเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสังคมไทยโดยรวมต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้โดยนำเสนอเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. นิทานพื้นบ้านภาคใต้ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ
2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

6.1. นิทานพื้นบ้านภาคใต้ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

จากข้อมูลนิทานพื้นบ้านในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่านิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 229 เรื่อง อนุภาคดังกล่าวปรากฏในนิทานหลากหลายประเภท ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานประเภทต่าง ๆ ลำดับตามจำนวนที่พบมากไปหาน้อย ดังนี้

6.1.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประจำถิ่น

ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานประจำถิ่นมากที่สุด โดยปรากฏในนิทาน 65 เรื่อง นิทานประจำถิ่นภาคใต้ส่วนมากมีขนาดสั้น ดังนั้น ในนิทานเรื่องหนึ่งจึงมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว จากการศึกษพบว่าอนุภาคการลงโทษปรากฏในนิทานประจำถิ่นมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล คือมีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการลงโทษ 56 เรื่อง แต่มีนิทานที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล 23 เรื่อง ส่วนมีนิทานที่ปรากฏอนุภาคทั้ง 2 ประเภทในเรื่องเดียวกันมี 14 เรื่อง ทั้งนี้ มีอนุภาคการให้รางวัลทั้งหมด 25 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษ 62 อนุภาค

นิทานประจำถิ่นภาคใต้ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษประกอบด้วยนิทานที่มีเนื้อหาอธิบายความเป็นมาของสภาพภูมิประเทศ เช่น เกาะ และทะเล ดังเรื่อง เกาะสี่เกาะห้า¹ มีอนุภาค ลูกสาวเห็นพ่อแม่ยากจนก็ไม่ยอมรับพ่อแม่ พ่อแม่จึงสาปให้เรือล่ม และในนิทานยังเล่าว่า สิ่งของที่อยู่บนเรือกระจัดกระจายกลายเป็นเกาะ นิทานประจำถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

¹ ทิพวัลย์ พิชะกุล, “เกาะสี่เกาะห้า: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 543-544.

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ เช่นเรื่อง **เจ้าแม่ไทรทอง**² ที่มีอนุภาค **นายอำเภอไม้คั่นต้นไม้** **ตามที่เจ้าแม่ขอร้องจึงมีโชคลาภมาก** นิทานที่กล่าวถึงเรื่องราวของเมือง เช่นเรื่อง **ลุงเพชร**³ ที่มีอนุภาค **ลุงเพชรขับไล่ข้าศึก** **ชาวเมืองจึงมาช่วยกันสร้างเมืองและให้ลุงเพชรเป็นเจ้าเมือง** และนิทานประจำถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญประจำท้องถิ่น เช่นเรื่อง **หลวงพ่อดุจดิลก**⁴ ที่มีอนุภาค **คนบนเรือคิดว่าพระภิกษุที่มาด้วยเป็นกาลกิณีจึงลอยแพ** ผู้วิจัยยังพบข้อสังเกตว่า อนุภาคการให้รางวัลมักปรากฏในนิทานประจำถิ่นเกี่ยวกับที่มาของสถานที่และเรื่องราวของบุคคลสำคัญ ส่วนอนุภาคการลงโทษส่วนมากจะปรากฏในนิทานประจำถิ่นเกี่ยวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ

6.1.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมหัศจรรย์

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏนิทานมหัศจรรย์มากรองลงมาจากนิทานประจำถิ่น ปรากฏ 57 เรื่อง แต่เนื่องจากนิทานมหัศจรรย์มีโครงเรื่องยาว ดังนั้นจึงปรากฏจำนวนอนุภาคมากกว่าในนิทานประจำถิ่น กล่าวคือ มีอนุภาคการให้รางวัล 59 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษ 75 อนุภาค นอกจากนั้นยังมีนิทานมหัศจรรย์ถึง 24 เรื่องที่ปรากฏทั้งอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในเรื่องเดียวกัน ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เช่น

- ชายยากจนชนะ ทำให้ฟรานเบ็ค ขุนขร นาคันหัย เจ้าเมืองสิง และเจ้าเมือง ทุกคนจึงเป็นบริวาร และเจ้าเมือง ให้ธิดาเป็นคู่ครอง⁵
- กบสร้างวังทองและปราสาทเงินได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้⁶
- ขอทานให้ซากงูแก่ครุฑ ครุฑจึงให้แก้ววิเศษ⁷
- โอรสเป็นกาลกิณี เจ้าเมืองจึงให้ประหารชีวิต⁸

² นเรศ ศรีรัตน์, “เจ้าแม่ไทรทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1764.

³ กลิ่น คงเหมือนเพชร, “ลุงเพชร: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14 (2542): 6893.

⁴ อุดม หนูทอง, “หลวงพ่อดุจดิลกเหยียบน้ำทะเลเจ็ด”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8439.

⁵, “เจ้าคจา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1728-1729.

⁶ รัตนา พันธุ์ศรีฉาย, “เจ้าชายกบ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1764.

⁷ อุดม หนูทอง, “ปองครก: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9 (2542): 4426.

⁸, “กานูราช: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 305.

- เจ้าหญิงอุทานว่าได้คู่เป็นควายทอง เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง⁹
- หลานสาวท้องไม่มีพ่อ ลุงจึงไล่ออกจากบ้าน¹⁰

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า อนุภาคการให้รางวัลในนิทานมหัศจรรย์ของภาคใต้มักปรากฏในตอนกลางหรือตอนจบของเรื่องเพื่อแสดงความสามารถของตัวละครเอกและให้รางวัลในตอนจบ ส่วนอนุภาคการลงโทษมักปรากฏในต้นเรื่องซึ่งทำให้ตัวละครเอกต้องออกจากเมือง การปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษดังกล่าวสอดคล้องกับที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ของภาคอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว

6.1.3. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานคติ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานคติมากเป็นลำดับ 3 จำนวน 37 เรื่อง นิทานคติในภาคใต้ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลจำนวน 23 อนุภาค เท่ากับอนุภาคการลงโทษ นิทานคติที่พบอนุภาคดังกล่าวส่วนมากมีเนื้อเรื่องขนาดสั้น นิทานเรื่องหนึ่งจึงมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- สุนัขขอยุ่งเรื่องของผู้อื่น เศรษฐีจึงไล่ออกจากบ้าน¹¹
- เมียไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี เจ้าเมืองจึงให้ลงโทษ¹²
- ศิษย์ไม่ขโมยของตามที่อาจารย์สั่ง อาจารย์จึงขยี้ลูกสาวให้¹³
- ชายขึ้นต้นชาเร่งได้สูงที่สุด เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้¹⁴
- หญิงรู้คุณข้าว แม่โพสพจึงปลอมเป็นชายมาขอแต่งงานและให้ทรัพย์มาก¹⁵

⁹ รัตนา พันธ์สุริย์ฉาย, “ควายทอง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 1006.

¹⁰ . _____, “โต๊ะแซใจร้าย”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2843.

¹¹ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “ขุระไม่ใช่: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7 (2542): 3468.

¹² จริน สิริ, “โซซายเลือกเมีย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542): 2192.

¹³ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “การละอายความชั่ว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 373.

¹⁴ รัตนา พันธ์สุริย์ฉาย “การเดินจาโต: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 380.

¹⁵ จริน สิริ, “อีปลูกเก็บ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8984.

ผู้วิจัยยังพบว่า อนุภาคการให้รางวัลในนิทานประจำถิ่นมักเป็นการแสดงความสามารถหรือคุณสมบัติที่ดีของตัวละครเอก ส่วนอนุภาคการลงโทษมักเป็นการแสดงลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของตัวละคร

6.1.4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานศาสนา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานศาสนา 18 เรื่อง ปรากฏอนุภาคการให้รางวัล 31 อนุภาค และอนุภาคการลงโทษ 24 อนุภาค นิทานศาสนาที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ เช่นเรื่อง **ลินทุม**¹⁶ ที่มีอนุภาค **พระราชาก็ดวงตาและมเหสีเป็นทาน พระอินทร์จึงหุบชีวิตลูก** นอกจากนี้ยังมีนิทานที่เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์แต่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ 4 เรื่อง เช่นเรื่อง **จันทลาดกุมาร**¹⁷ ที่มีอนุภาค **ทุกตะช่วยชีวิตเจ้าหญิง เจ้าเมืองจึงยกนางให้** และมีนิทานศาสนาที่มีลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ และนิทานศาสนาที่มีลักษณะของตำนานปรัมปราประเภทละ 1 เรื่อง เช่นเรื่อง **ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช**¹⁸ ที่มีอนุภาค **ชายหญิงนำพระบรมธาตุมายังเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าเมืองจึงให้ทรัพย์สินมากเป็นต้น**

6.1.5. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานอธิบายเหตุ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานอธิบายเหตุของภาคใต้จำนวน 15 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุมีเนื้อเรื่องขนาดสั้น ดังนั้นนิทานเรื่องหนึ่งจึงมักปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และพบว่าปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 13 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 6 อนุภาค นิทานอธิบายเหตุที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวประกอบด้วยนิทานที่มีเนื้อหาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่มาของสัตว์และพฤติกรรมของสัตว์ ที่มาของต้นไม้ และพฤติกรรมของมนุษย์ เช่นเรื่อง **โม่เกลือ**¹⁹ ซึ่งอธิบายว่าเหตุใดน้ำทะเลจึงเค็ม มีอนุภาค **น้องชายที่ยากจนให้หมูเค็มแก่ผี ผีจึงมอบ**

¹⁶ อุดม หนูทอง, “ลินทุม: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14 (2542): 6873.

¹⁷ พวง บุชรารัตน์, “จันทลาดกุมาร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 3 (2542): 1492.

¹⁸ อุดม หนูทอง, “ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาบปัดกิจศพนางคล้าย จันทราทิพย์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2669.

¹⁹ ฉวีภุชภัทร จันทวิษ, “โม่เกลือ : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6197.

เครื่องไม้พิเศษให้ และเรื่อง ยาร่วง²⁰ ที่มีอนุภาค **พระญาร่วงกินมะม่วงหิมพานต์แล้วยางกัดปาก จึง**
สาปให้มะม่วงหิมพานต์มีเม็ดอยู่ข้างนอก เป็นต้น

6.1.6. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในตำนานปรัมปรา

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในตำนานปรัมปราของภาคใต้ 14 เรื่อง ตำนานปรัมปราที่พบมีเนื้อเรื่องขนาดสั้น นิทานเรื่องหนึ่งจึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลหรืออนุภาคการลงโทษเพียงอนุภาคเดียว และยังพบว่า ปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 15 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 6 อนุภาค ตำนานปรัมปราที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษประกอบด้วย ตำนานข้าว ตำนานโนรา ตำนานแม่ย่านาง ตำนานดาว ตำนานเมือง ตำนานของเงาะป่า และเทพปกรณัมทางศาสนาพราหมณ์ เช่นเรื่อง ตำนานโนรา กระแสที่ 3²¹ ที่มีอนุภาค **บุตรชายเจ้าเมืองชอบฟ้อนรำ เจ้าเมืองจึงให้ลอยแพ** และเรื่อง **ญาเงาะ**²² ที่มีอนุภาค **เงาะที่ไม่แบ่งอาหารให้คนอื่นกินตายแล้วจะเกิดเป็นต้นไม้มีใบเป็น**
แฉกๆ เป็นต้น

6.1.7. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานมุขตลก

จากการศึกษาพบว่านิทานมุขตลกของภาคใต้ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวน 11 เรื่อง มีอนุภาคการให้รางวัล 13 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษ 11 อนุภาค นิทานมุขตลกที่พบส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับความฉลาดแกมโกงของตัวละครเอก โดยจะได้รับรางวัลเพราะความฉลาด แต่จะถูกลงโทษเพราะขัดแย้งกับเจ้าเมือง เช่นเรื่อง **ซารีฟยอดปฎิภาณ**²³ ที่มีอนุภาค **ชายหนุ่มฉลาด เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นที่ปรึกษา** และเรื่อง **ศรีธนชัย**²⁴ ที่มีอนุภาค **ศรีธนชัย หลอกเจ้าเมืองจึง ถูกขังในถ้ำเย็น ถ้ำมดคัน และปล่อยกลางทะเล** นอกจากนั้นยังมีนิทานมุขตลกเกี่ยวกับเรื่องไม้อีกด้วย เช่นเรื่อง **อาแวนี้แซ**²⁵ ที่มีอนุภาค **ชายถูกเข้าใจว่าฆ่าช้างตกมัน เจ้าเมืองจึงให้รางวัล** เป็นต้น

²⁰ วิเชียร ณ นคร, “ยาร่วง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 2382.

²¹ อุดม หนูทอง, “โนรา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3899.

²² สุวัฒน์ ทองหอม, “ญาเงาะ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542): 2282 - 2283.

²³ รตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “ซารีฟยอดปฎิภาณ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542): 2025.

²⁴ พ่วง บุญราศรี, “ศรีธนชัย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 (2542): 7276 - 7278.

²⁵ รตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “อาแวนี้แซ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8957 - 8958.

6.1.8. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานเกี่ยวกับเรื่องผี นิทานชีวิต นิทานสัตว์ นิทานเข้าแบบ และนิทานวีรบุรุษ

นอกจากนิทาน 7 ประเภทข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ยังมีนิทานประเภทอื่นๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ แต่ปรากฏจำนวนน้อย ประกอบด้วย นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี 4 เรื่อง นิทานชีวิต 2 เรื่อง นิทานสัตว์ 2 เรื่อง นิทานเข้าแบบ 1 เรื่อง และนิทานวีรบุรุษ 1 เรื่อง อนุภาคที่ปรากฏในนิทานประเภทเหล่านี้เป็นอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 10 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัล 5 อนุภาค ตัวอย่างอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานประเภทต่างๆ เช่น

- ผู้ที่รักษาสิลบริสุทธิ ผีเจ้าของสมบัติจะเข้าฝันให้มาเอาสมบัติ²⁶
- เด็กทำปลาหลุด หัวหน้าเด็กจึงตัดคอด้วยดาบไม้คอบาดตาย²⁷
- ผู้ที่ไม่เชื่อฟังเทพารักษ์ จะถูกสาปให้เป็นลิง²⁸
- หญิงไล่แม่ออกจากบ้านและทำไม่รู้จักร จึงถูกสวรรค์สาปแข่งจนตาย²⁹
- กระจงไม้โกหกและไม่ป้อยอ ราชสีห์จึงให้เป็นที่ปรักยา³⁰

จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านภาคใต้ทุกประเภทที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ พบนิทานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวรวม 229 เรื่อง นิทานที่พบอนุภาคดังกล่าวเป็นนิทานประจำถิ่นมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม นิทานมหัศจรรย์ซึ่งพบจำนวนมากรองลงมากลับปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนมากกว่านิทานประจำถิ่น นอกจากนั้นอนุภาคดังกล่าวยังปรากฏในนิทานคติเป็นจำนวนมากอีกด้วย ผู้วิจัยยังพบว่า อนุภาคการลงโทษปรากฏมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษจำนวน 233 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัลเพียง 167 อนุภาค อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่รวบรวมได้จากนิทานพื้นบ้านภาคใต้ประเภทต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยจะนำไปศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคในหัวข้อต่อไป

²⁶ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “โหมหาสมบัติ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8789.

²⁷ วิเชียร ณ นคร, “ฟังพการ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5346 - 5347.

²⁸ ._____, “รูปวาดที่มีปัญหา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 138 (2542): 6574.

²⁹ รัดนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “เลียดทรี: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14 (2542): 7026.

³⁰ ._____, “กระจงกับราชสีห์: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 32.

6.2. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

ในหัวข้อนี้ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ โดยจะกล่าวเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

6.2.1. ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พบว่ามีตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากคือตัวละครที่เป็นชนชั้นล่าง ตัวละครที่เป็นชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ และสมาชิกในครอบครัว ตัวละครต่างๆ ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

ก) **ตัวละครชนชั้นล่าง** ตัวละครชนชั้นล่างที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย ตัวละครทุกตะ และตัวละครที่เป็นคนสามัญหรือคนทั่วไป ซึ่งในนิทานไม่ระบุฐานะหรือกล่าวว่าเป็นชาวบ้านหรือชาวเมือง ตัวละครชนชั้นล่างดังกล่าวมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้รางวัล ผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายช่วยเพื่อนหาน้ำมันขง เพื่อนจึงยกลูกสาวให้³¹
- เด็กชนไก่ชนะชาวบ้าน ชาวบ้านจึงให้ข้าวห่อ³²
- พระราชาไม่ยอมเผาศพเมีย ประชาชนจึงจับลอยแพ³³
- โต้ะลาแก่ก็ตีหมาตุลอบเข้าหาลูกสาวชาวบ้านบ่อยๆ ชาวบ้านจึงเอาไม้แทงก้น จับถ่วงน้ำและลง ไปให้เสือกัด³⁴
- ชายฆ่าแม่ของตน คนในเรือจึงจับโยนทะเล³⁵

³¹ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “เขาช้าง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 798 -799.

³² อุคม หนูทอง, “นางสิบสอง : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3705.

³³ รตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “คำสาปแห่งความรัก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 3 (2542): 1051.

³⁴ อากรณ์ อุกฤษณ์, “โต้ะลาแก่ก็ตีหมาตุล”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2840.

³⁵ จริน ศิริ, “ชายหัวคือ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542): 2022.

ข) ตัวละครที่เป็นชนชั้นสูง ตัวละครชนชั้นสูงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย ตัวละครเจ้าเมือง เจ้าชาย ลูกสาวเจ้าเมือง มहेสี ขุนนาง และเศรษฐี ตัวละครประเภทนี้ที่ปรากฏมากคือตัวละครพระราชารหรือเจ้าเมือง นอกจากนี้ยังพบข้อสังเกตว่า ตัวละครเศรษฐี ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานภาคใต้มากกว่าในนิทานของภาคอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายขี้เกียจให้ปลาช่อนแก่พระราชารเพื่อรักษาโรค พระราชารจึงให้เครื่องทรง³⁶
- ใครฆ่าสิ่งที่มีมาอะละวาดในเมืองได้เจ้าเมืองจะให้รางวัล³⁷
- วันการให้มहेสีกินปลาของตน มहेสีจึงให้ทองคำตอบแทน³⁸
- ผู้ที่ทำให้เศรษฐีไม่ตายได้ เศรษฐีจะแบ่งทรัพย์ให้กึ่งหนึ่ง³⁹
- เจ้าชายชบชีวิตนางยักษ์ นางจึงขอเป็นข้า⁴⁰
- เจ้าเมืองแข่งสะบ้าแพ้แล้วหนี เจ้าชายจึงจับลูกสาวมาขังไว้⁴¹

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวละครชนชั้นสูงมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ โดยพบว่าตัวละครพระราชารหรือเจ้าเมืองเป็นชนชั้นสูงที่ให้รางวัลและเป็นผู้ลงโทษมากที่สุด

ค) ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้พบว่าตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวละครประเภทหนึ่งที่มีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ตัวละครสมาชิกในครอบครัวที่พบประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก สามี ภรรยา ชายชู้ ลูกเขย พี่ ลุง ตา และหลาน ตัวละครดังกล่าวมีทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัวชนชั้นสูง เช่นเป็นเจ้าเมืองที่มีฐานะเป็นพ่อหรือสามี และตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวชนชั้นล่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาจากบทบาทของตัวละครที่กระทำต่อสมาชิกในครอบครัว ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงตัวละครประเภทนี้ เช่น

³⁶ ชวน เพชรแก้ว, “เจ้าพุทโท”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1761.

³⁷ นเรศ ศรีรัตน์, “พินทและสถานที่ที่เกี่ยวข้อง: ตำนานและความเชื่อ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5415 - 5421.

³⁸ อุดม หนูทอง, “วันการ: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 (2542): 7155.

³⁹ พวง บุญรัตน์, “ข้าไม่ยอมตาย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 706.

⁴⁰ ชวน เพชรแก้ว, “ไกรสิทธิ์: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 603 - 606.

⁴¹ จิตตนา หนูณะ, “กรุงชิง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 146 - 151.

- พี่ชายรักน้องสาวมาก พระอินทร์จึงขুবชีวิตน้อง⁴²
- ลูกคนเล็กพูดภาษาไทย พ่อกับแม่จึงยกสมบัติให้⁴³
- มहेสิมีโอรส เจ้าเมืองจึงยกสมบัติให้⁴⁴
- เมียน้อยเจ้าเมืองติดพันนายโนรา เจ้าเมืองจึงขุดหลุมเอาซากปักให้โนราตกลงไปแล้วฝังกลบ⁴⁵
- ลูกสาวทำน้ำหมากกรดที่นอน พ่อจึงให้ไปมีผัวเป็นลิง⁴⁶

ง) **ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ** ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย ตัวละครที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตัวละครที่เป็นเทวดาหรือเทพเจ้า ตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ และตัวละครที่เป็นผี ตัวละครที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบส่วนมากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญซึ่งในนิทานบางเรื่องไม่กล่าวอย่างชัดเจนว่ามีลักษณะอย่างไร แต่สามารถอนุมานได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ตัวละครที่เป็นเทวดาหรือเทพเจ้าที่พบประกอบด้วย พระอินทร์ เทพารักษ์ แม่โพสพ และเทพเจ้าพราหมณ์ เช่นพระอิศวร เป็นต้น ส่วนตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ที่พบคือยักษ์ พญานาค กินนรครุฑ และพญานก ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น

- พญานกส่งสารเด็กหญิง จึงสาปให้กลายเป็นนกเพื่อบินหนี⁴⁷
- พรานเคยช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงช่วยพรานจับมโนहर้า⁴⁸
- หญิงสาวโกหก จึงถูกผีหักคอตาย⁴⁹

⁴² อุคม หนูทอง, “นางแดงอ่อน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3693.

⁴³ พิทยา บุษรรัตน์, “เขาปู่เขาย่า: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 814-816.

⁴⁴ พวง บุษรรัตน์, “ศรีธนชัย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 : 7276 - 7278.

⁴⁵ จำริญ แสงดวงแข, “ซุ้วงเวง”, พวง บุษรรัตน์, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542): 2166.

⁴⁶ วิเชียร ณ นคร “นายทนนางทาน: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3748-3750.

⁴⁷ รตินา พันธุ์สุริย์ฉาย, “อ้อยล้นเคียว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8865.

⁴⁸ อุคม หนูทอง, “โนรา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3897.

⁴⁹ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “ผีหลังกลวง: นิทาน”, อุคม หนูทอง, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 10 (2542): 4757 - 4758.

- ขยายหอยไม้ทำบุญทำทาน พระอิศวรมาชวนทำบุญก็ปิดหูไม่ฟัง จึงถูกสาปให้กลายเป็นหอยมาดังทุกวันนี้⁵⁰
- ชาวบ้านขี้มของนางหอมในถ้ำแล้วไม่คืน และมีชายหนุ่มมาเฝ้ารอนาง นางจึงปิดปากถ้ำไม่ให้ใครใช้ของได้อีก⁵¹
- เจ้าเมืองสร้างเจดีย์เสร็จช้ากว่าพวกยักษ์ พวกยักษ์จึงจะจับคนในเมืองกินหมด⁵²

อนึ่ง ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ยังปรากฏอนุภาคที่ไม่กล่าวถึงผู้ให้รางวัลหรือผู้ลงโทษ แต่กล่าวว่าตัวละครที่ทำดีหรือทำผิดได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษจากการกระทำของตนเอง โดยมีได้มีตัวละครอื่นเป็นผู้ให้คุณให้โทษ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเรื่อง “กรรม” ทางพุทธศาสนา ดังนั้นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ก็ปรากฏว่ากรรมดีและกรรมชั่วถูกใช้เพื่ออธิบายที่มาของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- หญิงรักษาสิลาทำทานมากจึงไปเกิดบนสวรรค์⁵³
- กุฎุมพีทำบุญมากจึงได้เป็นพระราชา⁵⁴
- เจ้าเมืองที่ชิงเมืองผู้อื่นถูกรณีสืบ⁵⁵
- พรานฆ่าสัตว์ตายไปจึงเป็นเปรตจนรกถูกไฟเผา⁵⁶

ตัวละครต่างๆ และกรรมซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

⁵⁰ วิเชียร ณ นคร, “ขยายหอย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6380 - 6381.

⁵¹ พวง บุษรารัตน์, “บ้านท่านางหอม: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 4017.

⁵² พงศ์ศักดิ์ พรหมแก้ว, “เจดีย์ยักษ์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1734.

⁵³ พวง บุษรารัตน์, “มาดชะมาณฑ: คำกาพย์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 12 (2542): 4988 - 4990.

⁵⁴ สืบพงศ์ ธรรมชาติ, “สุทธิกรรมชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16 (2542): 8067 - 8069.

⁵⁵ อุดม หนูทอง, “พระยศกิต: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5137 - 5139.

⁵⁶ ._____, “สุบินสำนวนเก่า: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8101 - 8102.

ผลการศึกษาพบว่า ในอนุภาคการให้รางวัลนั้น ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือ ผู้ที่เป็นชนชั้นสูง รองลงมาคือสิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดี ตามลำดับ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูงที่ปรากฏมากที่สุด คือ พระราชาหรือเจ้าเมือง รองลงมา คือ เศรษฐีหรือพ่อค้า ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ให้รางวัลที่สำคัญ คือ เทวดา ซึ่งในนิทานจะเล่าว่าเป็นพระอินทร์หรือเทพารักษ์ มีปรากฏจำนวน 10 อนุภาค รองลงมา คือ อมนุษย์ คือ ยักษ์ และพญานาค

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือ ผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นล่าง รองลงมาคือชนชั้นสูง ชนชั้นล่างที่เป็นผู้รับรางวัลมากที่สุดคือชายสามัญและชายทุคตะ และพบข้อสังเกตว่า ตัวละครชายสามัญที่มีได้ระบุว่าอยากจนปรากฏมากกว่าตัวละครทุคตะ ส่วนชนชั้นสูงที่มีบทบาทเป็นผู้รับรางวัลที่สำคัญที่สุดคือตัวละครเจ้าชาย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลว่าตัวละครประเภทใดให้รางวัลแก่ตัวละครใดบ้างก็พบว่า ผู้ให้รางวัลทุกประเภทต่างก็ให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างมากที่สุด เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า เจ้าเมืองให้รางวัลแก่ชายสามัญหรือทุคตะมากที่สุด ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะเทวดานั้นให้รางวัลทั้งแก่ผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นสูงเช่น พระราชา และชนชั้นล่าง เช่นหญิงสามัญหรือชายสามัญ ส่วนอมนุษย์มักให้รางวัลแก่เจ้าชายเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาอนุภาคการลงโทษพบว่า ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือผู้ลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัว พบว่าส่วนมากคือพ่อ พ่อตา และสามี ซึ่งปรากฏทั้งในครอบครัวชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้ลงโทษที่เป็นพ่อ พ่อตา และสามีนี้ มักปรากฏในครอบครัวชนชั้นสูง แต่ผู้ลงโทษที่ในนิทานเล่าว่าเป็น พ่อแม่ ปรากฏเฉพาะในครอบครัวชนชั้นล่าง ผู้ลงโทษประเภทที่ปรากฏมากที่สุดรองลงมาคือชนชั้นสูง ในรายละเอียดพบว่าส่วนมากเป็นพระราชา รองลงมาคือเศรษฐีและเจ้าชาย ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดต่อมาคือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญเป็นสำคัญ และพบข้อสังเกตว่ากรรมชั่วและอมนุษย์ ปรากฏเป็นผู้ลงโทษจำนวนน้อย

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ถูกลงโทษ ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือสมาชิกในครอบครัว มักเป็นลูกชาย ลูกสาว และภรรยาเป็นส่วนมาก ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดรองลงมาคือชนชั้นล่าง โดยมักเป็นชายสามัญ ชายทุคตะ และเป็นคนทั่วไป ส่วนผู้ถูกลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงนั้นพบว่าส่วนมากจะเป็นขุนนาง เช่นบุโรหิต และเจ้าเมือง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงโทษกับผู้ถูกลงโทษก็พบว่า สมาชิกในครอบครัวมักจะลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยตนเอง โดยในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าเป็นการที่พ่อ หรือพ่อแม่ลงโทษลูกเป็นสำคัญ รองลงมาเป็นการที่สามีลงโทษภรรยา และพ่อตาลงโทษ

ลูกเขย ส่วนชนชั้นสูงนั้น ลงโทษชนชั้นล่างและชนชั้นสูงด้วยกันเองในจำนวนใกล้เคียงกัน ซึ่งพบว่าเป็นการที่เจ้าเมืองและเศรษฐีลงโทษชายสามัญหรือทาส และลงโทษขุนนาง สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างเป็นส่วนมาก ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าเป็นการที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษคนทั่วไปเป็นสำคัญ ส่วนกรรมชั่วนั้น จากตารางจะเห็นได้ว่าลงโทษผู้ถูกลงโทษทุกประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษนั้น พบว่า ผู้ให้รางวัลที่สำคัญคือชนชั้นสูงและสิ่งเหนือธรรมชาติ และผู้รับรางวัลที่สำคัญคือชนชั้นล่าง ส่วนผู้ลงโทษที่สำคัญคือผู้ลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ชนชั้นสูง และสิ่งเหนือธรรมชาติ ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือสมาชิกในครอบครัวและชนชั้นล่าง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษพบว่า นิทานพื้นบ้านภาคใต้จะเน้นว่าชนชั้นสูงและสิ่งเหนือธรรมชาติต่างก็ให้คุณให้โทษกับชนชั้นล่าง ส่วนสมาชิกในครอบครัวนั้นมักปรากฏว่า จะลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยกันเอง อนึ่ง จะเห็นได้ว่า ชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ลงโทษต่างก็เป็นผู้ชายเป็นส่วนมาก ผู้รับรางวัลทั้งที่เป็นชนชั้นสูงและชนชั้นล่างก็เป็นผู้ชายเช่นเดียวกัน แต่ผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้หญิงมากกว่า

6.2.2. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ โดยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

6.2.2.1. การกระทำที่ได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่ามี การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุด คือ การทำความดีทางพุทธศาสนา การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ การปกป้องบ้านเมือง การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน และการทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การกระทำที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก) การทำความดีทางพุทธศาสนา การทำความดีทางพุทธศาสนาเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือนิทานพื้นบ้านภาคใต้ การทำความดีทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นการทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ผู้วิจัยพบว่าการช่วยชีวิตผู้อื่นปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือการทำบุญหรือทำทาน การแสดงธรรม และการถือศีลตามลำดับ นอกจากนั้นยังมีกร

ทำความดีทางพุทธศาสนาอื่นๆ ที่ปรากฏน้อย เช่น การพุดดี การมีความกตัญญู เป็นต้น ตัวอย่าง
อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความดีทางพุทธศาสนา เช่น

- เจ้าชายชুবชีวิตนางยักษ์ นางจึงขอเป็นข้า⁵⁷
- ชายช่วยลูกสาวเจ้าเมืองที่ถูกราชสีห์จับตัวไปได้ เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้⁵⁸
- หญิงช่วยชีวิตเจ้าชาย เจ้าชายจึงแต่งงานด้วย⁵⁹
- หญิงรักษาพระราชา พระราชาจึงแต่งงานกับนาง⁶⁰
- ยากที่เจ็บป่วยปล่อยปลาหมอ ปลาหมอจึงเกิดเป็นสมุนไพรรักษาโรค⁶¹
- ชายหญิงนำพระบรมธาตุมาให้ เจ้าเมืองจึงให้ทรัพย์สินมาก⁶²
- ปราสาทของพระราชาไม่ถูกทำลายเพราะเคยสร้างวิหารถวายพระพุทธเจ้า⁶³
- หญิงถวายจิ๋วพระพุทธรูปเจ้าจึงเกิดมารูปงาม⁶⁴
- ทูตตะโพธิสัตว์แสดงธรรม เจ้าเมืองจึงยกเมืองให้กึ่งหนึ่ง⁶⁵
- มเหสีรักษาศีลจึงได้ลูก⁶⁶
- ชายพุดเพราะ เศรษฐีจึงให้วัวและลูกสาว⁶⁷

อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความดีทางพุทธศาสนาปรากฏในนิทานศาสนา
มากที่สุด รองลงมาคือนิทานมหัศจรรย์ นอกจากนี้ยังพบในนิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ
นิทานมุขตลก นิทานเรื่องผี และตำนานปรัมปราอีกจำนวนน้อย

⁵⁷ ชวน เพชรแก้ว, “ไกรสิทธิ์: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 603 - 606.

⁵⁸ จริน ศิริ, “ลูกดาวย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14 (2542): 6949.

⁵⁹ อุดม หนูทอง, “โสนน้อย: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8223 - 8224.

⁶⁰ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “หัวหอมหัวเทียม: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8588.

⁶¹ วิเชียร ณ นคร, “แรงอธิษฐานของปลาหมอ : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14 (2542): 6680.

⁶² อุดม หนูทอง, “ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาบปัดกิจศพนางคล้าย จันทรา
ทิพย์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 : 2669.

⁶³ ชวน เพชรแก้ว, “พระยาชามพู: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5144.

⁶⁴ นกตล ศลิณฉล, “พิมพ์พิลาป: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5480 - 5519.

⁶⁵ ชวน เพชรแก้ว, “บุณฑนางศ์: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9 (2542): 5083 - 5085.

⁶⁶ พ่วง บุขรรัตน์, “ศรีธนนชัย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 : 7276 - 7278.

⁶⁷ พ่วง บุขรรัตน์, “พุดดีเป็นศรีแก่ตัว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5519.

ข) การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จนั้น ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มากรองลงมาจากการทำควมดีทางพุทธศาสนา ภารกิจยากที่ปรากฏนั้นมีความหลากหลาย กล่าวคือ ภารกิจยากที่พบมากที่สุดคือภารกิจที่ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา รองลงมาคือภารกิจที่ต้องใช้ความสามารถทางร่างกาย คือการใช้พลังกำลัง และความอดทน นอกจากนี้ยังมีภารกิจอื่นๆ ที่ปรากฏน้อย เช่นการสร้างสะพานเงินสะพานทอง การเลือกคนรักได้ถูกคน การมีโอรส เป็นต้น ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายทำให้หญิงที่รักมันกับสามีที่ตายไปแล้วมาแต่งงานกับตนได้เข้าเมืองจึงให้เป็นมหาดเล็ก⁶⁸
- ชายทนแช่น้ำเย็นได้ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้⁶⁹
- เจ้าชายเลือกนางกินรีได้ถูกท้าวกินรีจึงยกนางให้⁷⁰
- กบสร้างวังทองและปราสาทเงินได้ เข้าเมืองจึงยกธิดาให้⁷¹
- ถ้ามเหสีคนใดมีโอรส เข้าเมืองจะยกสมบัติให้⁷²

อนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงการทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ และยังปรากฏในนิทานคติ นิทานมุขตลก และนิทานประจำถิ่นด้วย

ค) การปกป้องบ้านเมือง อนุภาคที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองแล้วได้รับรางวัลปรากฏมากเป็นลำดับ 3 การปกป้องบ้านเมืองที่ปรากฏมักเป็นการป้องกันบ้านเมืองจากข้าศึก นอกจากนี้ยังมีการปราบสัตว์ร้ายหรือยักษ์ที่เป็นภัยต่อชาวเมืองอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองแล้วได้รับรางวัลมีดังนี้

- ทวดโหมอาสาปราบศึก เข้าเมืองจึงได้รับราชการ⁷³
- พระอาสาปราบศึก เข้าเมืองจึงประทานยศและ ให้ที่ดินวัดมาก⁷⁴

⁶⁸ สุภาคย์ อินทองคง, “กิน นอน โกหก : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 412.

⁶⁹ จริน ศิริ, “สาวเจ้าปัญญา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16 (2542): 7974.

⁷⁰ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “มโนหราน์นิบาต: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 12 : 5858 – 5859.

⁷¹ รตินา พันธุ์สุริย์ฉาย, “เจ้าชายกบ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1764.

⁷² พ่วง บุญรัตน์, “ศรีธนนชัย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 : 7276 - 7278.

⁷³ ทิพวัลย์ พิยะกุล, “ทวดโหม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 3021.

- ชายถูกเข้าใจว่าฆ่าช่างตมมัน เจ้าเมืองจึงให้รางวัล⁷⁵
- นายแรงเป็นกองหน้ารบศึกชนะ นายทัพไทยจึงตั้งให้เป็นเจ้าเมือง⁷⁶

ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองนี้ ปรากฏในนิทานประจำถิ่นเป็นสำคัญ รองลงมาคือนิทานมหัศจรรย์ นอกจากนี้ยังพบในนิทานมุขตลกและนิทานคติอีกด้วย

จ) การเป็นผู้ชนะการแข่งขัน การเป็นผู้ชนะการแข่งขันที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วย การรบชนะ และการแข่งขันชนะ ผู้วิจัยยังพบว่า การเป็นผู้ชนะนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานศาสนา นิทานประจำถิ่น และนิทานอธิบายเหตุอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายยากจนชนะ พรานเบ็ด ขุนจร นาคันทัย เจ้าเมืองลิง และเจ้าเมืองทุกคนจึงเป็นบริวาร ส่วนเจ้าเมืองยกลูกสาวให้⁷⁷
- เด็กชนไก่ชนะชาวบ้าน ชาวบ้านจึงให้ข้าวห่อ⁷⁸
- เจ้าเมืองสร้างเจดีย์เสร็จก่อนยักษ์และสวยงามกว่า ยักษ์จึงไม่ขัดขวางการสร้างเมือง⁷⁹
- หญิงชนะยักษ์ และวิทายธร ทั้งสองจึงยอมเป็นข้า⁸⁰

ฉ) การทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในนิทานส่วนมากเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่ นอกจากนี้ยังปรากฏการรู้คุณแม่โพสพ 1 อนุภาค การทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ นิทานประจำถิ่น และนิทานคติ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ศิวเมื่อยากจนเอาข้าวไปวางไว้ให้งูเจ้าที่ จึงได้ทองจำนวนมาก⁸¹

⁷⁵ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “อาแวนี้แซ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 : 8957 - 8958.

⁷⁶ พิทยา นุชรรัตน์, “นายแรง : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3753 -3754.

⁷⁷ อุดม หนูทอง, “เจ็ดจา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1728-1729.

⁷⁸ อุดม หนูทอง, “นางสิบสอง : นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 : 3705.

⁷⁹ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “เจดีย์ยักษ์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1734.

⁸⁰ อุดม หนูทอง, “สับประคน: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16 (2542): 7936 -7937.

- ช่างหล่อปืนใหญ่สังเวทวงศ์เพื่อบวงสรวงเทวดาจึงสามารถหล่อปืนได้⁸²
- หญิงรู้คุณข้าว แม่โพสพจึงปลอมเป็นขามาขอและให้ทรัพย์มาก⁸³

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคใต้คือการทำความดีทางพุทธศาสนา ซึ่งเน้นเรื่องของการช่วยชีวิตผู้อื่นเป็นสำคัญ รองลงมาคือการทำทานเช่นเดียวกับนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน และภาคกลาง ความดีที่ปรากฏรองลงมาก็คือการทำการกุศลได้สำเร็จ

6.2.2.2. การกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พบว่ามีกรกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก คือ การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดเรื่องชู้สาว การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การเป็นกาลกิณี การทำความผิดเรื่องอาหาร และการทำภารกิจไม่สำเร็จ การกระทำที่ถูกลงโทษแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

ก) การทำความผิดทางพุทธศาสนา การทำความผิดทางพุทธศาสนาเป็นความผิดที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่าเป็นการทำความผิดตามคำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องอกุศลกรรมบถ 10 โดยพบว่า ความผิดที่ปรากฏมากที่สุดคือ การเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น ซึ่งพบว่าในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ปรากฏการลักทรัพย์มากกว่าการฆ่าผู้อื่น รองลงมาคือความผิดทางวาจา และการเนรคุณ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าอนุภาคเกี่ยวกับการเนรคุณในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มีมากกว่าลูกไม่ยอมรับพ่อแม่แล้วถูกลงโทษ อนุภาคลักษณะนี้ไม่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ดังนั้นการเน้นเรื่องการไม่ยอมรับพ่อแม่จึงเป็นลักษณะเฉพาะของการกระทำที่ถูกลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ประการหนึ่ง ส่วนความผิดฐานผิดลูกเมียผู้อื่นซึ่งเป็นการผิดศีลนั้นผู้วิจัยได้จำแนกไว้ร่วมกับความผิดเรื่องชู้สาว ทั้งนี้เพราะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ยังปรากฏความผิดเรื่องชู้สาวอื่นๆ อีกหลายประการ ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดทางพุทธศาสนามีดังนี้

- เสนาเคยกฆ่าหญิง เจ้าเมืองจะประหาร⁸⁴
- หญิงมีครรภ์กินขนุนของพระราชินีไปเล็กน้อย พระราชารู้อจึงให้ประหาร⁸⁵

⁸¹ จริน ศรี, “งูให้ลาภ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 3 (2542): 1355.

⁸² อนันต์ วัฒนานิก, “ปืนพญาดำ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 10 (2542): 4601.

⁸³ จริน ศรี, “อูปกเก็บ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 : 8984.

⁸⁴ ., “พระศรีมหาโพธิ์: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5199 – 5203.

- รายากินเลือดคน ทหารเห็นเข้าจึงทุบตีขับไล่⁸⁶
- นกเขาถูกสັกคอเพราะขโมยเมล็ดงาพระสุธน⁸⁷
- หญิงโลกและคิดทำร้ายแม่ผัว จึงถูกเผาตาย⁸⁸
- ชายที่ใส่ร้ายมเหสีถูกพระราชาให้เอาไปผูกไว้ข้างส้วม⁸⁹
- หญิงสาว โทหก จึงถูกผีหັกคอตาย⁹⁰
- ลูกเห็นพ่อแม่ยากจนก็ไม่ยอมรับเป็นพ่อแม่ พ่อแม่จึงแข่งให้เรืออับปาง⁹¹
- ชายฆ่าแม่ของตน คนในเรื่องจับโยนทะเล⁹²
- พระราชานรคณแม่นกที่ช่วยให้ได้เป็นพระราชา แม่นกจึงนำพระราชาไปทิ้ง⁹³

ข) ความผิดเรื่องชู้สาว ความผิดเรื่องชู้สาวปรากฏมากเป็นลำดับ 2 ความผิดประเภทนี้ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ที่พบมากคือ การมีสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่ฐานะไม่เหมาะสมกัน การเข้าหาหญิง การร่วมประเวณีในครอบครัว และการคบชู้ นอกจากนั้นยังมีความผิดเรื่องชู้สาวอื่นๆ ที่ปรากฏน้อยอีกหลายประการ เช่น การตั้งครรภ์โดยไม่มีสามี การล่วงเกินภรรยาผู้อื่น และการทำเสน่ห์ เป็นต้น ตัวอย่างอนุภาคที่กล่าวถึงความผิดเรื่องชู้สาวมีดังนี้

- เจ้าหญิงอุทานว่าได้คู่เป็นควายทอง เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง⁹⁴
- เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะจับแต่ก็หนีได้⁹⁵
- เจ้าหญิงตั้งครรภ์กับพี่ชาย เจ้าเมืองจึงให้ขับออกจากเมือง⁹⁶

⁸⁵ นเรศ ศรีรัตน์, “พระยาแบกแก้ง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5147.

⁸⁶ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “รายาเจ็ยงอก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6541 - 6542.

⁸⁷ สมพงษ์ นาควิเชียร, “พระยาภบ – เมืองกะบั้งรี: กำลอน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 (2542): 5139 - 5140.

⁸⁸ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “แม่ผัวกับลูกสะใภ้: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6187.

⁸⁹ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “ควายทอง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2: 1006.

⁹⁰ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “ผีหลังกลวง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 10 (2542): 756 - 758.

⁹¹ รื่นนภา รัตนพงศ์, “เขาทะนาน : ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2 (2542): 805.

⁹² จรินทร์ สิริ, “ชายหัวค้อ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5: 2022.

⁹³ นกอด ศศิเมณฑล, “พิมพาพิลาป: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11 : 5480 - 5519.

⁹⁴ _____, “ควายทอง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2: 1006.

⁹⁵ อุดม หนูทอง, “แสงสุริย์ฉาย: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8220.

- เจ้าเมืองคิดว่าแม่เหสีเป็นชู้กับหอยโข่งจึงมีโอรสเป็นหอยโข่ง จึงเนรเทศทั้งแม่ลูกออกจากเมือง⁹⁷
- ทุกตะเสพกามในวันพระ พระอินทร์จึงให้กลายเป็นนกแขกเต้า⁹⁸
- เจ้าหญิงท้องไม่มีพ่อ เจ้าเมืองจึงให้เอาไปลอยแพ⁹⁹

อนุภาคที่กล่าวถึงการทำความผิดเรื่องชู้สาวส่วนมากปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ มักกล่าวถึงการเข้าหาหญิง ส่วนการร่วมประเวณีในครอบครัวซึ่งไม่ปรากฏในนิทานภาคอื่นๆ นั้น พบว่าปรากฏในนิทานประจำถิ่นและตำนานปรัมปรา

ค) การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นความผิดที่ปรากฏในนิทานภาคได้มากเป็นลำดับ 3 ผู้วิจัยพบว่าความผิดประเภทนี้ที่ปรากฏมากที่สุดคือการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญต่างๆ รองลงมาเป็นการไม่เชื่อฟังเทพเจ้าหรือเทวดา และการไม่รู้คุณแม่โพสพ ผู้วิจัยยังพบข้อสังเกตว่ามีอนุภาคที่กล่าวถึงการอุจจาระปัสสาวะในสถานที่สำคัญแล้วถูกลงโทษ ซึ่งอนุภาคลักษณะนี้ไม่พบในนิทานภาคอื่นๆ อนุภาคที่กล่าวถึงการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาตินี้ ปรากฏในนิทานประจำถิ่นเป็นส่วนมาก และพบในตำนานปรัมปราอีกจำนวนน้อย ตัวอย่างอนุภาคมีดังนี้

- ช้างตกมันใช้งาแทงเทวรูป จึงตายทันที¹⁰⁰
- ชายคนหนึ่งแทงปลากระเบนได้ในพิธิเช่น ไหว้โต๊ะปักง เขาจึงตายโดยไม่มีสาเหตุ¹⁰¹
- ชายคนหนึ่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะไม่เป็นที่ โต๊ะอาดับและโต๊ะอาตุลจึงลงโทษให้ป่วยตาย¹⁰²
- มีซาไกจับปลาที่มีแต่หัวมาได้แล้วแจกจ่ายให้กินกันทั่วหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ตายกันทั้งหมู่บ้านในหนึ่ง เดือนยกเว้นผู้เฒ่าที่ไม่ได้กินคนเดียว¹⁰³

⁹⁶ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “ตำนานมะโย่ง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2671.

⁹⁷ _____, “รายชื่อนาม: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6541.

⁹⁸ ขวน เพชรแก้ว, “ทุกตะ: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7 (2542): 3419 -3420.

⁹⁹ อุดม หนูทอง, “โนรา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3899.

¹⁰⁰ วินัย โกษกุล, “กะปง: อำเภอ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 239.

¹⁰¹ อารักษ์ อุกฤษณ์, “โต๊ะปักง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2847.

¹⁰² _____, “โต๊ะอาดับและโต๊ะอาตุล”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2852.

¹⁰³ รุ่ง ดาวกระจาย, “ทวดกู่หล่า: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 3018.

- ผู้คนหันไปยกย่องพระพุทธเจ้า แม่โศสพจึงหนีไปทำให้คนอดอยาก¹⁰⁴

ง) การเป็นกาลกิณี การเป็นกาลกิณีปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มากเป็นลำดับ 4 การเป็นกาลกิณีที่ปรากฏในนิทานมี 3 ลักษณะ ประการแรกคือเกิดมาเป็นมาที่มีรูปลักษณะประหลาด จึงถูกมองว่าเป็นกาลกิณี ประการต่อมาคือถูกกล่าวหาว่าเป็นกาลกิณีโดยที่มีได้มีความผิดปกติ และประการสุดท้ายคือการมีพฤติกรรมที่ผิดไปจากผู้อื่นหรือไม่เหมาะสมกับฐานะอนุภาคที่กล่าวถึงการเป็นกาลกิณีปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น นิทานศาสนา และตำนานปรัมปรา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เป็นทาสในครัว¹⁰⁵
- มเหสีถูกเข้าใจว่าเป็นยักษ์ เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากวัง¹⁰⁶
- โอรสถูกหาว่าเป็นกาลกิณี เจ้าเมืองจึงให้ล่อยแพ¹⁰⁷
- บุตรชายเจ้าเมืองชอบฟ้อนรำ เจ้าเมืองอายจึงให้เอาล่อยแพ¹⁰⁸
- พระราชาไม่ยอมเผาศพเมีย ประชาชนจึงจับล่อยแพ¹⁰⁹
- ชาวเมืองไม่เคยเห็นคนแต่งตัวอย่างพระจึงไล่ฆ่า¹¹⁰

จ) ความผิดเกี่ยวกับเรื่องอาหาร ความผิดเกี่ยวกับอาหารที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วยการกินมาก การกินไม่หมด การไม่แบ่งอาหาร และการไม่ยอมหากินหรือทำให้ไม่ได้อาหาร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอนุภาคเกี่ยวกับการกินมากปรากฏมากที่สุด นิทานที่ปรากฏอนุภาคความผิดเกี่ยวกับเรื่องอาหารนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานคติ นิทานประจำถิ่น นิทานมุขตลก และนิทานวีรบุรุษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

¹⁰⁴ อุดม หนูทอง และ พ่วง บุญรัตน์, “แม่โศสพ: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6188 - 6189.

¹⁰⁵ อุดม หนูทอง, “เจ้าปาลีตัน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1572 - 1573.

¹⁰⁶ ._____, “ทนน ไชยปี่แก้ว”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 3014 - 3015.

¹⁰⁷ ชวน เพชรแก้ว, “สุวรรณกุมาร: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8136 - 8137.

¹⁰⁸ อุดม หนูทอง, “โนรา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3899.

¹⁰⁹ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “คำสาปแห่งความรัก: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 3: 1051.

¹¹⁰ อุดม หนูทอง, “เจ้าเณร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 (2542): 1745.

- ลูกกินจุ พ่อแม่จึงลวงไปฆ่า¹¹¹
- เมียหลวงไม่ยอมฆ่าปลา สามีจึงตีตาย¹¹²
- ลูกกินข้าวไม่หมด แม่ข้าวจึงไม่ให้กินข้าว เกิดความอดอยาก¹¹³
- ลูกสาวเลี้ยงตัดอ้อยของพ่อเลี้ยงไปล่าเตี๋ย พ่อเลี้ยงก็ทุบตีปางตาย¹¹⁴

จ) การทำภารกิจไม่สำเร็จ การทำภารกิจยากไม่สำเร็จที่ปรากฏในนิทาน ประกอบด้วย การทำภารกิจที่ใช้อิทธิฤทธิ์หรือกำลัง ภารกิจที่ใช้ปัญญา การมีโอรส และการหาของไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม การทำภารกิจยากนี้เป็นเพียงเงื่อนไขที่ปรากฏเล่าไว้ในนิทานว่าหากทำไม่สำเร็จจะต้องถูกลงโทษ แต่ตัวละครที่ถูกสั่งให้ทำภารกิจเหล่านี้ก็สามารถทำภารกิจได้สำเร็จจึงไม่มีการลงโทษเกิดขึ้นในนิทาน อนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับการทำภารกิจไม่สำเร็จนี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์มากที่สุด นอกจากนั้นยังพบในนิทานศาสนา นิทานประจำถิ่น นิทานมุขตลก และตำนานปรัมปรา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- พระราชาให้อำมาตย์หาตัวอุบาทว์ให้ได้ ถ้าหาไม่ได้จะประหาร¹¹⁵
- เด็กตอบปัญหาไม่ได้ เจ้าเมืองจึงจะปรับ 1,000 คำลึง¹¹⁶
- สับประคนต้องยกภูเขาให้ได้ไม่เช่นนั้นพระราชจะฆ่า¹¹⁷
- ลูกเขยตอบคำถามพ่อตาไม่ถูก เมียจึงไม่ให้ขึ้นบ้าน¹¹⁸

กล่าวโดยสรุป การกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากในนิทานภาคใต้คือการทำความผิดทางพุทธศาสนาซึ่งเน้นเรื่องการเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินผู้อื่น ความผิดทางวาจา และการเนรคุณ ส่วนความผิดที่พบมากอีก 2 ประเภทคือ การทำความผิดเรื่องชู้สาวและการทำผิดต่อสิ่ง

¹¹¹ อุดม หนูทอง, “เจ็ดจาง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1728-1729.

¹¹² ._____, “ปลาบู่ทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9 (2542): 4405 - 4406.

¹¹³ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “เสียงร้องจากเมล็ดข้าว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17 (2542): 8212.

¹¹⁴ ._____, “อ้อยล่าเตี๋ย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 : 8865.

¹¹⁵ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “ตัวอุบาทว์: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2621.

¹¹⁶ อุดม หนูทอง, “พระศรีมหาสมุทร: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11: 5199 – 5203.

¹¹⁷ ._____, “สับประคน: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16: 7936 -7937.

¹¹⁸ จรัส ใจสมัน, “อ้ายหวัง: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8941 - 8942.

ศักดิ์สิทธิ์ ความผิดเรื่องผู้สาวและความผิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเบียดเบียนผู้อื่นและความผิดทางวาจาที่ปรากฏมากในนิทานของภาคอื่นๆ เช่นเดียวกัน แต่การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้และภาคอีสานเท่านั้น นอกจากนี้ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ยังปรากฏความทางพุทธศาสนาเรื่องการเนรคุณจำนวนมาก ขณะที่ความผิดประเภทนี้ปรากฏน้อยในนิทานภาคอื่นๆ ดังนั้น การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการเนรคุณจึงเป็นความผิดที่เป็นลักษณะท้องถิ่นของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

6.2.3. รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

ในหัวข้อนี้กล่าวถึงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษ ผู้วิจัยจะกล่าวเป็นหัวข้อใหญ่ๆ 2 หัวข้อ ดังนี้

6.2.3.1. ประเภทของรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่ามีรางวัล 5 ประเภทที่ปรากฏมาก คือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลพิเศษ การรอดพ้นอันตราย และรางวัลทางศาสนา รางวัลแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

ก) รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏมากที่สุด ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย การได้ครองเมือง การได้ทรัพย์ การได้ตำแหน่ง และการได้บริวาร ซึ่งผู้วิจัยพบว่า การได้ครองเมืองปรากฏมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้ทรัพย์ และยังพบข้อสังเกตว่ามีอนุภาคที่กล่าวถึงการได้ครองเมืองเป็นรางวัลร่วมกับการได้คู่ครองเป็นรางวัลหลายอนุภาค อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏในนิทานหลายประเภท โดยปรากฏในนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจำถิ่นจำนวนใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานมุขตลก นิทานคติ และนิทานศาสนาอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายคนหนึ่งเอาเต้าทองไปให้พระราชา พระราชาจึงให้ปกครองหัวเมือง¹¹⁹
- วันคารใหม่เหลือกินปลาหูของตน มเหสีจึงให้ทองคำตอบแทน¹²⁰
- เจ้าชายตกยากช่วยนกขุนทอง นกจึงเป็นบริวาร¹²¹

¹¹⁹ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “กระบุรี: อำเภอ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 (2542): 87.

¹²⁰ อุดม หนูทอง, “วันคาร: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 : 7155.

- กฎมพีทำบุญมากจึงได้เป็นพระราช¹²²
- ถ้าเมียไม่ค่า เพื่อนจะจ่ายเงินให้หัวเท่าราคาโค¹²³
- ทวดโหมอาสาปราบศึก เจ้าเมืองจึงให้รับราชการ¹²⁴

ข) **รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว** รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มากเป็นลำดับ 2 รางวัลเกี่ยวกับครอบครัวที่ปรากฏในนิทานประกอบด้วย การได้คู่ครองและการได้บุตร การได้คู่ครองส่วนมากเป็นการที่ชายได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์โดยเฉพาะธิดาเจ้าเมือง และยังพบว่ายังมีหลายอนุภาคที่กล่าวว่าได้คู่ครองเป็นรางวัลร่วมกับการได้ครองเมือง ส่วนการที่หญิงได้คู่ครองเป็นชายสูงศักดิ์นั้นปรากฏน้อย ส่วนการได้บุตรเป็นรางวัลนั้นในนิทานจะเล่าว่าหญิงได้บุตรเป็นรางวัล และไม่พบว่าเล่าว่าชายได้บุตรเป็นรางวัล อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก รองลงมาคือนิทานประจำถิ่น นอกจากนี้ยังพบในนิทานมุขตลก นิทานคติ และนิทานศาสนาอีกจำนวนน้อย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทูตตะพุดจาอ่อนหวานเศรษฐีจึงยกลูกสาวให้¹²⁵
- ขอทานซุบชีวิตเจ้าหญิง พระราชาให้ครองเมืองและยกธิดาให้¹²⁶
- มเหสีรักษาศีลจึงได้ลูก¹²⁷
- หญิงช่วยชีวิตเจ้าชาย เจ้าชายจึงแต่งงานด้วย¹²⁸

ค) **รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษ** รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลวิเศษปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มากเป็นลำดับ 3 คือ ของวิเศษ และมนต์วิเศษ ของวิเศษที่พบมีทั้งอาวุธวิเศษ แก้ววิเศษ เครื่องดนตรีวิเศษ และเครื่องมือวิเศษ ส่วนมนต์วิเศษนั้น ในนิทานจะเล่าว่า

¹²¹ _____, “โคบุตร: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15 (2542): 1319 -1320.

¹²² สืบพงศ์ ธรรมชาติ, “สุทธธรรมชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16 : 8067 - 8069.

¹²³ สุภาคย์ อินทองคง, “แหวนดีเพราะหัวดีดีเพราะเมีย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8780.

¹²⁴ ทิพวัลย์ พิยะกุล, “ทวดโหม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6: 3021.

¹²⁵ ชวน เพชรแก้ว, “ทูตตะ: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7: 3419 -3420.

¹²⁶ อุดม หนูทอง, “ปองครก: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9: 4426.

¹²⁷ พ่วง บุญรัตน์, “ศรีธนนชัย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15: 7276 - 7278.

¹²⁸ อุดม หนูทอง, “โสนน้อย: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17: 8223 - 8224.

ได้รับการสอนมนต์วิเศษหรือสอนวิชาให้เป็นรางวัล อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลที่อัศจรรย์นี้ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก และยังพบในนิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ นิทานคติ และนิทานศาสนาอีกจำนวนน้อย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทูตช่วยชีวิตนาค นาคก็มอบแก้ววิเศษให้¹²⁹
- ชายทูตตะไกวชีวิตลิง ลิงจึงให้กลองศักดิ์สิทธิ์¹³⁰
- รามสูรหาน้ำค้างซำกว่าเมขลา แต่ฤๅษีกลัวน้อยใจจึงให้ขวานวิเศษ¹³¹
- ชายทำตัวหนังเล่นล้อเลียนศิษย์ฤๅษี ฤๅษีจึงประสิทธิ์ประสาทวิชาให้¹³²
- น้องชายที่ยากจนให้หมูเค็มแกเฝ้า ฝีกี่มอบเครื่อง โม่วิเศษให้¹³³

ง) การรอดพ้นอันตราย การรอดพ้นอันตรายที่ปรากฏในนิทานประกอบกอบด้วย การได้รับการช่วยชีวิตหรือไม่ได้รับอันตรายจากภัยต่างๆ การมีอายุยืน และการได้รับการรักษาโรค อนุภาคที่กล่าวถึงการรอดพ้นอันตรายเป็นรางวัลนี้พบในนิทานหลายประเภทและมีจำนวนอนุภาคใกล้เคียงกัน คือนิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา นิทานอธิบายเหตุ นิทานศาสนา และนิทานมหัศจรรย์ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ปราสาทของพระราชินีไม่ถูกทำลายเพราะเคยสร้างวิหารถวายพระพุทธเจ้า¹³⁴
- เทพธิดาสละเนื้อหนังให้คนกิน เนื้อหนังนั้นดีจะมีอายุยืน ไม่ตาย¹³⁵
- พี่ชายรักน้องสาวมาก พระอินทร์จึงชุบชีวิตน้อง¹³⁶
- ยากที่เจ็บป่วยปล่อยปลาหมอ ปลาหมอจึงเกิดเป็นสมุนไพรรักษาโรค¹³⁷

¹²⁹ พ่วง บุชรรัตน์, “จันทาคคกุมาร”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 3: 1492.

¹³⁰ สุภากย์ อินทองคง, “ดาแชนปม: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542): 2638.

¹³¹ พ่วง บุชรรัตน์, “รามสูรเมขลา: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6537.

¹³² กลิ่น คงเหมือนเพชร, “เขาเขิน: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 2: 772.

¹³³ ณีฎฐภัทร จันทวิช, “โม้เกลือ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13: 6197.

¹³⁴ ชวน เพชรแก้ว, “พระยาชมพู: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11: 5144.

¹³⁵ อุคม หนูทอง และ พ่วง บุชรรัตน์, “แม่โพสพ: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13: 6188 - 6189.

¹³⁶ _____, “นางแดงอ่อน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3693.

¹³⁷ วิเชียร ณ นคร, “แรงอธิษฐานของปลาหมอ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14: 6680.

จ) **รางวัลทางศาสนา** รางวัลทางศาสนาที่พบในนิทานคือการได้ไปเกิดบนสวรรค์ ซึ่งจะเล่าว่าได้เกิดบนสวรรค์ เกิดเป็นเทวดา หรือเกิดเป็นดาว และมีอนุภาค 1 อนุภาคที่กล่าวถึงการได้ตรัสรู้ธรรมเป็นรางวัล รางวัลทางศาสนาปรากฏในนิทานศาสนาทั้งหมด รวมถึงนิทานศาสนาที่มีลักษณะของตำนานปรัมปรา ลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ และลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชายทำบุญมากจึงเกิดเป็นพระอินทร์¹³⁸
- ชายถวายข้าวยากูกับพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้ธรรมก่อนคนอื่น¹³⁹
- ชายเอาข้าวใส่กระด้งไปทำบุญจึงเกิดเป็นราหู¹⁴⁰
- หญิงบริจาคผ้าจึงเกิดเป็นเทพธิดามีชีวิต¹⁴¹

กล่าวโดยสรุป รางวัลที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ คือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวเช่นเดียวกับที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ รองลงมาคือรางวัลที่อศจรรย์ ซึ่งปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้และนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน อนึ่ง น่าสังเกตว่า แม้การทำความดีทางพุทธศาสนาเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ แต่พบว่ารางวัลทางศาสนานั้นปรากฏน้อย

6.2.3.2. ประเภทของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยพบว่าการลงโทษที่ปรากฏมาก คือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศและกักขัง การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ การทำให้อับอาย การทำร้ายร่างกาย และการลงโทษทางศาสนา การลงโทษแต่ละประเภทยังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹³⁸ พ่วง บุชรรัตน์, “มาดมะมาดพ: คำกาพย์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 12: 4988 - 4990.

¹³⁹ ดิเรก พรตตะเสน และ พิทยา บุชรรัตน์, “ยากู”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6336.

¹⁴⁰ พรศักดิ์ พรหมแก้ว, “ราหูกินจันทร์: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 (2542): 6555 - 6556.

¹⁴¹ อุดม หนูทอง และ พ่วง บุชรรัตน์, “แม่โศสพ: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13 : 6188 - 6189.

ก) การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษให้ถึงแก่ความตายเป็นการลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ การลงโทษประเภทนี้ในนิทานจะเล่าว่าเป็นการประหารชีวิตหรือการถูกฆ่าโดยมิได้ให้รายละเอียดว่าประหารหรือถูกฆ่าอย่างไร อย่างไรก็ตาม บางอนุภาคได้กล่าวถึงวิธีการลงโทษ เช่น ถ่วงน้ำ ตัดคอ และมีบางอนุภาคที่กล่าวถึงการฆ่าที่ทารุณ อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษให้ถึงแก่ความตายนี้ปรากฏในนิทานหลากหลายประเภท โดยปรากฏในนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจำถิ่นเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังพบในนิทานมุขตลก นิทานศาสนา นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ ตำนานปรัมปรา และนิทานวีรบุรุษ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- สนมที่ใส่ร้ายเจ้าชายถูกโกนหัว ตัดดอกไม้ ฆ่าคน ฆ่าประจาน และขุดหลุมฝังเหลือแต่คอแล้วเอาหัวไป¹⁴²
- เมียหลวงไม่ยอมฆ่าปลา สามีจึงตีตาย¹⁴³
- หญิงชอบยุง นกที่ช่วยชีวิตจึงทิ้งทะเลมน้ำตาย¹⁴⁴
- นายช่างสร้างปราสาทให้พระราชาสวยงามมากจึงถูกฆ่าเพราะกลัวจะไปสร้างให้ที่อื่นสวยกว่า¹⁴⁵
- มเหสีรองทำเสน่ห์เจ้าเมือง เจ้าเมืองจะให้ประหารทั้งโคตร แต่โอรสห้ามไว้¹⁴⁶

ข) การเนรเทศและกักขัง การเนรเทศและกักขังปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้มากเป็นลำดับ 2 ซึ่งการลงโทษประเภทนี้ในนิทานจะเล่าว่า ถูกลอยแพ ถูกขับออกจากเมือง ถูกขับออกจากบ้าน ถูกทิ้ง ถูกเอาไปปล่อยป่า ถูกจองจำ และถูกใส่โซ่คาน จากการศึกษาพบว่าส่วนมากเป็นการถูกลอยแพและถูกขับออกจากเมือง การเนรเทศและกักขังปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ นอกจากนี้ยังปรากฏในนิทานประจำถิ่น ตำนานปรัมปรา นิทานมุขตลก นิทานคติ และนิทานชีวิต ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- เจ้าหญิงอุทานว่าได้คู่เป็นควายทอง เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง¹⁴⁷

¹⁴² อุดม หนูทอง, “วรรณคดี: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 14: 7085 - 7086.

¹⁴³, “ปลาบู่ทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9: 4405 - 4406.

¹⁴⁴ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “อีสานอนันต์: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8988.

¹⁴⁵ อุดม หนูทอง, “โนรา: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3897 - 3898.

¹⁴⁶, “โคบุตร: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15: 1319 - 1320.

ง) การลงโทษให้อับอาย การลงโทษให้อับอายที่ปรากฏในนิทาน ประกอบด้วย การลดฐานะ การถูกบังคับให้มีสามีที่ฐานะต่ำกว่า การถูกตำหนิ การถูกให้กินสิ่งน่ารังเกียจ การถูกลัก และการทำให้เสียหน้าโดยการชมผู้อื่นต่อหน้า อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษให้อับอายปรากฏในนิทานหลายประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานประจำถิ่น นิทานคติ นิทานสัตว์ นิทานมุขตลก และนิทานศาสนา ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ศรีธนูชยทำความเดือดร้อนให้พระราชาบ่อย พระราชาก็แกล้งให้กิน¹⁵⁶
- เจ้าหญิงคนที่แพ้นั้นน้องสาว จึงต้องเป็นทาสน้อง¹⁵⁷
- ภรรยาหลงไม่เอาใจใส่สามี สามีจึงเอาแต่ชมภรรยาบ่อยต่อหน้า¹⁵⁸
- ลูกสาวทำน้ำหมากกรดที่นอน พ่อจึงให้ไปมีผัวเป็นลิง¹⁵⁹
- นกเขาถูกสกัดคอเพราะขโมยเมล็ดงาพระสุธน¹⁶⁰

จ) การถูกทำร้ายร่างกาย การทำร้ายร่างกายที่ปรากฏในนิทานนั้นส่วนมากเป็นการโบยตี หรือถูกทรมานด้วยวิธีการต่างๆ แต่ไม่ทำให้ถึงตาย อนุภาคที่กล่าวถึงการทำร้ายร่างกายปรากฏในนิทานหลายประเภทจำนวนใกล้เคียงกัน คือ นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ นิทานคติ และนิทานมหัศจรรย์ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- หากใครเดินนั่งไม่เรียบร้อยพระราชาก็ให้เอาเล็บแกะข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร¹⁶¹
- ลูกสาวเลี้ยงตัดอ้อยของพ่อเลี้ยงไปล่าเด็ชว พ่อเลี้ยงจึงทุบตีปางตาย¹⁶²
- ปลาแก้มซ้าหลอกพญาปลา พญาปลาจึงตบแก้มซ้ามาถึงทุกวันนี้¹⁶³
- มเหสีซักถามเมื่อเห็นเจ้าเมืองอยู่กับหญิงอื่น เจ้าเมืองจึงโบย¹⁶⁴

¹⁵⁶ พ่วง บุญรัตน์, “ศรีธนูชย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 15: 7276 - 7278.

¹⁵⁷ ชวน เพชรแก้ว, “นันทนางศ์: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 9: 5083 - 5085.

¹⁵⁸ รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “บัวบกเป็นเหตุ: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 (2542): 3089.

¹⁵⁹ วิเชียร ณ นคร “นายทนนางทาน: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3748 -3750.

¹⁶⁰ สมพงษ์ นาควิเชียร, “พระยาภบ – เมืองกะบั้งรี: คำกลอน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11: 5139 -5140.

¹⁶¹ นเรศ ศรีรัตน์, “พระยาแบกแก้ง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 11: 5147.

¹⁶² รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, “อ้อยล่าเด็ชว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18: 8865.

¹⁶³ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “หมากกับแมว: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8413.

จ) การลงโทษทางศาสนา การลงโทษทางศาสนาที่ปรากฏในนิทานคือ การตกนรก และการเกิดในภูมิที่ต่ำ ซึ่งเป็นคำสอนทางพุทธศาสนา อนุภาคที่กล่าวถึงการลงโทษทาง ศาสนานี้ปรากฏในนิทานศาสนาและนิทานมหัศจรรย์จำนวนใกล้เคียงกัน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- คนที่ชอบเที่ยวหาหญิงบำเรอพราลูกเมียผู้อื่นและข่มขืนหญิง จะตกนรก¹⁶⁵
- เทพบุตรทำผิด จึงมาเกิดเป็นลูกนางขาก¹⁶⁶
- หญิงมีชู้จึงเกิดเป็นนกขาง¹⁶⁷
- พรานฆ่าสัตว์ ดาญไปเป็นเปรตนรกถูกไฟเผา¹⁶⁸

กล่าวโดยสรุป การลงโทษที่ปรากฏมากคือการลงโทษให้ถึงแก่ชีวิต การ เนรเทศและกักขัง และการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ การลงโทษให้ถึงแก่ชีวิตและการเนรเทศเป็นการ ลงโทษที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านทุกภาคของไทย แต่การลงโทษที่อัศจรรย์นั้นพบมากเฉพาะ ในนิทานภาคใต้และภาคอีสาน และเมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคก็พบว่าการลงโทษที่ อัศจรรย์ในนิทานภาคใต้นั้นส่วนมากเป็นการเกิดความเจ็บป่วย ซึ่งต่างกับการลงโทษประเภทนี้ใน นิทานภาคอื่นๆ ซึ่งเป็นการเกิดภัยธรรมชาติ

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นว่า ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและโทษนั้น ในนิทาน พื้นบ้านภาคใต้ปรากฏรางวัลที่สำคัญคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย และรางวัลเกี่ยวกับครอบครัว ส่วนการลงโทษที่สำคัญคือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศและกักขัง และการลงโทษที่ อัศจรรย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶⁴ อุคม หนูทอง, “อภัยสุริยา: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 18 (2542): 8832.

¹⁶⁵ พ่วง บุญรัตน์, “โทษศีกาเมค้ำฉันท: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7 (2542): 3525 - 3526.

¹⁶⁶ อุคม หนูทอง, “เจ็ดจา”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1728-1729.

¹⁶⁷ พ่วง บุญรัตน์, “มาดมะมาดพ: คำกาพย์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 12: 4988 - 4990.

¹⁶⁸ อุคม หนูทอง, “สุบินสำนวนเก่า: วรรณกรรม”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 17: 8101 - 8102.

6.2.4. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

ในหัวข้อนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 6.2.1 – 6.2.3. เพื่อให้เห็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยขอกล่าวเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

6.2.4.1. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ สามารถวิเคราะห์เงื่อนไขหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับซึ่งทำให้เห็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ดังต่อไปนี้

ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูงให้รางวัลแก่ผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นล่างมากที่สุด โดยให้รางวัลเพราะทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ ช่วยรักษาบ้านเมือง และให้รางวัลเป็นความร่ำรวยและคู่ครอง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า เป็นการที่เจ้าเมืองให้รางวัลแก่ทูลกระหม่อมหรือชายสามัญ ส่วนรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ได้รับส่วนมากเป็นการได้ครองเมือง

สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างมากที่สุด โดยให้รางวัลเพราะการทำดีทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการช่วยชีวิตและทำทาน ทั้งยังให้รางวัลเพราะทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นอมุขยโดยเฉพาะยกย่องให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างที่เป็นทูลกระหม่อมเพราะได้รับการช่วยชีวิต ส่วนเทวดาให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างที่เป็นคนสามัญเพราะทำทานหรือแสดงธรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รางวัลแก่คนสามัญเพราะบูชา หรือเชื่อฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รางวัลที่ได้รับส่วนมากเป็นทรัพย์สินสมบัติและของวิเศษ

กรรมดีให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างและชนชั้นสูงจำนวนใกล้เคียงกัน โดยกรรมดีจะให้รางวัลแก่ทั้งชนชั้นล่างและชนชั้นสูงที่ทำความดีทางพุทธศาสนา รางวัลที่ได้รับคือรางวัลทางศาสนาคือการได้ขึ้นสวรรค์เป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ได้รับรางวัลและรางวัลที่ได้รับก็พบว่า การช่วยชีวิต การช่วยปกป้องบ้านเมือง การทำภารกิจยากได้สำเร็จ การทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการเป็นผู้ชนะการแข่งขันนั้น ต่างก็ได้รับรางวัลเป็นการได้ครองเมืองและการได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์เช่นเดียวกัน ส่วนการทำทาน และการถือศีล พบว่านอกจากได้รับรางวัลเป็นความร่ำรวยแล้ว ยังได้บุตร และได้ขึ้นสวรรค์อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป เงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านภาคใต้คือ ชนชั้นสูงให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเพราะมีคุณสมบัติที่ดี ทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ และช่วย

รักษาบ้านเมือง โดยให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและได้คู่ครอง เงื่อนไขที่ปรากฏมากรองลงมาคือ การที่สิ่งเหนือธรรมชาติให้รางวัลแก่ชนชั้นล่างเพราะทำความดีทางพุทธศาสนาและทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

6.2.4.2. เงื่อนไขของการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับ ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ และการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับ ทำให้สามารถวิเคราะห์เงื่อนไขของการลงโทษหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ได้ดังนี้

สมาชิกในครอบครัวลงโทษสมาชิกในครอบครัวด้วยตนเอง เพราะทำ ความผิดเรื่องผู้ชายมากที่สุด และถูกลงโทษโดยการเนรเทศและถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตายเป็น สำคัญ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าเป็นการที่พ่อลงโทษลูก และสามีลงโทษภรรยา และพบว่าพ่อลงโทษลูกสาวเพราะมีสัมพันธ์กับผู้ที่มิฐานะต่ำกว่า ตั้งครรภ์โดยไม่มีสามี และมี สัมพันธ์กับพี่ชาย โดยถูกขับออกจากเมืองหรือลอยแพ ลงโทษลูกชายเพราะเป็นกาลกิณี ทำชู้กับ ภรรยาของพ่อ และมีสัมพันธ์กับน้องสาว ซึ่งพบว่าในการลงโทษลูกชายนั้นเป็นการลงโทษถึงชีวิต มากกว่าการเนรเทศ ส่วนการที่สามีลงโทษภรณานั้น ลงโทษเพราะคบชู้และมีลูกเป็นกาลกิณี ซึ่งจะ ถูกลงโทษโดยการเนรเทศ นอกจากนั้นยังมีการที่พ่อตาลงโทษลูกเขยเพราะเข้าหาลูกสาวซึ่งถูกลงโทษโดยการจับกุมหรือประหารชีวิต แต่ลูกเขยก็หนีรอดได้ อนึ่ง ในนิทานภาคใต้ยังปรากฏ เงื่อนไขที่ไม่พบในนิทานภาคอื่น คือ พ่อแม่ลงโทษลูกเพราะลูกเนรคุณพ่อแม่ โดยการสาปให้เกิด เรืออัปปาง

ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดหลายประการจำนวน ใกล้เคียงกัน คือการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น การทำภารกิจที่ยากไม่สำเร็จ และการทำ ความผิดเรื่องผู้ชาย และมักถูกลงโทษประหารชีวิต เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ส่วนมากเป็นการที่เจ้าเมืองลงโทษทุกคะหรือชายสามัญ ส่วนการที่ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นสูงด้วย กันเองก็มีปรากฏเช่นกัน คือเป็นการที่เจ้าชายหรือเจ้าเมืองลงโทษเจ้าเมืองอื่น หรือการที่เจ้าเมือง ลงโทษขุนนาง

สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษชนชั้นล่างมากที่สุด โดยลงโทษเพราะทำผิดต่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และถูกลงโทษด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่ลงโทษส่วนมากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษเป็น

คนสามัญ ซึ่งถูกลงโทษเพราะลบลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ และถูกลงโทษโดยการทำให้เจ็บป่วยอย่างไม่มีสาเหตุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังลงโทษโดยการไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านอีก

กรรมชั่วลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำผิดเรื่องชู้สาว และทำผิดทางพุทธศาสนา ซึ่งจะถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษและถูกลงโทษทางศาสนาเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษคือการเกิดเรืออับปางหรือถูกรณีสืบส่วนการลงโทษทางศาสนาส่วนมากเป็นการตกรอก

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำที่ถูกลงโทษและโทษที่ได้รับพบว่า การเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น การทำความผิดเรื่องชู้สาว การทำความผิดเกี่ยวกับการพูด การเป็นกาลกิณี และการทำความผิดเกี่ยวกับอาหาร ต่างก็ถูกลงโทษถึงแก่ความตายและถูกเนรเทศเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน ส่วนการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและกรรมคุณนั้นพบว่ามักถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ อีกทั้งยังพบว่า การฆ่า การขโมย และการทำร้ายผู้อื่นนั้นถูกลงโทษหลากหลายมากที่สุด คือ ถูกประหาร ถูกเนรเทศ ถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ และถูกลงโทษให้อับอาย ปรากฏจำนวนใกล้เคียงกัน

กล่าวโดยสรุป เงื่อนไขของการลงโทษที่ปรากฏมากในนิทานภาคใต้คือการที่สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเองเพราะทำผิดเรื่องชู้สาว และถูกลงโทษโดยการเนรเทศ การที่ชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างเพราะเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น และลงโทษโดยการประหารเป็นส่วนมาก และเงื่อนไขประการต่อมาคือการที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษชนชั้นล่างเพราะลบลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยถูกลงโทษให้เจ็บป่วย

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัลและผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษที่ได้รับ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ สามารถนำผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ มาสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
ผู้ให้รางวัล	1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. กรรมดี	ผู้ลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้ชาย) 2. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 3. สิ่งเหนือธรรมชาติ

ตารางที่ 7 ตารางแสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้าน
ภาคใต้ (ต่อ)

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
ผู้รับรางวัล	1. คนชั้นล่าง (ผู้ชาย) 2. คนชั้นสูง (ผู้ชาย)	ผู้ถูกลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้หญิง) 2. คนชั้นล่าง 3. คนชั้นสูง
การกระทำที่ได้รับรางวัล	1. การทำดีทางพุทธศาสนา 2. การทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ	การกระทำที่ถูกลงโทษ	1. การทำความผิดทางพุทธศาสนา 2. การทำความผิดเรื่องชู้สาว 3. การทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์
รางวัลที่ได้รับ	1. รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย 2. รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว 3. รางวัลที่อสังหาริมทรัพย์หรือรางวัลพิเศษ	โทษที่ได้รับ	1. โทษตาย 2. การเนรเทศและกักขัง 3. การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ
เงื่อนไขของการได้รับรางวัล	1. เมื่อคนชั้นล่างทำภารกิจยากสำเร็จ หรือช่วยปกป้องบ้านเมือง คนชั้นสูงจะให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและได้คูครอง 2. เมื่อคนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนา หรือทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติจะให้รางวัลโดยให้ทรัพย์สินสมบัติหรือของพิเศษ	เงื่อนไขของการลงโทษ	1. เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิดเรื่องชู้สาว เป็นกาลีณีหรือ เนรคุณ จะถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษ โดยการขับออกจากบ้าน เนรเทศออกจากเมือง ถูกฆ่าหรือถูกลงโทษให้เกิดเรื่องอับปาง 2. เมื่อคนสามัญลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษโดยทำให้เกิดความเจ็บป่วยต่างๆ

จากตารางสรุปลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ จะเห็นได้ว่า ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากคือ ผู้ที่เป็นคนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดี ส่วนผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากคือ คนชั้นล่าง รองลงมาคือคนชั้นสูง ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษ

พบว่าผู้ลงโทษที่ปรากฏมากคือ สมาชิกในครอบครัว ชนชั้นสูง และสิ่งเหนือธรรมชาติ ส่วนผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากคือสมาชิกในครอบครัว และชนชั้นล่าง และพบว่า ชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และชนชั้นสูงและชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลส่วนมากเป็นผู้ชาย แต่สมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษส่วนมากเป็นผู้หญิง การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากคือการทำความดีทางพุทธศาสนา คือการช่วยชีวิต และการทำทาน ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษที่สำคัญคือ การทำความผิดทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น การทำผิดทางวาจา และการเนรคุณ ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากอีก 2 ประเภทคือ การทำความผิดเรื่องชู้สาว และการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและโทษที่ได้รับนั้น รางวัลที่พบมากคือรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและการได้คู่ครอง และการลงโทษที่พบมากคือการลงโทษถึงชีวิตและการเนรเทศและกักขัง ซึ่งรางวัลและโทษที่กล่าวมานี้เป็นรางวัลและโทษที่พบมากในนิทานภาคอื่นๆ เช่นกัน นอกจากนั้นในนิทานภาคได้ยังปรากฏการลงโทษที่ด้วยอำนาจวิเศษมากอีกด้วย ในประเด็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษนั้น เงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญคือ เมื่อชนชั้นล่างทำภารกิจที่ยากได้สำเร็จ หรือช่วยรักษาบ้านเมือง ชนชั้นสูงจะให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและได้คู่ครอง และเงื่อนไขที่ว่า เมื่อชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนา หรือทำดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติจะให้รางวัลโดยให้ทรัพย์สินสมบัติหรือของวิเศษ ส่วนเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิดเรื่องชู้สาว เป็นกาลีณี หรือเนรคุณ จะถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษ โดยการขับออกจากบ้าน เนรเทศออกจากเมือง ถูกฆ่า หรือถูกลงโทษให้เกิดเรืออัปปาง และเงื่อนไขที่ว่า เมื่อคนสามัญลบลเหตุสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะถูกลงโทษโดยทำให้เกิดความเจ็บป่วยต่างๆ จากการศึกษาพบว่า อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการเนรคุณเป็นอนุภาคการลงโทษที่ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้อีกด้วย

การศึกษาในบทที่ 3 – บทที่ 6 ที่กล่าวมาแล้วเป็นการวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ในบทต่อไปผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคของแต่ละภาคมาศึกษาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นลักษณะร่วมของอนุภาคดังกล่าวในนิทานพื้นบ้านไทย และวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม

บทที่ 7

ลักษณะร่วมและความหมายเชิงวัฒนธรรม ของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ซึ่งจะทำให้เห็นลักษณะร่วมซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏมากของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่พบในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ และวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของอนุภาคดังกล่าวซึ่งพบแตกต่างกันในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค จากนั้นจะได้วิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม โดยจะนำเสนอเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

- 7.1. ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
- 7.2. ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

7.1. ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค โดยจำแนกเป็น 5 หัวข้อใหญ่ๆ ได้แก่

- 7.1.1. นิทานพื้นบ้านไทยประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ
- 7.1.2. ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
- 7.1.3. ลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค
- 7.1.4. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยเปรียบเทียบกับในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน
- 7.1.5. ลักษณะร่วมทางความคิดที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

7.1.1. นิทานพื้นบ้านไทยประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

ข้อมูลนิทานพื้นบ้านที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้รวบรวมจากนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน

ภาคกลาง และภาคใต้ ดังนั้นข้อมูลที่น่ามาศึกษาวิจัยจึงมิใช่นิทานพื้นบ้านทั้งหมดที่มีในท้องถิ่นต่างๆ ขึ้นอยู่กับผู้จัดทำสารานุกรมนี้จะนำข้อมูลใดมาเรียบเรียงไว้บ้าง ซึ่งผู้วิจัยพบว่า สารานุกรมวัฒนธรรมไทยแต่ละภาคมีการเน้นรวบรวมนิทานประเภทกัน กล่าวคือ นิทานของภาคเหนือส่วนมากเป็นนิทานศาสนา ภาคอีสานส่วนมากเป็นนิทานมหัศจรรย์และนิทานประจำถิ่น ภาคกลางส่วนมากเป็นนิทานประจำถิ่น นิทานมหัศจรรย์ และตำนานปรัมปรา และภาคใต้ส่วนมากเป็นนิทานประจำถิ่น จากการศึกษาพบว่าในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาค มีอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานประเภทต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงจำนวนนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาคที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ

ภาค	ประเภทนิทาน	จำนวนเรื่องที่ปรากฏอนุภาค				จำนวนอนุภาค		
		การให้รางวัล	การลงโทษ	ทั้ง 2 อนุภาค	รวม	การให้รางวัล	การลงโทษ	รวม
ภาคเหนือ	นิทานศาสนา	183	173	104	252	373	359	732
	นิทานมหัศจรรย์	26	21	13	35	37	42	79
	นิทานมุขตลก	12	14	3	23	20	19	39
	นิทานคติ	10	13	5	18	14	21	35
	นิทานอธิบายเหตุ	8	6	3	11	10	11	21
	ตำนานปรัมปรา	5	11	1	15	8	16	24
	นิทานประจำถิ่น	10	13	-	23	12	16	28
	นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี	2	6	1	7	2	6	8
	นิทานเข้าแบบ	-	1	-	1	-	1	1
	นิทานวีรบุรุษ	-	1	-	1	-	1	1
	นิทานสัตว์	-	1	-	1	-	2	2
รวม	256	260	130	387	476	494	970	
ภาคอีสาน	นิทานมหัศจรรย์	29	32	26	35	66	67	133
	นิทานศาสนา	18	19	8	29	27	30	56
	นิทานประจำถิ่น	7	23	4	26	13	34	47
	ตำนานปรัมปรา	12	12	8	16	21	15	34
	นิทานอธิบายเหตุ	7	9	4	12	9	13	22
	นิทานมุขตลก	3	3	2	4	3	3	6
	นิทานคติ	2	4	2	4	4	7	11
	นิทานชีวิต	1	2	1	2	1	4	5
	นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี	-	1	-	1	-	1	1
	นิทานวีรบุรุษ	1	-	-	1	1	-	1
รวม	80	105	55	130	145	174	319	

ตารางที่ 7 ตารางแสดงจำนวนนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาคที่ปรากฏอนุภาค
การให้รางวัลและการลงโทษ (ต่อ)

ภาค	ประเภทนิทาน	จำนวนเรื่องที่ปรากฏอนุภาค				จำนวนอนุภาค		
		การให้รางวัล	การลงโทษ	ทั้ง 2 อนุภาค	รวม	การให้รางวัล	การลงโทษ	รวม
ภาคกลาง	นิทานประจำถิ่น	16	24	4	36	16	34	50
	ตำนานปรัมปรา	17	24	7	34	17	31	48
	นิทานมหัศจรรย์	17	24	14	27	33	47	80
	นิทานศาสนา	12	13	2	23	15	19	36
	นิทานคติ	4	8	-	12	4	11	15
	นิทานอธิบายเหตุ	4	8	2	10	5	11	16
	นิทานมุขตลก	1	1	-	2	4	1	5
	นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี	-	2	-	2	-	2	2
	นิทานเข้าแบบ	1	2	1	2	1	2	3
	นิทานวีรบุรุษ	-	2	-	2	-	4	4
	นิทานชีวิต	1	1	1	1	6	7	13
ภาคใต้	นิทานประจำถิ่น	23	56	14	65	25	63	88
	นิทานมหัศจรรย์	36	45	24	57	59	76	135
	นิทานคติ	20	19	3	37	22	23	46
	นิทานศาสนา	15	11	8	18	31	24	55
	นิทานอธิบายเหตุ	5	10	-	15	6	13	19
	ตำนานปรัมปรา	4	12	2	14	6	15	21
	นิทานมุขตลก	10	7	4	13	13	11	24
	นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี	1	3	-	4	1	3	4
	นิทานชีวิต	2	2	2	2	3	3	6
	นิทานสัตว์	1	2	1	2	1	2	3
	นิทานเข้าแบบ	-	1	-	1	-	1	1
	นิทานวีรบุรุษ	-	1	1	1	-	1	1
	รวม	117	169	59	229	167	235	402
รวม	526	643	275	897	889	1072	1961	

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนของนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค ประเภทต่างๆ ที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ และจำนวนอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคต่างๆ

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นิทานประเภทที่ปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษจำนวนมากทั้งในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานประจำถิ่น และนิทานศาสนา อย่างไรก็ตาม พบว่าในแต่ละภาค อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏมากที่สุดในนิทานต่างประเภทกัน กล่าวคือ ภาคเหนือปรากฏมากในนิทานศาสนา ภาคอีสานปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์ ภาคกลางปรากฏมากทั้งในนิทานมหัศจรรย์

ตำนานปรัมปรา และนิทานประจำถิ่นและปรากฏในจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนภาคใต้ อนุภาคดังกล่าวปรากฏมากในนิทานประจำถิ่น หนึ่ง มีข้อสังเกตว่า เมื่อพิจารณาจำนวนอนุภาคที่ปรากฏในนิทานเรื่องหนึ่งๆ พบว่า อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษปรากฏในนิทานมหัศจรรย์หลายอนุภาค อีกทั้งนิทานศาสนาของภาคเหนือที่มีโครงเรื่องแบบนิทานมหัศจรรย์ก็ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะนิทานมหัศจรรย์มีโครงเรื่องขนาดยาว จึงปรากฏอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษหลายอนุภาคในเรื่องเดียว และเมื่อพิจารณาจำนวนอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ก็พบว่า ในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาคปรากฏอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล

7.1.2. ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

จากหัวข้อ 7.1.1. จะเห็นได้ว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคต่างๆ ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านต่างประเทศกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา ลักษณะของอนุภาคพบว่า อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาค ต่างก็มีลักษณะเด่นที่ปรากฏมากร่วมกัน ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
ภาคต่างๆ

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะร่วม	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะร่วม
ผู้ให้รางวัล	1. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 2. สิ่งเหนือธรรมชาติ 3. กรรมดี	ผู้ลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้ชาย) 2. ชนชั้นสูง (ผู้ชาย) 3. สิ่งเหนือธรรมชาติ
ผู้รับรางวัล	1. ชนชั้นล่าง (ผู้ชาย)	ผู้ถูกลงโทษ	1. สมาชิกในครอบครัว (ผู้หญิง) 2. ชนชั้นล่าง
การกระทำที่ได้รับรางวัล	1. การทำความดีทางพุทธศาสนา	การกระทำ	1. การทำความผิดทางพุทธศาสนา 2. การทำความผิดเรื่องชู้สาว

ตารางที่ 8 ตารางแสดงลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย
ภาคต่างๆ (ต่อ)

อนุภาคการให้รางวัล	ลักษณะ	อนุภาคการลงโทษ	ลักษณะ
รางวัลที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว 	โทษที่ได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศและกักขัง การลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ
เงื่อนไขของการได้รับรางวัล	<ol style="list-style-type: none"> เมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองและช่วยชีวิต ชนชั้นสูงจะให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองและให้คู่ครองเป็นรางวัล เมื่อชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนาคือการช่วยชีวิต สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นอมมุขย์ จะให้ทรัพย์และคู่ครองเป็นรางวัล เมื่อชนชั้นสูงและชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนา กรรมดีจะให้รางวัลซึ่งเป็นรางวัลทางพุทธศาสนาตอบแทน 	เงื่อนไขของการลงโทษ	<ol style="list-style-type: none"> สมาชิกในครอบครัวลงโทษกันเองเพราะทำความผิดเรื่องชู้สาว โดยลงโทษโดยการเนรเทศ สิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษคนสามัญเพราะทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยถูกลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ

ตารางที่ 8 แสดงลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ จากตารางข้างต้นสามารถสรุปลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยได้ ดังต่อไปนี้

7.1.2.1. ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านไทย

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ สามารถสรุปลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลได้ดังนี้

ก) ผู้ให้รางวัล จากการศึกษาพบว่าผู้ให้รางวัลที่ปรากฏจำนวนมาก ร่วมกันในทุกภาคคือ ชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดี ตามลำดับ ชนชั้นสูงเป็นผู้ให้รางวัล ที่พบมากที่สุด ส่วนมากเป็นตัวละครเจ้าเมือง หรือพระราชา ซึ่งเป็นผู้ชาย สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็น ผู้ให้รางวัลนั้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกันในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาค กล่าวคือ ในนิทานพื้นบ้าน ภาคเหนือสิ่งเหนือธรรมชาติที่ให้รางวัลมากที่สุดคือ เทวดา โดยเฉพาะพระอินทร์ ภาคอีสาน คือ พญานาคและยักษ์ ภาคกลางคือ ยักษ์ พญานาค พระอินทร์ และเทพเจ้าฮินดู โดยปรากฏในจำนวน ใกล้เคียงกัน ส่วนในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ผู้ให้รางวัลคือพระอินทร์และเทพารักษ์ ดังนั้นจึงเห็นได้ ว่า สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ให้รางวัลที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านไทยคือ เทพเทวดา และอมมนุษย์ จำพวกยักษ์และพญานาค ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 3 คือ กรรมดี ซึ่งในนิทานเล่าว่า ผู้ที่ทำความดีได้รับรางวัลจากผลของกรรมดีนั่นเอง

ข) ผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ปรากฏจำนวนมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้าน ไทยทุกภาค คือ ชนชั้นล่าง รองลงมาคือชนชั้นสูง ชนชั้นล่างที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลมีรายละเอียด แตกต่างกันในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาค กล่าวคือ ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือและภาคอีสาน ชนชั้น ล่างที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลมากที่สุดคือ ตัวละครทุกตะ หรือกำพรว้า ซึ่งมีฐานะยากจน ส่วนใน นิทานพื้นบ้านภาคกลางและภาคใต้นั้น ชนชั้นล่างที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัลส่วนมากไม่ระบุว่า ยากจนหรือกำพรว้า เพียงแต่กล่าวว่าเป็นชายสามัญ หรือชายชาวบ้าน และผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นสูง ที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานของทุกภาค คือ ตัวละครโอรสกษัตริย์ ผลการศึกษาดังกล่าวยังทำให้ เห็นว่าผู้รับรางวัลในนิทานพื้นบ้านไทยส่วนมากเป็นตัวละครเพศชาย

ค) การกระทำที่ได้รับรางวัล การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมาก ร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาค คือ การทำความดีทางพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าเป็นการทำ ความดีตามคำสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งประกอบด้วย การทำทาน การรักษาศีล การภาวนา การ รู้จักอ่อนน้อม การชวนช่วยช่วยเหลือ การอุทิศส่วนบุญ การอนุโมทนาบุญ การฟังธรรม การแสดง ธรรม และการทำความเห็นให้ตรง¹ ซึ่งในรายละเอียดพบว่า การทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏ มากที่สุดในนิทานของทุกภาคคือการช่วยชีวิตผู้อื่น รองลงมาคือการทำทาน เมื่อพิจารณาอนุภาคที่ กล่าวถึงการช่วยชีวิตในนิทานของทุกภาคก็พบว่าประกอบด้วยการช่วยชีวิตสัตว์ เจ้าเมืองหรือธิดา เจ้าเมือง และช่วยชีวิตอมมนุษย์คือยักษ์และพญานาค

ง) รางวัลที่ได้รับ รางวัลที่ได้รับที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านไทยทุก ภาคร่วมกันคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย และการได้คู่ครองเป็นรางวัล รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *กรณีธรรมกาย*, หน้า 292 - 293.

ที่ปรากฏมากคือ การได้ครองเมืองและการได้ทรัพย์สินเงินทอง ส่วนการได้คู่ครองเป็นรางวัลนั้น เป็นการที่ชายได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์ คือลูกสาวเจ้าเมือง หรือลูกสาวเศรษฐีเป็นสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในนิทานพื้นบ้านไทยนั้น มองว่าคู่ครองซึ่งเป็นหญิงนั้นมีฐานะเป็น “รางวัล” อย่างหนึ่ง

จ) เงื่อนไขของการได้รับรางวัล เงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญ ซึ่งปรากฏร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทุกภาคมี 3 ประการ ประการแรก เมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมือง ชนชั้นสูงจะให้ครองเมืองหรือให้คู่ครองเป็นรางวัล ประการต่อมา เมื่อชนชั้นล่างช่วยชีวิตสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นยักษ์และพญานาค ยักษ์และพญานาคจะให้สมบัติหรือของวิเศษเป็นรางวัล และประการสุดท้าย เมื่อชนชั้นสูงหรือชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนาคือการทำทาน ผลของกรรมดีจะทำให้ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนา คือการได้ขึ้นสวรรค์หรือการได้เกิดในภพภูมิที่สูงขึ้น

7.1.2.2. ลักษณะร่วมของอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

จากการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ สามารถสรุปลักษณะร่วมของอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยได้ดังนี้

ก) ผู้ลงโทษ ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค มี 3 ประเภท คือ ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ และตัวละครที่เป็นชนชั้นสูง ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีบทบาทเป็นผู้ลงโทษที่ปรากฏร่วมกันคือ พ่อ และสามี ทั้งในครอบครัวชนชั้นสูง และครอบครัวชนชั้นล่าง โดยพ่อและสามีในครอบครัวชนชั้นสูงคือเจ้าเมืองหรือพระราชานั่นเอง ตัวละครที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ลงโทษนั้น พบร่วมกันในนิทานของทุกภาคว่าส่วนมากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ส่วนผู้ลงโทษที่เป็นชนชั้นสูง พบว่าเป็นเจ้าเมืองหรือพระราชานั่นเอง รองลงมาคือโอรสกษัตริย์ จะเห็นได้ว่า ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวและตัวละครชนชั้นสูงที่เป็นผู้ลงโทษต่างก็เป็นผู้ชายเช่นเดียวกัน

ข) ผู้ถูกลงโทษ ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏจำนวนมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทุกภาคประกอบด้วย ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ตัวละครที่เป็นชนชั้นล่าง และตัวละครที่เป็นชนชั้นสูง ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครัวที่ถูกลงโทษส่วนมากคือลูกสาวและภรรยา ทั้งในครอบครัวชนชั้นล่างและครอบครัวชนชั้นสูง โดยในครอบครัวชนชั้นสูงนั้น ลูกสาวและภรรยาก็คือ ธิดาเจ้าเมืองและมเหสีนั่นเอง ตัวละครที่เป็นชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษนั้น ปรากฏในนิทานของทุกภาคร่วมกันว่ามักเป็นคนทั่วไป หญิง หรือชายสามัญ มิได้ระบุว่ามิฐานะยากจนหรือมีฐานะทางสังคมสูง ส่วนชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษคือ เจ้าเมืองหรือพระราชานั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า สมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษส่วนมากเป็นผู้หญิง ต่างกับสมาชิกในครอบครัวที่ลงโทษซึ่งส่วนมากเป็นผู้ชาย

ค) การกระทำที่ถูกลงโทษ การกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค คือ การทำความผิดทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นความผิดตามหลักอกุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นธรรมหมวดที่ว่าด้วยสิ่งที่ไม่สมควรทำทั้งในด้านกายกรรม คือการตัดรอนชีวิต การขโมยสิ่งของผู้อื่น วาจกรรม คือการทำความผิดเกี่ยวกับการพูด และมโนกรรม คือการคิดร้ายและมีมิฉนาค² ซึ่งก็สัมพันธ์กับคำสอนเรื่องศีลห้า ซึ่งสอนให้ละเว้นการทำผิดดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า การทำความผิดทางพุทธศาสนาที่เน้นย้ำมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านของทุกภาคคือการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ความผิดที่ปรากฏมากรองลงมาคือการทำความผิดเรื่องชู้สาว ซึ่งนอกจากจะกล่าวถึงการผิดลูกเมียผู้อื่นซึ่งเป็นการทำผิดศีลอย่างหนึ่งแล้ว ยังมีการทำความผิดเรื่องชู้สาวอื่นๆ ที่ปรากฏมากคือการที่หญิงชายที่มีฐานะไม่เหมาะสมกันมีสัมพันธ์กัน ความผิดที่ปรากฏมากร่วมกันอีกประการหนึ่งคือการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพบว่าในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เป็นการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ส่วนในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานเป็นการกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษและการลบหลู่พญานาค

ง) การลงโทษ การลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค คือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษโดยการเนรเทศ และการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ การลงโทษให้ถึงแก่ความตายนั้น ในนิทานมักกล่าวว่าเป็นการประหารชีวิต การเนรเทศประกอบด้วย การลอบแพ การขับออกจากเมือง การไล่ออกจากบ้าน และการปล่อยป่า ส่วนการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษนั้น ประกอบด้วย การเกิดภัยพิบัติต่างๆ เช่น เมืองล่ม ธรณีสูบ น้ำท่วม และพบนุภาคที่กล่าวถึงการถูกสาปให้เรือล่มเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษที่พบมากอีกประเภทหนึ่งคือการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ โดยไม่ทราบสาเหตุ

จ) เงื่อนไขของการลงโทษ จากผลการศึกษาอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค พบว่ามีเงื่อนไขของการลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกัน 2 ประการ ประการแรกเมื่อลูกสาวหรือภรรยาทำความผิดเรื่องชู้สาว จะถูกพ่อหรือสามีลงโทษโดยการเนรเทศ ประการที่ 2 เมื่อคนทั่วไปลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษโดยการทำให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ

จากผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษส่วนมากเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ชนชั้น สิ่งเหนือธรรมชาติ เพศ และความสัมพันธ์ในครอบครัว ผลการศึกษานี้ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมในระดับสังคมไทยโดยรวมต่อไป

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 759 - 760.

7.1.3. ลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค

ผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 – 6 นั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแล้วนอกจากจะทำให้เห็นลักษณะเด่นของอนุภาคดังกล่าวซึ่งปรากฏมาพร้อมกันในนิทานพื้นบ้านภาคต่างๆ แล้วยังทำให้เห็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมซึ่งปรากฏที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

ก) **ภาคเหนือ** ลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือคืออนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงาน ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ พบว่ามีอนุภาคการให้รางวัลปรากฏมากจำนวนใกล้เคียงกับอนุภาคการลงโทษ กล่าวคือมีอนุภาคการให้รางวัล 476 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษ 494 ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากที่พบในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ที่มีอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัลอย่างเห็นได้ชัด เมื่อพิจารณาอนุภาคการให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือก็พบว่า การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือการทำความดีทางพุทธศาสนาเช่นเดียวกับนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคพบว่า การทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากที่สุดคือการทำงาน ต่างกับนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ที่การช่วยชีวิตปรากฏมากที่สุด ดังนั้น การทำงานจึงเป็นลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

ข) **ภาคอีสาน** ลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานที่พบคืออนุภาคที่กล่าวถึงอาหารการกิน กล่าวคือ พบว่าเรื่องของอาหารการกินนั้นเกี่ยวข้องกับทั้งการกระทำที่ได้รับรางวัล รางวัล การกระทำที่ถูกลงโทษ และ การลงโทษ ในประเด็นการกระทำที่ได้รับรางวัล พบว่าเรื่องอาหารเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ได้รับรางวัลหลายประเภท ทั้งการทำความดีทางพุทธศาสนา คือการทำงานด้วยอาหาร การมีฤทธิ์หรือมีความสามารถ คือการกินไฟได้ การทำภารกิจยากได้สำเร็จ คือการกินได้มาก รวม 14 อนุภาค ซึ่งมากรองลงมาจากการทำความดีทางพุทธศาสนา อีกทั้งยังพบว่าอาหารเป็นรางวัลที่ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานอีกด้วย เมื่อพิจารณาอนุภาคการลงโทษ พบว่าความผิดเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกิน คือการกินมาก ทำให้ไม่ได้กิน และกินสิ่งที่ไม่สมควรกิน นั้น ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน อีกทั้งยังมีอนุภาคที่กล่าวถึงความผิดฐานลบหลู่สิ่งเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการกิน คือกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษและการทำผิดต่อแม่โพสพอีกหลายอนุภาค เมื่อพิจารณารางวัลและโทษที่ได้รับ ก็พบว่ามีการได้อาหารเป็นรางวัลและการถูกลงโทษให้ออดอยาก

หรือถูกมนุษย์กินซึ่งพบมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานเช่นเดียวกัน ดังนั้นเรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินจึงเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่สำคัญของการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

ค) ภาคกลาง ลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลางคืออนุภาคที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมือง ผลการศึกษาในบทที่ 5 พบว่า การปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 2 รองลงมาจากการทำความดีทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมาร่วมกันในนิทานพื้นบ้านของทุกภาค และในอนุภาคการลงโทษ พบว่า การทำความผิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเบียดเบียนผู้อื่นนั้น มีอนุภาคที่กล่าวถึงการทำร้ายหรือคุกคามคนหมู่มากปรากฏมากกว่าในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ดังนั้นเรื่องของการปกป้องบ้านเมืองจึงเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ง) ภาคใต้ ลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้คือการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและและการเนรคุณ จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พบว่าจำนวนอนุภาคการลงโทษมีจำนวนต่างกับอนุภาคการให้รางวัลมาก กล่าวคือ มีอนุภาคการลงโทษ 235 อนุภาค แต่มีอนุภาคการให้รางวัลเพียง 167 อนุภาค เมื่อพิจารณาการกระทำที่ถูกลงโทษ พบว่า การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นความผิดที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 3 รองลงมาจากความผิดทางพุทธศาสนาและความผิดเรื่องชู้สาวซึ่งเป็นความผิดที่พบมาร่วมกันในนิทานพื้นบ้านของทุกภาค นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษก็พบว่าสิ่งเหนือธรรมชาติก็เป็นตัวละครที่ให้รางวัลและลงโทษที่สำคัญเช่นกัน เมื่อพิจารณาการลงโทษยังพบว่า การลงโทษด้วยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ปรากฏมากใกล้เคียงกับการลงโทษให้ถึงแก่ชีวิตและการเนรเทศอีกด้วย ดังนั้นความเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติจึงเป็นลักษณะสำคัญของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประการหนึ่ง ส่วนการเนรคุณนั้นพบว่าเป็นการทำความผิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ การเน้นย้ำโทษของการเนรคุณก็คือการมุ่งสั่งสอนคุณธรรมเรื่องความกตัญญูรู้คุณนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ประการหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านทั้ง 4 ภาคมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ภาคเหนือให้ความสำคัญกับเรื่องการทำทาน ภาคอีสานให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารการกิน ภาคกลางให้ความสำคัญกับการปกป้องบ้านเมือง และภาคใต้ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู ผล

การศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในระดับท้องถิ่นต่อไป

7.1.4. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย เปรียบเทียบในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ก็ทำให้เห็นทั้งลักษณะที่สอดคล้องกัน และลักษณะทางวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านไทย ดังนี้

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะสากลร่วมกับอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ และรางวัลและโทษ ผู้วิจัยพบว่าทั้งในนิทานพื้นบ้านไทยและในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ต่างก็มีสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่สำคัญ และมีชนชั้นล่างเป็นผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่สำคัญเช่นเดียวกัน มีการกระทำที่ได้รับรางวัลและการลงโทษที่ปรากฏมากเกี่ยวข้องกับศาสนาเช่นเดียวกัน ในประเด็นเกี่ยวกับของรางวัลและการลงโทษ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและการลงโทษด้วยอำนาจพิเศษก็เป็นรางวัลและการลงโทษที่ปรากฏมากทั้งในนิทานพื้นบ้านไทยและในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ในประเด็นเงื่อนไขของการลงโทษ พบว่าการที่เมื่อชนชั้นล่างทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษอย่างด้วยอำนาจพิเศษให้เกิดภัยพิบัตินั้น ปรากฏมากทั้งในนิทานพื้นบ้านไทยและในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

อย่างไรก็ตาม นิทานพื้นบ้านไทยยังมีลักษณะทางวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยที่แตกต่างจากลักษณะของอนุภาคดังกล่าวในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านอีกด้วย ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัล ชนชั้นสูงและกรรมดีซึ่งเป็นผู้ให้รางวัลที่สำคัญในนิทานพื้นบ้านไทย ปรากฏน้อยในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ส่วนผู้ให้รางวัลที่เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏมากร่วมกันนั้น ในรายละเอียดมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านสิ่งเหนือธรรมชาติที่พบมากคือพระเจ้าตามคริสตศาสนา แต่ในนิทานพื้นบ้านไทย สิ่งเหนือธรรมชาติที่ให้รางวัลคือพระอินทร์ ยักษ์ และพญานาค ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด ในนิทานพื้นบ้านไทย แต่ปรากฏน้อยในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับ

รางวัลและการลงโทษ พบว่าแม้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาเช่นเดียวกัน แต่ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านเน้นเรื่องของการมีศรัทธาต่อพระเจ้าตามคริสตศาสนาหรือเทพเจ้า ส่วนการทำความดีและความผิดทางพุทธศาสนาของไทยเน้นในเรื่องการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคม ทั้งการปฏิบัติดีคือการช่วยชีวิตหรือทำทาน และการปฏิบัติตนที่ไม่สมควรกระทำคือการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น ประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและโทษ รางวัลที่เป็นคู่ครองและการลงโทษโดยการเนรเทศต่างก็เป็นรางวัลและโทษที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ปรากฏน้อยในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านเช่นกัน ส่วนเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษนั้น เงื่อนไขของการได้รับรางวัลของไทยต่างกับที่พบในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านทั้ง 3 ประการ ประการแรก เมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมือง ชนชั้นสูงจะให้ครองเมืองหรือให้คู่ครองเป็นรางวัล ประการต่อมา เมื่อชนชั้นล่างช่วยชีวิตสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นยักษ์และพญานาค ยักษ์และพญานาคจะให้สมบัติหรือของวิเศษเป็นรางวัล และประการสุดท้าย เมื่อชนชั้นสูงหรือชนชั้นล่างทำความดีทางพุทธศาสนา ผลของกรรมดีจะทำให้ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนา ในส่วนของเงื่อนไขของการลงโทษ การที่สมาชิกในครอบครัวทำความผิดเรื่องชู้สาวแล้วถูกสมาชิกในครอบครัวเดียวกันลงโทษโดยการเนรเทศนั้น ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ปรากฏน้อยในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

7.1.5. ลักษณะร่วมทางความคิดที่สะท้อนจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลกับลักษณะของอนุภาคการลงโทษ สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมทางความคิดเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ ดังมีรายละเอียดดังนี้

7.1.5.1. ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ

เมื่อพิจารณาลักษณะของอนุภาคในประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านไทย พบว่าลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดร่วมกัน คือการยอมรับว่าผู้ที่มีฐานะเหนือกว่า และความเชื่อทางศาสนามีอำนาจในการให้คุณให้โทษ กล่าวคือ ผู้ให้รางวัลที่เป็นชนชั้นสูงมีฐานะเหนือกว่าชนชั้นล่าง และผู้ลงโทษที่เป็นพ่อหรือสามีก็มีฐานะเหนือกว่าลูกและภรรยาในครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงและสมาชิกในครอบครัวส่วนมากเป็นผู้ชาย ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเพศที่มองว่าผู้ชาย

มีอำนาจในการให้คุณให้โทษอีกด้วย ส่วนในเรื่องของศาสนา ความเชื่อเรื่องกรรมตามหลักพุทธศาสนามีอำนาจในการให้คุณ และสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นการเชื่อดั้งเดิมมีอำนาจในการลงโทษ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมยอมรับอำนาจของมนุษย์ด้วยกันเอง และอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นคือกรรมและสิ่งเหนือธรรมชาติ อีกนัยหนึ่ง อนุภาคดังกล่าวยังเป็นเครื่องมือสอนให้คนยอมรับในอำนาจของชนชั้นสูง ผู้ชาย กรรม และสิ่งเหนือธรรมชาติอีกด้วย

7.1.5.2. ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยพบว่าลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดในการมองว่าผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้ที่เป็นสามัญชน และผู้หญิงคือผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าสังคม จึงปรากฏว่าตัวละครทุตตะหรือตัวละครกำพร้าเป็นผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุด และสมาชิกในครอบครัวที่เป็นลูกสาวและภรรยาเป็นผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด ตัวละครดังกล่าวถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า ทั้งในระดับสังคม และในระดับครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษถูกใช้เพื่อสอนผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าในสังคม อนึ่ง การที่ผู้รับรางวัลส่วนมากเป็นผู้ชาย แต่ผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวส่วนมากเป็นผู้หญิง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการมองว่าผู้ชายเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาสมควรได้รับรางวัลมากกว่าผู้หญิงอีกด้วย นอกจากนั้นการที่คนทั่วไปหรือคนหมู่มากก็เป็นผู้ถูกลงโทษที่สำคัญประเภทหนึ่ง ทำให้เห็นว่า อนุภาคดังกล่าวถูกใช้เพื่อสอนคนหมู่มาก หรือคนทั่วไปในสังคมด้วย

เมื่อพิจารณาประกอบกับประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 ชั้นในสังคม ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และระหว่างมนุษย์กับศาสนา กล่าวคืออนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยเน้นสอนชนชั้นล่างในสังคม และภรรยาและลูกสาวให้ตระหนักถึงอำนาจของชนชั้นสูงที่มีเหนือชนชั้นล่าง และอำนาจของพ่อและสามีที่มีเหนือลูกสาวและภรรยา และทำให้เห็นการมองว่าผู้ชายนั้นมีความเหนือกว่าผู้หญิง ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา ทำให้เห็นการสอนให้คนทั่วไปหรือมนุษย์ตระหนักถึงอำนาจของกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งส่วนมากจะให้คุณและสิ่งเหนือธรรมชาติอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมซึ่งส่วนมากจะให้โทษ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างเพศชายและเพศหญิง และความขัดแย้งระหว่างพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมซึ่งจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาถูกมองว่าให้คุณขณะที่สิ่งเหนือธรรมชาติถูกมองว่าเป็นผู้ลงโทษ

7.1.5.3. การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของอนุภาคในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษสะท้อนให้เห็นความคิดร่วมกันคืออิทธิพลของศาสนาทั้งพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมต่อความคิดเรื่องสิ่งที่พึงปฏิบัติและไม่พึงปฏิบัติซึ่งมุ่งเน้นสอนการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม การทำความดีและความผิดทางพุทธศาสนาส่วนมากเป็นการสอนให้ช่วยชีวิต และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนการทำผิดเรื่องชั่วสาวก็เป็นการสอนสมาชิกในครอบครัวมิให้กระทำความผิดดังกล่าว นอกจากนั้น การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติก็เป็นการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมาก สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของศาสนา ทั้งพุทธศาสนาและศาสนาดั้งเดิม ที่มีอิทธิพลในการกำหนดความคิดของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องสิ่งที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำ ซึ่งพบว่า

7.1.5.4. รางวัลและโทษ

จากการศึกษาพบว่า รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะร่วมทางความคิดคือ การเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของฐานะทางสังคมและครอบครัว กล่าวคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยซึ่งส่วนมากเป็นการได้ครองเมืองหรือได้ตำแหน่ง และการลงโทษโดยการเนรเทศซึ่งทำให้ไม่มีฐานะทางสังคม ต่างก็สะท้อนให้เห็นว่าฐานะทางสังคมเป็นสิ่งพึงปรารถนา และทำให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีชนชั้น และคนในสังคมที่ต้องการเลื่อนฐานะให้สูงขึ้นด้วยในเรื่องของครอบครัว การได้คู่ครองเป็นรางวัล และการถูกขับออกจากครอบครัว ก็สะท้อนให้เห็นความสำคัญของครอบครัว กล่าวคือ การมีครอบครัวเป็นสิ่งพึงปรารถนา จึงต้องการมีครอบครัวและไม่อยากถูกขับออกจากครอบครัว

เมื่อพิจารณาร่วมกับประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ยังพบว่า ตัวละครเจ้าเมืองคือผู้ให้รางวัลเป็นการได้ครองเมือง และลงโทษให้ถึงแก่ความตายโดยการประหาร ดังนั้นลักษณะร่วมทางความคิดของรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและการลงโทษให้ถึงแก่ความตายก็คือการชี้ให้เห็นอำนาจของชนชั้นปกครองที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ชนชั้นผู้ถูกปกครองได้มาก

7.1.5.5. เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษเปรียบเทียบกัน พบว่ามีลักษณะร่วมคือการสะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์ของสังคมที่ต้องการธำรงสถาบันทางสังคม ทั้งสถาบันการปกครอง สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนา กล่าวคือ การที่เมื่อชนชั้นล่างปกป้องบ้านเมืองแล้วชนชั้นสูงให้รางวัลเป็นการได้ครองเมืองนั้น เป็นการชี้ให้เห็นว่า ชนชั้นปกครองคือผู้ที่ทำให้บ้านเมืองอยู่รอด และเป็นผู้ที่ชนชั้นผู้ถูกปกครองควรเคารพเพราะมีอำนาจในการให้คุณ ใน

เรื่องสถาบันครอบครัว การที่เมื่อลูกสาวหรือภรรยาทำผิดเรื่องชู้สาวแล้วถูกพ่อหรือสามีลงโทษโดยการเนรเทศ ก็สะท้อนให้เห็นการสอนมิให้ทำความผิดซึ่งเป็นปัญหาครอบครัว ส่วนเงื่อนไขที่ว่าเมื่อคนทำความผิดทางพุทธศาสนาแล้วกรรมดีจะให้รางวัลเป็นการได้ขึ้นสวรรค์ และเงื่อนไขที่ว่าเมื่อชนชั้นล่างทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ จะถูกสิ่งเหนือธรรมชาติโดยการทำให้เกิดภัยพิบัติ ก็ชี้ให้เห็นการสอนมิให้ละเมิดศาสนา ทั้งพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม

7.1.5.6. ลักษณะร่วมทางความคิดของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยเมื่อเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

จากการวิเคราะห์ลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน พบว่า การให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีความสัมพันธ์กับศาสนา และมุ่งเน้นการธำรงสถาบันทางสังคม ทั้งสถาบันการปกครอง สถาบันศาสนา และสถาบันครอบครัว เช่นเดียวกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน อย่างไรก็ตาม การให้รางวัลและการลงโทษของไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนานั้น เน้นสอนในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม และพบว่าเรื่องชนชั้น ความเหลื่อมล้ำทางเพศ และเรื่องครอบครัวก็เป็นลักษณะสำคัญของการให้รางวัลและการลงโทษของไทย แต่การให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านซึ่งได้รับอิทธิพลจากคริสต์ศาสนาเน้นสอนในเรื่องการมีศรัทธาในพระเจ้ามากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้นการให้รางวัลและการลงโทษในสังคมไทยจึงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมมากกว่าในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน อนึ่ง การสอนให้เคารพสิ่งเหนือธรรมชาติก็ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยเช่นเดียวกัน แต่ปรากฏน้อยกว่าการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นและเป็นการสอนมิให้ละเมิดโดยการกล่าวหาว่าหากลบหลู่จะถูกลงโทษมากกว่าสอนให้เคารพแล้วได้รับรางวัล กล่าวคือ ในนิทานพื้นบ้านไทยการสอนให้เคารพสิ่งเหนือธรรมชาตินี้ถูกสอนผ่านอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล

ผลการศึกษาลักษณะร่วมทางความคิดของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ทั้งในประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ ทำให้เห็นว่าความคิดในเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษของไทยให้ความสำคัญกับเรื่องชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำทางเพศและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านก็ทำให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านไทยและดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านต่างก็

ให้ความสำคัญกับการสอนให้ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา และการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม นิทานพื้นบ้านไทยซึ่งเป็นนิทานในวัฒนธรรมพุทธศาสนานั้นสอนเรื่อง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมเป็นสำคัญ แต่ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านซึ่งอนุภาคส่วนมากรวบรวมมาจากนิทานที่เกี่ยวกับคริสต์ศาสนานั้น เน้นสอนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ คือพระเจ้าหรือเทพเจ้า

7.2. ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย โดยนำผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้งลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและลักษณะที่ปรากฏมากร่วมกันของอนุภาคดังกล่าวที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม

คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) นักมานุษยวิทยาได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์อยู่บนสายใยแห่งความหมายที่ตนได้สร้างขึ้น สายใยเหล่านั้นคือวัฒนธรรม การศึกษาวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาความหมายและการตีความหมาย³ ซึ่งสามารถศึกษาได้จาก วัตถุ เหตุการณ์ คุณลักษณะ หรือความสัมพันธ์ ซึ่งบรรจุระบบความคิดหรือวัฒนธรรมนั้น⁴ ดังที่ นาโอมิ ควิน (Naomi Quinn) และ คลอเดีย สตราสส์ (Claudia Strauss) ได้สรุปแนวคิดเรื่องความหมายเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า “ความหมายเชิงวัฒนธรรม ของสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใด คือ การตีความสิ่งซึ่งเป็นที่รับรู้อย่างธรรมดาที่ได้จากเครือข่ายกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์เดียวกัน”⁵

การให้รางวัลและการลงโทษเป็นส่วนหนึ่งของบรรทัดฐานของสังคม บรรทัดฐานคือ “แนวทางหรือวิถีทางการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่างซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทางสังคม ตามความคาดหมายของกลุ่มหรือตามค่านิยมของสังคมนั้นๆ”⁶ การให้รางวัลและการลงโทษ

³ C. Geertz, “Thick description: toward an interpretive of culture” in *The Interpretation of Cultures* (New York: Basic Books, 2000) อ้างถึงใน อकिन รพีพัฒน์, *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ* (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2551), 86.

⁴ ._____. “Religion as a cultural system” in *The Interpretation of Cultures* (New York: Basic Books, 2000) cited in C. Strauss ., and N. Quinn, *A cognitive theory of cultural meaning*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1999.), 18.

⁵ C. Strauss ., and N. Quinn., *A cognitive theory of cultural meaning*,(Cambridge: Cambridge University Press, 1999.),82.

⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, 2532), หน้า 343.

นั้นเป็นการปูนบ่าหนึ่งแก่ผู้ประพฤติตามค่านิยมของสังคม และลงโทษผู้ที่ไม่กระทำหรือฝ่าฝืนค่านิยมของสังคม เป็นพื้นฐานให้สมาชิกของสังคมสามารถคาดการณ์หรือคาดหวังพฤติกรรมของบุคคลได้⁷ อีกทั้ง รอย เอฟ บอมีสเตอร์ (Roy F. Baumeister) ยังกล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมอย่างอัตโนมัติจากการให้รางวัลและการลงโทษเป็นสำคัญ⁸ ดังนั้นการให้รางวัลและการลงโทษจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สมาชิกในสังคมสามารถประพฤติตามบรรทัดฐานของสังคมได้

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่บรรจุบรรทัดฐานของสังคมไว้ อนุภาคดังกล่าวเป็นอนุภาคที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ ซึ่งกล่าวถึงทั้งคนในสังคมสอนสิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ และกล่าวถึงแรงจูงใจในการทำสิ่งดีและงดเว้นสิ่งที่เป็นโทษ เป็นหน่วยการกระทำทางสังคมที่ซับซ้อน ดังนั้น อนุภาคดังกล่าวจึงบรรจุวัฒนธรรมของสังคมเจ้าของนิทานไว้ และสามารถนำมาตีความหาสิ่งที่สมาชิกในสังคมรับรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ โดยการวิเคราะห์ลักษณะที่ปรากฏซ้ำและความสัมพันธ์ของลักษณะของอนุภาคในประเด็นต่างๆ ทั้งในแง่ของผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมของสังคมได้

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ผู้วิจัยนำมาศึกษารวบรวมได้จากนิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาค ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานภาคต่างๆของไทยจึงสามารถนำมาหาความหมายซึ่งก็คือวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบรรทัดฐานทางสังคมของท้องถิ่นต่างๆ และสังคมไทยโดยรวมได้ โดยวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาคเพื่อหาความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวในระดับท้องถิ่น และวิเคราะห์ลักษณะเด่นที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านของทุกภาคเพื่อให้เข้าใจบรรทัดฐานของสังคมไทยโดยรวม โดยผู้วิจัยจำแนกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

- 7.2.1. ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ
- 7.2.2. บรรทัดฐานของสังคมไทย: ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในระดับสังคมไทยโดยรวม

⁷ ทิตยา สุวรรณชฎ, "สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม และมานุษยวิทยา", ใน สังคมศาสตร์, ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์, 2509), หน้า 283.

⁸ Roy F. Baumeister, *The cultural animal: human nature, meaning, and social life* (New York: Oxford University Press, 2005), 282.

7.2.1. ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทาน พื้นบ้านไทยภาคต่างๆ

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาลักษณะที่เน้นย้ำและเป็นลักษณะของท้องถิ่นของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านแต่ละภาคมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาคต่างก็เน้นสอนเรื่องการทำความดีและการทำความชั่วตามคำสอนทางพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่าการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดในนิทานพื้นบ้านของทุกภาคนั้นก็เกี่ยวข้องกันกับคำสอนทางพุทธศาสนา ดังนั้นความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษในแต่ละท้องถิ่นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค ก็สามารถทำให้เข้าใจความคิดเกี่ยวกับการให้คุณให้โทษที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ได้ดังนี้

7.2.1.1. นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ: การทำทาน*

ผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือในบทที่ 3 ซึ่งให้เห็นความสำคัญของพุทธศาสนาที่มีต่อการให้รางวัลและการลงโทษ กล่าวคือ นิทานศาสนาเป็นนิทานที่ปรากฏอนุภาคดังกล่าวมากที่สุด กรรมดีและและกรรมชั่วเป็นสิ่งที่ให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่ทำความดีหรือทำความผิด การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษที่สำคัญคือการทำความดีทางพุทธศาสนาและการทำความผิดทางพุทธศาสนา รางวัลทางพุทธศาสนาก็ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ และมีเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อชนชั้นล่างหรือชนชั้นสูงก็ตาม ทำความดีหรือทำความผิดทางพุทธศาสนา จะได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษด้วยอำนาจของผลกรรมนั้น ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

เมื่อผู้วิจัยศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการทำความดีทางพุทธศาสนาในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือก็พบว่าหลักปฏิบัติทางศาสนาหรือคุณธรรมที่เน้นย้ำมากที่สุดคือ “การทำทาน” ซึ่งปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลจำนวน 71 อนุภาค จากนิทาน 56 เรื่อง

* ดูเพิ่มเติมใน ฉิรนุช แผลงภู, “อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ: ความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาและวัฒนธรรม” ใน วารสารภาษาและวรรณคดีไทย ปีที่ 25 (ธันวาคม 2551), หน้า 62 – 79.

อนึ่ง การทำทานยังปรากฏในอนุภาคการลงโทษด้วย แต่พบเพียง 11 อนุภาค แสดงให้เห็นว่า ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือสะท้อนความสำคัญของการทำทานผ่านอนุภาคการให้รางวัลเป็นสำคัญ และยังคงกล่าวถึงการทำทานในอนุภาคการลงโทษอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของการทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจากอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ เพื่อให้เห็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษในสังคมภาคเหนือ โดยผู้วิจัยพิจารณาความหมายของ “ทาน” ที่ปรากฏในอนุภาคต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคือ

1. ทาน หมายถึง การสละ ให้อะไรไปของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น⁹
2. ทานจะทำได้ใน 2 กรณี คือ เพื่ออนุเคราะห์ และเพื่อบูชาคุณ¹⁰
3. ทานมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทายก คือ ผู้ให้ ปฏิภาหก คือ ผู้รับ และไทยธรรม คือ วัตถุหรือสิ่งของที่มอบให้¹¹ และ
4. ผู้ให้ทานย่อมได้รับอานิสงส์แห่งการทำทานนั้น¹²

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจะศึกษาอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำทานตามเนื้อหาที่กล่าวถึงการให้ ทั้งที่เป็นการอนุเคราะห์และเป็นการบูชาคุณ และอนุภาคนั้นๆ จะต้องกล่าวถึงผู้ให้ทาน ผู้รับทาน วัตถุที่ใช้ทำทาน และอานิสงส์หรือรางวัลที่ได้จากการทำทานนั้นด้วย นอกจากนี้ อนุภาคที่กล่าวถึงการอนุโมทนาทานและการแบ่งส่วนกุศล ตลอดจนอนุภาคที่กล่าวถึงการทำบุญทำทานผู้วิจัยก็นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย เพราะการกระทำดังกล่าวก็ถือเป็นการทำทานอย่างหนึ่งเช่นกัน¹³ ดังนั้น อนุภาคที่นำมาศึกษาจึงมีทั้งอนุภาคที่มีเนื้อหากล่าวถึงทำทานโดยตรง อนุภาคที่กล่าวถึงการอนุโมทนาทานและอุทิศส่วนกุศล และอนุภาคที่กล่าวอย่างกว้างๆ ถึงการทำบุญว่าเป็นการทำทาน ตามที่ในหัวข้อ “ทาน” ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ได้กล่าวไว้ว่า การทำบุญในภาคเหนือก็มักหมายถึงการทำทานด้วย¹⁴

⁹ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์, 2546), 75.

¹⁰ _____, ธรรมเนียมกาย (กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, 2542), 263.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 268.

¹² สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: คณะเถอดนุธรรม, 2522), 542.

¹³ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมเนียมกาย, หน้า 294.

¹⁴ ชูพิน ธิฉลาด, “ทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2741-2742.

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำทานในนิทานพื้นบ้าน ภาคเหนือทำให้เห็นประเภทของการทำทาน และลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำทาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการทำทานมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมภาคเหนือ กล่าวคือ อนุภาคดังกล่าวเป็นเครื่องมือสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนา สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความคิดเรื่องชนชั้นในสังคมภาคเหนือ ชำรงพุทธศาสนาในท้องถิ่นภาคเหนือ เป็นเครื่องให้ความหวังแก่ผู้คนและอธิบายความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นการสอนให้รู้จักการการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ อันเป็นบรรทัดฐานของสังคม และสะท้อนวัฒนธรรมบางประการในท้องถิ่นภาคเหนือ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

7.2.1.1.1. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

จากการศึกษาอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ พบว่าอนุภาคดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ผู้ให้ทาน ผู้รับทาน สิ่งที่ใช้ทำทาน อาณิสงส์หรือรางวัลจากการทำทาน และผู้ที่ให้รางวัลแก่ผู้ทำทาน จากการศึกษาดังกล่าวที่น่าสนใจดังนี้

ในแง่ผู้ให้ทาน พบว่า ผู้ให้ทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผู้ที่เป็นชนชั้นล่าง ได้แก่ ทูตตะ กำพ้อ หรือคนสามัญ และผู้ที่เป็นชนชั้นสูง คือ พระราชา หรือเศรษฐี นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ทานที่เป็นสัตว์อีกด้วย แต่ปรากฏเป็นจำนวนน้อย

ในแง่ผู้รับทาน สามารถจำแนกผู้รับทานเป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครพระพุทเจ้า และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวละครที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และผู้รับทานที่เป็น บุคคล สัตว์ อมนุษย์ หรือเทวดาซึ่งมิได้รับทานเพื่อเกื้อกูลพุทธศาสนา โดยผู้รับทานกลุ่มแรกปรากฏในนิทานชาดก ส่วนผู้รับทานในกลุ่มหลังปรากฏในนิทานพื้นบ้านที่มีลักษณะจรรๆ วงศ์ๆ

ในแง่อาณิสงส์หรือรางวัลที่ได้รับจากการทำทาน อาณิสงส์ที่ได้รับจากการทำทาน พบว่ามักเน้นย้ำถึงการได้ขึ้นสวรรค์ และการได้รับความร่ำรวย นอกจากนี้ยังปรากฏ การได้ของวิเศษ การได้คูครองและบุตร การมีกำเนิดอศรรย์ การได้อาหาร ได้รับความช่วยเหลือ การรอดพ้นอันตราย บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ การมีรูปงาม และการได้เป็นพระโพธิสัตว์ เป็นอาณิสงส์จากการทำทานอีกด้วย

ในแง่ของผู้ให้รางวัล ผู้ให้รางวัลแก่ผู้ทำทานที่พบมากที่สุดกลับมิใช่บุคคล แต่มักเป็น “กรรมดีของผู้ทำทานนั่นเองที่ให้รางวัลแก่ผู้ทำทาน” โดยเฉพาะการทำทานเพื่อบำรุงพุทธศาสนา อำนาจของกรรมดีจะทำให้ได้รับผลแห่งทานในชาติต่อไปมากกว่าในชาติปัจจุบัน ส่วนผู้ให้

รางวัลอื่นๆนั้น ในนิทานจะกล่าวว่า คน สัตว์ หรือมนุษย์ซึ่งเป็นผู้รับทานจะกลับเป็นผู้ให้รางวัลแก่ผู้ให้ทาน ส่วนเทวดาหรือพระอินทร์จะให้รางวัลแก่ผู้ทำทานเพราะเห็นการทำทานในครั้งนั้นๆ

ส่วนในแง่สิ่งที่ใช้ทำทาน นั้น ผู้วิจัยพบว่าส่วนมากเป็นการให้วัตถุเป็นทาน โดยเฉพาะอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังมีการทำทานเพื่อบูชาอีกด้วย ทานวัตถุที่ปรากฏบางประเภทก็เป็นการทำทานที่มีในประเพณีของท้องถิ่นเหนือ คือ การถวายผ้าต่างๆ ตุง และการจุดผางประทีป

จากองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นตารางแสดงเงื่อนไขของการได้รับรางวัลจากการทำทานได้ ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงเงื่อนไขของอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทาน*

ผู้ให้ทาน	ผู้รับทาน	พระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์											บุคคล สัตว์ และมนุษย์					รวม			
		รางวัล	ความร่ำรวย	การได้ขึ้นสวรรค์	ของวิเศษ	รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว	มีบ้านดีศรัทธา	อาหาร	ได้รับความช่วยเหลือ	รอดพ้นอันตราย	ความอุดมสมบูรณ์	มีรูปงาม	เป็นพระโพธิสัตว์	รวม	ความร่ำรวย	อาหาร	ได้รับความช่วยเหลือ		ของวิเศษ	รวม	
ผู้ที่ป็นชนชั้นล่าง	ทานวัตถุ																				
	การทำทานอย่างกว้างๆ	4	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	10	
	ทำทานด้วยอาหาร	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	1	5
	ทำทานด้วยผ้า	1	3	1	-	3	-	-	-	-	-	1	9	-	-	-	-	-	-	9	
	สร้างศาสนสถาน	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	
	ทำทานด้วยเครื่องบูชา	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3	
	การอนุโมทนาทาน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
	การให้ทรัพย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	
	สละชีพเป็นทาน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
	ธรรมทาน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
	ให้ของวิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	6	6	6	
รวม	7	9	1	5	3	1	2	2	-	-	1	31	4	1	1	2	8	39	39		
สัตว์	ทำทานด้วยอาหาร	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2		

* ตารางนี้มีได้แสดงสิ่งที่ให้รางวัลแก่ผู้ทำทานเนื่องจากได้กล่าวมาแล้วว่ากรรมดีเป็นสิ่งที่ให้รางวัลแก่ผู้ทำทานทุกประเภทและปรากฏมาก นอกจากนั้นจำนวนอนุภาครวมที่แสดงในตารางจะมากกว่าจำนวนอนุภาคตามที่ปรากฏในนิทาน เนื่องจากมีอนุภาคที่กล่าวถึงผู้ให้ทาน 2 คน และได้รับรางวัล 2 ประเภท จำนวนอนุภาคในตารางจึงเกินมา 1 อนุภาค และรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวหมายถึงการได้คู่ครองและการได้บุตรเป็นรางวัล

ตารางที่ 9 ตารางแสดงเงื่อนไขของอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทาน (ต่อ)

ผู้ให้ทาน	ผู้รับทาน	พระพุทธรูปเจ้าและพระสงฆ์											บุคคล สัตว์ และอมนุษย์					รวม	
	รางวัล	ความร่ำรวย	การได้ขึ้นสวรรค์	ของวิเศษ	รางวัลเท่ากับครอบครัว	มีภานีศัตถ์จรรย	อาหาร	ได้รับความช่วยเหลือ	รอดพ้นอันตราย	ความอุดมสมบูรณ์	มีรูปงาม	เป็นพระโพธิสัตว์	รวม	ความร่ำรวย	อาหาร	ได้รับความช่วยเหลือ	ของวิเศษ		รวม
	ทานวัตถุ																		
ผู้ที่เป็นชนชั้นสูง	การทำทานอย่างกว้างๆ	3	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-	-	-	-	6
	ทำทานด้วยอาหาร	2	2	1	-	-	1	-	-	2	-	-	8	-	-	-	-	-	8
	ทำทานด้วยผ้า	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
	สร้างศาสนสถาน	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	3
	ทำทานด้วยเครื่องบูชา	4	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	7	-	-	-	-	-	7
	การอนุโมทนาทาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
	การให้ทรัพย์สิน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	2
	สละชีพเป็นทาน	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	ธรรมทาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
รวม	รวม	10	7	2	3	-	1	-	1	2	2	1	29	1	-	1	-	2	31
		17	18	3	8	3	2	2	3	2	2	2	62	5	1	2	2	10	72

จากตารางข้างต้นวิเคราะห์ได้ว่าผู้ทำทานที่เป็นชนชั้นล่างจะทำทานเพื่อบำรุงศาสนา มากกว่าทำทานทานแก่ บุคคล สัตว์ และอมนุษย์ ผู้ทำทานในกลุ่มนี้มีกล่าวถึงในอนุภาคการทำทานอย่างกว้างๆ การถวายผ้าเป็นทาน รongลงมา การให้ของวิเศษ และการให้อาหารตามลำดับ พบว่าทุกตะหรือกำพร้าวจะเป็นผู้ให้ของวิเศษแก่อมนุษย์เป็นสำคัญ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ทำทานที่เป็นชนชั้นสูง คือพระราชาและเศรษฐี จะพบว่ากลุ่มหลังนี้จะทำทานเพื่อบำรุงศาสนาโดยทำทานแก่พระพุทธรูปมากกว่าทำทานแก่บุคคล สัตว์ และอมนุษย์ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณารายละเอียดของอนุภาคก็พบว่าเศรษฐีหรือพระราชามักเป็นผู้ที่ได้ทำทานกับพระพุทธรูปมากกว่าผู้ทำทานที่ยากจนอีกด้วย น่าสังเกตว่าผู้ทำทานในกลุ่มที่เป็นชนชั้นล่างจะได้รับรางวัลที่หลากหลายกว่าผู้ที่เป็นชนชั้นสูง กล่าวคือนอกจากจะได้รับความร่ำรวยและการได้ขึ้นสวรรค์เป็นรางวัลเช่นเดียวกับผู้ที่เป็นชนชั้นสูงแล้ว ยังจะได้คุ้มครองและสิ่งอื่นๆ เป็นรางวัลอีกด้วย ผู้ให้ทานที่เป็นสัตว์จะทำทานโดยสละชีพเพื่อเป็นอาหาร แล้วได้รับรางวัลเป็นการได้เป็นดวงดาว เช่นลูกไก่ไปเกิดเป็นดาวลูกไก่ และกระต่ายก็มีรูปบนดวงจันทร์

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ใช้ทำทานหรือทานวัตถุกับผู้รับทานก็พบว่า การทำทานเกี่ยวกับพุทธศาสนามักเน้นการทำทานด้วยปัจจัย 4 คือ อาหาร ผ้า และที่อยู่อาศัย (ไม่กล่าวถึงยารักษาโรค) นอกจากนั้นยังมีการทำทานด้วยเครื่องบูชาต่างๆ มีข้อสังเกตว่าหากเป็น

การทำทานกับบุคคล สัตว์ และมนุษย์ นอกจากจะเป็นการให้อาหารเป็นทานแล้วยังเน้นเรื่องทรัพย์ และของวิเศษอีกด้วย

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างทานวัตถุกับรางวัลที่ผู้ทำทานได้รับก็มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือ การทำทานด้วยผ้าจะได้รับรางวัลเป็นการได้ขึ้นสวรรค์และการเกิดใหม่ในสถานะที่ดีกว่าเดิม อีกทั้งยังได้รับรางวัลเช่นนี้ติดต่อกันหลายชาติอีกด้วย แต่หากถวายเครื่องบูชาเป็นทานก็น่าสังเกตว่ามักได้คุ้มครองเป็นรางวัล

อนึ่ง ผู้วิจัยยังศึกษาพบว่ามีอนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับการทำทานจำนวน 11 อนุภาค ซึ่งกล่าวถึงการไม่ทำทาน การทำทานโดยไม่ประณีต และการทำทานก่อนผู้ที่มีฐานะสูงกว่าแล้วถูกลงโทษ เงื่อนไขของการลงโทษกล่าวว่าหากไม่ทำทานจะถูกผลกรรมลงโทษให้ตกนรกและยากจน ซึ่งตรงข้ามกับการได้รับรางวัลจากการทำทานที่มักกล่าวว่าจะได้ขึ้นสวรรค์และได้รับความร่ำรวย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าตัวละครที่ไม่ทำทานแล้วถูกลงโทษมักเป็นเศรษฐี ซึ่งตรงข้ามกับผู้ทำทานที่มักเป็นคนยากจน

7.2.2.1.2. ความสัมพันธ์ของการทำทานกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมภาคเหนือ

จากการศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำทานกับพุทธศาสนาและสังคมวัฒนธรรมภาคเหนือในหลายประการ ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

7.2.2.1.2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานกับพุทธศาสนา

นิทานที่มีอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับทานเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสอนหลักธรรมเรื่องทานและผลกรรมแก่ผู้ฟังนิทาน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม และบทบาทของการทำทานในการค้าจุนสถาบันศาสนาอีกด้วย ดังนี้

ก) อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานเป็นเครื่องมือสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนา อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับทำทานเป็นเครื่องมือในการสอนคนทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่างในสังคมภาคเหนือในเรื่องการทำทานและผลกรรม ดังจะเห็นว่า นิทานได้กล่าวถึงการทำทานทั้งของผู้ที่เป็นชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง และผลกรรมของผู้ทำทานนั่นเองที่ให้รางวัลแก่ผู้ทำทาน นิทานจึงมุ่งสอนเรื่องทานและผลกรรมแก่คนทุกชนชั้นในสังคมภาคเหนือ ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า เป็นการมุ่งสอนชาวบ้านที่เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมมากกว่าผู้ที่เป็นชนชั้นสูง

ด้วยเหตุที่อนุภาคการทำทานนำมาใช้เพื่อสอนคนหมู่มากในสังคม รางวัล หรืออานิสงส์จากการทำทานจึงต้องเป็นสิ่งที่โน้มน้าวคนหมู่มากได้อย่างดี ดังนั้นความสุขทางโลก คือ โภกทรัพย์ ลาภยศ และการได้ขึ้นสวรรค์จึงถูกนำมาเป็นรางวัลในการโน้มน้าวใจให้ทำทาน โดยพบว่ารางวัลที่เป็นทรัพย์สินต่างๆ นั้น ปรากฏมากที่สุดคือนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับการให้รางวัลด้วยทรัพย์ที่ปรากฏมากในคัมภีร์อนุภาคนิทานพื้นบ้านด้วยเช่นกัน* ด้วยเหตุนี้รางวัลที่เป็นโลกียสุขจึงถูกใช้เป็นเครื่องตอบแทนการทำทาน เพื่อจูงใจคนส่วนมากให้ทำทานอย่างได้ผล

การสร้างแรงจูงใจด้วยผลแห่งทานซึ่งล้วนเป็น โภกทรัพย์อันเป็น โลกียสุข นี้ สอดคล้องกับเนื้อความในปัญญาภิชาติ อังคุตตรนิกาย ที่ได้แสดงพระวณะของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับอานิสงส์ของการทำทานว่า ผู้ที่ทำทานด้วยความเชื่อ ด้วยความเคารพ ให้ทานตามกาล และให้ทานด้วยมีจิตอนุเคราะห์แล้ว จะมีโภคทรัพย์ บริวาร รูปสมบัติ และโลกียสุขอื่นๆ เป็นเครื่องตอบแทน¹⁵ ดังนั้น รางวัลอันเป็น โลกียสุขในนิทานจึงสอดคล้องกับอานิสงส์ของการทำทานตามหลักพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจอันเกิดจากความปรารถนาโภคทรัพย์ดังกล่าวเป็นแรงจูงใจขั้นต้นให้ทำทาน ดังที่พระธรรมปิฎกได้กล่าวถึงพระวณะของพระพุทธเจ้าเรื่องเหตุจูงใจให้คนทำทานลำดับจากเหตุจูงใจอย่างต่ำไปหาสูงไว้ว่า การให้เพื่อหวังผลในภพหน้าหรือให้เพราะจิตผูกพันนั้นเป็นเหตุจูงใจอย่างต่ำที่สุด ส่วนการให้เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมคุณภาพของจิตหรือขัดเกลาจิตใจนั้นเป็นเหตุจูงใจอย่างสูงที่สุด¹⁶ ฉะนั้น แม้การทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจะมีได้มุ่งเน้นให้ผู้ฟังนิทานปฏิบัติทานขั้นสูงเพื่อการบรรลุธรรม แต่ก็นับได้ว่านิทานได้สอนให้คนในสังคมตระหนักถึงเรื่องของทาน ทั้งยังสอนให้เชื่อในหลักของกรรมที่เชื่อว่า “สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ล้วนเป็นไปตามเหตุและปัจจัย มีเหตุปัจจัยเช่นใดก็ย่อมได้รับผลเช่นนั้น”¹⁷ ดังที่เห็นได้ว่านิทานจึงมุ่งเน้นที่จะสอนให้คนทำ “กรรมดี” โดยชี้ว่าจะได้รางวัลเป็นสิ่งที่ดีตอบแทน ดังเช่นเรื่อง พุทธเสนกชาดก¹⁸ ที่มีอนุภาค *มเหสีสร้างพระพุทธรูปโดยเอาแก้วแหวนเงินทองใส่ไว้ใน*

* รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏร้อยละ 30 ของรางวัลทั้งหมดในคัมภีร์อนุภาคนิทานพื้นบ้าน และปรากฏร้อยละ 46 ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

¹⁵ สุชีพ ปุญญานุภาพ, บรรณาธิการ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, 65.

¹⁶ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, หน้า 430.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 152.

¹⁸ พรรณเพ็ญ เครือไทย และ ไพฑูริย์ ดอกบัวแก้ว, “พุทธเสนกะ, ชาดก”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9 (2542):

พระพุทธรูป เวลาพูดถึงมีแก้วออกจากปาก เป็นต้น อนุภาคเกี่ยวกับการทำทานในนิทานจึงเป็นการสอนผู้ฟังนิทานในเรื่องของการทำดียอมได้คตินั้นเอง

ข) อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความคิดเรื่องชนชั้นในสังคมภาคเหนือ อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานสะท้อนให้เห็นความคิดเรื่องพุทธศาสนากับชนชั้น ดังจะเห็นได้จากนิทานที่เล่าว่า ผู้ที่เป็นชนชั้นสูงจะทำทานกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธเจ้า ขณะที่ผู้ที่เป็นชนชั้นล่างมักทำทานกับพระสงฆ์ตลอดจนสัตว์และมนุษย์ทั้งหลาย เช่น ชกษ์ และพญานาค อันเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อดั้งเดิม ดังนั้นอนุภาคเกี่ยวกับการให้ทานจึงเป็นหลักฐานที่บันทึกร่องรอยให้เห็นว่า ครั้งหนึ่งเรื่องของพุทธศาสนาเป็นเรื่องของคนชั้นสูง ขณะเดียวกัน ก็สะท้อนให้เห็นความใกล้ชิดระหว่างชาวบ้านธรรมดาสามัญกับความเชื่อดั้งเดิมหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ล้านนาที่กษัตริย์เป็นผู้นำพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนแห่งนี้¹⁹

ค) อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานกับการชำระพุทธศาสนาในท้องถิ่นภาคเหนือ อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานยังมีส่วนช่วยชำระศาสนาให้มั่นคงในสังคม การทำทานในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือส่วนมากมักทำกับพระพุทธศาสนา คือเป็นการบำรุงหรือบูชาพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ โดยการถวายวัตถุปัจจัย หรือ อามิสทาน ซึ่งส่วนใหญ่คือการถวายปัจจัย 4 การถวายอามิสทานดังกล่าวจึงเป็นการช่วยสืบทอดพระศาสนาได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดพระธรรมของพระพุทธองค์ การอุปถัมภ์พระสงฆ์จึงเป็นการชำระพระธรรมของพระพุทธศาสนาให้ได้รับการเผยแพร่ต่อไป เมื่อความคิดนี้ปรากฏเป็นจำนวนมากในนิทาน จึงเป็นการเน้นย้ำหลักธรรมเรื่องทานให้สืบทอดและเผยแพร่ในสังคม อย่างไรก็ตามมีข้อนำสังเกตว่านิทานกล่าวถึงการให้ธรรมเป็นทานน้อยกว่าการให้วัตถุเป็นทาน ก็เพราะในการถ่ายทอดนิทานพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความคิดเรื่องทานให้แพร่หลายในกลุ่มผู้ฟังหรือเสพนิทานที่เป็นชาวบ้านนั่นเอง

7.2.2.1.2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างอนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานกับสังคมวัฒนธรรมภาคเหนือ

อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการทำทานมีความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

¹⁹ สรัสวดี อ๋องสกุล, "ล้านนา (ประวัติศาสตร์)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11 (2542): 5925.

ก) การทำงานเป็นเครื่องให้ความหวังแก่ผู้คนและอธิบายความเหลื่อมล้ำในสังคม อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงานมีเนื้อหามุ่งเน้นให้ชนชั้นล่างในสังคมมีความหวังในการมีชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นเครื่องมือเพื่ออธิบายความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นในสังคม ดังที่นิทานกล่าวว่า ผู้ทำงานที่เป็นชนชั้นล่างมักได้รับความร่ำรวยเป็นสิ่งตอบแทนการทำงานของตน จึงทำให้ชนชั้นล่างมีโอกาสที่จะยกระดับฐานะให้สูงขึ้นได้ แต่หากไม่สามารถเลื่อนฐานะได้ ผลของการทำงานแต่ครั้งอดีตก็เป็นเครื่องอธิบายความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เกิดขึ้น หากไม่มีคำอธิบายที่จะทำให้เข้าใจสาเหตุของความยากจนนั้นจะทำให้เป็นทุกข์ ดังที่ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ นักชาติพันธุ์วรรณาได้อ้างข้อเขียนของซูซานน์ แลงเกอร์ (Susanne Langer) ที่ว่า สิ่งที่มีมนุษย์เกลียดกลัวที่สุดคือการที่ได้ประสบกับสิ่งที่ไม่สามารถเข้าใจและตีความอธิบายได้²⁰ อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงานจึงเป็นคำอธิบายที่ช่วยลดความคับข้องใจในโชคชะตาของผู้ที่ยากจนและให้ความหวังที่จะมีฐานะที่ดีด้วยการทำงาน

ข) อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงานมีบทบาทในการปลูกฝังบรรทัดฐานในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าแม้ความร่ำรวยจะเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา แต่จะร่ำรวยได้ก็ต้องรู้จักการให้ทานอันเป็นกุศโลบายที่สอนให้รู้ว่าทรัพย์สินต่างๆ ที่ได้มาต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การรู้จักให้ก่อนที่จะได้รับจึงเป็นการสอนให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในสังคม

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า อนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับการทำงานก็เน้นในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน โดยชี้ให้เห็นว่าหากผู้ใดต้องการร่ำรวยโดยการตระหนี่ไม่รู้จักแบ่งปัน ผู้นั้นจะถูกลงโทษ ดังนั้น อนุภาคการทำงานในนิทานจึงมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังบรรทัดฐานเรื่องนี้ผ่านการเล่านิทานในชุมชน

ค) อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงานกับการสะท้อนวัฒนธรรมบางประการในท้องถิ่นภาคเหนือ อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำงานยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของภาคเหนือบางประการ กล่าวคือ การทำงานสัมพันธ์กับพิธีกรรมและโลกทัศน์ของคนในสังคม ดังปรากฏว่า การทำงานด้วยผ้าและการทำงานเพื่อบูชาคุณพระพุทธรูปจะทำให้ได้รับรางวัลมากมายติดต่อกันหลายภพชาติ จึงทำให้เกิดการถวายผ้าให้แก่พระภิกษุสงฆ์และเกิดประเพณีสำคัญ

20

C. Geertz, "Religion as a Cultural System", in *The Interpretation of Cultures* (New York: Basic Books, 2000) อ้างถึงใน อकिन

รพีพัฒน์, วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ, 86.

ในภาคเหนือที่เกี่ยวกับการให้ทานอีกหลายประเพณี เช่น ทานกฐิน ทานผ้าจำนำวัสสา ทานทอด และทานตุ่ง เป็นต้น²¹

การทำทานในนิทานยังสัมพันธ์กับค่านิยมของคนเหนือในเรื่องของการมีรูปงาม อีกด้วย ดังที่นิทานมักเล่าว่า การให้ทานเป็นเครื่องบูชาศาสนาจะได้รับรางวัลเป็นคู่ครองที่มีรูปงาม หรือเกิดมามีรูปงาม ทั้งยังนำมาอธิบายโลกทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ ดังเช่นอนุภาคที่กล่าวว่า เมื่อสัตว์ เช่น กระต่าย หรือไก่ ได้สละชีพเป็นทานจึงทำให้ได้ไปเกิดบนดวงจันทร์หรือเกิดเป็นดาว เป็นต้น ดังนั้น การทำทานจึงสัมพันธ์กับวัฒนธรรมบางประการของท้องถิ่นภาคเหนือทั้งในแง่ของ ประเพณีพิธีกรรม ค่านิยมเรื่องรูปสมบัติ และโลกทัศน์ในการอธิบายธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุป อนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการทำทานที่ปรากฏมากในนิทาน พื้นบ้านภาคเหนือสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการทำทานซึ่งสัมพันธ์กับพุทธศาสนาและสังคม วัฒนธรรม ลักษณะของอนุภาคสะท้อนให้เห็นว่านิทานเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนให้คนทำ ทานตามหลักธรรมพื้นฐานเรื่องทานเพื่อ โน้มนำผู้ฟังนิทานไปสู่การบรรลุดุธรรมตามคำสอนของ ศาสนา และสอนให้เชื่อในกฎแห่งกรรม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับ ความคิดเรื่องชนชั้น และมีส่วนในการธำรงพระศาสนาให้มั่นคงในสังคม มีความหมายต่อสังคมใน ฐานะที่เป็นเครื่องให้ความหวังในการมีชีวิตที่ดีขึ้น อธิบายความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และสอน บรรทัดฐานในเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในสังคม

7.2.1.2. นิทานพื้นบ้านภาคอีสาน: ความสำคัญของเรื่องอาหารการกิน

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 และหัวข้อ 7.1.3. ว่าลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการให้ รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องของอาหารการกิน กล่าวคือ เรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ และเป็นรางวัล และการลงโทษที่พบมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความหมายเชิง วัฒนธรรมจากอนุภาคกลุ่มดังกล่าวในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นภาค อีสานเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ โดยจำแนกเป็น 2 ส่วนคือ ลักษณะของอนุภาคการให้ รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับอาหารการกิน และผลการวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ได้จากการอนุภาค ดังกล่าวที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินมีความสำคัญในท้องถิ่นอีสาน

²¹ ชูพิน ธิฉลาด, "ทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6: 2742.

7.2.2.2.1. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกิน ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกินที่พบในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานมีจำนวน 51 อนุภาค จำแนกเป็นอนุภาคการให้รางวัล 22 อนุภาค และอนุภาคการลงโทษ 29 อนุภาค อนุภาคดังกล่าวปรากฏมากในนิทานมหัศจรรย์เป็นส่วนมาก ปรากฏ 16 อนุภาค และยังปรากฏในนิทานศาสนา นิทานอธิบายเหตุ นิทานประจำถิ่น และตำนานปรัมปราจำนวนใกล้เคียงกัน

จากการศึกษาอนุภาคกลุ่มดังกล่าว สามารถจำแนกเป็นอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกิน และอนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับอาหารการกิน อนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษมีจำนวน 33 อนุภาค โดยเป็นอนุภาคการให้รางวัล 11 อนุภาค และเป็นอนุภาคการลงโทษ 22 อนุภาค ส่วนอนุภาคที่กล่าวถึงเรื่องอาหารการกินในฐานะรางวัลและการลงโทษมีจำนวน 20 อนุภาค เป็นอนุภาคการให้รางวัล 9 อนุภาค และเป็นอนุภาคการลงโทษ 11 อนุภาค รายละเอียดของอนุภาคทั้ง 2 กลุ่มมีดังนี้

ก) อนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกิน การกระทำที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับอาหารการกินที่พบในอนุภาคประกอบด้วย การให้อาหาร การกินมากหรือกินไฟ การทำภารกิจยากที่เกี่ยวกับอาหาร และการถูกทำให้อาหารเสียหาย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ชาตีก่อนกำพร้าว้ายให้ส้มฝักกุ่มแก่ขทาน จึงเกิดมาได้ส้มอุ่มกุ่ม และรำรวย²²
- กำพร้าว้ายให้ปลาร้าอ่อยแก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองก็ให้ทองตอบแทน²³
- หลุยงำพร้าว้างข้าวให้ผี ผีก็เอาของวิเศษมาให้²⁴
- ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไหกินน้ำครบ 7 วัน ชัยก็ให้เงิน²⁵
- ชายใดหาน้ำผึ้งได้เร็วที่สุด เศรษฐีจะยกลูกสาวให้²⁶
- ทูตตะพิการถูกธิดาพญานาคทำลายไร่ พญานาคจึงมอบทรัพย์สินให้ทุกตะ²⁷

²² พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, "กำพร้าว้ายคอง: วรรณกรรมนิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 217.

²³ ธวัช ปุณโณทก, "ปลาแดกปลาหมอ: นิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2573.

²⁴ พจนีย์ เพ็งเปลี่ยน, "อินทปัตถา - กุลวงศ์: วรรณกรรมนิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15: 5249.

²⁵ _____, "ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไห: นิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1629.

²⁶ อัจฉรา ภาณุรักษ์, "ปะดิวล (พระภูมิ - เขมร)", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2607.

²⁷ สิริวัฒน์ คำวันสา, "ท้าวหัวข้อห้อย: วรรณกรรมนิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1709.

จากการศึกษาพบว่า การให้อาหารปรากฏมากที่สุด ปรากฏ 7 อนุภาค ส่วนการกินมากหรือกินไฟ การทำภารกิจยากเกี่ยวกับอาหารได้สำเร็จ และการถูกทำให้อาหารเสียหายปรากฏจำนวนน้อย เพียง 1 – 3 อนุภาค อนุภาคที่กล่าวถึงการให้อาหารนั้น พบว่า เป็นการทำตามคำสอนทางพุทธศาสนา 5 อนุภาค นอกจากนั้นเป็นการให้อาหารแก่เจ้าเมืองและผี ภารกิจยากที่เกี่ยวกับอาหารนั้นเป็นการกินน้ำให้ได้มาก และการหาอาหาร ส่วนการถูกทำให้อาหารเสียหายเป็นการถูกทำลายไว้

ในส่วนของการกระทำที่ถูกลงโทษที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินนั้น ประกอบด้วย การกินสัตว์เผือกหรือสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ การกินมาก การทำผิดต่อแม่โพสพ การทำให้ไม่ได้กินอาหาร การกินโดยไม่เช่นแทน การขโมยอาหาร และการไม่ให้อาหาร ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- คนกินเนื้อกระดูกเผือกพญานาคก็ถล่มเมือง²⁸
- ลูกกินปทุมค ไม่แบ่งพ่อแม่ พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน²⁹
- แม่เอาข้าวมาให้ลูกชายช้ำ ลูกชายหิวเห็นว่าข้าวไม่พอกินจึงตีแม่ตาย³⁰
- คนกินไม่เช่นไม่บอกแทน แทนให้น้ำท่วมเมือง³¹
- หลานเข้าใจว่าชายขโมยจึงที่ตนหามาจึงฆ่าชาย³²
- คนเกิดมาตาบอดเพราะเห็นพระบิณฑบาตแล้วทำเป็นไม่เห็นและเดินหนี³³

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคกลุ่มนี้ในประเด็นอื่นๆ นอกจากการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ คือ ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษแล้ว พบว่ามีลักษณะดังนี้

ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏในอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินคือ สิ่งเหนือธรรมชาติ ชนชั้นสูง กรรมดี ชนชั้นล่าง และสัตว์ จากการศึกษพบว่า

²⁸ พจนีย์ เฟิงเปลี่ยน, “ผาแดงนางไอ่: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2747.

²⁹, “จันทะฆาต: วรรณกรรมนิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 3: 890.

³⁰ ธวัช ปุณโฆท, “ท่องข้าวน้อย: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 110.

³¹, “น้ำเต้าปุง: ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 6: 2120.

³² ไพฑูรย์ มีกุศล และ ผกากรอง บุญเต็ม, “ชายกับหลาน: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 11: 3759.

³³ มงกุฎ แก่นเดียว, “อุณห์สวิชัย: คัมภีร์”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 15: 5339.

ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือสิ่งเหนือธรรมชาติ ปรากฏ 6 อนุภาค รองลงมาคือชนชั้นสูงและกรรมดี ปรากฏ 3 อนุภาคเท่ากัน ส่วนผู้ให้รางวัลอื่นๆ ปรากฏเพียง 1 – 2 อนุภาค ในส่วนของผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ปรากฏในอนุภาคกลุ่มนี้คือ ชนชั้นล่าง ชนชั้นสูง และสัตว์ ผู้วิจัยพบว่าส่วนมากเป็นชนชั้นล่าง ปรากฏ 11 อนุภาค และในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าเป็นตัวละครทุกคหหรือคำพริ้มมากที่สุด

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ผู้ลงโทษที่ปรากฏประกอบด้วย สิ่งเหนือธรรมชาติ สมาชิกในครอบครัว และกรรมชั่ว จากการศึกษาพบว่า สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด ปรากฏ 13 อนุภาค รองลงมาคือสมาชิกในครอบครัว 7 อนุภาค ในรายละเอียดของอนุภาค สิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏเป็นผู้ลงโทษคือ พญานาค แม่โพสพ แถน และจิ้งคั้งดั่งแดง (มนุษย์ตัวใหญ่) นอกจากนี้ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีได้ระบุว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด แต่มีอำนาจเหนือธรรมชาติในการให้โทษอีกด้วย สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ลงโทษคือ พ่อแม่ ลูก และหลาน ในส่วนของผู้ถูกลงโทษ ผู้ถูกลงโทษที่ปรากฏคือ ชนชั้นล่าง 14 อนุภาค และสมาชิกในครอบครัว 7 อนุภาค ในรายละเอียดของอนุภาค พบว่า ชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษในนิทานมักเล่าว่าเป็นคนทั่วไป หรือเป็นชาวเมือง นอกจากนี้ยังมีอนุภาคที่ระบุว่าเป็นแม่หม้ายอีกด้วย ส่วนสมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษคือ ลูก แม่ และยาย

ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษ รางวัลที่ปรากฏในอนุภาคกลุ่มนี้คือรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย รางวัลเกี่ยวกับครอบครัว รางวัลที่อัศจรรย์หรือรางวัลพิเศษ รางวัลที่เป็นอาหาร และรางวัลทางศาสนา รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏมากที่สุด 6 อนุภาค รองลงมาคือรางวัลที่เป็นคู่ครอง ปรากฏ 4 อนุภาค ส่วนรางวัลอื่นๆ นั้น ปรากฏน้อยกว่า 2 อนุภาค รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่ปรากฏคือทรัพย์สินเงินทอง ส่วนคู่ครองที่ได้รับนั้นพบว่าเป็นหญิงสูงศักดิ์ รางวัลที่อัศจรรย์คือของวิเศษ ในส่วนของการลงโทษ ประกอบด้วย การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษซึ่งเป็นการลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศ การเกิดมาตาบอด และการที่ต้องเกี่ยวข้องกับตัวเอง ในรายละเอียดของอนุภาค การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษที่พบมีทั้งการเกิดเมืองล่มหรือน้ำท่วม และการเกิดความอดอยาก การเนรเทศส่วนมากเป็นการไล่ออกจากบ้าน

ในประเด็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ เงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญคือ เมื่อชนชั้นล่างทำความดีเกี่ยวกับอาหารการกิน คือ กินมากหรือกินไฟได้ ให้อาหาร และถูกทำให้อาหารเสียหาย จะได้รับรางวัลจากสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ ผีสาว ยักษ์ พญานาค และพระอินทร์ โดยได้รับรางวัลเป็นเงินทองเป็นสำคัญ เงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อชนชั้นล่างทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติคือ การกินสัตว์เผือกหรือสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ การทำผิดต่อแม่

โพสพ และการกินโดยไม่เช่นเถาน จะถูกสิ่งเหนือธรรมชาติคือ พญานาค แม่โพสพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเถานลงโทษ โดยการทำให้เกิดเมืองล่มหรือเกิดน้ำท่วม และทำให้เกิดความอดอยาก

ข) อนุภาคที่กล่าวถึงรางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารการกิน รางวัล ที่เกี่ยวข้องกับอาหารคือการได้อาหารเป็นรางวัล ผู้วิจัยพบว่า ส่วนมากในนิทานมิได้ระบุว่าเป็นอาหารชนิดใด กล่าวเพียงว่าเป็นอาหาร ส่วนอนุภาคที่ระบุชนิดอาหารก็พบว่าเป็นข้าวและส้มอ้อมค้อม ในส่วนของการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของอาหารการกินนั้นประกอบด้วย การเกิดความอดอยากและการถูกกิน ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ทูตตระรักษาทำให้พื้น กากีหาข้าวให้กิน³⁴
- นางยักษ์บอกเกณฑ์ฝน ชาวบ้านก็เอาอาหารไปเลี้ยงดูนาง³⁵
- ซาดีก่อนกำพร้าเคยให้ส้มฝักกุ่มแก่ขอมาน จึงเกิดมาได้ส้มอ้อมค้อม และรำรวย³⁶
- ถ้าไม่ทำบุญทำทานยักษ์จะจับกิน³⁷
- คนโลกสร้างยุ่งสะสมข้าวไม่แบ่งผู้อื่น แม่โพสพจึงหนีทำให้คนอดอยาก³⁸

ผู้วิจัยยังพบว่า การทำดีที่ได้รับรางวัลตอบแทนเป็นอาหารนั้น ประกอบด้วย การช่วยชีวิต การเป็นผู้ชนะ การบอกเกณฑ์ฝน การทำความดีทางพุทธศาสนา และการให้อาหาร ส่วนการกระทำที่ทำให้ถูกลงโทษให้ออดอยากหรือถูกกินนั้นพบว่าเป็นการทำผิดต่อแม่โพสพมากที่สุด รองลงมาเป็นการทำผิดทางพุทธศาสนา นอกจากนั้นเป็นความผิดอื่นๆ ที่ปรากฏเพียง 1 อนุภาค และพบข้อสังเกตว่า การทำผิดต่อแม่โพสพทำให้เกิดความอดอยาก ส่วนความผิดอื่นๆ ทำให้ถูกกิน เมื่อพิจารณาลักษณะของอนุภาคในประเด็นอื่นๆ คือ ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ และเงื่อนไขของการให้รางวัลและการลงโทษ พบว่ามีลักษณะดังนี้

³⁴ ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์ และอรุณศรี เบนจศิริเลิศ, "กบดินเดือน: นิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 7.

³⁵ ธวัช ปุณโณทก, "ตาแฮก, ตำนาน: นิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 4: 1401.

³⁶ พจนีย์ เห่งเปลี่ยน, "กำพร้าดูบดอง: วรรณกรรมนิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1: 217.

³⁷ ธวัช ปุณโณทก, "ผู้มีบุญ: ตำนาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8: 2828.

³⁸ คุณช่วย ปิยวิทย์, "ทำนา (โคราช): ประเพณี", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 5: 1730.

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล พบว่าชนชั้นล่าง สิ่งเหนือธรรมชาติ สัตว์ และกรรมดีปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลจำนวนใกล้เคียงกัน ในรายละเอียดของอนุภาค ชนชั้นล่างที่ ให้รางวัลเป็นคนหมู่มาก คือในนิทานเล่าว่าเป็นชาวบ้าน สิ่งเหนือธรรมชาติที่ให้รางวัลคือ พวกบัง บด (ผีชนิดหนึ่ง) และยักษ์ และสัตว์ที่ให้รางวัลคือกาและช้าง ในส่วนของผู้รับรางวัล ผู้รับรางวัลที่ พบเป็นชนชั้นล่างมากที่สุด รองลงมาคือ ยักษ์ และพระภิกษุ ในรายละเอียดของอนุภาค ชนชั้นล่างที่ ได้รับรางวัลคือทศตะและกำพร้าว

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ พบว่าสิ่งเหนือธรรมชาติเป็น ผู้ลงโทษที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือสัตว์ ในรายละเอียดของอนุภาค สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็น ผู้ลงโทษคือ แม่โพสพ ยักษ์ และแถน และสัตว์ที่เป็นผู้ลงโทษคือ ช้าง จระเข้ และแมว ในส่วนของผู้ ถูกลงโทษ พบว่าส่วนมากเป็นชนชั้นล่าง ปรากฏ 9 อนุภาค นอกจากนั้นยังมีชนชั้นสูงและสัตว์อีก 1 อนุภาคเท่ากัน ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่เป็นผู้ถูกลงโทษคือคนทั่วไป หรือ ชาวเมือง ส่วนชนชั้นสูงที่ถูกลงโทษคือเจ้าเมือง

ในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ พบว่า การกระทำที่ได้รับรางวัลที่พบคือ การช่วยชีวิต การให้อาหาร การบอกเกณฑ์ฝน การทำความดีทาง พุทธศาสนา และการเป็นผู้ชนะ ซึ่งปรากฏจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษ พบว่า เป็นการทำความผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ คือแม่โพสพมากที่สุด 4 อนุภาค นอกจากนั้นเป็นการทำ ผิดทางพุทธศาสนา การกินมาก การขับไล่ผู้อื่น การทำความผิดเกี่ยวกับการพูด และการที่ไม่ใช่ลูก ซึ่งปรากฏจำนวน 1-2 อนุภาคใกล้เคียงกัน

ในประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ พบว่า เงื่อนไข ของการได้รับรางวัลที่สำคัญคือ การที่ชนชั้นล่างได้รับรางวัลจากสัตว์เพราะช่วยชีวิตสัตว์ตัวนั้น และการที่ยักษ์ได้รับรางวัลจากชนชั้นล่างเพราะบอกเกณฑ์ฝน เงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อชนชั้นล่างทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติจะถูกสิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษ

7.2.2.2.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินกับ การสะท้อนความสำคัญของเรื่องอาหารในท้องถิ่นอีสาน

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องอาหารการกินในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานข้างต้น ทำให้เห็นว่าเรื่องของอาหารการกินเป็น เรื่องสำคัญและเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษที่ปรากฏในนิทาน พื้นบ้านภาคอีสาน เมื่อพิจารณาผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคข้างต้น ทำให้เห็นว่าอาหารเป็นสิ่ง ที่พึงปรารถนา และเรื่องของอาหารยังมีความสัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติและภัยพิบัติต่างๆ

อีกทั้งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งในเรื่องของอาหารการกิน ทั้งในครอบครัว และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ก) **อาหารเป็นสิ่งพึงปรารถนา** จากลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่พบว่า อาหารเป็นรางวัลที่สำคัญ ขณะเดียวกันความอดอยากหรือขาดแคลนอาหารก็เป็นการลงโทษที่สำคัญด้วย ดังนั้น ลักษณะของอนุภาคดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าอาหารเป็นสิ่งพึงปรารถนา ลักษณะเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลที่พบว่าเป็นการให้อาหารสะท้อนให้เห็นการสอนให้แบ่งปันอาหาร และลักษณะเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกลงโทษที่กล่าวว่า หากกินมาก หรือกินสัตว์เพื่อจะถูกลงโทษต่างก็สะท้อนให้เห็นการสอนว่า “ห้ามกิน” เช่นเดียวกัน ซึ่งจากการที่ปรากฏอนุภาคการลงโทษจำนวนมากกว่าอนุภาคการให้รางวัลก็ทำให้เห็นว่า ในเรื่องของการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานนั้นเน้นสอนว่า “ห้ามกิน” มากกว่าสอนให้ “แบ่งปัน” ผู้อื่น การที่อาหารเป็นรางวัล ความอดอยากเป็นการลงโทษ และการที่เสียงอนุภาคส่วนใหญ่สอนไม่ให้กินมากนัก ทำให้เห็นว่าอาหารเป็นสิ่งพึงปรารถนาต้องรู้จักเก็บรักษาไว้

ข) **ความสัมพันธ์ของเรื่องอาหารการกินกับสิ่งเหนือธรรมชาติและภัยพิบัติต่างๆ** จากการศึกษาลักษณะของอนุภาค ทำให้เห็นว่า เรื่องอาหารการกินมีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติและภัยพิบัติ กล่าวคือ อนุภาคดังกล่าวอธิบายที่มาของการเกิดภัยพิบัติต่างๆ อธิบายสาเหตุความขาดแคลนอาหาร และสะท้อนให้เห็นว่าการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกินนี้ถูกนำมาใช้สอนคนทั่วไป

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินอธิบายที่มาของการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ทั้งนี้เห็นได้จากเงื่อนไขของการลงโทษ ที่พบว่า เมื่อทำความผิดเรื่องอาหาร สิ่งเหนือธรรมชาติ คือพญานาค หรือแฉก จะลงโทษให้เกิด เมืองล่ม น้ำท่วม หรือการถูกงูชวงลงมากิน ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ หรือการกินโดยไม่เช่นไหว้แฉก ทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติไม่พอใจและทำให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ อนึ่ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคอีสานนั้น ลักษณะดินเป็นดินทรายที่มีการลาด (slope) มาก จึงเกิดการพังทลายของดินได้มาก และเกิดน้ำท่วมฉับพลันได้ง่าย³⁹ ดังนั้นภัยธรรมชาติทั้ง 2 ประการนี้จึงเป็นภัยธรรมชาติที่สำคัญและเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง อาหารก็เป็นสิ่งพึงปรารถนาที่สำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การละเมิดต่ออาหารจึงถูกใช้อธิบายที่มาของภัยธรรมชาติ ขณะเดียวกันภัยธรรมชาติที่สำคัญยังอธิบายสาเหตุที่ห้ามกินด้วย โดยเชื่อมโยงว่าเป็นการลงโทษของสิ่งเหนือธรรมชาติ

³⁹ อภิศักดิ์ โสมอินทร์, ภูมิศาสตร์อีสาน (กรุงเทพฯ: พรศักดิ์แอนด์แอสโซซิเอท, 2525), หน้า 141 – 142.

อนุภาคดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นความคิดที่ว่า การเกิดความอดอยากหรือ การได้อาหารมานั้นเกิดขึ้นเพราะทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับอาหาร คือ แม่โพสพ ดัง จะเห็นได้จากเงื่อนไขของอนุภาคที่พบว่า เมื่อคนทำร้ายข้าว หรือคำว่าข้าว แม่โพสพจะหนีไปและ ทำให้เกิดความอดอยาก

ผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคยังชี้ให้เห็นว่า การให้รางวัลและการ ลงโทษเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินนี้ มุ่งสอนผู้ที่ยากจนและคนทั่วไปเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้รับ รางวัลที่พบส่วนมากเป็นทาสหรือกำพร้า ส่วนผู้ถูกลงโทษส่วนมากเป็นคนทั่วไปหรือชาวเมือง ดังนั้นการสอนให้แบ่งปันอาหาร หรือการสอนว่าห้ามกินนี้ เป็นการสอนชนชั้นล่างซึ่งเป็นคน ส่วนมากของสังคม โดยการใช้อำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติในการสอนว่าควรทำหรือไม่ควรทำ

ค) ความขัดแย้งเกี่ยวกับอาหารการกินระหว่างคนในครอบครัว ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินยังสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งในเรื่องของอาหารทั้ง ระหว่างคนในครอบครัวและระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในระดับครอบครัวนั้น พบว่าเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อลูกกินมาก จะถูกพ่อแม่ลงโทษโดยการไล่ออกจากบ้าน และเมื่อแม่หรือ ยายทำให้ลูกหรือหลานไม่ได้กินอาหาร ลูกหรือหลานจะฆ่ายายหรือแม่ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้ เห็นว่าเรื่องอาหารเป็นปัญหาครอบครัวอย่างหนึ่ง การทำให้มีอาหารมีไม่พอกินจะถูกสมาชิกใน ครอบครัวลงโทษ การลงโทษโดยขับไล่ออกจากบ้านเป็นการสอนลูกว่าหากกินมากก็จะอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นไม่ได้ ส่วนอนุภาคที่กล่าวถึงการที่ลูกฆ่าแม่เพราะมีไม่พอกินนั้น แม้ผู้ถูกลงโทษเป็นแม่ แต่ใน นิทานก็ให้ลูกเป็นฝ่ายร้าย ดังนั้นจึงเป็นการสอนลูกไม่ให้กินมากเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า การ ที่ลูกกินมากหรือไม่ได้กินอาหารก็เป็นปัญหาต่อพ่อแม่

อนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินยังสะท้อนให้เห็นความ ขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในเรื่องอาหาร ทั้งนี้เห็นได้จากเงื่อนไขของการลงโทษที่ว่า เมื่อ ชนชั้นล่างทำความผิดเกี่ยวกับอาหาร จะถูกสิ่งเหนือธรรมชาติลงโทษให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ ลักษณะ ดังกล่าวสะท้อนความคิดที่มองว่าสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้เกิดภัยพิบัติซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความ ขาดลำบาก และมองว่าการกินทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติไม่พอใจและลงโทษ

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับเรื่องอาหารการกินยัง สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม กล่าวคือ การสอนให้แบ่งปัน อาหารแล้วได้รับรางวัลนั้นเป็นการทำความดีทางพุทธศาสนา แต่การสอนมิให้กิน หรือแบ่งกันกิน นั้นเป็นการสอนโดยอ้างถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของ

ความคิดในการแก้ปัญหาเรื่องอาหารซึ่งเป็นสิ่งพึงปรารถนาในภาคอีสานของพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม

กล่าวโดยสรุป อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับอาหารการกินในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานทำให้เห็นความสำคัญของอาหารในสังคมภาคอีสาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติและภัยพิบัติ อีกทั้งยังทำให้เห็นความขัดแย้งในเรื่องอาหารระหว่างคนในครอบครัว ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม

7.2.1.3. นิทานพื้นบ้านภาคกลาง: ความสำคัญของบ้านเมือง

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 5 และหัวข้อ 7.1.3. ลักษณะของท้องถิ่นของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งแตกต่างกับนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ คือการให้ความสำคัญกับการรักษาบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะการปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยมที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ส่วนในอนุภาคการลงโทษก็พบว่า มีการกระทำที่ถูกลงโทษที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมือง คือ การทำหน้าที่ไม่ดีซึ่งมักเป็นหน้าที่ในการรักษาบ้านเมือง และยังปรากฏว่า การเบียดเบียนผู้อื่นที่ปรากฏมากคือการคุกคามเมือง หรือคนหมู่มาก ดังนั้นจึงจะเห็นว่า เรื่องความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นเรื่องสำคัญและเป็นลักษณะของท้องถิ่น ที่ถูกเน้นย้ำถ่ายทอดผ่านอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผู้วิจัยจะกล่าวเป็น 2 หัวข้อ คือ ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมือง และความหมายเชิงวัฒนธรรมที่วิเคราะห์ได้จากอนุภาคดังกล่าว

7.2.2.3.1. ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมืองในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

จากการศึกษาพบว่า มีอนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงการปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยม 16 อนุภาค และมีอนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการทำให้บ้านเมืองเกิดความเดือดร้อน 17 อนุภาค รวม 33 อนุภาค อนุภาคทั้ง 2 กลุ่มมีรายละเอียดดังนี้

ก) อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมือง อนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับความนิยมซึ่งเป็นการปกป้องบ้านเมืองนี้ มี 3 ลักษณะ คือ การช่วยปกป้องบ้านเมืองจากข้าศึก การรบกับข้าศึกเมืองอื่น และการปราบภัยคุกคามเมืองจากสัตว์ร้ายหรือยักษ์ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- แม่ทัพรบชนะศัตรู เจ้าเมืองจึงประทานยศให้⁴⁰
- ชายปราบจระเข้ เศรษฐีจึงยกลูกสาวและทรัพย์ให้⁴¹
- เจ้าชายศึกลิขณะรักษาเมือง เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง⁴²

อนุภาคการให้รางวัลที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมือง มีลักษณะของอนุภาค ทั้งในประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล รางวัลที่ได้รับ และเงื่อนไขของการได้รับรางวัลดังนี้

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้รางวัลที่ปรากฏในทุกอนุภาคเป็นชนชั้นสูง และส่วนมากเป็นเจ้าของเมือง ปรากฏ 14 อนุภาค และปรากฏผู้ให้รางวัลที่เป็นเศรษฐี 2 อนุภาค ส่วนผู้รับรางวัลนั้น พบว่าส่วนมากเป็นชนชั้นล่าง ปรากฏ 10 อนุภาค ซึ่งในนิทานเล่าว่าเป็นชายสามัญ หรือเป็นทหารชั้นผู้น้อย และยังพบว่ามีชนชั้นสูงที่ได้รับรางวัลด้วย โดยในนิทานเล่าว่าเป็นเจ้าชาย หรือเป็นขุนนาง คือแม่ทัพ นอกจากนี้ยังพบว่ามีผู้รับรางวัลอื่นๆ คือสมาชิกในครอบครัว คือ ลูกชาย และภรรยา และพระภิกษุ

ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับ พบว่าประกอบด้วย รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย 9 อนุภาค รางวัลที่เป็นคู่ครอง 6 อนุภาค และการรอดพ้นอันตรายเป็นรางวัล 1 อนุภาค นอกจากนี้ยังมีการให้พรให้ขออะไรก็ได้ อีก 1 อนุภาค ทั้งนี้พบว่ามีอนุภาคที่ปรากฏรางวัล 2 ประเภทในอนุภาคเดียว กล่าวคือ เป็นการได้รับรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวในอนุภาคเดียวกัน ในรายละเอียดของอนุภาครางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยที่สำคัญคือ การได้ครองเมือง

ในประเด็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัล เงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญคือเมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองหรือปราบภัยคุกคามเมือง ชนชั้นสูงจะให้รางวัลเป็นการได้ครองเมือง

ข) อนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับการทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน การกระทำที่ถูกลงโทษที่กล่าวถึงการทำให้บ้านเมืองเดือดร้อนนั้น พบว่าเป็นการคุกคามบ้านเมืองหรือคุกคามคนหมู่มาก การเป็นสายให้เข้าศึก การชิงบัลลังก์ การทำหน้าที่ในการดูแลบ้านเมืองไม่ดี และการกระด้างกระเดื่องต่อเมืองใหญ่ จากการศึกษาพบว่า การคุกคามบ้านเมืองปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือการทำหน้าที่ไม่ดี ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษอื่นๆ ปรากฏเพียง 1 อนุภาค อนึ่ง การคุกคามบ้านเมืองหรือคุกคามคนหมู่มากที่ปรากฏมักเป็นการที่ยักรุกรานมนุษย์ ตัวอย่างอนุภาคกลุ่มนี้เช่น

⁴⁰ มนต์ โอภากุล, "ขุนช้างขุนแผน, เสกฯ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 654 - 659.

⁴¹ จลอง สุวรรณโรจน์, "ชาละวัน: นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 4: 1819 - 1820.

⁴² มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, "สังข์ทอง, บทละครนอก," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6619 - 6621.

- พระราชาล่าเมืองจีน เกิดมาจึงต้องอยู่ในครรรักนาน⁴³
- ราหูสร้างความคิดรื้อนให้เทวดา พระนารายณ์จึงจับล่ำมโซ่⁴⁴
- ทหารเป็นสายให้ข้าศึก จึงถูประหารด้วยการกดน้ำ⁴⁵
- พันท้ายคัตท้ายเรือพระที่นั่งไม่ได้ จึงต้องถูประหาร⁴⁶
- เจ้าหญิงเมืองขอมโกรธที่สามีกระด้างกระเดื่องต่อเมืองขอม จึงเผาขี้ข้าวเปลือกทั้งเมือง (ข้าวสารจึงดำ)⁴⁷

อนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับการทำให้บ้านเมืองเกิดความเดือดร้อนนี้ มีลักษณะของอนุภาคทั้งในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การลงโทษ และเงื่อนไขของการลงโทษดังนี้

ในประเด็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ลงโทษที่ปรากฏมี 2 กลุ่มที่สำคัญ คือ ผู้ลงโทษที่เป็นชนชั้นสูงคือเป็นเจ้าเมือง และผู้ลงโทษที่เป็นเทพเจ้า คือพระนารายณ์ พระศิวะ เป็นต้น ส่วนผู้ถูกลงโทษนั้น พบว่าส่วนมากเป็นยักษ์หรือเทพทางอินดู และผู้ถูกลงโทษที่เป็นทหารหรือขุนนาง นอกจากนั้นยังมีผู้ถูกลงโทษที่เป็นสัตว์และชนชั้นล่าง ซึ่งในรายละเอียดของอนุภาคพบว่าผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษที่เป็นสัตว์และชนชั้นล่างนี้ มีความสัมพันธ์กันแบบหัวหน้ากับลูกน้อง

ในประเด็นการลงโทษและเงื่อนไขของการลงโทษ การลงโทษที่ปรากฏมากคือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย กล่าวคือ ถูกปราบหรือถูประหาร รองลงมาเป็นการลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ คือการถูกสาป ส่วนเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญมี 2 ประการ คือ เมื่อยักษ์หรือเทพชั้นผู้น้อยรุกรานหรือคุกคามมนุษย์หรือเทวดา เทพชั้นสูงคือพระนารายณ์หรือพระศิวะจะลงโทษให้ถึงแก่ความตายหรือลงโทษโดยการสาป เงื่อนไขประการต่อมาคือ เมื่อทหารหรือขุนนางทำหน้าที่ไม่ดีจะถูกเจ้าเมืองลงโทษโดยการประหาร

⁴³ ประคอง นิมมานเหมินท์, "สิวลีเถระ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 14: 6778 - 6779.

⁴⁴ วิชา ทรวงแสง, "ราหูจับจันทร์ : นิทาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 12: 5500 - 5501.

⁴⁵ สุชาติ พงษ์พานิช, "สมบุญ, หนอง," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 13: 6451.

⁴⁶ วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์, "พันท้ายนรสิงห์," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 9 (2542):4343.

⁴⁷ สุรี สุทธิสารากร, "ข้าวสารดำ : ตำนาน," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 2: 625 - 626.

7.2.2.3.2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับบ้านเมือง: ความสัมพันธ์ ของความสงบสุขของบ้านเมืองกับระบบอุปถัมภ์

จากลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมืองในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของความสงบสุขของบ้านเมืองกับระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ นอกจากแสดงให้เห็นว่าความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นสิ่งพึงปรารถนาแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความสำคัญของบ้านเมืองในการอธิบายลำดับชั้นทางสังคมอีกด้วย

ก) ความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นสิ่งพึงปรารถนา ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมืองสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับความสงบสุขของบ้านเมือง ดังจะเห็นได้ว่าการปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 2 รองลงมาจากการทำความดีทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมาร่วมกันในนิทานของทุกภาค ดังนั้นอนุภาคการให้รางวัลดังกล่าวจึงสอนว่าบ้านเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ชาวเมืองควรปกป้องรักษาบ้านเมืองจากข้าศึกหรือภัยคุกคามชาวเมืองอื่นๆ เมื่อพิจารณาประเภทของรางวัลที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง พบว่าการรอดพ้นอันตรายปรากฏมากเป็นลำดับ 3 รองลงมาจากรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวซึ่งรางวัลทั้ง 2 ประเภทปรากฏมาร่วมกันในนิทานของทุกภาค ก็แสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของชีวิต สอดคล้องกับการที่ความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเมื่อบ้านเมืองปลอดภัย ชาวเมืองก็ปลอดภัยเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาอนุภาคการลงโทษ จะเห็นว่าการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น เป็นการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากใกล้เคียงกับความผิดเรื่องชู้สาว กล่าวคือ แสดงให้เห็นว่าในนิทานพื้นบ้านภาคกลางให้ความสำคัญกับการสอนว่าไม่ควรฆ่า ขโมย ทำร้าย หรือคุกคามคนหมู่มากเท่าๆ กับสอนว่าไม่ควรทำผิดเรื่องชู้สาว ซึ่งแตกต่างกับนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ที่ปรากฏความผิดเรื่องชู้สาวมากกว่าการฆ่า ขโมย และทำร้ายผู้อื่นอย่างเห็นได้ชัด ลักษณะดังกล่าวก็ชี้ให้เห็นการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของชีวิตเช่นเดียวกัน

ข) ความสำคัญของบ้านเมืองในการอธิบายลำดับชั้นทางสังคม จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับบ้านเมือง ยังสะท้อนให้เห็นความสำคัญของบ้านเมืองกับการอธิบายลำดับชั้นทางสังคมอีกด้วย กล่าวคือ ความสงบสุขของบ้านเมืองแสดงให้เห็นความสำคัญของฐานะทางสังคม ถูกใช้อธิบายเหตุที่คนเลื่อนฐานะ และให้ความชอบธรรมแก่ชนชั้นปกครองทั้งเจ้าเมืองและขุนนาง

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับบ้านเมืองสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญของฐานะทางสังคม เห็นได้จากลักษณะของอนุภาคที่พบว่าผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษเป็นเจ้าเมือง ขณะที่ผู้รับรางวัลเป็นชั้นล่าง และผู้ถูกลงโทษเป็นชนชั้นสูงที่เป็นขุนนางและ

ชนชั้นล่างที่เป็นทหาร อีกทั้งในกลุ่มผู้ลงโทษที่เป็นเทพเจ้า คือพระนารายณ์หรือพระอิศวร ก็ลงโทษยักษ์หรือและเทพราหูซึ่งมีฐานะต่ำกว่าอีกด้วย นอกจากนั้นเมื่อพิจารณารางวัลที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ก็พบว่าส่วนมากเป็นการได้ตำแหน่งและการได้ครองเมืองซึ่งปรากฏจำนวน 12 อนุภาคเท่ากัน ตำแหน่งที่ได้รับก็คือการได้เป็นขุนนาง หรือการที่ขุนนางได้เลื่อนยศ ซึ่งก็เกี่ยวข้องกับการปกครองบ้านเมืองเช่นเดียวกับการได้ครองเมือง จึงแสดงให้เห็นความคิดที่มองว่าเรื่องของบ้านเมืองนั้นสัมพันธ์กับเรื่องลำดับชั้นทางสังคม

ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ชนชั้นผู้ถูกปกครองเลื่อนฐานะทางสังคมเป็นชนชั้นปกครองเพราะช่วยปกป้องบ้านเมืองจากข้าศึกศัตรูและภัยคุกคามชาวเมืองที่เกิดจากยักษ์หรือสัตว์ร้าย ดังจะเห็นได้จากเงื่อนไขของการได้รับรางวัล ที่พบว่าเมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองจะได้รับรางวัลจากชนชั้นสูง โดยได้ครองเมืองเป็นรางวัล ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า ในสังคมภาคกลางมองว่าผู้ที่ปกป้องบ้านเมืองจะได้รับการเลื่อนฐานะเป็นชนชั้นปกครอง เรื่องของบ้านเมืองจึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องอธิบายลำดับชั้นทางสังคม อนึ่ง จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ถูกใช้อธิบายความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นในนิทานพื้นบ้านภาคกลางนั้นแตกต่างกับในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ กล่าวคือในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือมองว่าการทำทานทำให้เลื่อนฐานะสูงขึ้น แต่ในนิทานพื้นบ้านภาคกลางมองว่าการปกป้องบ้านเมืองทำให้เลื่อนฐานะ ดังนั้นแม้ในนิทานทั้ง 2 ภาคจะแสดงให้เห็นเรื่องชนชั้นเช่นเดียวกัน แต่มีวิธีการอธิบายความเหลื่อมล้ำดังกล่าวแตกต่างกันซึ่งเป็นลักษณะท้องถิ่นของแต่ละภาค

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับบ้านเมืองยังให้ความชอบธรรมแก่ชนชั้นปกครองทั้งระดับเจ้าเมืองและขุนนาง จะเห็นว่าความสงบสุขของบ้านเมือง ความปลอดภัยของชีวิต ก็เป็นสิ่งพึงปรารถนาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 7.2.2.3.2. ก) การที่การปกป้องบ้านเมืองเป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากก็ทำให้เห็นการสอนให้เห็นว่าการปกป้องบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ควรทำ เงื่อนไขของของการได้รับรางวัลที่ว่า เมื่อชนชั้นล่าง หรือขุนนางช่วยปกป้องบ้านเมืองแล้วได้รับรางวัลเป็นการได้ตำแหน่งหรือได้ครองเมือง คือกลายเป็นชนชั้นสูงก็ทำให้เห็นว่าผู้ชนชั้นสูงเป็นผู้ที่ทำให้บ้านเมืองสงบสุข สะท้อนให้เห็นการอธิบายที่มาของชนชั้นปกครองว่าเป็นผู้ทำให้เกิดความสงบสุขของบ้านเมืองซึ่งเป็นสิ่งพึงปรารถนาและเป็นสิ่งสมควรกระทำ คำอธิบายดังกล่าวสร้างความชอบธรรมให้แก่ชนชั้นปกครองได้อย่างดี เพราะอธิบายว่าชนชั้นปกครองเป็นผู้ทำให้เกิดสิ่งที่คนต้องการ ซึ่งอนุภาคการให้รางวัลเกี่ยวกับการปกป้องบ้านเมืองก็สอนว่าควรต้องการความสงบสุขของบ้านเมืองด้วย ดังนั้นอนุภาคดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการสร้างความชอบธรรมแก่ชนชั้นปกครอง

กล่าวโดยสรุป อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษเกี่ยวกับบ้านเมืองในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับความสงบสุขของบ้านเมือง ซึ่งมีบทบาทในการอธิบายที่มาของชนชั้นในสังคม และสร้างความชอบธรรมให้แก่ชนชั้นปกครอง

7.2.1.4. นิทานพื้นบ้านภาคใต้: ความสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 6 และในหัวข้อ 7.1.3. ว่าเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ทั้งนี้เพราะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ อนุภาคการลงโทษปรากฏมากกว่าอนุภาคการให้รางวัลอย่างเห็นได้ชัด และพบว่าอนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปรากฏมากเท่ากับการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่นซึ่งปรากฏมากในนิทานของทุกภาค นอกจากนั้นผู้ลงโทษที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการลงโทษด้วยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ปรากฏมากอีกด้วย ดังนั้นอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ส่วนอนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการเนรคุณก็เป็นการลงโทษที่ปรากฏมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคใต้เช่นเดียวกัน ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาความหมายเชิงวัฒนธรรมที่ได้จากอนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ โดยจำแนกเป็นการศึกษาลักษณะของอนุภาคและความหมายเชิงวัฒนธรรมที่ได้จากอนุภาคดังกล่าว ดังนี้

7.2.2.4.1. ลักษณะของอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

อนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติมี 30 อนุภาค และอนุภาคที่กล่าวถึงการเนรคุณมี 14 อนุภาค อนุภาคทั้ง 2 ประเภทมีลักษณะดังนี้

ก) อนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในอนุภาคส่วนมากเป็นการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ เช่นการทำความเสียหายแก่สถานที่ การทำให้สถานที่สกปรก การยืมของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วไม่เอามาคืน นอกจากนั้นยังมีการทำผิดที่ปรากฏน้อย คือการจับหรือกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ การสวประมาท และการทำผิดต่อแม่โพสพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่าถูกลบหลู่คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพระพุทธรูป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามต้นไม้ ถ้ำ บ่อน้ำ และทะเล นอกจากนั้นยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผู้มีวิชาหรือบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วอีกด้วย ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ช้างตกมัน ใช้งาแทงเทวรูป จึงตายทันที⁴⁸
- เด็กมุสลิมปีศาจวระด โคนตัน ไทร ก็เกิดล้มลงคืนและตาย⁴⁹
- นายทุนจับงูใหญ่ศักดิ์สิทธิ์ไปขายที่กรุงเทพ ภายหลังก็เป็นอัมพาต⁵⁰
- ชาวบ้านยืมของในถ้ำคนธรรพ์แล้วไม่คืน คนธรรพ์จึงปิดปากถ้ำไม่ให้ใช้ของอีก⁵¹
- หากอุจจาระปีศาจวระดจะเล็งจะเกิดโรคร้ายกับตัวเอง⁵²
- ผู้คนหันไปยกย่องพระพุทธรูปเจ้า แม่โพสพจึงหนีไปทำให้คนอดอยาก⁵³

เมื่อพิจารณาลักษณะของอนุภาคในประเด็นอื่นๆ คือ ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ โทษที่ได้รับ และเงื่อนไขของการลงโทษก็พบว่ามียุทธศาสตร์ดังนี้

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ พบว่าผู้ลงโทษส่วนมากคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ต่างๆ คือ พระพุทธรูป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามต้นไม้ ถ้ำ บ่อน้ำ และทะเล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผู้มีวิชาหรือบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว เช่น ผู้ที่เป็น โตะ ส่วนผู้ถูกลงโทษพบว่าเป็นชนชั้นล่างเป็นส่วนมาก ชนชั้นล่างที่เป็นผู้ถูกลงโทษมักเป็นคนทั่วไป มิได้ระบุฐานะว่ายากจนหรือร่ำรวย และในบางอนุภาคก็กล่าวว่าเป็นชาวบ้าน

ในประเด็นโทษที่ได้รับ พบว่าเป็นการลงโทษด้วยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งสำคัญ โดยมักเป็นการลงโทษให้เกิดความเจ็บป่วยและตายโดยไม่ทราบสาเหตุ เช่น เป็นอัมพาต เจ็บไข้ หรือชักตาย นอกจากนั้นยังมีการลงโทษโดยการที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่ให้ความช่วยเหลือแก่มนุษย์อีกต่อไป และการเกิดความอดอยาก

ในประเด็นเงื่อนไขของการลงโทษ พบเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือเมื่อคนทั่วไปลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญต่างๆ จะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นลงโทษให้เกิดความเจ็บป่วย และหากคนทั่วไปยืมของตามถ้ำแล้วไม่คืน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในถ้ำจะลงโทษโดยการไม่ให้ความช่วยเหลืออีก

⁴⁸ วินัย โกยกุล, “กะปง: อำเภอกอ”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1 : 239.

⁴⁹ นรศ ศรีรัตน์, “เจ้าแม่ไทรทอง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 : 1764.

⁵⁰ อารักษ์ อุฤษณ์, “โตะอาโมะเบอราดัย”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 : 2851 - 2852.

⁵¹ รัดนา พันธุศรีฉาย, “บ้านกาโสด: นิทาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 : 4003 - 4004.

⁵² พ่วง บุชรรัตน์, “ทะเล้ง”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 6 (2542) : 3043.

⁵³ อุดม หนูทอง และ พ่วง บุชรรัตน์, “แม่โพสพ:ตำนาน”, สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 13: 6188 - 6189.

ข) อนุภาคการลงโทษที่เกี่ยวกับการเนรคุณ อนุภาคการลงโทษที่กล่าวถึงการเนรคุณนี้มี 2 ลักษณะ คือ การที่ลูกเนรคุณต่อพ่อแม่ และการที่ผู้ได้รับความช่วยเหลือเนรคุณต่อผู้ให้ความช่วยเหลือ จากการศึกษาพบว่าส่วนมากเป็นการที่ลูกเนรคุณต่อพ่อแม่ และในรายละเอียดของอนุภาคเป็นการที่ลูกไม่ยอมรับพ่อแม่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่พบในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ ตัวอย่างอนุภาคเช่น

- ลูกชายรังเกียจที่พ่อแม่ยากจนไม่ยอมรับเป็นพ่อแม่ พ่อจึงสาปให้เรือถูกพายุจมกลางทะเล⁵⁴
- นายพรานฆ่าลิงที่ช่วยชีวิตตนแล้วกินลูกของมัน จึงถูกรณีสืบ⁵⁵
- ชายฆ่าแม่ของตน คนในเรือจึงจับโยนทะเล⁵⁶

เมื่อพิจารณาลักษณะของอนุภาคในประเด็นอื่นๆ คือ ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ โทษที่ได้รับ และเงื่อนไขของการลงโทษ พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

ในประเด็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ลงโทษคือพ่อแม่ และกรรมชั่ว ส่วนผู้ถูกลงโทษคือลูก โดยบางอนุภาคก็ระบุด้วยว่าเป็นลูกสาวหรือลูกชาย นอกจากนั้นยังมีผู้ถูกลงโทษอื่นๆ ที่ถูกลงโทษด้วยอำนาจของกรรมชั่ว คือ เจ้าเมือง คนสามัญ และสัตว์

ในประเด็นโทษที่ได้รับ พบว่า ส่วนมากเป็นการลงโทษโดยการสาปให้เรืออัปปาง นอกจากนั้นยังมีการถูกรณีสืบ การถูกประหาร การถูกขัง และการไม่ให้ความช่วยเหลืออีก

ในประเด็นเงื่อนไขของการลงโทษ พบเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อลูกไม่ยอมรับพ่อแม่ พ่อแม่จะสาปแช่งให้เรืออัปปาง

7.2.2.4.2. สิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู: ความสัมพันธ์กับภยันตราย

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ ทำให้เห็นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูมีความสัมพันธ์กับภยันตรายซึ่งเป็นโรคร้าย และการเกิดเรืออัปปาง กล่าวคือ สะท้อนให้เห็นการ

⁵⁴ ชัยวุฒิ พิยะกุล, "กงหรา, อำเภอกงหรา", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1: 9.

⁵⁵ สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, "นิทานนางกรรไตรข: วรรณกรรม", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8: 3788 - 3789.

⁵⁶ จรินทร์, "ชายหัวคือ: นิทาน", สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5: 2022.

สอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่โดยอ้างถึงภัยธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็อธิบายเหตุของภัยธรรมชาติว่าเกิดจากการละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ก) การสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่โดยอ้างถึงภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น จากผลการศึกษากิจกรรมทำที่ถูกลงโทษที่พบว่าการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและเคารพคุณพ่อแม่เป็นการกระทำที่ถูกลงโทษที่เป็นลักษณะท้องถิ่นของนิทานพื้นบ้านภาคใต้ สะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมภาคใต้ให้ความสำคัญกับทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่ จึงปรากฏอนุภาคดังกล่าวซึ่งสอนมิให้ละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์และออกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นจำนวนมาก จากลักษณะของอนุภาคสะท้อนให้เห็นว่า อนุภาคดังกล่าวสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไต่บ้าง และมีวิธีการสอนให้เชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของอนุภาคในประเด็นผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ตลอดจนการกระทำที่ถูกลงโทษ ทำให้เห็นว่า ในสังคมภาคใต้ให้ความสำคัญและเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไต่บ้าง กล่าวคือ การที่ผู้ถูกลงโทษส่วนมากเป็นคนทั่วไป แสดงให้เห็นว่าอนุภาคดังกล่าวถูกใช้สอนคนส่วนมากในสังคมให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนผู้ลงโทษและการกระทำที่ถูกลงโทษก็ทำให้เห็นการสอนว่าไม่ควรละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 6 ประเภทคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามต้นไม้ คือเทพารักษ์หรือนางไม้ พระพุทธรูป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามทะเล บ่อน้ำ และถ้ำ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นอดีตผู้มีวิชาหรือเป็นบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบส่วนมากเกี่ยวข้องกับสถานที่ตามธรรมชาติ คือทะเล บ่อน้ำ และถ้ำ สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมภาคใต้ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติเหล่านี้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้

นอกจากในนิทานพื้นบ้านภาคใต้จะสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังสอนมิให้เนรคุณต่อพ่อแม่อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากลักษณะของอนุภาคในประเด็นเกี่ยวกับผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ และการกระทำที่ถูกลงโทษ ที่พบว่าผู้ลงโทษคือพ่อแม่ ผู้ถูกลงโทษคือลูก ทั้งลูกสาวและลูกชาย ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษก็พบว่าเป็นการไม่ยอมรับพ่อแม่ที่ยากจน ดังนั้นอนุภาคดังกล่าวจึงเป็นการสอนลูกมิให้รังเกียจหรือเนรคุณต่อพ่อแม่ตนเอง

การลงโทษที่พบว่าเป็นการเกิดโรคภัยและเกิดเรืออัปปางเป็นส่วนมากก็ทำให้เห็นว่าอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูเป็นเครื่องมือในการสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเคารพพ่อแม่ได้อย่างดี ทั้งนี้เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้เอื้อต่อการเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยต่างๆ ดังนั้นการสอนโดยมีบทลงโทษที่เกิดขึ้นได้จริงนี้จึงทำให้คนกลัวและไม่ทำผิด ส่วนอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับความกตัญญูนั้น พบว่าการลงโทษคือการเกิดเรืออัปปางวิถีชีวิตของคนภาคใต้นั้นเกี่ยวข้องกับการเดินเรือ ดังนั้นภัยที่เกิดจากทะเลจึงเป็นภัยธรรมชาติที่

เกิดขึ้นได้จริง การสอนโดยมีบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเช่นนี้จึงเป็นการสอนให้เคารพพ่อแม่
อย่างได้ผล

**ข) การอธิบายเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติว่าเกิดจากอำนาจของสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์** สภาพทางภูมิศาสตร์ภาคใต้เป็นคาบสมุทร ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตลอดทั้งปี และอยู่
ใกล้เส้นศูนย์สูตร จึงมีอากาศร้อนชื้น⁵⁷ จึงเอื้อต่อการเกิดโรคภัยต่างๆ ดังนั้นโรคภัยไข้เจ็บจึงเป็น
เรื่องสำคัญ การที่ไม่อาจหาคำอธิบายที่มาของภัยที่เกิดขึ้นจึงทำให้มนุษย์เกิดความคับข้องใจ อนุภาค
การลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นมีบทบาทต่อสังคมในฐานะที่เป็นเครื่องอธิบายที่มาของภัย
ธรรมชาติดังกล่าว จากลักษณะของอนุภาคที่กล่าวว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ลงโทษ ก็แสดงให้เห็นการ
อ้างถึงอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการอธิบายที่มาของโรคภัยไข้เจ็บ อนึ่ง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ
อนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน ซึ่งพบมากเช่นเดียวกับ
ภาคใต้ พบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานมักเป็นเรื่องของ
การเกิดน้ำท่วม เมืองล่ม หรือความอดอยาก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถูกใช้เป็นคำอธิบายที่มา
ของภัยหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิตที่สำคัญในแต่ละท้องถิ่น แม้ว่าภัยนั้นจะมีลักษณะแตกต่าง
กันตามสภาพแวดล้อมก็ตาม

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ลักษณะของอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูทำให้เห็นการสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่ และการอธิบาย
ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นภาคใต้ด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษใน
แต่ละท้องถิ่นทำให้เห็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษของแต่ละภาคคือ ภาคเหนือ
ให้ความสำคัญกับการทำทาน ภาคอีสานให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารการกิน ภาคกลางให้
ความสำคัญกับความสงบสุขของบ้านเมือง และภาคใต้ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่

7.2.2. บรรทัดฐานของสังคมไทย: ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัล และการลงโทษในระดับสังคมไทยโดยรวม

ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 7.2.1. ว่าการให้รางวัลและการลงโทษเป็นการสอนสมาชิก
ในสังคมให้ปฏิบัติตามที่สังคมต้องการหรือคาดหวังโดยการให้รางวัล และสอนมิให้ปฏิบัติในสิ่งที่
สังคมไม่ต้องการโดยการลงโทษ ซึ่งเป็นการทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม

⁵⁷ ประมวล เทพสงเคราะห์, ภูมิศาสตร์ภาคใต้ เล่ม 1 (สงขลา: งานส่งเสริมการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541), 150.

นั่นเอง ดังนั้นอนุภาคดังกล่าวจึงแฝงความหมายเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคมไทยในเรื่องของพฤติกรรมที่สังคมไทยพึงปรารถนา พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สิ่งมีค่า และสิ่งที่คุณกลัวในสังคมไทย อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษยังทำให้เห็นว่า ความคิดเรื่องชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ต่างก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อบรรทัดฐานของสังคมไทย ดังนี้

7.2.2.1. พฤติกรรมที่พึงปรารถนา พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สิ่งที่พึงปรารถนา และสิ่งไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย

ลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมใดที่สังคมพึงปรารถนา และพฤติกรรมใดที่สังคมไม่ต้องการ ส่วนรางวัลและการลงโทษก็สะท้อนให้เห็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาและสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาในสังคม ผู้วิจัยพบว่ามีอนุภาคการลงโทษมากกว่าอนุภาคการให้รางวัล ดังนั้นการสอนบรรทัดฐานของสังคมไทยจึงเน้น “สอนมิให้กระทำความผิด” มากกว่า “สอนให้ทำความดี” ความดี และความผิด และสิ่งที่คุณต้องการและสิ่งที่คุณกลัว ที่สังคมไทยให้ความสำคัญมีรายละเอียด ดังนี้

ก) พฤติกรรมที่พึงปรารถนาในสังคมไทย การกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากคือ การทำความดีทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการช่วยชีวิต และการทำทาน และการรักษาศีล ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงเป็นพฤติกรรมที่สังคมต้องการ การทำความดีดังกล่าวเป็นการทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข การเน้นสอนให้ช่วยชีวิตหรือให้ความช่วยเหลือทำให้สมาชิกอื่นๆ ในสังคมอยู่รอดได้ การเน้นสอนให้ทำทานนั้นทำให้สมาชิกในสังคมรู้จักแบ่งปันกันมากกว่าหาประโยชน์ใส่ตน ส่วนการรักษาศีลก็ทำให้ไม่เบียดเบียนผู้อื่น กล่าวคือ ไม่ทำร้าย ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ไม่ประพฤติดุกลูกเมียผู้อื่น ไม่โกหก และไม่ดื่มสุรา อย่างไรก็ตาม ในนิทานไม่กล่าวถึงรายละเอียดของศีลว่าห้ามในเรื่องใดบ้าง แต่กล่าวอย่างรวม ๆ ว่า “ถือศีล” หรือ “รักษาศีล” น่าสังเกตว่า การทำดีทางพุทธศาสนาประเภทอื่นๆ เช่น การฟังธรรม การแสดงธรรม และการตอบปัญหาธรรมปรากฏน้อย กล่าวคือ พบมากเฉพาะในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือและภาคใต้ ส่วนการปฏิบัติธรรมนั้นปรากฏเพียงอนุภาคเดียวในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน การทำความดีทางพุทธศาสนาในนิทานพื้นบ้านไทยจึงเป็นการเน้นการปฏิบัติต่อสมาชิกอื่นในสังคมเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในสังคมไทยเป็นไปเพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ได้รับรางวัลอื่นๆ ที่ปรากฏมารองลงมาเป็นเรื่องของคุณสมบัติของบุคคล กล่าวคือเป็นการแสดงความสามารถ เช่น การมีฤทธิ์ การทำภารกิจยากได้สำเร็จ และการเป็นผู้ชนะการ

แข่งขัน ลักษณะดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับความสามารถของบุคคล เช่นเดียวกัน แต่ให้ความสำคัญรองลงมาจากการทำงานที่ดีต่อผู้อื่น

การให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อสมาชิกผู้อื่นในสังคมนี้ก็สอดคล้องกับลักษณะของการกระทำที่ได้รับรางวัลในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ที่พบว่า เป็นการเอื้อเพื่อแผ่ต่อผู้อื่นมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การมีศรัทธาในศาสนาก็เป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่พบมากด้วย การมีศรัทธาในศาสนาที่พบเป็นการทำดีต่อพระเจ้าหรือเทพเจ้า แตกต่างกับการทำความดีทางพุทธศาสนาที่เน้นย้ำในนิทานพื้นบ้านไทยซึ่งเป็นการทำความดีต่อสมาชิกอื่นในสังคม ความสอดคล้องดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งในสังคมไทยและสังคมอื่น ๆ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อสมาชิกอื่นในสังคมเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้เช่นเดียวกัน แต่การสอนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนั้นพุทธศาสนาจึงมีส่วนช่วยในการธำรงสังคมไทย

ข) พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาถูกสอนผ่านอนุภาคการลงโทษ ที่กล่าวว่าหากกระทำพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาแล้วจะถูกลงโทษ หรือ “ทำชั่วได้ชั่ว” การกระทำที่ถูกลงโทษที่พบมากคือการทำคามผิดทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น การทำความผิดเรื่องชู้สาว และการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่า การทำความผิดดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่สังคมไทยเน้นสอนมิให้กระทำมากที่สุด การทำผิดเรื่องชู้สาวพบว่าเน้นสอนมิให้หญิงชายที่มีฐานะไม่เหมาะสมกันมีสัมพันธ์กันมากที่สุด รองลงมาเป็นการสอนมิให้คบชู้และมิให้ชายลอบเข้าหาหญิง เมื่อพิจารณาผู้ที่กระทำคามผิดเรื่องชู้สาวและผู้ถูกลงโทษประกอบพบว่าเป็นสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นความผิดดังกล่าวจึงเป็นปัญหาครอบครัว การห้ามมิให้กระทำคามผิดเรื่องชู้สาวจึงเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาครอบครัวขึ้น ดังนั้นการเน้นสอนเรื่องพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาดังกล่าวก็เป็นการเน้นสอนในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคมเช่นเดียวกัน

การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติก็เป็นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย เช่นเดียวกัน การทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่พบมากคือ การลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ สะท้อนให้เห็นการสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อพิจารณาผลของการกระทำคือการลงโทษ พบว่าการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้เกิดภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม เมืองล่ม หรือเกิดโรคภัยไข้เจ็บ การลงโทษสะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์ของการสอนมิให้ละเมิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็คือความต้องการหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดสวัสดิภาพในชีวิตของมนุษย์

เมื่อพิจารณาประกอบกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการไม่มีศรัทธาในศาสนาและ การทำอาชญากรรม ทำให้เห็นว่า พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทยสอดคล้องกับในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ การทำอาชญากรรมก็คือ การ

เบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ส่วนการไม่มีศรัทธาในศาสนาก็พบว่าเป็นการละเมิดต่อพระเจ้า นักบุญ หรือเทพเจ้า ซึ่งก็คือสิ่งเหนือธรรมชาตินั่นเอง อย่างไรก็ตาม สังคมไทยเน้นสอนมิให้กระทำผิดเรื่องชู้สาวมากเช่นกัน ดังนั้นการให้ความสำคัญกับความผิดเรื่องชู้สาวจึงเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมไทย

เมื่อพิจารณาทั้งพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ในสังคมไทยประกอบกัน จะเห็นได้ว่า สังคมไทยเน้นสอนให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมที่เน้นย้ำให้กระทำและมิให้กระทำนั้น เป็นการกระทำต่อสมาชิกอื่นในสังคม นอกจากนั้น ยังต้องการให้อยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างดีอีกด้วย

ก) **สิ่งที่พึงปรารถนาในสังคมไทย** รางวัลเป็นสิ่งมีค่า จึงถูกใช้เป็นเครื่องตอบแทนการทำความดี รางวัลในนิทานพื้นบ้านไทยจึงสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยให้คุณค่าต่อสิ่งใด รางวัลประเภทที่สำคัญคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวย และการได้ครอบครองเป็นรางวัล ในรายละเอียดของอนุภาค รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยมักจะเป็นการได้ครองเมือง รองลงมาคือการได้ทรัพย์ ดังนั้นการได้ครองเมืองซึ่งเป็นการเลื่อนฐานะให้มีอำนาจเหนือผู้อื่นและการได้ทรัพย์จึงเป็นสิ่งพึงปรารถนาในสังคมไทย ส่วนรางวัลที่เป็นคู่ครอง พบว่าเป็นการที่ชายได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์ ดังนั้นหญิงที่มีฐานะก็เป็นสิ่งพึงปรารถนาในสังคมไทยเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาร่วมกับรางวัลที่ปรากฏมากในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน พบว่าสอดคล้องกัน กล่าวคือรางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยก็เป็นรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความร่ำรวยที่ปรากฏในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน เป็นการได้ทรัพย์ สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของไทยที่ให้ความสำคัญกับฐานะมากกว่าทรัพย์ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับคู่ครองด้วย

ง) **สิ่งที่ไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย** การลงโทษเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาจึงถูกใช้เพื่อตอบแทนการทำความผิด การลงโทษที่ปรากฏมากในนิทานพื้นบ้านไทยคือ การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การเนรเทศ และการลงโทษที่ด้วยอำนาจพิเศษ สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมกลัวการลงโทษเหล่านี้มาก จึงปรากฏเป็นการลงโทษที่สำคัญ การลงโทษให้ถึงแก่ความตายสัมพันธ์กับการพฤติกรรมที่พึงปรารถนาคือการช่วยชีวิต และพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาคือการฆ่าผู้อื่น ซึ่งทำให้เห็นความกลัวพื้นฐานของมนุษย์ คือกลัวความตาย จึงสอนให้ช่วยชีวิตและสอนไม่ให้ทำลายชีวิต การเนรเทศที่ปรากฏในนิทานเป็นการขับออกจากเมือง การลอยแพ และการไล่ออกจากบ้าน โทษดังกล่าวทำให้เห็นว่าคนไทยกลัวการถูกขับออกจากสังคม ขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นว่าการอยู่ในสังคมเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาด้วย ส่วนการลงโทษที่ด้วยอำนาจพิเศษนั้นเป็นการเกิดภัยพิบัติและโรคภัยไข้เจ็บ สะท้อนให้เห็นว่าภัยธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนไทยไม่ต้องการให้เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาร่วมกับการลงโทษที่ปรากฏมากในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน พบว่า สอดคล้องกัน กล่าวคือ การลงโทษที่ด้วยอำนาจวิเศษปรากฏมากที่สุดในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน โทษดังกล่าวส่วนมากเป็นการเกิดความเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คนกลัวในสังคมไทยก็มีลักษณะทางวัฒนธรรม คือการให้ความสำคัญกับการถูกเนรเทศและโทษตาย

กล่าวโดยสรุป อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษทำให้เห็นบรรทัดฐานของสังคมไทย ว่าพฤติกรรมที่พึงปรารถนาคือการทำความดีทางพุทธศาสนาและการช่วยชีวิต พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาคือการทำผิดเรื่องชู้สาว การฆ่า ขโมย และทำร้ายผู้อื่น และการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ และสังคมไทยให้คุณค่ากับความร้ายแรง โดยเฉพาะฐานะทางสังคมที่เหนือกว่า และให้ความสำคัญกับการมีคู่ครองที่ดี นอกจากนี้ยังทำให้เห็นสิ่งที่คนในสังคมไทยกลัว คือความตาย การถูกขับออกจากสังคม และภัยธรรมชาติ อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะของอนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านก็ทำให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมไทยในเรื่องของการให้รางวัลและการลงโทษอีกด้วย

การกระทำและสิ่งที่ได้รับยังมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สิ่งที่ถูกมองว่ามีค่ามาก ถูกใช้เพื่อตอบแทนการทำดีที่สังคมต้องการให้กระทำมากที่สุด และการลงโทษที่คนกลัวมากที่สุดก็ถูกใช้ลงโทษผู้ที่ทำความผิดที่สังคมไม่พึงปรารถนามากที่สุด การทำดีทางพุทธศาสนาและการช่วยชีวิตได้รับการตอบแทนเป็นการได้ครองเมือง ได้ทรัพย์ หรือคู่ครอง ส่วนการทำผิดเรื่องชู้สาวจะถูกลงโทษโดยการเนรเทศ การฆ่า ขโมย และทำร้ายจะถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย และการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติก็จะถูกลงโทษโดยการเกิดภัยธรรมชาติ

7.2.2.2. ชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศและความสัมพันธ์ใน

ครอบครัว: อิทธิพลต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษในสังคมไทย

ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 7.2.3.1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษนั้นทำให้เห็นบรรทัดฐานของสังคมไทย ผลการศึกษาลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค ในประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ ก็ยังทำให้เห็นความคิดความเชื่อที่มีบทบาทต่อบรรทัดฐานของสังคมไทย คือความคิดเรื่องชนชั้น ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศและความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

7.2.2.2.1. บทบาทของความคิดเรื่องชนชั้นต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษในสังคมไทย

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ทำให้เห็นว่าเรื่องชนชั้นมีความสัมพันธ์ต่อระบบการให้คุณให้โทษของสังคมไทยอย่างยิ่ง กล่าวคือ สะท้อนให้เห็นการยอมรับว่าผู้ที่เป็นชนชั้นสูงมีอำนาจเหนือชนชั้นล่าง และทำให้เห็นว่าฐานะทางสังคมเป็นสิ่งพึงปรารถนา

ก) การยอมรับอำนาจของชนชั้นสูง ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 7.1.2. ว่าในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะร่วมในเรื่องผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล และผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ กล่าวคือ มีผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่สำคัญเป็นชนชั้นสูง ซึ่งส่วนมากเป็นเจ้าเมือง และมีผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษเป็นชนชั้นล่าง ซึ่งมีทั้งที่กล่าวว่าเป็นทศตะหรือกำพร้า และที่เป็นสามัญชนทั่วไป ดังนั้นชนชั้นสูงจึงถูกมองว่าเป็นผู้ให้คุณให้โทษแก่ชนชั้นล่าง ซึ่งเป็นผู้อยู่ใต้ปกครองของชนชั้นสูง ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการยอมรับว่าชนชั้นสูงมีอำนาจเหนือชนชั้นล่าง ทั้งในการให้คุณเพื่อสอนให้ทำดี และในการทำให้กลัวเพื่อสอนมิให้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่าเจ้าเมืองเป็นผู้ให้รางวัลที่ปรากฏมากที่สุด แต่เป็นผู้ลงโทษที่ปรากฏมากเป็นลำดับ 2 สะท้อนความคิดที่มีต่อชนชั้นปกครองว่าเป็นผู้ที่ให้คุณมากกว่าผู้ลงโทษ ซึ่งทำให้เห็นว่าชนชั้นล่างมองชนชั้นสูงในแง่ดีมากกว่าแง่ร้าย

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ ทำให้เห็นว่าชนชั้นสูงให้คุณและให้โทษแก่ชนชั้นล่างเมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมืองเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นว่าชนชั้นสูงถูกมองว่ามีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของบ้านเมือง ซึ่งก็คือความปลอดภัยในชีวิตของชนชั้นล่างนั่นเอง ดังนั้นการให้ความสำคัญกับเรื่องชนชั้นจึงสัมพันธ์กับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์คือการมีชีวิตรอดด้วย เมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการลงโทษ ไม่ปรากฏความผิดใดความผิดหนึ่งที่มีชนชั้นสูงเป็นผู้ลงโทษจำนวนมาก จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าส่วนมากชนชั้นสูงลงโทษชนชั้นล่างเพราะทำความผิดใด อย่างไรก็ตาม ชนชั้นสูงลงโทษผู้ที่ทำความผิดหลากหลายประเภท เช่นการฆ่า ขโมย และทำร้าย การทำความผิดเกี่ยวกับการพูด และความคิดอื่นๆ ที่ปรากฏน้อย ทั้งความผิดต่อผู้อื่น และความผิดที่เป็นลักษณะส่วนบุคคล ทำให้เห็นความคิดที่มองว่าชนชั้นสูงมีอำนาจมาก จึงลงโทษผู้ที่ทำความผิดได้หลายประเภท และเมื่อพิจารณาโทษที่ได้รับพบว่าเจ้าเมืองมักลงโทษโดยการประหารชีวิต อำนาจของชนชั้นสูงที่มีต่อชนชั้นล่างจึงเกิดจากความกลัวที่จะต้องเสียชีวิต สอดคล้องกับเงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่พบว่าชนชั้นสูงสัมพันธ์กับความปลอดภัยในชีวิต

ข) ฐานะทางสังคมเป็นสิ่งพึงปรารถนา รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยทุกภาค สะท้อนให้เห็นว่าความร่ำรวยเป็นสิ่งพึงปรารถนาของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดของความร่ำรวยที่ได้รับ พบว่าส่วนมากคือการได้ครองเมือง นอกจากนั้นเป็นการได้ทรัพย์สินและการได้ตำแหน่ง เมื่อพิจารณาประกอบกับผู้รับรางวัลที่ส่วนมากเป็นชนชั้นล่างก็สะท้อนให้เห็นการเลื่อนฐานะจากชนชั้นล่างเป็นชนชั้นสูง กล่าวคือ สิ่งที่พึงปรารถนาในสังคมไทยคือการได้เลื่อนฐานะเป็นชนชั้นสูง ทั้งการได้เป็นเจ้าของซึ่งมีฐานะสูงสุด การได้ทรัพย์สินที่ทำให้กลายเป็นเศรษฐี และการได้ตำแหน่งที่ทำให้กลายเป็นขุนนาง เมื่อพิจารณาการลงโทษ พบว่านอกจากโทษตายซึ่งเป็นโทษที่เกี่ยวกับชีวิตอันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์แล้ว การเนรเทศก็ปรากฏมากด้วย ทั้งการลอยแพและการขับออกจากเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษประกอบจะเห็นว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวที่เป็นชนชั้นสูง ดังนั้นการเนรเทศจึงเป็นการลดฐานะ กล่าวคือ ทำให้สถานภาพทางสังคมที่มีหมดไป เพราะต้องออกจากสังคม และกลายเป็นสามัญชน ดังนั้น ฐานะทางสังคมจึงเป็นสิ่งพึงปรารถนาในสังคมไทย เพราะถูกใช้เป็นเครื่องจูงใจให้ทำดี และเป็นการลงโทษเพื่อให้เกิดการสำนึก

การยอมรับอำนาจของชนชั้นสูง และการที่ฐานะทางสังคมเป็นสิ่งพึงปรารถนานี้ สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยตระหนักว่ามีความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นอยู่จริง และยอมรับความมีลำดับชั้นนั้น จึงปรากฏว่าเรื่องของชนชั้นมีบทบาทในการให้คุณให้โทษซึ่งเป็นการสอนบรรทัดฐานของสังคมแก่สมาชิกในสังคม สังคมไทยยังยอมรับการมีผู้ที่เหนือกว่า ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ชนชั้นล่างลงโทษชนชั้นสูงน้อย และหากชนชั้นสูงถูกลงโทษ ก็มักถูกลงโทษด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติหรือกรรมชั่ว ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าชนชั้นสูง ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นล่างและชนชั้นสูงจึงปรากฏน้อยเพราะยอมรับในความเหลื่อมล้ำนั้น

7.2.2.2.2. อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิดเรื่องรางวัลและการลงโทษในสังคมไทย

นอกจากเรื่องชนชั้นแล้ว การศึกษาลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยยังทำให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาต่อระบบการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทย กล่าวคือ ความเชื่อเรื่องกรรมและภพชาติถูกใช้อธิบายสภาพของชีวิตและใช้สอนให้ทำความดีหรือไม่ให้ทำความชั่ว และหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนายังสอนว่าสิ่งใดพึงกระทำและไม่พึงกระทำอีกด้วย

ก) ความเชื่อเรื่องกรรมและภพชาติถูกนำมาใช้สอนให้ทำดีหรือห้ามมิให้ทำชั่ว และอธิบายสภาพชีวิต “กรรม” เป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านทุก

ภาคของไทย โดย “กรรมดี” ให้รางวัลแก่ผู้ทำความดี และ “กรรมชั่ว” ลงโทษผู้ที่ทำความผิด การที่ปรากฏอนุภาคลักษณะนี้มากสะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญ ขอมรับว่ากรรมดีกรรมชั่วสามารถให้คุณให้โทษแก่คนได้ เมื่อพิจารณาผู้ถูกลงโทษ พบว่ากรรมให้รางวัลและลงโทษคนทุกชนชั้น ทั้งชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง สะท้อนให้เห็นการมองว่าคนทุกชนชั้นต่างอยู่ภายใต้ “กฎแห่งกรรม” อย่างเท่าเทียมกัน

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษ พบว่ารางวัลหรือการลงโทษที่เกิดจากกรรมมักได้รับในชาติต่อไป หรือรางวัลและโทษที่ได้รับในชาติปัจจุบันเป็นผลที่ได้รับจากกรรมในชาติก่อน ดังนั้นในระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ความเชื่อเรื่องภพชาติและกรรมจึงมีความสัมพันธ์กัน

กรรมสามารถให้คุณให้โทษคนทุกชนชั้นได้ในชาติภพต่อไป จึงถูกนำมาใช้สอนให้ทำความดีและมีให้ทำความชั่ว โดยใช้รางวัลที่จะได้รับในชาติต่อไป คือการเกิดบนสวรรค์หรือเกิดมาในฐานะดีเป็นเครื่องโน้มน้าวให้ทำความดี ส่วนการลงโทษเป็นการตกนรก เกิดเป็นเปรต หรือเกิดมาในฐานะยากจน พิการ หรือได้รับความยากลำบาก อย่างไรก็ตาม นำสังเกตว่ารางวัลที่ได้รับก็ยังมียุขของชนชั้น กล่าวคือ การได้ไปเกิดบนสวรรค์เป็นการเลื่อนฐานะให้สูงกว่ามนุษย์ การเกิดมาร่ำรวยหรือเป็นเจ้าของก็เป็นการเลื่อนฐานะทางสังคม ส่วนการลงโทษให้ตกนรก เกิดในภูมิต่ำลงหรือเกิดมายากจนก็เป็นการลดฐานะนั่นเอง

ความเชื่อเรื่องกรรมยังถูกนำมาใช้อธิบายสภาพชีวิตอีกด้วย กล่าวคือ อธิบายสาเหตุของการเกิดมาในฐานะยากจน หรือเกิดมาได้รับความทุกข์ ว่าเป็นผลของกรรมชั่วที่ทำมาในอดีตขณะเดียวกันก็อธิบายสาเหตุที่ชนชั้นสูงมีสภาพความเป็นอยู่ดีกว่าชนชั้นต่ำว่าเป็นเช่นนั้นเพราะทำกรรมดีมาในอดีตชาติ การมีคำอธิบายเช่นนี้ทำให้ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่ายอมรับความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคมได้

ข) พุทธศาสนาถูกใช้สอนว่าสิ่งใดพึงกระทำและไม่พึงกระทำ การกระทำที่ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนาก็เป็นการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากร่วมกันในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยปรากฏการกระทำที่ได้รับรางวัลที่สำคัญคือ การช่วยชีวิต การทำทาน และการรักษาศีล ส่วนการกระทำที่ถูกลงโทษนั้น ก็พบว่า เป็นการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น และการทำความผิดทางวาจา ความผิดเหล่านี้ล้วนเป็นการทำผิดศีลห้า ดังนั้นพุทธศาสนาจึงมีบทบาทต่อความคิดเรื่องสิ่งใดพึงกระทำและไม่พึงกระทำ

ในการศึกษาอนุภาคที่กล่าวถึงการกระทำที่ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนายังพบลักษณะร่วมของการทำดีทางพุทธศาสนาของนิทานพื้นบ้านภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งต่างกับการทำความดีทางพุทธศาสนาในนิทานพื้นบ้านภาคอื่นๆ อีกด้วย กล่าวคือ นอกจากจะเน้นเรื่องการ

ช่วยชีวิต การทำทาน และการรักษาศีลแล้ว ยังเน้นการตอบปัญหาธรรม และการแสดงธรรมอีกด้วย ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเชื่อทางพุทธศาสนาที่มีร่วมกันในสังคมภาคเหนือและภาคใต้ ทั้งนี้ตรงตามประวัติศาสตร์ภาคเหนือ ที่กล่าวว่าอาณาจักรล้านนาได้รับพุทธศาสนาจากเมื่อนครศรีธรรมราช จึงปรากฏว่ามีการทำดีที่เน้นย้ำร่วมกัน

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อระบบการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทย กล่าวคือ ความเชื่อเรื่องกรรมและภพชาติถูกนำมาใช้สอนให้คนทำดีและมีให้ทำชั่ว ใช้อธิบายสภาพชีวิตของคนในสังคม และหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนายังมีบทบาทต่อความคิดในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำอีกด้วย อนึ่ง น่าสังเกตว่าในระบบการให้รางวัลและการลงโทษ พุทธศาสนาก็มีความสัมพันธ์กับเรื่องชนชั้นด้วย

7.2.2.2.3. อิทธิพลของสิ่งเหนือธรรมชาติต่อมนุษย์

จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าทำให้เห็นว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก ให้คำอธิบายเกี่ยวกับอุปสรรคหรือภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังนี้

ก) สิ่งเหนือธรรมชาติมีอิทธิพลต่อคนหมู่มาก ทั้งนี้เห็นได้จากเงื่อนไขของการลงโทษที่สิ่งเหนือธรรมชาติมักลงโทษชนชั้นล่างที่เป็นชาวบ้าน ชาวเมือง หรือคนทั่วไป ซึ่งมักกล่าวว่าลงโทษคนหมู่มากมากกว่าคนๆ เดียว สะท้อนโลกทัศน์ที่มองว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีอำนาจมากจึงสามารถลงโทษคนจำนวนมากได้ ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นการสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งทำให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยที่มนุษย์กลัวธรรมชาติอีกด้วย จึงมองว่าเป็นผู้ลงโทษมากกว่าผู้ให้รางวัล

ข) การอธิบายที่มาของภัยธรรมชาติต่างๆ ด้วยสิ่งเหนือธรรมชาติ เมื่อพิจารณาเงื่อนไขของการลงโทษ พบว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมักลงโทษให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม เมื่องลม ทำให้เกิดความอดอยาก และทำให้เกิดโรคภัย ลักษณะดังกล่าวสะท้อนโลกทัศน์ในการอธิบายสาเหตุของภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อคนหมู่มาก ภัยพิบัติเหล่านี้ทำให้เกิดความเสียหายมากและไม่อาจใช้เหตุผลหาสาเหตุที่ชัดเจนได้ หากไม่มีคำอธิบายย่อมทำให้มนุษย์เกิดความคับข้องใจ และไม่มีความสุขในชีวิต ดังนั้นสิ่งเหนือธรรมชาติจึงถูกนำมาใช้อธิบายที่มาของภัยพิบัติต่างๆ ทั้งนี้สิ่งเหนือธรรมชาติเองก็มีคุณสมบัติเหมือนกับภัยธรรมชาติ คือเป็นสิ่งลึกลับที่มนุษย์ไม่อาจเข้าใจได้อย่างแท้จริงเช่นเดียวกัน การที่ปรากฏว่าสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ลงโทษมากกว่าเป็นผู้ให้รางวัลยังทำให้เห็นว่า สิ่งเหนือธรรมชาติถูกใช้อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มากกว่าให้

ความหวังในอนาคต อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสิ่งเหนือธรรมชาติประเภทที่ให้รางวัลก็พบว่าเป็น เทวดา หรือเป็นพระอินทร์ อนุภาคกลุ่มนี้พบในนิทานที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา จึงสะท้อนให้เห็นว่า การมองว่าสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้ให้คุณนั้นสัมพันธ์กับพุทธศาสนา แต่ในตำนานปรัมปราหรือนิทานประจำถิ่น สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แถน และพญานาคมักทำให้เกิดภัยพิบัติมากกว่า

ค) สิ่งเหนือธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เมื่อพิจารณาการลงโทษที่เกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าเป็นการเกิดภัยพิบัติ คือ น้ำท่วม เมืองล่ม เกิดความอดอยาก และเกิดโรคภัยไข้เจ็บ โทษเหล่านี้สัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม กล่าวคือ เป็นเรื่องน้ำ เรื่องดิน ที่มีผลต่อการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย เป็นเรื่องของอาหารที่ทำให้มีชีวิตรอด และเป็นเรื่องของสุขภาพ ดังนั้นโลกทัศน์ที่มองว่าสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้เกิดภัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้เห็นว่า สังคมไทยให้ความสำคัญกับสิ่งเหนือธรรมชาติเพราะสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ผู้วิจัยยังพบว่า ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานและภาคใต้ต่างก็ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากเช่นเดียวกัน แต่มีความแตกต่างในรายละเอียดของอนุภาค กล่าวคือ ในสังคมภาคอีสานมองว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สัมพันธ์กับการเกิดน้ำท่วมและความอดอยาก แต่ในสังคมภาคใต้มองว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความสัมพันธ์กับโรคภัยต่างๆ ความแตกต่างนั้นเกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ภาคอีสานเป็นดินทรายเกิดน้ำท่วมและเกิดการพังทลายของดินได้ง่าย อีกทั้งยังแห้งแล้ง การเกิดน้ำท่วมและเรื่องอาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนภาคใต้นั้น มีทรัพยากรอาหารอุดมสมบูรณ์เพราะติดทะเล แต่มีอากาศร้อนชื้นทำให้เกิดโรค จึงให้ความสำคัญกับเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บมากกว่าเรื่องอาหาร ดังนั้นสิ่งเหนือธรรมชาติจึงสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย

อนึ่ง น่าสังเกตว่าสิ่งเหนือธรรมชาติสัมพันธ์กับชนชั้นล่างที่เป็นคนหมู่ มากมากกว่าชนชั้นสูง หรือบุคคลเพียงคนเดียว ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงไม่สัมพันธ์กับเรื่องชนชั้นซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่มีความซับซ้อน การสอนให้เคารพธรรมชาติจึงน่าจะมีมาก่อนระบบชนชั้นและพุทธศาสนา

7.2.2.2.4. ความสำคัญของเรื่องเพศและครอบครัวต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษในสังคมไทย

จากผลการศึกษาลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ทำให้เห็นว่าบรรทัดฐานของสังคมไทยให้ความสำคัญกับเรื่องเพศและ

ความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างมาก โดยพบว่า สังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ และพบว่าเรื่องเพศมีความสัมพันธ์กับเรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ดังนี้

ก) ความเหลื่อมล้ำทางเพศที่ปรากฏในอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย จากการศึกษาลักษณะของอนุภาคในประเด็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ และผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ พบว่า ชนชั้นสูงหรือพ่อและสามีซึ่งเป็นผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมาก และผู้รับรางวัลที่เป็นชนชั้นต่ำและชนชั้นสูง ต่างก็เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ขณะที่ผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นนั่นส่วนมากเป็นผู้หญิง และรางวัลเกี่ยวกับคู่ครองก็เป็นการได้ผู้หญิงเป็นรางวัลด้วย ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการยอมรับว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า และเป็นผู้ที่พึงปรารถนาสามารถทำความดีได้มากกว่าผู้หญิง อีกทั้งผู้หญิงยังถูกมองว่ามีฐานะเป็นรางวัลสำหรับผู้ชายอีกด้วย อีกนัยหนึ่ง อาจมองว่าผู้หญิงเป็นสิ่งที่มีความควรแก่การใช้เป็นรางวัลก็ได้ แต่ที่สะท้อนความคิดว่าผู้หญิงมิได้มีความสามารถ หรือคุณความดีที่ทำให้ได้รับรางวัลเหมือนผู้ชาย อนึ่ง การที่ตัวละครที่ปรากฏในอนุภาคให้รางวัลและการลงโทษเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงก็สะท้อนให้เห็นว่า บรรทัดฐานของสังคมไทยนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิงอีกด้วย ซึ่งทำให้เห็นว่าความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่มีอิทธิพลต่อการให้คุณให้โทษหรือการสอนศีลธรรมในสังคมไทย

ข) ปัญหาเรื่องชู้สาว: ความสัมพันธ์ของเรื่องเพศกับปัญหาครอบครัวในสังคมไทย จากการวิเคราะห์ลักษณะของอนุภาคการลงโทษในประเด็นการกระทำที่ถูกลงโทษ ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ และการลงโทษ ทำให้เห็นว่าปัญหาเรื่องชู้สาวซึ่งเป็นการทำความผิดทางเพศเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว ขณะเดียวกันอนุภาคดังกล่าวก็เป็นการสอนบรรทัดฐานของสังคมที่ว่ามีให้ทำความผิดเรื่องชู้สาวอีกด้วย

ปัญหาเรื่องชู้สาวเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว จากการวิเคราะห์ลักษณะร่วมของอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย พบว่าผู้ลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัวปรากฏมากที่สุดโดยเป็นการลงโทษตนเอง และมีเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญคือ เมื่อลูกสาว ภรรยา หรือลูกเขย ทำความผิดเรื่องชู้สาว พ่อจะลงโทษ อีกทั้งการกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดร่วมกันในนิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาคก็คือการทำความผิดเรื่องชู้สาว ดังนั้นปัญหาเรื่องชู้สาว ทั้งการคบชู้ การเข้าหาหญิง และการที่หญิงชายที่ฐานะไม่เหมาะสมกันมีสัมพันธ์กันจึงเป็นปัญหาสำคัญ

นอกจากการทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวแล้ว ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานยังพบว่า เรื่องอาหารการกินก็เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ส่วนในนิทาน

พื้นบ้านภาคใต้พบว่า การเนรคุณก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว อย่างไรก็ตามอนุภาคการลงโทษในนิทานพื้นบ้านของทุกภาคต่างสะท้อนว่าเรื่องชู้สาวเป็นปัญหาครอบครัวที่สำคัญที่สุดเช่นเดียวกัน

อนุภาคดังกล่าวที่เกี่ยวกับความผิดเรื่องชู้สาวยังเป็นการสอนสมาชิกในครอบครัวมิให้ทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เห็นได้จากผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในรายละเอียดของอนุภาคคือ ภรรยา ลูกสาว และลูกเขย ดังนั้นอนุภาคดังกล่าวจึงเป็นการสอนสมาชิกในครอบครัวเหล่านี้มิให้ทำผิดเรื่องชู้สาว และความผิดที่เน้นมิให้กระทำคือการทำกรรยาคบชู้ การที่ลูกสาวมีสัมพันธ์กับชายที่มีฐานะต่ำกว่า และการที่ชายเข้าหาลูกสาวผู้อื่น

การเนรเทศเป็นการลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดในเงื่อนไขของการลงโทษเกี่ยวกับเรื่องชู้สาว ในรายละเอียดของอนุภาคคือการลอยแพ และการไล่ออกจากบ้านหรือขับออกจากเมือง การลงโทษดังกล่าวก็สัมพันธ์กับผู้ถูกลงโทษที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพราะเป็นการขับออกจากครอบครัว มิให้เป็นสมาชิกในครอบครัวอีกต่อไป ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่าการถูกไล่ออกจากครอบครัวเป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะลูกและภรรยากลัว จึงปรากฏใช้ลงโทษสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งให้เห็นว่าการอยู่เป็นครอบครัวเป็นสิ่งพึงปรารถนา และทำให้เห็นว่า ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย จึงกลัวการถูกขับออกจากครอบครัว

อนึ่ง แม้ปรากฏว่าอนุภาคเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวและเรื่องชู้สาวส่วนมากจะเป็นอนุภาคการลงโทษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การสอนบรรทัดฐานแก่สมาชิกในครอบครัวนั้นเน้นการห้ามมิให้ทำความผิด มากกว่าสอนว่าควรทำได้อย่างไร แต่ก็มีอนุภาคการให้รางวัลที่กล่าวถึงรางวัลเกี่ยวกับครอบครัวเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน โดยส่วนมากเป็นการได้คู่ครอง อนุภาคกลุ่มนี้ก็เป็นการสอนว่าทำอะไรจึงได้คู่ครองมาอย่างถูกต้อง ซึ่งจากลักษณะของอนุภาคที่มีการกระทำที่ได้รับรางวัลเป็นการช่วยชีวิต ช่วยปกป้องบ้านเมือง และการมีคุณสมบัติที่ดี เช่น ฉลาด ขยัน มีฤทธิ์ ร่ำรวย และตอบปัญหาธรรมได้ ก็สะท้อนความคิดที่มองว่า ความดีความชอบเหล่านี้จะทำให้ได้คู่ครองเป็นหญิงสูงศักดิ์

จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวจากลักษณะของอนุภาคในประเด็นต่างๆ ทำให้เห็นบรรทัดฐานของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องเพศ โดยสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเพศในสังคมไทยและสะท้อนการมองว่าความผิดเรื่องชู้สาวเป็นปัญหาครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็เน้นสอนมิให้ทำความผิดประเภทนี้ด้วย เรื่องของชนชั้นก็มีบทบาทต่อครอบครัวด้วย กล่าวคือ เรื่องชู้สาวระหว่างหญิงชายต่างฐานะเป็นเรื่องต้องห้าม และในครอบครัวเองก็มีลำดับชั้น กล่าวคือ มีพ่อหรือสามีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ส่วนภรรยาและลูกต้องยอมรับในอำนาจของสามีหรือพ่อ ความเหลื่อมล้ำทางเพศก็เป็นเรื่อง

ของลำดับชั้นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิง ดังนั้น เรื่องของชนชั้นจึงมีความสัมพันธ์ต่อบรรทัดฐานเรื่องเพศและครอบครัวของสังคมไทยด้วย

ผลการวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของสังคมไทยโดยรวมจากลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษทำให้เห็นว่า บรรทัดฐานของสังคมไทยนั้นเน้นสอนให้สมาชิกในสังคมทำความดีทางพุทธศาสนาคือช่วยชีวิตผู้อื่น และเน้นสอนมิให้ทำความผิดทางพุทธศาสนาเรื่องการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับเรื่องชู้สาว สอนมิให้ทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สังคมไทยยังให้คุณค่ากับฐานะทางสังคม และคู่ครอง และชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมไทยกลัวความตาย การถูกขับออกจากสังคม และภัยธรรมชาติ บรรทัดฐานที่ถูกสอนผ่านการให้รางวัลและการลงโทษนั้นยังมีความสัมพันธ์กับเรื่องของชนชั้น ความเชื่อทางพุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ และเรื่องเพศ อีกทั้งยังพบว่า เรื่องของชนชั้นยังมีบทบาทต่อพุทธศาสนาและเรื่องเพศอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าความตระหนักว่าชนชั้นมีอยู่จริงในสังคมไทยมีบทบาทอย่างยิ่งต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษ เมื่อพิจารณาพร้อมกับผลการศึกษาลักษณะร่วมทางความคิดของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในประเด็นต่างๆ ยังทำให้เห็นความขัดแย้งของคนในสังคมทั้งระหว่างชนชั้นในสังคม และระหว่างเพศ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมอีกด้วย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ยังทำให้เห็นลักษณะสากลของสังคมไทยในการให้รางวัลและการลงโทษที่ ให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนา และการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคม ขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่เน้นสอนเรื่องการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคมผ่านคำสอนทางพุทธศาสนา และเน้นสอนในเรื่องความสัมพันธ์ของคนในสังคมทั้งเรื่องชนชั้น เพศ และครอบครัว มากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏมากในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ซึ่งในสังคมไทยก็ให้ความสำคัญต่อสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นกันแต่พบน้อยกว่าและถือว่าเป็นลักษณะที่วัฒนธรรมไทยมีร่วมกับวัฒนธรรมอื่นๆ

เรื่องของชนชั้น ความเชื่อทางพุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ และเรื่องครอบครัวซึ่งเป็นลักษณะร่วมทางความคิดเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทยโดยรวม ยังสัมพันธ์กับลักษณะทางวัฒนธรรมการให้รางวัลและการลงโทษของท้องถิ่นอีกด้วย กล่าวคือ ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือให้ความสำคัญกับพุทธศาสนา นิทานพื้นบ้านภาคอีสานและนิทานพื้นบ้านภาคใต้ให้ความสำคัญต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและเรื่องครอบครัว และในนิทานพื้นบ้านภาคกลางเรื่องชนชั้นถูกเน้นย้ำมากกว่าภาคอื่นๆ

การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ทั้งในแง่ลักษณะของอนุภาคซึ่งศึกษาในประเด็น ผู้ให้รางวัลและผู้รับรางวัล ผู้ลงโทษและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการลงโทษ รางวัลและโทษ และเงื่อนไขของการลงโทษ จึงสามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมการให้รางวัลและการลงโทษของไทยอันเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานของสังคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวมได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ทำให้เห็นลักษณะของอนุภาคดังกล่าวในประเด็น ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ และสะท้อนให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสังคมไทยโดยรวม ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของอนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษใน **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** ของ สติธ ทอมป์สัน ก็ทำให้เห็นลักษณะทั้งที่เป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทย และลักษณะสากลที่นิทานพื้นบ้านไทยมีร่วมกับนิทานพื้นบ้านจากวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีการรวบรวมไว้ใน **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** การศึกษาครั้งนี้จึงนำไปสู่ความเข้าใจลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ทำให้เข้าใจความหมายเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้คุณให้โทษในสังคมไทย ทำให้เห็นคุณค่าของการศึกษานิทานพื้นบ้านไทยในเชิงอนุภาคในมิติทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังชี้ให้เห็นคุณค่าของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยในฐานะแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

การวิจัยครั้งนี้พบข้อสรุปตามสมมติฐานดังนี้

1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมีลักษณะร่วมทางความคิดในเรื่องผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ ผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ รางวัลและโทษ ตลอดจนเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษ พบว่าในนิทานพื้นบ้านไทยมีผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษที่ปรากฏมากร่วมกัน 4 ประเภท คือ ชนชั้นสูง สิ่งเหนือธรรมชาติ สมาชิกในครอบครัว และกรรมดีหรือกรรมชั่ว ชนชั้นสูงที่เป็นผู้ให้รางวัลและผู้ถูกลงโทษคือตัวละครเจ้าเมือง พระราชาหรือกษัตริย์ สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ให้รางวัลคือ เทวดา และอมมนุษย์คือยักษ์และพญานาค ส่วนสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ลงโทษคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ แม่โพสพ แถน และพญานาค สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ลงโทษ คือ พ่อ และสามี แต่ปรากฏเป็นผู้ให้รางวัลจำนวนน้อย ส่วนอำนาจของกรรมนั้น พบว่าปรากฏเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้ได้รับรางวัลและถูกลงโทษ จึง

มีฐานะเป็นผู้ให้รางวัลในนิทานพื้นบ้านไทยเช่นเดียวกัน ผู้ให้รางวัลและผู้ลงโทษดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมไทยยอมรับว่าชนชั้นสูง พ่อหรือสามี ซึ่งเป็นผู้ชาย สิ่งเหนือธรรมชาติ และกรรมดีกรรมชั่ว มีอำนาจในการให้คุณให้โทษ

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษ พบว่าในนิทานพื้นบ้านไทยมีผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษที่พบเป็นจำนวนมากคือ ชนชั้นล่าง และสมาชิกในครอบครัว ชนชั้นล่างเป็นผู้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุด ในรายละเอียดของอนุภาคพบว่า ชนชั้นล่างที่ได้รับรางวัลมักเป็นตัวละครที่มีฐานะยากจน เช่น ทูตตะหรือกำพร้า ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ชาย ส่วนชนชั้นล่างที่ถูกลงโทษส่วนมากเป็นคนที่หายไปหรือเป็นคนหม่มมาก เช่น ชาวบ้าน ชาวเมือง เป็นต้น สมาชิกในครอบครัวมักปรากฏเป็นผู้ถูกลงโทษในนิทาน แต่มีเพียงจำนวนน้อยที่ปรากฏเป็นผู้รับรางวัล ตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ถูกลงโทษส่วนมากจะเป็นภรรยาและลูกสาว หรือตัวละครฝ่ายหญิงในนิทานพื้นบ้านไทย ลักษณะของอนุภาคในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับรางวัลและผู้ถูกลงโทษสะท้อนให้เห็นว่าอนุภาคดังกล่าวเน้นสอนให้ชนชั้นล่างซึ่งเป็นส่วนมากของสังคมทำดี และเน้นสอนมิให้ผู้หญิงที่เป็นสมาชิกในครอบครัวคือลูกสาวและภรรยาทำความผิด อีกทั้งทำให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นและเพศอีกด้วย

ในประเด็นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับรางวัลและการกระทำที่ถูกลงโทษ พบว่าการกระทำที่ได้รับรางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือ การทำความดีทางพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการช่วยชีวิตและการทำทาน โดยการช่วยชีวิตนั้นเป็นการช่วยชีวิตชนชั้นสูง และช่วยชีวิตมนุษย์และสัตว์ การกระทำที่ถูกลงโทษที่ปรากฏมากที่สุดคือ การทำความผิดทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินผู้อื่น การทำความผิดเรื่องชู้สาว และการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นส่วนมากเป็นการฆ่าผู้อื่น การทำความผิดเรื่องชู้สาวที่สำคัญคือ การที่หญิงชายที่มีฐานะไม่เหมาะสมกันมีสัมพันธ์กัน การที่ภรรยาคบชู้ และการที่ชายเข้าหาหญิง ส่วนการทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พบว่าในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จะกล่าวถึงการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่สำคัญ ส่วนในนิทานพื้นบ้านภาคอีสานเป็นการกินสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษ การกระทำที่ได้รับรางวัลที่พบมากที่สุดทำให้เห็นว่าสังคมไทยเน้นสอนให้ทำความดีและมีให้ทำความผิดตามคำสอนทางพุทธศาสนา เน้นสอนมิให้ทำความผิดเรื่องชู้สาว และมีให้ลบหลู่สิ่งเหนือธรรมชาติ

ในประเด็นเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษ พบว่ารางวัลที่ปรากฏมากที่สุดคือ รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยและการได้คู่ครองเป็นรางวัล รางวัลเกี่ยวกับความร่ำรวยในนิทานพื้นบ้านไทย

ส่วนมากเป็นการได้ครองเมือง รองลงมาเป็นการได้ทรัพย์สินและตำแหน่ง ส่วนการได้คูครองเป็นรางวัลนั้น พบว่าเป็นการได้แต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์มากที่สุด ในอนุภาคการลงโทษ การลงโทษที่พบมากที่สุดคือการลงโทษให้ถึงแก่ความตาย การลงโทษโดยการเนรเทศ และการลงโทษด้วยอำนาจพิเศษ การลงโทษให้ถึงแก่ความตายมักจะเล่าว่าเป็นการถูกประหาร การเนรเทศมักจะเล่าว่าเป็นการลอยแพ ไล่ออกจากบ้าน หรือขับออกจากเมือง ส่วนการลงโทษด้วยอำนาจพิเศษมักจะเล่าว่าเป็นการเกิดภัยพิบัติต่างๆ คือ น้ำท่วม เมืองล่ม ธรณีสูบ และการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ รางวัลและการลงโทษที่พบสะท้อนให้เห็นว่า ฐานะทางสังคม และคูครองที่ดีเป็นสิ่งพึงปรารถนาในสังคมไทย ส่วนความตาย การถูกขับออกจากสังคม และภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่คนในสังคมกลัว

ในประเด็นเงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการถูกลงโทษ พบว่ามีเงื่อนไขของการได้รับรางวัลที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก เมื่อชนชั้นล่างช่วยปกป้องบ้านเมือง ชนชั้นสูงจะให้ครองเมืองหรือให้คูครองเป็นรางวัล ประการต่อมา เมื่อชนชั้นล่างช่วยชีวิตสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นยักษ์และพญานาค ยักษ์และพญานาคจะให้สมบัติหรือของวิเศษเป็นรางวัล และประการสุดท้าย เมื่อชนชั้นสูงหรือชนชั้นล่างทำทาน ผลของกรรมดีจะทำให้ได้รับรางวัลทางพุทธศาสนา คือการได้ขึ้นสวรรค์หรือการได้เกิดในภพภูมิที่สูงขึ้น ส่วนเงื่อนไขของการลงโทษที่สำคัญมี 2 ประการ ประการแรก เมื่อลูกสาวหรือภรรยาทำความผิดเรื่องชู้สาว จะถูกพ่อหรือสามีลงโทษโดยการเนรเทศ ประการที่ 2 เมื่อคนทั่วไปลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษโดยการทำให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ เงื่อนไขของการได้รับรางวัลและการลงโทษที่ปรากฏก็สะท้อนให้เห็นการสอนว่า “ทำดีได้ดี” และ “ทำชั่วได้ชั่ว” ให้แก่ผู้ฟังนิทานเหล่านี้นั่นเอง อีกทั้งยังทำให้เห็นการให้คุณค่าต่อการกระทำต่างๆ จากความสัมพันธ์ของการกระทำและรางวัลหรือโทษที่ได้รับ

ผลการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยทั้ง 5 ประเด็นที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นว่าอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยส่วนมากเกี่ยวข้องกับชนชั้นสูง ชนชั้นล่าง พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศ และครอบครัว

นอกจากการศึกษาลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยจะทำให้เห็นลักษณะร่วมของอนุภาคในนิทานพื้นบ้านภาคต่างๆ แล้ว ยังทำให้เห็นลักษณะของท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านของแต่ละภาคที่แตกต่างกันอีกด้วย กล่าวคือ นิทานพื้นบ้านภาคเหนือให้ความสำคัญกับการทำทาน นิทานพื้นบ้านภาคอีสานให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารการ

กิน นิทานพื้นบ้านภาคกลางให้ความสำคัญกับเรื่องการปกป้องบ้านเมือง และนิทานพื้นบ้านภาคใต้ให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู ดังที่ผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

เมื่อผู้วิจัยนำลักษณะร่วมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยมาเปรียบเทียบกับลักษณะของอนุภาคที่ปรากฏมากในอนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ยังพบว่า การให้ความสำคัญกับชนชั้นสูง พุทธศาสนา เรื่องเพศ ครอบครัว และเรื่องผู้สาวเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย เรื่องต่างๆ เหล่านี้เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ และบรรทัดฐานของสังคมไทยก็เน้นสอนในเรื่องความสัมพันธ์ของคนในสังคมมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ส่วนการให้ความสำคัญกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นลักษณะที่นิทานพื้นบ้านไทยมีร่วมกับนิทานจากเขตวัฒนธรรมอื่นๆ ตามที่สตีธ ทอมป์สัน ได้รวบรวมไว้ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยมีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่นเดียวกับสังคมเจ้าของนิทานอื่นๆ ที่รวบรวมไว้ในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษสามารถสื่อให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม

การวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมจากลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษ ทำให้เห็นความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าวทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสังคมไทยโดยรวม ในระดับท้องถิ่น พบว่า อนุภาคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมแต่ละภาค ซึ่งผู้วิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาคต่างก็เน้นสอนเรื่องการทำความดีและการทำความชั่วตามคำสอนทางพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยแต่ละภาค ก็สามารถทำให้เข้าใจความคิดเกี่ยวกับการให้โทษที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันได้ดังนี้

ในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ พบว่าการทำทานเป็นลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ อนุภาคเกี่ยวกับการทำทานมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาในสังคมภาคเหนือ กล่าวคือ เป็นเครื่องมือสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยสอนเรื่องการทำทานซึ่งเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานเพื่อนำไปสู่นิพพานและสอนเรื่องกรรม สะท้อนความสัมพันธ์ของพุทธศาสนากับความคิดเรื่องชนชั้น ซึ่งพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับชนชั้นสูง

ในสังคมภาคเหนือมากกว่าชนชั้นล่าง และมีบทบาทในการชำระพุทธศาสนาในภาคเหนือ โดยเป็นการค้าจนพระสงฆ์ซึ่งเป็นการช่วยสืบพระพุทธศาสนา อนุภาคเกี่ยวกับการทำทานยังมีความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมภาคเหนืออีกด้วย กล่าวคือ การทำทานเป็นเครื่องให้ความหวังแก่ผู้คนและอธิบายความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยอธิบายว่าการทำทานทำให้มีฐานะที่ดีขึ้น และความยากจนเกิดจากการไม่ทำทาน มีบทบาทในการปลูกฝังบรรทัดฐานเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในสังคม โดยสอนให้รู้จักแบ่งปันแก่สมาชิกอื่นในสังคมและสอนว่าการทำทานเป็นการทำให้ได้รับความร่ำรวยโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และสะท้อนวัฒนธรรมบางประการของท้องถิ่นเหนือ ทั้งในเรื่องของประเพณีการทำทานต่างๆ ของท้องถิ่น ค่านิยมในเรื่องการมีรูปงาม และวิถีคิดในการอธิบายธรรมชาติ

ในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน พบว่าเรื่องเกี่ยวกับอาหารการกินเป็นลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน กล่าวคือ ทำให้เห็นความสำคัญของเรื่องอาหารการกินในสังคมภาคอีสาน โดยสะท้อนให้เห็นว่าอาหารเป็นสิ่งพึงปรารถนาควรที่จะเก็บรักษาไว้ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของเรื่องอาหารการกินกับสิ่งเหนือธรรมชาติและภัยพิบัติต่างๆ โดยการอธิบายว่าการทำผิดเรื่องอาหารทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติไม่พอใจและลงโทษโดยทำให้เกิดภัยพิบัติ ขณะเดียวกันก็อธิบายว่าความขาดแคลนอาหารนั้นเกิดจากการทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ อนุภาคดังกล่าวยังทำให้เห็นความขัดแย้งเรื่องอาหารการกินระหว่างสมาชิกในครอบครัวระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม กล่าวคือ ความขาดแคลนอาหารทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก การที่คนทำผิดเรื่องอาหารก็ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และวิธีการแก้ปัญหาเรื่องอาหารของพุทธศาสนาเป็นการสอนให้แบ่งปัน แต่สิ่งเหนือธรรมชาติถูกใช้สอนมิให้แบ่งปันหรือกินมาก

ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง พบว่าเรื่องของ การปกป้องบ้านเมืองเป็นลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคดังกล่าว ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความสุขของบ้านเมืองกับระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือความสุขของบ้านเมืองเป็นสิ่งพึงปรารถนา และถูกใช้อธิบายลำดับขั้นทางสังคม ทั้งสาเหตุของการมีความคิดเรื่องชนชั้นและการช่วยสร้างความชอบธรรมแก่ชนชั้นปกครอง

ในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พบว่าเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูเป็นลักษณะเฉพาะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้ จากการวิเคราะห์

ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการลงโทษเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญู พบว่าเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกตัญญูมีความสัมพันธ์กับภัยธรรมชาติ กล่าวคือ สะท้อนให้เห็นการสอนให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพ่อแม่โดยอ้างอิงภัยธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็อธิบายเหตุของภัยธรรมชาติว่าเกิดจากการละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในระดับสังคมไทยโดยรวมพบว่า บรรทัดฐานของสังคมไทยเน้นสอนให้ทำความดีและมีให้ทำความผิดตามคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งเน้นในเรื่องการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคม และเน้นสอนมิให้ทำความผิดเรื่องชู้สาว ทั้งยังสอนมิให้ทำผิดต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สังคมไทยยังให้คุณค่ากับฐานะทางสังคมและคู่ครองที่ดี อีกทั้งยังทำให้เห็นว่าคนในสังคมกลัวความตาย กลัวการถูกขับออกจากสังคม และกลัวภัยธรรมชาติ การให้รางวัลและการลงโทษของไทยสัมพันธ์กับเรื่องชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศ และเรื่องครอบครัว กล่าวคือ เรื่องของชนชั้นสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น โดยการยอมรับอำนาจของชนชั้นสูง และการสอนให้คิดว่าฐานะทางสังคมเป็นสิ่งพึงปรารถนา เรื่องของพุทธศาสนาทำให้เห็นทำให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาต่อระบบการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทย เพราะความเชื่อเรื่องกรรมและชาติภพถูกนำมาใช้สอนให้ทำความดีและงดเว้นการทำชั่ว และหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่ถูกใช้สอนว่าสิ่งใดพึงกระทำหรือไม่พึงกระทำ เรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้เห็นอิทธิพลของสิ่งเหนือธรรมชาติต่อมนุษย์ กล่าวคือ สิ่งเหนือธรรมชาติมีอิทธิพลต่อคนหมู่มาก และถูกใช้อธิบายสาเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และเรื่องเพศก็สะท้อนให้เห็นว่าบรรทัดฐานของสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำทางเพศ และทำให้เห็นว่าความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศก็มีความสัมพันธ์กับปัญหาครอบครัวโดยทำให้เห็นความขัดแย้งในครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องชู้สาว ผู้วิจัยยังพบว่า เรื่องของชนชั้นยังมีบทบาทต่อการให้รางวัลและการลงโทษที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และครอบครัวด้วย ดังนั้นชนชั้นจึงมีอิทธิพลต่อระบบการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทยมากที่สุด อนึ่ง ชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศ และครอบครัว ต่างก็มีบทบาทต่อวัฒนธรรมการให้รางวัลและการลงโทษที่เป็นลักษณะเด่นของท้องถิ่นแต่ละภาค

กล่าวโดยสรุป ความคิดเรื่องชนชั้น ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ และเรื่องเพศ และของความสัมพันธ์ในครอบครัว ต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษของไทยซึ่งเป็นการสอนบรรทัดฐานของสังคม และแม้ว่าในแต่ละภาคต่างก็มีเรื่องสำคัญที่เน้นสอนเฉพาะท้องถิ่นก็ตาม แต่เรื่องดังกล่าวก็ยังมีความสัมพันธ์กับนิทานของแต่ละภาคเน้นย้ำ กล่าวคือ นิทานพื้นบ้านภาคเหนือให้ความสำคัญกับพุทธศาสนา

นิทานพื้นบ้านภาคอีสานและนิทานพื้นบ้านภาคใต้ให้ความสำคัญต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและเรื่อง
 ครอบครัวยุ โดยที่ในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง เรื่องชนชั้นถูกเน้นย้ำมากกว่าในภาคอื่นๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถรวบรวมนิทานทุกเรื่องในสังคมไทยมา
 ศึกษาได้ จึงใช้นิทานพื้นบ้านที่รวบรวมไว้ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาค
 กลาง และภาคใต้ เป็นข้อมูลในการศึกษา ดังนั้นข้อมูลที่น่ามาศึกษาวิจัยจึงมีใช้นิทานพื้นบ้าน
 ทั้งหมดที่มีในท้องถิ่นต่างๆ ขึ้นอยู่กับว่าผู้จัดทำสารานุกรมนี้จะนำข้อมูลใดมาเรียบเรียงไว้บ้าง
 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า นิทานพื้นบ้านจากสารานุกรมวัฒนธรรมส่วนใหญ่ ก็เป็นนิทานเรื่องหลัก
 ที่รับรู้กันอยู่ในแต่ละท้องถิ่น จึงเห็นว่าสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาความคิดเรื่องการให้
 รางวัลและการลงโทษที่สะท้อนผ่านนิทานพื้นบ้านของภาคต่าง ๆ ได้ อีกทั้งข้อมูลนิทานพื้นบ้านที่
 ใช้นี้มีจำนวนมากถึง 897 เรื่อง จำแนกอนุภาคได้ทั้งสิ้นถึง 1,961 อนุภาค ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นิทาน
 พื้นบ้านทั้งหมดที่ได้รวบรวมมาศึกษาในงานวิจัยนี้ น่าจะสามารถสะท้อนความคิดในเรื่องของการ
 ให้รางวัลและการลงโทษอันสัมพันธ์กับบรรทัดฐานของสังคมของเจ้าของนิทานได้

จากการศึกษาวิเคราะห์ความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการ
 ลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ผู้วิจัยเห็นว่า นิทานพื้นบ้านไทยของทุกภาคสะท้อนให้เห็น “บรรทัด
 ฐานของสังคมไทย” และต่างก็เน้นในเรื่องของการ “ทำดีได้ดี” และ “ทำชั่วได้ชั่ว” ในลักษณะต่าง ๆ
 นอกจากนี้ ยังทำให้วิเคราะห์ต่อไปได้ว่า การที่ภาคเหนือให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาก็สะท้อนให้
 เห็นว่าพุทธศาสนามีบทบาทมากต่อสังคมวัฒนธรรมภาคเหนือ ดังที่เราจะพบว่า ในอดีต ภาคเหนือ
 เป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนาในดินแดนไทย นอกจากนี้อาจเป็นเพราะนิทานของ
 ภาคเหนือส่วนมากเป็นนิทานศาสนาหรือเป็นวรรณกรรมจากฝ่ายวัดที่มีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดสู่
 ชาวบ้าน จึงทำให้เรื่องราวทางศาสนาโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำทานเน้นย้ำอย่างมาก

ส่วนการที่ภาคอีสานให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารการกินก็สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต
 ความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนในเรื่องอาหารเพราะตั้งอยู่ในภูมิภาคที่แห้งแล้ง การที่ภาคกลางให้
 ให้ความสำคัญกับเรื่องของบ้านเมืองก็น่าจะสัมพันธ์กับการที่ภาคกลางเป็นศูนย์กลางที่สำคัญในแง่
 การเมืองการปกครอง และการที่ภาคใต้เน้นเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ต่าง ๆ และความกตัญญูก็
 น่าจะสัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นทะเลและเกาะต่าง ๆ และวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการ
 ค้าขายทางทะเลกับชนชาติอื่นๆ จึงปรากฏว่าอนุภาคเกี่ยวกับความกตัญญูมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับลูกที่
 แต่งงานไปกับคนเมืองอื่นแล้วไม่ยอมรับพ่อแม่

นอกจากนี้ การที่ได้นำลักษณะของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยไปเปรียบเทียบกับ **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** และพบว่า ในสังคมวัฒนธรรมไทย นิทานพื้นบ้านของไทยมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่เน้นย้ำในเรื่องของการถือชนชั้น การนับถือพุทธศาสนา เรื่องเพศ และเรื่องของผู้สาว ก็สะท้อนให้เห็นว่า ความคิดในเรื่องเหล่านี้เป็นความขัดแย้งสำคัญในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับที่ศิริพร จิตะฐาน ณ ถลาง ได้เคยศึกษาไว้ว่านิทานมหัศจรรย์หรือนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของไทย เช่นเรื่องสังข์ทอง มีความสัมพันธ์กับเรื่องของความขัดแย้งในครอบครัวไทย¹ และที่ปรมินท์ จารูร ได้ศึกษาด้านานปรัมปราในสังคมวัฒนธรรมไทย และพบว่า ความขัดแย้งในสังคมวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนผ่านตำนานปรัมปราเป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนทั้งระหว่างคนในกลุ่มเดียวกันเองและคนต่างกลุ่มที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเราประการหนึ่ง และความขัดแย้งในการเลือกรับนับถือศาสนาระหว่างการนับถือความเชื่อดั้งเดิมกับการนับถือพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง² ดังนั้น การที่ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาของนิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับเรื่องบรรทัดฐานของสังคมไทยเป็นเรื่องของ ชนชั้น พุทธศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ เรื่องเพศ และเรื่องของความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ก็อาจสรุปลงไปได้อีกขั้นหนึ่งว่า สิ่งที่เน้นย้ำในนิทานพื้นบ้านไทยผ่านอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษก็คือเรื่องของความสัมพันธ์ของ “คน” ซึ่งสะท้อนผ่านอนุภาคดังกล่าวในเรื่องของชนชั้นและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และเรื่องของการนับถือ “ศาสนา” ซึ่งสะท้อนผ่านอนุภาคดังกล่าวในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

ในเรื่องของ “ศาสนา” นี้ ยังอภิปรายต่อไปได้ว่า การนับถือพุทธศาสนาและการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติต่างก็มีอิทธิพลสำคัญต่อความคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษของสังคมไทยโดยรวม กล่าวคือ ทำให้เห็นมุมมองของคนในสังคมต่อความเชื่อที่รับเข้ามาใหม่คือพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือธรรมชาติ โดยมีจะมองพุทธศาสนาในแง่ดีเพราะสัมพันธ์กับการให้รางวัล ซึ่งอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่เป็นนิทานศาสนาหรือที่พระสงฆ์เป็นผู้เล่าดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ขณะที่มองสิ่งเหนือธรรมชาติในแง่ร้ายเพราะสัมพันธ์กับการลงโทษ ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิจัยเห็นว่า การที่พุทธศาสนาถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ให้ “คุณ” นี้ น่าจะสัมพันธ์กับเรื่องของชนชั้น เพราะพุทธศาสนาช่วยอธิบายที่มาของความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ส่วนในเรื่องของ “คน” นั้น ก็พบว่า นิทานพื้นบ้านไทยสะท้อนความคิดว่าชนชั้นสูงมีฐานะเป็นผู้ให้คุณมากกว่าผู้ลงโทษ

¹ ศิริพร จิตะฐาน ณ ถลาง, ในท้องถิ่นนิทานและการละเล่น (กรุงเทพฯ: มติชน, 2537), หน้า 165 – 168.

² ปรมินท์ จารูร, ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 388 – 395.

เช่นเดียวกัน จึงอาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า บรรทัดฐานของสังคมไทยในเรื่องต่าง ๆ นั้นมักเป็นไปตามแนวคิดของพุทธศาสนาและตามที่ชนชั้นสูงเป็นผู้กำหนดขึ้น

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในแง่หนึ่ง นิทานพื้นบ้านไทยมีบทบาทและฐานะเป็นเครื่องมือสอนบรรทัดฐานของสังคมซึ่งทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยเน้นการสอนให้สมาชิกในสังคมทำดีต่อกันและไม่ประพฤติผิดต่อกัน ทั้งยังช่วยตอบสนองความต้องการทางจิตใจของคนในสังคมโดยนิทานพื้นบ้านมีบทบาทในการให้คำอธิบายสาเหตุของความทุกข์ว่าเกิดขึ้นเพราะทำความชั่ว และให้ความหวังด้วยการอธิบายว่าหากทำดีจะทำให้ได้รับความสุขตอบแทน

การศึกษานุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทยนี้สามารถนำไปสู่การเข้าใจลักษณะและความหมายเชิงวัฒนธรรมของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย อีกทั้งยังทำให้เห็นคุณค่าของการศึกษานุภาคในนิทานพื้นบ้านในมิติทางวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับสังคมไทยโดยรวมได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในการศึกษาอนุภาคนั้น นอกจากจะนำมาเปรียบเทียบกับ **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** เพื่อวิเคราะห์ลักษณะที่เป็นสากลแล้ว การศึกษาโดยการเปรียบเทียบอนุภาคใดอนุภาคหนึ่งในนิทานของแต่ละท้องถิ่นยังสามารถทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ด้วย และสามารถขยายไปสู่การเข้าใจสังคมวัฒนธรรมโดยรวมเมื่อนำลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านั้นมาเปรียบเทียบกัน ทั้งยังสามารถขยายไปสู่การเข้าใจลักษณะที่เป็นสากลมากขึ้นได้ หากนำผลการวิเคราะห์เหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับ **ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน** การศึกษาตามแนวทางนี้ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะใช้การศึกษานุภาคซึ่งเป็นเพียงหน่วยเล็ก ๆ ในนิทานในการทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาลักษณะที่เน้นย้ำหรือปรากฏมากของอนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย ซึ่งทำให้เห็นว่าอนุภาคซึ่งเป็นหน่วยย่อยๆ ในนิทานเป็นข้อมูลคติชนวิทยาที่สามารถนำมาอธิบายสังคมวัฒนธรรมได้ ในนิทานพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ ยังมีอนุภาคอื่นๆอีกหลายอนุภาคที่น่าสนใจ และอาจนำมาศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่สะท้อนจากอนุภาคเหล่านั้น หรือนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับนิทานพื้นบ้านทั้ง 4 ภาคของไทยเพื่อให้เห็นลักษณะบางประการที่สอดคล้องกันได้อีกต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

จารุวรรณ เชาว์นวม. นิทานพื้นเมืองลาว: ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม และมานุษยวิทยา. ใน สังคมศาสตร์, 283. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์, 2509.

ปรมินทร์ จารุวรรณ. ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ประคอง นิมมานเหมินท์. นิทานพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ประมาม เทพสงเคราะห์. ภูมิศาสตร์ภาคใต้. เล่ม 1. สงขลา: งานส่งเสริมการผลิตตำรา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541.

ปริยรัตน์ เชาวลิตประพันธ์. อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตโต]. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: สี่อตะวัน, 2545.

พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตโต]. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์, 2546.

พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตโต]. กรณีธรรมกาย. กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2542.

ยุพดี จรรย์ยานนท์. การศึกษานิทานชาวบ้าน ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์.

วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.

ยุพิน ธีลลาด. ทาน. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 6 (2542): 2741-2742.

- รัฐนิยม ศรีสมาน. การวิเคราะห์อนุภาคการเปลี่ยนรูปลักษณะตัวละครในนิทานประโลมโลกของ
ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2532.
- วรูปฐมา คำหู่. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนางอุทธรธา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.
- วรรณมา บางเสน. การศึกษาโครงเรื่องและอนุภาคในวรรณกรรมกลอนอ่านประเภทนิทาน
จากฉบับตัวเขียนที่มีในหอสมุดแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.
- วัชรารักษ์ ดิษฐ์ปาน. อนุภาคน้ำเต้าในตำนานน้ำท่วมโลกและตำนานกำเนิดมนุษย์.
วารสารภาษาไทยและวรรณคดีไทย ปีที่ 18 (ธันวาคม 2544).
- วัชรารักษ์ พัฒนศิริ. วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัด
สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะ
อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.
- ศิริพร จูตะฐาน ณ ถลาง. ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น. กรุงเทพฯ: มติชน, 2537.
- ศิริพร ณ ถลาง. ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน – นิทานพื้นบ้าน.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สร้อยศรี อ่องสกุล. ล้านนา (ประวัติศาสตร์). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11 (2542):
5925.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 1 – 15. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 1 – 18. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 1 – 15. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 1 – 15. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
คณะเทอดทูนธรรม, 2522.

สุชาวดี หนูนงกิติ. การศึกษาวิเคราะห์นันทนาการพื้นบ้านลาวพวนจากจังหวัดสุพรรณบุรีตามทฤษฎี
ของทอมป์สันและพรอพพ์. ใน **คติชนกับคนไทย – ไท รวมบทความทาง
ด้านคติชนวิทยาในบริบททางสังคม**, กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อकिन รพีพัฒน์. **วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ**. กรุงเทพฯ:
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2551.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. **ภูมิศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพฯ: พรศักดิ์แอนด์แอสโซซิเอต, 2525.

อารี รุ่งเรือง. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์นันทนาการอ่าน**. ปริญญาณิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.

เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร. **การศึกษาวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก**.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ภาษาอังกฤษ

Baumeister, R. F. **The cultural animal: human nature, meaning, and social life**.
New York: Oxford University Press, 2005.

Strauss, C, and Quinn N. **A cognitive theory of cultural meaning**. Cambridge:
Cambridge University Press, 1999.

Theodorson, G.A, and Theodorson, A.G. **A modern dictionary of sociology: The
concepts and terminology of sociology and related disciplines**. New York:
Thomas Y. Crowell, 1969.

Leach, M. ed. **Standard dictionary of folklore, mythology, and Legend Vol.2
(J-Z)**. New York: Funk & Wagnalls, 1949.

Thompson, S. **The folktale**. London: University of California Press, 1977.

- Thompson, S. Motif – index of folk – literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, mediaeval Romances, exempla, fabliaux, jest-books and local legends. vol. 1. Bloomington: Indiana University Press, 1955.
- Thompson, S. Motif – index of folk – literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, mediaeval Romances, exempla, fabliaux, jest-books and local legends. vol. 5. Bloomington: Indiana University Press, 1955.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

อนุภาคหมวด Q การให้รางวัลและการลงโทษในคตินอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

Q0. Rewards and punishment. การให้รางวัลและการลงโทษ

Q1. Hospitality rewarded – opposite punished. เป็นเจ้าบ้านที่ดี ได้รับรางวัล - ไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ถูกลงโทษ

Q1.1 Gods (saints) in disguise reward hospitality and punish inhospitality. Usually the hospitable person is poor, the inhospitable rich. พระเจ้า (นักบุญ) ในร่างแปลง ให้รางวัลกับผู้ที่ เป็นเจ้าบ้านที่ดีและลงโทษผู้ไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ผู้ที่เป็นเจ้าบ้านที่ดีมักยากจน ผู้ไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดีมักร่ำรวย

Q2. Kind and unkind. Churlish person disregards request of old person (animal) and is punished. Courteous person (often youngest brother or sister) complies and rewarded. การมีเมตตาและไม่มีเมตตา คนใจร้ายไม่ทำตามคำขอของคนแก่ (สัตว์) จะถูกลงโทษ คนที่มีเมตตา (มักเป็นลูกสาวหรือลูกชายคนสุดท้อง) ที่ทำตามคำขอจะได้รับรางวัล

Q3. Moderate request rewarded; immoderate punished. ขอพอประมาณ ได้รับรางวัล หากขอมากเกินไปถูกลงโทษ

Q3.1. Woodsman and the gold axe. A woodsman lets his axe fall into the water. Hermes comes to his rescue. Takes out a gold axe but the woods man says that it is not his. The same with a silver axe. His companion tries this plan and loses his axe. ชายตัดฟันกับขวานทอง ชายตัดฟันทำขวานตกน้ำ เทพเฮอริสมาช่วยและงมขวานทองขึ้นมาให้ แต่ชายตัดฟันบอกว่าขวานของเขาไม่ใช่ขวานทอง เมื่อเทพเฮอริสนำขวานเงินมาให้ชายตัดฟันก็ตอบเช่นเดิม เพื่อนของชายตัดฟันแกล้งทำขวานตกน้ำบ้างแต่ไม่ได้ขวานคืน

Q3.2. Lion divides slain bullock. The thief who demands half of the bullock driven off; the traveler who modestly withdraws invited to take half. สิงโตแบ่งวัว ขโมยที่ขอแบ่งเนื้อครึ่งหนึ่งถูกไล่ตะเพิดไป ส่วนนักเดินทางที่ยอมจากไปโดยไม่ขอส่วนแบ่งได้รับเนื้อวัวครึ่งหนึ่ง

Q4. Humble rewarded, haughty punished. ผู้ที่อ่อนน้อม ได้รับรางวัล ผู้ที่หยิ่งโสถูกลงโทษ

Q5. Laziness punished; industry rewarded. คนขี้เกียจถูกลงโทษ คนขยัน ได้รับรางวัล

Q5.1. Lazy jackal punished; industrious pig rewarded. สุนัขขี้จอกที่ขี้เกียจถูกลงโทษ หมูที่ขยัน ได้รับรางวัล

Q5.2. Lazy owl punished; industrious hummingbird rewarded. นกฮูกที่ขี้เกียจถูกลงโทษ นกฮัมมิงเบิร์ดที่ขยัน ได้รับรางวัล

Q6. Good thoughts rewarded, bad punished. ผู้ที่คิดดีได้รับรางวัล ผู้ที่คิดชั่วถูกลงโทษ

Q6.1. Foolishness brings a man to death, quiet calm to fortune. ความโง่งนำไปสู่ความตาย ความสุขุมนำโชคกลับมาให้

Q7. Deity descends and makes king and wronged subject change place. เทพลงมาตั้งเมืองมนุษย์และสลับตำแหน่งพระราชากับข้าราชการผิดตัว

Q10. – 099. Deeds rewarded. การกระทำที่ได้รับรางวัล

Q10. Deeds rewarded. การกระทำที่ได้รับรางวัล

Q20. Piety rewarded. มีศรัทธาในศาสนาจึงได้รับรางวัล

Q20.1. Reward for service of god, hero, or ascetic for a period. ให้รางวัลเพราะรับใช้ เทพเจ้า วีรบุรุษ หรือนักบวช เป็นระยะเวลาหนึ่ง

Q20.2. Fulfillment of precepts rewarded. รักษาศีล ได้รางวัล

Q21. Reward for religious sacrifice. รางวัลสำหรับการเสียสละทางศาสนา

Q21.1. Old woman gives her only cow believing she would receive a hundred in return from God. A bishop hearing of her faith sends her a hundred cows. หญิงชราให้วัวตัวเดียวของเธอ เพราะเชื่อว่าพระเจ้าจะให้คืนร้อยตัว บิชอปได้ยินความศรัทธาของเธอ จึงส่งวัวร้อยตัวมาให้

- Q22. Reward for faith. รางวัลสำหรับความศรัทธาในศาสนา
- Q23. Reward for securing converts. รางวัลสำหรับการช่วยผู้ที่เปลี่ยนศาสนาให้มีความเชื่อที่มั่นคง
- Q25. Reward for carrying Christ across a stream. Christ in the form of child. ให้รางวัลเพราะแบกพระคริสต์ข้ามลำธาร
พระคริสต์อยู่ในร่างของเด็ก
- Q25.1. Boy risks life to carry leper across stream. Leper is Christ. เด็กชายเสี่ยงชีวิตแบกคนเป็น โรคเรื้อนข้ามลำธาร คนเป็นโรคเรื้อนคือพระคริสต์
- Q26. Keeping fast rewarded. ได้รับรางวัลจากการอดอาหาร
- Q27. Reward for faith; boy doomed to die saved (miraculously). รางวัลสำหรับความศรัทธา เด็กชายที่ถึงถึงฆาตรอดชีวิต (อย่างปาฏิหาริย์)
- Q28. Reward for religious pilgrimage. รางวัลสำหรับการจาริกแสวงบุญ
- Q32. Reward for offering food to crucifix (Madonna). รางวัลสำหรับการให้อาหารแก่ผู้ถูกตรึงกางเขน (พระแม่มาเรีย)
- Q33. Reward for saying of prayers. รางวัลสำหรับการสวดอ้อนวอน
- Q34. Reward for austerities of hermit. The further he must carry water, the greater his heavenly reward. รางวัลสำหรับความสมณะของผู้ทรงศีล ยิ่งเขาต้องหามน้ำไปไกลเท่าไร เขาก็จะได้รางวัลแห่งสรวงสวรรค์มากเท่านั้น
- Q35. Reward for writing hymns. รางวัลสำหรับการประพันธ์บทโคลง
- Q36. Reward for repentance. รางวัลสำหรับการสำนึกผิด
- Q36.1. Reward for confession of sins. รางวัลสำหรับการสารภาพบาป
- Q37. Reward for carrying out dead man request. รางวัลสำหรับการทำตามคำขอของคนตาย
- Q38. Reward for attendance on holy man. รางวัลสำหรับการรับใช้นักบวช
- Q39. Piety rewarded – miscellaneous. มีศรัทธาในศาสนาจึงได้รับรางวัล - อื่นๆ
- Q39.1. Asceticism rewarded. ประพฤติตนอย่างนักบวชจึงได้รางวัล
- Q40. Kindness rewarded. มีเมตตาได้รับรางวัล**
- Q41. Politeness rewarded. มีความสุภาพจึงได้รับรางวัล
- Q41.1. Ogre appeased by being called uncle (aunt, etc).ยักษ์ไม่ทำร้ายเมื่อถูกเรียกว่าลุง (ป้า ฯลฯ)
- Q41.2. Reward for cleansing loathsome person. Cleansing eyelids, bathing, lousing etc. ให้รางวัลเพราะชำระกายให้คนน่ารังเกียจ ทำความสะอาดเปลือกตา อาบน้ำ กำจัดเหา ฯลฯ
- Q42.1. Spendthrift knight. Divides his last penny. He is later helped by the grateful person. อศวินผู้ใช้จ่ายเงินมือเติบ แบ่งเงินเพนนีสุดท้ายให้ ต่อมาได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่เคยได้รับเงินนั้น
- Q42.1.1. Child divides last loaf with fairy (witch, etc) rewarded. เด็กแบ่งขนมปังก้อนสุดท้ายให้ภูต (แม่มด ฯลฯ) จึงได้รับรางวัล
- Q42.1.1.1. Reward for giving last loaf. ให้รางวัลเพราะเสียสละขนมปังก้อนสุดท้าย
- Q42.1.2. Man who divides his food with beggars is later freed from captivity by him. ชายผู้หนึ่งแบ่งอาหารให้ขอทาน ต่อมาเขาถูกกุมขัง ขอทานผู้นั้นได้ช่วยเขาให้เป็นอิสระ
- Q42.1.3. Excessive hospitality causes chieftain to become poor. หัวหน้าที่ให้ความเอื้อเฟื้อมากจนเกินควรจึงยากจน
- Q42.2. Reward for providing coffins for poor. ให้รางวัลแก่ผู้ที่ให้โลงศพคนจน
- Q42.3. Generosity to saint (god) in disguise rewarded. ทำดีต่ออันบุญ (เทพเจ้า) จึงได้รับรางวัล
- Q42.4. Man frees slave (incognito prince: rewarded when slave become king. ชายคนหนึ่งปล่อยทาส (ที่จริงเป็นเจ้าชาย) ได้รับรางวัลเมื่อทาสกลายเป็นพระราช

- Q42.4.1. *Slave freed as reward for killing enemy's two slave, and given as much land as he can cultivate in there days.* ทาสได้รับอิสรภาพเพราะฆ่าทาสสองคนของศัตรู และได้รับที่ดินมากมายจนต้องใช้เวลาเพาะปลูกถึงสามวัน
- Q42.5. *Reward for generosity to king's buffoon.* Ruler rewards herald who is generous to his buffoon. ให้รางวัลเพราะทำดีต่อตลกหลวงของพระราชชา พระราชาให้รางวัลแก่ผู้นำสาสน์เพราะทำดีกับตลกหลวงของพระราชชา
- Q42.6. *Reward for tearing out eye when demanded.* ให้รางวัลเพราะยอมควักลูกตาของตนเมื่อถูกร้องขอ
- Q42.7. *Reward for remitting tribute.* ให้รางวัลเพราะการยกเลิกส่วย
- Q42.8. *Saint gives a man all his credit for good deeds so that man may go to heaven.* Saint is then rewarded with even greater credit. นักบุญยกคุณความดีที่เคยทำทั้งหมดให้แก่ชายผู้หนึ่ง ชายผู้นั้นได้ไปสวรรค์ ส่วนนักบุญได้รับรางวัลเป็นคุณความดีที่ยิ่งใหญ่ขึ้น
- Q42.9. *Cobbler gives new pair of shoes to poor boy and says : " You can pay when you become archbishop."* Generously rewarded many years later. ช่างทำรองเท้าให้รองเท้าคู่มือแก่เด็กชายยากจน และกล่าวว่า "ขอค่อยจ่ายเงินเมื่อเป็นพระราชาคณะแล้วก็ได้" หลายปีต่อมาเขาก็ได้รับรางวัลอย่างมากมาย
- Q43. *Reward for giving counsel.* ให้รางวัลเพราะให้คำปรึกษา
- Q44. *Reward for almsgiving.* ให้รางวัลเพราะบริจาคทาน
- Q44.1. *Reward to almsgiving monk given in form of restored honor and position.* ให้รางวัลแก่พระที่บริจาคทาน โดยคืนเกียรติและตำแหน่งให้
- Q44.2. *Man pardoned for short accounts when it is learned that he has given the money to the poor alms.* ชายผู้หนึ่งได้รับการเว้นโทษจากการไม่ใช้หนี้ เพราะเขาให้ทานแก่คนยากจน
- Q44.3. *One rupee given away for charity incidentally brings back ten rupee.* ให้เงิน 1 รูปีเพื่อทำบุญ ได้รับเงินคืน 10 รูปีโดยบังเอิญ
- Q45. *Hospitality rewarded.* เป็นเจ้าบ้านที่ดีได้รับรางวัล
- Q45.1. *Angels entertained unawares.* Hospitality to disguise saint (angel, god) rewarded. เลี้ยงรับรองเทวดาโดยไม่รู้ว่าเป็นเทวดา ต้อนรับนักบุญแปลง (เทวดา เทพเจ้า) จึงได้รับรางวัล
- Q45.1.1. *Three nephites gives blessing as reward for hospitality.* พระบวชใหม่สามรูปให้พรเป็นรางวัลเพราะได้รับการต้อนรับอย่างดี
- Q45.1.2. *King refuses to invite Patrick to feast.* Poor man kills only cow and use his only measure of meal to entertain Patrick. Patrick blesses his wife and son. พระราชาไม่ยอมเชิญนักบุญแพทริก ไปร่วมงานเลี้ยง ชายยากจนฆ่าวัวตัวเดียวของเขาและใช้อาหารมีอยู่สุดท้ายของเขาเลี้ยงนักบุญแพทริก นักบุญจึงให้พรแก่ภรรยาและลูกชายของเขา
- Q45.1.3. *Hospitality to saint repaid; neither he nor his posterity will ever be hurt by venomous creatures.* ต้อนรับนักบุญอย่างดี นักบุญจึงให้พรตอบแทน โดยทั้งเขาและลูกหลานจะไม่ได้รับอันตรายจากสัตว์มีพิษ
- Q45.2. *Hospitality to devil repaid.* ต้อนรับปีศาจอย่างดีจึงได้รับการตอบแทน
- Q45.2.1. *Man saves the unrecognized devil from thunder and is generously rewarded.* ชายผู้หนึ่งช่วยชีวิตปีศาจที่สูญเสียความจำจากฟ้าผ่าจึงได้รับรางวัลอย่างดี
- Q45.3. *Hospitality to ascetic rewarded.* ต้อนรับนักบวชอย่างดีได้รับรางวัล
- Q45.3.1. *Hospitality to monk rewarded.* ต้อนรับพระอย่างดีได้รับรางวัล
- Q45.4. *Revenge given up as reward for hospitality.* เป็นเจ้าบ้านที่ดีจึงได้รับการให้อภัย
- Q45.5. *Hospitality repaid by attack on devastating enemy.* การเป็นเจ้าบ้านที่ดีได้รับการตอบแทนเป็นการช่วยต่อสู้กับศัตรูที่ร้ายกาจ
- Q45.6. *Hospitality repaid by magic procuring of provisions.* เป็นเจ้าบ้านที่ดีจึงได้รับรางวัลตอบแทนเป็นอาหารที่ถูกเสกขึ้น

ด้วยมนต์วิเศษ

- Q46. Reward for protecting fugitive. ให้รางวัลสำหรับการปกป้องผู้ลี้ภัย
- Q46.1. Reward for protecting holy fugitive . รางวัลสำหรับการปกป้องผู้ลี้ภัยศักดิ์สิทธิ์
- Q47. Kindness to orphan repaid by dead parents. เมตตาต่อเด็กกำพร้าได้รับการตอบแทนจากพ่อแม่ที่ตายไปแล้ว
- Q51. Kindness to animals rewarded. เมตตาต่อสัตว์ได้รับรางวัล
- Q51.1. Knight covers foal with his coat to protect it from storm. อัศวินใช้เสื้อคลุมห่มให้ลูกม้าเพื่อป้องกันจากพายุ
- Q5.2. Reward for kindness to tiger. ให้รางวัลเพราะมีเมตตาต่อเสือ
- Q53. Reward for rescue. ให้รางวัลเพราะช่วยชีวิต
- Q53.1. Disguised king rewards rescuer from robbers. พระราชาที่แปลงตัวให้รางวัลแก่ผู้ช่วยชีวิตพระองค์จากหมู่โจร
- Q53.2. Magic shirt and information about sought robbers as reward for rescue of poor fisherman. ได้เสื้อวิเศษและได้ข่าวของโจรที่ตนตามหาเป็นรางวัลเพราะการช่วยชีวิตชาวประมงยากจน
- Q53.2.1. Plenty of fishes as reward for rescue. ได้ปลาจำนวนมากเป็นรางวัลเพราะช่วยชีวิต
- Q53.3.1. Maiden gives her hand and riches to man who rescue her from trap. หญิงสาวยอมเป็นขี้อรับใช้และให้สมบัติแก่ชายผู้ช่วยเธอจากกับดัก
- Q54. Uprightness rewarded. มีความซื่อตรงจึงได้รับรางวัล
- Q54.1. Ruler tries in vain to intimidate judge. Rewards him with high post. พระราชาไม่สามารถข่มขู่ผู้พิพากษาได้ จึงให้รางวัลผู้พิพากษาโดยเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น
- Q54.2. Captive knight freed for having kept his word. Is allowed to leave to collect ransom (or marry fiancée). When he returns his captors frees him (or rise ransom). อัศวินที่ถูกจับได้รับการปล่อยตัวเพราะรักษาสัญญา ได้รับอนุญาตให้กลับไปรวบรวมค่าไถ่ (หรือแต่งงานกับคู่หมั้น) เมื่อกลับมาผู้ที่จับตัวเขาก็ปล่อยให้เป็นอิสระ (หรือขึ้นค่าไถ่)
- Q55. Reward for sparing life when in animal form. ให้รางวัลเพราะไว้ชีวิตคนที่อยู่ในร่างสัตว์
- Q56. Love rewarded. ได้รับรางวัลจากความรัก
- Q56.1. Ruler rewards man's love for his captive wife with rich and freedom. พระราชาให้รางวัลชายผู้หนึ่งเพราะความรักที่เขามีต่อภรรยาที่ถูกจับกุม โดยให้เงินทองและอิสรภาพ
- Q56.2. Ruler rewards captives' loves for each other. Set them free and enriches them. พระราชาให้รางวัลเพราะผู้ถูกกักขังมีความรักที่มีต่อกัน ปล่อยพวกเขาเป็นอิสระและปรนเปรอพวกเขา
- Q56.3. Queen rewards love of man of low lineage by making him an ambassador. พระราชินีให้รางวัลชายที่มาจากตระกูลต่ำเพราะความรักของเขา โดยให้เขาเป็นทูต
- Q57. Attendance on the sick rewarded. ช่วยเหลือผู้ป่วยได้รับรางวัล
- Q57.1. Reward for shielding Mary in child birth from gaze of onlookers. ให้รางวัลเพราะช่วยบังพระแม่มาริชณะกำลังคลอดบุตรจากผู้ที่มีงู
- Q60. Other good qualities rewarded. คุณสมบัติอื่นๆ ที่ได้รับรางวัล
- Q61. Self – abnegation rewarded. หักห้ามใจตนเองจึงได้รับรางวัล
- Q61.1. Monk who did not ask for position made abbot. He is given the bribe money paid by other ambitious monks. พระที่ไม่เรียกร้องตำแหน่ง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าพระ เขาได้รับเงินสินบนจากพระอื่นที่อยากได้ตำแหน่ง
- Q61.2. Devil spares abbot because of humility. ปีศาจไว้ชีวิตหัวหน้าพระเพราะความอ่อนน้อมถ่อมตน
- Q62. Reward for ability to keep secret. ให้รางวัลเพราะเก็บความลับ
- Q64. Patience rewarded. ได้รับรางวัลเพราะมีความอดทน
- Q65. Filial duty rewarded. เลี้ยงดูพ่อแม่จึงได้รับรางวัล

- Q65.1. *Supplying food to ungrateful stepmother rewarded.* หาดอาหารให้แม่เลี้ยงที่เนรคุณจึงได้รับรางวัล
- Q66. *Humility rewarded.* อ่อนน้อมถ่อมตนจึงได้รับรางวัล
- Q66.1. *Humility before saint (god) in disguise rewarded.* ได้รับรางวัลเพราะอ่อนน้อมถ่อมตนต่อหน้านักบุญแปลง
- Q67. *Kingly duty rewarded.* เป็นพระราชชาติจึงได้รับรางวัล
- Q68. *Integrity rewarded.* มีคุณธรรมสูงจึงได้รับรางวัล
- Q68.1. *Truth-speaking rewarded.* พูดความจริงจึงได้รับรางวัล
- Q68.2. *Honesty rewarded.* ซื่อสัตย์ได้จึงรับรางวัล
- Q72. *Loyalty rewarded.* จงรักภักดีจึงได้รับรางวัล
- Q72.1. *Reward for loyalty to king.* ให้รางวัลเพราะจงรักภักดีต่อพระราช
- Q80. *Reward for other causes.* ให้รางวัลด้วยเหตุอื่นๆ
- Q81. *Reward for perseverance.* ให้รางวัลเพราะความอดสาหัส
- Q81.1. *Nobleman's perseverance wins him coveted place on reserved bench.* Elected upon the death of the one of its occupants. ความอดสาหัสทำให้ชายในตระกูลสูงได้บัลลังก์พิเศษที่เขาต้องการ ได้รับเลือกเมื่อเจ้าของบัลลังก์เสียชีวิต
- Q82. *Reward for fearlessness.* Reward given by devil or ghost. ให้รางวัลเพราะความกล้า ปิศาจหรือผีเป็นผู้ให้รางวัล
- Q82.1. *Snake helps girl who permits it wind itself around her body.* งูช่วยเด็กสาวที่ยอมให้งูพันรอบตัวเธอ
- Q82.2. *Ferocious animal (lion, tiger, etc) rewards man who does not fear it.* สัตว์ร้าย (สิงโต เสือ ฯลฯ) ให้รางวัลคนที่ไม่กลัวมัน
- Q83. *Reward for marital fidelity.* ให้รางวัลเพราะความซื่อสัตย์ต่อคู่สมรส
- Q83.1. *Reward for wife's fidelity.* ให้รางวัลแก่ภรรยาผู้ซื่อสัตย์
- Q84. *Reward for stoic of pain.* ให้รางวัลเพราะการอดทนต่อความเจ็บปวดโดยไม่ประกาศ
- Q85. *Reward for asking proper question.* ให้รางวัลเพราะการถามคำถามที่ดี
- Q86. *Reward for industry.* รางวัลสำหรับความขยัน
- Q86.1. *Reward to ant for industry.* Ant has food all winter because she keep it safe and dry by airing in the sun. รางวัลสำหรับความขยันของมด มดมีอาหารกินตลอดฤดูหนาวเพราะเก็บอาหารให้แห้งและปลอดภัยโดยการนำไปผึ่งแดด.
- Q87. *Reward for preservation of chastity.* ให้รางวัลเพราะประพฤติดพรหมจรรย์
- Q87.1 *Ruler marries maiden who has repulsed his advances.* พระราชาแต่งงานกับหญิงสาวที่ไม่ยอมรับการเกี้ยวพาราสีของพระองค์
- Q87.1.1. *Spurned ruler has the maiden marry highest ranking knight.* พระราชาที่ถูกปฏิเสธ ให้หญิงสาวแต่งงานกับอัศวินที่ยิ่งสูงสุด
- Q87.1.2. *Married woman spurns king's offer of marriage.* King honors her husband. หญิงที่แต่งงานแล้วปฏิเสธคำขอแต่งงานของพระราชา พระราชาให้เกียรติสามีของเธอ
- Q87.1.3. *Spurned suitor is offered girl by her mother.* He rewards her refusal by a gift of money. แม่ของหญิงสาวยกเธอให้ชายที่เธอปฏิเสธ เขาให้รางวัลเพราะเธอปฏิเสธเขา โดยให้เงิน
- Q87.2. *Courtier rewarded for resisting princess's advance.* When her father learn of affair he rewards the courtier and has him marry his daughter. อดีตราชันนิกรปฏิเสธความรักจากเจ้าหญิง เมื่อบิดาของเจ้าหญิงรู้จึงให้รางวัลแก่เขาและให้เขาแต่งงานกับเธอ
- Q87.3. *Reward for long suffering nun : made abbess of convent.* ให้รางวัลแม่ชีที่ทนทุกข์มายาวนาน โดยให้เป็นหัวหน้าแม่ชีในสำนัก

Q88. Reward for proficiency. ให้รางวัลเพราะมีความเชี่ยวชาญ

Q88.1. Fra Lippo Lippi is freed by Moors because of his greatness as a painter. ฟรา ลิปโป ลิปปี้ (ฟิลิปโป ลิปปี้) ได้รับ
อิสรภาพจากแขกมัวร์ เพราะเขาเป็นจิตรกรที่วาดรูปเก่ง

Q88.2. Princess kisses ugly poet while he sleeps. Kisses not the ugly face but the divine mouth. เจ้าหญิงจูมพิตกีวี
อัปลักษณ์ มิได้จูมพิตไบหน้าอัปลักษณ์ แต่จูมพิตปากแห่งเทพ

Q91. Reward for cleverness. รางวัลสำหรับความฉลาด

Q91.1. Princess given in marriage to clever thief. เจ้าหญิงถูกยกให้แต่งงานกับโจรที่ฉลาด

Q91.2. King rewards scullion for bon-mot. Makes him a valet. พระราชาให้รางวัลเด็กทำครัวเพราะเขาฉลาด โดยให้เขาเป็น
คนดูแลเสื้อผ้า

Q91.3. King rewards poem. พระราชาให้รางวัลเพราะบทกวี

Q91.4. Answer rewarded with gold ring; message rewarded with purse with silver. ตอบคำถามจึงได้รางวัลเป็นแหวนทอง
บอกข่าวจึงได้รางวัลเป็นถุงเงิน

Q93. Reward for supernatural help. ได้รางวัลเพราะให้ความช่วยเหลือที่เหนือธรรมชาติ

Q93.1. Reward for bringing rain. ได้รางวัลเพราะทำให้ฝนตก

Q93.2. Reward for resuscitating dead. ได้รางวัลเพราะทำให้ฟื้นคืนชีพ

Q94. Reward for cure. รางวัลสำหรับการรักษา

Q95. Reward for musician. รางวัลสำหรับนักดนตรี

Q95.1. Reward for flute - playing. ให้รางวัลเพราะการเป่าขลุ่ย

Q100-Q199. Nature of rewards. ประเภทของรางวัล

Q100. Nature of rewards. ลักษณะรางวัล

Q101. Reward fitting to deed. ของรางวัลเหมาะสมกับสิ่งที่ทำ

Q101.1. Reward like deed: liberal and munificent girl bless with rich and prosperity. รางวัลที่เหมือนกับสิ่งที่ทำ เด็กสาวผู้
มีใจเอื้อเฟื้อพ่อแม่ได้รับพรให้ร่ำรวย

Q110. Material rewards. ของรางวัลที่เกี่ยวกับความร่ำรวย

Q111. Riches as reward. ได้รับความร่ำรวยเป็นรางวัล

Q111.1. Hero made business partner of rich man. วีรบุรุษได้เป็นหุ้นส่วนการค้ากับเศรษฐี

Q111.2. Riches as reward (for hospitality). ได้รับความร่ำรวยเป็นรางวัล (สำหรับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี)

Q111.3. Riches as reward for help against robbers. ได้รับความร่ำรวยเป็นรางวัลเพราะช่วยต่อสู้กับโจร

Q111.4. Gold ring as reward. รางวัลที่เป็นแหวนทอง

Q111.5. Giant gives gold silver and weapon as reward for good advise.ยักษ์ให้ทอง เงิน และอาวุธเป็นรางวัลสำหรับ
คำแนะนำที่ดี

Q111.6. Treasure as reward. รางวัลที่เป็นขุมทรัพย์

Q111.6. Jewels as reward. รางวัลที่เป็นอัญมณี

Q111.8. Large quantity of land as reward. รางวัลที่เป็นที่ดินขนาดใหญ่

Q112. Half of kingdom as reward. รางวัลที่เป็นอาณาจักรกึ่งหนึ่ง

Q112.0.1. Kingdom as reward. รางวัลที่เป็นอาณาจักร

- Q112.0.1.1. Kingdom as reward for piety. ได้รับอาณาจักรเป็นรางวัลเพราะมีศรัทธาในศาสนา
- Q112.0.1.2. Kingdom as reward for poem. ได้รับอาณาจักรเป็นรางวัลสำหรับบทกวี
- Q112.0.1.3. Kingdom as reward for finding abducted princess. ได้อาณาจักรเป็นรางวัลเพราะตามหาเจ้าหญิงที่ถูกลักพาตัว
- Q112.0.2. Half of property as reward. ได้ทรัพย์สินกึ่งหนึ่งเป็นรางวัล
- Q112.0.3. Two third of kingdom as reward for finding abducted princess. ได้อาณาจักรสองในสามเป็นรางวัลเพราะตามหาเจ้าหญิงที่ถูกลักพาตัว
- Q112.0.4. One third of kingdom during the king's daughter as reward for getting victory – stone during the night. ได้อาณาจักรหนึ่งในสามส่วนและได้เจ้าหญิงเป็นรางวัลเพราะสามารถนำศิลาแห่งชัยชนะมาได้คืนเดียว
- Q112.0.5. Kingdom and hand of princess as reward for virtuous life. ได้อาณาจักรและได้เจ้าหญิงเป็นผู้รับใช้เป็นรางวัลสำหรับเพราะใช้ชีวิตอย่างทรงคุณธรรม
- Q112.0.6. Dominion over world as reward. ได้ครองโลกเป็นรางวัล
- Q112.0.7. Reward: royal line of descendants. รางวัล: ลูกหลานได้เป็นเชื้อพระวงศ์
- Q112.1. Chieftainship as reward. ได้เป็นหัวหน้าเป็นรางวัล
- Q112.2. Reward: sovereignty for hour (day). ได้ครองราชสมบัติหนึ่งชั่วโมง (หนึ่งวัน) เป็นรางวัล
- Q112.3. Reward: seat next to king. ได้ที่นั่งถัดจากพระราชอาสน์เป็นรางวัล
- Q113. Knight hood as reward. ได้เป็นอัศวินเป็นรางวัล
- Q113.0.1. High honors as reward. ได้รับเกียรติอย่างสูงเป็นรางวัล
- Q113.1. Appointment to earldom as reward for good advice. ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเอิร์ลเป็นรางวัล
- Q113.2. Appointment as page as reward. ได้รับแต่งตั้งให้เป็นมหาดเล็กเป็นรางวัล
- Q113.3. High position as reward for piety. ได้ตำแหน่งสูงเป็นรางวัล
- Q113.4. Appointment to priest hood as reward. ได้รับแต่งตั้งเป็นพระเป็นรางวัล
- Q113.4.1. Institution of priest and Levites as reward for observance of Sabbath. จัดสร้างโบสถ์ให้พระและคนจากเผ่าของลีวาย เป็นรางวัลเพราะประกอบพิธีในวันสะบาโต
- Q114. Gift as reward. ให้ของขวัญเป็นรางวัล
- Q114.0.1. Gift made to adviser. ทำของขวัญให้ผู้แนะนำ
- Q114.1. Precious knife and belt as gift on unknown helper's spearshaft outside his tent. มีดและเข็มขัดที่สวยงามถูกวางไว้บนลูกศรหน้าไม้เป็นของขวัญแก่ผู้ช่วยเหลือนักรบนอกกระโจมของเขา
- Q114.2. Gifts as reward for gifts. ให้ของขวัญเป็นรางวัลสำหรับการให้ของขวัญ
- Q115. Reward: any boon that may be asked. ให้ขอพระอะไรก็ได้เป็นรางวัล
- Q115.1. Reward: any boon that may be asked – king's wife demanded. ขอพระอะไรก็ได้เป็นรางวัล ขอชายาของพระราชอาสน์
- Q115.2. King promises daughter she may marry anyone she desire. พระราชาสัญญาว่าเธอจะแต่งงานกับใครก็ได้ตามใจ
- Q115.3. Reward: any boon that may be asked – man asks only for son. ขอพระอะไรก็ได้เป็นรางวัล ชายคนหนึ่งขอเพียงให้มีลูกชาย
- Q116. Favorable decree as reward. ได้รับคำตัดสินที่น่าพอใจเป็นรางวัล
- Q116.1. Favorable decree as reward for helping holy person. ได้รับคำตัดสินที่น่าพอใจเป็นรางวัลเพราะช่วยเหลือบุคคลศักดิ์สิทธิ์
- Q121. Freedom as reward. ได้รับอิสรภาพเป็นรางวัล
- Q121.1. Slaves freed as reward. ทาสได้รับอิสรภาพเป็นรางวัล

- Q135. Wine as reward. Twelve jars of honey – sweet wine as reward for protection. ใ้ไวน์เป็นรางวัล ใ้ไวน์น้ำผึ้ง 12
เหยือกเป็นรางวัลที่ช่วยป้องกัน
- Q140. miraculous or magic rewards. ของรางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือมีความวิเศษ
- Q141. Reward: man's cows magically multiply. รางวัล: วัวที่เลี้ยงเพิ่มจำนวนเป็นทวีคูณ
- Q141.1. Monks' Who always shared with the poor receive supplies of flour and bread. พระที่เอื้อเฟื้อแก่คนยากจน ใ้รับ
แป้งหรือขนมปัง
- Q141.2. Plentiful game animals (fish) as reward. ใ้รางวัลเป็นสัตว์ (ปลา) ที่มีให้ล้าอย่างเหลือเฟือ
- Q142. Magic treasure as reward for humility. ใ้ขุมทรัพย์วิเศษเป็นรางวัลสำหรับความอ่อนน้อมถ่อมตน
- Q143. Superior rebirth as reward. ใ้เกิดใหม่ดีขึ้นขึ้นเป็นรางวัล
- Q144. Reward: hearing voice of God. ใ้ยินเสียงของพระเจ้าเป็นรางวัล
- Q144.1. Hermit as reward for austerities hears voice of god. ฤๅษีเป็นรางวัลสำหรับการพึ่งเสียงเทพเจ้าอย่างเคร่งครัด
- Q145. Miraculously long life as reward. มีชีวิตยืนยาวอย่างน่าอัศจรรย์เป็นรางวัล
- Q145.0.1. Reward: happiness during last year of life. รางวัล: มีความสุขตลอดปีสุดท้ายของชีวิต
- Q145.1. Miraculously long life as reward for integrity. มีชีวิตยืนยาวอย่างน่าอัศจรรย์เป็นรางวัลสำหรับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
- Q145.1.1. Health as reward for drink. มีสุขภาพดีเป็นรางวัลสำหรับเครื่องดื่ม
- Q145.2. Miraculously long life as reward for integrity. มีชีวิตยืนยาวอย่างน่าอัศจรรย์เป็นรางวัลสำหรับความซื่อสัตย์
- Q146. Reward: end of plague. รางวัล: โรคระบาดสิ้นสุดการระบาด
- Q147. Supernatural manifestations at death of pious person. มีปาฏิหาริย์เกิดขึ้นเมื่อผู้มีศรัทธาในศาสนาตาย
- Q147.1. Body of saint miraculously rolls over to make room in his grave for pious man. ศพของนักบุญพลิกร่างอย่าง
ปาฏิหาริย์เพื่อใ้มีที่สำหรับฝังศพผู้มีศรัทธาในศาสนา
- Q147.2. Pope who has warred on wicked nobles refused burial in church. Magic wind blows doors open to show he
has right to be burial there. พระสันตะปาปาที่มีเรื่องกับขุนนางชั่วร้าย ใ้ได้รับอนุญาตใ้ฝังในโบสถ์ ลมวิเศษพัด
ประตูโบสถ์ใ้เปิดเพื่อบอกว่าพระองค์มีสิทธิที่จะถูกฝังในโบสถ์นี้
- Q147.3. Death by kiss from God. ตายด้วยจูมพิตของพระเจ้า
- Q149. Miraculous or magic reward – miscellaneous. ของรางวัลที่น่าอัศจรรย์หรือมีความวิเศษ – อื่นๆ
- Q149.1. Color (of animal) as reward for pious act. สี (ของสัตว์) เป็นรางวัลสำหรับการแสดงความศรัทธา
- Q150. Immunity from disaster as reward. รอดพ้นจากหายนะเป็นรางวัล
- Q150.1. Rescue from deluge as reward. ใ้รับการช่วยเหลือใ้รอดพ้นจากอุทกภัยเป็นรางวัล
- Q150.1.1. Lot and family rewarded by being saved from destruction of city. บ้านและครอบครัวปลอดภัยจากหายนะของ
เมืองเป็นรางวัล
- Q150.2. Lose of all evil and corruption as reward. ความชั่วร้ายและการนอกรีตบงกชหายไปเป็นรางวัล
- Q151. Life spared as reward. ใ้ชีวิตเป็นรางวัล
- Q151.1. charitable man's death postponed. ความตายของผู้ใจบุญถูกเลื่อนออกไป
- 151.2. Death passes by man who fed his stepmother. ชายที่เลี้ยงดูแม่เลี้ยงพ้นจากความตาย
- Q151.3. Hospitable person saved from death. ผู้ที่เป็นเจ้าบ้านที่ร่อดตาย
- Q151.4. Faithful old dog threatened with death proves his worth and is spared. สุนัขแก่ที่จงรักภักดีถูกขู่ฆ่าเพื่อพิสูจน์
คุณค่าของมัน และใ้รับการใ้ชีวิต
- Q151.5. Humble man miraculously saved from drowning. ชายผู้อ่อนน้อมถ่อมตนรอดชีวิตอย่างปาฏิหาริย์จากกรรมน้ำ

- Q151.6. Life spared as reward for hospitality. ไว้ชีวิตเป็นรางวัลสำหรับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
- Q151.7. Life spared as reward for uprightness. ไว้ชีวิตเป็นรางวัลสำหรับความซื่อตรง
- Q151.8. Life spared as reward for bravery and constancy. ไว้ชีวิตเป็นรางวัลสำหรับความกล้าหาญและความมั่นคง
- Q151.9. Resurrection as reward. ได้คืนชีพเป็นรางวัล
- Q151.10. Honest Brahman spared by tiger. เสือไว้ชีวิตพราหมณ์ผู้ซื่อสัตย์
- Q151.11. Man saved from lions as reward. รอคชีวิตจากสิงโตเป็นรางวัล
- Q151.12. Pot of boiling oil thrown at compassionate woman does not harm her. หม้อน้ำมันเดือดถูกโยนใส่หญิงผู้มีใจ
กรุณาแต่ทำอันตรายเธอไม่ได้
- Q157. Escape of hostages miraculously prevented as reward for piety. ตัวประกันหลบหนีโดยได้รับความคุ้มครองอย่าง
ปาฏิหาริย์เพราะมีศรัทธาในศาสนา
- Q161. Healing as reward. ได้รับการรักษาเป็นรางวัล
- Q161.1. Sight restored as reward. มองเห็นได้เป็นปกติเป็นรางวัล
- Q161.2. Healing of disease as reward. รักษาโรคให้เป็นรางวัล
- Q161.3. Hunchback healed as reward for kindness. รักษาหลังค่อมให้เป็นรางวัลสำหรับความมีเมตตา
- Q162. Invulnerability as reward for pious act. ได้รับความคงกระพันเป็นรางวัลสำหรับการแสดงความศรัทธา
- Q170. Religious reward. รางวัลทางศาสนา**
- Q171. immunity from punishment for sin as reward. ไม่ได้รับอันตรายจากโทษแห่งการทำบาปเป็นรางวัล
- Q171.1. Forgiveness of sin for acts of charity. ได้รับการอภัยจากบาปเพราะเอื้อเฟื้อต่อแผ่
- Q171.1.1. Husband forgiving for having killed jealous wife: build monastery and become monk in it. สามเณรได้รับการ
อภัยจากการฆ่าภรรยาซึ่งหึง เพราะสร้างศาสนาสถานและบวชเป็นพระในที่นั้น
- Q172. Reward: admission to heaven. ได้รับรองว่าจะได้ไปสวรรค์เป็นรางวัล
- Q172.0.1. Fairy minstrel asks admission to heaven as reward for playing for saint. กุศน์คนดนตรีขอให้ได้ขึ้นสวรรค์เป็น
รางวัลสำหรับการแสดงใช้นักบุญชม
- Q172.0.2. Reward in heaven. ขึ้นสวรรค์เป็นรางวัล
- Q172.1. Child taken to heaven: offers food to crucifix. เด็กได้ขึ้นสวรรค์เพราะให้อาหารแก่ผู้ที่ถูกตรึงกางเขน
- Q172.2. Man admitted to heaven for single act of charity. ชายผู้หนึ่งได้ขึ้นสวรรค์จากการทำทานครั้งเดียว
- Q172.2.1. The rich man trial in heaven. A piece of bread given to a beggar is placed on the scales. เศรษฐีได้ทดลองอยู่
บนสวรรค์ ขึ้นขนมปังที่ให้แก่ขอทานถูกวางไว้บนตราชั่ง
- Q172.3. Man admitted to heaven as reward for penance. ชายได้ไปสวรรค์เพราะการไถ่บาป
- Q172.4. Palace being built in heaven for pious king. พระราชกษัตริย์สร้างขึ้นบนสวรรค์ให้พระราชามีศรัทธาในศาสนา
- Q172.4.1. Rooms in heaven are prepared for good man in heaven; the dead miser asks the living man to give him
at least one of them. ห้องบนสวรรค์ถูกเตรียมไว้สำหรับคนดีคนตระหนี่ที่ตายไปแล้วขอห้องอย่างน้อยห้องหนึ่งจากคน
ที่ยังมีชีวิต
- Q172.5. Numerous sinners to go to heaven as reward for man's writing hymn. คนบาปมากมายได้ไปสวรรค์เพราะชายผู้
หนึ่งเขียนบทสวดมนต์
- Q172.6. Heaven as reward for renouncement of long life. ได้ไปสวรรค์เป็นรางวัลเพราะเสียดชีวิตที่ยืนยาว
- Q172.7. Man admitted to heaven for remitting tribute. ชายผู้หนึ่งได้ไปสวรรค์เพราะยกเลิกส่วย

- Q172.8. *Mother of saint admitted to heaven.* มารดาของนักบุญได้ไปสวรรค์
- Q172.9. *Deification as reward.* ได้รับความเคารพอย่างสูงเป็นรางวัล
- Q173. *Saint made judge of doom for men of Ireland (as reward).* นักบุญเป็นผู้พิพากษาให้ชาวไออร์แลนด์ในวันสิ้นโลก (เป็นรางวัล)
- Q174. *Reward: Release from hell.* ได้รับการปลดปล่อยจากนรกเป็นรางวัล
- Q174.1. *Reward from hell as reward for repentance.* ได้รับการปลดปล่อยจากนรกเป็นรางวัลสำหรับการสำนึกบาป
- Q174.1.1. *Saint's requests for releasing souls from hell.* นักบุญร้องขอให้ปลดปล่อยวิญญาณจากนรก
- Q174.1.1.1. *Saint request that on Doomsday he may bring out of hell for every hair of his chasuble seven condemned souls.* นักบุญขอว่า ในวันสิ้นโลก เขาจะพาวิญญาณที่ถูกสาปในนรกขึ้นมา 7 คน ต่อผมหนึ่งเส้นที่ติดบนเสื้อคลุม
- Q174.1.1.2. *God grants to saint the boon that no one buried in any of his churches shall go to hell.* พระเจ้าอนุญาตให้นักบุญให้พรว่าหากถูกฝังในโบสถ์ของพระเจ้าไม่ว่าแห่งใดก็จะไม่ตกนรก
- Q174.1.1.3. *God grant to saint the boon that two person are to be rescued from hell by him. "To the end of the world."* พระเจ้าอนุญาตให้นักบุญให้พรว่าจะช่วยมนุษย์สองคนจากนรก "ในวันสิ้นโลก"
- Q174.1.1.4. *Saint requests that any person appealing to him at death shall escape hell.* นักบุญขอว่าใครก็ตามที่ร้องขอต่อนักบุญผู้นั้นยามตายจะพ้นจากนรก
- Q175. *Reward: Holy person to be buried and resurrected in one place.* ผู้ที่เคร่งศาสนาถูกฝังศพและฟื้นคืนชีพในที่เดิม เป็นรางวัล
- Q176. *God gives "peace and favorable weather" in consequence of enactment of good law.* พระเจ้าประทาน "สภาพอากาศที่สงบและน่าพอใจ" เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายที่ดี
- Q190. *Reward – miscellaneous.* รางวัล - อื่นๆ
- Q191. *Family line of good man rewarded.* ตระกูลของคนดีได้รับรางวัล
- Q192. *Child given as reward for prayer.* ใ้บุตรเป็นรางวัลจากการสวดมนต์
- Q193. *Crows and palms as reward.* ไ้คัมภีร์และต้นปาล์มเป็นรางวัล
- Q195. *Blessing.* การให้พร
- Q200 – 399. Deeds punished. การกระทำที่ถูกลงโทษ**
- Q200. *Deeds punished.* การกระทำที่ถูกลงโทษ
- Q210. *Crimes punished. ทำอาชญากรรมจึงถูกลงโทษ*
- Q210.1. *Criminal intent punished. คิดก่ออาชญากรรมจึงถูกลงโทษ*
- Q211. *Murder punished. ฆ่าคนตายจึงถูกลงโทษ*
- Q211.0.1. *God revenges murder after thirty years.* พระเจ้าลงโทษฆาตกรหลังจากนั้นสามสิบปี
- Q211.0.2. *Enormity of kin murder. ผลที่ได้รับจากการฆ่าคนในครอบครัว*
- Q211.0.3. *Emperor punished for his many murder. จักรพรรดิถูกลงโทษเพราะฆ่าคนมาก*
- Q211.1. *Parricide punished. ฆ่าพ่อจึงถูกลงโทษ*
- Q211.2. *Matricide punished. ฆ่าแม่จึงถูกลงโทษ*
- Q211.3. *Uxoricide punished. ฆ่าภรรยาจึงถูกลงโทษ*
- Q211.4. *Murder of children punished. ฆ่าลูกจึงถูกลงโทษ*
- Q211.4.1. *Queen expelled for poisoning stepson. พระราชินีถูกขับไล่เพราะวางยาพิษลูกเลี้ยง*
- Q211.4.2. *Woman murders son's wives. หญิงที่ฆ่าลูกสะใ้*

- Q211.5. Suicide punished. **ฆ่าตัวตายจึงถูกลงโทษ**
- Q211.6. Killing animal revenged. **ฆ่าสัตว์จึงถูกแก้แค้น**
- Q211.6.1. Punishment for flaying live calf. การลงโทษสำหรับการถอดหนังลูกวัวทั้งเป็น
- Q211.6.2. Punishment for killing sacred whale. การลงโทษสำหรับการฆ่าปลาวาฬศักดิ์สิทธิ์
- Q211.7. Punishment for splitting head and eating man's brains. การลงโทษสำหรับการผ่าศีรษะแล้วกินสมองมนุษย์
- Q211.8. Punishment for desire to murder. การลงโทษสำหรับความมุ่งหมายจะฆ่าคน
- Q211.8.1. Wounded king exacts fine from those intending to slay him. พระราชาที่ได้รับบาดเจ็บเรียกค่าปรับจากพวกที่จะฆ่าพระองค์
- Q211.9. Fratricide punished. **ฆ่าพี่น้องจึงถูกลงโทษ**
- Q211.9.1. God punishes murder of brother – in – law by having murderer's male heir die. พระเจ้าลงโทษคนที่ฆ่าพี่เขยโดยทำให้ทายาทที่เป็นผู้ชายของเขาตาย
- Q211.9.2. Punishment for killing foster brother. การลงโทษสำหรับการฆ่าน้องชายบุญธรรม
- Q211.10. Punishment for murder of co – wife. การลงโทษสำหรับภรรยาที่ฆ่าภรรยาอีกคน
- Q211.11. Punishment for wholesale massacre of tribe. การลงโทษสำหรับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
- Q211.12. Murder of parents punished by member of family. ฆ่าพ่อแม่จึง ถูกลงโทษ โดยสมาชิกในครอบครัว
- Q211.13. Slave killed who killed enemy at owner's order. ทาสฆ่าคนที่ฆ่าศัตรูตามคำสั่งของนายทาส
- Q212. Theft punished. **เป็นขโมยจึงถูกลงโทษ**
- Q212.1. Theft from dwarf (witch) revenged. ขโมยของจากคนแคระ(แม่มด) จึงถูกลงโทษ
- Q212.2. Grave – robbing punished. ขโมยของจากสุสานจึงถูกลงโทษ
- Q212.3. Punishment of theft: origin of sweating. การลงโทษขโมยเป็นต้นกำเนิดการมีเหงื่อ
- Q212.4. Stolen animal's meat impossible to cook. เนื้อที่สัตว์ขโมยมาไม่สามารถนำมาทำอาหารได้
- Q213. Abduction punished. **ลักพาตัวจึงถูกลงโทษ**
- Q215. Cannibalism punished. **กินเนื้อจึงมนุษย์ถูกลงโทษ**
- Q220. Impiety punished. **ไม่มีศรัทธาในศาสนาจึงถูกลงโทษ**
- Q220.1. Devil plagues impious people. ปีศาจบันดาลให้เกิดโรคระบาดแก่ผู้ที่ไม่ศรัทธา
- Q220.1.1. Devil takes shape of old woman to punish impious nuns. ปีศาจอยู่ในร่างของหญิงชราเพื่อลงโทษแม่ชีที่ไม่มีศรัทธา
- Q221. Personal offences against gods punished. **ต่อต้านเทพเจ้าจึงถูกลงโทษ**
- Q221.1. Discourtesy to god punished. ไม่สุภาพต่อเทพเจ้าจึงถูกลงโทษ
- Q221.2. Punishment for opposition to Christ at crucifixion. การลงโทษสำหรับการตริ้งกางเขนพระคริสต์
- Q221.3. Blaspheme punished. **ดูหมิ่นศาสนาจึงถูกลงโทษ**
- Q221.4. Seaman who defies God shipwrecked. กะลาสีเรือที่ปฏิเสธพระเจ้าถูกลงโทษ
- Q221.4.1. Dam builder remarks that God Almighty could not sweep completed dam away. The whole structure gives away, disappears. ช่างสร้างเขื่อนกล่าวว่าพระเจ้าไม่สามารถทำลายเขื่อนที่สร้างเสร็จแล้วได้ เขื่อนที่สร้างเสร็จจึงหายไป
- Q221.4.2. Man vows to recover loose boat or go to hell trying. He goes to hell. ชายคนหนึ่งสวดว่าจะซ่อมเรือหรือไปลงนรก เขาจึงตกนรก
- Q221.4.3. Party of horsemen detained by bad weather vow to reach town whether God will or no. The earth

swallows them up. คมมะคนขี้มั่วที่พบกับสภาพอากาศเลวร้ายสวดว่า จะ ไปให้ถึงเมืองแม้จะเป็นพระประสงค์ของพระเจ้าหรือไม่ก็ตาม พวกเขาจึงถูกแผ่นดินสูบ

Q221.5. Disobedience to God punished. ไม่เชื่อฟังพระเจ้าจึงถูกลงโทษ

Q221.6. Lack of trust in God punished. ไม่ศรัทธาในพระเจ้าจึงถูกลงโทษ

Q221.7. Doubt of veracity of goddess' statement punished. สงสัยในความสัตย์จริงของวณะแห่งเทพีจึงถูกลงโทษ

Q221.8. Theft from water – deity punished. ขโมยของจากเทพแห่งน้ำจึงถูกลงโทษ

Q222. Punishment for desecration of holy places (image, etc). การลงโทษสำหรับการทำความเสื่อมแก่ศาสนสถาน (รูปเคารพ ฯลฯ)

Q222.0.1. Stone in church sheds blood to foretell coming plunder of church. หินในโบสถ์หลั่งเลือดเป็นลางว่าจะมีการปล้น โบสถ์เกิดขึ้น

Q222.0.2. Punishment for desecration of host. การลงโทษสำหรับการทำความเสียหายแก่เจ้าบ้าน

Q222.1.1. Renegade priest punished by death for allowing heathen to defile the host. พระที่เปลี่ยนศาสนาตายเพราะยอมให้คนนอกศาสนาทำความเสียหายแก่เจ้าบ้าน

Q222.2. Punishment for heaping indignities upon crucifix. การลงโทษสำหรับการหมิ่นประมาทผู้ถูกตรึงกางเขน

Q222.3. Foul portrayal of Jesus on the Cross brings punishment to the artist and man responsible. การทำความสกปรกแก่รูปวาดการตรึงกางเขนพระเยซู ทำให้ผู้วาดและคนทำถูกลงโทษ

Q222.4. Magic storm as punishment for profaning of temple. เกิดพายุวิเศษเป็นการลงโทษสำหรับการดูหมิ่นศาสนสถาน

Q222.5. Punishment for desecrating church. การลงโทษสำหรับการทำความเสียหายแก่โบสถ์

Q222.5.1. Stones fall in churchyard, punish desecrating of church. ก้อนหินตกลงมาในบริเวณโบสถ์เพื่อลงโทษผู้ที่ทำความ

เสียหายแก่โบสถ์

Q222.5.2. Magic storm as punishment for desecrating of temple. เกิดพายุวิเศษเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่ศาสนสถาน

Q222.5.3. Bold woman who danced naked in church is stricken with leprosy. หญิงไร้ยางอายที่เต้นระบำเปลื้องในโบสถ์เป็นโรคเรื้อน

Q222.5.4. Thieves who attempt to steal from churches or shrines are miraculously rendered powerless to get out, and walk in a circle. โจรที่พยายามขโมยของจากโบสถ์หรือแท่นบูชาถูกอำนาจวิเศษทำให้ไม่มีแรงหนีและเดินวนเป็นวงกลม

Q222.5.5. Desecrated church burned by burning straw carried by sparrow. (This is done through power of saint.) นกกระจอกคาบฟางติดไฟมาเผาโบสถ์ที่ได้รับความเสียหาย (เกิดขึ้นด้วยอำนาจของนักบุญ)

Q222.5.6. Hand stuck for beating an idol. มือติดกันเพราะทำลายรูปเคารพ

Q222.6. Punishment for desecration of holy temple utensils. การลงโทษสำหรับการทำลายเครื่องใช้ของศาสนสถาน

Q223. Punishment for neglect of service to gods (God). การลงโทษสำหรับการละเลยการรับใช้เทพเจ้า (พระเจ้า)

Q223.1. Neglect to pray punished. ละเลยการสวดมนต์จึงถูกลงโทษ

Q223.2. Neglect to thank gods punished. ละเลยการขอบคุณเทพเจ้าจึงถูกลงโทษ

Q223.3. Neglect to sacrifice punished. ละเลยการบูชาจึงถูกลงโทษ

Q223.4. Neglect to hear confession punished. ละเลยการฟังคำสารภาพบาปจึงถูกลงโทษ

Q223.4.1. Priest joins devils after death because he lets woman die without confession. พระกลายเป็นปีศาจเพราะปล่อยให้ผู้หญิงตายโดยไม่ได้อสารภาพบาป

- Q223.5. *Neglect to attend church punished.* ละเลยการไปโบสถ์จึงถูกลงโทษ
- Q223.6. *Failure to observe holiness of Sabbath punished.* ละเลยการทำพิธีในวันสะบาโตจึงถูกลงโทษ
- Q223.7. *Punishment for neglect of mass.* การลงโทษสำหรับการละเลยพิธีมิสซา
- Q223.7.1 *Virgin Mary appears to lady who neglected to hear mass.* พระแม่มารี ปรากฏกายต่อหน้าหญิงที่ไม่ได้ฟังเพลง
ในพิธีมิสซา
- Q223.8. *Failure to do penance punished.* Monk fails and becomes ill. ละเลยการไถ่บาปจึงถูกลงโทษ พระละเลยที่จะไถ่
บาปจึงป่วย
- Q223.9. *Neglect to fast punished.* ละเลยการถือศีลอดจึงถูกลงโทษ
- Q223.9.1. *Neglect to fast punished by sight of dragon ready to carry man off to hell.* ละเลยการถือศีลอดจึงถูกทำให้เห็น
มังกรกำลังจับตัวคน ไปนรกเป็นการลงโทษ
- Q223.9.2. *Musician flogged for eating a kid on Friday (day of fast).* นักดนตรีถูกเฆี่ยนเพราะกินลูกแพะในวันศุกร์
(วันถือศีลอด)
- Q223.10. *Neglect to study scriptures punished.* ละเลยการศึกษาพระคัมภีร์จึงถูกลงโทษ
- Q223.10.1. *neglect to study Tora punished.* ละเลยการศึกษาพระคัมภีร์โทราจึงถูกลงโทษ
- Q223.11. *Failure to circumcise child punished.* ละเลยการทำพิธีเข้าสุหนัดให้เด็กจึงถูกลงโทษ
- Q223.12. *Failure to finish period of mourning punished.* ละเลยช่วงเวลาไว้ทุกข์จึงถูกลงโทษ
- Q223.13. *Neglect of clerical duties punished.* ละเลยการทำหน้าที่พระจึงถูกลงโทษ
- Q223.13.1. *Monk neglecting to prostrate self at canonical hours expelled from monastery by saint and dies on
seventh day.* พระละเลยการหมอบกราบในพิธีสวดมนต์ จึงถูกนักบุญไล่ออกจากศาสนสถาน และตายในวันที่ 7
- Q223.13.2. *Punishment (fine) for not giving benediction on finished work.* การลงโทษ (ปรับ) สำหรับการไม่ให้พรหลัง
เสร็จงาน
- Q223.14. *Punishment for failure to give customary offering to gods.* การลงโทษเพราะไม่ถวายของให้เทพเจ้าตามธรรมเนียม
- Q224. *Punishment for betraying confessional.* การลงโทษสำหรับการสารภาพบาปเท็จ
- Q225. *Punishment for scoffing at religious teaching.* การลงโทษสำหรับการเยาะเย้ยคำสอนของศาสนา
- Q225.1. *Heresy punished.* เป็นพวกนอกรีตจึงถูกลงโทษ
- Q225.2. *Punishment for denying pagan gods.* การลงโทษเพราะปฏิเสธเทพเจ้านอกรีต
- Q225.3. *Punishment for doubting Buddha's religion.* การลงโทษเพราะสงสัยในพุทธศาสนา
- Q226. *Punishment for leaving holy orders.* การลงโทษเพราะไม่บวชเป็นพระ
- Q226.1. *hermit leaving his cell to become robber falls and breaks his neck. He has seen a penitent robber's soul
borne to heaven and resolve there for to be a robber.* ฤาษีที่ทิ้งอาศรม ไปเป็นโจรและตกลงมากอดหัก ฤาษีเห็น
วิญญาณโจรสำนึกบาปแล้วได้ไปสวรรค์จึงเป็นโจรบ้าง
- Q226.2. *Mutinuous clerics expelled in shapes of swine.* พระที่กำเริบเสิบสานถูกสาปให้เป็นหมูและถูกจับไถ่
- Q227. *Punishment for opposition to holy person.* การลงโทษสำหรับการต่อต้านผู้ที่เคร่งศาสนา
- Q227.1. *Punishment for slaying king under holy protection.* การลงโทษสำหรับการฆ่าพระราชในความคุ้มครองของ
คริสตจักร
- Q227.2. *Punishment for looking at saint 's corpse.* การลงโทษสำหรับการมองศพนักบุญ
- Q227.3. *Saint (hero) drives chariot over person who displease him.* นักบุญ (วีรบุรุษ) ขับรถศึกทับผู้ที่ไม่พอใจพระองค์
(เขา)

Q228. *Punishment for trying to harm sacred animal.* Glutton tries to kill a pig dedicated to St. Anthony. The pig turns upon him and tramples him severely. การลงโทษผู้ที่พยายามทำร้ายสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คนตะกละจะฆ่าหมูที่อุทิศให้นักบุญแอนโทนี หมูจึงวิ่งมากระทืบเขาอย่างรุนแรง

Q231. *Brahmin punished for killing animal.* พราหมณ์ถูกลงโทษเพราะฆ่าสัตว์

Q232. *Punishment for change of religious faith.* การลงโทษเพราะเปลี่ยนศาสนา

Q232.1. *Pagan punished by fellows for conversation to Christianity.* คนนอกกรีตถูกสาวกของพวกเขาลงโทษเพราะพูดถึงคริสต์ศาสนา

Q232.2. *Punishment of Jew for apostasy.* การลงโทษชาวยิวเพราะเปลี่ยนศาสนา

Q232.2.1. *Punishment for leaving Palestine.* การลงโทษเพราะละทิ้งแผ่นดินปาเลสไตน์

Q 233. *Punishment for yielding to temptation by the devil.* การลงโทษผู้ที่ยอมแพ้การล่อใจของปีศาจ

Q235. *Cursing punished.* สาปแช่งจึงถูกลงโทษ

Q235.1. *Man put in moon for cursing God.* He is now the man in the moon. ชายผู้ต้องอยู่บนดวงจันทร์เพราะสาปแช่งพระเจ้า เขาคือชายที่อยู่บนดวงจันทร์มาจนบัดนี้

Q236. *Punishment for deceiving (divine) emperor.* การลงโทษสำหรับการหลอกลวง จักรพรรดิ (ซึ่งเป็นเทพ)

Q237. *Idolatry punished.* บูชารูปเคารพจึงถูกลงโทษ

Q241. *Adultery punished.* ผิดประเวณีจึงถูกลงโทษ

Q241.1. *Desire to commit adultery punished.* คิดจะทำผิดประเวณีจึงถูกลงโทษ

Q241.2. *Lover refuses to take back unfaithful paramour.* ผู้รักไม่พาผู้ของตนที่นอกใจกลับไปด้วย

Q242. *Incest punished.* ร่วมประเวณีในครอบครัวจึงถูกลงโทษ

Q242.1. *Cohabitation of godfather and godmother punished.* พ่ออุปถัมภ์อยู่กับแม่อุปถัมภ์จึงถูกลงโทษ

Q242.2. *Father – daughter incest punished.* พ่อร่วมประเวณีกับลูกสาวจึงถูกลงโทษ.

Q242.3. *Punishment for man who makes advances to sister – in – law.* การลงโทษชายที่ล่วงละเมิดทางเพศน้องภรรยา

Q242.4. *Father of incestuous children punished.* พ่อของพี่น้องที่ร่วมประเวณีกันถูกลงโทษ

Q243. *Incontinence punished – miscellaneous.* มักมากในกามจึงถูกลงโทษ – อื่นๆ

Q243.0.1. *Punishment by extinction of royal line for sexual incontinence.* การลงโทษให้พ้นจากฐานันดรศักดิ์เพราะมักมากในกาม

Q243.0.2. *Suspected incontinence unjustly punished.* ผู้ที่ถูกสงสัยว่ามักมากในกามจะถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม

Q243.1. *Prostitution punished.* เป็นโสเภณีจึงถูกลงโทษ

Q243.1.1. *Harlot punished by being burned (in hell).* โสเภณีถูกลงโทษโดยการถูกเผา (ในนรก)

Q243.1.2. *Punishment for forcing a girl to become prostitute.* การลงโทษสำหรับผู้บังคับให้เด็กสาวเป็นโสเภณี

Q243.2. *Seduction punished.* ล่อลวงทางเพศจึงถูกลงโทษ

Q243.2.1. *Attempted seduction punished.* พยายามล่อลวงทางเพศจึงถูกลงโทษ

Q243.3. *Punishment for taking concubine.* การลงโทษเพราะมีภรรยาน้อย

Q243.4. *Punishment for taking heathen wives.* การลงโทษเพราะมีภรรยาเป็นคนนอกศาสนา

Q243.5. *Punishment for consorting with one of lower class.* การลงโทษเพราะมีคู่ครองวรรณะต่ำกว่า

Q243.6. *Tiger instead of girl in box tears lecherous teacher to pieces.* เสืออยู่ในกล่องแทนเด็กสาว และฉีกร่างครูที่มักมากในกามเป็นชิ้นๆ

Q244. *Punishment for ravisher.* การลงโทษผู้ที่ลักคร่าหญิง

Q244.0.1. Ravisher is forced to marry girl and then is executed. ผู้จู่คร่าหญิงถูกบังคับให้แต่งงานกับหญิงนั้น แล้ว
ประหารชีวิต

Q244.1. Punishment for attempted rape. การลงโทษผู้ที่พยายามจู่คร่าหญิง

Q244.2. Knight who ravished nun captured when she miraculously appears before him on his horse and holds reins until he is taken. อัศวินผู้จู่คร่าแม่ชีถูกจับกุมเมื่อเธอปรากฏกายขึ้นอย่างปาฏิหาริย์บนม้าของเขาและกุมบังเหียนม้าจน
เขาถูกจับ

Q244.3. Prostitute with venereal disease sent to lecherous king. โสเภณีที่เป็นกามโรคถูกส่งไปหาพระราชาหมักมากในกาม

Q245. Punishment for refusal to marry after girl is pregnant. การลงโทษชายที่ไม่ยอมแต่งงานกับหญิงสาวที่ตั้งครรภ์กับเขา

Q246. Mortals attempt to defile goddess punished. มนุษย์ที่พยายามทำลายพรหมจรรย์ของเทวนารีถูกลงโทษ

Q246.1. Goddess killed for infidelity with mortal. เทวนารีถูกฆ่าเพราะเป็นชู้กับมนุษย์

Q247. Punishment for desertion of fairy mistress. การลงโทษเพราะทิ้งภรรยาภูต

Q248. Punishment for banishing wife at wish of paramour. การลงโทษผู้ที่ขับไล่ภรรยาตามที่ตั้งใจ

Q251. Punishment for abortion. การลงโทษผู้ที่ทำแท้ง

Q251.1. Punishment for breaking betrothal. การลงโทษเพราะถอนหมั้น

Q252.1. Wife stealing punished with death. ถูกฆ่าตายเพราะลักพาภรรยาผู้อื่น

Q253. Sodomy punished. ชายร่วมประเวณีกับชายจึงถูกลงโทษ

Q253.0.1. Sodomy punished by death. ชายร่วมประเวณีกับชายจึงถูกลงโทษด้วยความตาย

Q253.0.2. Sodomist rebuked by youth. ชายที่ร่วมประเวณีกับชายถูกเด็กตำหนิ

Q253.2. Homosexuality punished. รักร่วมเพศจึงถูกลงโทษ

Q254. Girl punished for becoming pregnant. หญิงสาวถูกลงโทษเพราะตั้งครรภ์

Q255. Punishment of woman who prefers mortal lover to god. การลงโทษหญิงสาวที่ชอบคนรักที่เป็นมนุษย์มากกว่าเทพเจ้า

Q256. Punishment for clandestine lover of princess. การลงโทษผู้ที่ลักลอบทำชู้กับเจ้าหญิง

Q257. Refusal of conjugal relations punished. ปฏิเสธความสัมพันธ์รั้นสามีภรรยาจึงถูกลงโทษ

Q260. Deceptions punished. หลอกหลวงจึงถูกลงโทษ

Q261. Treachery punished. ทยศจึงถูกลงโทษ

Q261.1. Intended treachery punished. คิดทยศจึงถูกลงโทษ

Q261.2. Treacherous wife punished. ภรรยาที่ทรยศถูกลงโทษ

Q261.2.1. Treacherous wife abandoned by love for fear of treachery. ภรรยาที่ทรยศถูกทิ้งทิ้งเพราะกลัวว่าจะทรยศเขา

Q262. Impostor punished. คนที่ปลอมตัวถูกลงโทษ

Q263. Lying (perjury) punished. โกหก (ให้การเท็จ) จึงถูกลงโทษ

Q263.1. Death as punishment for perjury. ผู้ที่ให้การเท็จถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q265. False judging punished. ตัดสินคดีผิดจึงถูกลงโทษ

Q265.1. Bribed false judge punished. ผู้พิพากษาที่รับสินบนแล้วตัดสินคดีผิดถูกลงโทษ

Q265.1.1. Unjust judge punished in hell. ผู้พิพากษาที่อยู่ดิตรรกถูกลงโทษในนรก

Q265.2. Punishment for (undeserved) satire. การลงโทษเพราะเย้ยหยัน (โดยไม่สมควร)

Q265.2.1. Blotches on face of satirist (judge) as punishment for wrongful satire. ผู้ที่กล่าวเย้ยหยันอย่างไม่สมควร

(ผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีผิด) เกิดมีแผลพุพองบนใบหน้าเป็นการลงโทษ

Q265.3. Judge must yield bench to son because he made a false judgment. ผู้พิพากษาต้องยกบัลลังก์ให้บุตรชายเพราะ

ตัดสินคดีผิด

- Q265.4. Punishment for undeserved cursed. การลงโทษเพราะสาปแช่งอย่างไม่สมควร
- Q266. Punishment for breaking promise. การลงโทษเพราะไม่รักษาสัญญา
- Q266.1. Man promises more to church than he can possibly provide: punished. ชายผู้หนึ่งถูกลงโทษเพราะกล่าวว่าจะวาจาเกินจริงต่อโบสถ์
- Q267. Hypocrisy punished. เสแสร้งจึงถูกลงโทษ
- Q267.1. Devil comes for hypocrite. ปีศาจมาหาคนเสแสร้ง
- Q268. Flattery punished. ประจบสอพลอจึงถูกลงโทษ
- Q270. Misdeeds concerning property punished. กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจึงถูกลงโทษ
- Q271. Debtor punished. ลูกหนี้ถูกลงโทษ
- Q271.1. Debtor deprived of burial. ลูกหนี้ถูกห้ามไม่ให้มีพิธีศพ
- Q271.2. Devil condemns rich man who does not repent until ready to die. ปีศาจสาปเศรษฐีผู้ไม่ยอมสำนึกผิดจนกระทั่งใกล้ตาย
- Q271.3. Woman on visit to world of dead may not return until she pays debt to dead. หญิงสาวที่เดินทางไปยังโลกแห่งความตายจะไม่ได้กลับมาหากไม่จ่ายหนี้แก่คนตาย
- Q272. Avarice punished. โลกจึงถูกลงโทษ
- Q272.1. Devil carries off rich man. ปีศาจจับตัวเศรษฐีไป
- Q272.1.1 Devil carries off rich man at death. ปีศาจจับตัวเศรษฐีไปเมื่อเขาตาย
- Q272.2. Avaricious man has neck broken when top of his treasure chest falls on him. ชายโลภมากถูกตีบสนับตีใบบนสุดตกใส่คอหัก
- Q372. 3. Avaricious miser tries to eat his odored money. คนตระหนี่และโลภพยายามกลืนเงินที่ได้มาโดยมิชอบจนติดคอตาย
- Q272.4. Avaricious woman and her gold consumed by hell's fires wich burn in her grave. หญิงโลภถูกไฟนรกเผา ณ หลุมฝังศพของเธอ
- Q273. Usury punished. ออกเงินกู้ดอกเบี้ยแพงจึงถูกลงโทษ
- Q273.1. Devil comes for usurer. ปีศาจมาหลอกหลอนเพราะออกเงินกู้ดอกเบี้ยแพง
- Q273.1.1. Dead usurer fed molten silver by devil. เจ้าหนี้เงินกู้ที่ตายไปแล้วถูกปีศาจให้กินเงินหลอมเหลว
- Q273.2. Usurer refused burial. ไม่ให้ฝังศพเจ้าหนี้เงินกู้
- Q273.3. Usurer punished in hell. เจ้าหนี้เงินกู้ถูกลงโทษในนรก
- Q273.4. Church built by usurer's money made to collapse by devil. โบสถ์ที่สร้างจากเงินของเจ้าหนี้เงินกู้ถูกปีศาจทำลาย
- Q274. Devils carry away stones of church built with ill – gotten money. ปีศาจเอาหินของโบสถ์ที่สร้างจากเงินที่ได้มาโดยมิชอบไป
- Q274.2. Devil suffocates swindling merchant. ปีศาจรัดคอพ่อค้าที่คิดโกง
- Q274.3. Use false weights and measures punished. ใช้ตราชั่งและเครื่องตวงที่ไม่เที่ยงตรงจึงถูกลงโทษ
- Q275. Remover of landmarks punished. ย้ายหลักปักปันที่ดินจึงถูกลงโทษ
- Q276. Stinginess punished. ตระหนี่จึงถูกลงโทษ
- Q277. Courteousness punished. โลกจึงถูกลงโทษ

Q280. *Unkindness punished.* ไม่มีเมตตาจึงถูกลงโทษ

Q281. *Ingratitude punished.* อกตัญญูจึงถูกลงโทษ

Q281.1. *Ungrateful children punished.* ลูกอกตัญญูถูกลงโทษ

Q281.1.1. *Devils carry off girl who abuses her mother.* เหล่าปีศาจร้ายจับตัวหญิงที่ทำร้ายแม่ตัวเองไป

Q281.1.2. *Girl cruel to her mother is slain by god.* หญิงที่ทำทารุณต่อแม่ของเธอถูกเทพเจ้าฆ่า

Q281.2. *Ungrateful ruler is deposed.* พระราชาที่เนรคุณถูกถอดจากราชสมบัติ

Q281.3. *Woman cats flesh and leaves cat only bones of fish eat has caught for them.* Cursed by cat. หญิงสาวที่กินเนื้อปลาที่แมวจับมาแล้วเหลือแต่กระดูกให้แมว ถูกแมวสาป

Q281.4. *Ungrateful king raises old woman's rest; miraculous punishment.* พระราชานेरคุณขึ้นค่าเช่าที่หญิงชรา จึงถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ

Q283. *Irreverent young people punished by outraged old man.* คนหนุ่มสาวที่ไม่มีสัมมาคารวะถูกลงโทษ โดยชายชราที่ถูกล่วงเกิน

Q284. *Reproach concerning physical deformity (blemish) punished.* กล่าวตำหนิผู้พิการจึงถูกลงโทษ

Q285. *Cruelty punished.* ทำทารุณกรรมจึงถูกลงโทษ

Q285.1. *Cruelty to animals punished.* ทารุณกรรมสัตว์จึงถูกลงโทษ

Q285.1.1. *Punishment for cutting off birds' tongue.* การลงโทษเพราะตัดลิ้นนก

Q285.1.1.1. *Man slits tongue of magpie so that it can learn to speak.* His fingernails grow out like bird's claws as punishment. ชายผู้หนึ่งตัดลิ้นนกขุนทองเพื่อให้มันพูดได้ เขามีเล็บงอกออกมาเหมือนกรงเล็บนกเป็นการลงโทษ

Q285.1.2. *Punishment for breaking bird's nest.* การลงโทษเพราะทำลายรังนก

Q285.1.2.1. *Boy reaches into bird's nest for pigeon's eggs.* A stone in the nest holds his hand for three days and nights. He is finally released by prayers. เด็กชายปีนต้นไม้เพื่อเก็บไข่นกพิราบ มือเขาคิดกับก้อนหินในรังนก 3 วัน

3

คืน และหลุดออกเพราะสวคมนตรี

Q285.2. *Cruelty to sick persons punished.* ทารุณผู้ป่วยจึงถูกลงโทษ

Q285.3. *Cruel mutilation punished.* ทำให้พิการอย่างทารุณจึงถูกลงโทษ

Q285. 4. *Slave – driving punished.* ใช้งานทาสอย่างหนักจึงถูกลงโทษ

Q286. *Uncharitableness punished.* ไม่มีความกรุณาจึงถูกลงโทษ

Q286.1. *Uncharitableness to holy person punished.* ไม่กรุณาต่อผู้เคร่งศาสนาจึงถูกลงโทษ

Q286.2. *Priest will not bury dead unless paid in advance. Ruler has him buried alive with the corpse.* พระไม่ยอมให้ฝังศพหากไม่จ่ายเงิน พระราชาให้จับพระฝังทั้งเป็นกับศพนั้น

Q287. *Refusal to grant request punished.* ไม่ทำตามคำขอร้องจึงถูกลงโทษ

Q288. *Punishment for mockery.* การลงโทษเพราะหัวเราะเยาะ

Q291. *Hard – heartedness punished.* ไม่มีความกรุณาปราณีจึงถูกลงโทษ

Q291.1. *St. Peter's mother dropped from heaven because of hard – heartedness.* She is permitted to go to heaven on a stalk, but is weighted down by people holding to her skirts. She shakes them off. มารดาของนักบุญปีเตอร์ตกจากสวรรค์เพราะไม่มีความกรุณา นางได้รับอนุญาตให้ขึ้นสวรรค์จากปล่องไฟ แต่ถูกผู้คนจับชายกระโปรงไว้ นางจึงสลัดออก

Q291. 2. *Punishment of hard – hearted masters in other world.* การลงโทษผู้นำที่ไม่มีความกรุณาในโลกหลังความตาย

Q292. *Inhospitality punished.* ไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดีจึงถูกลงโทษ

Q292.1. *Inhospitality to saint (god) punished.* ไม่ต้อนรับนักบุญ (เทพเจ้า) จึงถูกลงโทษ

Q292.2. *Inhospitality to orphan punished.* ไม่ต้อนรับเด็กกำพร้าจึงถูกลงโทษ

Q292.3. *Abuse of hospitality punished.* สบประมาทเจ้าของบ้านจึงถูกลงโทษ

Q295. *Monkey destroys nest of bird who has made sport of him.* ลิงทำลายรังของนกที่ล้อเลียนมัน

Q296. *Injustice punished.* ไม่ยุติธรรมจึงถูกลงโทษ

Q296.1. *Sack of flour punished down on peasant who accuse his wife of theft from it.* กระสอบแป้งตกใส่ขานนาที่แก้ต่างว่าภรรยาของตนไม่ได้ขโมยแป้ง

Q297. *Slander punished.* หมิ่นประมาทจึงถูกลงโทษ

Q300. *Contentiousness punished.* ขอบทะเลาะเบาะแว้งจึงถูกลงโทษ

Q301. *Jealousy punished.* หึงหวงจึงถูกลงโทษ

Q302. *Envy punished.* ริษยาจึงถูกลงโทษ

Q302.1. *Envy punished: the found purse.* Three men find a purse. They are loath to pick it up. Since they will have to divide. The king see this and assigns them their proper punishment. **ริษยาจึงถูกลงโทษ:** ถุงเงินที่ถูกพบ ชายสามคนพบถุงเงิน พวกเขาไม่อยากเก็บขึ้นมา เพราะไม่อยากแบ่งใคร พระราชาเห็นจึงให้ลงโทษตามสมควร

Q304. *Scolding punished.* ขอบตำหนิจึงถูกลงโทษ

Q305. *War – making punished.* ก่อสงครามจึงถูกลงโทษ

Q306. *Quarrelsomeness punished.* ทะเลาะวิวาทจึงถูกลงโทษ

Q312. *Fault – finding punished.* ขอบวิจารณ์จึงถูกลงโทษ

Q312.1. *Punishment for finding fault with God's works in heaven.* การลงโทษผู้ที่จับผิดการทำงานของพระเจ้าบนสวรรค์

Q312.2. *Devil carries off fault – finding people.* ปีศาจจับตัวผู้ที่ชอบจับผิดไป

Q312.3. *Punishment for finding fault with God's forgiveness of sin .* การลงโทษผู้ที่ต่อนิการอภัยต่อบาปของพระเจ้า

Q312.4. *Fault – finding with God's handling of weather.* ตำนินการดูแลสภาพอากาศของพระเจ้า

Q313. *Bad temper punished.* อารมณ์ร้ายจึงถูกลงโทษ

Q314. *Scandal – mongering punished.* ไล่ความจึงถูกลงโทษ

Q320. *Evil personal habits punished.* นิสัยไม่ดีจึงถูกลงโทษ

Q321. *Laziness punished.* เกียจคร้านจึงถูกลงโทษ

Q321.1. *Women who will not sew are cast from community.* หญิงที่ไม่ยอมเย็บผ้าถูกขับไล่

Q322. *Dirtiness punished.* สกปรกจึงถูกลงโทษ

Q323. *Unthriftiness punished.* สุรุ่ยสุร่ายจึงถูกลงโทษ

Q325. *Disobedience punished.* ไม่เชื่อฟังจึงถูกลงโทษ

Q326. *Impudence punished.* อวดคิจึงถูกลงโทษ

Q327. *Discourtesy punished.* ไร้มารยาทกันจึงถูกลงโทษ

Q330. *Overweening punished.* ทะนงตนจึงถูกลงโทษ

Q331. *Pride punished.* หยิ่งยโสจึงถูกลงโทษ

Q331.1. *Devil torments old man who has laid aside his humility.* ปีศาจทรมานชายชราผู้ไร้ความอ่อนน้อม

- Q331.2. Vanity punished. หลงตัวเองจึงถูกลงโทษ
- Q331.2.1. Woman's vain display punished. หญิงที่โอ้อวดตนถูกลงโทษ
- Q331.2.1.1. Devil impersonates woman's maid at her toilette. ปีศาจปลอมเป็นสาวใช้ของหญิงสาวในเครื่องแต่งกายของเธอ
- Q331.2.1.2. Vain woman has her cheeks miraculously burned. แก้มของหญิงหลงตัวเองลุกไหม้ด้วยอำนาจวิเศษ
- Q331.2.1.3. Husband rubs off paint from wife's cheeks. Threatens to scrape them next time.สามีลบเครื่องสำอางบนแก้มภรรยาออก. ขู่ว่าจะขูดออกหากแต่งหน้าอีก
- Q331.2.1.3.1. Husband puts soot on wife's cheeks to discourage her from using paint. สามีทาเขม่าบนแก้มภรรยาเพื่อไม่ให้เธอใช้เครื่องสำอาง
- Q331.2.1.4. Vain woman wears corset so tight that it stifles her to death. หญิงหลงตัวเองใส่เครื่องรัดลำตัวแน่นเกินไปจนตาย
- Q331.2.1.5. Clothes – proud woman trips over long skirt. Devil laughs. หญิงที่หลงใหลเสื้อผ้ากายสะกดชายกระโปรงของตัวเอง ถูกปีศาจหัวเราะเยาะ
- Q331.2.2. Jackal demands to be praised as god: runs with pack of hounds.สุนัขจิ้งจอกอยากได้รับการยกย่องเหมือนเทพเจ้า จึงวิ่งติดตามฝูงสุนัขล่าเนื้อ
- Q333. Boldness punished. ไม่เกรงขามผู้ใดจึงถูกลงโทษ
- Q333.1. "God has no use for me, and the devil will not take me." On the way home the bold woman is strangled by the devil. "พระเจ้าไม่สนใจฉัน และปีศาจก็จะไม่จับฉันไป" ขณะกลับบ้านหญิงที่ไม่กลัวเกรงก็ถูกปีศาจรัดคอ
- Q333.8. Immoderate request punished. ร้องขอมากเกินไปจึงถูกลงโทษ
- Q338.2. The devil's likeness. A squire demands somebody to paint a living picture of the devil; when he sees it he dies. ภาพเหมือนของปีศาจ ผู้คิดจ้างคนให้วาดรูปเหมือนของปีศาจ เมื่อเขาเห็นรูปนั้นก็ตาย
- Q340. Meddling punished. ยุ่งเรื่องของผู้อื่นจึงถูกลงโทษ
- Q341. Curiosity punished. ช่างสงสัยจึงถูกลงโทษ
- Q342. Inquisitiveness punished. ถามซอกแซกจึงถูกลงโทษ
- Q380. Deeds punished – miscellaneous. การกระทำที่ถูกลงโทษ – อื่นๆ
- Q381. Punishment for gambling. การลงโทษเพราะเล่นการพนัน
- Q385. Captured animals avenge themselves. พวกสัตว์ที่ถูกกักขังลุกขึ้นมาแก้แค้น
- Q386. Dancing punished. เต้นรำจึงถูกลงโทษ
- Q386.1. Devil punishes girl who loves to dance. ปีศาจลงโทษหญิงที่ชอบเต้นรำ
- Q386.2. Drunken dancer punished. นักเต้นที่เมาเหล้าถูกลงโทษ
- Q387. Jesting punished. พุดจาล้อเลียนจึงถูกลงโทษ
- Q387.1. Devil carries off jester. ปีศาจจับตัวตลกไป
- Q388. Freemasonry punished. เป็นสมาชิกสมาคมลับจึงถูกลงโทษ
- Q388.1. Freemasons forced to dance till they sweat blood. สมาชิกสมาคมลับถูกบังคับให้เต้นจนกว่าเหงื่อจะเป็นเลือด
- Q391. Punishment for singing worldly songs. การลงโทษเพราะร้องเพลงที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา
- Q391.1. Prince of devils gives up seat to man who goes to hell for singing worldly song. เจ้าชายแห่งปีศาจยกบัลลังก์ให้ชายผู้ตกนรกเพราะร้องเพลงที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา
- Q392. Punishment of evil magician who has caused plague. การลงโทษพ่อมดชั่วร้ายเพราะเขาเป็นสาเหตุของโรคระบาด
- Q393. Evil speech punished. กล่าววาจาอกุศลจึงถูกลงโทษ
- Q393.1. Punishment for talking too much. Monk punished in hell's fires for this fault. การลงโทษคนที่พูดมาก พระถูก

ลงโทษในไฟนรกเพราะพูดมาก

Q393.2. *Gossiping punished.* นินทาจึงถูกลงโทษ

Q394. *Uxoriousness punished.* ลุ่มหลงภรรยามากเกินไปจึงถูกลงโทษ

Q395. *Disrespect punishment.* ไม่เคารพจึงถูกลงโทษ

Q400. *Kinds of punishment – general.* ประเภทของการลงโทษ – ทั่วไป

Q401. *Chain of punishments.* Horse must break leg, since he has broken leg of man who broke leg of dog which bit leg of fox. ห่วงโซ่แห่งการลงโทษ ม้าขาหักเพราะทำชายที่ทำขาสุนัขที่กัดขาสุนัขจึงจอกขาหัก

Q402. *Punishment of children for parents' offences.* การลงโทษเด็กที่ก้าวร้าวต่อพ่อแม่

Q403. *Punishment not meted out to persons below twenty years.* จะไม่ลงโทษคนที่อายุต่ำกว่า 20 ปี

Q404. *Punishment comes in seventh generation.* ลงโทษเจ็ดชั่วโคตร

Q410. *Capital punishment.* การลงโทษประหารชีวิต

Q411. *Death as punishment.* การลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.0.1. *Husband kills returning adulteress.* สามีฆ่าหญิงนอกใจแล้วกลับมาหาเขา

Q411.0.1.1. *Adulterer killed.* ชายชู้ถูกฆ่า

Q411.0.1.2. *Man (fairy) kills wife's lover.* สามี (ภูต) ฆ่าชายชู้ของภรรยา

Q411.0.1.3. *Faithless wife (mistress) seized by husband's (lover's) poet who leaps to death with her in his arms.*

ภรรยาที่นอกใจถูกจับโดยกวีของสามี (ของชู้รัก) แล้วโคตหน้าผาดตายพร้อมกับเธอ

Q411.0.1.4. *Death for repeated adultery.* ตายเพราะทำผิดประเวณีหลายครั้ง

Q411.0.2. *Husband kills wife and then killing.* สามีฆ่าภรรยาและชายชู้

Q411.1. *Punishment: winning as wife and then killing.* การลงโทษโดยปลอมเป็นภรรยาแล้วฆ่าชายชู้

Q411.2. *Undesired suitor hiding under girl's bed is killed.* ชายชู้ที่ไม่น่าพิสมัยซึ่งซ่อนอยู่ใต้เตียงหญิงสาวถูกฆ่า

Q411.2.1. *Undesired suitor killed asleep in his tent.* ชายชู้ที่ไม่น่าพิสมัยถูกฆ่าขณะหลับในกระโจม

Q411.3. *Death of father (son, etc.) as punishment.* ลงโทษโดยให้ พ่อ (ลูกชาย ฯลฯ) ถึงแก่ความตาย

Q411.4. *Death as punishment for treachery.* ลงโทษคนทรยศให้ตาย

Q411.4.1. *Man killed at once for treacherous slaying overlord.* ชายผู้หนึ่งถูกฆ่าตายในที่สุดเพราะฆ่าเจ้านาย

Q411.4.2. *Woman who disrobes to attract attention of hostile fighter killed.* หญิงที่เปลื้องผ้าเพื่อดึงความสนใจของนัก

สู้ของศัตรูถูกฆ่า

Q411.5. *Hero kills mutilators of girl.* วีรบุรุษฆ่าคนที่ทำร้ายร่างกายเด็กสาว

Q411.6. *Death as punishment for murder.* ฆ่าคนจึงถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.7. *Death as punishment for ravisher.* ฆาตกรฆ่าหญิงจึงถูกลงโทษให้ตาย

Q411.8. *A man in every house in the land killed as punishment for abduction by their king.* พระราชาให้ประหารผู้ชาย
หนึ่งคนในบ้านทุกหลังในดินแดนที่มีการฆาตกรฆ่าหญิง

Q411.9. *Death as punishment for reproach concerning physical deformity (blemish).* คูหมิ่นผู้พิการจึงถูกลงโทษให้ถึงแก่
ความตาย

Q411.10. *Death as punishment for impudence.* หยาบคายจึงถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.10.1. *Man killed because of scornful singing.* ชายผู้ถูกฆ่าเพราะร้องเพลงคูหมิ่นผู้อื่น

Q411.11. *Death as punishment for desecration of holy place (images, etc).* ทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (รูปเคารพ ฯลฯ) จึงถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.11.1. *Desecrating a sanctuary (saint's horse) by murder punished.* ฆ่า (ม้าของนักบุญ) ในศาสนสถานจึงถูกลงโทษ

Q411.11.2. *Hanging as punishment for stealing from a church.* ขโมยของจากโบสถ์จึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q411.12. *Maidens slain in revenge for death of young men.* เหล่าหญิงสาวถูกฆ่าเพื่อแก้แค้นให้บรรดาชายหนุ่มที่ถูกฆ่าตาย

Q411.13. *Death as punishment for thievery.* โขโมยของจึงถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.13.1. *Charge of theft avenged by assault.* ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นโจรแก้แค้นโดยการลอบโจมตี

Q411.14. *Death as punishment for spying on uncanny person.* แอบดูคนประหลาดจึงถูกลงโทษให้ถึงแก่ความตาย

Q411.15. *Death as punishment for dropping on emperor's coat.* ทำของหนักและเสื้อคลุมของพระราชาร่วงลงโทษให้ตาย

Q412. *Punishment: millstone dropped on guilty person.* ป่าหิน โม่แป้งใส่ผู้ที่กระทำผิดเป็นการลงโทษ

Q413. *Punishment: hanging.* การลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.0.1. *Threat of hanging.* ขู่ว่าจะแขวนคอ

Q413.1. *Hanging as punishment for theft.* ขโมยของจึงถูกแขวนคอเป็นการลงโทษ

Q413.2. *Hanging as punishment for adultery.* ผิดประเวณีจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.3. *Hanging as punishment for imposture.* หลอกหลวงจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.4. *Hanging as punishment for murder.* ฆ่าคนจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.5. *Hanging as punishment for impudence.* หยาบคายจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.5.1. *Impudent suitor or his messenger hanged or threatened with hanging.* ชายหยาบคายที่มาเกี่ยวพาหญิงหรือคนส่งสารของเขาถูกแขวนคอ หรือถูกขู่ว่าจะแขวนคอ

Q413.6. *Hanging as punishment for denying pagan gods.* ไม่ยอมรับเทพเจ้านอกกรีตจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.7. *Hanging as punishment for silence about hidden treasure.* ไม่บอกที่ซ่อนขุมทรัพย์จึงถูกแขวนคอ

Q413.8. *Hanging as punishment for treachery.* ททรยศจึงถูกลงโทษโดยการแขวนคอ

Q413.8.1. *Hanging by one foot as punishment for treachery.* ททรศหักหลังจึงถูกจับมัดขาข้างหนึ่งให้ห้อยหัวลงมาเป็นการลงโทษ

Q414. *Punishment: burning alive.* การลงโทษโดยการเผาทั้งเป็น

Q414.0.1. *Burning as punishment for uxoricide.* ฆ่าภรรยาจึงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.2. *Burning as punishment for adultery.* ผิดประเวณีจึงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.3. *Burning as punishment for incest (incontinence).* ร่วมประเวณีในครอบครัว (มักมากในกาม) จึงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.3.1. *Burning monastery and monks in it as punishment for incontinence.* วัดถูกเผาพร้อมกับบรรดาพระที่มักมากในกามเป็นการลงโทษ

Q414.0.4. *Burning as punishment for ravisher.* ผู้ที่ขูดคร่าหญิงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.4.1. *Ravisher's grave and body miraculously burnt.* หลุมศพและร่างของผู้ที่ขูดคร่าหญิงถูกไฟเผาอย่างปาฏิหาริย์

Q414.0.4.2. *Burning as punishment for abductor.* ลักพาตัวจึงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.5. *Burning as punishment for traitor.* ททรยศจึงถูกลงโทษโดยการเผา

Q414.0.5.1. *Burning for traitor: unwittingly suggested by culprit.* คนทรยศถูกเผา: ถูกคนร้ายแนะนำโดยไม่เจตนา

Q 414.0.6. *Burning as punishment for impostor.* ผู้ที่ปลอมตัวถูกเผาเป็นการลงโทษ

Q414.0.6.1. *Burning as punishment for counterfeiting.* ปลอมแปลงสิ่งของจึงถูกลงโทษ โดยการเผา

Q414.0.7. *Innocent queen burned at stake.* พระราชินีที่ไม่มีความผิดถูกเผาบนเสา

- Q414.0.8. Demons burn heretics at stake. ปีศาจเผาคนนอกรีตบนเสา
- Q414.0.9. Burning as punishment for betraying the confessional. สารภาพบาปเท็จจึงถูกเผาเป็นการลงโทษ
- Q414.0.10. burning for witchcraft. ใช้เวทย์มนต์จึงถูกเผา
- Q414.0.11. Burning for sodomy. ชายร่วมประเวณีกับชายจึงถูกเผา
- Q414.0.12. Burning as punishment for murder.ฆ่าคนตายจึงถูกเผา
- Q414.0.12.1. Woman saved from being burned as punishment for killing impudent suitor. หญิงสาวที่ฆ่าชายหยาบคาย
ที่มาเกี่ยวพาไม่ต้องถูกลงโทษโดยการเผา
- Q414.0.13. Burning as punishment for fratricide. ถูกเผาเป็นการลงโทษที่ฆ่าพี่น้อง
- Q414.1. Punishment: boiling in oil (lead, tar). ถูกต้มในน้ำมัน (ตะกั่ว น้ำมันดิน) เป็นการลงโทษ
- Q414.1.1. Boiling in tar as punishment for imposer. คนเก็บภาษีถูกต้มในน้ำมันดินเป็นการลงโทษ
- Q414.2. Punishment: imprisonment in white – hot iron house. ถูกขังในบ้านที่ทำจากเหล็กร้อนเป็นการลงโทษ
- Q414.3. Punishment: burning and scattering ashes. ถูกเผาแล้วโปรยเถ้ากระดูกเป็นการลงโทษ
- Q414.3.1. Punishment: crushing in rice mill and scattering ashes. ถูกบดในโรงสีข้าวแล้วโปรยเถ้ากระดูกทั้งเป็นการ
ลงโทษ
- Q414.4. Punishment: dancing to death in red hot shoes. ใส่รองเท้าเหล็กร้อนแดงเดินรำจนตายเป็นการลงโทษ
- Q414.5. Punishment: king hung between two fires. พระราชาถูกแขวนระหว่างไฟสองกองเป็นการลงโทษ
- Q414.6. Woman cast on husband's funeral pyre as punishment. หญิงสาวถูกโยนเข้าไปในเชิงตะกอนเผาศพสามี
เป็นการลงโทษ
- Q415. Punishment: being eaten by animals. ถูกสัตว์กินเป็นการลงโทษ
- Q415.0.1. Punishment: being eaten by demon. ถูกปีศาจกินเป็นการลงโทษ
- Q415.1. Punishment: being eaten by dogs. ถูกสุนัขรุมกัดกินเป็นการลงโทษ
- Q415.1.1. Punishment: transformation to deer which is devoured by dogs. ถูกสาปให้เป็นกวางที่ถูกสุนัขรุมกิน
เป็นการลงโทษ
- Q415.1.2. Punishment: tying man to horses and setting vicious hounds after him. ถูกผูกไว้กับฝูงม้าแล้วให้สุนัขล่าเนื้อที่
กำลังโหมโหไล่กัดเป็นการลงโทษ
- Q415.2. Mice devour hard – hearted man. หนูกัดแทะคนที่หัวใจโหดเหี้ยม
- Q415.3. Punishment: man eaten by worm (snake). คนถูกหนอน (งู) กัดกินเป็นการลงโทษ
- Q415.3.1. Cobras placed in boxes and given to cruel parents, so that they are bitten. ส่งงูเห่าใส่กล่องให้พ่อแม่ที่
โหดเหี้ยม เพื่อให้พวกเขาถูกกัด
- Q415.4. Punishment: being fed to lions (wild beast). ถูกส่งให้เป็นอาหารสิงโต (สัตว์ร้าย) เป็นการลงโทษ
- Q415.5. Punishment: being devoured by tiger. ถูกเสือกินเป็นการลงโทษ
- Q415.6. Bears devour the wicked. หมีขย้ำคนชั่ว
- Q415.7. Wolves kill person for quenching holy fire.หมาป่าฆ่าคนที่ดับไฟศักดิ์สิทธิ์
- Q415.7.1. Wolves and birds eat bodies of slayers of poet.หมาป่าและนกกินร่างของคนที่ฆ่ากวี
- Q415.8. Heretic preaching against God's creation worried to death by fly. คนนอกรีต ผู้สั่งสอนเรื่องต่อต้านการสร้าง
โลกของพระเจ้าหวาดกลัวถูกแมลงวันไล่ตามจนตาย
- Q415.9. Punishment: being eaten by fish. ถูกปลากินเป็นการลงโทษ
- Q416. Punishment: drawing asunder by horses. ถูกม้าแยกร่างเป็นการลงโทษ
- Q416.0.1. Quartering by horse as punishment for breaking betrothal. ถูกม้าแยกร่างเป็นส่วนเพราะถอนหมั้น

- Q416.0.2. Quartering by horse as punishment for murder. ถูกม้าแยกร่างเป็นส่วนเพราะฆ่าคน
- Q416.0.2.1. Quartering by horses as punishment for uxoricide. ถูกม้าแยกร่างเป็นส่วนเพราะฆ่าภรรยา
- Q416.0.3. Quartering by horse as punishment for impostor. คนที่ปลอมตัว ถูกม้าแยกร่างเป็นส่วนเป็นการลงโทษ
- Q416.1. Punishment: trampling (kicking) to death by horse ถูกม้าเหยียบ (เตะ) จนตายเป็นการลงโทษ
- Q416.1.1. Adulteress kicked to death by mule as punishment. หญิงที่คบชู้ถูกล่อเตะตายเป็นการลงโทษ
- Q416.2. Punishment: dragging to death by a horse. การลงโทษ: ถูกม้าลากจนตาย
- Q416.2.1. Punishment: drawing at the tail of horses. ถูกผูกกับหางม้าให้ม้าลากเป็นการลงโทษ
- Q416.2.2. Punishment: dragging to death tied to horn of a bull. ถูกผูกกับเขาของวัวแล้วให้วัวลากเป็นการลงโทษ
- Q416.3. Punishment: trampling by elephants. ถูกช้างเหยียบเป็นการลงโทษ
- Q416.3.1. Punishment: being gored to death by elephant. ถูกช้างใช้งาแทงตายเป็นการลงโทษ
- Q417. Punishment: dropping and dashing to pieces. ถูกทิ้งให้ตกลงมาร่างแตกเป็นการลงโทษ
- Q417.1. Murderess forced to leap from cliff. หญิงที่ฆ่าคนถูกบังคับให้กระโดดจากหน้าผา
- Q417.2. Traitor thrown into pit so that he sticks to the waist and is then chase out of the country. คนทรยศถูกโยนลงหลุมโดยที่เอวเขาคิดกับปากหลุมแล้วถูกขับออกจากเมือง
- Q417.3. Bridge to world of dead cut from under wicked person so that he falls into hell. สะพานข้ามไปยังโลกแห่งความตายขาดออกเมื่อคนชั่วกำลังข้าม เขาจึงตกนรก
- Q418. Punishment by poisoning. การลงโทษโดยใช้ยาพิษ
- Q418.1. Murder of faithless wife with poisoned salad. ฆ่าภรรยาที่นอกใจโดยใส่ยาพิษในสลัด
- Q418.2. Venomous snake put into the mouth as punishment for murder of newborn children. ฆาตกรฆ่าทารกเกิดใหม่ถูกเองพิษใส่ปากเป็นการลงโทษ
- Q421. Punishment: beheading. ตัดศีรษะเป็นการลงโทษ
- Q421.0.1. Beheading as punishment for debt. ถูกหนี่ถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.2. Beheading as punishment for adultery. ผิดประเวณีถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.3. Beheading as punishment for rape. ผู้ถูกร่วงถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.4. Beheading as punishment for murder. ฆ่าคนถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.5. Beheading as punishment for mutilation. ทำร้ายร่างกายถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.6. Beheading as punishment for incest. ร่วมประเวณีในครอบครัวเดียวกันถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.7. Beheading as punishment for seduction. ล่อลวงทางเพศถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.0.8. Beheading for persecution of wife. ทารุณกรรมภรรยาถูกลงโทษโดยการตัดศีรษะ
- Q421.1. Heads on stakes. Punishment by beheading and placing the heads on stakes. ตัดหัวเสียบประจาน การลงโทษโดยการตัดศีรษะแล้วเสียบไว้บนไม้แหลม
- Q421.1.1. Head cut off and hung on tree outside village. ตัดศีรษะแล้วแขวนไว้บนต้นไม้หน้าหมู่บ้าน
- Q421.2. Man beheaded in place where he turned his back on saint. ชายผู้หนึ่งถูกตัดศีรษะทันทีที่หันหลังให้นักบุญ
- Q421.3. Punishment: cutting throat. บั่นคอเป็นการลงโทษ
- Q422. Punishment: stoning to death. ปาหินใส่จนตายเป็นการลงโทษ
- Q422.0.1. Punishment: beating to death. ถูกทุบตีจนตายเป็นการลงโทษ
- Q423. Punishment: beating upon a wheel. ถูกล้อรถทับเป็นการลงโทษ
- Q424. Punishment: strangling. ถูกรัดคอเป็นการลงโทษ
- Q424.0.1. Strangling as punishment for murder. ฆ่าคนตายจึงถูกรัดคอเป็นการลงโทษ

- Q424.1. King strangles falcon when it kills eagles. พระราชารัศคโคเหยี่ยวเพราะมันฆ่านกอินทรี
- Q424.2. Strangling as punishment for adultery. ศึกประเวณีจึงถูกลงโทษโดยการรัศคโค
- Q424.3. Man strangles friar for attempting to seduce his wife. สามเณรรัศคโคพระที่พยายามจะล่อลวงภรรยาเขา
- Q425. Punishment: suffocating. ทำให้หายใจไม่ออกตายเป็นการลงโทษ
- Q426. Wolf cut open and filled with stones as punishment. หมาป่าถูกผ่าแล้วเอาหินยัดใส่เป็นการลงโทษ
- Q426.1. Punishment for murder by fatal enema. ฆ่าคนตาย จึงถูกลงโทษโดยการสวนทวารอย่างโหดเหี้ยม
- Q427. Punishment: opening own veins and bleeding to death. กรีดเส้นเลือดของตัวเองให้เลือดไหลจนตายเป็นการลงโทษ
- Q428. Punishment: drowning. ถ่วงน้ำเป็นการลงโทษ
- Q428.1. Drowning as punishment for adultery. ศึกประเวณีจึงถูกลงโทษโดยการถ่วงน้ำ
- Q428.2. Magic swine cause robbers to be drowned. หมูวิเศษทำให้โจรมนน้ำตาย
- Q428.3. Drowning as punishment for disturbing holy person. ก่อกวนผู้เคร่งศาสนาจึงถูกลงโทษโดยการถ่วงน้ำ
- Q429. Capital punishment – miscellaneous. การลงโทษประหารชีวิต – อื่นๆ
- Q429.1. Punishment: culprit eaten by cannibals. ผู้กระทำความผิดถูกมนุษย์กินคนกินเป็นการลงโทษ
- Q429.2. Death at hands of foreign invaders as punishment. ถูกผู้รุกรานฆ่าตายเป็นการลงโทษ
- Q429.3. Cutting in pieces as punishment. ถูกตัดเป็นชิ้นๆ เป็นการลงโทษ
- Q430. Abridgement of freedom as punishment. ถูกลดทอนอิสรภาพเป็นการลงโทษ**
- Q430.1. Imposition of tabu as punishment. ถูกบังคับให้เป็นบุคคลต้องห้ามเป็นการลงโทษ
- Q431. Punishment: Banishment (exile). ถูกเนรเทศ (ขับไล่) เป็นการลงโทษ
- Q431.0.1. Saint prefers to die in exile. นักบุญเลือกที่จะตายโดยการถูกเนรเทศ
- Q431.1. Voluntary exile as punishment for murder. เพราะฆ่าคนจึงเนรเทศตัวเองเป็นการลงโทษ
- Q431.2. Banishment for treachery. ถูกเนรเทศเพราะทรยศ
- Q431.2.1. Elder brothers banished for treachery. พี่ชายถูกเนรเทศเพราะทรยศ
- Q431.2.2. Treachery punished by banishment to desert isle. คนทรยศถูกลงโทษโดยเนรเทศไปอยู่เกาะทะเลทราย
- Q431.2.3. King's foster brothers banished for lawlessness. น้องชายบุญธรรมของพระราชาก็ถูกเนรเทศเพราะไม่รักษากฎหมาย
- Q431.3. Banishment because of disobedience. Maiden wants to become nun and not marry. ถูกเนรเทศเพราะไม่เชื่อฟังหญิงสาวอยากเป็นแม่ชีและไม่ยอมแต่งงาน
- Q431.4. Banishment till rose grows from table for preventing childbirth. ทำแท้ง จึงถูกเนรเทศจนกว่ากุหลาบจะงอกจากโต๊ะได้
- Q431.5. Banishment for seduction. ถูกเนรเทศเพราะล่อลวงทางเพศ
- Q431.5.1. Banishment for attempted seduction. ถูกเนรเทศเพราะพยายามล่อลวงทางเพศ
- Q431.5.2. Banishment for abduction of bride (girl). ถูกเนรเทศเพราะลักพาตัวเจ้าสาว (เด็กสาว)
- Q431.5.3. Princes banished as punishment for lewd conduct with female subjects. เจ้าชายถูกเนรเทศเพราะมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับเหล่านางกำนัล
- Q431.6. Banishment for rape. ถูกเนรเทศเพราะขูดคร่าหญิง
- Q431.7. Banishment for imposture. ถูกเนรเทศเพราะปลอมตัว
- Q431.8. Banishment as punishment for adultery. ถูกเนรเทศเป็นการลงโทษที่ศึกประเวณี
- Q431.8.1. Banishment as punishment for incest. ถูกเนรเทศเป็นการลงโทษเพราะร่วมประเวณีกับคนในครอบครัว

- Q431.9. Banishment for murder. ถูกเนรเทศเพราะฆ่าคนตาย
- Q431.9.1. Banishment for attempted murder. ถูกเนรเทศเพราะพยายามฆ่า
- Q431.9.2. Exile as punishment for patricide. ถูกเนรเทศเป็นการลงโทษที่ฆ่าพ่อ
- Q431.10. Banishment for assault on kings' tax collectors. ถูกเนรเทศเพราะทำร้ายร่างกายคนเก็บภาษีของพระราช
- Q431.11. Banishment as punishment for breach of faith with animals. ถูกเนรเทศเพราะไม่รักษาสัจจะกับสัตว์
- Q431.12. Banishment as punishment for fault finding. ถูกเนรเทศเป็นการลงโทษเพราะชอบจับผิด
- Q431.13. Banishment for desecration of holy places. ถูกเนรเทศเพราะทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์
- Q431.14. Berserks banished because of defeat. นักสู้ถูกเนรเทศเพราะพ่ายแพ้
- Q431.15. Banishment as punishment for robbery. ถูกเนรเทศเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ
- Q431.16. Boy banished for breaking woman's water pots. เด็กชายถูกเนรเทศเพราะทำถังใส่น้ำของหญิงสาวแตก
- Q431.17. Banishment for lying. ถูกเนรเทศเพราะ โกหก
- Q431.18. Banishment for association with those of another faith. ถูกเนรเทศเพราะข้องแวะกับคนที่นับถือศาสนาอื่น
- Q431.19. Banishment for laziness. ถูกเนรเทศเพราะขี้เกียจ
- Q432.1. Buzzard hatched by hawk ejected for fouling nest. นกบั้งชาร์ด (เหยี่ยวทะเลทราย) ที่เหยี่ยวฟักออกมาถูกขับไล่
เพราะทำรังสกปรก
- Q432.2. Adulteress ejected into street clad only in her skirt. หญิงคบชู้ถูกขับไล่ไปตามถนนโดยสวมแต่กระโปรง
- Q433. Punishment: imprisonment. ถูกจำคุกเป็นการลงโทษ
- Q433.1. Imprisonment for adultery. ถูกจำคุกเพราะผิดประเวณี
- Q433.1.1. Adulteress confined in cage. หญิงคบชู้ถูกขังในกรง
- Q433.2. Defeated giants imprisoned in lower world. ยักษ์ที่พ่ายแพ้ถูกขังใต้พิภพ
- Q433.3. Zeus has embassy of dogs imprisoned for fouling his court. เทพซุสให้จับทูตของสุนัขขังเพราะทำให้วังสกปรก
- Q433.4. Imprisonment for imposture. ถูกจำคุกเพราะปลอมตัว
- Q433.5. Imprisonment for attempted seduction. ถูกจำคุกเพราะพยายามล่อลวงทางเพศ
- Q433.6. Priest imprisoned for incontinence. พระถูกจำคุกเพราะมักมากในกาม
- Q433.7. Imprisonment for treachery. ถูกจำคุกเพราะทรยศ
- Q433.8. Imprisonment for gambling. ถูกจำคุกเพราะเล่นการพนัน
- Q433.9. Wicked son confine on island. ลูกชายที่ชั่วร้ายถูกกักบริเวณไว้บนเกาะ
- Q433.10. Earl hunting in the king's forest imprisoned. เอิร์ลล่าสัตว์ในอุทยานของพระราชจึงถูกจำคุก
- Q433.11. Undesired suitor's messengers imprisoned. คนส่งสารของชายที่หญิงสาวไม่ชอบถูกขังคุก
- Q433.12. Punishment: abridgment of freedom till extravagant boast is confirmed. จำกัลดิสภาพจนกว่าเรื่องที่โอ้อวดไว้
จะเป็นจริง
- Q433.13. War prisoners shut up between stones. นักโทษสงครามถูกขังระหว่างก้อนหิน
- Q434. Punishment: fettering. ไล่ตรวนเป็นการลงโทษ
- Q434.1. Adulteress and paramour fettered. หญิงคบชู้และชายชู้ถูกไล่ตรวน
- Q434.2. War prisoners fettered. นักโทษสงครามถูกไล่ตรวน
- Q434.3. Fettering to oak. ถูกล่ามไว้กับต้นโอ๊ก
- Q435. Magic imprisonment in cleft tree. ถูกขังในรอยแยกของต้นไม้ด้วยอำนาจวิเศษ
- Q436. Excommunication from religious association as punishment. ถูกคว่ำบาตรทางศาสนาเป็นการลงโทษ
- Q437. Sale into slavery as punishment. ถูกลงโทษโดยการขายเป็นทาส

Q437.1. Criminal's wife and children sold into slavery. ภรรยาและลูกของอาชญากรถูกขายเป็นทาส

Q438. Punishment: abandonment in forest. ถูกทิ้งไว้ในป่าเป็นการลงโทษ

Q450. Cruel punishment. การลงโทษที่ทารุณ

Q450.1. Torture as punishment. ถูกทรมานเป็นการลงโทษ

Q450.1.1. Torture as punishment for murder. ฆ่าคนจึงถูกทรมานเป็นการลงโทษ

Q451. Mutilation as punishment. ถูกทำให้พิการเป็นการลงโทษ

Q451.0.1. Hands and feet cut off as punishment. ถูกตัดมือและเท้าเป็นการลงโทษ

Q451.0.2. Threat to cut off hand or foot. ขู่ว่าจะตัดมือหรือตัดเท้า

Q451.0.3. Strong girl breaks impudent suitor's right hand and left foot. หญิงสาวที่แข็งแรงหักมือและเท้าขวาของชายมารยาททรมานที่มาเกี่ยวพา

Q451.0.4. Hands and feet cut off as punishment for robbery. ถูกตัดมือตัดเท้าเพราะเป็นโจร

Q451.1. Hands cut off as punishment. ลงโทษโดยการตัดมือ

Q451.1.1. Hands cut off as punishment for theft. ถูกตัดมือเป็นการลงโทษเพราะเป็นขโมย

Q451.1.2. Hand cut off for contempt of court. ถูกตัดมือเพราะหมิ่นประมาทศาล

Q451.1.3. Hand cut off for treachery. ถูกตัดมือเพราะทรยศ

Q451.1.4. Hand cut off (falls off) as punishment for murder. ฆ่าคนจึงถูกตัดมือ (มือขาด) เป็นการลงโทษ

Q451.1.4.1. Hand cut off as punishment for fornication. ถูกตัดมือเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี

Q451.1.5. Arms cut off as punishment for adultery. ถูกตัดแขนเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี

Q451.1.6. Right hands cut off enemy's messengers. เหล่าคนส่งสารของศัตรูถูกตัดมือขวา

Q451.1.7. Arms cut off as punishment for slandering. ถูกตัดแขนเป็นการลงโทษที่กล่าวให้ร้าย

Q451.2. Laming as punishment. ถูกทำให้ขาพิการเป็นการลงโทษ

Q451.2.0.1. Limbs cut off (drop off) as punishment. ถูกตัดแขนขา (บางส่วน) เป็นการลงโทษ

Q451.2.0.2. Boring hole through heel as punishment. ถูกเจาะส้นเท้าให้เป็นรูเป็นการลงโทษ

Q451.2.0.3. Hamstringing as punishment. ตัดเอ็นร้อยหวายเป็นการลงโทษ

Q451.2.1. Youth lamed by man whose daughter he refuses to marry. เด็กหนุ่มถูกทำให้ขาพิการโดยพ่อของหญิงสาวที่เขาไม่ยอมแต่งงานด้วย

Q451.2.2. Feet cut off as punishment for theft. ถูกตัดเท้าเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ

Q451.2.3. Foot cut off as punishment for murder. ถูกตัดเท้าข้างหนึ่งเป็นการลงโทษเพราะฆ่าคน

Q451.2.4. Legs cut off as punishment for adultery. ถูกตัดขาเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี

Q451.3. Loss of speech as punishment. ถูกทำให้พูดไม่ได้เป็นการลงโทษ

Q451.3.1. Dumbness as punishment for hiding children. ถูกทำให้เป็นใบ้เป็นการลงโทษเพราะเอาเด็กไปซ่อน

Q451.3.2. Dumbness as punishment for lying. ถูกทำให้เป็นใบ้เป็นการลงโทษเพราะโกหก

Q451.3.3. Dumbness as punishment for opposition to holy person. ถูกทำให้เป็นใบ้เป็นการลงโทษเพราะต่อต้าน

ผู้เคร่งศาสนา

Q451.3.3.1. Son stricken dumb as punishment for father's opposition to holy person. ลูกชายถูกทำให้เป็นใบ้เป็นการลงโทษเพราะพ่อของเขาต่อต้านกับผู้เคร่งศาสนา

Q451.3.4. Dumbness as punishment for blasphemy. ถูกทำให้เป็นใบ้เป็นการลงโทษเพราะหมิ่นศาสนา

Q451.4. Tongue cut off as punishment. ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษ

- Q451.4.1. *Tongue cut off as punishment for theft.* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ
- Q451.4.2. *Tongue cut out as punishment for gossip.* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะนินทา
- Q451.4.3. *Tongue cut off as punishment for treachery.* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะทรยศ
- Q451.4.5. *Tongue cut out as punishment for murder.* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะฆ่าคน
- Q451.4.6. *Tongue cut out as punishment for fault – finding (satire).* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะชอบวิพากษ์วิจารณ์ (เย้ยหยัน)
- Q451.4.7. *Man pulls out his own tongue in remorse.* ชายผู้หนึ่งดึงลิ้นตัวเองเพื่อสำนึกผิด
- Q451.4.8. *Tongue cut off as punishment for alleged adultery.* ถูกตัดลิ้นเป็นการลงโทษเพราะถูกกล่าวหาว่าผิดประเวณี
- Q451.4.8.1. *Tongue cut (bitten) off as punishment for unfaithfulness to wife.* ถูกตัดลิ้น (กัดขาด) เป็นการลงโทษเพราะนอกใจภรรยา
- Q451.4.9. *Hanging by tongue as punishment.* ถูกจับแขวนลิ้นเป็นการลงโทษ
- Q451.4.10. *Punishment: stretching tongue to enormous length.* ถูกดึงลิ้นให้ยาวขึ้นเป็นการลงโทษ
- Q451.5. *Nose cut off as punishment.* ถูกตัดจมูกเป็นการลงโทษ
- Q451.5.1. *Nose cut off as punishment for adultery.* ถูกตัดจมูกเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี
- Q451.5.1.1. *Mistress's nose cut off as punishment for faithlessness.* ภรรยาถูกตัดจมูกเป็นการลงโทษเพราะนอกใจ
- Q451.5.2. *Nose cut off as punishment for theft.* ถูกตัดจมูกเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ
- Q451.5.3. *Nose of falsely accusing bishop bitten off.* พระที่ใส่ความผู้อื่นถูกตัดจมูก
- Q451.5.4. *Nose cut off as punishment for treachery.* ถูกตัดจมูกเป็นการลงโทษเพราะทรยศ
- Q451.6. *Ears cut off as punishment.* ถูกตัดหูเป็นการลงโทษ
- Q451.6.0.1. *Girl (fairy) bites off ear of ravisher.* เด็กสาว (ภูต) กัดหูผู้ลักคร่าเธอ
- Q451.6.2. *Ears cut off as punishment for theft.* ถูกตัดหูโดยการตัดหูเพราะขโมยของ
- Q451.6.3. *Ears cut off as punishment for adultery.* ถูกตัดหูเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี
- Q451.7. *Blinding as punishment.* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษ
- Q451.7.0.1. *Loss of one eye as punishment.* ถูกทำให้ตาบอดข้างหนึ่งเป็นการลงโทษ
- Q451.7.0.2. *Miraculous blindness as punishment.* ถูกทำให้ตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษ
- Q451.7.0.2.1. *Miraculous blindness as punishment for opposition to holy person.* ถูกทำให้ตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเพราะต่อต้านผู้ที่เคร่งศาสนา
- Q451.7.0.2.2. *Miraculous blindness as punishment for theft.* ถูกทำให้ตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ
- Q451.7.0.2.3. *Miraculous blindness as punishment for disobedience.* ถูกทำให้ตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะไม่เชื่อฟัง
- Q451.7.0.2.4. *Miraculous blindness as punishment for criminal intent.* ถูกทำให้ตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะคิดก่ออาชญากรรม
- Q451.7.0.2.5. *Miraculous blindness as punishment for spying (on druids, fairies, witch, etc.).* ถูกทำให้ตาบอดตาบอดด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะสอดแนม (นักบวช, ภูต, แม่มด ฯลฯ)
- Q451.7.1. *Blinding as punishment for perjury.* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษเพราะให้การเท็จ
- Q451.7.2. *Blinding as punishment for ravisher.* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษผู้ที่ลักคร่าหญิง
- Q451.7.2.1. *Blinding (of father) by son.* ตา(ของพ่อ)บอดเป็นการลงโทษผู้ที่ลักคร่าหญิง
- Q451.7.2.2. *Blinding as punishment for attempt to violate girl (queen).* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษผู้ที่มุ่งทำร้าย

หญิงสาว (ราชินี)

- Q451.7.3. *Blinding as punishment for incest.* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษเพราะร่วมประเวณีในครอบครัว
- Q451.7.4. *Blinding as punishment for murder.* ถูกทำให้ตาบอดเป็นการลงโทษเพราะฆ่าคน
- Q451.7.5. *Wicked son blind.* ลูกชายที่ชั่วร้ายตาบอด
- Q451.8. *Punishment: thong of leather cut from back.* ถูกตัดผิวหนังจากหลังมาทำเชือกหนัง
- Q451.9. *Punishment: woman's breasts cut off.* ผู้หญิงถูกตัดหน้าอกเป็นการลงโทษ
- Q451.9.1. *Punishment: woman suspended by her breasts.* หญิงสาวถูกมัดหน้าอกแขวนเป็นการลงโทษ
- Q451.10. *Punishment: genitalia cut off.* ถูกตัดอวัยวะเพศเป็นการลงโทษ
- Q451.10.1. *Punishment: castration.* ถูกถอนอวัยวะเป็นการลงโทษ
- Q451.11. *Piecemeal mutilation as punishment.* ถูกตัดชิ้นส่วนออกทีละน้อยเป็นการลงโทษ
- Q451.11.1. *Deception punished by piecemeal mutation.* หลอกลวงจึงถูกลงโทษโดยตัดชิ้นส่วนร่างกายออกทีละน้อย
- Q451.12. *Lips sewed together as punishment for slander.* ถูกเย็บปากเป็นการลงโทษที่กล่าวร้าย
- Q451.13. *Punishment: head split into many pieces.* ถูกแยกศีรษะเป็นชิ้นๆ เป็นการลงโทษ
- Q451.14. *Adulteress's pregnant belly pierced with pounder.* หญิงมีครรภ์ที่คบชู้ถูกตีที่ท้องด้วยเครื่องทุบ
- Q452. *Punishment: snake sucks woman's breast.* งูกัดหน้าอกของหญิงสาวเป็นการลงโทษ
- Q453. *Punishment: being bitter by animal.* ถูกสัตว์กัดเป็นการลงโทษ
- Q453.1. *Punishment: being bitten by ant.* ถูกมดกัดเป็นการลงโทษ
- Q453.2. *Punishment: being bitten by scorpion.* ถูกแมงป่องกัดเป็นการลงโทษ
- Q455. *Walling up as punishment.* ถูกขังคุกเป็นการลงโทษ
- Q455.1. *Walling up as punishment for murder of children.* ถูกขังคุกเป็นการลงโทษที่ฆ่าเด็ก
- Q455.2. *Walling up as punishment for adultery.* ถูกขังคุกเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี
- Q455.2.1. *Adulteress walled up with corpse of paramour.* หญิงมีชู้ถูกขังไว้กับศพของชายชู้
- Q452.1.1. *Adulteress confine in room containing the corpse of her paramour. She becomes ill and dies.* หญิงมีชู้ถูกขังไว้ในห้องที่มีศพของชายชู้ เธอจึงป่วยและตาย
- Q456. *Burial alive as punishment.* ถูกฝังทั้งเป็นเป็นการลงโทษ
- Q456.0.1. *Burial alive as punishment for adultery.* ถูกฝังทั้งเป็นเป็นการลงโทษผิดประเวณี
- Q456.0.2. *Burial alive as punishment for swindling.* ลงโทษคนหลอกลวงโดยการฝังทั้งเป็น
- Q456.0.3. *Burial alive as punishment for disobedience.* ฝังทั้งเป็นเป็นการลงโทษที่ไม่เชื่อฟัง
- Q456.1 *Punishment: burial alive up to breast (neck).* ถูกฝังทั้งเป็นขึ้นมาถึงหน้าอก (คอ)
- Q456.1.1. *Cast-forth wife buried up to the waist for seven years and despitefully used.* ภรรยาที่ถูกฝังทั้งเป็นขึ้นมาถึงเอวเป็นเวลา 7 ปี โดยไม่ได้ตั้งใจ
- Q456.2 *Burial alive for uncharitableness.* ถูกฝังทั้งเป็นเป็นการลงโทษเพราะไม่มีความกรุณา
- Q457. *Flying alive as punishment.* ถูกฉีกหนังทั้งเป็นเป็นการลงโทษ
- Q457.1. *Flying alive as punishment for contesting with god.* ถูกฉีกหนังทั้งเป็นเป็นการลงโทษผู้ที่แข่งกับเทพเจ้า
- Q457.2. *Devil flags impious person.* ปีศาจฉีกหนังคนที่ไม่มีศรัทธา
- Q457.3. *Flying alive as punishment for adultery.* ถูกฉีกหนังทั้งเป็นเป็นการลงโทษเพราะผิดประเวณี
- Q457.4. *Flying alive as punishment for opposition to holy person.* ถูกฉีกหนังทั้งเป็นเป็นการลงโทษเพราะต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q458. *Flogging as punishment.* การลงโทษด้วยการเยียนตี

- Q458.0.1. *Flogging as punishment for adultery.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษเพราะคิดประเวณี
- Q458.0.2. *Flogging as punishment for disobedience to rulers.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษที่ไม่ทำตามคำสั่งของพระราชอาญา
- Q458.0.3. *Flogging as punishment for theft.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษที่ขโมยของ
- Q458.0.4. *Flogging as punishment for imposture.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษที่ปลอมตัว
- Q458.0.5. *Flogging as punishment for reviling church.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษที่ใช้วาจาเหยียดหยามศาสนา
- Q458.0.6. *Flogging as punishment for desire to commit adultery.* ถูกเขียนตีเป็นการลงโทษที่คิดทำผิดประเวณี
- Q458.1. *Daily beating as punishment.* ถูกโบยทุกวันเป็นการลงโทษ
- Q458.2. *Flogging to death as punishment.* ถูกโบยจนตายเป็นการลงโทษ
- Q458.2.1. *Brother flogs unchaste sister to death.* พี่ชายเขียนน้องสาวที่เสียพรหมจรรย์จนตาย
- Q458.2.2. *Flogging to death as punishment for theft.* ถูกเขียนตีจนตายเป็นการลงโทษที่ขโมยของ
- Q458.2.3. *Flogging to death as punishment for seduction.* ถูกเขียนตีจนตายเป็นการลงโทษที่ล่อลวงทางเพศ
- Q461. *Impalement as punishment.* ถูกเสียบประจานเป็นการลงโทษ
- Q461.1. *Impalement as punishment for faithlessness.* Enemy chief has faithless widow of his victim impale. ถูกเสียบประจานลงโทษเพราะไม่จงรักภักดี หัวหน้าของศัตรูให้เสียบประจานแม่หม้ายซึ่งเป็นภรรยาของเหยื่อ
- Q461.2. *Bodies from which limbs have been cut hang on stakes as punishment.* ร่างที่ถูกตัดแขนขาถูกเสียบประจานเป็นการลงโทษ
- Q461.3. *Impaling as punishment for adultery.* ถูกเสียบประจานเป็นการลงโทษที่คิดประเวณี
- Q462. *Crucifixion as punishment.* ถูกตรึงกางเขนเป็นการลงโทษ
- Q462.1. *Punishment: hailing to pillar.* ถูกตรึงกับเสาเป็นการลงโทษ
- Q462.2. *Punishment: by hanging up by the feet.* ถูกแขวนหัวขึ้นเป็นการลงโทษ
- Q463. *Spike-cast punishment. Rolling down hill in cask with spikes on inside.* การลงโทษในถังที่มีตะปูติด ต้องอยู่ในถังที่มีตะปูดอกแล้วกลิ้งลงเขา
- Q464. *Covering with honey and exposing to flies.* ทาตัวด้วยน้ำผึ้งแล้วให้แมลงกัด
- Q465. *Throwing into a pit as punishment.* ถูกโยนลงหลุมเป็นการลงโทษ
- Q465.1. *Throwing into a pit of snakes as punishment.* ถูกโยนลงหลุมที่มีงูเป็นการลงโทษ
- Q465.2. *Prisoners into a pit filled with corpse in order to starve.* นักโทษถูกขังในหลุมที่มีศพอยู่เพื่อให้อดอาหาร
- Q465.3. *Punishment: pushing into well.* ถูกผลักตกบ่อน้ำเป็นการลงโทษ
- Q465.4. *Punishment: throwing into water-filled line pit.* ถูกโยนลงไปในบ่อน้ำปูนขาวเป็นการลงโทษ
- Q466. *Embarkation in leaky vessel as punishment.* ให้ลงเรือที่รั่วเป็นการลงโทษ
- Q466.0.1. *Embarkation in rudderless boat as punishment.* ให้ลงเรือที่ไม่มีหางเสือเป็นการลงโทษ
- Q466.0.2. *Punishment: setting a drift in boat.* ใส่เรือลอยไปเป็นการลงโทษ
- Q466.1. *Husband substitutes leaky vessel so that his wife and paramour are drowned.* สามเณรเรือที่มีรูรั่วมาแทนภรรยาของเขาและชายผู้จึงจมน้ำ
- Q466.2. *Punishment: abandonment on cliff that is submerge at high tide.* ถูกทิ้งไว้บนหน้าผาที่จะถูกน้ำท่วมเมื่อน้ำขึ้นเป็นการลงโทษ
- Q467. *Punishment by drowning.* การลงโทษโดยการถ่วงน้ำ
- Q467.1. *Casting into water in sack (barrel) as punishment.* ถูกจับใส่กระสอบ(ถัง)แล้วโยนลงน้ำเป็นการลงโทษ
- Q467.2. *Thief cart into water in a sack containing a cock, a snake, and a monkey. He had stolen a sacred statue of*

- gold. ขโมยถูกจับใส่กระสอบที่มีไม้ไผ่ และฝังอยู่ แล้วโยนลงน้ำ เขาขโมยรูปหล่อทองคำศักดิ์สิทธิ์มา
- Q467.3. Punishment: drowning in swamp. ถูกถ่วงน้ำในบึงเป็นการลงโทษ
- Q467.3.1. Punishment: sea-spell chanted by druids cause rival to drown. การลงโทษ: นักบวชครูดิศักดิ์สวดคาถาแห่งทะเล ทำให้ศัตรูจมน้ำ
- Q467.4. Man thrown into waterfall as punishment for alleged violating of princess. ชายหนุ่มถูกโยนลงไปในน้ำตกเป็นการลงโทษเพราะถูกกล่าวหาว่าทำอันตรายเจ้าหญิง
- Q467.5. Marooning as punishment. ถูกปล่อยเกาะเป็นการลงโทษ
- Q469. Other cruel punishment. การลงโทษที่ทารุณอื่นๆ
- Q469.1. Adulteress caused to fall down stairs from which steps have been removed. หญิงคนชู้ตกบันไดที่ถูกเอาขั้นบันไดออก
- Q469.2. Punishment: climbing red-hot rod. ต้องปีนเสาเหล็กแดงร้อนเป็นการลงโทษ
- Q469.3. Punishment: grinding up in a mill. ถูกบดในโรงโม่เป็นการลงโทษ
- Q469.4. Punishment: millstone hung around neck. ต้องเอาหินโม่แขวนรอบคอเป็นการลงโทษ
- Q469.4. Punishment: choking with smoke. This given a lawyer who has "sold smoke", i.e., idle words. ถูกรมควันเป็นการลงโทษ ใช้ลงโทษทนายความที่พูดเหลวไหล
- Q469.6. Heart and liver of murder torn out. หัวใจและตับของฆาตกรถูกฉีกออก
- Q469.6.0.1. Heart of murder cut out. หัวใจของฆาตกรถูกตัดออก
- Q469.6.1 Heart and liver of son to be torn out. หัวใจและตับของลูกชายถูกฉีกออก
- Q469.7. Punishment: twisting entrails from body. ถูกดึงเครื่องในออกจากร่างเป็นการลงโทษ
- Q469.7.1. Man fettered with the entrails of his own sons as punishment. ชายผู้หนึ่งถูกล่ามด้วยเครื่องในของลูกชายของเขาเป็นการลงโทษ
- Q469.8. Punishment: sawing in twain. ถูกเย็บติดกัน 2 คนเป็นการลงโทษ
- Q469.9. Punishment: boring hot irons through ears. ถูกเอาเหล็กร้อนไขหูเป็นการลงโทษ
- Q469.9.1. Punishment: tearing off flesh with hot pincers. ถูกฉีกเนื้อออกด้วยคีมร้อนเป็นการลงโทษ
- Q469.10. Scalding as punishment. ถูกลวกเป็นการลงโทษ
- Q469.10.1. Scalding as punishment for attempted seduction. ถูกลวกเป็นการลงโทษเพราะพยายามล่อลวงทางเพศ
- Q469.10.2. Scalding as punishment for theft. ถูกลวกเป็นการลงโทษที่ขโมยของ
- Q469.10.3. Scalding as punishment for insult. ลวกเป็นการลงโทษที่ดูหมิ่น
- Q469.11. Baby son hurled into battle as punishment for desertion of fairy mistress. ลูกชายเล็กๆ ถูกโยนเข้าไปในสนามรบเป็นการลงโทษที่ทิ้งภรรยาภูต
- Q469.12. Murder torn limb from limb. ฆาตกรถูกฉีกร่างกายอย่างทารุณ
- Q469.13. Hands in cleft log as punishment. เอามือใส่ในร่องระหว่างซุงเป็นการลงโทษ
- Q470. Humiliating punishment. ทำให้ได้รับความอับอายเป็นการลงโทษ
- Q471. Spitting in face as punishment. ถูกถ่มน้ำลายรดหน้าเป็นการลงโทษ
- Q471.1. Persecuted queen meanly clothed and set where all are commanded to spit on her. ราชินีที่ถูกประหารสวมเสื้อผ้าอย่างเลวและให้ทุกคนถ่มน้ำลายใส่เธอ
- Q471.2. Beggar avenges self on queen who spits at him by disguising as prince and spitting in her face. ขอนทานแก้แค้นพระราชินีที่ถ่มน้ำลายใส่ตนโดยปลอมตัวเป็นเจ้าชายและถ่มน้ำลายใส่หน้าพระราชินี
- Q472. Branding as punishment. ถูกเอาเหล็กจี้ประทับตราเป็นการลงโทษ

- Q473. Punishment: disgraceful journey through street. ต้องการเดินทางอย่างน่าอัปยศบนถนนเป็นการลงโทษ
- Q473.0.1. Insolvent debtor drawn through street. ถูกหนี้ล้มละลายถูกลากไปตามถนน
- Q473.0.2. Corpse of adulteress drown through street. ศพของหญิงที่มีชู้ถูกลากไปตามถนน
- Q437.1. Punishment: riding through street on bull. ต้องขี่วัวกระทิงไปตามถนนเป็นการลงโทษ
- Q473.1.1. Adulteress ridden through street on bull. หญิงคบชู้ถูกให้ขี่หลังวัวกระทิงไปตามถนน
- Q473.2. Punishment: tying to horse's tail. ถูกผูกติดกับหางม้าเป็นการลงโทษ
- Q437.2.1. Wife's paramour tied to horse's tail and conducted through street. ชู้รักของภรรยาถูกผูกกับหางม้าและถูกลากไปตามถนน
- Q473.3. Seducer, who had disguised as woman, is led naked through street. ผู้ที่ล่อลวงทางเพศโดยปลอมตัวเป็นผู้หญิงถูกเปลือยกายลากไปตามถนน
- Q473.4. Importunate lover put asleep in a street. คนรักที่ชอบเข้าชู้ถูกพามาไว้บนถนนขณะหลับ
- Q473.5. Punishment: sending out of town on donkeys. ให้ขี่ลาออกจากเมืองเป็นการลงโทษ
- Q473.5.1. Punishment: shaving head and covering with tar and driving forth on back pf donkey to sound of drum. Stranger thinks he is being honored. การลงโทษ: โกนหัวแล้วทาด้วยน้ำมันดินแล้วให้นั่งกลับหลังขีลาและตีกลอง คนแปลกหน้าคิดว่าเขาได้รับเกียรติ
- Q473.5.2. Riding backward on donkey as punishment. ให้ขี่ลากลับหลังเป็นการลงโทษ
- Q473.6. Punishment: princess to display self on roof. การลงโทษ: เจ้าหญิงประจานตนบนหลังคา
- Q474. "Cucking-stool" as punishment. ถูกจับมัดกับเก้าอี้แล้วแช่น้ำเป็นการลงโทษ
- Q475. Tar and feathers as punishment. ถูกทาน้ำมันดินแล้วคลุกขนนกเป็นการลงโทษ
- Q475.1. Tar and feather as punishment for vanity. ถูกทาน้ำมันดินแล้วคลุกขนนกเป็นการลงโทษที่หลงตัวเอง
- Q475.2. Shower of pitch as punishment. ให้อบน้ำน้ำมันดินเป็นการลงโทษ
- Q476. Exposing mistress's person (excepting face) to her husband (paramour's friend) ชายชู้ของภรรยาถูกแก้ผ้า (ปิดหน้า) ให้สามี (เพื่อนของชายชู้) ดู
- Q478. Frightful meal as punishment. ให้อาหารที่น่าเกลียดเป็นการลงโทษ
- Q478.1. The Eaten Heart. Adulteress is caused unwitting to eat her lover's heart. หัวใจที่ถูกกิน หญิงคบชู้ถูกให้กินหัวใจของชายชู้โดยไม่เจตนา
- Q478.1.1. Man sends his daughter the heart of her lover. She pours poison over it and drink the potion. พ่อส่งหัวใจคนรักของลูกสาวมาให้เธอ เธอเทยาพิษลงบนหัวใจแล้วคิมยานั้น
- Q478.1.2. Adulteress made to drink from paramour's skull. หญิงมีชู้ถูกให้ ไล่กะโหลกของชายชู้คิมน้ำ
- Q478.1.2.1. Adulteress forced to eat out of lover's skull. หญิงมีชู้ถูกบังคับให้กะโหลกของชายชู้กินอาหาร
- Q478.1.3. Adulteress punished by having skeleton of her former paramour hang in her room. หญิงคบชู้ถูกลงโทษโดยให้แขวนโครงกระดูกของชู้รักไว้ในห้อง
- Q478.1.4. Adulteress forced to have lover's head before her at meal. หญิงคบชู้ถูกบังคับให้วางศีรษะชายชู้ไว้ตรงหน้าขณะรับประทานอาหาร
- Q478.2. Adulteress compelled to eat with dog. หญิงคบชู้ถูกบังคับให้รับประทานอาหารร่วมกับสุนัข
- Q478.3. Adulteress compelled to eat a dog's leaving. หญิงคบชู้ถูกบังคับให้รับประทานอาหารของเหลือเดนจากสุนัข
- Q478.4. Punishment: using fat rendered from daughter's mutilated corpse to cook with and to light candles. การลงโทษ: ให้ใช้ไขมันที่สกัดได้จากศพของลูกสาวในการทำอาหารและเป็นเชื้อเทียน
- Q478.5. Punishment: eating ashes instead of food. ให้กินขี้เถ้าแทนอาหารเป็นการลงโทษ

- Q478.5.1. Punishment: eating ashes (coal) mixed with food. ให้กินขี้เถ้า (ถ่าน) ผสมกับอาหารเป็นการลงโทษ
- Q481, Princess (queen) compelled to keep an inn. เจ้าหญิง (พระราชินี) ถูกบังคับให้ดูแลโรงแรม
- Q482. Punishment: noble person must do menial service. การลงโทษ: คนชั้นสูงต้องทำงานเป็นข้ารับใช้
- Q482.1. Princess serves as menial. เจ้าหญิงทำงานเป็นข้ารับใช้
- Q482.2. Queen placed in kitchen and abused by butcher. ราชินีถูกให้ทำงานในห้องครัวและถูกคนแล่จุกคร่า
- Q482.2.1. Queen forced to do menial service rescued by son. ราชินีที่ถูกบังคับให้เป็นข้ารับใช้ได้รับการช่วยเหลือจากลูกชาย
- Q482.2.2. Queen ordered to go and live in woodcutter's house as servant. ราชินีถูกสั่งให้ไปอยู่บ้านคนตัดไม้ในฐานะคนรับใช้
- Q482.2.3. Nobleman after death must serve as menial. หลังตาย คนชั้นสูงต้องไปเป็นข้ารับใช้
- Q482.4. Cast - forth wife must sit at horse-block of place and tell story to each newcomer and offer to carry him inside. ภรรยาที่ถูกไล่ต้องนั่งในช่องม้าและเล่าเรื่องของเธอให้ผู้ที่มาฟัง และขอให้เขาเข้ามา
- Q482.5. Queen made to scare crows away in fields พระราชินีถูกทำให้กลัวและร้องไปตามทุ่ง
- Q482.6. Punishment: man must do women's work. ผู้ชายต้องทำงานของผู้หญิงเป็นการลงโทษ
- Q483. Princess must sell goods on market as punishment. เจ้าหญิงต้องขายของในตลาดเป็นการลงโทษ
- Q483.1. Condemned queen exposed in leather on market place. ราชินีที่ถูกสาป ถูกให้ตากหนังฟอกในตลาด
- Q484. Husband fondles second wife in presence of first as punishment for adultery.สามีกอดจูบภรรยาหน้าต่อหน้าภรรยาหลวงเพื่อลงโทษที่กบฏ
- Q485. Noble person must live in hovel. คนชั้นสูงต้องอาศัยในเพิงสกปรก
- Q485.1. Princess married to lowly hero must live in slave quarters. เจ้าหญิงที่แต่งงานกับวีรบุรุษที่ฐานะต่ำกว่าต้องอาศัยอยู่ในที่พักของทาส
- Q486. Criminal's property destroyed as punishment. ทรัพย์สินของอาชญากรถูกทำลายเป็นการลงโทษ
- Q486.1. Criminal's house burned down. บ้านอาชญากรถูกเผา
- Q486.1.1. Sinful city burnt as punishment. เมืองที่เต็มไปด้วยคนบาปถูกเผาเป็นการลงโทษ
- Q487. Adulteress forced to wear symbolic dress. Husband make her dress in coarse cloth except for her undefiled parts which are covered with gold brocade. หญิงกบฏถูกบังคับให้ใส่เสื้อผ้าที่เป็นสัญลักษณ์.สามีทำเสื้อผ้าให้เธอโดยใช้ผ้าที่หยาบกระด้าง ยกเว้นส่วนที่ไม่เสียหายที่ทำด้วยผ้าปักคันทอง
- Q488. Cutting hair as punishment. ถูกตัดผมเป็นการลงโทษ
- Q488.1. Lying goat punished by being half-shorn. แพะโกหกจึงถูกลงโทษโดยการกลัดขนครึ่งตัว
- Q488.2. Head shaved as punishment. ถูกโกนหัวเป็นการลงโทษ
- Q491. Indignity to corpse as punishment. ถูกเหยียดหยามศพเป็นการลงโทษ
- Q491.1. disgraceful burial as punishment. ได้รับการฝังศพอย่างเลวเป็นการลงโทษ
- Q491.1.1. Swindler buried on dungheap. คนหลอกลวงถูกฝังในกองมูลปศุสัตว์
- Q491.1.2. Burial in deserted barn as punishment for desecration of holy place. ฝังศพที่โรงนาร้างเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์
- Q491.2. Debtor's corpse flogged. ศพของลูกหนี้ถูกเฆี่ยนตี
- Q491.3. Devil beats wicked man's corpse. ปีศาจทุบตีศพคนชั่ว
- Q491.4. Skull used as drinking cup. ใช้หัวกะโหลกเป็นถ้วยคัมน์น้ำ
- Q491.6. Corpse of murder mutilate. ศพของฆาตกรถูกหั่น

- Q491.6.1. Murderer's corpse cut into piece. ศพของฆาตกรถูกหั่นเป็นชิ้นๆ
- Q491.7. Punishment: throwing dead body into river. โยนศพลงในแม่น้ำเป็นการลงโทษ
- Q492. Woman must relight magic fire as punishment. Magician in revenge for ill-treatment cause lights of the city to go out. They only from the naked body of the woman in the public square. None can be relight until all have applied their torches. หญิงสาวต้องจุดไฟวิเศษ. พ่อมดให้เธอจุดไฟวิเศษของเมืองที่ดับลงเพราะเธอทำบาปหนักเป็นการแก้แค้น. ไฟจะติดต่อเมื่อให้หญิงเปลือยกายจุดที่จัตุรัสของเมืองเท่านั้น ไฟจะไม่ติดจนกว่าจะจุดคบไฟทุกอัน
- Q493. Punishment: being saddled and ridden as horse. ถูกใส่อานและขี่เหมือนม้าเป็นการลงโทษ
- Q493.1. Adulteress transformed to mare and stirruped. หญิงคบชู้ถูกแปลงร่างให้เป็นม้าและถูกใส่โกแลน
- Q494. Loss of social position as punishment. สูญเสียตำแหน่งทางสังคมเป็นการลงโทษ
- Q494.1. Line of kingship taken from king who defies saint. พระราชาที่ปฏิเสธนิกมณูถูกถอดออกจากราชวงศ์
- Q494.1.1. Uncharitable king lose power. พระราชาผู้ไม่มีความกรุณาสูญเสียอำนาจ
- Q494.2. Removal from priesthood as punishment. ถูกถอดจากการเป็นพระเป็นการลงโทษ
- Q495. Punishment: unseemly exposure of body. การลงโทษ: เปลือยกาย
- Q495.1. Lazy wife taken naked in bundle of straw to a wedding. ภรรยาขี้เกียจถูกเปลือยกายอยู่ในห่อข้าวสาลีเพื่อพาไปงานแต่งงาน
- Q497. Beard shaved as punishment for murder. ถูกโกนเคราเป็นการลงโทษเพราะฆ่าคน
- Q497.1. Moustache pulled out as punishment. ถูกดึงหนวดเป็นการลงโทษ
- Q499. Other humiliating punishment. การลงโทษที่น่าอับอายอื่นๆ
- Q499.1. Humiliating kiss as punishment. จูบที่น่าอับอาย
- Q499.1.1. Humiliation through kissing a leaper as punishment. ต้องจูบคนเป็นโรคเรื้อนเป็นการลงโทษ
- Q499.2. Humiliating death as punishment. ต้องตายอย่างน่าอับอายเป็นการลงโทษ
- Q499.2.2. Humiliating death as punishment for taking concubine. ตายอย่างน่าอับอายเป็นการลงโทษที่มีภรรยาชู้
- Q499.3. Sacrament refused as punishment for desecration of holy place. ไม่ให้เข้าร่วมพิธีรับเข้าเป็นคริสต์ศาสนิกชนเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์
- Q499.4. Satirizing as punishment for refusal to grant request. ถูกเขียนเย้ยหยันเป็นการลงโทษที่ไม่ให้เงินตามที่ขอ
- Q499.4.1. Satirizing as punishment for breaking treaty. ถูกเขียนเย้ยหยันเป็นการลงโทษที่ละเมิดสนธิสัญญา
- Q499.5. Debtor clerics forbidden churchly offices. พระที่เป็นหนี้ถูกห้ามทำกิจกรรมของสงฆ์
- Q499.6. Penance for three years and a half for eating horseflesh. ต้องไถ่บาป 3 ปีครึ่งเพราะกินเนื้อม้า
- Q499.7. Humiliating marriage as punishment. การแต่งงานที่น่าอับอาย
- Q499.8. Humiliating penance: king to rub nose five times on red hot griddle. การไถ่บาปที่น่าอับอาย: พระราชาถูกรูด 5 ครั้งบนตะแกรงเหล็กแดงร้อน
- Q500. Tedious punishment. การลงโทษเป็นเวลานาน
- Q501. Unremitting torture as punishment. ถูกทรมานไม่หยุดเป็นการลงโทษ
- Q501.1. Punishment of Sisyphus. Must keep rolling a great stone up hill. It continually falls down. การลงโทษของซีสซิฟุส เขาต้องกลิ้งหินขนาดใหญ่ขึ้นภูเขาและหินนั้นจะกลิ้งลงมาตลอด.(เรื่อยไป) ทุกครั้งไป
- Q501.2. Punishment of Tantalus. Stands in a pool that ever recedes from his thirsty lips; branches of fruit spring away from him; stone over his head continually threatens to fall. การลงโทษของแทนทาลัส. ยืนอยู่ในสระที่เมื่อกระหาย น้ำก็จะหายไป มีกิ่งไม้ที่ออกผลแต่เมื่อหิวก็ไม่มีนั้นก็จะหนีห่าง และมีก้อนหินที่ทำท่าจะตกใส่ศีรษะอยู่

ตลอดเวลา

Q501.2.1. When hungry man tries to gather fruit it flies out of his reach. เมื่อชายที่หิวพยายามเก็บผลไม้ ผลไม้ก็ลอยห่างจนเอื้อมไม่ถึง

Q501.2.2. Punishment: delicious food always fills with maggots just as man is about to eat it. การลงโทษ: อาหารโอชะจะมีหนอนเมื่อกำลังจะกิน

Q501.3. Punishment of Loki. A serpent above him continually drops venom in his face. การลงโทษของโลกิ: งูที่อยู่เหนือตัวเขาปล่อยพิษลงมาบนใบหน้าตลอดเวลา

Q501.4. Punishment of Prometheus. Chained to a mountain with eagle preying on his vitals which are restored nightly. (Punishment for theft of fire) การลงโทษของโพรมิทิวส. ถูกล่ามโซ่ไว้บนภูเขา มีนกอินทรีมาจิกอวัยวะภายใน ตกกลางคืนอวัยวะภายในก็คืนสภาพเช่นนี้ทุกคืน (ถูกลงโทษเพราะขโมยไฟ)

Q501.5. Punishment of Ixion. Lashed to a wheel which revolve continually. การลงโทษของอิซิออน ถูกผูกกับล้อที่หมุนตลอดเวลา

Q501.6. Punishment of Io. Transformed to cow with gadfly ceaselessly pursuing. การลงโทษของไอโอ: ถูกสาปให้เป็นวัว โดยมีแมลงหวี่คอยตอมตลอดเวลา

Q507. Unremitted thirst as punishment. หิวกระหายตลอดเวลาเป็นการลงโทษ

Q501.7.1. Salt food without drink as punishment for man who accepts Christianity. ให้กินอาหารเค็ม โดยไม่มีเครื่องดื่มเป็นการลงโทษผู้ชายผู้รับคริสต์ศาสนา

Q501.8. Ceaseless humming (singing) as punishment for immoderate request. ต้องทำเสียงเพลงในลำคอ (ร้องเพลง) ไม่หยุดเป็นการลงโทษที่ร้องขอมากเกินควร

Q501.9. Spirit in hell must bathe people endlessly. วิญญาณในนรกต้องอาบน้ำให้ผู้คนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

Q502. wandering as punishment. เร่ร่อนเป็นการลงโทษ

Q502.1. The wandering Jew. Ceaseless wandering with inability to die as punishment for blasphemy. ยิวเร่ร่อน ต้องเร่ร่อนตลอดไปโดยไม่อาจตายได้เป็นการลงโทษเพราะหมิ่นศาสนา

Q502.2. Punishment: wandering till iron shoes are worn out. การลงโทษ : ต้องเร่ร่อนจนกว่ารองเท้าเหล็กที่สวมจะพัง

Q502.3. Tribe's long wandering in wilderness as punishment. ต้องเร่ร่อนทั้งเผ่าเป็นการลงโทษ

Q503. Wandering after death as punishment. ต้องเร่ร่อนหลังความตายเป็นการลงโทษ

Q503.1. Skull of suicide must roll in dust until it has saved a life. Man uses the skull to kill an owl that was about to kill a rabbit; thus after 777 years of rolling it has saved a life and is free. กะโหลกของคนที่ฆ่าตัวตายต้องกลิ้งไปกับพื้นดินจนกว่าจะช่วยชีวิตหนึ่งได้ ชายคนหนึ่งใช้กะโหลกนั้นฆ่านกฮูกที่กำลังจะฆ่ากระต่าย หลังจากนั้นก็ถึงมา 777 ปีก็ได้ช่วยชีวิตหนึ่งและเป็นอิสระ

Q511. Punishment: carrying corpse of murdered man. การลงโทษ: ต้องแบกศพของเหยื่อที่ถูกฆ่า

Q511.1. Punishment: carrying corpse of murdered man until stone as long as murdered man is found. This is to be put on the grave. การลงโทษ: ต้องแบกศพของผู้ที่ถูกฆ่าจนกว่าจะพบหินที่ชาวเผ่าศพนั่น หินนี้จะใช้วางบนหลุมศพ

Q511.2. Punishment: carrying corpse of murdered man until another can be induced to take it. การลงโทษ: แบกศพที่ฆ่าจนกว่าจะชวนผู้อื่นมาแบกต่อได้

Q512. Punishment: performing impossible task. การลงโทษ: ให้ทำงานที่ไม่มีทางสำเร็จ

Q512.0.1. Performing impossible task as punishment for murder. ให้ทำงานที่ไม่มีทางสำเร็จเป็นการลงโทษเพราะฆ่าคน

Q512.1. Punishment: filling leaky vessels with water from a bottomless jar. การลงโทษ: เติมน้ำใส่ถังที่รั่วด้วยเหยือกที่ไม่มีก้นตักน้ำ

Q512.2. Punishment: binding together sand and string. การลงโทษ: เอาเชือกผูกทราย

Q512.3. Punishment: riding country of pest. การลงโทษ: จี๋ม้าไปในดินแดนที่มีแมลงศัตรูพืชระบาด

Q520. Penance. การไถ่บาป

Q520.0.1. Substitution for penance. การทำงานแทนเพื่อไถ่บาป

Q520.1. Murderer does penance. ฆาตกรไถ่บาป

Q520.2. Robber does penance. โจรไถ่บาป

Q520.3. Life – long penance for brother – sister marriage. ไถ่บาปทั้งชีวิตเพราะแต่งงานระหว่างพี่ชายกับน้องสาว

Q520.4. King who loved to give death sentence accepts penance of always postponing sentence until thirty days period of examination has passes. พระราชาผู้ชอบการสั่งประหารยอมรับการไถ่โทษ โดยจะเลื่อนการตัดสินจนกว่าจะหมดเวลาพิจารณาซึ่งกินเวลา 30 วัน

Q520.5. Penance in wilderness as punishment for men who left holy orders to marry. ชายที่ไม่ยอมบวชเพื่อที่จะแต่งงาน ต้องไถ่บาปในป่า

Q520.6. Warrior retires to a cloister which he later defends against robbers. นักรบไปใช้ชีวิตอยู่ในศาสนสถานเพื่อต่อสู้กับโจร

Q521. Tedious penance. การสำนึกบาปที่ยาวนาน

Q521.1. Doing penance till green leaves on a dry branch. สำนึกบาปจนกว่าใบไม้แห้งจะผลิจากกิ่งไม้แห้ง

Q521.1.1. Penance: crawling on knees and watering a dry staff until it blooms. การไถ่บาป: คลานเข่าและรดน้ำกิ่งไม้แห้งจนกว่ากิ่งไม้จะมีดอก

Q521.1.2. Penance: carrying water in mouth from a distance and watering dry staff until it blooms. การไถ่บาป: อดน้ำจากที่ไกลมารดกิ่งไม้แห้งจนกว่าจะมีดอก

Q521.2. Penance: carrying bag of stones (one for each murder) on the back until it falls off. การไถ่บาป: แบกถุงก้อนหิน (หนึ่งถุงสำหรับการฆ่าคนหนึ่งครั้ง) บนหลังจนกว่าจะยกเลิก

Q521.3. Penance: carrying iron hoop on head until it falls off. การไถ่บาป: ใส่ห่วงเหล็กที่ศีรษะจนกว่าจะยกเลิก

Q521.4. Penance: pasturing black sheep until they become white. การไถ่บาป: เลี้ยงแกะดำจนกว่ามันจะมีสีขาว

Q521.5. Penance: ferryman setting people over a stream until relieved by another. การสำไถ่บาป: พายเรือโดยสารให้คนข้ามลำธารจนกว่าจะมีใครมาทำแทน

Q521.6. Penance: holding midnight mass until someone will make responses. การไถ่บาป: ต้องเตรียมงานชุมนุมในคืนคริสต์มาสจนกว่าจะมีใครมาทำแทน

Q521.7. Penance to be done until seven spires of Benares are reduced to powder and rebuilt. การไถ่บาปจะจบสิ้นก็ต่อเมื่อยอดปราสาททั้งเจ็ดแห่งกรุงพาราณสีจะกลายเป็นผุยผงและถูกสร้างขึ้นใหม่

Q522. Self – torture as penance. ทรมานตนเพื่อไถ่บาป

Q522.1. Self – crucifixion as penance. ตรึงกางเขนตัวเองเพื่อไถ่บาป

Q522.2. Penance: killing one self with wooden knife. การไถ่บาป: ใช้มีดที่ทำจากไม้ฆ่าตัวเอง

Q522.3. Penance: creeping naked through thorns. การไถ่บาป: เปลือยกายคลานไปบนหนาม

Q522.4. Penance: pilgrimage with hands and lions weighted with iron. การไถ่บาป: เดินทางแสวงบุญโดยใส่เหล็กถ่วงที่มือและหน้าท้อง

Q522.5. Penance: iron band forge round a man's waist. การไถ่บาป: ถูกใส่แถบเหล็กกรอบเอว

Q522.6. Penance: hanging for a thousand years head downward over a fire of chaff. การไถ่บาป: ห้อยหัวเหนือไฟ

จากเลข 1,000 ปี

- Q522.6. Penance: wearing friar's cord about bare skin. การไถ่บาป: สวมสายรัดของนักบวชโดยไม่สวมเสื้อผ้า
- Q522.8. Penance: man wears huge serpent coiled around him in lieu of clothing. การไถ่บาป: ให้งูใหญ่พันรอบตัวแทนการใส่เสื้อผ้า
- Q523. Humiliating penance. การไถ่บาปที่น่าอับอาย
- Q523.1. Penance: crawling to Rome on knee. การไถ่บาป: คลานเข้าไปยังกรุงโรม
- Q523.1.1. Penance: crawling to grave on knee. การไถ่บาป: คลานเข้าไปยังหลุมศพ
- Q523.2. Penance: walking on all – fours like beast. การไถ่บาป: เดินสี่เท้าอย่างสัตว์
- Q523.3. Penance: eating food offered to dogs. การไถ่บาป: กินอาหารสุนัข
- Q523.4. Penance: living under stairs as mendicant. การไถ่บาป: อยู่ใต้บันไดอย่างนักบวช
- Q523.5. Penance: planting garden and offering free hospitality to all. การไถ่บาป: ทำสวนและต้อนรับทุกคนโดยไม่คิดเงิน
- Q523.6. Penance: slain cats, dog, etc. to be hung up and covered with grain by who has killed them. การไถ่บาป: แมว สุนัข และสัตว์อื่น ๆ ที่ถูกฆ่าถูกแขวนและคลุมด้วยเมล็ดข้าวโดยชายที่ฆ่าพวกมัน
- Q523.7. Penance: seven years' service for seven days' neglect of religious duty. การไถ่บาป: บริการผู้อื่น 7 ปีเพราะละเลยหน้าที่ทางศาสนา 7 วัน
- Q523.8. Penance: performing all service asked for by anyone. การไถ่บาป: ทำงานตามคำขอของทุกคน
- Q523.9. Penance: king to take off crown and lick spittle from ground. การไถ่บาป: พระราชาถอดมงกุฎและเลียน้ำลายบนพื้น
- Q523.10. Penance: fasting in sackcloth and ashes. การไถ่บาป: อดอาหารใส่กระสอบกับขี้เถ้า
- Q524. Fearful penances. การไถ่บาปที่น่ากลัว
- Q524.1. Penance: spending lonely night in cave. การไถ่บาป: อยู่ในถ้ำตอนกลางคืนโดยลำพัง
- Q524.2. Penance: lying the first night with every corpse brought to certain church. การไถ่บาป: นอนค้างคืนกับศพทุกศพที่นำไปโบสถ์
- Q525. Dangerous penance. การไถ่บาปที่อันตราย
- Q525.1. Penance: staying on rock in dashing sea. การไถ่บาป: อยู่บนหน้าผาที่มีคลื่นกระแทก
- Q526. Pilgrimage as penance. แสวงบุญเป็นการไถ่บาป
- Q527. Penance: inviting one Brahmin for dinner every Wednesday. การไถ่บาป: เชิญพราหมณ์ผู้ใหญ่มาร่วมมื้อเย็นทุกวัน
- Q535. Negative penance. การสำนึกบาปโดยการงดเว้น
- Q535.1. Penance: not to speak. การสำนึกบาป: เว้นการพูด
- Q535.2. Penance: lioness forgoes meat. Her two cubs are killed. The jackal tells her that he has had the same experience. She gives up eating meat and lives on grass. การไถ่บาป: แม่สิงโตเลิกกินเนื้อ ลูกสองตัวของมันถูกฆ่าตาย สุนัขจิ้งจอกบอกว่าลูกของมันก็ตายเช่นกัน แม่สิงโตจึงเลิกกินเนื้อและกินหญ้าแทน
- Q535.3. Refraining from sexual intercourse as penance. ละเว้นการร่วมประเวณีเพื่อไถ่บาป
- Q535.4. Lone fasting as penance. อดอาหารเพื่อไถ่บาป
- Q537. Penance: resisting temptation. การไถ่บาป: อดทนต่อความเย้ายวนใจ
- Q537.1. Penance: adulteress mask as monk and lives chastely in monastery. หญิงกบชู้ปลอมเป็นพระและอยู่ในวัดโดยประพฤติพรหมจรรย์
- Q537.2. Cleric tempts self among beautiful women, live chastely. พระทดสอบใจตนเองโดยอยู่ท่ามกลางหญิงงามและประพฤติพรหมจรรย์

- Q541. *Sitting (standing) in uncomfortable position as penance.* นั่งในท่าที่ไม่สบายเพื่อไถ่บาป
- Q541.1. *Penance: sitting in water.* การไถ่บาป: นั่งแช่น้ำ
- Q541.1.1. *Standing in water (Jordan and Tigris) rivers as penance (by Adam and Eve).* ยืนแช่น้ำในแม่น้ำ (แม่น้ำจอร์แดน และแม่น้ำไทกริส) เพื่อไถ่บาป (โดย อัดัม และ อีฟ)
- Q541.2. *Penance: standing in water for forty days.* การไถ่บาป: ยืนแช่น้ำ 40 วัน
- Q541.3. *Penance: Gregory on the stone. Standing on a stone (pillar) as penance for incest.* การไถ่บาป: เกรกอรีบนก้อนหิน ยืนบนก้อนหิน (เสา) เพื่อไถ่บาปที่ร่วมประเวณีในครอบครัว
- Q541.4. *Penance: keeping self suspended on two iron hooks placed under armpits.* การไถ่บาป: แขนง้างกับตะขอสองอัน โดยปลายตะขอสอดอยู่ที่รักแร้
- Q541.5. *Penance: staying for ten months rooted to one spot with eyes closed, while birds build nest in one hair.* การไถ่บาป: หลับตาอยู่กับที่เป็นเวลาสิบเดือนจนมีนกมาทำรังที่ผม
- Q542. *Penance: giving all earrings to poor.* การไถ่บาป: ให้ต่างหูทั้งหมดแก่คนยากจน
- Q544. *Penance: being locked in cellar (well) with key thrown into water.* การไถ่บาป: ชังในห้องใต้ดิน (บ่อน้ำ) โดยที่ลูกกุญแจห้องถูกโยนลงน้ำ
- Q545. *Murderer's penance complete when he kills a greater murderer and prevent a crime.* การไถ่บาปของฆาตกรจะเสร็จเมื่อเขาฆ่าฆาตกรที่ร้ายกาจกว่าและช่วยไม่ให้เกิดอาชญากรรม
- Q550. *Miraculous punishment.* การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ
- Q550.1. *Supernatural manifestations at death of wicked person.* เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์เมื่อคนชั่วตาย
- Q551. *Magic manifestation as punishment.* เกิดเหตุอัศจรรย์เป็นการลงโทษ
- Q551.1. *Undutiful son punished by toad clinging to face.* ลูกชายอกตัญญูถูกลงโทษโดยให้มีคางคกบนใบหน้า
- Q551.1.1. *Betel – nut grows upon a person's knee as punishment.* ต้นหมากงอกบนเข่าเป็นการลงโทษ
- Q551.2. *Punishment: animal skin grows on man's back. He had masked to the skin in order to cheat.* การลงโทษ: ผิวหนังที่หลังกลายเป็นหนังสัตว์ เขาสวมหนังสัตว์เพื่อหลอกลวง
- Q551.2.1. *Magic adhesion to objects as punishment (for opposition to holy person).* ถูกทำให้ติดกับสิ่งของด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษ (เพราะต่อต้านผู้เคร่งศาสนา)
- Q551.2.2. *Miraculous adhesion of objects to human hand as punishment for working on holy day.* มีวัตถุติดกับวัตถุด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่ทำงานในวันหยุดตามศาสนา
- Q551.2.3. *Thief rendered unable to remove burden of stolen goods from his back.* ขโมยถูกทำให้เอาสินค้าที่ขโมยมาลงจากหลังไม่ได้
- Q551.2.4. *Corpse of murdered man sticks to murderer's back.* ศพของชายที่ถูกฆ่าติดอยู่กับหลังฆาตกร
- Q551.2.5. *Instrument or tool for unlawful work becomes attached to person holding it.* เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ทำงานผิดกฎหมายติดกับมือผู้ที่ถือ
- Q551.2.6. *Sacrilege and blasphemy punished by magic adhesion.* พวกที่ดูหมิ่นศาสนาหรือศาสนาสถานถูกลงโทษให้ติดกับสิ่งอื่นด้วยอำนาจวิเศษ
- Q551.2.7. *Priest's concubine is unable to rise from stone. She is finally freed by prayers and repentance.* นางบ่เรอของพระลูกจากก้อนหินไม่ได้ เธอได้รับอิสระด้วยการสวดมนต์และสำนึกผิด
- Q551.2.8. *Punishment for stinginess : bundle of fuel (pitcher of lime) sticks to man's head.* การลงโทษเพราะความตระหนี่: ห่อเชื้อเพลิง (เหยือกใส่ปูนขาว) ติดบนศีรษะ
- Q551.2.8. *Punishment for cupidity: rich man's foot caught in church door. Extricated only when he sends money to*

beggar. การลงโทษเพราะ โลก: เท้าของเศรษฐีติดอนอยู่ที่ประตู โบสถ์ จะหลุดออกก็ต่อเมื่อเขาให้เงินแก่ขอทาน

Q551.3. Punishment: transformation. การลงโทษ: แปลงร่าง

Q551.3.1. Punishment: Transformation of lovers into lion and lioness for desecrating temple. They have had sexual relations in the temple. It was believed that lions do not mate with each other; hence their sin could not be repeated. การลงโทษ: แปลงร่างของคู่รักให้เป็นสิงโตตัวผู้และตัวเมียเพราะทำความเสื่อมแก่วัด ทั้งคู่พลอดรักกันในวัด เชื่อกันว่าสิงโตจะไม่จับคู่กัน ดังนั้นก็จะไม่ทำบาปเช่นนี้อีก

Q551.3.2. Punishment: transformation into animal. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นสัตว์

Q551.3.2.1. Punishment: Loki's son transformed into wolf which tears his brother to pieces. การลงโทษ: ลูกชายของ โลกิถูกแปลงร่างเป็นหมาป่าและฉีกร่างของพี่ชายเป็นชิ้นๆ

Q551.3.2.2. Punishment: woman transformation into bird. การลงโทษ: หญิงสาวถูกแปลงร่างเป็นนก

Q551.3.2.3. Punishment: woman transformation into frog. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นกบ

Q551.3.2.4. Punishment: transformation into monkey. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นลิง

Q551.2.5. Punishment: man transformed to a mass of worms. การลงโทษ: ชายคนหนึ่งถูกแปลงร่างเป็นหนอนจำนวนมาก

Q551.2.6. Punishment: transformation to ass. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นลา

Q551.2.7. Punishment: transformation to dog. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นสุนัข

Q551.2.8. Punishment: transformation to calf. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นลูกวัว

Q551.3.3. Punishment: calf's head in murderer's hand turns to murdered man's head. การลงโทษ: ศีรษะของลูกวัวในมือฆาตกรกลายเป็นศีรษะของชายที่ถูกฆ่า

Q551.3.3.1. Punishment: melon in murderer's hand turns to murdered man's head. การลงโทษ: แดงโมในมือของฆาตกรกลายเป็นศีรษะของชายที่ถูกฆ่า

Q551.3.4. Transformation to stone as punishment. ถูกแปลงร่างเป็นหินเป็นการลงโทษ

Q551.3.4.1. Scoffers turned to stone by saint. ผู้ที่เยาะเย้ยผู้อื่นถูกนักบุญทำให้กลายเป็นหิน

Q551.3.4.2. Man curses wind; he is turned to stone, along with sack from which he is sowing. ชายผู้หนึ่งสาปแช่งลงจึงกลายเป็นหินพร้อมกับกระสอบที่กำลังเขี่ยอยู่

Q551.3.4.3. Nun breaks her vow. She is turned to stone. แม่ชีผิดคำสาบาน เธอถูกทำให้กลายเป็นหิน

Q551.3.5. Punishment: transformation into other objects. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นวัตถุอื่นๆ

Q551.3.5.1. Punishment: transformation into falling star. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นดวงดาว

Q551.3.5.2. Punishment: transformation into tree. การลงโทษ: ถูกแปลงร่างเป็นต้นไม้

Q551.4. Punishment: animals become sick. การลงโทษ: สัตว์ป่วย

Q551.4.1. Punishment: horses become sick. การลงโทษ: ม้าป่วย

Q551.5. Reincarnation as punishment. เกิดใหม่เป็นการลงโทษ

Q551.5.1. Reincarnation into degraded form as punishment. เกิดใหม่เป็นสิ่งที่ค้ำกว่าเดิมเป็นการลงโทษ

Q551.5.1.2. Punishment: man reborn as girl. การลงโทษ: ผู้ชายเกิดใหม่เป็นผู้หญิง

Q551.5.1.3. Dying priest looks greedily on ripe plum: is reincarnated as insect feeding within plum. พระที่กำลังจะตายมองลูกพลัมสุกด้วยความหิว จึงเกิดเป็นแมลงหากินในลูกพลัม

Q551.6. Magic sickness as punishment. การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษให้เจ็บป่วย

Q551.6.0.1. Punishment: men stricken with leprosy. การลงโทษ: เป็นโรคเรื้อน

Q551.6.0.2. Punishment: death from unknown disease before end of three days for having obtain food by force from monastery. การลงโทษ: ตายเพราะโรคที่ไม่รู้จักภายในสามวันเพราะบังคับเอาอาหารจากสถานสนสถาน

- Q551.6.1. *Magic sickness as punishment for lying (perjury).* เจ็บป่วยด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะโกหก (ให้การเท็จ)
- Q551.6.2. *Magic sickness as punishment for opposition to holy person.* เจ็บป่วยด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่ต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q551.6.2.1. *Magic sickness as punishment for tanning shoes with bark from saint's tree.* เจ็บป่วยด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะย้อมสีรองเท้าด้วยเปลือกไม้จากต้นไม้ของนักบุญ
- Q551.6.3. *Magic sickness as punishment for ingratitude.* เจ็บป่วยด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่อกตัญญู
- Q551.6.4. *Magic sickness as punishment for desecration of holy places. (images, etc.)* เจ็บป่วยด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (รูปเคารพ ฯลฯ)
- Q551.6.5.1. *Magic manifestation: blood flows suddenly from mouth of blasphemer.* เกิดเหตุอัศจรรย์: เลือดไหลจากปากของผู้ที่หมิ่นศาสนา
- Q551.6.5.2. *Magic manifestation: eyes fall out of head of blasphemer.* เกิดเหตุอัศจรรย์: ลูกตาร่วงลงมาจากศีรษะผู้ที่หมิ่นศาสนา
- Q551.6.6. *Emaciation caused by envy.* ชูบผอมลงเพราะริษยา
- Q551.6.7. *Magic sickness (death) as punishment for inhospitality.* เจ็บป่วย (ตาย) เป็นการลงโทษเพราะไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี
- Q551.7. *Magic paralysis as punishment.* เป็นอัมพาตด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษ
- Q551.7.1. *Magic paralysis as punishment for opposition to holy person.* เป็นอัมพาตด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษเพราะต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q551.7.1.1. *Heretic suddenly becomes tongue – tide.* คนนอกรีตพูดติดขัด
- Q551.7.2. *Magic paralysis as punishment for theft.* เป็นอัมพาตเป็นการลงโทษเพราะขโมยของ
- Q551.7.3. *Magic paralysis as punishment for quarrelsome.* เป็นอัมพาตเป็นการลงโทษเพราะทะเลาะกัน
- Q551.8. *Deformity as punishment.* ทำให้พิการเป็นการลงโทษ
- Q551.8.1. *Deformity as punishment for false judging.* ทำให้พิการเป็นการลงโทษที่ตัดสินคดีผิด
- Q551.8.2. *Deformity as punishment for desecration of holy place (images, etc.)* ทำให้พิการเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (รูปเคารพ ฯลฯ)
- Q551.8.3. *Deformity (putridity) as punishment for murder.* ทำให้พิการ (ทำให้เป็นแผลเน่า) เป็นการลงโทษที่ฆ่าคน
- Q551.8.4. *Man's eyes burst forth when he urges saint to marry.* ตาของชายผู้หนึ่งระเบิดออกมาเมื่อเขาขอแต่งงานกับนักบุญ
- Q551.8.5. *Head falls off when man lie to saint.* ศีรษะหลุดลงมาเมื่อชายผู้หนึ่งโกหกนักบุญ
- Q551.8.6. *Magic punishment: tongue protrudes from mouth of sinner and blindness follow.* การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษ: ลิ้นของคนบาปแลบออกมาแล้วตาก็บอด
- Q551.8.7. *Punishment: face distorted.* การลงโทษ: เปลี่ยนแปลงใบหน้า
- Q551.9. *Miraculous burning as punishment.* ถูกเผาด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษ
- Q551.9.1. *Miraculous burning as punishment for opposition to holy person.* ถูกเผาด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่ต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q551.9.2. *Magic burning to death as punishment for opposition to holy person.* ถูกเผาตายด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษที่ต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q551.10. *Person miraculously lifted into air and dashed to death as punishment for blaspheme.* คนถูกยกให้ลอยขึ้นในอากาศด้วยอำนาจวิเศษแล้วปล่อยให้ตกลงมาตายเป็นการลงโทษที่หมิ่นศาสนา
- Q551.10.1. *Person miraculously lifted into air and dashed to death as punishment for scoffing at church teaching.*

- คนถูกยกวางให้ลอยในอากาศด้วยอำนาจวิเศษแล้วปล่อยให้ตกลงมาตายเป็นการลงโทษที่ย้ำหนักคำสอนทางศาสนา
- Q551.11. Magic forgetfulness as punishment. สูญเสียความจำเป็นการลงโทษ
- Q551.12. Premature aging as punishment . แก่ก่อนวัยอันควรเป็นการลงโทษ
- Q552. Prodigy as punishment. ตายอย่างอัศจรรย์เป็นการลงโทษ
- Q552.0.1 Death from elements ad punishment for unjust judgment (by poet). ตายเพราะดินฟ้าอากาศเป็นการลงโทษที่
ตัดสินไม่ยุติธรรม (โดยกวี)
- Q552.1. . Death by thunderbolt as punishment. ถูกฟ้าผ่าตายเป็นการลงโทษ
- Q552.1.0.1. Destruction of property by thunderbolt as punishment. ทรัพย์สินถูกทำลายด้วยสายฟ้าเป็นการลงโทษ
- Q552.1.0.1.1. Thunderbolt demolishes fortress as punishment for disobedience. ป้อมปราการถูกฟ้าผ่าทำลายเป็น
การลงโทษเพราะไม่เชื่อฟัง
- Q552.1.0.2. Thunder slays people for disregard of him. สายฟ้าฆ่าผู้คนที่ไม่เคารพสายฟ้า
- Q552.1.1. Lighting strikes monk who despises humility. ฟ้าผ่าพระที่ไม่อ่อนน้อม
- Q552.1.2. Ravisher killed by thunderbolt. ผู้ข่มขืนถูกฟ้าผ่าตาย
- Q552.1.3. Impostor killed by lightning. คนที่ปลอมตัวถูกฟ้าผ่าตาย
- Q552.1.4. Death by thunderbolt as punishment for opposition to holy person. ถูกฟ้าผ่าตายเป็นการลงโทษที่ต่อต้าน
ผู้เคร่งศาสนา
- Q552.1.5. Death by thunderbolt as punishment for treachery. ถูกฟ้าผ่าตายเป็นการลงโทษเพราะทรยศ
- Q552.1.6. Death by thunderbolt as punishment for injustice. ถูกฟ้าผ่าตายเป็นการลงโทษเพราะไม่ยุติธรรม
- Q552.1.7. Woman who accused saint of raping her is struck by lightning. หญิงที่กล่าวหาว่านักบุญข่มขืนเธอถูกฟ้าผ่า
- Q552.1.8. Infidel defiles God to strike him with lightning. God does. คนนอกศาสนาทำให้พระเจ้าทำให้ฟ้าผ่าเขา
พระเจ้าก็ให้ฟ้าผ่า
- Q552.1.8.1. Cattle thief calls on God to strike him with lightning if he ever stolen cow or calf. โจรขโมยวัวขอให้พระเจ้า
ทำให้ฟ้าผ่าเขาหากเขาขโมยวัวหรือลูกวัว
- Q552.1. Sinking of earth as punishment. แผ่นดินถล่มเป็นการลงโทษ
- Q552.2.0.1. Quaking of earth as punishment. แผ่นดินไหวเป็นการลงโทษ
- Q552.1.0.1.1. Earth quakes when saint is opposed. แผ่นดินไหวเมื่อนักบุญถูกต่อต้าน
- Q552.2.1. Land sink and lake appears as punishment. แผ่นดินถล่มแล้วมีทะเลสาบเกิดขึ้นแทนเป็นการลงโทษ
- Q552.2.2. Grave sinks so that grave – robbers cannot get out. แผ่นดินถล่มทำให้โจรขุดสุสานออกมาไม่ได้
- Q552.2.3. Earth swallowing as punishment. ธรณีสูบเป็นการลงโทษ
- Q552.2.3.1. Girl sinks into earth for dancing in church. เด็กสาวจมลงในดินเพราะเต้นรำในโบสถ์
- Q552.3.1.1. Earth swallows man who opposes saint (holy man). ธรณีสูบผู้ที่ต่อต้านนักบุญ (ผู้เคร่งศาสนา)
- Q552.3.1.2. Earth swallows man as punishment for sacrilege (blaspheme, heresy, etc.). ธรณีสูบชายผู้หนึ่งเป็นการ
ลงโทษที่หมิ่นสิ่งเคารพ (หมิ่นศาสนา นอกกรีต ฯลฯ)
- Q552.3.1.3. Man who angers saint sinks into earth to his knees. ชายผู้ที่ทำให้นักบุญโกรธจมลงในดินถึงหัวเข่า
- Q552.3.2.. Earth swallows object as punishment. แผ่นดินสูบวัตถุเป็นการลงโทษ
- Q552.2.3.2.1. Earth swallows mill in which saint's grain was refused grinding. แผ่นดินสูบโรงสีที่ไม่ยอมสีข้าวให้นักบุญ
- Q552.2.2.2. Earth swallows heretical city. แผ่นดินสูบเมืองที่นอกกรีต
- Q552.2.3.2.3. Island sinks for man's offence to saint. เกาะจมลงเพราะคนต่อต้านนักบุญ
- Q552.2.3.3. Saint causes parricide to sink into earth to his knees. นักบุญทำให้คนที่ฆ่าพ่อของตนจมลงในดินถึงหัวเข่า

- Q552.2.3.4. Earth swallows man intending treachery. ธรณีสูบชายผู้คิดทรยศ
- Q552.3. Failure of crops as punishment during reign of wicked king. เกษตรกรรมไม่ได้ผลระหว่างยุคของทรราชย์
- Q552.3.0.1. Failure of crops as punishment for uncharitableness. เกษตรกรรมไม่ได้ผลเป็นการลงโทษที่ไม่มีเมตตา
- Q552.3.0.2. Failure of crops as punishment for murder. ทำไร่ไม่ได้ผลเป็นการลงโทษที่ฆ่าคน
- Q552.3.0.3. Failure of crops and milk as punishment for adultery. ทำไร่และผลิตนมไม่ได้ผลเป็นการลงโทษที่ผิดประเวณี
- Q552.3.0.4. Failure of crops for mistreating the dead. ทำไร่ไม่ได้ผลเป็นการลงโทษที่ทำศพไม่ถูกต้อง
- Q552.3.1. Famine as punishment. เกิดความอดอยากเป็นการลงโทษ
- Q552.3.1.1. Sterility of land as punishment for parricide. แผ่นดินแห้งแล้งเป็นการลงโทษที่ฆ่าพ่อ
- Q552.3.2. Famine as punishment for oppression by victors. ความอดอยากเป็นการลงโทษที่ผู้ชนะสงครามแห่งผู้แพ้
- Q552.3.3. Drought as punishment. ทำให้ฝนแล้งเป็นการลงโทษ
- Q552.3.4. Food magically disappears. อาหารหายไปด้วยอำนาจวิเศษ
- Q552.3.5. Punishment for greed: streams of sugar, molasses and milk from anchorite's tomb dry up and petrify because of town's people's greed. การลงโทษเพราะความโลภ: สายธารน้ำตาล น้ำอ้อย และน้ำนมจากหลุมศพฤๅษีระเหยไปและกลายเป็นหินเพราะคนในเมืองโลภ
- Q552.3.6. Punishment: water famine. การลงโทษ: ขาดแคลนน้ำ
- Q552.3.7 Murrain upon cattle as punishment. เกิดโรคระบาดกับปศุสัตว์เป็นการลงโทษ
- Q552.4. Ear of stolen animal protrudes from thief mouth. หูของสัตว์ที่ถูกขโมยแลบออกมาจากปากของโจร
- Q552.4.1. Stolen animal cries out from stomach of thief. สัตว์ที่ถูกขโมยร้องออกมาจากท้องของโจร
- Q552.5. Monstrous births as punishment for girl's pride. ลงโทษเด็กสาวที่หยิ่งโส โดยให้กำเนิดลูกที่น่าเกลียด
- Q552.5.1. Man who cuts off tongue of swallow has dumb children. ชายที่ตัดลิ้นนกนางแอ่นมีลูกเป็นใบ้
- Q552.6. rich lord who robs poor widow of her cow chokes on first mouthful. เจ้าที่ดินผู้ร่ำรวยขโมยวัวจากหญิงม่ายยากจน เขากินคำแรกก็สำลักหายใจไม่ออก
- Q552.7. Marry – image descends and chastises clerk who scoffs at its rude carving. รูปเคารพพระแม่มารีลงมาเจียนตีพระที่หัวเรารูปเคารพเพราะสลักอย่างหยาบ
- Q552.8. Dead cock rises, crows, and spatters scoffers so that they become leprous. ไก่ตายลุกขึ้นมาขัน และทำให้คนที่หัวเราะเยาะเข้เป็นโรครื้อน
- Q552.9. Punishment: woman who has prevented of birth cast no shadow. การลงโทษ: หญิงที่ทำแท้งไม่มีเงา
- Q552.10. Plague as punishment. เกิดโรคระบาดเป็นการลงโทษ
- Q552.10.1. Recurrent plague during reign of wicked king. เกิดโรคระบาดซ้ำๆ ในยุคของพระราชาชั่วร้าย (ทรราช)
- Q552.11. Punishment: meeting frightful apparition. (Ghost, mysterious animal, devil) การลงโทษ: พบกับสิ่งที่น่ากลัว (ผี สัตว์ประหลาด ปีศาจ)
- Q552.12. Punishment: shipwreck. การลงโทษ: เรืออัปปาง
- Q552.13. Fire from heaven as punishment. ถูกลงโทษโดยไฟจากสวรรค์
- Q552.13.0.1. Punishment by arrows of fire from heaven. ถูกลงโทษโดยลูกศรไฟจากสวรรค์
- Q552.13.0.2. Sword (of fire) from heaven drawn upon sinners. ดาบ (ไฟ) จากสวรรค์แทงคนบาป
- Q552.13.1. Gods pour torrents of hot ashes on kingdom as punishment. เทพเจ้าโปรยถ้ำถ่านร้อนลงมาที่อาณาจักรเป็นการลงโทษ
- Q552.13.1.1. Death by fire from heaven as punishment for opposition to holy person. ลงโทษผู้ที่ต่อต้านผู้เคร่งศาสนาให้ถึงแก่ความตายด้วยไฟจากสวรรค์

- Q552.13.1.2. *Death by fire from heaven as punishment for scoffing at church teachings.* ถูกไฟจากสวรรค์เผาตายเป็นการลงโทษที่หัวเราะเยาะคำสอนของศาสนา
- Q552.13.2. *Destruction of property by fire from heaven as punishment.* ทรัพย์สินถูกไฟจากสวรรค์ทำลายเป็นการลงโทษ
- Q552.13.2.1. *City of king who opposed saint miraculously burned.* เมืองของพระราชที่ต่อต้านนักบุญถูกเผาด้วยอำนาจวิเศษ
- Q552.13.2.2. *Church which refused to bury saint miraculously burned.* โบสถ์ที่ไม่ยอมให้ฝังศพนักบุญถูกเผาด้วยอำนาจวิเศษ
- Q552.13.3. *Fire from heaven consume adulterous wife who has slandered on abbot.* ไฟจากสวรรค์เผาภรรยาที่คบชู้ผู้กล่าวร้ายแก่หัวหน้าพระ
- Q552.14. *Storm as punishment.* ถูกลงโทษโดยพายุ
- Q552.14.0.1. *Storm as punishment for affront to disguised supernatural spirit.* ผู้ที่ดูหมิ่นร่างแปลงของวิญญาณเหนือธรรมชาติถูกลงโทษโดยพายุ
- Q552.14.1. *Fortress built on Sunday destroyed by tempest.* ป้อมปราการที่สร้างในวันอาทิตย์ถูกพายุทำลาย
- Q552.14.2. *punishment: flood of mud after which crops of corn come up with black (smutted) ears.* การลงโทษ: โคลนถล่มหลังจากข้าวโพคมีฝักสีดำ (มีเชื้อรา)
- Q552.14.3. *Mass of sand advances like a tidal wave upon city.* พายุทรายเป็นคลื่นถล่มเมือง
- Q552.14.5. *Hail as punishment.* ลูกเห็บตกเป็นการลงโทษ
- Q552.15. *Punishment: cloud cuts off view of man promised all he can see for expelling saint.* การลงโทษ : เมฆบังไม่ให้ชายผู้หนึ่งมองเห็นเพราะเขาสาบานว่าเขาเห็นเป็นไปเพื่อขับไล่นักบุญ
- Q552.16. *Food and drink refused saint miraculously become putrid.* อาหารและน้ำที่คนไม่ให้แก่นักบุญกินเน่าเสียอย่างอัศจรรย์
- Q552.16.1. *Food concealed from saint miraculously changed to stone.* อาหารที่ซ่อนไม่ให้แก่นักบุญกินกลายเป็นหินอย่างอัศจรรย์
- Q552.16.1.1. *Fishermen cut fish into pieces and claim that they have none. Saint says, "if you have none, may you have them; if you have, may they be stone." Pieces of fish are changes to stones.* ชาวประมงหั่นปลาเป็นชิ้นๆแล้วบอกว่าพวกเขาไม่มีปลา นักบุญกล่าวว่า "หากท่านไม่มีปลาก็ขอให้ท่านมีปลา หากท่านมีก็ขอให้ปลากลายเป็นหิน" ชิ้นปลาก็กลายเป็นหิน
- Q552.16.1.2. *Woman carrying cheeses concealed pretend that they are carrying webs or balls of thread. Saint changes cheeses to stones.* พวกผู้หญิงนำเนยแข็งมาด้วยแต่ทำเป็นว่าถือตาข่ายหรือกลุ่มด้ายมา นักบุญทำให้เนยแข็งกลายเป็นหิน
- Q552.17. *Punishment: grave fills with sand when digger attempts to bury sinner over holy man.* การลงโทษ: หลุมศพเต็มไปด้วยทรายเมื่อคนขุดดินคิดจะฝังศพคนบาปเหนือศพผู้ที่เคร่งศาสนา
- Q552.18. *Punishment: disappearance of ill – gotten gains.* การลงโทษ: เงินที่ได้มาโดยมิชอบหายไป
- Q552.18.1. *Gold and silver demanded of saint disappear.* ทองและเงินที่เรียกเก็บจากนักบุญหายไป
- Q552.18.1.1. *Cowl demanded as ransom from saint burst into flame.* ผ้าคลุมศีรษะพระที่เรียกเอาจากนักบุญเป็นค่าไถ่ระเบิดเป็นเปลวเพลิง
- Q552.18.2. *Drink refused saint disappears.* เครื่องดื่มที่คนไม่ให้แก่นักบุญดื่มหายไป
- Q552.19. *Miraculous drowning as punishment.* จมน้ำโดยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษ
- Q552.19.0.1. *Drowning caused by magic wind as punishment of braggart.* คนโอ้อวดถูกลงโทษให้จมน้ำด้วยลมวิเศษ

- Q552.19.1. *Miraculous drowning as punishment for opposition to saint (holy man)*. คนที่ต่อต้านนักบุญถูกลงโทษให้จมน้ำด้วยอำนาจวิเศษ
- Q552.19.2. *Miraculous drowning as punishment for desire to murder*. ถูกทำให้จมน้ำด้วยอำนาจวิเศษเพราะอยากฆ่าคน
- Q552.19.3. *Miraculous drowning as punishment for theft*. ขโมยถูกลงโทษให้จมน้ำด้วยอำนาจวิเศษ
- Q552.19.4. *Miraculous drowning as punishment for man's flight with stepmother*. ถูกทำให้จมน้ำด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษชายที่หนีไปกับแม่เลี้ยง
- Q552.19.5. *Miraculous drowning as punishment for haughtiness*. ถูกทำให้จมน้ำเป็นการลงโทษเพราะยโสโอหัง
- Q552.19.6. *Flood as punishment for murder*. เกิดน้ำท่วมเป็นการลงโทษที่ฆ่าคน
- Q552.20. *Eclipse as punishment*. เกิดอุปราคาเป็นการลงโทษ
- Q552.20.1. *Miraculous darkness as punishment*. เกิดความมืดมิดอย่างอัศจรรย์เป็นการลงโทษ
- Q552.21. *Man vomits heart as punishment and lives without it till his death*. ชายผู้หนึ่งสำรอกหัวใจออกมาเป็นการลงโทษและมีชีวิตอยู่โดยไม่มีหัวใจจนตาย
- Q552.22. *Punishment: city and inhabitants hurled down precipice*. การลงโทษ: เมืองและที่อยู่อาศัยถูกโยนลงเหว
- Q552.23. *Punishment: being suspended between heaven and earth*. ถูกตรึงไว้ระหว่างสวรรค์กับโลก
- Q552.24. *Punishment: lava flow*. การลงโทษ : ลาวาไหลลงมา
- Q552.25. *Earthquake as punishment*. เกิดแผ่นดินไหวเป็นการลงโทษ
- Q552.25.1. *earthquake at dragon's death*. เกิดแผ่นดินไหวเมื่อมังกรตาย
- Q552.25.2. *Earthquake at witch's death*. เกิดแผ่นดินไหวเมื่อแม่มดตาย
- Q553. *Divine favor withdrawn as punishment*. เทพเจ้าไม่ชอบเป็นการลงโทษ
- Q553.1. *Virgin marry withdraws the sacrament from a scoffer*. พระแม่มารีเพิกถอนการเป็นคริสตศาสนิกชนจากผู้เย้ยหยัน
- Q553.2. *Punishment: angel ceases to appear to self-righteous hermit*. การลงโทษ : เทวดาไม่ปรากฏให้ญาติที่ทะนงตนเห็นอีก
- Q553.3. *Sterility as punishment*. เป็นหมันเป็นการลงโทษ
- Q553.3.1. *god refuse king a son on account of his many wars*. พระเจ้าไม่ให้พระราชามีบุตรชายเพราะทำสงครามหลายครั้ง
- Q553.3.0.1. *Sterility of women as punishment*. ให้ผู้หญิงเป็นหมันเป็นการลงโทษ
- Q553.3.2. *Children of incestuous father die without issue*. ลูกของชายที่ร่วมประเวณีในครอบครัวเดียวกันตายโดยไม่มีทายาท
- Q553.3.3. *Sterility as punishment for breaking saint's covenant*. ถูกทำให้เป็นหมันเป็นการลงโทษเพราะผิดสัญญากับนักบุญ
- Q553.3.4. *Sterility as punishment for parricide*. ต้องเป็นหมันเพราะฆ่าพ่อ
- Q553.3.5. *Sterility as punishment for uncharitableness to holy person*. ต้องเป็นหมันเป็นการลงโทษเพราะไม่มีเมตตาต่อผู้เคร่งศาสนา
- Q553.3.6. *Painful birth of children as punishment*. คลอดลูกยากเป็นการลงโทษ
- Q553.3.7. *Punishment: reduce number of children*. การลงโทษ: ลดจำนวนบุตร
- Q553.4. *Death of children as punishment*. ลงโทษโดยให้ลูกตาย
- Q553.4.1. *Child taken from parents because they have ceased to think of God*. ลูกถูกพรากจากพ่อแม่เพราะพ่อแม่หยุดระลึกถึงพระเจ้า
- Q553.5. *Punishment: small catch of fish for child-murderers*. Fisherman and his wife have always caught three fishes. From greed thy kill their child in order to have more fish for themselves. But they thereafter catch but two fishes. การลงโทษ : จับปลาได้น้อยลงเพราะฆ่าลูก ชาวประมงและภรรยาจับปลาได้สามตัวเสมอ ด้วยความตะกละจึงฆ่าลูกเพื่อให้ตัวเองมีปลากินเพิ่มขึ้น แต่หลังจากนั้นพวกเขาก็จับปลาได้แค่สองตัว

- Q553.6. Failure in all efforts as punishment. ลงโทษโดยให้ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ
- Q553.7. Rains withheld until king remembers to have monks' huts roofed as punishment. ฝนไม่ตกจนกว่าพระราชจะ
จำได้ว่าต้องมุงหลังคากระท่อมให้พระตามที่เคยสัญญาไว้
- Q554. Mysterious visitation as punishment. ลงโทษโดยพบผู้มาเยือนที่น่าพิศวง
- Q554.1. Punishment: devil carries off thief. การลงโทษ: ปีศาจมาจับตัวขโมยไป
- Q554.2. Devil in roof of church into which he thrusts voice of loud singers. ปีศาจบนหลังคาโบสถ์พุ่งเข้ามาหาผู้ที่ร้อง
เพลงเสียงดัง
- Q554.3. Mysterious stranger blows ashes into face of scoffer and chokes him to death. คนแปลกหน้าลึกลับเอาขี้เถ้าปา
ใส่หน้าของคนที่ชอบเย้ยหยันและบีบคอให้ตาย
- Q554.4. Mysterious wolf enters church and kills blaspheming priest. หมาป่าเข้ามาใน โบสถ์แล้วฆ่าพระที่หมิ่นศาสนา
- Q554.5. Mysterious animal punishes penitent. Returning from the pope he is met by a mysterious animal who jumps
on his back. Then in the man's room , whither he has carried the animal, a three hours' noise is heard as
of a fight. Neither man nor beast is found in the room. สัตว์ลึกลับลงโทษผู้ที่กำลังสำนึกบาป ขณะกลับจากพบ
พระสันตะปาปา เขาพบสัตว์ลึกลับกระโดดลงมานบนหลัง ไม่ว่าเขาจะนำมันกลับมาด้วยหรือไม่ ได้ยินเสียงต่อสู้มาจาก
ห้องเขา 3 ชั่วโมง ไม่มีทั้งคนและสัตว์ในห้อง
- Q554.6. Cheaters visited by god in animal form. Frightened into restitution. คนโกงพบเทพเจ้าในร่างสัตว์ ทำให้กลัว
เพื่อล้างบาป
- Q554.7. Creditor in former existence comes to confiscate rich of unkind man in nest existence. เจ้าหนี้ในชาติก่อน
มาริบทรัพย์สินจากคนที่ไม่ดีในชาติหน้า
- Q555. Madness as punishment. ถูกทำให้เสียสติเป็นการลงโทษ
- Q555.1. Madness as punishment for scoffer. ถูกทำให้เสียสติเป็นการลงโทษผู้ที่เยาะเย้ย
- Q555.2. Madness as punishment for adulterer. ทำให้เสียสติเป็นการลงโทษที่ผิดประเวณี
- Q555.3. Madness as punishment for thieves. ทำให้เสียสติเป็นการลงโทษขโมย
- Q555.4. Punishment for incest: father and son maddened; cut off their sexual organs. การลงโทษผู้ร่วมประเวณีใน
ครอบครัว: พ่อกับลูกชายเสียสติและถูกตัดอวัยวะเพศ
- Q556. Cursed as punishment. ถูกสาปเป็นการลงโทษ
- Q556.0.1. Curse threatened to enforce demand. ใช้อำสาปขู่บังคับให้ทำตาม
- Q556.0.2. Voice from heaven pronounces curse of destruction. เสียงสาปจากสวรรค์ทำลายเมือง
- Q556.1. Curse for participation in Crucifixion. ถูกสาปเพราะเกี่ยวข้องกับการตรึงกางเขนพระเยซู
- Q556.2. Mark of Cain. Permanent mark as curse on a murderer. แผลเป็นของเคน แผลเป็นถาวรเป็นคำสาปสำหรับฆาตกร
- Q556.3. Curse for leaving home. ถูกสาปเพราะทิ้งบ้าน
- Q556.4. Man has color of the dead as result of saint's curse for disobedience. ชายผู้หนึ่งมีผิวเหมือนคนตายเพราะถูก
นักบุญสาปโทษฐานที่ไม่เชื่อฟัง
- Q556.4.1. Child born with one eye blinded as result of saint's curse. เด็กเกิดมาตาบอดข้างหนึ่งด้วยคำสาปของนักบุญ
- Q556.5. Saint decrees offenders will not be able to fortify their dwelling. Fences fall, earth gapes when dug. นักบุญ
ประกาศว่า ผู้กระทำผิดจะป้องกันที่อาศัยของตนไม่ได้ รั้วหักพัง เมื่อจะขุดดินดินก็แหวกออก
- Q556.6. Curse for plundering church: king loses battles. คำสาปเพราะปล้น โบสถ์: พระราชาแพ้สงคราม
- Q556.7. Curse for inhospitality. ถูกสาปเพราะไม่เป็นเจ้าบ้านที่ดี
- Q556.7.1. Curse for enforced hospitality. ถูกสาปเพราะบังคับให้ต้อนรับ

- Q556.8. Curse for mockery. ถูกสาปเพราะหัวเราะเยาะ
- Q556.9. Curse for banishing wife at wish of paramour. ถูกสาปเพราะขับไล่ภรรยาตามที่ผู้รักสั่ง
- Q556.10. Cursed for murder. ถูกสาปเพราะฆ่าคน
- Q556.10.1. Saint curses murderer with shortness of life here and hell beyond. นักบุญสาปฆาตกรให้มีอายุสั้นและตกนรก
- Q556.11. Curse for uncharitableness. ถูกสาปเพราะไม่มีเมตตา
- Q556.12. Curse for stealing. ถูกสาปเพราะขโมยของ
- Q556.12.1. Thievish abbot to be eaten by wolves: cursed by saint. หัวหน้าพระที่เป็นขโมยถูกหมาป่ากิน : ถูกนักบุญสาป
- Q557. Miraculous punishment through animals. การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษที่ทำให้เกิดการลงโทษโดยใช้สัตว์
- Q557.1. Poisonous toad sits on food of undutiful children. กางกมมีพิษนั่งอยู่บนอาหารของลูกอกตัญญู
- Q557.2. Serpent chokes woman's undutiful son. งูรัดลูกชายอกตัญญูของหญิงผู้หนึ่ง
- Q557.3. Eagle (ape) carries off ill – gotten gain. Makes away with the receipts of a merchant who had watered his wine. นกอินทรี (ลิงใหญ่) เอาเงินที่ได้มาโดยมิชอบไป เอาเงินของพ่อค้าที่ขายไวน์ผสมน้ำไป
- Q557.4. Mouse causes hair of thief to fall out. หนูทำให้ผมของขโมยร่วง
- Q557.5. Saint's pet crane pecks out eye of spying person. นกกระยางเลี้ยงของนักบุญจิกตาคนที่มาสอดแนม
- Q557.6. Snake strikes person for opposing saint. งูจกคนที่ต่อต้านนักบุญ
- Q557.7. Tiger seizes bride and bridegroom at threshold of house because groom has failed to worship deity before ceremony. เสือจับตัวเจ้าสาวและเจ้าบ่าวที่หน้าธรณีประตู เพราะไม่ได้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนจัดงาน
- Q557.8. People given charm to dispel flies grumble: flies return a thousandfold. คนใช้คาถาเพื่อไล่แมลง: แมลงกลับมามากเท่า
- Q558. Mysterious death as punishment. ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษ
- Q558.1. Scoffing priest mysteriously stricken dead. พระที่เยาะเย้ยตายอย่างพิศวง
- Q558.2. Perjurer stricken dead. ผู้ที่ให้การเท็จตายอย่างพิศวง
- Q558.3. Usurer flees city to escape plague. เจ้าหนี้ยี่หนีจากเมืองเพื่อหนีโรคระบาด ขณะกลับ เขาโอ้อวดว่าพระเจ้าทำอะไรเขาไม่ได้ เขาจึงคิดเชื่อและตาย
- Q558.4. Blasphemer stricken dead. ผู้ที่หมิ่นศาสนาตาย
- Q558.5. Man in anger throws stone at the image of the Virgin. Is stricken dead. ชายโมโหที่ปาหินใส่รูปเคารพพระแม่มารี ตายทันที
- Q558.6. Mysterious death as punishment for theft. ตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษที่ขโมยของ
- Q558.7. Slave – driver mysteriously stricken dead. คนคุมทาสตายอย่างพิศวง
- Q558.8. Mysterious death as punishment for wrongful satire. ตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษที่เขียนล้อเลียนอย่างผิดๆ
- Q558.9. Mysterious death as punishment for murder. ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่ฆ่าคน
- Q558.9.1. Mysterious death of son as punishment for murder. ลูกชายตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษที่ฆ่าคน
- Q558.10. Mysterious death as punishment for feigning sleep. ตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษที่แกล้งหลับ
- Q558.11. Animals which eat of saint's body stricken death. สัตว์ที่กินศพของนักบุญพากันตาย
- Q558.12. Mysterious death as punishment for worshiping idols on All – Saints – Day. ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษผู้ที่บูชารูปเคารพในวันรำลึกถึงนักบุญ
- Q558.13. Mysterious death as punishment for opposition to holy person. ตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษผู้ที่ต่อต้านผู้เคร่งศาสนา
- Q558.13.1. Mysterious death of son as punishment for opposition to holy person. ลูกชายตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่

ต่อต้านผู้ที่เคร่งศาสนา

- Q558.13.2. *Mysterious death as punishment for disbelief in druidism.* ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่ไม่นับถือลัทธิครูอิดส์
- Q558.14. *Mysterious death as punishment for desecration of holy places (images, etc).* ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่ศาสนสถาน
- Q 558.14.1. *Animals stricken dead for desecration of holy places (images, etc).* สัตว์ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่ทำความเสื่อมแก่ศาสนสถาน
- Q558.15. *Mysterious death as punishment for lying (perjury).* ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่โกหก (ให้การเท็จ)
- Q558.15.1. *Mysterious death of son as punishment for lying (perjury).* ลูกชายตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่โกหก (ให้การเท็จ)
- Q558.16. *Mysterious death as punishment for false judging.* ตายอย่างลึกลับเป็นการลงโทษที่พิพากษาคดีผิด
- Q558.17. *Death by ulcer for destroying churches.* เป็นฝีตายเพราะทำลายโบสถ์หลายแห่ง
- Q558.18. *Saints bring about miraculous death because of desecration of sanctuary.* นักบุญฆ่าด้วยอำนาจวิเศษเพราะทำความเสื่อมแก่ศาสนสถาน
- Q559. *Other miraculous punishment.* การลงโทษด้วยอำนาจวิเศษอื่นๆ
- Q559.1. *Devils instead of angels visit woman who has forgotten God in her prosperity.* แทนที่จะเป็นเทวดา ปีศาจมาพบหญิงที่มั่งคั่งแล้วลืมพระเจ้า
- Q559.2. *Punishment: man stricken blind.* การลงโทษ: ชายผู้หนึ่งตาบอด
- Q559.3. *Body of murdered man cannot be moved nor can water be drawn from a well to wash it. Leads to exposure of murderer.* ศพของผู้ที่ถูกฆ่าไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือแช่น้ำในบ่อเพื่อล้างศพ
- Q559.4. *Peasant punished for working on feast day. They cannot leave the field for several days.* ชาวไร่ถูกลงโทษเพราะทำงานในวันเลี้ยงฉลอง เขาติดอยู่ในไร่หลายวัน
- Q559.5. *Girl punished for jeering a saint. Is stricken dumb and distaff sticks to her hand.* หญิงสาวถูกลงโทษเพราะเยาะเย้ยนักบุญ เป็นใบ้และมีมือติดกับไม้ปั่นด้าย
- Q559.5.1. *Birth of child prevented until girl confesses slander. She has accused a bishop of fathering the child.* หญิงสาวคลอดลูกไม่ได้จนกว่าจะสารภาพว่าให้ร้าย เธอกล่าวหาว่าบิชอปเป็นพ่อของเด็ก
- Q559.5.2. *Girl's hand withers as punishment for broken oath to god.* หญิงสาวมีมือเน่าเป็นการลงโทษเพราะผิดคำสาบานกับเทพเจ้า
- Q559.6. *Poets lose ability to compose verse as punishment for immoderate request.* กวีไม่สามารถแต่งร้อยกรองได้เป็นการลงโทษที่ขอมากเกินควร
- Q559.7. *Punishment: body will not decay after death because man broke saint's covenant.* การลงโทษ: ร่างไม่เน่าสลายหลังจากตายเพราะผิดสัญญากับนักบุญ
- Q559.8. *Half of house in which false judgement is given slips down hill.* บ้านที่ใช้ตัดสินคดีผิดไหลลงเขาไปครึ่งหลัง
- Q559.9. *Saints miraculously cause child to fall over cliff as punishment for washing cloth to holy well.* นักบุญทำให้เด็กตกจากหน้าผาด้วยอำนาจวิเศษเป็นการลงโทษแม่เด็กที่ซักผ้าในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
- Q559.10. *Magic boat keeps thief at sea until he promises to throw ill-gotten gains into sea.* เรือวิเศษพาขโมยไปอยู่กลางทะเลจนกว่าเขาจะสัญญาว่าจะทิ้งเงินที่ขโมยลงทะเล
- Q559.11. *Man miraculously made to excrete his entrails for heresy.* นคนอกรีตถูกอำนาจวิเศษทำให้ขับถ่ายเครื่องในออกมา

Q560. Punishment in hell. การลงโทษในนรก

Q560.1. Punishments in land of dead (detailed). การลงโทษในดินแดนแห่งความตาย (ดินแดนย่อยๆ)

Q560.1.1. Punishment in other world: people reincarnated as buffaloes and killed. การลงโทษในโลกอื่น:

ผู้คนเกิดเป็นควายและถูกฆ่า

Q560.2. Respite from hell. พักจากการลงโทษในนรก

Q560.2.1. Soul in hell not punished on Sabbath. วิญญาณในนรกไม่ถูกลงโทษในวันสะบาโต

Q560.2.1.1. Three hours of respite on Sunday for tormented in hell. ถูกทรมานสามชั่วโมงในวันอาทิตย์ในนรก

Q560.2.2. Certain number of souls released from hell every Saturday through virtue of saint. วิญญาณจำนวนหนึ่งจะถูกปล่อยจากนรกทุกวันอาทิตย์ด้วยคุณความดีของนักบุญ

Q560.2.3. Soul (of Judas) tormented on rock in sea on certain days as respite from pains of hell. วิญญาณ (จูดาส์) ถูกทรมานบนหน้าผาริมทะเลบางวันเป็นการพักจากความเจ็บปวดในนรก

Q560.3. Sinners endure hell tortures for one year. คนบาปต้องถูกทรมานในนรก 1 ปี

Q561. Punishments being prepared in hell. การลงโทษ: สิ่งเตรียมไว้ในนรก

Q561.1. Bed heating in hell for certain person. ในนรก เตียงถูกทำให้ร้อนเพื่อคนที่รับโทษ

Q561.2. Kettle heating in hell for certain person. หม้อต้มน้ำร้อนในนรกสำหรับผู้ที่ถูกลงโทษ

Q561.3. Seat (room) heating in hell for certain person. ที่นั่ง (ห้องนอน) ร้อนในนรกสำหรับผู้ที่ถูกลงโทษ

Q 561.4. Palace in other world of the dead where rooms full of tongue, hand, etc. of men committing sins in this world. วังโลกแห่งความตายอื่น ซึ่งมีห้องที่เต็มไปด้วยลิ้น มือ ฯลฯ ของผู้ที่ทำบาปในโลก

Q562. Pain of souls tormented in hell alternately ebbs and flows. ความเจ็บปวดของวิญญาณในนรกที่เพิ่มและลดสลับกันไป

Q562.1. Girdles of sinners in hell alternately scorch with heat and cold. รอบเอวของคนบาปในนรกถูกเผาและถูกทำให้เย็นสลับกันไป

Q562.2. Souls in hell alternately drowned and burn. วิญญาณในนรกจมน้ำและถูกเผาสลับกันไป

Q562.3. Soul tormented in hell alternately borne up to firmament and cast down to depths. วิญญาณถูกทรมานในนรกโดยเกิดบนวิมานแล้วร่วงลงสู่ทะเลลึกสลับกันไป

Q563. Punishment in hell fitted to crimes. การลงโทษที่เท่ากับความคิดที่ทำในนรก

Q563.1. Punishment fitted to the grade of wickedness. การลงโทษในนรกที่เหมาะสมกับระดับความชั่วร้าย

Q564. Letter sent to the relatives from man punished in hell. มีจดหมายส่งมาหาญาติจากชายที่ถูกลงโทษในนรก

Q565. Man admitted to neither heaven nor hell. He has tricked the devil. ชายผู้ไม่ได้ขึ้นสวรรค์หรือตกนรก เขาโกงปีศาจ

Q565.1. Person to be received by neither earth nor heaven. คนที่ไม่ได้อยู่บนโลกและไม่ได้ขึ้นสวรรค์

Q566. Punishments by heat in hell. การลงโทษในนรกด้วยความร้อน

Q567. Punishment by cold in hell. การลงโทษในนรกด้วยความเย็น

Q567.1. Sharp icy hoods (cowls) worn by sinners in hell. วิญญาณบาปในนรกสวมผ้าคลุมศีรษะเย็นเย็บ

Q569. Other punishments in hell. การลงโทษในนรกอื่นๆ

Q569.1. Sinners in hell forced to sit in dark puddles up to their middles. วิญญาณบาปในนรกถูกบังคับให้นั่งในบ่อโคลนมืดจนลงครึ่งตัว

Q569.2. Sinners in hell swallowed by dragon. วิญญาณบาปในนรกถูกมังกรกิน

Q569.3. Sinners in hell fall into mouth of devil. วิญญาณบาปในนรกร่วงลงสู่ปากของปีศาจ

Q569.4. Sinners in hell painfully suspended. วิญญาณบาปในนรกถูกค้ำอย่างเจ็บปวด

Q569.5. *Smokers in otherworld are locked in smoky rooms.* นักสูบบุหรี่ใน โลกอื่นถูกขังในห้องที่เต็มไปด้วยควัน

Q570. Punishment and remission. การลงโทษและการอภัยโทษ

Q570.1. *Magic foul disease as punishment for persecution of Christians remitted.* การลงโทษที่ทำให้เกิดโรคระบาดใน
ปศุสัตว์เพราะประหารชาวคริสต์ได้รับการอภัย

Q571. *Magic blindness as punishment remitted.* ตาที่บอดเพราะถูกลงโทษด้วยอำนาจวิเศษหาย

Q571.1. *Magic blindness as punishment for opposition to holy person remitted.* ตาที่บอดเพราะต่อต้านผู้เคร่ง
ศาสนาหายบอด

Q571.2. *Magic blindness as punishment for uncharitableness remitted.* ตาที่บอดด้วยอำนาจวิเศษเพราะ
ไม่มีเมตตาหายบอด

Q572. *Magic sickness as punishment remitted.* ความเจ็บป่วยที่เกิดจากอำนาจวิเศษหาย

Q572.1. *Magic sickness as punishment for thief remitted.* ความเจ็บป่วยที่เกิดจากอำนาจวิเศษเพราะขโมยของหายไป

Q572.2. *Magic sickness as punishment for uncharitableness remitted.* ความเจ็บป่วยที่เกิดจากอำนาจวิเศษเพราะ
ไม่มีเมตตาหายไป

Q572.3. *Magic sickness as punishment for opposition to holy person remitted.* ความเจ็บป่วยที่เกิดจากอำนาจวิเศษ
เพราะต่อต้านผู้เคร่งศาสนาหายไป

Q572.4. *Magic sickness as punishment for immoderate request remitted.* ความเจ็บป่วยที่เกิดจากอำนาจวิเศษ
เพราะขอมากเกินไปหายไป

Q572.5. *Saint's deprives enemy king of speech. King repents, speech restored.* นักบุญทำให้พระราชกรณียกิจของศัตรูพูดไม่ได้
พระราชกรณียกิจฟื้นคืนมาได้ดังเดิม

Q573. *Magic paralysis as punishment remitted.* เป็นอัมพาตด้วยอำนาจวิเศษหาย

Q573.1. *Magic paralysis as punishment for opposition to holy person remitted.* หายจากอัมพาตที่เกิดจากการ
ต่อต้านผู้เคร่งศาสนา

Q573.2. *Magic paralysis as punishment for scolding of bishop remitted.* หายจากอัมพาตที่เกิดขึ้นเพราะปฏิเสธบิชอป

Q574. *Mysterious death as punishment remitted.* ความตายอย่างพิศวงเป็นการลงโทษได้รับอภัย

Q574.1. *Mysterious as punishment for opposition to holy person remitted.* ความตายอย่างพิศวงเพราะต่อต้าน
ผู้เคร่งศาสนาได้รับอภัย

Q574.2. *Mysterious death of animals as punishment for uncharitableness remitted.* สัตว์เลี้ยงที่ตายอย่างพิศวงเพราะไม่มี
เมตตาได้รับการอภัย

Q575. *Magic putrefaction of food as punishment for opposition to holy person remitted.* อาหารเน่าเสียเป็นการลงโทษที่
ต่อต้านผู้เคร่งศาสนาได้รับการอภัย

Q576. *Curse as punishment remitted.* ถอนคำสาป

Q576.1. *Curse of loss of victory for opposition to holy person remitted.* คำสาปให้พ่ายแพ้เพราะต่อต้าน
ผู้เคร่งศาสนาถูกถอน

Q577. *Sentence to hang remitted.* คำพิพากษาให้แขวนคอได้รับอภัยโทษ

Q578. *Spirit in hell remitted from humiliating punishment of bathing people.* วิญญาณในนรกได้รับการอภัยโทษเพราะ
อาบน้ำให้ผู้อื่นที่ทำได้อาย

Q580. Punishment fitted to crime. การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด

Q581. *Villain nemesis.* Person condemned to punishment he has suggested for others. การลงโทษคนชั่ว ผู้ที่

แนะนำวิธีลงโทษผู้อื่นต้องรับโทษนั้น

- Q581.0.1. Loss of life as result of one's own treachery. เสียชีวิตเพราะทรยศ
- Q581.1. Unusual murder avenged in like manner. การฆาตกรรมที่ไม่ปกติถูกล้างแค้นแบบเดียวกัน
- Q581.2. Villain in hiding killed by blow aimed at his victim. คนชั่วที่กำลังซ่อนตัวถูกฆ่าด้วยการตีที่มุ่งไปที่เหยื่อของเขาเอง
- Q581.3. Those planning to drown others drown. พวกที่วางแผนถ่วงน้ำผู้อื่นถูกถ่วงน้ำ
- Q582. Fitting death as punishment. ความตายที่เหมาะสมเป็นการลงโทษ
- Q582.1. Sisters throw unique jewel into lake; killed and thrown after it. นางซีโยน อัญมณีที่มีชิ้นเดียวลงทะเลสาบ พวกเธอถูกฆ่าแล้วโยนลงทะเลสาบ
- Q582.2. Man who brings fire to his house at devil's instigation burns to death. ชายที่วางเพลิงบ้านตัวเองเพราะปีศาจ จัญญ์ถูกเผาตาย
- Q582.3. Murder killed by his own spear. ฆาตกรถูกฆ่าด้วยหอกของเขาเอง
- Q582.3.1. Man killed by piece of stone flying from rock his victim dies. ชายผู้ถูกฆ่าโดยก้อนหินจากหน้าผาที่เขาฆ่าเหยื่อ
- Q582.4. Man dies from drop of blood of pet hound he has killed. ชายผู้ตายด้วยหยดเลือดของสุนัขล่าเนื้อที่เขาฆ่า
- Q582.5. Man boast he fears saint no more than homeless sheep; killed by hornless sheep. ชายผู้โอ้อวดว่าเขาไม่กลัวนักบุญมากไปกว่าแกะที่ไม่มีเขา เขาถูกแกะที่ไม่มีเขาฆ่าตาย
- Q582.6. Woman killed by horse got through immoderate request. หญิงผู้ถูกฆ่าโดยม้าที่ได้มาจากการขอที่มากเกินไป
- Q582.7. Boy who threw stones at clerics killed by thrown stone. เด็กชายที่โยนก้อนหินใส่พระถูกฆ่าด้วยก้อนหิน
- Q582.8. Person drinks poison he prepared for another. ตัวเองดื่มยาพิษที่เตรียมให้ผู้อื่นกิน
- Q582.9. Man falls dead when he sees his sons whom he has reared in sin all kill. ชายที่ตายเมื่อเห็นลูกชายที่เขาฆ่า
- Q583. Fitting bodily injury as punishment. ร่างกายบาดเจ็บเท่ากับที่ทำร้ายผู้อื่นเป็นการลงโทษ
- Q583.1. Man who laughs at blind made blind. ชายผู้หัวเราะคนตาบอดถูกทำให้ตาบอด
- Q583.2. Man stricken dumb for surly speech. ชายผู้ถูกทำให้เป็นใบ้เพราะพูดหยาบคาย
- Q583.3. Man seeking to flee saint paralyzed. ชายที่พยายามหนีนักบุญเป็นอัมพาต
- Q583.4. Lying woman's tongue swells. ลิ้นของหญิงโกหกบวมพอง
- Q584. Transformation as fitting punishment. การแปลงร่างให้เหมาะสมเป็นการลงโทษ
- Q584.1. Transformer transformed. แปลงร่างผู้อื่นถูกแปลงร่างเอง
- Q584.2. Transformation of man to animal as fitting punishment. แปลงร่างชายผู้หนึ่งให้เป็นสัตว์เป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด
- Q584.3. Reincarnation in form fitted to crime. เถาใหม่ในร่างที่เหมาะสมกับความผิด
- Q585. Fitting destruction (disappearance) of property as punishment. ทรัพย์สินถูกทำลาย (หายไป) เหมือนที่เคยทำลายเป็นการลงโทษ
- Q585.1. Man refuse to give to charity: his property disappears. ชายผู้ปฏิเสธการทำทาน: ทรัพย์สินเขาหายไป
- Q585.2. Destruction (disappearance) of property got through immoderate request. ทรัพย์สินที่ขอมมาอย่างโลภหายไป
- Q585.3. During rainy spring, farmer wishes that Lord would sleep till harvest time. Farmer himself sleeps until all neighbors have finished harvesting. When h wakes, he finds his crops ruined. ในฤดูฝนชาวนาขอให้พระเจ้าหลับจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว เขาเองหลับจนเพื่อนบ้านเก็บเกี่ยวเสร็จ เมื่อตื่นขึ้นมาพบว่าไร่ของตนเสียหาย
- Q585.4. Food disappears because of wastefulness. อาหารหายไปเพราะกินทิ้งกินขว้าง
- Q586. Son on gallows bites his mother's (father's) nose off: punishment for neglect in youth. ลูกชายที่กำลังจะถูกแขวนคอกัดจมูกแม่ (พ่อ) ขาด : ลงโทษที่ถูกทอดทิ้งเมื่อยังเล็ก

Q587. Jealous husband kills bird which wife falsely says she has been listening to. She has really been conversing with her lover. สามีนี้อิจฉามากที่ภรรยาโกหกว่าฟังเสียง ที่จริงเธอกำลังคุยกับผู้ชายรัก

Q588. Ungrateful son punished by having a son equally ungrateful. ลูกชายอกตัญญูถูกลงโทษโดยให้มีลูกที่อกตัญญูเหมือนตน

Q589. Punishment fitted to crimes – miscellaneous. การลงโทษที่เท่ากับความคิด - อื่นๆ

Q589.1. Horses fail when owner refuses load to saint. ม้าไม่ทำตามคำสั่งเพราะเจ้าของไม่ยอมขนของให้มันบรรทุก

Q589.1.0.1. Man cannot drive cow by himself which he refuse to share. ชายไม่สามารถค้อนวัวที่เขาไม่ยอมแบ่งให้ผู้อื่นได้

Q589.2. Man goes forth naked: cursed with nakedness through out life. ชายผู้เปลือยกายอวด: ถูกสาปให้เปลือยกายตลอดชีวิต

Q589.3. Punishment for stinginess: amends made by being generous and liberal. การลงโทษเพราะตระหนี่: ชดใช้โดยให้เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

Q590. Miscellaneous punishment. การลงโทษอื่นๆ

Q591. Punishment: lie becomes truth. การลงโทษ : เรื่องโกหกกลายเป็นจริง

Q591.1. Punishment: death pretended becomes real. การลงโทษ : แก่สังคายนายจริง

Q591.1.1. King tests saint by having man feign death; saint perceives trick and causes man to be death. พระราชาทดสอบนักบุญโดยให้คนแกล้งตาย นักบุญรู้อัจฉริยะจึงให้คนผู้นั้นตายจริง

Q591.2. Punishment: man says salt he carries is stones; it becomes so. การลงโทษ: ชายผู้พูดว่าเกลือที่เขาแบกมาก็คือหิน เกลือกก็กลายเป็นหิน

Q591.2.1. Punishment: man says sugar he carries is earth; it becomes so. คนพูดว่าน้ำตาลที่แบกมาเป็นดิน น้ำตาลก็กลายเป็นดิน

Q591.3. Man dies from pretended illness. ชายที่ตายเพราะแกล้งป่วย

Q593. Dead mother appears and makes disobedient child eat fatal serpent. แม่ที่ตายไปแล้วมาหาลูกชายที่ไม่เชื่อฟัง

Q594. Punishment: taking snakes as foster children. การลงโทษ: ให้เลี้ยงงูเป็นลูกบุญธรรม

Q595. Loss or destruction of property as punishment. ทรัพย์สินเสียหายหรือถูกทำลายเป็นการลงโทษ

Q595.1. Fortress ravaged when saint is refused admittance. ป้อมปราการถูกทำลายเพราะไม่ยอมให้นักบุญเข้าไป

Q595.2. Cattle killed, crops burned as punishment for abduction. ปล่อยสัตว์ถูกฆ่า ไร่ถูกเผา เป็นการลงโทษที่ลักพาตัว

Q595.3. Uncharitable king loses wealth. พระราชาที่ไม่มีความกรุณาไม่ร่ำรวย

Q595.4. Loss of money as punishment. เงินหายเป็นการลงโทษ

Q595.4.1. Tribute as punishment for trickery. ต้องตกเป็นเมืองขึ้นเป็นการลงโทษที่ใช้เล่ห์กล

Q596. Punishment in effigy. การลงโทษรูปจำลองแทน

Q596.1. Quartering in effigy for uxoricide. แยกรูปจำลองเป็นส่วนลงโทษที่ฆ่าภรรยา

Q597. Animals avenge injury. สัตว์แก้แค้นที่ได้รับบาดเจ็บ

Q597.1. Snake carries into fire man who has banned snakes. งูเอาชายที่ห้ามงูเผาไฟ

Q597.2. Birds take back their feathers from ungrateful wolf to whom they have lent them. นกนำขนนกคืนมาจากหมาป่าที่เ็นรุมที่ให้อิมขนนกไป

Q597.3. Bees sting honey – thieves. ผึ้งต่อยคนขโมยน้ำผึ้ง

Q598. Punishment: fighting all who pass through forest. การลงโทษ: สู้กับใครก็ตามที่เข้ามาในป่า

Q599. Other punishment. การลงโทษอื่นๆ

Q599.1. Punishment: marrying shrewish wife. การลงโทษ: แต่งงานกับหญิงปากร้าย

ภาคผนวก ข

อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านไทย

1. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือ

1.1 นิทานศาสนา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ชุมพูปติ	รางวัล - พระราชาชื่นมื่นในศาสนา เทวดาจึงรักษาปราสาทให้มั่นคง - พ่อค้าถวายเป็นพระพุทธรูปเจ้าจึงเกิดเป็นเทวดา ชาติต่อมาเกิดเป็นพระราชาที่มีของวิเศษและสมบัติมาก
	ลงโทษ - พระราชาชิงธนูใส่พระอินทร์แปลงพระอินทร์จึงทำให้ทุกคนร้อนจนต้องลงน้ำ
2. ไชยสังคหะ	รางวัล - บุตรเศรษฐีรักษาหาหญิงได้ หญิงจึงเป็นเมีย - บุตรเศรษฐีรักษาพระราชินี พระราชาจึงยกเมืองให้
	ลงโทษ - เศรษฐีสร้างตุงทองคำ 2 ฟืนถวายเป็นทาน จึงทำให้เกิดมาหน้าตาดี และเสพงามได้เต็มที่
3. เขมกุมาร	รางวัล - บุตรเศรษฐีทำชู้กับภรรยาผู้อื่นลี้ภัยพระราชินีจึงจะประหาร
	ลงโทษ - กุมารมีปัญญาอำมาตย์จึงให้ครองเมือง
4. คามณีนันทชาดก	รางวัล - ไครกล่าวโกหกพระราชาให้ลี้ภัยและปรับ
	ลงโทษ - หญิงงามเมืองอยู่ร่วมกับชายหลายคนราชินีจึงลด
5. กฐินชาดก	รางวัล - ผู้ที่ทอดกฐินจะได้เกิดบนสวรรค์ ทำสยบบรรพตจะฉลาด ทำผ้าเป็นผืนจะมีทรัพย์ ทำให้ไม่กลัวจะผิวดิน
	รางวัล - ผู้ที่ทอดกฐินจะได้เกิดบนสวรรค์ ทำสยบบรรพตจะฉลาด ทำผ้าเป็นผืนจะมีทรัพย์ ทำให้ไม่กลัวจะผิวดิน
6. กนกวันนราชชาดก	รางวัล - พระราชาเอาอาหารส่วนสุดท้ายถวายพระพุทธรูปเจ้าจนหมด ฝนจึงตกอุดมสมบูรณ์
7. กปิลชาดก	รางวัล - หัวหน้ลิงสละชีวิตช่วยลูกน้องพ้นภัย พระราชาจึงให้จัดงานศพยิ่งใหญ่เท่างานศพพระราชา
8. กัณณกวดิ	รางวัล - พระราชาเอาข้าวมี้อสุดท้ายใส่บาตรพระพุทธรูปเจ้าจนหมด ฝนจึงตกอุดมสมบูรณ์
9. กายันนิจาตุรชาดก	รางวัล - พระราชาบวชเป็นฤๅษีจึงหายจากโรค
	รางวัล - พระราชาเจริญพรหมวิหารธรรมจึงไปเกิดในพรหมโลก
10. กุรุชาดก	รางวัล - พญาหมาจับหมาที่กัดราชรถได้ พระราชาจึงให้บูชาพญาหมาด้วยถักรขาว
	ลงโทษ - หมากัดหนังราชรถ พระราชาจึงสั่งให้ฆ่าให้หมด
11. กุณฑกุกุณินสินธวชาดก	รางวัล - ทุกตะมีมีดี พระราชาจึงให้ตำแหน่ง
12. กุททาลปีณชาติ	รางวัล - พระราชาอยู่ป่าเจริญสติภาวนาจนตายจึงได้เกิดในพรหมโลก
13. กุรุชัมมชาดก	รางวัล - พระราชารักษาศีล 5 ฝนจึงตกอุดมสมบูรณ์
14. ตัจฉลกสุกระ	รางวัล - หมูที่ช่วยฝูงหมูปราบเสือได้เป็นพญาหมู
15. ตีรวัจฉชาดก	ให้รางวัล - คาบส่วยชีวิตพระราชา พระราชาจึงให้ลาภสักการะมาก
16. ติสสะ, พระเจ้า	รางวัล - เจ้าชายแสดงศิลปะวิทยาถูกกาลเทศะ พระราชาจึงให้ครองเมือง
	ลงโทษ - เจ้าชายแสดงวิชาจับงู คนกลัวจึงมารุมทำร้าย
17. คุณกิลละ	รางวัล - หมูแสดงธรรมพระราชาจึงเอาไปเลี้ยงอย่างดี
	รางวัล - เจ้าชายเป็นบุตรในอดีตชาติของหมู หมูจึงขี้มทรัพย์ให้
18. เต้าคำ	รางวัล - พระราชาและอนุชาไม่อยู่ในทศพิธราชธรรมจึงเกิดเป็นหมู
	รางวัล - ชาวบ้านช่วยเต้า ช่วยเสือ ช่วยงู สัตว์ทั้งสามจึงช่วยเหลือตอบแทน
19. ทิวาหนชาดก	รางวัล - ตาชายรักษาตาของเจ้าหญิงได้ พระราชาจึงให้รางวัลมาก
	รางวัล - ชายหนุ่มชนะชาวเมือง ชาวเมืองจึงให้เป็นพระราชา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<p>ลงโทษ - ลูกชายเกรมมาก พ่อแม่จึงขับออกจากบ้าน</p>
20. ทูตราชชาดก	<p>รางวัล - ฤๅษีช่วยชีวิตสัตว์ สัตว์จึงให้สมบัติ</p>
	<p>ลงโทษ - พระราชาไม่ประพฤติในธรรมบ้านเมืองจึงแห้งแล้ง - ฤๅษีช่วยเหลือสัตว์อื่นก่อนพระราชา พระราชาจึงสั่งให้ประหารฤๅษี - พระราชาจะประหารฤๅษี ขุนนางจึงฆ่าพระราชา</p>
21. ทูตชาดก	<p>รางวัล - ชายผู้หนึ่งให้ข้อคิดเรื่องกิเลสแก่พระราชา พระราชาจึงประทานยศให้มาก</p>
	<p>ลงโทษ - ชายคนหนึ่งเข้าไปกินของเสวศ องครักษ์จึงตัดคอ</p>
22. ชัมมปาละมุสิกะหนุมเทือก	<p>รางวัล - หนุมเทือกแสดงธรรม ชาวเมืองจึงให้ฉายาว่าเสกขบัตติ</p>
	<p>ลงโทษ - หนุมไม่ให้พรหมณ์ถือว่าหนุมเป็นของเล่น พรหมณ์จึงให้ฆ่า</p>
23. ชัมมัสสามิ, พระเจ้า	<p>รางวัล - อำมาตย์ถวายนางพระพุทธรูปเจ้าเป็นคนแรกหลังออกฆาตนาสมบัติ จึงมีปราสาทและคันถ์ถวัลย์ผู้ค้ำ</p>
	<p>ลงโทษ - อำมาตย์ถวายนางพระพุทธรูปเจ้าหลังจากฆาตนาสมบัติก่อนพระราชา พระราชาจึงจะประหารอำมาตย์</p>
24. นรชิวกชาดก	<p>รางวัล - กุมารสละชีวิตช่วยแม่พระอินทร์จึงชุบชีวิต</p>
25. เนมิราช	<p>รางวัล - พระราชาสมทานศีลห้า พระอินทร์จึงมารับไปสวรรค์ - โครรักษาศีล เมตตา กาวานาและให้ทาน ดาษไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์</p>
	<p>ลงโทษ - พ่อค้าโกงค่าง ดาษไปจึงตกนรกต้องกักกินกินเอง - หญิงมัวเมาตามคุณและทำแท้ง ดาษไปจึงตกนรกถูกก้อนหินหนักและกินน้ำมูตร - ภิกษุศิครรณวินัยจึงต้องตกนรก</p>
26. ปลาช่อน	<p>รางวัล - ฃญาปลาช่อนไม่เคยเบียดเบียนสัตว์ใด ฝนจึงตกทำให้สัตว์น้ำรอดดาษ</p>
27. ปัญญาพลชาดก	<p>รางวัล - ลูกสาวเศรษฐีทำบุญวันเดียวกับพระราชาจึงได้เป็นมเหสี - หญิงคอบปัญหาธรรมได้จึงได้แต่งงานกับบัณฑิต - เจ้าชายที่ตัวคนรักถูกคนจึงได้แต่งงานกับนาง</p>
	<p>ลงโทษ - พระราชาไม่แบ่งให้คนอื่นทำบุญกับพระพุทธรูปข้าง ชาวเมืองจึงจับพระราชา - น้องชายทำร้ายพี่เพื่อแย่งภรรยาจึงดาษออก - หญิงถูกไล่ความว่าฆ่าเด็ก เศรษฐีจึงขับออกจากบ้าน</p>
28. ปัญหากาและแมงเม่า	<p>รางวัล - กาคอบปัญหาของหนอนได้หนอนจึงให้กินตนเอง - ครุทอบปัญหาของแมงเม่าได้ แมงเม่าจึงให้กินตนเอง</p>
29. ปัญหาปากา	<p>รางวัล - บัณฑิต แก้ปัญหาธรรมได้ เสนาจึงเชิญให้แต่งงานกับเจ้าหญิงและครองเมือง - พระราชา แก้ปัญหาธรรมได้ พระราชาอีกเมืองจึงให้ช้างม้า ข้าทาส และเจ้าหญิง</p>
	<p>ลงโทษ - อันธพาลใส่ร้าย โกงทรัพย์ พระราชาจึงให้ชดเชยค่าเสียหาย 5 เท่า - ใครตั้งปัญหาให้พระราชาตอบไม่ได้จะได้เจ้าหญิง หากพระราชาตอบได้จะต้อง เสียเมือง</p>
30. ปารมีญญ	<p>รางวัล - ชายสำเภาแตกแต่ว่ายน้ำแบกแม่เอาไว้ พระอินทร์จึงคลอใจให้หายากเป็นพระโพธิสัตว์ - เจ้าชายให้ดวงดาเป็นทาน พระอินทร์จึงให้ดวงดาววิเศษ - กระจ่าง สละชีวิตเป็นทาน เทวดาจึงเอารูปใส่ไว้บนดวงจันทร์เป็นเกียรติ - ช้างเทศน์ให้พระราชาฟังพระราชาจึงปล่อยเป็นอิสระ - ทูตคะ ช่วยพรหมณ์รอดชีวิต พรหมณ์จึงให้เงิน 700บุษา</p>
	<p>ลงโทษ - หมออุทรมานพยานากโพธิสัตว์ พระราชาจึงจะฆ่า แต่นักขอชีวิตไว้ - พระราชาโพธิสัตว์ถูกชิงบัลลังก์และจับฝังเหลือแต่คอ - อำมาตย์ทำชู้กับนางกำนัล พระราชาจึงขับออกจากเมือง - อำมาตย์ยอมให้ทำร้ายพระโพธิสัตว์ พระราชาจึงฆ่าอำมาตย์ - บุตรเศรษฐีเ็นรคุณผู้ช่วยชีวิต พระราชาให้จึงฆ่า แต่พระโพธิสัตว์ขอชีวิตไว้</p>

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - พระโฑธิสัต์ว์แสดงธรรมให้แก่ม้านกสนใจ พระราชาจึงจับพระโฑธิสัต์ว์เมียนตี - พระราชาตีพระโฑธิสัต์ว์ จึงถูกธรณีสูบ
31. พรานป่าขึ้นคิล	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เปรตหญิงมีอาหารทิพย์กินเพราะได้ทำบุญในวันพระ - พรานทำตามที่พักปรตขอร้องจึงได้สมบัติ ได้ครองเมืองและได้ช้างเผือกเป็นบริวาร - ทุกคะแนนทำบุญจึงเกิดมาเป็นพระราชา <p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พรานไม่ฆ่าสัตว์เมื่อยังทบตี - ทุกคะแนนป่า จึงเกิดมาเป็นพระราชาที่เมืองเกิดไฟไหม้ทุกปี - ไฟไหม้เมืองเพราะพระราชาไม่ให้ลูกสาวแต่งงาน - เศรษฐีตระหนี่ไม่ทำทานจึงเกิดเป็นเปรตงูเหลือมเฝ้าจอมปลวก - หญิงเลี้ยงสัตว์ขายแล้วเอาเงินไปซื้อของแต่งตัว จึงเกิดเป็นเปรตเปลือย - คุณากรตัดสินคดีไม่ยุติธรรม จึงเกิดเป็นช่างเผือกกินแต่หนาม - นักเลงชนวัวจึงเกิดเป็นช่างเผือกชนกัน 7 วัน พัก 1 วัน - ที่น่องเบียดเบียดเอาทรัพย์กันจึงเกิดเป็นเปรตอหิณะขี้คูดินหนองตัวเอง - หญิงชอบคบชู้ จึงเกิดเป็นเปรตมีหัวเป็นสุนัข 100 ปี - นักเลงสุราชนไก่กักปลา จึงเกิดเป็นเปรตขี้เมาติดกัน 7 วัน พัก 1 วัน
32. มขชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - นางนกขยารักษาตลอดชีวิต จึงเกิดเป็นช่างทอหูก - หญิงทอหูกรู้จักศีลพระอินทร์จึงเอาแดงทองมาให้
	<p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐีถูกใส่ความว่าเป็นโจร พระราชาจึงให้ช่างเหยียบ - นายบ้านใส่ร้ายคนดี พระราชาจึงให้บริบทร์พิษสนมาให้คนดีนั้น - หญิงไม่เคยทำบุญมาก่อนจึงเกิดเป็นนกขย
33. พหลาวาวิชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกวัวจะสละชีวิตให้เลี้ยงกินแทนแม่ เสือจึงไว้ชีวิตทั้งแม่ลูก - เสือไว้ชีวิตวัวพระอินทร์จึงให้เป็นเทวดา - ลูกวัวสละชีวิตแทนแม่วัว พระอินทร์จึงให้เป็นเทวดาทั้งคู่
34. ไภยราช	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุกคะแนนโฑธิสัต์ว์เล่นสกาชนะจึงได้ข้าว - ทุกคะแนนโฑธิสัต์ว์ช่วยชีวิตเจ้าหญิง เจ้าหญิงจึงขอเป็นบาทบริจาริกา - พระอินทร์แปลงร่างมาลองใจภรรยาที่สามีตาช นางซื้อสัตว์ พระอินทร์จึงให้สามีจิ้งพิน - สามีเฝ้าศพรรรยา พระอินทร์จึงทำให้ภรรยาพิน
	<p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าพระราชาไม่ส่งธิดาให้ จะเข้จะพังปราสาทแล้วจับพระราชากิน - จะเข้จะจับเจ้าหญิงกิน เทวดาจึงทำให้เกิดพายุทรายพัดระเข้ตาย - เจ้าหญิงถูกหาว่าเป็นคนป่าพระราชาจึงให้ขับออกจากเมือง - เจ้าชายตกขาศชนะพระราชา พระราชาจึงให้จับตัว
35. มหาชนก, ชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าชายโฑธิสัต์ว์มีความเพียรว่ายน้ากลางสมุทร นางฟ้าจึงช่วยขึ้นจากทะเล - เจ้าชายโฑธิสัต์ว์มีปัญหาคอบปัญหาได้ พระราชาจึงยกเมืองให้
	<p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระอนุชาถูกใส่ความว่าจะชิงราชสมบัติที่ พระราชาจึงให้จองจำไว้ - ลูกพี่เมื่อก่อนไม่บอกว่าเป็นพ่อจะกัดหัวนม
36. มหาปทุมกุมารชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าชายสละชีวิตเพื่อแม่ พระอินทร์จึงคืนชีวิตให้
37. มหาปนาทชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐีเคยสร้างศาลาถวายพระพุทธรเจ้า ชาดต่อมาจึงมีปราสาทหลุดจากน้ำ
	<p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภิกษุพรรษาน้อยไม่เคารพภิกษุพรรษามากจึงถูกติเตียน
38. มหาพลชาดก	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำบุญวันขึ้น 15 ค่ำ จึงได้เกิดเป็นพระอาทิตย์ ทำบุญวัน 8 ค่ำ จึงได้เป็นพระจันทร์ - ทำบุญมากจึงได้มีวิมานงามบนสวรรค์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
38. มหาพลชาดก	ลงโทษ - ผู้ที่ทำบาปมากต้องตกนรกถูกขมพบาลทรมาน
39. มหาวิบาก	รางวัล - ได้เกิดบนสวรรค์เพราะเคยตะโกนให้คนรู้ว่าผู้มีพระมาบิณฑบาต
	ลงโทษ - เศรษฐีใช้ทรัพย์ของคนไม่ได้เพราะเคยเสียดายอาหารที่เมียเอาไปถวายพระ - เศรษฐีไม่มีบุตรสืบสกุลเพราะเคยฆ่าหลานแย่งสมบัติ - เศรษฐีฆ่าคนและโลกจึงเกิดเป็นเปรต - โครถมน้ำลายใส่ผู้อื่นจะเกิดเป็นแร้งกา - โครไม่กรณาต่อสัตว์จะเกิดเป็นแมงป่อง เสือ หมี - โครให้ทานโดยไม่เต็มใจจะเกิดเป็น ครุฑ นาค - โครไม่รู้จักบุญคุณพ่อแม่จะเกิดเป็นหมา
40. มหาสีลวราช	รางวัล - พระราชาช่วยชกยัคคตินปัญหา ชกยจึงช่วยให้ได้เมืองคืน
	ลงโทษ - อำมาตย์เป็นชู้กับสนม พระราชาจึงขับออกจากเมือง - เจ้าเมืองถูกยึดเมืองและจับขังขึ้นมาถึงคอให้หามมาถักกิน
41. มหิตสชาดก	รางวัล - เจ้าชายโพธิสัตว์รู้เทวธรรมชกยจึงคืนคนที่จับมาให้
	ลงโทษ - ใครไม่รู้เทวธรรมชกยจะจับกิน
42. มโหสถ	รางวัล - เด็กโพธิสัตว์มีปัญหา พระราชาจึงให้เป็นขุนนาง
43. มัจฉชลาชาดก	รางวัล - พ่อค้าโพธิสัตว์อุทิศส่วนกุศลให้ที่เวลา เทวดาจึงช่วยให้ได้ทรัพย์คืน
	ลงโทษ - น่องเป็นคนถือฉล พืจึงไม่แบ่งทรัพย์ให้
44. มัจฉกษัตริชาดก	รางวัล - ผู้ที่ได้ถวายความเคารพพระพุทธเจ้าจะได้ไปเกิดบนสวรรค์
45. มาตุจฉาชาดก	รางวัล - ทุกตะช่วยชีวิตแม่ เทวดาจึงตั้งใจให้ชกยเป็นพระโพธิสัตว์
46. มิตตพินทุ	รางวัล - บุตรเศรษฐีรับจ้างทำบุญจึงได้พบความสุข
	ลงโทษ - ลูกชายทุบตีแม่จึงเกิดเป็นเปรต
47. มูลคันไถ	รางวัล - พระราชาตอบปัญหาได้ พระราชาอีกเมืองจึงให้ช่วยและเจ้าหญิง - ข้าราชการซื้อสัตว์พูดความจริง พระราชาจึงตั้งให้เป็นเสนา - พระราชาตอบปัญหาได้พระราชาที่ตั้งคำถามจึงให้เจ้าหญิง - เด็กมีปัญหาตอบปัญหาธรรมได้ พระราชาจึงรับเป็นลูกบุญธรรม - นักเลงสุราตอบปัญหาธรรมได้พระราชาจึงตั้งให้เป็นเสนา
	ลงโทษ - พระราชาตอบปัญหาไม่ได้ พระราชาที่ตั้งคำถามจึงยึดเมือง - ชาวบ้านเก็บมะม่วงหล่นไปขาย พระราชาจึงให้ปรับ - พ่อค้าขโมยแก่นจันทร์แดง ไปขายยังอีกเมืองหนึ่งพระราชาจึงให้ปรับ - ชายโลกอยากได้เรือนคนอื่นพระราชาจึงให้ปรับ 2 เท่า - คนเฝ้าสวนทุบถุญี่ค้ายเพราะเข้าใจว่าเป็นขโมย พระราชาจึงให้ปรับ 7000 ทองคำและปลดจากตำแหน่ง - ชายตัดเชือกถ่วงวัวคนอื่น แล้ววัวไปเสาเรือนคนอื่น จึงปรับเงินชายที่ตัดเชือกและเจ้าของวัว - นักเลงโลกคิดจะเอาทองผู้อื่นจึงถูกปรับ - หญิงเป็นศัตรูกับสามีต้องถูกปรับ 3 เท่า คบชู้ถูกปรับ 2 เท่า แล้วไล่ออกจากเมือง - ชายขโมยลูกสาวคนอื่นพระราชาจึงให้ตัดมือ - พรานหมันขโมยลูกสาวคนอื่นพระราชาจึงให้จับลอยแพ - ลิงขโมยมะม่วงอีกฝ่ายแล้วกล่าวหาอีก ฝ่ายที่ขโมยจึงพินาศ - คนสับปลับเข้ากัน 2 ฝ่าย พระราชาจึงให้ตัดมือตัดตีน และเอาคนในครอบครัวเป็นทาส
48. มูลกิติ, ครัววชอ	รางวัล - หญิงรักษาศีลจึงได้บุตร - กุมารแลกชีวิตคนกับพ่อ พญานาคจึงมาช่วยชีวิต
	ลงโทษ - พระราชาปองร้ายพระโพธิสัตว์จึงถูกธรณีสูบ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค	
49. แม่ช้าง 32 หัว	รางวัล	- หญิงขอขมาและดูแลบ้านเรือนจึงเจริญ - ไครรักษาถูกสาวเจ้าเมืองได้พระราชจะชกถูกสาวและชกเมืองให้
	ลงโทษ	- หญิงคำว่าสามี สามีทุกคนจึงหนีไป - หญิงที่กระที่บนัน ไคทำลายหม้อข้าวจะจน
50. แมงสีหุห้าตา	รางวัล	- ไครสร้างรางรินจากบ้านมาถึงวังได้เข้าเมืองจะชกถูกสาวให้ - ชายเข็ญใจใช้รื่องแท้มงหลังคาให้พระพุทธรูปจึงได้เกิดเป็นพระราชธา - ชายซ่อมหลังคาให้พระพุทธรูปจึงได้เกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ - นายช่างซ่อมพระพุทธรูปและหลังคาที่บังฝนพระพุทธรูป จึงได้เป็นพระราชธา - หญิงที่บอกให้คนตามช่างมาซ่อมพระพุทธรูปได้เป็นมเหสี - เทวดาเนรมิตทองคำให้ชายที่ไปตามช่างให้มาซ่อมพระพุทธรูป - สามีภรรยาจะฆ่าลูกทำอาหารถวายพระ เทวดาจึงเนรมิตแก้วแหวนเงินทองให้ - ทุกตะไม้แตกของกับ โจรจึงได้ทองคำมาก - ทุกตะแก้วดวงดูแลพระธาตุ พระราชาจึงให้ราชสมบัติครั้งหนึ่ง - ทุกตะคิดว่าหากมีเงินจะสร้างวิหารถวายพระให้ได้จึงไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
	ลงโทษ	- หญิงคิดว่าถ้าสามีไม่ตายคงได้จับปลาจึงถูกยมพาลจับตัวไปนรก
51. รัตนปัทมาชวดค	รางวัล	- ทุกตะโพธิสัตว์สละชีวิตช่วยแม่ พระอินทร์จึงชุบชีวิต และให้นั่งนันทามทอง
52. ลากุมารชวดค	รางวัล	- เจ้าชายตอบปัญหาธรรมได้ พระราชาจึงชกถูกสาวให้
	ลงโทษ	- พระราชาแข่งกรรชกคนอื่น พระอินทร์จึงสาปให้ตกม้าตาย
53. สรรพชวดค	รางวัล	- หากกาดตอบปัญหาธรรมได้หนอนจะให้กิน
54. สะพานข้าม	รางวัล	- ผู้ที่สร้างคัมภีร์ 84000 พระธรรมชั้นตรี จะได้ขึ้นสวรรค์ ได้เกิดเป็นพระราชธา มีขุมทรัพย์โคล่มาจากแผ่นดินและมีช้างทอง
55. สังข์ปาละ	รางวัล	- กุญแจที่ช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงเชิญไปครองสมบัติ
56. สาทินราชชวดค	รางวัล	- พระราชาสร้างโรงทาน รักษาศีลจึงได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น
57. สารทมนวระ	รางวัล	- กุมารชิดมันในพระรัตนตรัย พระอินทร์จึงให้เป็นพระราชธา - พระราชาทำบุญให้เทวดาจึงมีอายุยืนขึ้น
58. สิงห์คายนาง, ชวดค	รางวัล	- ฤาษีตอบปัญหาธรรมได้ สิงห์จึงคายหญิงที่จับตัวไว้ออกมา
	ลงโทษ	- พระอินทร์ถามปัญหาสิงห์ถ้าตอบไม่ได้จะตีหัวแตก
59. สิทธิสารชวดค	รางวัล	- เจ้าชายมีแก้วจากปากเมื่อหัวเราะ พระราชาจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิง - ชายเคยถวายผ้าเป็นธงและบูชาธรรม เทวดาจึงบอกผลไม่วิเศษ
60. สิริโอรชวดค	รางวัล	- นายหัตถาจารย์รับชนะศึก ชาวเมืองจึงยกให้เป็นพระราชธา
61. สิริธรรชวดค	รางวัล	- เศรษฐีดีกบฏพระพุทธรเจ้าจึงได้ปราสาททอง - เศรษฐีบริจาควันละ 2,000 จึงได้เกิดเป็นเทวบุตรในวิมานทอง
	ลงโทษ	- พระราชาที่คิดร้ายต่อพระโพธิสัตว์และครอบครัวถูกแผ่นดินสูบ
62. สิริวิบุลกิตติ	รางวัล	- เจ้าชายโพธิสัตว์สละชีวิตแทนพ่อแม่ ศัตรูจึงฆ่าไม่ตาย
63. สิหนาทชวดค	รางวัล	- ทุกตะโพธิสัตว์ปราบยักษ์ได้ พระราชาจึงชกเจ้าหญิงและชกเมืองให้
	ลงโทษ	- เจ้าชายโพธิสัตว์เทศาธรรม พระราชาคนจึงให้พระอะไรก็ได้
64. สุดตโสมชวดค	รางวัล	- บุตรพราหมณ์คิดเหล่า จึงถูกพ่อแม่ขับออกจากบ้าน - พระราชาจะกินเนื้อคน ขุนนางจึงขับออกจากเมือง
	ลงโทษ	- บุตรพราหมณ์คิดเหล่า จึงถูกพ่อแม่ขับออกจากบ้าน - พระราชาจะกินเนื้อคน ขุนนางจึงขับออกจากเมือง
65. สุปิตตชวดค	รางวัล	- กาหุ่มเทชีวิตเพื่อนาย พระราชาจึงให้อาหารให้กิน
66. สุรปราชชวดค	รางวัล	- เจ้าชายสละชีวิตแทนแม่ พระอินทร์จึงชุบชีวิต
67. จักกวุตติ	รางวัล	- พระราชาดาบคอกภัยไทยแก่โจรดาจึงหาบอด
68. จันชาลชวดค	รางวัล	- จันชาลเป็นคนดี ฤาษีจึงสอนมนต์ให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - ชายหนุ่มปลุกมะม่วงอโรย พระราชาจึงให้เป็นหัวหน้าคนสวน - จัณชาลเคารพครูและปลุกมะม่วงอโรย พระราชาจึงตั้งให้เป็นหัวหน้าคนสวน
	ลงโทษ - ลูกศิษย์ไม่นับถืออาจารย์คนที่สองจึงเสื่อม - ขุนนางหลอกพระราชาและดูหมิ่นอาจารย์ พระราชาจึงให้ประหาร
69. ปีกะทั่งสาม	รางวัล - หญิงไปป่าประกาศตามที่ยักษ์สั่ง ยักษ์จึงให้สมบัติมาก - ทุกคะมีทรัพย์แล้วบอกพระราชา พระราชาจึงตั้งให้เป็นเศรษฐี - หญิงทำทานถวายพระสาวก จึงได้ทรัพย์มาก
70. ปู่คำ	รางวัล - ปู่ช่วยชีวิตพ่อนา พ่อนาจึงขุดสระให้อยู่
71. โปราณกับปิลวัณ ปุนันทรราชชาดก	รางวัล - พระราชาสร้างพระไตรปิฎกจึงได้เป็นพระโพธิสัตว์และมีฝน โบกขรพรรม
72. โลกนัยชาดก	รางวัล - ทุกคะโพธิสัตว์รู้มลคธัมม ยักษ์จึงตามไปปรับใช้ - เด็กู้อาศากิจจะ พระราชาจึงให้เป็นบัณฑิต - ทุกคะโพธิสัตว์แสดงธรรมและคิดพิณเพราะ เทวดาจึงให้แก้ววิเศษ - ทุกคะโพธิสัตว์คิดพิณเพราะ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้ - ทุกคะโพธิสัตว์แสดงธรรม พระราชาจึงให้รางวัลมาก - ทุกคะโพธิสัตว์มีปัญญาเหนือกว่าพระราชา พระราชาจึงก้มกราบ
	ลงโทษ - หากใครไม่รู้มลคธัมม ยักษ์จะจับกิน - เสนาคิดแข่งกรรยาขุนนาง พระราชาจึงให้ประหาร แต่พระโพธิสัตว์ขอชีวิตไว้
73. วิฑูรบัณฑิต	รางวัล - บัณฑิตตอบคำถามให้เกียรติทุกคน พญานาคจึงให้แก้ว - ยักษ์เอาแก้วบัณฑิตมาได้ ชิดานาคจึงแต่งงานด้วย - ยักษ์แข่งสกาชนะพระราชา พระราชาจึงให้อะไรก็ได้
74. วิริยบัณฑิตชาดก	รางวัล - บัณฑิตโพธิสัตว์สละเนือเปิดทองพระพุทธรูป พระอินทร์จึงให้ไปอยู่สวรรค์ชั้นดุสิต
75. เสฎฐีทั้งห้า กากวิริยะ	รางวัล - หญิงป่าประกาศตามที่ยักษ์สั่ง ยักษ์จึงบอกสมบัติ
76. เสนกะบัณฑิต	รางวัล - บัณฑิตช่วยชีวิตพราหมณ์ พราหมณ์จึงให้หกหาปณะ 700
77. เสฎฐีทั้งห้า ชฎิล	รางวัล - กุมารขยันและฉลาด เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้ - มีค้อยทองชุดขึ้นมาที่บ้านชายหนุ่ม พระราชาจึงตั้งให้เป็นเศรษฐี - ลูกชายคนเล็กขุดค้อยทองได้ พ่อจึงยกให้
78. เสฎฐีทั้งห้า เฒะชาก	รางวัล - เศรษฐีสร้างศาลาธรรมประดับแก้ว และสร้างเพะทองคำถวายพระจึงได้ไปเกิด บนสวรรค์นานมาก - เศรษฐีเอาข้าวตักบาตรพระพุทธเจ้าจนหมด จึงมีข้าวกินไม่มีหมด
79. เสฎฐีทั้งห้า ปุณณะ	รางวัล - ทุกคะดักเอาข้าวตักบาตรพระจนหมด มูลไถนาจึงกลายเป็นทองคำ - ทุกคะมีมูลไถนาเป็นทอง พระราชาจึงตั้งให้เป็นเศรษฐี
80. เสฎฐีทั้งห้า โชติกะ	รางวัล - กุณุมีเอาอ้อยถวายพระพุทธเจ้าจนหมด จึงไปเกิดบนสวรรค์ เมื่อเกิดเป็นคนก็มีปราสาท มีขุมทอง และมีอ้อยทอง - กุณุมีมีอ้อยทอง พระราชาจึงให้เป็นเศรษฐี
81. หงส์สองหัว, ชาดก	รางวัล - อามาคย์ทำให้หงส์สองหัวแยกกันได้ พระราชาจึงให้รางวัล
82. หมีขันท่า	รางวัล - ชายใดตอบปัญหาได้พระราชาจะให้เป็นเสนา หากเป็นผู้หญิงจะให้เป็นมเหสี
	ลงโทษ - ช่างวาดรูปวาดลายในที่ลับของพระมเหสี พระราชาจึงให้ฆ่า - ปุโรหิตถูกเข้าใจผิดว่าเป็นผู้กับพระมเหสี พระราชาจึงให้ประหาร - หญิงฆ่าปุโรหิตที่ช่วยเหลือตน พระราชาจึงให้ฆ่านางแล้วทิ้งไว้ในป่าให้สัตว์กิน
83. หอยให้ ชาดก	รางวัล - หากใครช่วยหอยจะพันทุกข์ มีญาคิมิตร มีเงินทองมาก
	ลงโทษ - ใครเอาหอยไปสับแกงกินจะอายุสั้น ต้องพลัดพรากลูกเมีย

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- พระราชาลวระเอาหอยมาแกลง คายไปจึงคนกรก เกิดเป็นนกกกระจอก แล้วคนกรกอีก - นกกกระจอกกินหอย คายไปจึงคนกรก แล้วเกิดเป็นหมา 100 ชนิด
84. อชิตตราชาดก	รางวัล - ทูตคะ โภธิสัตว์ถวายผ้าให้พระปัจเจกพุทธเจ้าที่ถูกขโมยผ้า พระอินทร์จึงเอาผ้าทิพย์มาให้
85. อคฺฉล	รางวัล - พระโภธิสัตว์พ่อค้าขายลูกเมียได้ชีวิตพระ พญาจันรูเข้าจึงตั้งเป็นเสนา
	ลงโทษ - ภิกษุถูกเข้าใจว่าเป็นโจร พระราชาจึงให้เอาไปฆ่า - ปุโรหิตที่ใส่ร้ายพระถูกธรณีสูบ
86. อมิตตาทินทุ, ชาดก	รางวัล - ลูกชายไปทำบุญกับแม่ แม่จึงให้ทอง - ลูกชายได้เสวยสุขช่วงขณะเพราะเคยทำบุญ
	ลงโทษ - เรือมีคนชั่วโดยสารมาด้วยจึงเกิดอาเพศ - คนที่เป็นกาลกณีถูกลูกเรือจับลอยแพ - ลูกชายทุบตีแม่จึงไปเกิดเป็นเปรตมึงจักรรอบศีรษะ
87. อรินทุมราชชาดก	รางวัล - พระราชาทำทานมาก บุตรที่ตายจึงฟื้น
88. อลินจิตตชาดก	รางวัล - ช่างไม้รักษาช้างที่บาดเจ็บ ช้างจึงคอยรับใช้
89. ออรพิมพา	รางวัล - เจ้าชายช่วยงานหญิงมีครรภ์ นางจึงยกลูกสาวให้ตอบแทน - หญิงรักสามีมาก พระอินทร์จึงช่วยให้สามีฟื้น - หญิงชุบชีวิตเจ้าหญิงได้ พระราชาจึงรับนางเป็นลูกบุญธรรม
90. อานิสงส์ทอคฺคจฺฉิน	รางวัล - นางอยากร่วมทอคฺคจฺฉิน จึงได้เกิดบนสวรรค์แล้วเกิดเป็นลูกสาวเศรษฐีมีรูปงาม
91. อานิสงส์ทอคฺคปา	รางวัล - กฎุมที่ทอคฺคปา จึงได้เกิดบนสวรรค์ แล้วเกิดเป็นมนุษย์มีทรัพย์มาก
92. อานิสงส์ทานค้ำจ่านาวัสสา	รางวัล - ผู้ที่ถวายเป็นค้ำจ่านาวัสสาจะได้เกิดบนสวรรค์ แล้วเกิดเป็นมนุษย์ในตระกูลพระราชา
93. อานิสงส์บวช	รางวัล - หญิงที่มีลูกบวชเป็นพระไม่ได้รับอันตรายจากไฟนรก
	ลงโทษ - หญิงไม่เคยทำบุญขมบาลจึงให้ตกนรก
94. อานิสงส์ผางประทีป	รางวัล - ผู้ที่จุดประทีปบูชาจะมีชีวิต
95. อานิสงส์ขีเพ- ลลยประทีปสโคมไฟ	รางวัล - ทูตคะแบ่งบุญให้พระราชา พระราชาจึงตั้งให้เป็นเสนาบดี - ทูตคะจุดประทีปบูชา จึงได้เกิดบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวารมาก
96. อานิสงส์รักษาศีล	รางวัล - ชายที่รักษาศีลมีพญานาคมาช่วยชีวิต - พระราชาเห็นว่าชายหนุ่มมีศีลจึงยกบ้านเมืองให้ - ลูกชายถือศีลแม่จึงหายป่วย
	ลงโทษ - ชายไม่ยอมฆ่าไก่ตามที่พระราชาสั่ง พระราชาจึงให้เอาไปทิ้งน้ำ
97. ฉัททันตชาดก	รางวัล - พรานจะฆ่าพญาช้าง แต่ใส่ผ้าอ้อมฝาดช้างจึงไม่ฆ่าพราน
98. ชรุทปานชาดก	ลงโทษ - ลูกน้องขูดสมบัติไปถูกศีรษะพญานาค พญานาคจึงฆ่าตายหมด
99. ชัมพูชาตกะชาดก	ลงโทษ - จึงจอกกับกาพูดเท็จบ่อยอกัน รุกขเทวดาจึงไล่ไปจากคันทมพู
100. ขนค้ำเขกระด้าย	ลงโทษ - หญิงโสเภณีมีชายหลายคนทำให้เศรษฐีออกบวช พระราชาจึงให้นางตามเศรษฐีกลับในเจ็ดวัน ไม่เช่นนั้นจะประหาร
101. ติลมภูริชาตกะ	ลงโทษ - พระกุมารขโมยของชายแก่กินจึงถูกอาจารย์เมียนตี
102. ติสตเถรวัดดู	ลงโทษ - ฤาษีเหยียบไปบนมวยผมของฤาษีอีกคนหนึ่ง ฤาษีอีกตนจึงสาปให้ศีรษะแตกเมื่อพระอาทิตย์ขึ้น - ฤาษีถูกฤาษีอีกตนสาปจึงสาปฤาษีคนนั้นแบบเดียวกัน
103. ตูลกะชาดก	ลงโทษ - ภิกษุถูกเข้าใจคิดว่าเป็นโจร พระเจ้ากรุงจีนจึงให้ประหาร - พราหมณ์ปุโรหิตทำร้ายภิกษุจึงถูกพระราชาจับได้
104. รัมมรัชชาดก	ลงโทษ - ชาย ต้องสร้างอุทยานให้เสร็จใน 1 คืน ไม่เช่นนั้นพระราชาจะฆ่า - เสนาของให้ฆ่าพระโภธิสัตว์ พระราชาจึงสั่งให้ทุบตีจนตาย
105. นกขี้ไถ	ลงโทษ - นกเหยี่ยวจะจับนกขี้ไถ จึงเกิดแผ่นดินไหวทะเลเป็นป่วน

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
106. นางปฎาจารา	ลงโทษ - หญิงเสียดสี คนหาว่าบ้าจึงขังขังปา
107. นารทมหาพรหม	ลงโทษ - ชายใดทำชั่วกริยาผู้อื่น จะตกนรก เกิดเป็นลาถูกตอน เกิดเป็นลิงกะเทย เกิดเป็นวัวถูกตอน เกิดเป็นนางบำเรอพระอินทร์ เกิดเป็นนางบำเรอเทวาบุตร แล้วเกิดเป็นผู้หญิง - พระราชาไม่มีศีล จึงต้องไปเกิดในนรก
108. พาราณสีราชชาค	ลงโทษ - พระราชาให้จับไล่คนที่ชอบยุแหย่ผู้อื่นออกไปนอกเมือง
109. มณีฆังสุกรชาค	ลงโทษ - โจรฆ่าหญิง พระราชาจึงให้แบกศพหญิงแล้วกล่าวประจานตัวเอง
110. มหิงสาชค	ลงโทษ - วานรชอบขี้ลงบนหลังช้างจึงถูกช้างเหยียบตาย
111. สัตตคาปนราช	ลงโทษ - นายหัตถาจารย์ควบคุมช้างพระที่นั่งไม่ได้ พระราชาจึงให้ประหาร
112. . สุโขพริราชค	ลงโทษ - คนไม่สำรวม ไปฟังพระพุทธเจ้าแสดงธรรม จึงเกิดมาหูหนวก
113. สุรูปาธา	ลงโทษ - มหสิริกโอรสสมา ไม่ยอมมีสัมพันธ์กับพระราชา พระราชาจึงจับโอรสลอยแพ
114. โคนโลหชาค	ลงโทษ - ทุกคน แพ้พระราชาจึงต้องเป็นข้ารับใช้
115. จักรพรรดิชาค	ลงโทษ - โหราจารย์ทำนายไม่ดี พระราชาจึงไล่ออกจากเมือง - พระราชาถูกเข้าใจผิดว่าเป็นขโมย จึงถูกขังบ้านทนต์ - โหรทำนายว่าเจ้าหญิงจะมีสามียากจน พระราชาจึงจับไล่เจ้าหญิง ให้ไปสร้าง กระท่อมนอกปราสาท - เจ้าหญิงอยู่ร่วมกับทุกคน พระราชาจึงให้ฆ่าทุกคน แต่มีเหลือขอกัยไว้ - ทุกคนอาบน้ำให้กุมาร พระราชาจึงให้จองจำเพราะแะอย่างสง
116. พกชาค	ลงโทษ - เลือที่ไม่รักยาศิลจริงถูกพระอินทร์ตำหนิ
117. โกลชาค	ลงโทษ - กายโมยเนื้อแห้ง พ้อกรัวจึงจับถอนขนแล้วเอาจึงผสมน้ำสัมทาตัว
118. วินีถชาค	ลงโทษ - ลูกครึ่งหงส์กับกา ทะนงตนว่าเหมือนพระราชา พ้อหงส์จึงไล่ให้ไปอยู่ป่าช้า
119. วิสุทธาเทวี	ลงโทษ - เศรษฐี เคยล่วงเกินเมียผู้อื่นจึงเกิดเป็นผู้หญิง
120. วิสุทธยา	ลงโทษ - เศรษฐีทำทานมิได้ขาดแต่ก็ทำบาปมากด้วยจึงตกนรก
121. สุกรชาค	ลงโทษ - สุกรโอ้อวดว่าราชสีห์กลัวตน สุกรอื่นในฝูงจึงทอดทิ้ง
122. เศษชาค	ลงโทษ - อำมาตย์ยุยงให้พระราชาไปตีเมืองอื่น พระราชาจึงให้ประหาร
123. เสือคายเสือนอน	ลงโทษ - เสือโคร่ง ไม่สำนึกบุญคุณญาติ คายไปจึงตกนรกถูกหลาวแทง - นายพรานและสัตว์ที่มีอคติใส่ตายไปจึงตกนรก
124. หัวใจปรต หรือ ปรตลิต	ลงโทษ - ถ้าทุกคน ทำการกิดยากไม่จึงพระราชาจะประหาร - บุตรเศรษฐีทำเรื่องชั่วมาก จึงตกโลหกุมภินรก
125. อริฐุมารชาค	ลงโทษ - ชฎิลจะไปบวชเป็นพระพ่อแม่จึงจับไล่ - เจ้าชายจะไปบวชพระบิดามารดาจึงจับไล่
126. อัปกันทรชาค	ลงโทษ - ฤๅษีกินมะม่วงของเทวี เจ้าเมืองจึงจับออกจากเมือง
127. อัสนาย	ลงโทษ - พระราชาให้อาณัติ 4 ตระกูลพันปีใส่โจรปล้นทรัพย์ - โจรหนี เมื่อจับได้พระราชาจึงให้ประหาร
128. อุณหิสสวิชัย	ลงโทษ - เป็นนายพรานจึงตกนรก จึงเกิดเป็นแร้งเป็นเหยี่ยว - ใครพรากรไชนกจะเกิดเป็นเต่า - เอาข้าวแกลบปนข้าวสารไปขายแล้วเกิดเป็นหมู - คำนิพระสงฆ์มีศีล ไม่เคารพครู จะเกิดเป็นหมา - พุศรบกวนผู้อื่นขณะฟังธรรมจะเกิดเป็นคนตาบอด
129. อุทปานทุสชาค	ลงโทษ - สุนัขจึงจอกพยายมทำลาบบ่อน้ำฤๅษี ฤๅษีจึงว่ากล่าว
130. อูรชาค	ลงโทษ - นาคหนึ่งไม่ระวังแขน ไปพาดบ่าครุฑ ครุฑจึงจะจับกิน แต่พระห้ามไว้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
131. ชมพู่ราชแดงเขียว	รางวัล - ทูตจระรูปร่างประหลาดสร้างสะพานทองใต้พระราชวังเชิงชกธิดาให้ - ทูตจระรูปร่างประหลาดมีสมบัติมาก พระราชวังชกสมบัติให้ครอง
	ลงโทษ - นางกินรีไปทำลายแดงของชมพู่ราชแดงเขียวจึงต้องชดใช้ด้วยสมบัติและคนหนึ่งต้องเป็นเมีย
132. ช้างเจ็ดหัวเจ็ดหาง	รางวัล - ทูตจระ ช่วยแปรตให้พื้นทุกซ์ แปรตจึงให้สมบัติ - ทูตจระ ช่วยนางเปลี่ยนพื้นทุกซ์นางจึงขอเป็นบาทบริจาริกา - ทูตจระ ช่วยแปรตช้างเผือกพื้นทุกซ์ ช้างจึงเป็นบริวาร - ทูตจระ ช่วยช้างที่มีงาที่มดินให้พื้นทุกซ์ ช้างจึงให้สมบัติ - ทูตจระ หาช้างเจ็ดหัวเจ็ดหางและดอกบัววิเศษได้ ขุนนางจึงเชิญเป็นพระราช
	ลงโทษ - พระราชาให้พระโพธิสัตว์หาช้างเจ็ดหัวเจ็ดหางมาให้ดูให้ได้ภายในเจ็ดวัน ไม่เช่นนั้นจะฆ่าและ พระโพธิสัตว์ - เศรษฐีมีทรัพย์มากแต่ไม่เคยทำทานถือศีลจึงเกิดเป็นเปรตเผาเฝ้าจอมปลวก - นางท้าวพญามีเสื้อสำอางแต่ไม่เคยทำทาน เอาแต่เสกามและคิดจะขโมยผ้ากัญญาไปซ่อน จึงเกิดเป็นนา เปลือย - พระราชาให้ช้างกินใบโพธิ์และทำลายคันโพธิ์จึงเกิดเป็นช้างมีคันโพธิ์อกที่หลัง - เศรษฐีมีเงินมากแต่ตระหนี่ออกเงินกู้ดอกเบี้ยแพงจึงเกิดเป็นช้างที่มีงาที่มดิน
133. ช้างสามงาปลาสามเงี่ยง	รางวัล - ภิกษุและหญิงเชิญใจช่วยกันทำผ้านางฟ้าสตรีให้ภิกษุชรา ภิกษุหนุ่มเกิดจึงเป็น พระโพธิสัตว์ หญิงเชิญใจจึงเกิดเป็นลูกสาวพระอินทร์
	ลงโทษ - พระยาสุปพุทธเห็นว่าเจ้าชายสิทธัตถะไม่เล็งขรรษาเกียรณไปบวชจึงจะฆ่า - พระยาสุปพุทธระคิดร้ายกับพระพุทธเจ้าจึงถูกธรณีสูบ - สุนันทกุมาร มีบุญพระยาจัมปาจึงให้ทำการกิจยาก หากทำไม่ได้จะฆ่า - ปุโรหิตที่คิดทำร้ายพระ โพธิสัตว์จึงถูกกุมภัณฑ์คันธัพพ์บันดาลให้เกิด โรคภัยตายทันที
134. ชิวหาสิ้นคำ	รางวัล - บุตรเศรษฐีปราบยักษ์ได้เสนาจึงเชิญเป็นพระราช
	ลงโทษ - เจ้าชายลอบเข้าหาเจ้าหญิงพระราชจึงให้หาคนมาปราบ
135. ชุมพูนิมิต	รางวัล - เจ้าชายตอบปัญหาธรรมได้ ชัยจึงให้ของวิเศษ และช่วยเหลือ - เจ้าชายชนะเจ้าชายอีกเมืองหนึ่ง ได้น้องสาวเป็นรางวัล
	ลงโทษ - พระราชาทักพมาซึ่งเจ้าหญิงจึงถูกพระราชอีกเมืองจับขัง - ผู้ที่ไม่สามารถตอบปัญหาหมัดดรัมมิได้จะถูกยักษ์จับกิน
136. ชรูปานชาตกะ	รางวัล - หัวหน้าห้ามลูกน้องไม่ให้ขุดสมบัติ พญานาคจึงขกสมบัติให้
137. ดอกแก้วมหาวัน	รางวัล - หญิงทูตจระเอาแดงโมไล่บาตรพระพุทธเจ้าจึงได้ลูกดี - พระราชาเห็นว่าทูตจระงามและมีทรัพย์จึงยกเมืองและลูกสาวให้ - ทูตจระ หน้าตาดี ชัยจึงไม่กินและขกลูกสาวให้
	ลงโทษ - ลูกเขย เป็นสัตว์ พระราชาจึงหาทางฆ่า - อามารถออกอุบายฆ่าพระ โพธิสัตว์จึงถูกธรณีสูบ
138. เขมกุมาร 2	รางวัล - บุตรเศรษฐีช่วยลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงขกลูกสาวและเมืองให้ครอง
	ลงโทษ - ลูกเกิดมาเป็นผู้ชายพ่อจึงให้เอาไปทิ้ง - พรานถูกเข้าใจว่าฆ่าเจ้าชาย พระราชาจึงให้ฆ่าลูกเมียพราน - พระราชาสั่งให้ประหารพระ โพธิสัตว์คกขากเพราะเข้าใจว่าลักพาเจ้าหญิง - ราชบุตรและปุโรหิตถูกใส่ความว่าเป็นกบฏ พระราชาจึงให้ประหาร
139. เขียวสองมอน	รางวัล - หากใครเคลื่อนก้อนหินใหญ่ได้ พระราชาจะชกธิดาให้ - หากใครตามหาเจ้าหญิง ได้พระราชาจะชกเจ้าหญิงและเมืองกึ่งหนึ่งให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- เจ้าชายอุปีฎฐากฤณี ฤณีจึงสอนคณาให้
	ลงโทษ - เศรษฐีเอาลูกไปปล่อยป่าจึงกลายเป็นขางง เข้าไปรับอาหารจากโรงทาน อาหาร ก็กลายเป็นอุจาระ
140. ล้อมเปลี่ยชาติค	รางวัล - ทุกตะพิการไว้ชีวิตพญาหนู หนูจึงช่วยให้ได้เจ้าหญิงมาครอง ลงโทษ - นางเซ็ญใจไปขอธิดาเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้จับนาง - หนูผู้พระราชว่าหากไม่ยกธิดาให้จะทำให้เมืองล่มใน 7 วัน
141. ลัทธนะจิกุงคิต /ลัทธนะกุมาร	รางวัล - แม่หม้ายมีบุญ พระอินทร์จึงให้เป็นแม่พระโพธิสัตว์ - หญิงหม้ายช่วยเข็บผ้าโดยไม่คิดเงิน ชาวบ้านจึงให้ที่นา 1 แปลง - กุมารชนะชกชก ชกชกจึงให้ของวิเศษและขุมทอง - กุมารมีฤทธิ์ถอนต้นตาลได้ พระราชาจึงให้เป็นอุปราช - กุมารช่วยพระราชให้หนุ่มขึ้น พระราชาจึงให้บ้านเมืองทั้งหมด - กุมารชนะอ้ายไผ่ร้อยกอ อ้ายไผ่ร้อยกอจึงเป็นบริวาร - กุมารไว้ชีวิตชกชก ชกชกจึงให้ของวิเศษ - กุมารฆ่าชกชกช่วยชาวเมืองจึงได้เจ้าหญิง - กุมารปราบเหยี่ยวช่วยชาวเมืองจึงได้เจ้าหญิงและได้ครองเมือง - แม่หม้ายให้ที่พักแก่กุมาร โพธิสัตว์ กุมารจึงให้สมบัติ - ชกชกเพิ่มบารมีให้พระโพธิสัตว์จึงได้เกิดบนสวรรค์ - กุมารฆ่าชกชกช่วยชาวเมืองจึงได้เจ้าหญิงและได้ครองเมือง ลงโทษ - พระโพธิสัตว์กุมารชี้ช้างเหนือเมืองพระราชาจึงให้จับ - พระราชาคิดร้ายต่อพระโพธิสัตว์จึงต้องตาย
142. ลัทธนะฎากะ	รางวัล - เจ้าชายคางคกมีปัญญาตอบปัญหาธรรมได้เจ้าเมืองจึงยกเมืองให้ ลงโทษ - แดน โกรธที่มนุษย์ไม่เคารพจึงทำให้แห้งแล้ง - แดนทำให้แห้งแล้ง เจ้าชายคางคก จึงจับตัว
143. กัถยพันกอ	รางวัล - ชกชกทำร้ายพี่ชายทุกตะ จึงให้ของวิเศษแก่ทุกตะผู้น้อง - พระราชาส่งสารทุกตะ จึงให้ทอง 1,000 - ทุกตะตอบปัญหาธรรมช่วยให้เมืองไม่ตกเป็นเมืองขึ้น พระราชาจึงยกเมืองให้ครอง ลงโทษ - ชกชกมาขอกล้วยชกชกคนหนึ่งแต่เขาไม่ให้จึงถูกหักแขนขา
144. กัปปนะ	รางวัล - เด็กกำพร้า ชนะเด็กอื่นๆ เด็กอื่นจึงมาเป็นบริวาร - กำพร้า ชนะพระราชา พระราชาจึงยกเมืองให้ - มเหสีชวาเวตดาจึงได้โอรส ลงโทษ - ลูกถูกหว่านเป็นเสนียดและกินจุพ่องจึงนำไปปล่อยป่า - เจ้าชายเคชทำร้ายพระโพธิสัตว์จึงถูกแผ่นดินสูบทั้งโคตร
145. กาลาชาครือดอก	รางวัล - เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงตั้งครรภ์พระราชาจึงให้ครองเมือง ลงโทษ - ชายหนุ่มทำลูกสาวเศรษฐีตั้งครรภ์ของนางจึงเสกให้เป็นนกแก้ว
146. กำพร้าจ้วทอง	รางวัล - เด็กกำพร้ารูปร่างงามนายบ้านจึงรับเป็นลูกบุญธรรม - เด็กกำพร้า กตัญญูต่อพ่อแม่บ้านจึงตั้งให้เป็นนายบ้านแทนตน ลงโทษ - หญิงชาวบ้านเป็นผีโพงชาวเมืองรังเกียจพระราชาจึงให้ขับไล่ออกจากเมือง - แม่เป็นผีโพงลูก รังเกียจจึงหนี - ชายหนุ่ม ชนวัวแพ้นันจึงต้องเป็นคนใช้พระราชา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชาให้ชายหนุ่ม ถางคอก 3 ลูกให้เสร็จภายใน 7 วันไม่เช่นนั้นจะฆ่า - พระราชาให้ชายหนุ่ม สร้างปราสาทกลางน้ำไม่เช่นนั้นจะฆ่า - พระราชาคิดทำร้ายพระโฑธิด์จึงอุกอมมนุษย์ฆ่าตาย
147. กำพรวิน้ำทอง	รางวัล - ลูกสาวคนเล็กคัดัญญาต่อแม่ที่เป็นหมาจึงได้เงินทอง - ลูกสาวคนเล็กทำให้ยักษ์หายเจ็บปวด ยักษ์จึงให้สมบัติ ลงโทษ - แม่เป็นหมาจึงถูกลูกสาวคนโตให้คนมาไล่ - พี่สาวไปบนคำยักษ์และโลกจึงถูกยักษ์กิน
148. กำพรวิน้ำขาว	รางวัล - กำพรวิน้ำให้แรงกินศพหมาของตน แร้งจึงพาเดินทาง - กำพรวิน้ำปราบพญาที่เป็นทราซ ชาวเมืองจึงเชิญเป็นพระราชา
149. กำพรวิน้ำดำ	รางวัล - ทุกคะ ไร่ชีวิตหนู หนูจึงช่วยให้ได้เจ้าหญิง - ทุกคะ มีสมบัติมาก พระราชาจึงยกเมืองให้ครอง
	ลงโทษ - ขยทุกคะไปขอเจ้าหญิงพระราชาจึงจะให้ประหาร
150. กำพรวิน้ำเหล็ก	รางวัล - ทุกคะให้ของวิเศษพญานาค พญานาคจึงให้ราชสมบัติและของวิเศษ - ทุกคะ นำยักษ์ช่วยเจ้าหญิง พระราชาจึงให้ครองเมือง
	ลงโทษ - เจ้าหญิงถูกยักษ์ลักพาตัวเพราะชาติก่อนใช้สาวใช้ให้ขโมยแมวคนอื่นมาเลี้ยง
151. กำพรวิน้ำดำ	รางวัล - มเหสีรักยาศีลพระอินทร์จึงให้บุตรที่เป็นพระโฑธิด์ - กำพรวิน้ำดำ ครอบปัญหากรรมของเจ้าหญิงได้ เจ้าหญิงจึงรับเป็นสามี - กำพรวิน้ำดำที่ถอดรูปแล้ว ครอบปัญหากรรมได้พระราชาจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิง
	ลงโทษ - มเหสีถูกไล่ความว่าวางยาพิษและเป็นคู่กับคนเลี้ยงม้า พระราชาจึงให้ขับออกจากวัง - พระราชาคิดว่าเจ้าชาย เป็นลูกชู้จึงให้ลอยแพทั้งแม่ลูก - พระราชา เคยมัดฤๅษีกับคอกม้าจึงเกิดมาถูกเลี้ยงไว้ใช้งาน - ฤๅษีถูกเข้าใจว่าทำชู้กับหญิงมีครรภ์พระราชาจึงให้จับมัดกับคอกม้า - เสนาและพระมเหสีรองปองร้ายพระโฑธิด์จึงถูกธรณีสูบ
152. กุลบุตร	รางวัล - พระราชาไล่เด็กที่ร้องแค้น นาคจึงให้สมบัติและหญิงมัทมากในกามและสอนมนต์ - พระราชาถูกเข้าใจผิดพญานาคจึงสอนมนต์
	ลงโทษ - นางนาคสมสู่กับบุตรพระราชาเห็นจึงดี - มเหสีอยากเรียนมนต์ที่จะทำให้พระราชาตายพระราชาจึงให้จับโบย
153. กุสสรราชชาก	รางวัล - หญิงชาวบ้านช่วยเหลือเจ้าชาย เจ้าชายจึงให้หม้อทองคำ
	ลงโทษ - ชาย โกรธที่สะใภ้ที่เอาอาหาร ไปถวายพระพุทธรเจ้าจึงเกิดมา มีรูปชู้ - เจ้าหญิงหนีสามีเป็นเหตุให้เกิดศึก พระราชาจึงจะตัดเป็นเจ็ดท่อน
154. เกศนางช้าง	รางวัล - พญาช้างครอบปัญหากรรมได้ ท้าวจตุโลกบาลจึงบูชาด้วยดอกไม้เครื่องทิพย์
155. ท้าวเต่า	รางวัล - พ่อแม่เลี้ยงลูกเต่าอย่างดีจึงมีความสุข มีบิรวารไม่มีโรค - พระราชาเคยสร้างกุฎถวายพระสงฆ์จึงเกิดมาจึงได้ครอง 2 เมือง
	ลงโทษ - ลูกเกิดมาเป็นเต่าแม่จึงเอาไปทิ้ง - ชาวบ้านเอาเต่าไปขอเจ้าหญิงพระราชาจึงจะประหาร - เจ้าหญิงผู้พี่อยากแต่งงานกับสามีน้อง พระราชาจึงสั่งให้ตัดหัว - เด็กเอาดินเหนียวหุ้มปูจึงเกิดมาเป็นเต่า
156. ทูลละม่อมขาว	รางวัล - แมวเห็นว่าเจ้าของเลี้ยงดีจึงรักษาสัตอุทิศส่วนกุศลให้เจ้าของ - หญิงกตัญญูต่อแม่ แม่ตายจึงกลายเป็นคนโฑธิด์ทองให้ลูก

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<p>ลงโทษ - แมวเอาปลาไปปล่อย เจ้าของจึงเอาแมวไปปล่อยป่า</p> <p>- ลูกสาวคน โศกตัญญู ตายไปจึงคนกรก</p> <p>- สามณรีจ โมขอาหารภิกษุแล้วบอกว่าแมว โมข จึงเกิดเป็นแมว</p>
157. เทวธนูศักดิ์	<p>รางวัล - มเหสีอริษฐานขอรุกกับเทวดา</p> <p>- เจ้าชาย ชนวานร หมี และยักษ์ ทั้งหมดจึงเป็นบริวาร</p>
	<p>ลงโทษ - นางยักษ์แปลงเป็นชายของเจ้าชาย เจ้าชายให้จึงยักษ์ฆ่า</p> <p>- พระราชาให้เจ้าหญิงแต่งงาน พระราชาอีกเมืองจึงยกทัพมาตี</p> <p>- พระราชาเมืองอื่นมาสู่ขอน้องสาว พระราชาพี่ชายจึงไปปราบ</p>
158. นันทกุมาร/นันทเสนกุมาร	<p>รางวัล - ทูตอะอนุโมทนาบุญกับหญิงสามคนจึงเกิดมาได้นางทั้งสาม</p> <p>- หญิงทำทานฝักถุนจึงเกิดในคอกไม้</p>
	<p>ลงโทษ - กุมาร มีบุญจะเป็นพระราชา พระราชาจึงให้ทำงานยาก</p> <p>- พระราชาที่คิดฆ่าพระโพธิสัตว์ถูกแผ่นดินสูบ</p>
159. นาคเขาค้า	<p>รางวัล - เจ้าชายไว้ชีวิตพระราชา พระราชาจึงยกเมืองให้ครอง</p>
	<p>ลงโทษ - พระราชาที่ถูกชิงบัลลังก์ถูกจับลอยแพทั้งครอบครัว</p> <p>- เจ้าชายที่ถูกชิงบัลลังก์ถูกพระราชาเอาไปปล่อยป่า</p> <p>- พระราชาจับต้องหญิงผู้หนึ่งไม่ได้ คิดว่าเป็นกาลกิมิจึงจับขัง</p> <p>- เจ้าชายพระราชาขอขมาคนไม่เช่นนั้นจะตีเมือง</p>
160. นางอุทธา	<p>ลงโทษ - ภรรยาเศรษฐีหาปลาได้น้อย เศรษฐีจึงฆ่า</p> <p>- พี่สาวเลี้ยงทำร้ายน้องสาวพระราชาให้จึงหันทำขึ้นเนื้อดองให้แม่กิน</p> <p>- หญิงเอาต้มเต่า จึงเกิดเป็นเต่าถูกน้ำร้อนลวก</p> <p>- หญิงทำไหมขาย เกิดมาจึงถูกสามีฆ่า</p>
161. นางจ่อม หรือ ลูกเขยงู	<p>รางวัล - งูไว้ชีวิตหญิงชาวบ้าน นางจึงให้ลูกสาวตอบแทน</p>
162. นางจ่อม(ไทใหญ่)	<p>รางวัล - งูช่วยหญิงเก็บมะม่วง จึงได้ลูกสาวนาง</p>
163. นีชาลาญ	<p>รางวัล - ทูตคะ บอกข่าวเจ้าหญิงที่ถูกลักพาตัว เสนาจึงให้ทองคำพันหนึ่ง</p> <p>- ทูตคะ เป็นแม่ทัพไปช่วยเจ้าหญิง พระราชาจึงให้อาหารวิเศษ</p> <p>- ทูตคะ ช่วยลูกสาวพญานาค พญานาคจึงให้คน โทกทิพย์</p> <p>- ทูตคะ ช่วยเจ้าหญิงพระราชาจึงให้ครองเมือง</p>
	<p>ลงโทษ - พระธิดาถูกจับมาขังเพราะเคยจับสัตว์มาขังแล้วปล่อย</p> <p>- พ่อเลี้ยงฆ่าลูกเลี้ยง แย่งภรรยา พระราชาจึงให้ประหาร แต่แม่เสด็จชีวิตไว้</p>
164. บั้วรม บั้วเรว บั้วรอง	<p>รางวัล - เจ้าชายรูปงาม นางยักษ์จึงรับเป็นลูกบุญธรรม</p> <p>- เจ้าชายมีบุญ พระราชาจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิงและครองเมือง</p> <p>- เจ้าชายช่วยชาวเมืองคืนชีพจึงได้เจ้าหญิงและครองเมือง</p> <p>- เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดได้ พระราชาจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิงและได้ครองเมือง</p> <p>- พระราชาให้ชาวเมืองทำทาน รักษาศีล เมืองจึงเจริญ</p>
	<p>ลงโทษ - เจ้าชายมัวแต่เล่น พระราชาให้จึงจับมัดแช่น้ำแล้วตี</p>
165. บั้วหอมพันกาน	<p>รางวัล - ทูตคะเป็นพระโพธิสัตว์ ยักษ์จึงยกลูกสาวให้</p> <p>- ทูตคะ ครอบงำวิทายธร พิตยธรจึงคืนเจ้าหญิงให้</p>

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกตะได้ครองเมืองหลังจากทำการกำจัดดอกบัวหอมสำเร็จ - ทุกตะหาไม้ไผ่มาทำตุ้กร่วมกับหญิง 3 คน บูชาพระธาตุ เกิดมาจึงได้นางทั้ง 3 คน
	<p>ลงโทษ - กุมาร โพรสิศ์คว์ทำข้างพระราชชาหัก พระราชาจึงให้ทำงานชาก</p> <p>- พระราชาที่ปองร้ายพระโพรสิศ์คว์คายเพราะคัฒหา</p>
166. พระอภัยมณีซาดค	<p>รางวัล - เจ้าชวยรบศึกชวยเมือง พระราชาจึงยกธิดาให้</p> <p>ลงโทษ - เจ้าชวยเรียนไม่เหมาะจะเป็นพระราชา พระบิดาจึงขับออกจากเมือง</p>
167. พุทธเสนกษาดค	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - หญิงชวยชีวิตแม่ไก่และลูกไก่ แม่ไก่ก็หาข้าวมาให้กินทุกวัน - เด็กชวยชวยชวยคนหนึ่งจากเสือ ชวยผู้นั้นให้เสื้อผ้าและอาหาร - เด็กชวยชวยชีวิตมเหสี พระราชาให้ชางมกคล - เด็กชวยชวยพระราชาคืนวัง พระราชาจึงให้ชากทาส เรือสำเภาและของมีค่า - เด็กชวยเอาชางมกคลมาคืนเมือง อำมาตย์จึงให้เงิน - เด็กชวยให้เงินแก่ชวยบ้าน ชวยบ้านจึงให้ชวยหมื่นล้ง - เด็กชวยชวยต่อพระราชา พระราชาจึงยกมเหสี 3 คนให้ - หญิงชวยปลากจากหนองน้ำชง ต่อมาได้ออยู่ในปากวัวเพื่อหนีชกษ - มเหสีสร้างพระพุทธรูปโดยเอาแก้วแหวนเงินทองใส่ไว้ในพระพุทธรูป เวลาพุดจึงมีแก้วออกจากปาก - มเหสีมีหน้าคาคออ่อนเยาว์เพราะเคยสร้างพระพุทธรูป <p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกสิบสองคนทำให้พ่อแม่จน พ่อแม่เลยเอาไปปล่อยป่า - พระราชาให้ชางมกคลแก่เมืองอื่น ชวยเมืองจึงเอาพระราชาไปปล่อยเร่รอน - ชางมกคลถูกชวยโหมพระราชาจึงให้ลงโทษคนดูแลชาง - หมาล่าเนื้อไม่ยอมล่าเนื้อลูกสาวนชวยพรานจึงเอาไปปล่อยป่า - ลูกสาวนชวยพรานเอาหมาล่าเนื้อไปปล่อยป่าจึงเกิดมาถูกปล่อยป่า - มเหสีรองบ้งลับให้น้องสาวที่เป็นมเหสีทำแท้งจึงต้องเกิดมาถูกลูกตัวเอง - พระราชาทำคิ้วเด็กคกน้ำ จึงเกิดมาเรือล่ม - หญิงแก่เก็บเด็กมาเลี้ยงแล้วคิดเงินกับพ่อแม่เด็ก เกิดมาจึงถูกชวยเป็นทาส - นายบ้านชวยกได้ทองหญิงแม่ลูกอ่อนแล้วฆ่าลูกนาง จึงเกิดมาเป็นชกษถูกตัดกงสายใจ - เด็กชวยจกุงในวัดจึงเกิดมาเป็นชกษ - ชวยหลอกให้คนมีเมียเป็นตีโงงจึงเกิดมามีเมียชกษและคายตามนาง - เด็ก โกรธแม่ที่แบ่งน้ำนมให้พระรักษาคาแล้วไล่แม่ เกิดมาจึงถูกขับไล่ - แม่ค้าใช้เด็กเลี้ยงวัวเอาดอกไม้อ แล้วคิดคัญญาไม่นอนค้วย จึงเกิดมาเป็นเมียเด็กเลี้ยงวัว
168. กัคคชาดค	<p>รางวัล - ทุกตะโพรสิศ์คว์สั่งสอนชกษให้ออยู่ในศีล พระราชาจึงให้เป็นเสนา</p>
169. มหาวงศ์แดงอ่อน	<p>รางวัล - เจ้าชวย โพรสิศ์คว์ชนะชกษ ชกษจึงยกลูกสาวให้</p> <p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มเหสีถูกไล่คความว่าเป็นชกษจะเช้ พระสวามีจึงทูปติและขับออกจากเมือง - หญิงชกษจิวพระแล้วทำหลุมมือลอยน้ำไป จึงเกิดมาถูกขับไล่ - หญิงตีแมวจึงเกิดมาถูกสามีคาคี - อำมาตย์และมเหสีรองใส่ร้ายมเหสี พระราชาจึงให้จับชง
170. มะลิช้อน	<p>รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุกตะร่วมอนุโมทนาฝักฐินจึงเกิดเป็นพระราชา - หญิงทอดฝักฐินจึงเกิดในดอกไม้อและมีปราสาท <p>ลงโทษ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเด็กหนุ่มจน ทำการกจไม่สำเร็จพระราชาจะประหาร - พระราชาปองร้ายพระ โพรสิศ์คว์จึงถูกแผ่นดินสูบ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
171. ไม่มีเจ็ดคด	รางวัล - เจ้าชายคชกษัตริย์ช้างชนะพระราชพา พระราชเจ้าขลุกลูกสาวให้ - เจ้าชายแห่งธนุชนะพระราชพา พระราชเจ้าขลุกลูกสาวให้
	ลงโทษ - มเหสีรักบุตรไม่สนใจพระสวามี พระสวามีจึงตัดหัวและแขนขาลูกต่อหน้าแล้วแกล้มเหล้ากิน
172. รัตนมณีกุมารมดส้ม	รางวัล - กำพรีาโพธิสัตว์ช่วยมดทำรัง มดจึงสอนภาษาสัตว์ให้ - กำพรีาโพธิสัตว์ส่งสารว่าไม่ให้วัวลากของ วัวจึงบอกขุมทรัพย์ให้ - กำพรีาโพธิสัตว์ช่วยควายแม่ลูกอ่อน ควายจึงบอกขุมทรัพย์ให้ - กำพรีาโพธิสัตว์ช่วยชีวิต ไก่ ไก่จึงบอกขุมทรัพย์ให้
	ลงโทษ - พระราชเจ้าปลุกนภมาโลสร้างเกิดมาเป็นเด็กกำพรีา - เจ้าหญิงเลือกกำพรีาเป็นสามี พระราชเจ้าไล่ให้ไปอยู่ป่า - เจ้าหญิงต้องนอนบนพื้นเพราะขาดก่อนใช้ลูกบุญธรรมไปเลี้ยงวัว
173. รัตนรังสี	รางวัล - ทูตตะโพธิสัตว์ให้วัวเผือกแก่พญานาค พญานาคจึงให้ครองเมืองและยกธิดาให้
	ลงโทษ - พญาที่คิดร้ายกับพระโพธิสัตว์ทุกตะ ภายหลังถูกพระโพธิสัตว์ให้บริวารฆ่า แล้วสับละเอียด
174. รัตนแสงคำ	รางวัล - เจ้าหญิงและมารดาทำบุญมาก พระอินทร์จึงมาช่วยชีวิตจากยักษ์ - เจ้าชายโพธิสัตว์คชกษัตริย์คชกษัตริย์ได้ พญานาคจึงยกลูกสาวและยกเมืองให้ครอง - เสนาบริชชนะเมืองอื่น พระราชเจ้าจึงตั้งให้เป็นอุปราช
	ลงโทษ - เจ้าหญิงมีบุตร โดยไม่มีสามี พระราชเจ้าให้จับลอยแพทั้งแม่และเจ้าหญิง - พระราชเจ้าไม่ส่งถ้วยและเอาหญิงไม่มีสกุลมาเป็นมเหสี จึงถูกพระราชเจ้าอีกเมืองยกทัพมาจับตัว - พ่อค้าที่ลักพาตัวหญิงไปขายและพระราชเจ้าที่รับหญิงนั้นไว้ถูกพระราชเจ้าอีกเมืองให้ประหาร แต่หญิงขอ อภิเษกไทย
175. รัตนแสงท้อ	รางวัล - มเหสีบูชาเทพารักษ์ต้นศรีมหาโพธิ์ ต้นนิโครธ และมหาเจดีย์ จึงได้บุตรเป็นพระโพธิสัตว์
176. สมุททโฆสชาดก	รางวัล - เจ้าชายโพธิสัตว์คิดพิณไพเราะ พระราชเจ้าจึงยกเจ้าหญิงให้ - เจ้าชายโพธิสัตว์ช่วยชีวิตวิทายธ วิทายธจึงให้พระขรรค์พิเศษ
177. สังขปิตตชาดก	รางวัล - พระราชาโพธิสัตว์ให้แหวนพราหมณ์ปลกดหนี้ พราหมณ์จึงให้หนอนดัก - พระราชาโพธิสัตว์แสดงธรรมจนจึงถวายแก้วแหวนเงินทองมาก - พระราชาทำให้พระโพธิสัตว์ดาบอดจึงยกลูกสาวและปราสาท 7 ชั้น ให้พระโพธิสัตว์ - นายพราหมณ์ที่อยู่แก่พระราชาโพธิสัตว์ พระราชาโพธิสัตว์จึงให้ทรัพย์สินเงินทองและบ้านส่วนตัว
	ลงโทษ - พระราชาเคยแกล้งสามเณรในเรื่องลมจึงเกิดมาเรือแตก 500 ชาติ - พราหมณ์ทำให้พระโพธิสัตว์ดาบอดจึงต้องดาบอด
178. สังขวัตนะ	รางวัล - ทูตตะโพธิสัตว์มีฤทธิ์มาก ชาย 7 คนจึงขอเป็นบริวาร - ทูตตะโพธิสัตว์มีบุญ เศรษฐีจึงให้เสบียง - ทูตตะโพธิสัตว์แปลงร่างแก่ พระราชเจ้าให้บ้านและตั้งเป็นผู้ตัดสินคดี - ทูตตะโพธิสัตว์สำนึกบุญคุณพระราชา พระราชเจ้าให้เป็นอุปราช - พญานาคเห็นว่าทูตตะโพธิสัตว์จึงให้ของมีค่าต่างๆ และเป็นบริวาร - ทูตตะโพธิสัตว์ชนะยักษ์ ยักษ์จึงให้ลูกสาวและให้ครองเมือง
	ลงโทษ - เด็กหนุ่ม มีบุญจะครองเมือง พระราชเจ้าให้ประหารแต่ไม่สำเร็จ
179. สังขลิ่งหัทธนูชัช	รางวัล - เจ้าชายเล่นสกาชนะพญานาค พญานาคจึงให้หญิงที่จับมาคืน
	ลงโทษ - โอโรสเป็นกาลกนิ พระราชาข่มมเหสีและโอโรสออกจากเมือง - มเหสีและโอโรสที่ใส่ร้ายถูกพระราชเจ้าขับออกจากเมือง
180. สัพพลิตธิชาดก	รางวัล - หากใครทำให้เจ้าหญิงพูดได้ พระราชเจ้าจะยกนางให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- นักโทษตอบปัญหาของหญิง 4 คนได้ หญิงทั้ง 4 จึงได้ตัวนักโทษมาดูแล
181. สามโป้งสามก๊ว	รางวัล - ทุกตะกรับหุ่นไล่กาเพราะมีเสื้อผ้า พระราชาส่งสารจึงให้เป็นลูกเขย
	ลงโทษ - ธิดาพญานาคขโมยข้าวทุกตะ พญานาคจึงให้ไปปรับใช้ - พระราชาใส่ร้ายทุกตะจึงต้องยกเมืองให้ครึ่งหนึ่ง
182. สิรินันทะ	รางวัล - มเหสีรักษาศีลจึงได้บุตรเป็นพระ โทธิสัตว์
	ลงโทษ - สัตว์น้ำทำร้ายกุมาร โทธิสัตว์ พระราชาจึงให้ออมาทูป เดือนจนเป็นรูปร่างต่างๆ กันไป
183. สิวชัยชาดก	รางวัล - มเหสีรักษาศีลจึงได้บุตรเป็นพระ โทธิสัตว์ - เจ้าชายโทธิสัตว์หะเหได้ พระราชาจึงยกลูกสาวให้ - ถ้าใครรู้เทวธรรมยักษ์จะไม่จับกิน - เจ้าชายโทธิสัตว์รู้เทวธรรม ฤาษีจึงบอกทางให้ - เจ้าชายโทธิสัตว์รู้เทวธรรมยักษ์จึงนำแก้ววิเศษมาให้ - ชายหนุ่มมีฤทธิมาก พระราชาจึงตั้งให้เป็นองครักษ์และแม่ทัพ - ฤาษีรักษาช้าง ช้างจึงปรนนิบัติฤาษี - ฤาษียกช้างเผือกให้พระราชา พระราชาจึงตั้งฤาษีเป็นเสนาและให้ทรัพย์มาก
	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาเจ้าหญิง พระบิดาให้จึงล้อมจับแต่ไม่สำเร็จ - นกแขกเต้าหลอกหญิงให้แต่งงานกับบุตรเศรษฐีจึง ถูกนางจับถอนขนอย่างกิน - ขุนนางบุกรุกสระพระราชา พระราชาจึงยกทัพมาปราบ - พระราชา ให้ช้างมงคลแก่เมืองอื่นจึงถูกประชาชนจับได้
184. สุขวินณะ	รางวัล - เจ้าชายตอบปัญหาธรรมได้ พญาช้างจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - ผู้ชายมาขอหญิงสาวคนหนึ่งมาก หญิงอื่นจึงมาค้ำว่านาง
185. สุธนชาดก	รางวัล - พรานช่วยชีวิตนาค นาคจึงให้ของวิเศษ - เจ้าชายแสดงความสามารถและเลือกนางได้ถูก พระราชาจึงยกนางให้
	ลงโทษ - นางกินรีถูกจับบูชาอัญเพราะพระราชาฝันร้าย
186. สุทรนุชาดก	รางวัล - มเหสีทำบุญรักษาศีล พระอินทร์จึงให้บุตร - เจ้าชายชิงธนูแก่พระราชาจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - เจ้าชายต้องค้ำน้ำพลัดกับชายาเพราะเคยแกล้งสามเณรให้เรือล่ม
187. สุนัขชาดก	รางวัล - ทุกตะฆ่ายักษ์ช่วยเจ้าหญิง พระราชาจึงยกนางให้
188. สุพรมโมกษะหมา เก้าหาง	รางวัล - ทุกตะโทธิสัตว์รักษาใหญ่ งูจึงให้ยาชุบชีวิต - ทุกตะโทธิสัตว์รักษาเจ้าหญิงมดงาม เจ้าเมืองดงงามจึงยกนางให้ - ทุกตะโทธิสัตว์รักษาธิดายักษ์เจ้าเมืองยักษ์จึงยกนางให้ - ทุกตะโทธิสัตว์ช่วยชีวิตนางนาค เจ้าเมืองนาคจึงยกนาง และของวิเศษให้ - ทุกตะโทธิสัตว์ชนะพระราชา พระราชาจึงคืนชายาให้ - ใครหาวิธีซึ่งน้ำหนักช้างได้พระราชาจะให้เป็นเขย - ทุกตะโทธิสัตว์อดทนไม่ทำร้ายเทวดาที่มดองใจ เทวดาจึงให้ทอง
	ลงโทษ - พระราชาให้ทุกตะ หาดอกบัววิเศษ หากทำไม่ได้จะประหาร - พระราชาให้ทุกตะ ทำภารกิจยาก หากทำไม่ได้จะริบเมีย - ธิดามดงามคบชู้พระราชาจึงให้ปลัดเป็นสามัญชนแล้วขับออกนอกเมือง
189. สุมังคละหัวควาแหย่	รางวัล - ทุกตะโทธิสัตว์ทำตามที่พญานาคสั่งพญานาคจึงให้แก้ววิเศษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- ทุกตะโพธิสัตว์สร้างสะพานเงินสะพานทอง พระราชาจึงขกธิดาให้
	ลงโทษ - เจ้าเมืองโลกวิคน้ำชกได้แก้วพญานาค พญานาคจึงให้น้ำท่วมเมือง
190. สุรินทรมพู	รางวัล - เจ้าหญิงสมาทานคิดจึงได้ลูก - พระโพธิสัตว์เคยไปขอรथाในวัด 1 กำมือ พญานาคจึงทำให้ฝั่งน้ำไม่มากแล้ว - เจ้าชายโพธิสัตว์ตกขกขณะชกย์ ชกย์จึงให้แก้ววิเศษ - พญานาคเห็นว่ากุมาร โพธิสัตว์มีบุญ จึงให้เป็นเขและขกเมืองให้
	ลงโทษ - เจ้าหญิงมีลูกโดยไม่มีสามี พระราชาจึงให้ลอยแพ - เสนาที่ทนายเท็จว่าเจ้าหญิงเป็นกาลกณีถูกพระราชาสั่งประหาร - เด็กเอาตุ๊กแกทองแก้ลอน้ำ ชาติต่อมาจึงถูกลอยแพ
191. สุริยะแห่คำ	รางวัล - ทุกตะโพธิสัตว์นำทองไปให้พระราชา พระราชาจึงตั้งให้เป็นเศรษฐีและขกที่คืนให้ - ทุกตะด้อนรับพระอินทร์แปลงอย่างดี พระอินทร์จึงให้แห่คำ - ทุกตะโพธิสัตว์ลงไปถึงเมืองนาค พญานาคเห็นว่าเก่งจึงขกลูกสาวให้ - ทุกตะโพธิสัตว์ชนะชกย์ ชกย์จึงขกเมืองและลูกสาวให้และตนยอมเป็นบริวาร
	ลงโทษ - ขุนพลเมืองอื่นข่มขู่เมืองของพระโพธิสัตว์ จึงถูกนางนาคเอาหางกวาดกองทัพเรียบ
192. โคนบุตร	รางวัล - กำพรวีที่น้องปั่นหม้อแกงและมีลักษณะดี พระราชาจึงให้เป็นราชบุตร - กำพรวีโพธิสัตว์ให้ดอกบัวทิพย์แก่ชกย์ ชกย์จึงให้เครื่องทิพย์และลูกสาว - กำพรวีโพธิสัตว์ให้ดอกบัวทิพย์แก่พญาหมูป่า พญาหมูป่าจึงให้ของวิเศษและลูกสาว - กำพรวีโพธิสัตว์ให้ดอกบัวทิพย์แก่นางชกย์ นางชกย์จึงให้สมบัติและให้ความช่วยเหลือ
	ลงโทษ - นายบ้านปองร้ายพระโพธิสัตว์จึงถูกแผ่นดินสูบ - พระราชาให้ขุนนางทำภารกิจยาก หากทำไม่ได้จะถูกลงโทษ - พระราชาให้ขุนนางทำภารกิจยาก หากทำไม่ได้จะประหาร - พระราชาให้ขุนนางทำภารกิจยาก หากทำไม่ได้จะประหาร - พระราชาให้ขุนนางทำภารกิจยาก หากทำไม่ได้จะประหาร
193. จักก่าขางคำ	รางวัล - หญิงขกจนกราบไหว้เทวดาจึงได้ลูก - หากใครสร้างสะพานทองได้เจ้าเมืองจะขกธิดาให้
194. ไปราบ่าวน้อย	รางวัล - กุมารโพธิสัตว์ชนะเด็กอื่น เด็กอื่นจึงตั้งเป็นหัวหน้า - กุมารโพธิสัตว์ตอบปัญหาธรรมรักษาเมืองได้ พระราชาจึงขกเมืองให้ - กุมารโพธิสัตว์รับชนะเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้น้องสาว
	ลงโทษ - ทหารไม่อ่อนน้อมต่อหัวหน้าเด็กจึงถูกจับใส่ขื่อคา
195. จิตมานวะชาดก	รางวัล - ทุกตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตผีเสื้อน้อยจึงได้รับความช่วยเหลือ - ทุกตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตชกย์ ชกย์จึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตนาค นาคจึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตเสือ เสือจึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกตะโพธิสัตว์ไว้ชีวิตช้าง ช้างจึงให้แก้ววิเศษและคู่ครอง
	ลงโทษ - พระราชาเบียดเบียนพระโพธิสัตว์ พญานาคจึงทำให้เรือล่ม
196. จิตสารี	รางวัล - พราหมณ์ต้องอาญาตอบปริศนาของหญิงได้ หญิงจึงไปได้ตัวพราหมณ์มาดูแล
	ลงโทษ - หากใครทำให้เจ้าหญิงพูดด้วยได้จะได้นาง แต่ถ้าทำไม่ได้จะขก
197. ปุณณนาคกุมาร	รางวัล - งูเก็บมะม่วงให้แม่ม่าย แม่ม่ายจึงขกลูกสาวให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - นาคโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรมรักษาเมืองได้ พระราชาจึงให้ทองคำและลูกสาว - นาคโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรมได้ พญานาคที่ถามจึงให้แก้ววิเศษ
	ลงโทษ - เศรษฐีทำบุญไม่ห้ามบริวารฆ่าสัตว์จึงเกิดเป็นนาค
198. วนานุกรมชาคค	รางวัล - เจ้าชายโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรมได้ ชักยจึงให้ของวิเศษ - เจ้าชายโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรมได้ พญานาคที่ถามจึงให้แก้ววิเศษ - พระราชาแก้ปัญหารวมของหญิงได้ หญิงจึงยอมเป็นเมีย - เจ้าชายโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรมจึงได้แม่คืน ลงโทษ - มเหสีถูกไล่ความว่าคลอดลูกเป็นท่อนไม้ พระราชาจึงเอาไปปล่อยป่า - มเหสีรองใส่ร้ายมเหสี เทวดาเมืองจึงให้นางเจ็บท้องคลอดบุตรนาน 7 วัน - ถ้าผู้มีคอบปัญหาธรรมไม่ได้ชักยจะกิน - เด็กเลี้ยงควาย โยนกบลงเหวเกิดมาจึงถูกผลัดกบ - ปุโรหิตผลัดพระโพธิสัตว์คอบปัญหาธรรม ผู้พิพากษาจึงให้จับปุโรหิตทั้งเหวและจับลูกเมียเขาทั้งเป็น - ชายหนุ่มกับหญิงมีอายุถูกเข้าใจว่าเป็นชู้กัน พระราชาจึงให้นำไปจำคุกทั้งคู่และเขียนตีมาตามทาง - มเหสีรองทำร้ายพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์จึงให้ประหาร 7 ชั่วโมง เอาญาติพี่น้องฝังดินเหลือแค่คอแล้วเอาฟางคลุม จุดไฟเผา ทดน้ำเข้าท่วมและโลกกลับปามา
199. สุวัณณะช้างเผือก	รางวัล - เจ้าชายคัคคบุตรพระพุทธรเจ้า พระอินทร์จึงนำภูษมาให้ - พระราชาแพ้พระราชาโพธิสัตว์ จึงต้องยกเมืองไปอ่อนน้อม
200. สุวัณณะต่อมคำ	รางวัล - พระโพธิสัตว์พิการสร้างสะพานเงินสะพานทองได้ พระราชาจึงยกธิดาให้ - พระโพธิสัตว์พิการตีลชนะพระอินทร์ พระราชาจึงให้ครองเมือง ลงโทษ - ธิดาพญานาคไปทำลายทรัพย์สินของทุกคะประหลาด จึงต้องเสียทรัพย์ให้ทุกคะมาก - พระราชาต้องการกำจัดลูกเขยเพราะลูกเขยพิการ - พระอินทร์ทำดีกลับเจ้าเมือง หากเจ้าเมืองแพ้จะฆ่า
201. สุวัณณะหงส์คำ	รางวัล - เจ้าชายโพธิสัตว์ช่วยเจ้าหญิงจากชักย นางจึงเป็นเมีย ลงโทษ - พิพาทรปองร้ายพระโพธิสัตว์ พระอินทร์จึงจะใช้ก้อนวิเศษตีหัว
202. แสงเมืองหลังถ้ำ	รางวัล - มเหสีรักษาศีล จึงได้บุตรโพธิสัตว์
203. หงส์ผาคำ, คร่าวขอ	รางวัล - ทุกคะโพธิสัตว์เล่นสะบ้าชนะเจ้าชาย เจ้าชายจึงให้สะบ้าทองคำ - เจ้าชายฆ่าชักย พระราชาจึงให้ทำขวัญและให้รางวัลมาก - ชักยรู้ว่าทุกคะเป็นพระโพธิสัตว์จึงยกธิดาให้ - ภรรยาซื้อสัตว์ต่อสามีที่ตาย พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามี ลงโทษ - มเหสีถูกไล่ความว่าคลอดลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้ขับออกจากเมือง - มเหสีรองและโอรสคิดร้ายต่อโอรสมเหสี พระราชาจึงให้จับประหาร
204. หมาขนคำ	รางวัล - ทุกคะโพธิสัตว์ชนะชักย ชักยจึงให้ไม้เท้าวิเศษ ลงโทษ - มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เอาไปปล่อยป่า
205. หอมนานชาคค	รางวัล - โครกธนูได้จะได้แต่งงานกับเจ้าหญิง - โครกปราบชักยได้พระราชาจะให้รางวัล ลงโทษ - พระราชาคิดว่าอนุชาแย่งบัลลังก์จึงไล่ฆ่า - มเหสีวาดรูปชายอื่น พระสวามีจึงให้เอาไปฆ่า

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- เด็กเอนกไปตั้งน้ำ 3 วัน เกิดมาต้องติดเกาะกลางทะเล 3 ปี - พ่อแม่เคยเก็บลิงมาเลี้ยง ลูกจึงต้องอาศัยบนต้นไม้
227. อะลอมมะกาซอน	ลงโทษ - ทุกคนคิดถึงเจ้าหญิงแล้วทำหามห่าน พระราชาจึงให้เจ้าหญิงต้องแต่งงานกับทุกคนที่ใช้ - พี่เขยเอาเพชรน้อยเขยที่เป็นทุกคนไปเผาจึงต้องจ่ายเงินชดใช้
228. อะลอมลินก่าน	ลงโทษ - เจ้าชายฆ่าคนสองตัวเมีย พระราชาจึงไล่ให้ไปอยู่ป่า
229. อ้ายร้อยชอด, คร่าวซอ	ลงโทษ - เจ้าหญิงให้ทุกคน โมทนานูด้วย พระราชาจึงให้แต่งงานกับทุกคน - หากใครให้ราคาแก้ววิเศษต่ำกว่าความจริงคาจะทะลัก
230. เซียงของ	รางวัล - พระพุทธเจ้าให้ชาวเมืองเลิกเลี้ยงผีแล้วหันมาถือศีล 5 การค้าขายจึงดีขึ้น
231. พระธาตุม่อนเปี้ยะ	รางวัล - ผู้ที่บูชาพระธาตุด้วยดอกไม้จะมีอายุยืน
232. พระบรมธาตุ ตาก	รางวัล - สัตว์ที่กินอาหารที่พระพุทธเจ้าให้จะมีอายุยืน - ใครสร้างกำแพงล้อมพระธาตุได้เศรษฐีจะยกลูกสาวให้
233. พระศรีมหาโพธิ์	รางวัล - ศึกแอกอกให้คนเอาไม้ไปค้ำต้นโพธิ์จึงไปเกิดเป็นมนุษย์
234. พื้นเมืองน่าน ฝ่ายวัด	รางวัล - แมงหมากเต้าถวยบังคมพระพุทธเจ้าจึงได้เกิดเป็นเจ้าเมือง
235. พระแก้วดอนเต้า	รางวัล - พระราชาสร้างพระบรมธาตุและวิหารบ้านเมืองจึงเจริญ
	ลงโทษ - พระพุทธเจ้าเนรมิตฝนห่าใหญ่ปราบยักษ์และคนพาล - ชาวเมืองห่างศีลธรรมบ้านเมืองจึงเกิดทุกข์ภัย - พระราชาประหารหญิงที่ถูกเข้าใจผิด เมืองจึงเกิดอาเพศ
236. พระธาตุปูแจ	ลงโทษ - ใครเข้าไปเอาสมบัติในถ้ำจะถูกขมตีปิ้งร่างแหลกเหลว
237. พระธาตุหริภุญชัย	ลงโทษ - กาไม่ให้พระราชธิดา พระราชาจึงให้หมาก
238. ม่อนพญาแซ่, วัด	ลงโทษ - พระยาทำให้ฤๅษีตายโดยไม่ตั้งใจ จึงเกิดร้อนต้องแช่น้ำ
239. พระแก้วมรกต	ลงโทษ - หญิงถูกกล่าวหาว่ามีสัมพันธ์กับพระจึงถูกพระราชาสั่งประหาร
240. พระเจ้าคนหลวง	ลงโทษ - พระพุทธเจ้าแสดงอิทธิฤทธิ์เหยียบหัวพญานาคมีจลาทิจู
241. สิंहคินิทาน	ลงโทษ - พระราชาเอาไม้หวดนิ้วนายช่างที่หล่อพระ พระที่หล่อเสร็จจึงมีนิ้วชำรุด
242. กาเผือก	รางวัล - แม่กาเผือกประกอบกุศลมากจึงไปเกิดเป็นพรหม
243. กิตติกาไถ่น้อย	รางวัล - ลูกไก่สละชีวิตเป็นทานให้พระตันจึงเกิดเป็นดาวบนสวรรค์
244. ทานสลากวัดค้ำ/กินกวยส	รางวัล - หญิงรับเลี้ยงดูนางยักษ์ นางยักษ์จึงบอกเกณฑ์ฝน - นางยักษ์บอกเกณฑ์ฝน ชาวบ้านจึงเอาของมาให้มาก
	ลงโทษ - คนใส่ยาพิษ พระราชาจึงให้ฆ่า
246. โมคคัลลานหลงโลก	ลงโทษ - หญิงอยากสังวาสกับพระ ชั่วขนต่างมีบาปยิ่งกว่าหมื่นโลกจักรวาล
247. หลาวเหล็ก	ลงโทษ - พระเทวทัตคือร้อนกับพญามาร พญามารจึงยิงหลาวเหล็กใส่
248. ปฐมมูลมุณี	รางวัล - เศรษฐีเผาตัวถวายพระพุทธเจ้า ได้เกิดในพรหมโลก แล้วเกิดเป็นพระโพธิสัตว์
	ลงโทษ - มนุษย์ที่ฆ่าสัตว์มากจะตกนรก คนที่ทำบุญจะเกิดเป็นเทวดา - ปู่สังกัสสาฆ่าสังกัสสิให้น้ำท่วมโลกเพื่อให้มนุษย์เห็นความไม่เที่ยง
249. ปถมกัปปิ	ลงโทษ - ราหูขโมยกินน้ำอมฤตพระอินทร์จึงตัดหัว
250. ปู่สังกัสสา - ฆ่าสังกัสสิ	ลงโทษ - มนุษย์ทำบาปฆ่าสัตว์จึงต้องตกนรก
251. ปู่สะข่าสะ	ลงโทษ - ปู่สะข่าสะจะจับพระพุทธเจ้ากิน พระพุทธเจ้าจึงทรมานจนต้องยอมแพ้แล้วถือศีล
252. พญาขางคาก	ลงโทษ - คนไหว้พระขางคากไม่บูชาแดน แดนจึงโกรธทำให้ฝนแล้ง

1.2. นิทานมหัศจรรย์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. เจ้าสุวัตร – นางบัวคำ	รางวัล - มเหสีทำบุญรักษาศีลจึงได้ลูกดี - เจ้าชายชุบชีวิตเจ้าหญิงจึงได้นาง - เจ้าชายช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงให้ลูกสาว
	ลงโทษ - เจ้าชายหะขามเมืองยักษ์จึงถูกจับมาขัง
2. เจ้าโศกนาและนางปฐวี	รางวัล - ชายโศกตอบปัญหาของลูกสาวฤๅษีได้จึงได้นางไปครอง
3. กะลาซาป็นน้อย	รางวัล - เจ้าชายทำลูกสาวเข้าเมืองท้องเจ้าเมืองจึงยกเมืองให้ครอง
	ลงโทษ - ชายหนุ่มเข้าหาลูกสาวเศรษฐีถูกพ่อของนางทำให้เป็นนค
4. ดิสสจันตกุมาร	รางวัล - กำพร้าเอาควาเขาโง่งให้พระราชทานแก่นบ พระราชาจึงให้ไถ่กรรมสารพัดนึก
	ลงโทษ - ลูกกินปูหมดพ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน - นื่องอยากได้ของมีค่าสูง พี่เห็นว่าไม่เจียมจึงไล่
5. นางชมพูกับเจ้าแสงเมือง	รางวัล - เจ้าชายชนะพระราช พระราชาจึงยกเมืองให้ครอง
	ลงโทษ - พระราชาคิดว่าเจ้าชายขโมยเจ้าหญิงจึงจะฆ่า
6. นางปทุมสังกา	รางวัล - พระราชธิดาชื่อ นางได้ถูก ฤๅษีจึงยกนางให้
7. นางมะพร้าว	รางวัล - กำพร้าช่วยชีวิตลิง ลิงจึงเป็นบริวาร - กำพร้าช่วยชีวิตเงือก เงือกจึงช่วยข้ามทะเล - กำพร้ารับชนะยักษ์ จึงได้เมืองยักษ์และลูกสาวยักษ์
	ลงโทษ - ลูกไม่ให้พ่อแม่จับปลา พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน
8. นางแมว	รางวัล - เจ้าชายชนะพระราช พระราชาจึงยกเมืองให้ครอง
	ลงโทษ - เจ้าชายได้เมียเป็นแมว พระราชาจึงไล่ออกจากเมือง - ถ้าเจ้าชายตกขากหาคอกไม้วิเศษไม่ได้ พระราชาจะขีตขยา
9. นางอัสยง	รางวัล - เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดได้ พระราชาจึงให้แต่งงานกับนาง
10. ปลาตะเพียนทอง	รางวัล - เจ้าชายชนะเงาะ เงาะจึงให้สมบัติและของวิเศษ - เจ้าชายชนะยักษ์ ยักษ์จึงสอนมนต์และให้ของวิเศษ
	ลงโทษ - ปุโรหิตเป็นไส้ศึกพระราชาจึงให้ฆ่าตัดหัวเสียบประจาน - มเหสีรองทำร้ายมเหสี พระราชาให้จึงฆ่าแต่เจ้าชายขอลกัขโทษ - เจ้าชายเข้าหาเจ้าหญิง พระบิดาจึงจะจับแต่ก็หนีได้ - นางยักษ์แปลงเป็นพระราชา เจ้าชายรู้จึงฆ่า - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวยักษ์ ยักษ์จะจับแต่ถูกฆ่าตาย
11. เมียะชิงदान	รางวัล - เจ้าชายช่วยหญิงมีครรภ์ทำงาน จึงได้แต่งงานกับลูกสาวนาง
12. สองพี่น้อง	รางวัล - ช่างตีเหล็กชนะพญานาค พญานาคจึงมอบธนูวิเศษให้
	ลงโทษ - นื่องขานฆ่าเมียพี่ พี่จึงฆ่านื่อง
13. ปุรุษอืด	รางวัล - หากหญิงใดกินปุรุษอืดตัวได้ พระราชาจะให้เป็นอัครมเหสี
	ลงโทษ - มเหสีรองคิดฆ่าโอรสมเหสี พระราชาไล่ออกจากเมืองและถูกธรณีสูบ
14. แปกแกลงออกยอด	รางวัล - ทุกตะแกลงแข่งม้าเสมอเข้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้เฝ้า - ทุกตะช่วยชีวิตเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ทองมาก - สามภรรยารักษาศีลและให้ทานมาก จึงร่ำรวย

	<p>ลงโทษ - พระราชวังจับทหารกินเนื้อกวางนำจึงเกิดเป็นทุกตะต้องกินนมมาจากศพแม่</p> <p>- สามภรรยาไม่เคารพพ่อแม่และไม่นับถือกันจึงยากจน</p> <p>- พระราชาให้ชาวบ้านล้อมจับกวางหากทำไม่ได้จะประหาร</p>
15. พระญาทุ่งหมาป่าทะเล	<p>รางวัล - เจ้าชายช่วยนางจากครุฑ นาคจึงให้ความช่วยเหลือ</p> <p>- เจ้าชายช่วยชีวิตนางผีเสื้อคน นางจึงเป็นเมีย</p>
16. พระญาจักรพรรดิ	<p>รางวัล - โจรไม่โกหกพระราชาจึงให้เป็นอำมาตย์</p>
	<p>ลงโทษ - อำมาตย์โกหกพระราชาจึงให้ฆ่า</p> <p>- เจ้าหญิงไม่ยอมข้ามหัวขทานที่ขวางทาง พระราชาจึงให้แต่งงานกับขทานนั้น</p> <p>- น้องให้พี่ที่เป็นขทานกินข้าวบูด ต่อมาพี่เป็นพระราชาจึงจับน้องให้กินข้าวบูด</p>
17. วงศ์สวรรค์	<p>รางวัล - เจ้าชายฆ่ายักษ์ ลูกสาวยักษ์จึงยกเมืองให้</p> <p>- เจ้าหญิงที่แปลงร่างเป็นผู้ชายชนะยักษ์ ยักษ์จึงเป็นบริวาร</p> <p>- เจ้าชายชนะยักษ์ ยักษ์จึงเป็นบริวาร</p>
	<p>ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมืองยักษ์ พระราชาจึงให้รบ</p>
18. เสือศิเสียวคน	<p>รางวัล - ทูตศรัทธาถูกพญานาค พญานาคจึงให้ม้าที่ขี่เป็นทอง</p> <p>- ทูตสร้างสะพานเงินสะพานทองได้พระราชาจึงยกลูกสาวให้</p>
19. เสือศิเสียวคน	<p>รางวัล - ทูตศรัทธาชีวิตดี ศิศจึงให้ความช่วยเหลือ</p>
20. หม่าฮุย/หม่าซันคำ	<p>รางวัล - กำฟ้าช่วยเจ้าหญิงจากยักษ์ พระราชาจึงยกเจ้าหญิงและยกเมืองให้</p>
21. อะลอลงลิ้นก่าน	<p>รางวัล - เจ้าชายโพธิสัตว์ตกขากให้พระยักยัด ยักษ์จึงคืนคนที่จับมา</p>
22. อะลอลงอีจ็อก	<p>รางวัล - อีจ็อกโพธิสัตว์สร้างสะพานเงินสะพานทอง เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้</p>
23. ไอไม้สูง	<p>รางวัล - ทูตศรัทธาชีวิตดี สัตว์จึงช่วยให้ได้เจ้าหญิง</p> <p>- ไคร่วงไปถึงห้องเจ้าหญิงก่อนพระราชาจะขกนางให้</p>
24. ไอ้ลือกหน้าร้าย	<p>รางวัล - ฤๅษีบอกสาเหตุฝนแล้ง เจ้าเมืองจึงให้เงินทองมาก</p> <p>- บุตรเศรษฐีรักษาเจ้าเมืองเจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้</p>
	<p>ลงโทษ - บุตรเศรษฐีทำของที่พิษเห็นเสียหอยจึงถูกปรับไหม และพระราชาให้ขับออกจากเมือง</p> <p>- เอาเงินไปขอลูกสาวเจ้าเมืองขาดไปปลิงเคียว เจ้าเมืองก็จับมัด</p> <p>- ฝนแล้งเพราะเจ้าเมืองเอาดินได้บันไดไปทำเตาไฟ</p> <p>- น้องชายหนีผู้หญิง พี่ชายจึงบอกว่า "ง่อยอย่างนี้เป็นหมาเถอะ" น้องก็กลายเป็นหมา</p>
25. เจ้าบุญหลง	<p>ลงโทษ - เจ้าชายชิงนกระราชาจึงขับออกจากเมือง</p> <p>- หญิงทิ้งลูกตามผู้ชายจึงเกิดมาเป็นราชินีที่พวากับราชบุตร</p> <p>- เจ้าชายถูกเนรเทศเพราะชาติก่อนตกได้ปลาตีทองแล้วโกหกพ่อว่าไม่ได้ปลา แล้วปล่อยปลาไป</p> <p>- เจ้าชายถูกขังคุกเพราะชาติก่อนเคยผูกคอตายให้แหว่งหน้าอยู่เกินครึ่งวัน</p> <p>- เศรษฐีขังเจ้าชายพระราชาจึงสั่งประหารและยึดสมบัติ</p>
26. ขุนแก่นกับนางหลาวคำ	<p>ลงโทษ - ลูกสะใภ้ถูกไล่ควมว่าเป็นกาลกิณีจะทำให้เจ้าชายตาย พระราชาจึงจะฆ่านาง</p>
27. ขุนทึ่ง ไทเงิน	<p>ลงโทษ - สามิเห็นว่านางนาคอยู่กับนาคหนุ่มอื่นจึงแยกจากกัน</p> <p>- มเหสีให้เอาลูกมเหสีรองไปทิ้ง</p> <p>- หญิงเอาอาหารเปื้อนฝุ่นใส่บาตรจึงเกิดเป็นนางชะนี</p>
28. นางบัวคำ	<p>ลงโทษ - โอรสถูกหว่านเป็นกาลกิณี พระราชาจึงให้เอาลูกไปฆ่า</p> <p>- ยักษ์ถูกฆ่าตาย</p>
29. นางปลาบุง	<p>ลงโทษ - หน่ออะลอลงขูให้นางกลายเป็นคน ไม่เช่นนั้นจะฆ่า</p>
30. สังเกษา	<p>ลงโทษ - ผู้มีบุญจะมากเกิด พระราชาให้ฆ่าหญิงมีครรภ์ ทารก และเด็กวัดหมดเมือง</p>

31. สำเป้ต้องและอ่องสำหนี่	ลงโทษ - ชายหนุ่มกอดเมียเจ้าเมือง เจ้าเมืองให้เอาไปฆ่า - พระราชาให้ชายหนุ่มทำภารกิจถ้าทำไม่ได้จะขิดเมีย ถ้าทำได้จะยกเมืองให้
----------------------------	--

1.3. นิทานมุขตลก

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ตดได้เมีย	รางวัล - ใครเก่งในเชิงดาบมากที่สุดเจ้าเมืองจะยกธิดาให้
2. ช้างกับเสือ	รางวัล - ถ้าเสือร้องดังกว่าช้าง ช้างจะให้เสือกิน
3. เชียงเหมี้ยงคำพระญา	รางวัล - หญิงหม้ายถวายของกับคืนไม่จึงได้ลูก
4. น้ำมันก๊วก	รางวัล - ใครรักษาลูกเจ้าเมืองให้ก้นหายร้องก๊วกๆ ได้เจ้าเมือง จะยกลูกสาวให้เป็นเมีย
5. มโหสถ	รางวัล - พระราชาให้ทองคำแก่คนที่เอาศัตรุพระราชาไปฝังคนละหม้อ - ชายเคยทำบุญดอกไม้ว่วมกับหญิง จึงเกิดมาได้นางเป็นภรรยา - หากทุกคนทนหนาวได้เศรษฐีจะให้เงิน 200 ชั่ง
	ลงโทษ - ขุนนางขโมยของพระราชาจึงถูกลงโทษ - หากหญิงที่พระราชาชอบเป็นแม่หม้ายจะฆ่า - ตายาขโมยของต้องชดใช้ 3 เท่า
6. สัจจะ	รางวัล - ใครได้นางผู้ซื่อสัตย์ต่อสามีที่ตายไปแล้วเป็นภรรยา เศรษฐีจะให้ทอง 1,000
7. สามพี่น้องผู้มีปัญญา	รางวัล - ชายสามพี่น้องสามารถเอาสร้อยมาคืนเจ้าเมืองได้ เจ้าเมืองจึงจากเมืองให้ครองครึ่งหนึ่ง
8. ปู่หันหมี เสือโคร่ง งูเห่า	รางวัล - พระฆ่าหมีตาย เจ้าเมืองให้เรียกว่า "หันหมี" - พระฟันงูกินคนตาย พระราชาจึงให้ครองเมืองครึ่งหนึ่ง - พระฆ่าเสือ พระราชาจึงให้ครองเมือง - พระชนะศึกพระราชาจึงให้ครองเมือง
9. ลูกเขยดาบอดน้ำใส	รางวัล - หากผู้ชายมือสากผู้หญิงจะเลือกเป็นสามี
10. ใ่อเปลี้ยกับใ่อตา	รางวัล - ของคนพิการใหญ่กว่ายักษ์ ชัยภิงจึงให้เงินทอง
11. ใ่อี่กั้นพร้าว	รางวัล - ทุกคนเอาข้าวเปลือก 1 เมล็ดไปลงทุนได้ข้าว 3 ตัง เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้ - ทุกคนจับขโมยได้เจ้าเมืองจึงให้เพชรและยกเมืองให้
	ลงโทษ - เจ้าเมืองเห็นว่าลูกเขยเป็นคนจนจึงไล่ให้ไปอยู่นอกเมือง - พี่เขยทำเพชรของน้องเขยทุกตะหาจึง ต้องเป็นข้าน้องเขย
12. ใ่อหันหมีหรือตุ้เจ้า	รางวัล - พระจับขโมยได้ พระราชาจึงให้สึกมาแต่งงานกับเจ้าหญิง - พระฆ่าหมีได้เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นนายด่าน - พระปราบศึกได้พระราชาจึงยกเมืองให้รักษาและให้เป็นอำมาตย์
	ลงโทษ - ขโมยลักเงินเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้เอาไปฆ่า
13. บุคทีนแปดสิบ	ลงโทษ - คนคิดว่าลุงจะปล้ำป่าก้านันจึงปรับ 100
14. เข้าหั้นซื้อควาย	ลงโทษ - ควายเข้าสวนของผู้อื่นจึงถูกปรับ
15. แกงเห็ด	ลงโทษ - ชายหนุ่มลักลอบได้เสียบกับผู้หญิง พ่อของเธอดีใจรดน้ำแกงบนอวัยวะเพศเขา
16. ใ่อแจ้วคำพระญา	ลงโทษ - พระราชาให้ใ่อแจ้วสานกระบุงถ้าทำไม่ได้จะตัดหัว
17. ดาวงูมูม	ลงโทษ - เจ้าของวัว หญ้าก่า ครั้ง และพริกคิดว่าหญิงหีหมอยขาขโมยของ จึงจับไปขัง
18. ฉางคำ คคิ	ลงโทษ - ชายคนหนึ่งแกล้งนอนตายเพื่อให้ลิงพาไปเอาทอง ลิงรู้จึงรุมทำร้าย
19. เปรดหุม	ลงโทษ - เปรดให้คนหางานให้ทำถ้าหาไม่ได้จะฆ่าเสีย
20. เลือกัวคน	ลงโทษ - เสือผู้หญิงมีครรภ์ให้ตอบคำถามไม่เช่นนั้นจะฆ่า

21. เจ็ดคำคนคอย น้อยคำพระนายเสียงเหมี่ คำ พระญา	ลงโทษ - เจ็ดกินข้าวคนคอยหมก คนคอยจึงไปออกจากบ้าน - เจ็ดทำข้าวตอก คนคอยจึงจะฆ่า
22. กระต้ำป้ากัตุ	ลงโทษ - พระกับพระญาไม่ยอมให้แม่หม้ายขึ้นเรือแม่หม้ายจึงให้ลูกไปแกล้ง
23. ตาบอดสองสหาย	ลงโทษ - ชายตะกงหมูให้อูจจาระคนตาบอด คนตาบอดจึงจะฆ่า

1.4. นิทานคติ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. นางคำ	รางวัล - คนให้ข้าวลิงกิน ลิงจึงพาไปนางคำหลวง
2. ช้างหายหือเอาช้างทวย	รางวัล - เสนาใช้ปัญญาช่วยหาสร้อยให้เจ้าเมืองได้ เจ้าเมืองจึงให้ครอง 7 หมู่บ้าน ทองคำ 500
3. ปัญหาแก้ปัญญา	รางวัล - อำมาตย์ถูกพระราชเจ้าใจผิด พระราชเจ้ารู้ความจริงจึงให้รางวัล และยกข้อมาก
4. สองสหาย 1	รางวัล - สองสหายสนุกสนานกันมาก พระราชเจ้าจึงให้ทองทำลูกฟัก
	ลงโทษ - ชายทำภารกิจหาผ้าวิเศษไม่สำเร็จ พระราชเจ้าให้เป็นคนตักน้ำให้เจ้าหญิง
5. สองสหาย 2	รางวัล - ชายหนุ่มฆ่ายักษ์ได้พระราชเจ้ารับเป็นลูกเขย - ชายหนุ่มช่วยชีวิตเจ้าหญิง เจ้าเมืองจึงยกนางให้ - ชายหนุ่มรักษาลูกสาวเจ้าเมืองได้เจ้าเมืองจึงให้เป็นเขย
	ลงโทษ - ชายโลกมากไม่ได้ทองจากงู แต่ชายที่ไม่โลภได้ทอง - ชายที่ไม่โลภใช้ไม้จิ้มฟันแล้วปากหอม ชายที่โลภใช้ไม้จิ้มฟันอันเดียวกัน แล้วปากเหม็น - ชายปากเหม็น เจ้าเมืองจึงให้ฆ่า
6. สองสหาย 3 คติ	รางวัล - ชายหนุ่มเลี้ยงงูอย่างดี งูจึงไปสู้กับพญานาคเอาเงินทองมาให้
7. คนมีปัญญา คนมีทรัพย์ และคนมีบารมี คติ	รางวัล - พระราชเจ้าตั้งคนมีปัญญาเป็นเสนา
8. ปู่ปิ่นเน	รางวัล - ไครล็กวัวควายพระราชเจ้าจะปล่อยเพราะอยากทำมาหากิน
	ลงโทษ - ไครล็กพริกเกลือพระราชเจ้าให้ประหาร - นักดนตรีมาแล้วป้อฐูใส่บ้านเรือนพระราชเจ้าให้ประหาร
9. เสือ คน งู ลิง	รางวัล - ตายายช่วยชีวิตเสือ เสือจึงเอาเนื้อมาให้ - ตายายช่วยชีวิตงู งูจึงให้ความช่วยเหลือ - ตายายช่วยชีวิตลิง ลิงจึงเอาผลไม้มาให้
	ลงโทษ - ตายายถูกเจ้าใจคิดว่าขโมยสร้อยลูกเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ประหาร - เจ้าเมืองให้ประหารชายที่เนรคุณผู้ช่วยชีวิต
10. กฎุมพีฝากแก้วเศรษฐี	รางวัล - พระราชเจ้าแก้ปัญหาให้เศรษฐี เศรษฐีจึงเอาทองมาให้
11. มะม่วงลอคกราบ	ลงโทษ - นกเกือบทำให้พระราชเจ้ากินมะม่วงมีพิษ พระราชเจ้าจึงฆ่ามัน
12. เมียรชศ	ลงโทษ - ชาวเมืองจับขโมยคักแขนขาใส่เปลอน้ำ - เมียรชศรู้คิดฆ่าสามมัจฉาธรรมีสืบ
13. สองคนสองสหาย	ลงโทษ - เป็นผู้ซึ่งจะถูกฆ่า
14. จักเข้	ลงโทษ - จะเห็นเนรคุณคนที่ช่วย จึงต้องคอกอยู่ในบึงแห้งตาย

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
15. เอาคำแก้คำ	ลงโทษ - ชายโกงเงินพ่อค้า พระราชาจึงให้ปรับทองคำ - ชายโกงพ่อค้า พระราชาจึงให้กราบที่เท้าพ่อค้าและปรับทอง
16. เสกฐีกระเบื้องหม้อ	ลงโทษ - ทุกตะทำวานเสกฐีหาย เสกฐีจึงให้เป็นทาส - ลูกสาวเสกฐีทำหม้อทุกตะแตกจึงต้องเป็นเมียทุกตะ
17. ชาวานทะเลาะกัน	ลงโทษ - ชายถือดาบไปฆ่าคนอื่นแล้วถูกเขาฆ่าตาย คนฆ่าไม่ผิดเพราะป้องกันตัว
18. กิษุทะเลาะกัน	ลงโทษ - พระทะเลาะกันรูปคนหนึ่งตาย จึงถูกปรับอาบัติปราชิกทั้งคู่
19. เสกฐีทะเลาะกัน	ลงโทษ - พ่อตายลูกสาวให้ชายสองคน จึงต้องคืนเงินให้สามเถ้าและถูกปรับใหม่

1.5. นิทานอธิบายเหตุ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
10. กำเนิดตาแห้ว	ลงโทษ - เหลือวาพาวกสัตว์ไปทำลายศาลเทพารักษ์ เทพารักษ์จึงสาปเหลือวตาย
1. ช้างกับเสือ	รางวัล - ถ้าเสือชนะช้างช้างจะให้กินคน - ถ้าช้างชนะเสือ เสือจะให้ช้างแทงคน
2. ทำไมหมาขุ่นอกแมวขุ่นใน	รางวัล - แมวช่วยเจ้าชายหาเพชร จึงให้แมวนอนในบ้าน
3. ชัมมปาตกุมาร	รางวัล - บัณฑิตตอบปัญหาธรรมได้ ท้าวมหารพรมก็คัดสิริษะบูชา
4. เจ็ยประกอบวันรองพื้น	รางวัล - ทุกตะเอานางหม้ายที่รักควมมากเป็นเมียได้ เสกฐีจึงให้รางวัล
5. เจ็ยประกอบวันท้ายฟ้า	รางวัล - ทุกตะช่วยชีวิตเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยกเมืองให้ครองครึ่งหนึ่ง ลงโทษ - หากชาวบ้านปล่อยสัตว์ที่ล้อมหนีไปได้ พระราชาจะลงโทษ - เจ้าเมืองไม่มีสัจจะ เทพารักษ์จึงหาทางทำให้ตายต่างๆ - ขุนนางถูกเข้าใจว่าจับถันมเหสี พระราชาจึงให้ประหาร
6. เจ็ยประกอบวันซีเพียง	รางวัล - ทุกตะช่วยชีวิตพระราชา พระราชาจึงให้กินคืออย่างเจ้าเมือง ลงโทษ - หากชาวบ้านผู้ใดปล่อยให้สัตว์ที่ล้อมหนีพระราชาจะให้ปรับ
7. นิทานประกอบวันนันทดิถี	รางวัล - มเหสีเอาผ้าของคนและเจ้าเมืองไปทำธงถวายพระพุทธรเจ้า เจ้าเมืองจึงกลับมารักเหมือนเดิม
3. วันมิตร- วันศัตรู	ลงโทษ - ราหูกินน้ำใจใคร่ พระอินทร์จึงฟันคอขาด
8. เหตุใดหมากินข้าวหมูกินแกลบ	รางวัล - หมายัน พระพุทธรเจ้าจึงตั้งชื่อว่าสุนัขและได้กินข้าว - หมูยัน พระพุทธรเจ้าจึงตั้งชื่อว่าสุกร
9. ต่างหูก้า	ลงโทษ - ราชเทวีเป็นชู้กับขี้ทุคพระราชาจึงให้ลอยแพทั้งคู่ - ราชเทวีเป็นชู้กับขี้ทุคจึงเกิดเป็นชะนี ส่วนขี้ทุคเป็นอีโก้อีบ่าง
10. บ้วนกับกิ้งก่า	ลงโทษ - กิ้งก่าไม่แบ่งอาหาร บ้วนจึงเอาครีปาหัว กิ้งก่าจึงมีหัวเขี้ยวมาจนทุกวันนี้
11. เหตุใดหมากินข้าวหมูกินแกลบ	ลงโทษ - พระพุทธรเจ้าเข้าใจคิดว่าหมูขี้เกียจจึงตบให้จมูกบานและให้กินแกลบ - หมายิสรายผู้อื่นและขี้เกียจพระพุทธรเจ้าจึงสั่งให้กินขี้
12. เหล้า	ลงโทษ - ลูกชายแม่หม้ายนิสัยไม่ดีแม่จึงไล่ออกจากบ้าน - ถ้าลูกสาวแต่งงานกับชายขี้เกียจพ่อแม่จะไล่ออกจากบ้าน

1.6. ตำนานปรัมปรา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ตำนานข้าวของ	รางวัล - เทพเจ้าปลอมตัวมาชวนให้ขุนนางและคนจีนไปด้วย คนจีนและขุนนางตามไปจึงเป็นพ่อค้า ร่ำรวย

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
ลาหู่ญี	ไม่ต้องทำนา
	ลงโทษ - เทพเจ้าแปลงมาชวนให้ลาหู่ญีตามไปด้วยแต่ลาหู่ญีบอกว่าไม่ไปเพราะปลูกข้าวอยู่ จึงต้องทำไร่ข้าวมาจนทุกวันนี้
2. ดำนานข้าว อาข่า	รางวัล - แม่หม้ายชกลูกสาวให้มังกร มังกรจึงมอบเมล็ดข้าวพิเศษให้
3. ละ 9 ตระกูล	รางวัล - ละวะถือศีล รักษาสัจย์ พระอินทร์จึงบันดาลให้มีบ่อเงินบ่อทองในเมือง
4. เสออินทพิล	รางวัล - ชาวเมืองรักษาศีล พระอินทร์จึงบันดาลให้เกิดขุมเงิน ขุมทอง ขุมแก้ว
5. ดำนานข้าว	ลงโทษ - ชายเฒ่าทุบตีข้าวข้าวจึงหนีไปประธาชนออกชาก
6. กบกินเดือน กบกินดาววัน	ลงโทษ - ราหูกินน้ำอมฤต พระอินทร์จึงตัดหัวขาด - พี่สาวว่าน้องชาย น้องชายจึงเกิดเป็นราหูคอยบังพี่ที่เป็นพระจันทร์
7. ขุนทิง	ลงโทษ - สามิไม่มีความสัจย์นางจิ้งจอกให้แล้วแยกกัน
8. พื้นเมืองน่าน ฝ่ายเมื่อ	ลงโทษ - พระราชาสัพพยอมหนีเรื่องกับข้าว มหนีจึงมีผู้ - พระราชาเป็นขุมหนีผู้อื่น พระราชาอีกเมืองจึงยกมาตี
9. ดำนานแม่โพสพ	ลงโทษ - หมูึงแก่ฟาดข้าว ข้าวจึงหนีไป คนจึงออกชาก
11. วาสูเทพฤๅษี	ลงโทษ - พระราชาตัดสินคดีที่ถูกทุบตีแม้ว่าถูกไม่ผิด ฤๅษีจึงทำให้เมืองล่ม
12. ปู่เถาน่าแถน	รางวัล - ทุกคะไว้ชีวิตคีน้อย คีน้อยจึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกคะไว้ชีวิตอิเห็น อิเห็นจึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกคะไว้ชีวิตเสือโคร่ง เสือจึงให้ความช่วยเหลือ - ทุกคะไว้ชีวิตนาค นาคจึงให้ความช่วยเหลือ
	ลงโทษ - พระราชาแข่งเมียทุกคะ ถูกพญานาคทำให้จมน้ำตาย - หากมนุษย์ไม่ส่งเครื่องใช้ไปให้แถน แถนจะทำให้ไม่สบาย
13. อุมงคลเสนาณรงค์	ลงโทษ - โอสรมีฤทธิ์มาก พระราชาจึงให้เอาไปลอยแพพร้อมหนี - พราหมณ์ที่ขู่งให้พระราชาลอยแพโอสร ถูกโอสรที่กลายเป็นพระราชนเรทศ - พญาขอมข่มเหงสวามีธิดาพญานาค นาคเลยมาขุดเมืองให้ล่ม

1.7. นิทานประจำถิ่น

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ค่ายประดู่ผา	รางวัล - ทหารสู้จนตายทั้งขืน พระราชาจึงให้สร้างศาลบูชา
2. ดาบน้ำพิ	รางวัล - ช่างตีเหล็กเอาเมล็ดมาถวายพระราชา พระราชาจึงปูนบำเหน็จ
3. ถ้ำยูน	รางวัล - ใครทำรินคำจากบ้านมาถึงค้อมเจ้าเมืองได้ เจ้าเมืองจะชกลูกสาวให้
4. ทิลอชู	รางวัล - หม่าช่วยส่งสารรักเมื่อตายคนจึงตั้งชื่อน้ำตกเป็นอนุสรณ์
5. หมิ่นเงินทอง	รางวัล - อำมาตย์ทำทานมากจึงเกิดสมบัติมาก - อำมาตย์เป็นคนชอบทำทานพระราชาจึงให้เป็นเสนาคลัง
6. เจลีย์แก้ว	รางวัล - หากชาวเขียงใหม่ค้าน้ำหนักกว่าพม่า พม่าจะชกทัพกลับ - ชายชราขอมตายเพื่อบ้านเมือง พระราชาจึงให้สร้างเจดีย์เป็นอนุสรณ์
7. ผีแมน	รางวัล - ชาวบ้านช่วยชีวิตลูกคนเมืองลับแล คนเมืองลับแลจึงเอาทองคำมาให้
8. เวียงสูง	รางวัล - พระราชาม่านกษัตริย์กินคน ชาวเมืองจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิง
9. ศาลเจ้าพ่อประดู่ผา	รางวัล - ทหารสู้ถึงจนตายทั้งขืน พระราชาจึงให้สร้างศาลบูชา
10. หนองสนน้ำ	รางวัล - หากขุนลัวะฟุ้งหอกไปตกที่เมืองลำพูนได้ พระนางจามเทวีจะแต่งงานด้วย

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
11. ตำนาน ตำบลบ้านโป่ง	รางวัล - หญิงหม้ายไม่สนใจชายที่มาเกี่ยว ชายเหล่านั้นจึงพากันรังเกียจนาง - ชาวเมืองกินตะพานยักษ์ พญานาคจึงทำให้เมืองล่ม
12. เจือง, ขุน	ลงโทษ - พญาแก้วของนางอ้วคำ ลาวขึ้นไม่ให้จึงยกทัพมาประชิดเมือง
13. เชียงควา	ลงโทษ - หญิงหม้ายอยากได้สามีใหม่ ลูกชายมาเห็นจึงทุบตีทั้งสองคน - เจ้าเมืองไม่เอาผิดคนที่ทุบตีแม่ ฤๅยจึงทำให้เมืองน้ำท่วม
14. ตำนานลำเชียงควา	ลงโทษ - หากใครเข้าถ้ำเพื่อเอาสิ่งของมีค่าจะมีอันเป็นไป
15. ถ้ำผานางคอก	ลงโทษ - เจ้าหญิงตั้งครรภ์กับทหารจึงถูกพระราชาสั่งโบย
16. ตำนานนางเกลือ	ลงโทษ - นางเกลือคายน้ำลายให้พระราชากินทุกวัน พระราชารู้อจึงลงโทษ
17. แม่อาช, อำเภอ	ลงโทษ - ราชนิทำไฟไหม้ปากพระพุทธรูปจึงมีโรคปากแหว่ง
18. เมืองลับแล	ลงโทษ - สามีเป็นคนพูดเท็จ ภรรยาชาวเมืองลับแลจึงให้ออกจากเมือง
19. ผานางคอก	ลงโทษ - เจ้าหญิงมีสัมพันธ์กับทหารจึงถูกพระราชาสั่งจับ - เจ้าหญิงหนีตามทหาร พระราชาสั่งให้ตามล่าเอาชีวิต
20. ผาวังซู้	ลงโทษ - เจ้าหญิงหนีตามชายสามัญชน พระราชาสั่งให้จับตัว
21. เวียงหนอง	ลงโทษ - ชาวเมืองกินปลาไหลเผือกจึงเกิดเมืองล่ม
22. เสอาอินทิล	ลงโทษ - ชาวเมืองเอาขยะไปทิ้งที่เสอาอินทิลและไม่ล้างเวทกัมภีร์ พระอินทร์จึงทำให้ไม่มีชุมทรัพย์
23. หนองสะเลียม	ลงโทษ - ชาวบ้านกินปลาไหลเผือก บ้านเมืองจึงจมอยู่ใต้แม่น้ำทั้งหมด

1.8. นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ผีปกกะโหล่งจำแลง	รางวัล - หญิงพูดเพราะกับผี ผีจึงให้เงินทอง
	ลงโทษ - หญิงที่พูดจากับผีไม่เพราะจึงถูกผีฆ่าตาย
2. ผีสื่อ	รางวัล - คนเห็นผีสื่อแล้ว ไม่บอกคนอื่นว่าผีสื่อเป็นใคร ผีสื่อจะให้ธนบัตร
	ลงโทษ - หากทักผีสื่อ ผีจะเสกถ้ำถ้ำล้วยป่าข้ามบ้านให้ครอบครัววิบัติหายป่วยไข้
3. เมืองของน้อย	ลงโทษ - สามีมินุษย์โกหก เมียที่เป็นผีจึงเลิกกัน
4. ผีกละ 1	ลงโทษ - แม่เรือนทำให้ผีกละตาย ผีกละจึงตามสิงแม่เรือนมาจนทุกวันนี้
5. ผีกละ 2	ลงโทษ - อำมาตย์แข่งร่างพระราชาสุดท้ายต้องเป็นวิญญาณคอยสิงผู้อื่น
6. ผีเข้าที่	ลงโทษ - หากใครไม่ล้างเวทผีเข้าที่จะถูกฆ่า

1.9. นิทานเข้าแบบ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. นายหมากเคื่อ	ลงโทษ - แมงจ้ำทำให้ลูกมะเคื่อตกใส่หวนนายพราน นายพรานจึงเอาเครื่องในแมงจ้ำออก แมงจ้ำจึงไม่มีเครื่องใน

1.10. นิทานวีรบุรุษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
8. ร่วง พระญา	ลงโทษ - พระราชาเป็นซุ่มเหสีเมืองอื่น ถูกปรับ 990,000 เบี้ย

1.11. นิทานสัตว์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
9. เสือกับกระต่าย	ลงโทษ - กระต่ายแกล้งเสือ เสือจึงกินกระต่ายมาจนทุกวันนี้ - วัวแกล้งเสือ เสือจึงกินวัวมาจนทุกวันนี้

2. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคอีสาน

2.1. นิทานศาสนา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กระต่ายในวงจันทร์	รางวัล - กระต่ายสลະชีพเป็นอาหาร พระอินทร์จึงให้มีรูปบนดวงจันทร์
2. ข้าวสาก, บุญ	รางวัล - นางยักษ์บอกเกณฑ์ฝนแก่ชาวบ้าน ชาวบ้านจึงเอาอาหารให้มาก
3. คุณหลาน, บุญ	รางวัล - ชายคนหนึ่งถวายทานทุกชั้นตอนที่เก็บเกี่ยวข้าว จึงเกิดมาสำเร็จรันทดก่อนผู้อื่น
4. พระขากาเผือก	รางวัล - ฤทธิกราบไหว้ด้วยดินกาทุกวันจึงไปเกิดบนสวรรค์ - โครฟิงเทศน์พระเวสสันดรจบในวันเดียวจะได้เกิดในยุคลพระศรีอาริย์
5. ปะทาย	ลงโทษ - ผู้ที่ทำอนันตริยกรรมจะไม่ได้เกิดบนสวรรค์และไม่ได้พบพระพุทธเจ้า รางวัล - หากก่อเจตย์ทรายจะไม่ตกนรก มีศบวิวารและสมบัติ
6. กาละเกด	รางวัล - ชักย์เห็นว่าเจ้าชายเป็นพระโพธิสัตว์จึงให้ครองเมือง - เจ้าชายโพธิสัตว์ชุบชีวิตชักย์ ชักย์จึงให้ครองเมือง ลงโทษ - เจ้าชายโพธิสัตว์เข้าหาลูกสาวพระราชา พระราชาจึงจะฆ่า
7. กำพรว้าตอง	รางวัล - กำพรว้าให้ส้มร้อยแก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ข้าวของ และข้าทาส 500 - กำพรว้ารวย เศรษฐีจึงยกสมบัติทั้งหมดให้ครอง - ชาติก่อนกำพรว้าเคยให้ส้มฝักกุ่มแก่ขทาน จึงเกิดมาได้ส้มอุ้มคุ่ม และร่ำรวย ลงโทษ - ลูกสาวเศรษฐีช่วยกำพรว้าฝัดข้าว พ่อจึงให้นุ่งผ้าขาดๆและเป็นเมียกำพรว้า
8. นกกระจอก	รางวัล - เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดด้วยได้ เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้
9. ปลาแดกปลาสมอ	รางวัล - กำพรว้าให้ปลาร้อยแก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ทองคอบแทน - กำพรว้าให้ทองแก่พระราชา พระราชาจึงยกธิดาให้ ลงโทษ - พระราชาแย่งเมียกำพรว้าโพธิสัตว์จึงต้องตาย
10. สุปุณณาคชาดก	รางวัล - งูช่วยแม่ม่ายเก็บมะม่วง แม่ม่ายจึงยกลูกสาวให้ ลงโทษ - เศรษฐีทำบุญแต่เป็นเหตุให้วัวตายจึงเกิดเป็นนาค - หญิงตีหัวนาคด้วยทัพพีจึงถูกนาคอื่นสาปแช่ง
11. สุทรนุชาดก	รางวัล - พรานช่วยชีวิตนาค นาคจึงให้แก้ววิเศษและนาคบาศ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- เจ้าชายโพธิสัตว์เลือกหญิงได้ถูกคน ท้าวทินนรจึงขกลูกสาวให้
12. สุพระหมโมกษา	รางวัล - ทศตะโพธิสัตว์ทำดีต่อศพของพ่อ พระอินทร์จึงส่งหญิงมาให้ ลงโทษ - พระราชาปองร้ายทศตะโพธิสัตว์จึงถูกธรณีสูบ
13. หน้าผากไกลกระได้น	รางวัล - เศรษฐีอุปถัมภ์พระสงฆ์ 1,500 รูป ทำให้รวยมากและเกิดเป็นพระอินทร์ ลงโทษ - พญาเถนขับรถเสมอพระอินทร์ พระอินทร์จึงต่อว่า - พระอินทร์ต่อว่าพญาเถน พญาเถนจึงฆ่าพระอินทร์ - เศรษฐีไม่ให้คนอื่นทำบุญด้วย จึงเกิดเป็นพระอินทร์จึงถูกพันหัวคกไปคนละที่
14. กระได้น	รางวัล - พระราชาขกลูกสาวให้ชัษย์ ชัษย์จึงชบชีวิตพระราชา - ชายหนุ่มปราบชัษย์ได้ พระราชาจึงขกเมืองและเจ้าหญิงให้ - เจ้าเมืองเห็นว่าชายหนุ่มมีฤทธิ์จึงขกลูกสาวให้ - เจ้าชายชนะเถน เถนจึงขกลูกสาวให้
15. ปุดดำเนียบ	รางวัล - ใครทำทานจะได้เครื่องประดับ ลงโทษ - หากคนเบียดเบียนคูหมื่นคนจะคายกำขก
16. ตำนานพระธาตุเชิงชุม	ลงโทษ - ชาวเมืองกินฟานเผือก พระขานาคจึงทำให้เมืองล่ม
17. ปฐมมุล	ลงโทษ - ปุดถึงไคยะสังกะสาตขไปเป็นนกแคคเค้าเพราะเวลาสิ้นใจนึกถึงการเสพกามกับภรรยา
18. อิงอัง, พระธาตุ	รางวัล - เจ้าเมือง ทำบุญมาก จึงเกิดมาเสวยสมบัติในชมพูทวีปเป็นครั้งที่ 3
19. ตำนานพระพุทธรบาทบัวบก	ลงโทษ - พระขานาค โกรธที่ประชาชนงมงายจึงเนรมิตน้ำให้ท่วมเมือง - พญานาคพันพิชใส่พระพุทธรองค์ พระองค์จึงเปล่งอิทธิฤทธิ์ปราบพญานาค
20. ตำนานพระพุทธรบาทวินปลา	ลงโทษ - พระภิกษุเค็ดโบไม้กรองน้ำฉัน เมื่อคายไปจึงเกิดเป็นพระขาลาในแม่น้ำ
21. พระเจ้าหน้าดำ: พระพุทธรูป	ลงโทษ - คนที่นำพระพุทธรูปไปถ่วงน้ำล้มป่วยตายหมดสิ้น
22. พระยืนบ้านโลกพระ : พระพุทธรูป	ลงโทษ - ใครเห็นพระพุทธรูปที่ดอนพระนอนต้องม้อันเป็นไป
23. พระธาตุภูทัก	ลงโทษ - ผู้หญิงใช้มารชาโงกผู้ชายในการแข่งสร้างอุบมุงพระธาตุ พญานาคทราบจึงลงโทษผู้หญิง

2.2. นิทานประจำถิ่น

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. เขียวค้อม: นิทาน	รางวัล - พระราชาปราบช้างป่าได้ พระราชาอีกเมืองจึงขกธิดาให้และตั้งเป็นอุปราช ลงโทษ - เจ้าเมืองคิดว่าลูกเขยจะชิงบัลลังก์จึงฆ่า
2. ดอนชิงชู: นิทาน	รางวัล - ชายสี่คนช่วยชีวิตหญิงงาม จึงได้นางเป็นภรรยา
3. ภูหินขัน, วัด	รางวัล - พระนั่งกัมมัญฐาน 15 วัน โดยไม่ออกบิณฑบาต พวกบ้งบดจึงเอาอาหารมาถวาย ลงโทษ - ภิกษุแกล้งจับแขนสตรีบ้งบด เกิดแผ่นดินสะเทือนและภิกษุก็วิกลจริต
4. เขียวค้อม : พระธาตุ	ลงโทษ - เจ้าชายถูกใส่ความว่าเป็นชู้กับสนมพระราชาและคคกบฏจึงถูกสั่งประหาร
5. ตำนานพระพุทธรบาทเขาชย หอม	ลงโทษ - ชายหอมไม่บอกความจริงเจ้าเมืองเรื่องพ่อ เจ้าเมืองจึงให้เอาไปฆ่า
6. เขียวค้อม : ตำนาน	ลงโทษ - พระราชาไม่ขกธิดาให้เจ้าเมืองที่มาชู้ขอ จึงถูกก่อกำแพงล้อมเมืองทมน้ำให้ท่วม
7. ม้องหิน (มูกดาหาร) : ตำนาน	ลงโทษ - ใครทำลายม้องหินหรือนำกลับบ้านจะมีเสื่อ โคร่งมาทำร้ายหลกหลอน
8. เจือกเหล็กชี่ด้ามแตก	ลงโทษ - หากใครจับปลาอกนิหารจะมีอันเป็นไป หากใครทักปลาจะเจ็บป่วย
9. จิ้งคั้งคั้งแดง : นิทาน	ลงโทษ - จิ้งคั้งคั้งแดงโกรธชาวเรือที่ทำให้จับควายเงินไม่ได้ จึงก้นดำนน้ำโขง

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
10. เจ้าพ่ออุกป้อง : พิธีชนไหว้	ลงโทษ - เณรร้ายมนต์ปราบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในถ้ำ พญานาญใหญ่จึงบันดาลให้หินถล่มขังคนในถ้ำ
11. เช่น พระละมุน : พิธีกรรม	ลงโทษ - เจ้าเมืองพาคนไปอยู่ที่สร้างเมือง เทพารักษ์โกรธจึงทำให้เกิดพายุ ฝนตก ตันไม้ล้ม
12. ท้าวลินทอง : ตำนาน	ลงโทษ - พระราชาไม่ยอมยกสมบัติให้ โอรสจึงทรمانบิดาจนตาย - พระมารดาต่อว่าลูก โอรสจึงทุบตีจนตาย - พระราชาสร้างพระพุทธรูปไม่สำเร็จเพราะฆ่าพ่อแม่ - พระราชาฆ่าพ่อแม่บ้านเมืองจึงมีแต่ความเดือดร้อน
13. นางพรหมจารี : นิทาน	ลงโทษ - เมสสีไม่ยอมให้พระราชชายหญิงอื่นเป็นมเหสี จึงถูกจับลอยแพ - พระราชาจับมเหสีลอยแพ จึงถูกนางฆ่า
14. นางเพานางแพง : นิทาน	ลงโทษ - ใครซืมของนางเพานางแพงแล้วไม่กินจะมีอันเป็นไป
15. เมืองหลวงปงสิง : นิทาน	ลงโทษ - เจ้าหญิงเป็นกาลกิณี พระราชาจึงให้ลอยแพ - พระราชาจับเจ้าหญิงที่เป็นกาลกิณีกลับเมือง บ้านเมืองจึงมีโรคระบาด - บ้านเมืองเกิดโรคระบาดพระราชาจึงจับเจ้าหญิงที่เป็นกาลกิณีลอยแพ - เจ้าเมืองตั้งเมืองลำเขตเมืองอื่น เจ้าเมืองนั้นจึงจะฆ่า
16. สระพังทอง : แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์	ลงโทษ - ขุนขอมเดินทรงดาบนเหนือแม่น้ำมูล พญานาคจึงให้บริวารมาทำลายบ้านเมืองจนเมืองล่ม
17. หนองหาน : ตำนาน	ลงโทษ - เจ้าเมืองเดินเหนือหัวพญานาค พญานาคจึงทำให้แผ่นดินถล่มเกิดเป็นหนอง - ชาวเมืองกินกระรอกเผือก พญานาคจึงทำให้เมืองล่ม
18. ท้าวคัชฌาม : นิทาน	รางวัล - ทุกตะขนะชัษย์ ชัษย์จึงให้น้ำดื่มวิเศษและบอกขุมทอง - ทุกตะถอนดินตาลได้ พระราชาจึงตั้งเป็นอุปราช - ชายร้อเล็มเวียนและอำไพร้อยกอสูทุกตะไม่ได้จึงยอมเป็นทาส - ทุกตะขนะชัษย์ ชัษย์จึงให้ไม้เท้าวิเศษและพิณวิเศษ - ทุกตะปราบงูชวงได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้และให้ครองเมือง - ทุกตะปราบชัษย์ที่มากินชาวเมือง เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้ ลงโทษ - เจ้าเมืองและชาวเมืองทำบาปฆ่าสัตว์ แถนจึงให้งูชวงลงมากินคนหมดเมือง
19. ท้าวปาจิต - นางอรพิม : นิทาน	รางวัล - เจ้าชายช่วยหญิงมีครรภ์ทำงาน นางคลอดลูกสาวจึงขอมาเป็นชายา - หญิงที่แปลงกายเป็นชายรักษาเจ้าหญิงให้ฟื้นได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาและยกเมืองให้ ลงโทษ - พระราชาแข่งผู้หญิงมาจากเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงฆ่า - เจ้าเมืองแข่งภรรยาผู้อื่นจึงถูกหญิงนั้นฆ่า
20. ท้าวสีทน มโนหราห์	รางวัล - เจ้าชายเลือกนางมโนหราห์ได้ถูก บิดาของนางจึงยกนางให้ ลงโทษ - นางมโนหราห์ถูกหาว่าเป็นกาลกิณีพระราชาจึงให้ฆ่าบูชาอัญ - ปุโรหิตใส่ความ จึงถูกประหาร - นางสมมติสินบนให้ปุโรหิตใส่ร้ายผู้อื่น พระราชาจึงให้ปลดเป็นคนเลี้ยงหมู
21. สังข์ทอง (ตำนานเมืองอุษเชียว)	รางวัล - เจ้าชายตักศิลาชนะช่วยเมือง เจ้าเมืองจึงยกสมบัติให้ สังข์ทอง ลงโทษ - โอรสเกิดเป็นหอยสังข์ พระราชาจึงให้ลอยแพ
22. พระสวาทกับนางบัวตุม : นิทาน	ลงโทษ - พรานฆ่าเจ้าชาย จึงถูกงูจงอางกัดตาย
23. เมืองขวางทะบุรี : นิทาน	ลงโทษ - เจ้าเมืองไม่อยู่ในศีล ไปรบพุ่งชิงทรัพย์ถูกเมียผู้อื่น พระยาแถนจึงส่งงูชวงมาฆ่าผู้คนตายหมดสิ้น

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
24. ก่องข้าวน้อย : นิทาน	ลงโทษ - แม่เอาข้าวมาให้ลูกชายช้ำ ลูกชายหิวเห็นว่าข้าวไม่พอกินจึงตีแม่ตาย
25. หนองหล่ม : นิทาน	ลงโทษ - ชาวเมืองกินอีเก็งเผือกจึงเกิดน้ำท่วมคยทั้งหมู่บ้าน

2.3. ตำนานปรัมปรา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กบกินเดือน	รางวัล - ทูตศรัทธากาให้พื้น กางอิงหาข้าวให้กิน - ทูตศรัทธาชีวิตช้าง ช้างจึงเป็นบริวาร - ทูตศรัทธาลูกสาวเข้าเมือง เข้าเมืองจึงยกนางให้
	ลงโทษ - พระจันทร์ขโมยขา กบจึงกิน
2. ขุนบรม	รางวัล - หากเจ้าเมืองรักษาสัตว์ บ้านเมือง ก็จะเจริญ
	ลงโทษ - หากพระราชทานล่าสัตว์บ้านคองเมือง จะได้รับภัยพิบัติ
3. จันทบุรีอ้ายส่วย	รางวัล - บุตรพ่อนาท่านบุญได้บาตรพระอรหันต์ทุกวัน ชาวบ้านจึงให้เป็นผู้ส่งสอน
4. ท้าวพระยาธรรมมิกษราช	รางวัล - หากใครบอกข่าวหนังสือพระยาอินทร์จะอายุยืน 100 ปี - ใครทำตามหนังสือพระยาอินทร์จะมีเงิน
	ลงโทษ - ใครอำพรางหนังสือพระยาธรรมมิกษราชจะมีอันเป็นไป - ใครไม่เขียนคาลาพระยาอินทร์คิดไว้จะราก็เป็นเลือด
5. ปู่เขยข่าขอ	รางวัล - ปู่เขยข่าขอตัดเครือเขากาด คนจึงพูดคำว่าเขยอยู่ในคำพูดเสมอ
6. ปู่สังกะสาข่าสังกะสี	รางวัล - ใครสร้างกุศลจะเกิดบนสวรรค์
	ลงโทษ - หากใครสร้างกรรมเวรจะเกิดในนรก
7. ผู้มีบุญ	รางวัล - ใครทำบุญทำทานชัถจะ ไม่กิน
	ลงโทษ - ถ้าไม่ทำบุญทำทานชัถจะจับกิน
8. พระยาอินทร์	รางวัล - หากพระอินทร์มาพบหนังสือพระยาอินทร์ที่บ้านใด บ้านนั้นจะมั่งมี - ถ้าใครมีหนังสือพระยาอินทร์ที่บ้านจะมีห้าฝนแก้วฝนเงินฝนทอง
	ลงโทษ - ถ้าบ้านใดไม่มีหนังสือพระยาอินทร์บ้านนั้นจะราก็เลือดคาย - หากไม่ทำตามหนังสือพระยาอินทร์จะมีฝนหอกคอบ จะมีชัถมาทำให้ท้องแดงลงคาคาย
9. พื้นเมืองกรุง	รางวัล - ผู้ใดรู้ธรรมรักษาศีลจะพ้นภัยพิบัติ
	ลงโทษ - หากใครไม่มีหนังสือพระยาอินทร์ชัถจะมาจับกิน
10. ตำนานข้าว	ลงโทษ - หญิงหม้ายทูปข้าว ข้าวจึงหนีไป คนจึงไม่มีข้าวกินพันปี - คนโลกสร้างขี้ผึ้งสะสมข้าวไม่แบ่งผู้อื่น แม่โพสพจึงหนีไปทำให้คนอดอยาก
11. น้ำเต้าปุง	ลงโทษ - คนกินไม่เช่น ไม่บอกแถน แถนจึงให้น้ำท่วมเมือง
12. ตำนานข้าว 3	รางวัล - หญิงเคยทำบุญด้วยผ้าจึงเกิดมามีชีวิต
13. ทำไม้ข้าวเม็ดเล็ก	ลงโทษ - แม่หม้ายตีข้าว แม่โพสพจึงหนีไป คนจึงไม่มีข้าวกินคยหมด
14. มีเนิก	ลงโทษ - เจ้าหญิงบอกว่ามีภูในสระสงส แต่พบว่ามีแต่เต่าพระราชจึงให้อาณาไปทิ้งที่สระคือทะเล
15. ท้าวกำพร้าวีน้อย	รางวัล - กำพร้าว้ชีวิตคีน้อย คีน้อยจึงคอยช่วยเหลือ - กำพร้าว้ชีวิตสัตว์ สัตว์จึงให้ความช่วยเหลือ - กำพร้าว้ชีวิตช้าง ช้างจึงให้หญิงสาวและงาวิเศษ - กำพร้าว้ชนะแถน ชาวเมืองจึงให้เป็นพระราช
	ลงโทษ - พระราชปองร้ายกำพร้าว้ จึงถูกภูยานาคฆ่าคย

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
16. พญาคันคาก	<p>รางวัล - พญาคันคากชนะแดน แดนจึงทำให้ฝนตก</p> <p>ลงโทษ - คนบูชาพญาคันคากมากแดน โกรธจึงทำให้ฝนแล้ง</p>

2.4. นิทานมหัศจรรย์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ไตรยุคไตรดา	<p>รางวัล - นกขางจำศีล จึงเกิดมาเป็นเจ้าหญิงและแม่ธรมจึงช่วยให้หนีจากยักษ์</p> <p>- เจ้าชายชกธนูได้ พระราชาจึงยกธิดาให้</p> <p>ลงโทษ - ชกธนูยกกรบกับพระนารายณ์ พระนารายณ์จึงฆ่าตายหมด</p> <p>- ทศทัตต์ไปรบกับพาลี พาลีจึงจับมัดจนคืน ไม่หลุด</p> <p>- ทศทัตต์สวประมาทพระอิศวรว่าเป็นลิงแก่ จึงต้องพ่ายแพ้</p> <p>- มเหสีพระอิศวรตั้งครรภ์กับพาลี พระอิศวรจึงสาปให้เป็นกบ</p> <p>- ลูกสาวจะทำให้เมืองล่ม ทศกัณฐ์จึงจับลอยแพ</p> <p>- ลูกสาวทำให้พ่อ โกรธจึงถูกฤๅษีที่เป็นพ่อให้ขึ้นดินเคียวหนีเข้ากลิม</p>
2. ไก่แก้ว	<p>รางวัล - ทศตระรักษาลูกเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยกนางให้พร้อมทรัพย์สมบัติ</p> <p>- เจ้าชายรักษาลูกสาวเศรษฐี เศรษฐีจึงยกนางให้</p> <p>ลงโทษ - หมูใหญ่แย่งเมียกำพร้าว ถูกกำพร้าวฆ่าตาย</p> <p>- พญาช้างแย่งเมียกำพร้าว กำพร้าวทำให้น้ำท่วมเมือง</p>
3. ความกตัญญู	<p>รางวัล - ลูกสาวดูแลแม่ที่เป็นหมา พระราชาจึงตั้งนางเป็นมเหสีเอก</p> <p>ลงโทษ - ลูกสาวอายุที่แม่เป็นหมาจึงตีแม่ พระราชาที่เป็นสามีก็ไม่เลี้ยงดู</p>
4. จันทมาต	<p>รางวัล - ทศตระช่วยชีวิตกา กาจึงขอเป็นทาส</p> <p>- ทศตระช่วยเหลือนางยักษ์ นางจึงพาไปส่งเมืองมนุษย์</p> <p>- ทศตระรักษาเจ้าหญิงให้พ้น พระราชาจึงยกนางและเมืองให้</p> <p>- ทศตระรักษานุตรพ่อค้า พ่อค้าจึงให้เงิน</p> <p>- ทศตระรักษาเจ้าหญิงให้พ้น พระราชาจึงยกลูกสาวให้</p> <p>- ทศตระรักษางู จึงช่วยให้ได้เจ้าหญิง</p> <p>- ทศตระรักษาพิชยธร พิชยธรจึงให้ดาบวิเศษ</p> <p>- ทศตระรักษาธิดาเศรษฐี เศรษฐีจึงยกนางให้</p> <p>- ทศตระช่วยชีวิตหญิง นางจึงยอมเป็นเมีย</p> <p>- เจ้าชายมีฤทธิ์พระบิดาจึงให้ครองเมือง</p> <p>- เจ้าชายชนะเจ้าเมือง เจ้าเมืองยกน้องสาวให้</p> <p>ลงโทษ - ลูกกินปูหมด ไม่แบ่งพ่อแม่ พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน</p> <p>- มเหสีไม่ให้พระราชมิมเหสีใหม่ จึงถูกลอยแพ</p>
5. เจ็ดคนน	<p>รางวัล - ผีสาวและยักษ์คิดว่าชายที่สูบขากินไฟได้จึงมอบของวิเศษให้</p> <p>- ชายรักษาธิดาเจ้าเมือง ได้ เจ้าเมืองจึงยกนางให้</p> <p>ลงโทษ - ลูกชู้เกียจและกินข้าวมาก พ่อแม่จึงคิดฆ่า</p>
6. ท้าวกำกาดำ	<p>รางวัล - หญิงบนบานเทวดาจึงได้ลูก</p> <p>- กำกาดำสร้างสะพานเงินสะพานทองได้เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้</p> <p>ลงโทษ - แม่เห็นว่าลูกเกิดมาดำจึงจะเอาไปลอยแพ</p>

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
7. ท้าวคำฟอง	รางวัล - นางนาคธิดาเห็นท้าวคำฟองรูปงามจึงชุบชีวิต
8. ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไห	รางวัล - ท้าวเจ็ดหวดเจ็ดไหกินน้ำครบ 7 วัน ชักยี่จิ้งให้เงิน
	ลงโทษ - ลูกกินมากพ่อแม่จึงหาทางฆ่า
9. ท้าวเต่าคำ	รางวัล - ทูตตะพระหลาดมีบุญเจ้าเมืองจึงยกเมืองและลูกสาวให้
	ลงโทษ - ลูกเกิดเป็นเต่า คนว่าเข็ดขวงจึงเอาไปปล่อย - ข่าจำสวนไปขอเจ้าหญิงให้เต่า พระราชาจึงให้จับเข็ญนติ
10. ท้าวบัวโสม บัวสอง บัวเสียว	รางวัล - เจ้าชายรูปงาม เข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงยกเมืองให้ครอง - เจ้าชายผ่านประตูกลได้ พระราชาจึงยกลูกสาวและเมืองให้ - เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดได้ พระราชาจึงยกนางให้และให้ครองเมือง
	ลงโทษ - เจ้าชายไปเล่นกับลูกชาวบ้าน พระราชาจึงให้ประหาร แต่เมเหลื่อให้เนรเทศแทน
11. ท้าวไพธราช	รางวัล - เจ้าชายตกขากชนะหมากรุก คนจึงให้ข้าวห่อ - เจ้าชายตกขากช่วยนางกินรจากยักษ์จึงได้นาง - ภรรยาเฝ้าศพสามีจนหอม พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามี - สามีเฝ้าศพภรรยา พระอินทร์จึงชุบชีวิตภรรยา
	ลงโทษ - ลูกสาวเอาธนะเข้ามาเลี้ยง พระราชาว่าเป็นกาลกนิจึงขับออกจากเมือง - เจ้าหญิงเป็นกาลกนิทำให้เกิดสงคราม พระราชาจึงให้เนรเทศออกจากเมือง
12. ท้าวลิ้นทอง	รางวัล - วิษยธรที่เป็นอาจารย์เห็นลูกเศรษฐีมือถือฤทธิ์จึงขกธนูให้ - บุตรเศรษฐีรักษาพญานาค พญานาคจึงให้ครองเมือง - ใครจับตัวคนที่เข้าหาลูกสาวเจ้าเมืองได้ เจ้าเมืองจะยกเมืองให้
	ลงโทษ - ลูกเศรษฐีเป็นเพื่อนกับลูกเจ้าเมือง พ่อหาว่าไม่เจียมจึงเข็ญนติ
13. ท้าวสังคทัต	รางวัล - ลูกสาวมีปัญหา พระราชาจึงสร้างปราสาทเสาศีวาให้อยู่
	ลงโทษ - เจ้าหญิงบอกว่ารักพ่อแต่แกล้งไม่ใส่เกลือพระราชาจึงขับไปอยู่ท้ายวัง - เจ้าชายเข้าหาเจ้าหญิง พระราชาจึงหาทางฆ่า - พระราชาจะเอาโทษกับผู้ที่คิดร้ายต่อเจ้าชายและเจ้าหญิง
14. ท้าวสีทน	รางวัล - พรานช่วยลูกสาวนาคจากยักษ์ นาคจึงให้เงินทองและนาคบาท - เจ้าชายมีฤทธิ์ พระยาหลวงจึงยกมโนหาราให้
	ลงโทษ - พระราชาฝันร้าย โจรจึงให้ฆ่ามโนหารา
15. ท้าวโสวัตร	รางวัล - พระราชาช่วยชีวิตหญิงจึงได้นาง - พระราชาช่วยนาคจากครุฑ พญานาคจึงยกลูกสาวและยกเมืองให้
16. ท้าวหมาหุข	รางวัล - เจ้าชายตกขากชนะยักษ์ และไว้ชีวิต ชักยี่จิ้งให้ไม้เท้าวิเศษ - โอรสที่เกิดเป็นหมากลายเป็นคนแล้ว พระราชาจึงให้ครองเมือง - เจ้าเมืองรบชนะอีกเมืองหนึ่ง เมืองนั้นจึงขอเป็นเมืองขึ้น
	ลงโทษ - มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาจึงขับออกจากเมือง - มเหสีร้องปองร้ายเมเหลื่อกับลูก จึงถูกรณีสืบ
17. ท้าวหัวข้อยลื้อ	รางวัล - พ่อค้าช่วยเหลือทุกตะพิการอย่างดี ทุกตะพิการจึงมอบเพชรนิลจินดาให้ - ทุกตะพิการถูกธิดาพญานาคทำลายไว้ พญานาคจึงมอบทรัพย์สินให้ทุกตะ - ทุกตะพิการสร้างสะพานเงินสะพานทองได้ พระราชาจึงยกลูกสาวให้ - ชาวเมืองรักษาศีล บ้านเมืองจึงสงบสุข
18. ท้าวหุดดิ่ง	รางวัล - ทุกตะอัปลักษณ์ไว้ชีวิตลิงเผือก ลิงจึงให้หม้องวิเศษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<p>ลงโทษ - มเหสีถูกใส่ความว่าคบชู้กับคนต่ำศักดิ์จึงถูกจับได้</p> <p>- พระราชาคิดว่าโอรสไม่ใช่ลูกคนจึงให้เอาไปลอยแพทั้งแม่ลูก</p> <p>- เจ้าเงาะไม่ยอมทำพิธีสดทรง พระราชาจึงให้ไปอยู่กระท่อมนอกเมือง</p> <p>- มเหสีรองเป็นคนคิดร้ายจึงลुขไฟแล้วถูกเผา</p> <p>- เสนาภคิร้ายต่อเจ้าชาย จึงถูกแผ่นดินสูบ</p>
28. หงส์หิน	<p>รางวัล - เจ้าชายชนะชกยักษ์ ชกยักษ์ชกลูกสาวให้</p> <p>- ภรรยาเฝ้าศพสามี พระอินทร์จึงชุบสามีให้ฟื้น</p> <p>ลงโทษ - เจ้าหญิงหัวเราะขำขี้เมาก็มาจึงถูกชกยักษ์อุ้มไปเป็นเมีย</p> <p>- มเหสีถูกใส่ความว่ามีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เนรเทศ</p> <p>- คนเฝ้าสวนเคยตีโจรตาย ชาตินี้จึงถูกเนรเทศ</p> <p>- มเหสีรองและโอรสคิดร้ายกับเจ้าชาย พระราชาจึงให้ประหาร แต่เจ้าชายขอให้เนรเทศ</p>
29. อินทปัทมา – กุลวงศ์	<p>รางวัล - หญิงกำพร้าแบ่งข้าวให้ผี ผีจึงเอาของวิเศษมาให้</p> <p>- หญิงกำพร้าให้รากไม้ขมิ้นแก่ผี ผีจึงเป็นข้ารับใช้</p> <p>ลงโทษ - หูดไปทะเลาะกับเสนาเมืองอื่นพระราชาจึงให้ประหาร</p> <p>- เป็นลูกเมียเก่าจึงถูกพ่อไล่ออกจากบ้าน</p>
30. ขุนทิง	ลงโทษ - โอรสถูกหว่านเป็นลูกเสื่อกลางป่า พระราชาจึงเอาลูกไปทิ้ง
33. ท้าวสุภมิต	<p>ลงโทษ - เจ้าชายเสียดลูกเมียเพราะเคยพรากนกแขกเต้า</p> <p>- หญิงถูกเข้าใจว่าเป็นชู้กับเด็กหนุ่ม พระราชาจึงให้ประหาร</p>
34. ท้าวหงส์หิน	ลงโทษ - มเหสีถูกเข้าใจว่าสมสู่กับหมา พระราชาจึงไล่ออกจากเมือง
35. นางชมหมอม	<p>ลงโทษ - ช่างรู้ว่าหญิงไม่ใช่ลูกสาวจึงกระเที้นตายแล้วกิน</p> <p>- นางตีโปงปลอมเป็นเมียพระราชาแล้วทำร้ายมเหสีตัวจริง พระราชาจึงฆ่าตาย</p>

2.5. นิทานอธิบายเหตุ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. งูเกงกอง	<p>รางวัล - งูช่วยหญิงหนีขบวนการ นางจึงยอมเป็นเมีย</p> <p>ลงโทษ - งูเก็งก้องเป็นชู้หญิง จึงถูกสามีหญิงนั้นสับแยกหัวหาง</p> <p>- นางนี้เป็นชู้กับงู สามีจึงฆ่าทั้งที่ยังตั้งท้อง</p>
2. ทำไมพ่อตาจึงรักลูกเขยคนเล็ก	รางวัล - ลูกเขยคนเล็กฉลาด พ่อตาจึงรักลูกเขยคนเล็กมานับแต่นั้น
3. สากเหม็ง	<p>รางวัล - ชายอปลักษณ์ใช้สากตำครกได้เพราะถึงวานไป 1 โยชน์ เศรษฐีจึงชกลูกสาวให้</p> <p>- ชายอปลักษณ์ช่วยพญาบ่าง พญาบ่างจึงให้ของวิเศษ</p> <p>- ชายอปลักษณ์ช่วยชีวิตจระเข้ จระเข้จึงมาช่วยชีวิตตอบแทน</p> <p>ลงโทษ - ใครอาสาใช้สากตำครกแล้วค้างไกล 1 โยชน์ไม่ได้จะต้องถูกโบยและเป็นทาส</p> <p>- เศรษฐีไม่ยุติธรรมจึงต้องตาย</p>
4. หมากับแมว	<p>รางวัล - กำพร้าเห็นว่าแมวช่วยหาของจึงให้แมวนอนบนบ้าน</p> <p>ลงโทษ - แมวเห็นว่าหนูพูดจาโลเลจึงจับกินทุกครั้ง</p> <p>- หม่าขี้นกำพร้าจึงให้หมานอนใต้ถุน</p>
5. ตาแอก	รางวัล - นางชกยักษ์ออกเกณฑ์ฝน ชาวบ้านจึงเอาอาหารไปเลี้ยงดูนาง
6. ปะตั่วล	รางวัล - ชายไคหาน้ำผึ้งได้เร็วที่สุด เศรษฐีจึงชกลูกสาวให้
7. ชันสลา	ลงโทษ - คนนอนหลับใต้ต้นไม้ของเทพารักษ์ จึงถูกสาปให้เป็นหิน ดันหมากและพลู
8. โจลมบ	ลงโทษ - ลูกสาวมีชู้กับชายอื่น พ่อจึงหนีไป

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
9. ขยกับหลาน	ลงโทษ - หลานเข้าใจว่าชายโหมขิงที่คนหามาจึงฆ่าชาย
10. เขาปลิง สรวี	ลงโทษ - คนค้าข้าวเปลือก ข้าวเปลือกจึงหนีไปเขาหิมพานต์ คนจึงไม่มีข้าวกิน - คนค้าข้าวข้าวก็ไม่บินมาซื้ออีก คนจึงต้องทำเองทุกอย่าง
11. เจกเม็ช	รางวัล - ชายปลุกกล้วยตรงกับฤกษ์ดี กล้วยจึงออกลูกเป็นทองคำ
	ลงโทษ - ทหารเอาเสาสูงหลุมฝังจากฤกษ์ดี ไปเล็กน้อย เกิดผลไม่ดี พระราชาจึงให้ประหาร
12. นกผู้หู	ลงโทษ - ลูกสะใภ้ทำร้ายแม่ตัว เมื่อแม่ตัวตายศพก็ติดตัวลูกสะใภ้และไม้ออกจนตาย

2.6. นิทานมุขตลก

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. คัมภีร์จันทศก	รางวัล - บัณฑิตฟังธรรมจันทศก พระอินทร์จึงให้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น
2. แชนโคนเซนดา	รางวัล - โอรสปราบศึกได้ พระบิดาจึงให้ทำบุญกับพระปุตตะคนละ 3 เดือน
	ลงโทษ - อำมาตย์ชักขอกเงินทองและของที่จะถวายพระอรหันต์ ตายไปจึงเป็นเปรตคอยหาก
3. คัมภีร์อุณห์สวีสัย	ลงโทษ - หากไม่รักษาศีล ไม่รู้คุณบิดมารดาและครูจะตกนรก - เป็นพรานจึงเกิดเป็นแรงแ้ง เป็นหมู เป็นหมา 500 ชนิด - เกิดเป็นเต่าเพราะพรากรลูกนกหรือไข่นก - เกิดเป็นหมาเพราะเคยหยาบคายกับพระ หรือพราหมณ์ - เกิดมาหูหนวกเพราะไม่ฟังธรรม - เกิดมาตาบอดเพราะเห็นพระบิณฑบาตแล้วทำเป็นไม่เห็นและเดินหนี - ตาบอดเพราะเคยเป็นหมอ รักษาคนตาบอดให้หายแล้วทำให้ตาบอดอีก
4. เวสสันดรชาดกเขมร	ลงโทษ - เจ้าชายโพรสิตตัวให้ช่างมงคลแก่เมืองอื่น ชาวเมืองไม่พอใจ พระราชาจึงเนรเทศ
5. เขียงเมียง	รางวัล - ชายหนุ่มฉลาด พระราชาจึงให้เป็นปุโรหิต
	ลงโทษ - พี่เคยทำให้น้องตาย ชาคิต่อมาจึงตายเพราะน้อง
6. อ้ายบ้ำกัญชา	รางวัล - สีนึกว่าอ้ายบ้ำกัญชากินไฟได้จึงให้ทอง
	ลงโทษ - ลูกไม่ทำมาหากิน พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน
7. นิทานไม่รู้จบ	รางวัล - ชายเล่านิทานไม่รู้จบ ได้เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้
8. อาจี	ลงโทษ - หากชายหนุ่มทำภารกิจไม่สำเร็จพระราชาจะไล่ออกจากเมือง

2.7. นิทานชีวิต

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. คุมเตียว	รางวัล - ชายเสียงดี พระราชาจึงให้เป็นนักร้องในวัง
	ลงโทษ - ชายพาหญิงหนีไปกลางงานแต่ง พ่อแม่หญิงจึงให้คนไปฆ่า - ชาวบ้านฆ่าคนของพระราชา พระราชาจึงให้อาไปดัม ขุดฝัง และเผาทั้งเป็น
2. ขูลานางอ้ว	ลงโทษ - เจ้าหญิงลักลอบพบชายจึง ถูกมารดาว่าว่าทุบตี - เจ้าเมืองพรากรมเยชู้อื่นจึงถูกรณีสืบ

2.8. นิทานวีรบุรุษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ท้าวสูงหรือ เจือง	รางวัล - เจ้าเมืองชนะเจ้าเมืองอีกเมืองหนึ่ง จึงได้สวยและธิดาของเมืองที่แพ้

2.9. นิทานคติ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. สาวชอ	รางวัล - ชายคนหนึ่งไว้ชีวิตลิงเผือก ลิงจึงให้หม่องวิเศษ ลงโทษ - คนที่ไม่มีปัญญาจะครอบครองสมบัติค่าไม่ได้
2. เสี่ยวสาวด	รางวัล - ชายฉลาด นายสำเภาจึงชกลูกสาวให้ - ชายสั่งสอนโอรสพระราชาก็ พระราชาจึงยกให้เป็นครูของพระราช - พระราชารักษาบิด บ้านเมืองจึงเจริญ ลงโทษ - ทหารหลับยามพระราชาก็ฆ่าตายหมด - ฤๅษีล่าแคน พระราชาจึงให้ตัดมือตัดตีนจนตาย - พระราชาตัดมือตัดตีนฤๅษีจึงถูกธรณีสูบ
3. ก้นจือทาลู	ลงโทษ - เมียไม่สวยสามีจึงให้ไปเป็นเมียคนอื่น
4. ตายช	ลงโทษ - จระเข้จะกินผู้ช่วยชีวิต กระต่ายจึงใช้อูบายให้ตาย

2.10. นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ผีกองกอย	ลงโทษ - ชายที่โลกมากตายเพราะโลก ผีกองกอย ผี

3. อนุภาคการรางวัลและลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

3.1. นิทานศาสนา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กูเวย	รางวัล - พรหมณ์ให้น้ำอ้อยเป็นทานแก่ผู้เดินทาง 2 หมื่นปี จึงไปเกิดเป็นเทวบุตร
2. แก่นจันทน์	รางวัล - บัณฑิตสละเลือดเนื้อเพื่อปิดทองพระพุทธรูป พระอินทร์จึงทำให้ฟื้น
3. ข้ามรูปายาส	รางวัล - ชายถวายข้ามรูปายาสพระพุทธรูปเข้า จึงเกิดมาเป็นพระสาวกที่สำเร็จอรหันต์ได้เร็วที่สุด
4. พระมาลัย	รางวัล - ชายถวายดอกบัว 8 ดอกกับพระมาลัย จึงไปเกิดบนสวรรค์ - หากได้ฟังเทศน์มหาชาติจะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอาริย์
5. สีวลีเถระ	รางวัล - ชายถวายน้ำผึ้งแด่พระพุทธรูป จึงเกิดเป็นพระที่ไม่ขาดลาภสักการะ ลงโทษ - พระราชาล่าเมืองขึ้น จึงต้องตกนรก - พระราชาล่าเมืองขึ้น เกิดมาจึงต้องอยู่ในครุภังคนาน
6. อุปคุต	รางวัล - ชาวพม่าศรัทธาพระอุปคุต พระอุปคุตจึงทำให้ร่ำรวย
7. โคนันทิวศาล	รางวัล - เจ้าของพุดเพราะกับโค โฉจึงช่วยให้ร่ำรวย - โศลกเกวียนชนะ ชาวเมืองจึงเอารางวัลมาให้มาก ลงโทษ - เจ้าของพุดกับโคไม่เพราะ โฉจึงไม่ช่วยทำงาน
8. จันทกนิร	รางวัล - ภรรยาเฝ้าศพสามี พระอินทร์จึงชุบชีวิตสามีให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
9. ชิวโกโมรภักดิ์	รางวัล - ลูกศิษย์ฉลาด อาจารย์จึงให้เครื่องมือน่าคิดเป็นรางวัล - หมอรักษายคนเก่งมาก พระราชาจึงตั้งเป็นแพทย์หลวง และให้ทรัพย์มาก
10. กากี	ลงโทษ - หญิงหลายใจมีสามีหลายคน เจ้าเมืองจึงให้ลอยแพ
11. กวนอิม	ลงโทษ - เจ้าหญิงไม่ยอมยกมีสามี พระบิดาจึงให้ประหาร - พระราชทานคนมาก จึงเป็นโรคผิวหนัง
12. พระกัจจายนะ	ลงโทษ - ชายคิดมีดีมีรัยกับพระ จึงกลายเป็นหญิง
13. เวสสันดรชาดก	ลงโทษ - เจ้าชายให้ช้างมกลแก่เมืองอื่น ประชาชนจึงจับได้
14. วันอาชูร	ลงโทษ - ใครไม่มีศรัทธา อัลลอะห์จะทำให้หน้าท่วม
15. ลานหนั่งราชสีห์	ลงโทษ - ลากคอกหนังราชสีห์จึงคนถูกฆ่า
16. จันทรมาชดก	ลงโทษ - พระราชาจะฆ่าลูกและฆ่าคนบวงสรวงเทวดา พระอินทร์จึงมาฆ่า - โหรที่ให้พระราชาบูชาชัญญคน ถูกชาวเมืองรุมประหารทัณฑ์ - พระราชาจะจับคนบูชาชัญญ ถูกประชาชนจับให้เป็นจันฑาล
	ลงโทษ - เจ้าเมืองจะฆ่าลูกบวงสรวง พระอินทร์จึงมาฆ่า - โหรขงให้เจ้าเมืองฆ่าคนบูชาชัญญ ชาวเมืองจึงรุมประหารทัณฑ์ - เจ้าเมืองคิดฆ่าชาวเมืองบูชาชัญญ ชาวเมืองจึงจับให้เป็นจันฑาล
17. นันโทปนันทนาค	ลงโทษ - พญานาคทำฤทธิ์ใส่พระพุทธรเจ้า จึงถูกพระโมคคัลลานทรมาณ
18. กรณินเมตสูตร	ลงโทษ - ภิกษุม่าปฏิบัติธรรมในป่า เทวดาจึงหลอกหลอน
19. โมรปริตร	ลงโทษ - คนขงไม่ยอมให้จับตัวจนมเหสีตายเพราะอยากได้นก พระราชาจึงให้คนไปฆ่า
20. ตกนรทังเป็น	ลงโทษ - เทวดาปกป้องร้ายพระพุทธรเจ้า จึงถูกแผ่นดินสูบ - พระราชาปกป้องร้ายพระพุทธรเจ้าจึงถูกแผ่นดินสูบ
21. ตักบาตรดอกไม้	รางวัล - นายมาลาเอาดอกไม้ถวายพระพุทธรเจ้า พระราชาจึงให้ลาภยศบริวารมาก
22. ตักบาตรน้ำผึ้ง	รางวัล - ชายถวายน้ำผึ้งพระพุทธรเจ้า จึงเกิดเป็นพระที่มีลาภสักการะมาก
23. ประเพณีแห่ยก แห่ปลา	รางวัล - หากปล่อนกปล่อปลาจะมีอายุยืน
24. บุญทนางค์	ลงโทษ - เจ้าหญิงแต่งงานกับชายเข็ญใจ พระราชาจึงไล่ออกจากเมือง

3.2. นิทานมหัศจรรย์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. สิริวิบูลกิติ	รางวัล - ใครแข่งข่าวดัตรูเจ้าเมืองจะรางวัล - เจ้าชายขอตายแทนบิดา พญานาคจึงมาช่วยและให้ครองสมบัติ
	ลงโทษ - เจ้าเมืองทำร้ายเจ้าชายจึงถูกแผ่นดินสูบ
2. กุสราษ	ลงโทษ - เจ้าหญิงหนีสามี พระบิดาจึงให้ตัดเป็น 7 ท่อน
3. แก้วหน้าม้า	รางวัล - หญิงเก็บว่าวของเจ้าชายได้ เจ้าชายจึงต้องแต่งงานด้วย - หญิงมีความกล้าหาญ พระอาจารย์จึงให้เรือเหาะ - ถ้าหญิงชะลอเขาพระสุเมรุได้จะไดแต่งงาน
	ลงโทษ - ถ้าหญิงชะลอเขาพระสุเมรุไม่ได้จะถูกฆ่า - หากหญิงมีลูกโดยไม่ได้อยู่กับเจ้าชายไม่ได้จะถูกฆ่า
4. คาวี	รางวัล - ลูกเสือลูกวัวคัญญ ฤาษีจึงชุบให้เป็นคน - ชายฆ่าชัญญ เจ้าเมืองจึงชกธิดา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- ชายฉันทักษ์ เจ้าหญิงจึงแต่งงานด้วย
	ลงไทย - เจ้าเมืองแห่งภรรยาผู้อื่นจึงถูกฆ่าตาย
5. พระทิววงศ์	รางวัล - เจ้าชายตีลลิษณะรักษามันเมือง เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง - เจ้าชายฆ่าเจ้าชายอีกเมืองหนึ่ง เจ้าเมืองนั้นจึงยกธิดาให้
	ลงไทย - เจ้าหญิงถูกใส่ความว่ารักคนง่อย เจ้าเมืองจึงให้แต่งงานกับคนง่อย - หากพระราชธิดาตีลลิษณะแต่พระอินทร์จะคัดเคียร
6. พระนล	รางวัล - ชายชนะพนันเจ้าเมืองจึงได้เมืองนั้น - เจ้าชายช่วยชีวิตพญานาค พญานาคจึงให้ความช่วยเหลือ
7. พิภพทอง	รางวัล - หญิงให้น้ำแก่หญิงชรา (นางไม้แปลง) นางไม้จึงให้นางมีพิภพทองร่วงเวลาพูด ลงไทย - หญิงไม่ให้น้ำแก่หญิงชรา (นางไม้แปลง) และพูดไม่เพราะ นางไม้จึงให้มีกิ่งก้อไล่เดือนออกจากปากเวลาพูด
8. มณีพิชัย	รางวัล - พรหมณ์รักษาแม่เจ้าชายได้ เจ้าชายจึงยอมเป็นข้า - เจ้าชายยอมเป็นสามีนางยักษ์ นางยักษ์จึงไม่กิน
	ลงไทย - ชายถูกหว่านเป็นกระสือเป็นยักษ์ เจ้าเมืองจึงให้เอาใส่หีบไปฝัง - เจ้าหญิงเลือกทุกตะเป็นคู่ เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - มเหสีใส่ความลูกสะใภ้ เจ้าเมืองจึงทุบตี - หากเจ้าชายไม่แต่งงานกับลูกสาวพระเจ้ากรุงจีนตามที่หมั้นไว้ จะถูกตีเมือง
9. สมุทร โนษ	รางวัล - เจ้าชายชนะการประลองศร เจ้าเมืองจึงยกเจ้าหญิงให้ - เจ้าชายช่วยชีวิตพิทยาธร พิทยาธรจึงให้พระขรรค์
10. สรรพสิทธิ์	รางวัล - เจ้าชายทำให้เจ้าหญิงพูดด้วยได้ เจ้าเมืองจึงยกนางให้
11. สังข์ทอง	รางวัล - มเหสีรักษาสิลจึงได้นุตร - เจ้าชายตีลลิษณะรักษามันเมือง เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง
	ลงไทย - มเหสีลอลลูกเป็นหอยสังข์ จึงถูกขับออกจากเมือง - เจ้าหญิงเลือกเงาะเป็นสามี เจ้าเมืองจึงให้ไปอยู่กระท่อมปลายนา
12. สังข์ศิลป์ชัย	รางวัล - มเหสีมีลูกพร้อมอาวุธ จึงถูกขับออกจากเมือง
13. สุธนู	รางวัล - มเหสีรักษาสิลจึงได้นุตร - เจ้าชายชกธนูได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้
	ลงไทย - หญิงไม่ขานรับตามที่ยักษ์เรียก ยักษ์จึงจะฆ่า
14. สุวรรณกุมารหรือสุวรรณหงส์ชนด์	ลงไทย - เจ้าชายลอบเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะประหาร
15. มัคคิลผล	รางวัล - ชายเลี้ยงวัวอย่างดี วัวจึงให้เงินทอง - ชายชนะชนไก่ จึงได้ข้าว - ชายชนะชนไก่ คนที่แพ้จึงเป็นข้า
	ลงไทย - ชายเลี้ยงวัวไม่ดี จึงยากจนลง
16. รามเกียรติ์	รางวัล - ชัยชนะบำเพ็ญตบะ พระอิศวรจึงให้พร - เจ้าชายชกธนูได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้ - ทหารช่วยปราบศึกเจ้าเมืองจึงสร้างเมืองให้

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- มเหสีใช้แขนต่างเพลารถศึก พระราชาจึงให้ขออะไรก็ได้
	ลงไทย - ชักย์มีวนแผ่นดิน พระนารายณ์จึงมาปราบ - ชักย์รุกรานเทพทั้งหลาย ท้าวอชบาลจึงสาปให้เฝ้าสวน - ชักย์ไม่ซื้อสัตว์เบียดเบียนคนอื่น พระอิศวรจึงฆ่า - ชักย์ฆ่าท้าวดาตยมาก พระนารายณ์จึงฆ่า - หนุมานหักต้นไม้ในสวนพระอูมา จึงถูกสาปให้กำลังลดลง - เจ้าหญิงเป็นกาลกนิณี พระราชาจึงให้ลอยแพ - ชักย์ทำร้ายเจ้าหญิง จึงถูกเจ้าชายตัดมือตัดตีน - โจรทำนายไมได้ เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - มเหสีมีรูปชายอื่น พระราชาจึงให้ฆ่า
17. โคนบุตร	รางวัล - ชายชบชิวัดเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง ลงไทย - มเหสีรองทำเสน่ห์ เจ้าเมืองจึงให้ประหาร แต่ลดโทษเป็นลอยแพ
18. จันทโครพ	รางวัล - เจ้าชายเรียนสำเร็จ พระอาจารย์จึงให้หญิง ลงไทย - หญิงทิ้งสามีเพื่อชายชู้ ชายชู้จึงทิ้งนาง - หญิงหลายใจ พระอินทร์จึงสาปเป็นชะนี - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมืองจึงถูกจับ
19. นายพุทโธ	รางวัล - ชายให้ปลารักษาโรคเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้รางวัล ลงไทย - ลูกชายขี้เกียจ พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน - พระราชาจะฆ่าคน พระอินทร์จึงจะหักคอ
20. ไชยเศรษฐ์	รางวัล - เจ้าชายฆ่าชักย์ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้ ลงไทย - จระเข้ที่เจ้าหญิงเลี้ยงไปทำร้ายชาวเมือง พระบิดาจึงขับไล่เจ้าหญิง - มเหสีถูกใส่ความว่าคลอดลูกเป็นท่อนไม้จึงถูกเนรเทศ
21. กุศราษ	ลงไทย - เจ้าหญิงหนีสามี พระบิดาจึงให้ตัดเป็น 7 ท่อน
22. อิเหนา	ลงไทย - เจ้าชายแข่งกรรยาผู้อื่น เทพเจ้าจึงให้พลัดพารักกับเจ้าหญิง
23. ลักษณวงศ์	ลงไทย - พรหมณ์ถูกใส่ร้ายว่าลวนลามมเหสี เจ้าชายจึงฆ่า
24. ลิ่นทอง	ลงไทย - ลูกชายไปคบคนร้าย พ่อแม่จึงขับออกจากบ้าน - เจ้าชายไม่ให้เพื่อนเข้าเมือง เพื่อนที่เป็นชักย์จึงยึดเมือง
25. ทรพี	ลงไทย - ลูกถูกทำนายว่าจะฆ่าพ่อควาย พ่อควายจึงฆ่าลูกที่เกิดมาหมด - น้องขึ้นครองเมืองแทนที่ ที่จึงเนรเทศ
26. ปลาบู่ทอง	ลงไทย - กรรยาหลวงทำให้หาปลาไม่ได้ สามีนึงคลั่งคน้ำคายน้ำ - หญิงทำร้ายมเหสีและหลอกพระราชา พระราชาจึงจับทำปลาร้า
27. นางสิบสอง	ลงไทย - มเหสีคิดว่าสามี สามีจึงจับขัง - ลูกกินมาก พ่อแม่จึงเอาไปปล่อยป่า
28. ดอกพิศุรวง	ลงไทย - ลูกเลี้ยงไม่ยอมอยู่กับแม่ที่เป็นชักย์ จึงถูกไล่ไปอยู่กับแม่ที่เป็นชะนี - หญิงไม่ยอมเป็นเมียเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ไปทำคร่าว

3.3. นิทานประจำถิ่น

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กลิ้งหินชิงนาง	รางวัล - เจ้าชายกลิ้งหินถึงหลักชัยเป็นคนแรก เจ้าเมืองจึงยกเจ้าหญิงให้
2. พันท้านรสิงห์	รางวัล - พันท้ายขอมคายเพื่อปกป้องเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้สร้างศาลบูชา
3. กูเขาทอง	รางวัล - คนไทยสร้างเจดีย์ชนะทหารพม่า พม่าจึงยกทัพกลับ
4. เมืองมโนรมย์	รางวัล - ขุนนางนำช้างเผือกมาถวายพระราชธา พระราชาจึงตั้งเป็นเจ้าเมือง
5. หนีโรกห้า	รางวัล - ชายมีตัวเป็นทอง คนจึงให้เป็นพระราชธา
	ลงโทษ - พระราชาหักหลังเพื่อน จึงเกิดโรคห้าในเมือง
6. พญากง – พญาพาน	รางวัล - ชายบังคับช้างได้ เจ้าเมืองจึงรับเป็นบุตรบุญธรรม
	ลงโทษ - โจรทำนายว่าโอรสจะฆ่าพระบิดา พระบิดาจึงให้ลอยแพโอรส
	- ชายไม่บอกความจริงพระราชธา พระราชาจึงฆ่าชาย
	- พระราชาฆ่าพ่อแม่และชายที่เลี้ยงดู ทำให้ไม่มีความสุข
- พระราชาฆ่าพ่อแม่ ต้นโพธิ์ที่ปลูกจึงตาย	
7.นางสาว, วัต	รางวัล - หญิงสร้างวัดจึงรอดชีวิตจากสงคราม
8. นางหงส์	รางวัล - หญิงยกที่คืนให้วัดจึงได้ลูก
9. บ้านเกษชัย	รางวัล - ชายพายเรือถึงเส้นชัยก่อนจึงได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี
	ลงโทษ - ผู้หญิงทำให้ผู้มีวิหากลายเป็นจระเข้ จะเข้จึงทำร้ายผู้หญิง
10. ดงแม่นางเมือง	รางวัล - เจ้าชายสร้างถนนไปบรรจเมืองเจ้าหญิงได้ เจ้าเมืองจึงยกนางให้
11. ตามองคล้าย	รางวัล - ชายเฒ่าของไปให้พ่อแม่หญิง พ่อแม่หญิงจึงจะยกลูกสาวให้
12. เจ้าแม่บัวคลี่	รางวัล - ชายช่วยชีวิตหัวหน้าโจร หัวหน้าโจรจึงยกลูกสาวให้
13. เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก	รางวัล - หญิงมีประจำเดือนที่มีสิ่งมาเกาะ พระราชาจึงให้เป็นมเหสี
14. ชาละวัน	รางวัล - ชายปราบจระเข้ เศรษฐีจึงยกลูกสาวและทรัพย์ให้
15. เขาทอง	ลงโทษ - ชาวบ้านใช้กะลาใส่น้ำให้เทวดาแปลงกิน เทวดาจึงไม่ให้เห็นภูเขาทองอีก
16. เขานางบัว	ลงโทษ - พระสงฆ์รังเกียจคนเป็นโรคเรื้อน คนเป็นโรคเรื้อนจึงแข่งให้พระที่ขึ้นเขาต้องมรณภาพ
17. เขาสมิ้ง	ลงโทษ - นายสำเภาจีนตัดเอาสะบ้าของเสือสมิง จึงเกิดเรือล่มตายหมด
18. สระพัง	ลงโทษ - ถ้าประชาชนกินน้ำในบ่อศักดิ์สิทธิ์จะเป็นโรค
19. สำเภาทอง, วัต	ลงโทษ - ถ้าใครขุดถุณดินกลางแม่น้ำจะเกิดฝนตกหนัก
20. เมืองไตรรงค์	ลงโทษ - เจ้าหญิงท้องไม่มีพ่อ เจ้าเมืองจึงขัง
	- เจ้าหญิงเป็นเมียขทาน เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง
21. เมืองลับแล	ลงโทษ - สามีพูดเท็จ ภรรยาชาวเมืองลับแลจึงให้เลิกกัน
22. หนองสมบุญ	ลงโทษ - ทหารเป็นสายให้ข้าศึก จึงถูกประหารด้วยการค่น้ำ
23. เรือมาวี่เข็ชรบ่ารุง	ลงโทษ - ชาวบ้านฆ่าลูกจระเข้กิน จึงเกิดอาเพศเจ็บป่วยกันมาก
24. ปีกธงชัย	ลงโทษ - ถ้าปีใดลูกหลานไม่ขึ้นปีกธงชัย จะมีอันเป็นไป
25. โศครตะบอง	ลงโทษ - เด็กมีบุญจะเกิด พระราชาจึงฆ่าเด็กทั้งหมด
26. บ่อทอง - แสนขัน	ลงโทษ - คนโลภมาหาทอง จึงถูกทำให้ว่ายน้ำบนบกจนถลอกและป่วยตาย
27. กานหาม	ลงโทษ - ข้าราชการเด็กทำผิด พระราชาเด็กจึงประหาร
28. บ้านขี้ทลาย	ลงโทษ - ลูกสาวบอกความลับของพ่อ พ่อจึงฆ่า
	- พ่อฆ่าลูกสาว พระราชาจึงให้ประหาร

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
29. บึงราชนค	ลงโทษ - ชาวเมืองกินปลาหมอคักษ์ที่วิ่งมาจากฟ้า เมืองจึงล่ม
30. บึงหล่ม	ลงโทษ - โอรสจะให้พระมารดาเป็นเมีย ปราสาทจึงล่มเป็นบึง - หากใครเอาสัตว์ในบึงมากิน จะเกิดไฟไหม้บ้าน
31. เจ้าพ่อปลัดจ่าง	ลงโทษ - หากไม่ทำบุญให้วิญญาณเจ้าพ่อ จะล้มป่วย
32. ศรีปราชญ์	รางวัล - ชายแต่งกลอนเก่ง เจ้าเมืองจึงให้เป็นศรีปราชญ์
	ลงโทษ - ขุนนางละลาบละล้วงนางใน เจ้าเมืองจึงเนรเทศ - ขุนนางทำชู้กับเมียเจ้าเมือง จึงถูกประหาร - เจ้าเมืองประหารขุนนางโดยพลการ เจ้าเมืองจึงให้ประหาร
33. โศครบอง, พญา	รางวัล - เจ้าเมืองมีฤทธิ์มาก เจ้าเมืองอีกเมืองหนึ่งจึงยกลูกสาวให้
34. พระร่วงกับพระลือ	ลงโทษ - เจ้าเมืองสร้างเจดีย์สวทว่า พระร่วงจึงตะขอกเจดีย์หัก
35. พระร่วงวิ่งว่าว	ลงโทษ - ชาวบ้านไม่มีน้ำให้พระร่วงกิน พระร่วงจึงสาปไม่ให้มีน้ำกิน - ชาวบ้านไม่ให้ค้าพระร่วง พระร่วงสาปให้ปลูกฝ้ายแล้วไม่มีสมอฝ้าย - ชาวบ้านไม่มีห้องให้พระร่วงพัก พระร่วงจึงสาปให้ไฟไหม้บ้านหากมีมากกว่า 2 ห้อง
36. พันท้ายขรสิงห์	ลงโทษ - พันท้ายคิดท้ายเรือพระที่นั่งไม่ได้ จึงต้องถูกประหาร

3.4. ตำนานปรัมปรา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ท้าวสุวรรณ	รางวัล - ฤๅษีบำเพ็ญตบะอยู่หลายปี พระนารายณ์จึงให้พรให้มีทรัพย์
	ลงโทษ - สตรีมาร้องรำทำอาศรมฤๅษี ฤๅษีจึงสาปให้ตั้งครรภ์
2. ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น	รางวัล - ครุฑไม่ดื่มน้ำอมฤตโดยพลการ พระนารายณ์จึงยกเป็นมิตรและให้พร
	ลงโทษ - เจ้าชายแย่งเจ้าสาวผู้อื่น เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - เจ้าชายค่าทอนบุตรฤๅษี บุตรฤๅษีจึงสาปให้เป็นจันจาล - เจ้าชายฆ่าโคฤๅษี ฤๅษีจึงสาปให้เป็นคนบาปต่ำช้าที่สุด - พระราชาทำให้ฤๅษีเสียพิธิ จึงต้องยกสมบัติให้ฤๅษีทั้งหมด
	รางวัล - ครุฑไม่ดื่มน้ำอมฤตโดยพลการ พระนารายณ์จึงยกเป็นมิตรและให้พร
	ลงโทษ - ภรรยาแพ้พนันกรรขากคน จึงต้องเป็นทาสนาง
4. พระร่วง	รางวัล - เจ้าเมืองรู้ว่าเด็กชายเป็นลูกจึงให้ครองเมือง
5. ตำนานดาว ภารณี	รางวัล - ไครหาควมเหสีพบ พระราชาจะให้เงิน พันตำลึง
6. ตำนานดาว กตติกา	รางวัล - ชายฆ่าเสือโคร่ง พระราชาจึงยกลูกสาวให้
7. ตำนานดาว อรธา	รางวัล - ชายมีวิชา พระราชาจึงให้เป็นปุโรหิต
8. ตำนานดาว ปุณพัสุ	รางวัล - พระราชาเป็นคนดี เมื่อตาย รศพจึงลอยขึ้นไปบนฟ้า
9. ตำนานดาว บุษยะ	รางวัล - พระราชาปกครองบ้านเมืองโดยธรรม เมื่อตาย ประชาชนจึงใส่โลงทอง
10. ตำนานดาว มฆา	รางวัล - ชายสละชีวิต พระอิศวรจึงให้บุตร
11. ตำนานดาว บุรพลคฤณี	รางวัล - ชายเป็นเศรษฐีมีทรัพย์มาก พระราชาจึงตั้งเป็นเศรษฐี
12. ตำนานดาว จิตรา	รางวัล - ชายแสดงธรรมให้พญาพิง พญาจึงยกเมืองและลูกเมียให้
13. ตำนานดาว เขษฐา	รางวัล - เด็กชายมีรูปร่าง ขุนนางจึงให้ครองเมือง
14. ตำนานดาว อุยรายาธ	รางวัล - พญาครุฑแปลงเป็นมานพมารับใช้ฤๅษี ฤๅษีจึงยกลูกสาวให้
15. ตำนานดาว สราณะ	รางวัล - เด็กมีปัญญาแก้ปัญหา เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นขุนพล

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
16. ดาวลูกไก่	รางวัล - ลูกไก่สละชีวิตตามแม่ จึงไปเกิดบนสวรรค์
17. เกลิมไทรภพ	รางวัล - คนตัดบาตรอย่างไรก็จะไปเกิดตามนั้น
	ลงโทษ - เศรษฐีมีกรรมจึงจนลง - ราหูกินน้ำอมฤต พระนารายณ์จึงตัดหัวขาด - นางฟ้าไม่ทำหน้าที่ เทพเจ้าจึงตัดผมแล้วให้ไปเป็นลูกกบฏ - อสุรทำร้ายมนุษย์ สัตว์ และฤๅษี พระอิศวรจึงเหยียบจนบาดาล
18. เมืองศรีเทพ	ลงโทษ - เด็กไม่เชื่อฤๅษีทำให้ฤๅษีตาย ฤๅษีจึงสาปให้คนในเมืองเป็นอหิวาตกโรคตายหมด
19. ช่างสามขุม	ลงโทษ - พลิกจะครองโลก พระนารายณ์จึงให้ไปอยู่บาดาล
20. เวียงจันทร์แตก	ลงโทษ - พระราชาโกหกพญานาค พญานาคจึงไม่มาช่วยรบกับศัตรู
21. จันทราส	ลงโทษ - ราหูกินน้ำอมฤต พระนารายณ์จึงเอาจักรขว้าง
22. ตำนานดาวฤกษ์ อัศวินี	ลงโทษ - ลูกศิษย์ทำให้พี่เสียชีวิต อาจารย์จึงเขียน
23. ตำนานดาวฤกษ์ ภรณี	ลงโทษ - มเหสีถูกกล่าวหาว่ามีบุตรชู้ พระราชาให้ขับออกจากวังและจับโอรสต่างน้ำ
24. ตำนานดาวฤกษ์ กฤติกา	ลงโทษ - ศิษย์ฆ่าอาจารย์จึงเกิดเป็นไก่ควมียูกน้ำร้อนลาวก
25. ตำนานดาวฤกษ์ โรหิณี	ลงโทษ - ลูกสาวยักษ์ 4 คน เอาผู้ชายมาเป็นสามีร่วมกัน แม่ยักษ์จึงฆ่าลูกตายหมด - คนมีโทษจะเสียชีวิตภรรยา
26. ตำนานดาวฤกษ์ มฤคศิระ	ลงโทษ - พระราชาชมลูกเนื่อมากพระมเหสีจึงฆ่าลูกเนื่อ
27. ตำนานดาวฤกษ์ อาศเลษา	ลงโทษ - พระราชาถูกฆ่าเมื่อข้าศึกยึดเมือง
28. ตำนานดาวฤกษ์ มฆา	ลงโทษ - โจรปล้นพระคลังหลวงจึงถูกฆ่า
29. ตำนานดาวฤกษ์ อุตผลคूर्ณี	ลงโทษ - ขุนนางเป็นชู้กับมเหสี พระราชาจึงให้ประหารทั้งคู่
30. ตำนานดาวฤกษ์ หัสตะ	ลงโทษ - หม่าจิ้งจอกอยากได้ราชสีห์เป็นเมียจึงถูกราชสีห์ฆ่า
31. ตำนานดาวฤกษ์ สวาคิน	ลงโทษ - นางชู้ถูกหาว่ามีตัวเป็นสุนัข จึงจับหมาต่างน้ำตาย
32. ตำนานดาวฤกษ์ วิชาชา	ลงโทษ - ศิษย์ทำผู้ภรรยาอาจารย์ อาจารย์จึงฆ่าตาย เมื่อไปเกิดในท้องวัว อาจารย์ก็ตามไปฆ่า
33. ตำนานดาวฤกษ์ อุตรภัทรบท	ลงโทษ - พระราชาจะชิงกวางจึงต้องตาย
34. ตำนานดาวฤกษ์ มูลา	ลงโทษ - พี่ชายทำชู้กับเมียน้องชาย งูจึงกัดทั้งเมียน้องชายและพี่ชายตาย
35. ตำนานดาวฤกษ์ บุรพาษา	ลงโทษ - ลูกสุนัขกัดแม่คนที่เลี้ยงคูนัน แม่คนจึงจิกลูกสุนัขตกรังนกตาย
36. กามเทพ	ลงโทษ - กามเทพทำให้พระศิวะหลงรักพระอุมา พระศิวะจึงเผา กามเทพ
37. แม่พระลงคา	ลงโทษ - กษัตริย์หาว่าฤๅษีขโมยน้ำ ฤๅษีจึงลืมนดาเผา กษัตริย์ตายหมด

3.5. นิทานคติ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. คนถือศีลเป็นประจำย่อมมีอายุยืน	รางวัล - บัณฑิตถือศีลห้า จึงไม่ตายในร้อยปี
2. คนหมั่นขยันย่อมจะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก	รางวัล - เศรษฐีเห็นว่าชายขยันจะหาทรัพย์ได้มากจึงขยกุลสาวให้
3. ข่าฝั้นคอเหนียง	รางวัล - หญิงชราช่วยงานชาวบ้านมาก ชาวบ้านจึงสรรเสริญมาจนถึงปัจจุบัน
4. นกแขกเต้าเลี้ยงพ่อแม่	รางวัล - นกแขกเต้าคตัญญูต่อพ่อแม่ เศรษฐีจึงให้ข้าว่าไว้กิน
5. กระจ่าสามขา	ลงโทษ - ลูกศิษย์ไม่ยอมรับว่าขโมยกินกระจ่า อาจารย์จึงตี - ชายขโมยกินของเสวยเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ประหาร
6. กลองเป็นเหตุ	ลงโทษ - ชายไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่จึงถูกโจรปล้น
7. มโนสำเรห์	ลงโทษ - ผู้พิพากษาตัดสินคดีผิดจึงถูกฉีคนินทา

8. เสือเผ่าจ่าศีล	ลงโทษ - เสือฆ่าคนและวัวมาก กรรมทำให้บุตรภรรยาตายหมด - คนโลกจึงถูกกิน
9. เห็นงักรเป็นดอกบัว	ลงโทษ - ชายเป็นกาลกิณี คนบนเรือจึงจับโยนทะเล - ลูกทวดตีแม่ จึงถูกจักรกรคปั่นบนศิระษะ
10. ลูกนกแขกเต้าสองตัวพี่น้อง	ลงโทษ - หากเสนาคนไหนลื้อมจับเนื้อไม่ได้ พระราชาจะลงโทษ
11. ผีพนัน	ลงโทษ - หากนักพนันพนันได้เงินผีจะไล่กวาด
12. นางกระเชอกันร้ว	ลงโทษ - เมียนายสำเภาหัวเราะชาวประมง สามิจึงให้นางไปเป็นเมียชาวประมง

3.6. นิทานอธิบายเหตุ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. หมาเป็นศัตรูกับแมว	รางวัล - แมวให้เพชรแก่เจ้าของ เจ้าของจึงให้ออนบนบ้าน ลงโทษ - หมูขี้เกียจเจ้าของจึงให้ออนนอกบ้าน
2. สงกรานต์	รางวัล - บัณฑิตตอบปัญหาหากบิลพรหมได้ กบิลพรหมจึงตัดเศียรบูชา
3. ราชูจับจันทร์	รางวัล - ชายใส่บาตรด้วยข้าวดำ จึงเกิดเป็นเทวบุตรดำ - ชายใส่บาตรข้าวขาว จึงเกิดเป็นเทวบุตรสีเงินสีทอง ลงโทษ - ราชูใช้น้ำในสระอโนดาตทิ้งที่ไม่ช่วยขุด พระนารายณ์จึงตัดหัว - ราชูสร้างความเดือดร้อนให้เทวดา พระนารายณ์จึงจับล้ามโซ่
4. นกกะปูดกับนกกวัก	รางวัล - ถ้านกกะปูดไม่ร้องปูดๆ นกกวักจะแต่งงานด้วย
5. ข้าวสารดำ	ลงโทษ - เจ้าหญิงเมืองขอมโกรธที่สามีกระด้างกระเดื่องต่อเมืองขอม จึงผางข้าวเปลือกทั้งเมือง (ข้าวสารจึงดำ)
6. หัวหมูไถนา	ลงโทษ - พระอินทร์ให้หมูกับหมาไถนา ถ้าไม่ไถจะตัดหัว - หมูขี้เกียจ พระอินทร์จึงให้ฆ่า
7. รักยม	ลงโทษ - ขุนนางชอบพอกับเจ้าหญิง เจ้าเมืองจึงให้พรางจากกัน - พระราชาพราดคนรักของขุนนาง ขุนนางจึงฆ่าพระราชา
8. ผีอำ	ลงโทษ - พระอสิวรไม่เชิญพระอังคารไปงานโกนจุกบุตร พระอังคารจึงตัดหัวบุตรพระอสิวร
9. นางกาหลง	ลงโทษ - พญากาเห็นบริวารกาไม่อยู่ จึงฆ่าลูกของพวกบริวาร
10. เชื้อซากง	ลงโทษ - พญานาคแก้งจีนเส้าทำให้น้ำท่วม เจ๊กเขียนจึงให้คนลงมาฆ่า

3.7. นิทานมุขตลก

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. อาจารย์ทอง	รางวัล - หากเจ้าเมืองตอบปัญหาได้ เจ้าเมืองที่ถามจะยกเมืองให้ - พระตอบปัญหาทำให้พระราชาได้เมืองขึ้น พระราชาจึงรางวัล - เถรดูหม่อมแม่ธำ เจ้าเมืองจึงสร้างวัดให้ - เถรดูหม่อมแม่ธำ เจ้าเมืองจึงให้ช้าง
2. ศรีธนูชัช	ลงโทษ - เณรลวนลามหลานสาวสมภารจึงต้องจับสึก

3.8. นิทานชีวิต

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ไกรทอง	รางวัล - ชายปราบจระเข้ได้ เศรษฐีจึงยกสมบัติและลูกสาวให้

2. ขุนช้างขุนแผน	รางวัล - นายทัพไม่ปล้นบ้านเมืองที่ยึดได้ นายบ้านจึงยกลูกสาวให้ - ชายช่วยชีวิตหัวหน้าโจร หัวหน้าโจรจึงยกลูกสาวให้ - ลูกชายช่วยอาศัยที่ พระราชาจึงยกขัณฑ์ให้พ่อของเขา - แม่ทัพพระชนะศัตรู เจ้าเมืองจึงประทานยศให้ - ชายปราบจระเข้ร้าย เจ้าเมืองจึงประทานยศให้
	ลงโทษ - ทหารปล่อยล่อมควายไม่ดี เจ้าเมืองจึงให้ประหาร - เมียนอนกอดกับสามีใหม่ สามีเก่าจึงจับประจาน - ทหารทิ้งราชการ ไปหาเมีย เจ้าเมืองจึงให้จำคุก - เศรษฐีทะเลาะวิวาทกับทหาร เจ้าเมืองให้ประหารเศรษฐี - หญิงสองใจ พระราชาจึงให้ประหาร - ลูกชายหลงเสน่ห์เมียคนอื่น พ่อจึงคิดพ่อตัดลูก 7. เมียน้อยทำเสน่ห์ พระราชาให้ประหาร

3.9. นิทานเข้าแบบ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. เรื่องไม่รู้จบ เข้าแบบ	รางวัล - หากสัตว์ตัวใดเล่านิทานไม่รู้จบได้ราชสีห์จะไม่กิน
	ลงโทษ - ราชสีห์บอกว่าหากใครเล่านิทานไม่รู้จบไม่ได้จะถูกกิน
2. ชายกะดา นิทานเข้าแบบ-ลูกโซ่	ลงโทษ - หลานไม่เฝ้าถั่วงา ชายมาขายค่า ตามาคาตี

3.10. นิทานวีรบุรุษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. พระร่วง 1	ลงโทษ - พระร่วงมีวาจาสิทธิ์ เจ้าเมืองขอมจึงจับตัว
2. พระร่วง 2	ลงโทษ - นางนาคสงวาสกัณฐ์คืน ฤๅษีจึงถือว่า - นางนาคใส่ความพระราชา พญานาคจึงให้ไปรับใช้พระราชา - ขอมจะฆ่าพระร่วง พระร่วงจึงสาปให้กลายเป็นหิน

3.11. นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. แม่นาคพระโขนง	ลงโทษ - ผีแม่นาคฆ่าคนมาก จึงถูกจับถ่วงน้ำ
2. ปู่โสม	ลงโทษ - ชายโลก ผีจึงทำให้เรือจมตาย

4. อนุภาคการให้รางวัลและการลงโทษในนิทานพื้นบ้านภาคใต้

4.1. นิทานประจำถิ่น

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. อำเภอกงหรา	รางวัล - ชายทำงานด้วยความสุจริต เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้และให้ครองเมือง
	ลงโทษ - ลูกชายรังเกียจที่พ่อแม่ยากจนไม่ยอมรับเป็นพ่อแม่ พ่อจึงสาปให้เรือถูกพายุจมกลางทะเล
2. อำเภอกะบุรี	รางวัล - ชายคนหนึ่งเอาเต่าทองไปให้พระราชินี พระราชินีให้ปกครองหัวเมือง
	ลงโทษ - ลูกชายเป็นซู้กับเมียของพ่อและคิดฆ่าพ่อ พ่อจึงให้ไปขึ้นขาหยั่งทรมานในถ้ำจนตาย
3. เขาเขียน	รางวัล - ชายทำคว้าน้ำเหล็กเลื่อนศิษย์ฤๅมิ ฤๅมิจึงประสิทธิ์ประสาทวิชาให้
4. คนที่ดำ	รางวัล - ชายช่วยปราบศึก ขุนนางจึงให้แต่งงานกับเจ้าหญิงและให้ครองเมือง
5. เขาช้าง: คำนาน	รางวัล - ชายช่วยเพื่อนหามันขาง เพื่อนจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - ช้างป่าโขลงหนึ่งมาทำลายไร่ คายมดจึงฆ่าช้างควักเครื่องในมากิน
6. คำนานเขานางหงส์	รางวัล - ชายหนุ่มเป็นคนดีและหน้าตาดี พ่อของหญิงจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - หญิงไม่ยอมแต่งงานกับคู่หมั้น ต่อมารู้ว่าชายผู้นั้นรูปร่างงามจึงมาขอโทษ แต่เขาขว้างพานข้างดอกคอกไม้ทิ้งกลายเป็นเกาะ
7. เขาปู่เขาย่า	รางวัล - ลูกคนเล็กพูดภาษาไทย พ่อกับแม่จึงยกสมบัติให้
	ลงโทษ - ลูกพูดภาษาไทยไม่ได้ พุดกับพ่อแม่ไม่รู้เรื่อง พ่อแม่จึงทิ้ง
8. โลกขุนทา	รางวัล - เด็กชายร่าเริงสวย เจ้าเมืองที่เป็นตาจึงให้เครื่องทรงกษัตริย์
	ลงโทษ - เจ้าหญิงได้เสียดกับพี่ชาย พระบิดาจึงให้ลอยแพ
9. เจดีย์ชัย	รางวัล - หากเจ้าเมืองสร้างเจดีย์เสร็จก่อนชัยและสวยงามกว่า ชัยจะไม่ขัดขวางการสร้างเมือง
	ลงโทษ - หากเจ้าเมืองสร้างเจดีย์เสร็จช้ากว่าพวกชัย พวกชัยจะจับคนในเมืองกินหมด
10. เจ้าแม่ไทรทอง	รางวัล - นายอำเภอไม่โค่นต้นไม้ตามที่เจ้าแม่ขอร้องจึงมีโชคมากมาย
	ลงโทษ - เด็กมุสลิมปีศาจระดโคนต้นไม้ ไทร จึงเกิดล้มลงดินและตาย
11. เจ้าแม่อยู่หัว	รางวัล - ชายดูแลโอรสของเจ้าหญิงที่ถูกลอยแพ เจ้าหญิงจึงให้ถาดทองคำ
	ลงโทษ - มเหสีโปรดโนรามาก ร่ำร่ำตลอดคืน พระสวามีจึงจับลอยแพทิ้งที่ทรงครุฑ
12. ทวดโหม	รางวัล - ทวดโหมอาสาปราบศึก เจ้าเมืองจึงให้รับราชการ
13. วัดท่าเสาเกาหนือ	รางวัล - พระแสดงอิทธิฤทธิ์ พระราชินีให้เป็นพระครูและให้พระพุทธรูป 7 องค์
14. นายแรง	รางวัล - นายแรงเป็นกองหน้ารบศึกชนะ นายทัพไทยจึงตั้งให้เป็นเจ้าเมือง
	ลงโทษ - พ่อแม่มีลูกกินจุ จึงคิดฆ่าลูกเพราะเลี้ยงไม่ไหว
15. วัดน้ำรอบ	รางวัล - พระเป็นพี่ชายของมเหสี เจ้าเมืองจึงประทานยศให้มาก
16. ปีนพญาตานี	รางวัล - ช่างหล่อปืนใหญ่สังเวศตัวเองเพื่อบวงสรวงเทวดาจึงสามารถหล่อปืนได้
	ลงโทษ - พ่อค้าฝืนคำสั่งพระราชินีห้ามเอาทองเหลืองออกนอกเมือง สุดทนจึงให้จับพ่อค้าไปประหาร
17. เพลานางเลือดขาว	รางวัล - พระอาสาปราบศึก เจ้าเมืองจึงประทานยศและ ให้ที่ดินวัดมาก
18. พิเทนและนามสถานที่ เกี่ยวข้อง	รางวัล - ไครฆ่าสิ่งที่มีมาลละวาดในเมืองได้เจ้าเมืองจะให้รางวัล

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	ลงโทษ - ช้างเผือกของหลานเจ้าเมืองหายไป หากความซังตามหากกลับมาไม่ได้จะถูกประหาร
19. กูเข่าชี้หนี	รางวัล - ชายคนหนึ่งปีนเขาได้เจ้าของร้านจึงยกค่ากาแฟให้
20. ลุงเพชร	รางวัล - ลุงเพชรขับไล่ข้าศึก ชาวเมืองจึงมาร่วมกันสร้างบ้านเมืองและให้ลุงเพชรเป็นเจ้าเมือง
21. หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด	รางวัล - เมืองอยุธยาตอบปัญหาธรรมได้ เมืองที่มกฉมจึงยกเรือสำเภาพร้อมสมบัติให้ - พระตอบปัญหาธรรมได้ เจ้าเมืองจึงยกเมืองส่วนหนึ่ง และประทานยศให้ ลงโทษ - ทะเลเกิดพายุ คนบนเรือคิดว่าพระภิกษุเป็นกาลกิณี จึงให้ลอยแพ
22. หลวงพ่อทวดหนอน	รางวัล - พระใช้อาคมปราบศึก พระราชาจึงให้เป็นพระสังฆราช
23. คำนานอ่าวพระนาง	รางวัล - พญานาคจะให้ลูกชายรับฟังหากชายรับฟังลูกสาวให้แต่งกับลูกชายพญานาค ลงโทษ - พญานาคกับมนุษย์ต่อสู้แย่งชิงหญิงกัน ฤๅษีห้ามแล้วไม่ฟัง ฤๅษีจึงสาปทุกคนเป็นหิน
24. มัสยิดกรือเซะ	ลงโทษ - พี่ชายไม่ยอมกลับบ้านกับน้องสาว น้องจึงสาปให้พี่สร้างมัสยิดไม่สำเร็จ
25. กรุงชิง	ลงโทษ - เจ้าเมืองแข่งชนะบ้านแพ้วแล้วหนี เจ้าชายจึงจับลูกสาวมาขังไว้
26. เขาพระนารายณ์	ลงโทษ - ช้างคนมันใช้ฆ่าแทงทวารูรูป จึงตายทันที
27. คำนานเกาะสี่เกาะห้า	ลงโทษ - ลูกสาวเห็นพ่อแม่จากนั้นก็อวยไม่ยอมรับว่าเป็นพ่อแม่ตน พ่อแม่จึงสาปให้เรือล่มกลางทะเล
28. ปลาเงินปลาทอง	ลงโทษ - ในถ้ำมีปลาเงินปลาทองศักดิ์สิทธิ์ ข้าหลวงจับปลาทองไป ปลาเงินจึงไม่ยอมมาให้ชาวบ้านเห็นอีกเลย
29. เขาตดเถรและดอนชายชี	ลงโทษ - สามภรรยาต่างโทษกันว่าเป็นเหตุให้ไม่มีลูก ต่างฝ่ายจึงขอแยกจากกัน
30. คำนาน เขาทะนาน	ลงโทษ - ลูกเห็นพ่อแม่จากนั้นก็อวยไม่ยอมรับเป็นพ่อแม่ พ่อแม่จึงแข่งให้เรืออับปาง
31. เขานางพลับพลึง	ลงโทษ - ชายอุจจาระใส่ถาดข้าวที่คืนนางพลับพลึงให้ นางจึงไม่ช่วยเหลือคนเดินทางอีก
33. เขามงคลพิพิธ	ลงโทษ - หากใครพูดจาสบประมาทเนินเขาศักดิ์สิทธิ์จะปากเบี้ยว
34. กลอนนาคราช	ลงโทษ - พรานทำให้พญานาคบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจจึงเกิดน้ำท่วมใหญ่
35. ชูวังเวง	ลงโทษ - เมียน้อยเจ้าเมืองคิดพยานาโยร เจ้าเมืองจึง ขุดหลุมเอาขากบึกให้โนราดกลงไปแล้วฝังกลบ
36. ตาหมอทเทพ - ตาหมอทเสือ	ลงโทษ - ชายไล่เสือตาหมอทเทพ จึงถูกคบหนั่งศิระะถลก
37. คำนานไต่เขานาขม	ลงโทษ - นักโทษที่ไม่มีความผิดถูกประหารด้วยอาวุธต่างๆ ไม่ตาย จับถ่วงน้ำจึงตาย
38. ไต่ะนิ	ลงโทษ - โครปีตสาวะหันไปทางศาลเจ้าจะมืออาการจุกเสียดขึ้นทันที
39. ไต่ะบาทลิว	ลงโทษ - โครทำผิด ไต่ะบาทลิวจะให้ไต่ะอิตับทำโทษให้เจ็บไข้ไม่สบาย
40. ไต่ะปังก	ลงโทษ - ชายคนหนึ่งแทงปลากระเบน ได้ในพิชเชนไหว้ไต่ะปังก เขาจึงตายโดยไม่มีสาเหตุ
41. ไต่ะลาแกกั้ตัมบาดู	ลงโทษ - ไต่ะลาแกกั้ตัมบาดูลอบเข้าหาลูกสาวชาวบ้านบ่อยๆ ชาวบ้านจึงเอาไม้แทงกัน จับถ่วงน้ำ และ ลวงไปให้เสือกิน
42. ไต่ะหยงกง พญาวังสาเกตรี	ลงโทษ - เจ้าชาย 3 องค์ต่อสู้แย่งชิงเจ้าหญิง เทวดาห้ามก็ไม่ฟังจึงสาปเจ้าชายเป็นหิน
43. ไต่ะอาโฆะเบอรัดย	ลงโทษ - นายทุนจับงูใหญ่ศักดิ์สิทธิ์ไปขายที่กรุงเทพฯ ภายหลังจึงเป็นอัมพาต
44. ไต่ะอาคั้บและไต่ะอาคูล	ลงโทษ - ชายคนหนึ่งถ่ายทอดจระบัสสาวะไม่เป็นที่ ไต่ะอาคั้บและไต่ะอาคูลจึงลงโทษให้ป่วยตาย
45. ถ้ำเขานางชี	ลงโทษ - เด็กเลี้ยงควายอุจจาระใส่ถาดของแม่ชีที่ส่งข้าวให้ แม่ชีจึงปิดถ้ำด้วยก้อนหิน ไม่ให้ใครเข้าไปได้อีก
46. ถ้ำภูหาสุวรรณ	ลงโทษ - ทรพามาถูกทุกตัวที่เกิดเป็นผีเพราะกลัวว่าจะฆ่าตน
47. คำนานถ้ำพระขาง	ลงโทษ - เมียน้อยเจ้าเมืองเป็นผู้กับบุตรชายเจ้าเมือง เจ้าเมืองให้ลูกชายออกอาหารจนตาย และจับเมียน้อยลอยแพ
48. คำนานทวดกุหล่า	ลงโทษ - มีซาไกจับปลาที่มีแต่หัวมาได้แล้วแจกจ่ายให้กินกันทั่วหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ตายกันทั้งหมด ในหนึ่ง เดือนยกเว้นผู้เฒ่าที่ไม่ได้กินคนเดียว
49. ทะเลจั่ง	ลงโทษ - หากอุจจาระบัสสาวะลงทะเลจั่งจะเกิดโรคภัยกับตัวเอง

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
50. คำนานทะเลบัน	ลงโทษ - พระราชาชอบกินอาหารไล่เลือดคนจนเขี้ยวอก ชาวเมืองจึงขับออกจากเมือง - ชาวเมืองเผาวังของพระราชา พระราชาจึงสาปให้บริเวณนั้นจมหายไปเกิดเป็นทะเลบัน
51. คำนาน พุงหว่า	ลงโทษ - ชายคนหนึ่งมีเมียเป็นอิสลาม จึงไม่ยอมรับพ่อแม่ที่เอาหมูข่างมาให้ จึงเกิดคลื่นลมจนเรืออับปาง
52. บ้านกาโสด	ลงโทษ - ชาวบ้านขี้มของในถ้ำคนธรรมดาแล้วไม่สิ้น คนธรรมดาจึงปิดปากถ้ำไม่ให้ใช้ของอีก
53. คำนานบ้านเขาขาว	ลงโทษ - หากใครสบประมาทงูขาวที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์จะเจ็บป่วยขึ้นทันที
54. คำนานบ้านท่านางหอม	ลงโทษ - ชาวบ้านขี้มของนางหอมในถ้ำแล้วไม่สิ้น และมีชายหนุ่มมาฝึรอนาง นางจึงปิดปากถ้ำไม่ให้ใครใช้ของได้อีก
55. พระศุด (พระทอง)	ลงโทษ - ทหารพม่าทำลายพระพุทธรูปจึงเกิดมีมดคันตัวโคเท่าลำคามากักคนเป็นไข้ล้มตาย ลงโทษ - ช้างของเจ้าเมืองมาแทงองค์พระศุด ช้างเชือกนั้นจึงตายทันที
56. พระยาแบะเถิง	ลงโทษ - หากหญิงคนไหนไม่ยอมเป็นเมียพระราชา พระราชาจะประหาร - หญิงมีครรภ์กินขนุนของพระราชาไปเล็กน้อย พระราชารู้จึงให้ประหาร - หากใครเดินนั่งไม่เรียบร้อยพระราชาจะให้เอาลิ้นแกะข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร - หากใครผิวปาก พระราชาจะให้ผิวปากใส่ตะกร้าจนเต็ม หากทำไม่ได้จะถูกเข็มนจนสลบ
57. พระพุทธรูปพ่อแก่	ลงโทษ - หากใครไปถ้ำสิ่งปฏิศูลในวัดจะเจ็บป่วย
58. มะขัง	ลงโทษ - ศิวเมียคนหนึ่งเอาเทียนลนตุ้มมาหินอยู่นานเพื่อล้างเอาทอง ตุ้มมาก็หนีบนแขนเอาไว้เช่นนั้น
59. ราษฎรนำข	ลงโทษ - เจ้าเมืองให้เพื่อนเกลอของโจรจับโจรให้ได้ ไม่เช่นนั้นจะฆ่าลูกเมียให้หมด - ผู้มีวิชาท่องเรื่องมากมาย ฆ่าไม่ตาย เจ้าเมืองจึงให้เอาไม้ทะลวงก้นจนตาย
60. เมืองลิบง	ลงโทษ - เจ้าเมืองลักพาน้องสาวของเจ้าเมืองพม่าที่เป็นเกลอหนี เจ้าเมืองพม่าจึงยกทัพมาตีเมืองย่อยยับ
61. วัดพระนางสร้าง	ลงโทษ - มเหสีถูกหาว่าเป็นชู้กับมหาดเล็ก เจ้าเมืองจึงให้ประหารนางและมหาดเล็ก
62. ศาลเจ้าพระม่วง	ลงโทษ - ลูกไม่ยอมรับพ่อแม่เพราะขากจน จึงเกิดเรือล่มตาย
63. ศาลศาลาขยอด	ลงโทษ - คนอุจจะใส่ใส่สำหรับคนธรรมดา คนธรรมดาจึงไม่ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านอีกเลย
64. หลิมกอกเหนี่ยว	ลงโทษ - นายช่างถูกใส่ความว่าสมคบโจรผู้ปล้นลึกลับถูก เจ้าเมืองจึงให้จับกุม
65. คำนานหินเขี้ยว	ลงโทษ - ลูกไม่ยอมรับพ่อแม่เพราะขากจน พ่อแม่จึงแข่งให้เกิดเรือสำเภาแตก
66. คำนานอ่าวพระนาง (2)	ลงโทษ - พระนางไม่รับรักเทพดาปะเค๊ะ เทพดาปะเค๊ะจึงฆ่าทุกคนที่พระนางหลงรัก
67. นางลิบสอง	รางวัล - เด็กชนไก่ชนะชาวบ้าน ชาวบ้านจึงให้ข้าวห่อ

4.2. นิทานมหัศจรรย์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กระดิ่งพุดได้	รางวัล - งูช่วยชีวิตชายคนหนึ่ง เขาจึงยกลูกสาวให้ ลงโทษ - เป็นลูกเลี้ยง แม่จึงส่งไปเป็นเมียงู
2. กานูราช	รางวัล - ใครมีแหวนที่เจ้าหญิงต้องการ เจ้าเมืองจะยกสมบัติให้ ลงโทษ - โอรสเป็นกาลีณี เจ้าเมืองจึงให้ประหาร - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะประหารแต่หนีรอดได้
3. ไกรสิทธิ์	รางวัล - เจ้าชายชุบชีวิตนางยักษ์ นางจึงขอเป็นข้า - เจ้าชายฆ่ากบยักษ์กินคน และชุบชีวิตคนในเมือง เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้ ลงโทษ - พี่ชายเห็นน้องสาวมีบุตรกับยักษ์จึงจับเด็กลอยแพ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวยักษ์ ยักษ์จะฆ่าแต่ถูกเจ้าชายฆ่าตาย - ลูกกล้วยหลานจะแข่งสมบัติจึงหาทางฆ่า

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
4. โคนุคร	รางวัล - เจ้าชายคชกษัตริย์แล้วหุบชีวิต ชัยกษัตริย์เป็นบริวาร - เจ้าชายคชกษัตริย์แล้วหุบชีวิต พิษยาธรีเป็นบริวาร - เจ้าชายคชกษัตริย์แล้วหุบชีวิต ชัยกษัตริย์เป็นบริวาร - เจ้าชายคชกษัตริย์แล้วหุบชีวิต ชัยกษัตริย์เป็นบริวาร
	ลงโทษ - ปุโรหิตชิงบัลลังก์ จึงถูกเจ้าชายกลับมาฆ่า - มเหสีรองทำเสน่ห์เจ้าเมือง เจ้าเมืองจะให้ประหารทั้งโคตร แต่โอรสห้ามไว้ - เจ้าเมืองโกรธธิดาที่เป็นเมียเจ้าชายเมืองอื่นจึงจะฆ่า
5. กุศยสิทธิ์	รางวัล - ฐสร้างสะพานเงินสะพานทอง ได้เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - ตายชายจากจนไปขอลูกสาวเศรษฐี เศรษฐีจึงจับได้
6. งูให้ลาก	รางวัล - ตัวเมียขากจนเอาข้าวไปวางไว้ให้งูเจ้าที่ จึงได้ทองจำนวนมาก
7. จันทโครบ	รางวัล - เจ้าชายเรียนวิชาจบภูมิจึงให้หญิงงาม
8. จำปาสี่ต้น	รางวัล - หญิงบูชาพระไทรจึงได้ลูก
	ลงโทษ - มเหสีมีลูกเป็นหมา พระราชาจึงให้เป็นทาสในครัว
9. เจ็ดจา	รางวัล - ชายจนชนะเจ้าเมืองจึงได้รางวัล - ชายจนบวงสรวงเทพารักษ์ก่อนนอน เทพารักษ์จึงให้ของวิเศษ - ชายจนชนะ พราณเบ็ด ขุนขร นาคันทัช และเจ้าเมืองถึงทุกคนจึงเป็นบริวาร และเจ้าเมืองยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - เทพบุตรทำผิด จึงมาเกิดเป็นลูกนางชายจาก - ลูกกินจุ พ่อแม่จึงลง ไปฆ่า
10. เจ้าชายกบ	รางวัล - กบสร้างวังทองและปราสาทเงินได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาให้
	ลงโทษ - ชายาเผาวังกบของเจ้าชาย เจ้าชายจึงหนีไป
11. เจ้าพุทโธ	รางวัล - ชายขี้เกียจให้ปลาซ่อนแก่พระราชารักษาโรค พระราชาจึงให้เครื่องทรง - ชายขี้เกียจให้เครื่องทรงพระราชารักษา พระราชาจึงให้คันศร - พระราชาใช้ศรของชายขี้เกียจปราบศึก พระราชาจึงยกลูกสาวให้
	ลงโทษ - ลูกชายเกียจคร้าน พ่อแม่จึงคำตีทุกวัน
12. ท้าวอุเทน	รางวัล - เจ้าเมืองจะสอนมนต์หากเจ้าเมืองอีกเมืองกราบ
13. ทูตตะ	รางวัล - ทูตตะพูดจาอ่อนหวานเศรษฐีจึงยกลูกสาวให้ - เจ้าเมืองเห็นทูตตะเป็นคนดีจึงให้ครองเมือง
	ลงโทษ - ทูตตะขโมยเงินเศรษฐีแล้วใช้คืนไม่ได้ เศรษฐีจึงจับใส่ขื่อคา - ทูตตะเสพกามในวันพระ พระอินทร์จึงให้กลายเป็นนกแขกเต้า - ทูตตะเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองให้จับกุม
14. ปองครก	รางวัล - มเหสีทำบุญจึงได้ลูก - พระราชาจะให้ชัยกษัตริย์คน ชัยกษัตริย์ชกธิดาและพลมารให้ - ขอทานให้ชากงกับครุฑ ครุฑจึงให้แก้ววิเศษ - ขอทานหุบชีวิตเจ้าหญิง พระราชาจึงให้ครองเมืองและชกธิดาให้
	ลงโทษ - เจ้าหญิงไม่รังเกียจขอทาน ขอมแต่งงานด้วย เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - วานรช โมขกินน้ำอมฤตของชัยกษัตริย์ ชัยกษัตริย์ฆ่าตาย
15. พระราชาคร่ำ	รางวัล - ชายบนว่าถ้าหาหนาย่น่าจะไปสวามิเสศพระราชา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	ลงโทษ - ชักษ์ขโมยขยาเจ้าชายจึงถูกเจ้าชายฆ่า - ชายเนรคุณพระราชจึงถูกประหาร
16. มโนหรานีนีบาด	รางวัล - พรานช่วยพญานาค พญานาคจึงให้นกบาศ - เจ้าชายชกก่อนหินใหญ่ได้ ท้าวกินรีจึงยกนางกินรีให้ - เจ้าชายเลือกนางกินรีได้ถูกท้าวกินรีจึงยกนางให้
17. ลูกเสือกกับลูกวัว	รางวัล - บนหลังมีต้นไม้ 7 ต้น ชายยิงต้นไม้ได้จึงให้เจ้าหญิง
18. วรวงศ์	รางวัล - เจ้าชายฆ่ายักษ์ พระราชจึงยกธิดาให้
19. นกกระจาบ	รางวัล - ถ้าเจ้าหญิงพูดกับชายใด เจ้าเมืองจะให้เป็นอุปราชและแต่งงานกับเจ้าหญิง
20. นางแดงอ่อน	รางวัล - พี่ชายรักน้องสาวมาก พระอินทร์จึงชุบชีวิตน้อง - ชายแสดงธรรม พระอินทร์จึงให้ฝนแก้วตกลงมา
	ลงโทษ - เจ้าหญิงไม่ยอมเป็นเมียพี่ชาย พี่ชายที่เป็นพระราชจึงฆ่าตัดคอ - หญิงหุงข้าวเหนื้หม้อถูกพญาจะเข้ตาย พญาจะเข้จึงทำให้พี่ชายของนางเป็นจระเข้ทอง
21. นางอุทัย	รางวัล - ชายใดสร้างสะพานเงินสะพานทองได้ คายชายจะยกลูกสาวให้
22. พระสมุด : วรรณกรรม	รางวัล - ทหารยักษ์ไปส่งเจ้าหญิงกลับเมือง กลับมาเข้าเมืองยักษ์จึงให้บำเหน็จรางวัลมาก
	ลงโทษ - โจรทำนายว่าเจ้าเมืองมีเคราะห์ เจ้าเมืองจึงขับออกจากวัง
23. วันคาร	รางวัล - วันคารให้หมเสกปลาของตน มหเสกจึงให้ทองคำตอบแทน - วันคารให้ทองแก่ยักษ์ ยักษ์จึงให้สร้อย - วันคารให้สรแก่พระราชเพื่อปราบยักษ์ พระราชจึงให้ลูกสาวและยกเมืองให้
24. สับประคน	รางวัล - หญิงชนะยักษ์ และวิทยากร ทั้งสองจึงยอมเป็นข้า - ยักษ์แพ้ชายหนุ่มจึงยอมเป็นข้า - หญิงชนะเมือง เจ้าเมือง เจ้าเมืองให้แหลนวิเศษ
	ลงโทษ - สับประคนต้องยกเขาให้ได้ไม่เช่นนั้นพระราชจะฆ่า - สับประคนต้องมีโอรสให้ได้ไม่เช่นนั้นพระราชจะฆ่า
25. สินธุราช	รางวัล - เจ้าชายยิงธนูเก่งเจ้าเมืองจึงยกธิดาให้
26. สีสหาย	รางวัล - ใครถูกเนื้อต้องตัวเจ้าหญิงคนแรกได้แต่งงานกับนาง
27. สุวรรณกุมาร	รางวัล - หากใครอาสารบ พระราชจะให้ทองเท่าลูกฟัก
	ลงโทษ - โอรสถูกหว่านเป็นกาลกนิ เจ้าเมืองจึงให้ลอยแพ - ชายนอนในสวนเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้โบยตีและขีดทรัพย์ - มหเสกรองและปุโรหิตใส่ร้ายมหเสสิ พระราชจึงให้ประหาร
28. สุวรรณหงส์	รางวัล - สนมคนใดมีโอรส พระราชจะยกสมบัติให้ - มหเสกรักยาศิลจึงได้ลูก
	ลงโทษ - เจ้าชายลอบเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงให้ใช้หอกขนค้แทงตาย
29. โสนน้อย	รางวัล - หญิงช่วยชีวิตเจ้าชาย เจ้าชายจึงแต่งงานด้วย
	ลงโทษ - หญิงโกหกเจ้าชาย จึงถูกให้เป็นทาส
30. หอยสังข์ : ฉบับบ้านควนसान	รางวัล - มหเสกถือศีลจึงได้ลูก
	ลงโทษ - มหเสกมีลูกเป็นหอย เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - โอรสถูกหว่านเป็นลูกขี้ เจ้าเมืองจึงจะประหาร
31. หัวหอมหัวเทียม	รางวัล - หญิงรักษาพระราช พระราชจึงแต่งงานกับนาง

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	ลงโทษ - แม่เลี้ยงและน้องสาวเลี้ยงใส่ความและทำร้ายลูกสาว เจ้าเมืองจึงจะประหาร - ถ้าเด็กทุกคนหาเหตุไม่ได้ เจ้าเมืองจะประหารทั้งครอบครัว
32. หาเหตุ	รางวัล - ชายขากจนระงับเหตุได้ เจ้าเมืองจึงยกธิดาและยกเมืองให้ครอง
33. อ้อยลำเดียว	รางวัล - พญานกสงสารเด็กหญิง จึงสาปให้กลายเป็นนกบินหนี ลงโทษ - ลูกสาวเลี้ยงตัดอ้อยของพ่อเลี้ยง ไปลำเดียว พ่อเลี้ยงจึงทุบตีปางตาย
34. ตาแขนปม	รางวัล - ใครเป็นพ่อของโอรสเจ้าหญิง เจ้าเมืองจะให้แข่งกับเจ้าหญิง ตาแขนปม - ชายทุกคนไว้ชีวิตถึง ถึงจึงให้ลงสังคังสัตว์
35. เต่าทอง	รางวัล - ใครทำบิณฑาทองคำ ถัดรองทองคำ โทกเงินทอง และเพชรได้ใน 3 วันเจ้าเมืองจะให้ลูกสาว
36. ทนไนชปีแก้ว	รางวัล - ชายแสดงธรรม เทวดาแปลงจึงให้แก้ว - ชายรวย เศรษฐีจึงขอลูกสาวให้ - ชายตอบปัญหาธรรม และเทศน์ดี เจ้าเมืองจึงให้รางวัลและสม 1,000 คน ลงโทษ - มเหสีถูกเข้าใจว่าเป็นชกย์ เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากวัง - มเหสีร้องใส่ความมเหสี เจ้าเมืองจึงให้ประหาร แคมเสื่อเอาไว้
37. ควางทอง	ลงโทษ - มเหสีถูกใส่ร้ายว่าลอบลุดเป็นหมา พระราชาจึงให้เอาไปผูกไว้ข้างส้วม - เจ้าหญิงอุทานว่าได้คู่เป็นควางทอง เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง - ชายที่ใส่ร้ายมเหสีถูกพระราชาให้เอาไปผูกไว้ข้างส้วม
38. คำสาปแห่งความรัก	ลงโทษ - พระราชาไม่ยอมเผาศพเมีย ประชาชนจึงจับลอยแพ - เมียเจ้าเมืองทั้งสาม เจ้าเมืองจึงสาปให้นางตาย
39. โฉ๊ะแซงร้าย	ลงโทษ - หลานสาวท้องไม่มีพ่อ ลุงจึงไล่ออกจากบ้าน
40. นางคูรา	ลงโทษ - ชกย์เอาดอกไม้ป่าสมพระอิศวร พระอิศวรจึงสาปให้เป็นควางที่ตายเพราะลูก
41. นางแสงพระจันทร์	ลงโทษ - โอรสถูกใส่ความว่าเป็นคนกบฏ เจ้าเมืองให้ฆ่า แต่รอด
42. นางทนนางทาน	ลงโทษ - ลูกสาวทำน้ำหมากกรดที่นอน พ่อจึงให้ไปมีตัวเป็นลิง
43. บุนทนางค์	ลงโทษ - ชายขากจนขอธิดาเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงขับจากเมืองพร้อมกับธิดา - พี่เขยที่เป็นเจ้าชายแพ้น้องเขยที่เป็นขอกทานจึงต้องเป็นข้าน้องเขย - เจ้าหญิงคนที่แพ้น้องสาว จึงต้องเป็นทาสน้อง
44. ปลาบู่ทอง	ลงโทษ - เมียหลวงไม่ยอมฆ่าปลา สามีจึงตีตาย - พี่สาวเลี้ยงทำร้ายน้องสาว เจ้าเมืองจึงให้ประหาร แต่น้องห้ามไว้
45. พระทนิวงศ์	ลงโทษ - เจ้าหญิงถูกหาว่าเป็นชกย์กับคนพิการ เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง
46. พระชกิด	ลงโทษ - เจ้าเมืองที่ขิงเมืองผู้อ่อนถูกรณีสืบ
47. พระรณเมรี	ลงโทษ - ลูกสาว 12 คนทำให้พ่อแม่งน พ่อแม่จึงเอาไปปล่อยป่า - หญิงแทงดาปลา จึงถูกลักตา
48. พระรณเมรี: ฉบับนางเรื่อง ใน	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาเจ้าหญิง เจ้าเมืองจึงจะจับกุม
49. พระวรรณคร	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวชกย์ เจ้าเมืองชกย์มาตามจึงถูกฆ่า - มเหสีถูกใส่ความว่ามีลูกเป็นท่อนไม้ เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - มเหสีร้องใส่ความมเหสี เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง
50. รามขอมเน	ลงโทษ - เจ้าเมืองคิดว่ามเหสีเป็นชกย์กับหอยโข่งจึงมีโอรสเป็นหอยโข่ง จึงเนรเทศทั้งแม่ลูกออกจากเมือง
51. ลักขณวงศ์	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวชกย์ ชกย์จึงให้ล้อมจับแต่ก็สู้ไม่ได้ - พรหมณ์ถูกเข้าใจว่าลวนลามมเหสี เจ้าเมืองจึงให้ประหาร

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
52. วรวงศ์	ลงโทษ - โอรสถูกหาว่าลวนลามสนมพระบิดา พระบิดาจึงให้ประหาร - สนมที่ใส่ร้ายเจ้าชายอุกโกนหัว ทัดดอกไม้ ชัดนุ่น แห่งประจัน และชุดหลุมฝังเหลือแต่คอแล้ว เอาหัวไป
53. ศิลปศาสตร์	ลงโทษ - สนมใส่ความมเหสี เจ้าเมืองจึงให้ลอยแพ
54. สุพรรณรังสี	ลงโทษ - ธิดาขี้ขลาดใจกับมนุษย์ เจ้าเมืองขี้ขลาดจึงจะประหารนาง
55. สุวรรณสิน	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงจับ
56. แสงสุริยา	ลงโทษ - เจ้าชายเข้าหาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองจะจับแต่ก็หนีได้
57. อภัยสุริยา	ลงโทษ - มเหสีซักถามเมื่อเห็นเจ้าเมืองอยู่กับหญิงอื่น เจ้าเมืองจึงโอบ - เจ้าชายขโมยรูปชายของเจ้าเมืองอีกเมืองหนึ่ง เจ้าเมืองนั้นก็ยกมาตี - ทูตเมืองศัตรูเข้าไปพบเจ้าเมือง เจ้าเมืองก็ให้สีกหน้ากลับไป
58. อำไพราช	ลงโทษ - หากพญานกเลี้ยงดูลูกสาวพระอินทร์ไม่ดี พระอินทร์จึงจะลงโทษ

4.3. นิทานอธิบายเหตุ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กระต่ายบนดวงจันทร์	รางวัล - กระต่ายสะละทางไปรักษาคณ เทวดาจึงเอากระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์
2. ประวิติสงครามต์	รางวัล - บัณฑิตชนะท้าวกบิลพรหม ท้าวกบิลพรหมจึงตัดเศียรบูชา
3. โมกเกลือ	รางวัล - น้องชายที่ยากจนให้หมูเต็มแก๊ง ฝึมอมบเครื่อง โมกเกลือให้
4. รามสูรเมขลา	รางวัล - เมขลาหาค้างมาเติมขันตามที่ฤๅษีสั่ง ฤๅษีจึงให้แก้ววิเศษ - รามสูรหาค้างมาเติมขันตามแต่ฤๅษีสั่งน่อยใจจึงให้ขวานวิเศษ
5. แรงอริษฐานของปลาหมอ	รางวัล - ขากที่เจ็บป่วยปลอขปลาหมอ ปลาหมอจึงเกิดเป็นสมุนไพรรักษาโรค
6. กรรมเก่าของกา	ลงโทษ - นกขโมยไม่ยอมจ่ายค่ารักษาให้กา นกอื่นจึงจับนกขโมยออกจกสมาคม จึงต้องหากินกลางคืน
7. แก่นข้าว	ลงโทษ - ลูกธัญไม่หยุด แม้จึงดื่มแก่นข้าวให้กิน
8. ขวานรามสูร	ลงโทษ - นางฟ้าข้าหลอกรามสูร รามสูรจึงขว้างขวานใส่
9. ทำไมแมวจึงเกลียดหนู	ลงโทษ - หนูเห็นแก้วแมว จึงจับกิน
10. มะพร้าว	ลงโทษ - ลิงชอบแก่งผู้อื่น ฤๅษีจึงตัด - ลิงถอนขนนกสาธิตกา ฤๅษีจึงตีเจ็บหนัก - ฤๅษีตีลิง ลิงจึงตายไปเป็นมะพร้าวให้ฤๅษีกินเป็นโรคสัตว์
11. ชายหอย	ลงโทษ - ชายหอยไม่ทำบุญทำทาน พระอิศวรมาชวนทำบุญก็ปิดหูไม่ฟัง จึงถูกสาปให้กลายเป็นหอยมาดัง ทุกวันนี้
12. ชาร์วง	ลงโทษ - พระญาร่วงกินมะม่วงหิมพานต์แล้วขงกคปากจึงสาปให้มะม่วงหิมพานต์มีเม็ดอยู่ข้างนอก
13. ฤดูกาลผสมพันธ์ของสัตว์โลก	ลงโทษ - คนเข้าซื้อพระอิศวรเรื่องเวลาผสมพันธ์ พระอิศวรจึงให้คนทำเมื่อไรก็ได้
14. หมากับแมว	ลงโทษ - ปลาแก้วข้าหลอกลูกปลา ปลาจึงคบแก้วข้ามาถึงทุกวันนี้
15. อีสอนวอน	ลงโทษ - ลูกสาวคนหนึ่งชอบชุง คนหนึ่งชอบคบชู้ผู้ชาย คนหนึ่งชอบขโมย พ่อแม่จึงนำลูกไปทิ้ง - หญิงชอบชุง นกที่ช่วยชีวิตจึงทิ้งทะเลมน้ำตาย

4.4. นิทานคติ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. การละอายความชั่ว	รางวัล - คิยซ์ไม่ขโมยของตามที่อาจารย์สั่ง อาจารย์จึงยกลูกสาวให้
2. การเล่นงาโต	รางวัล - ใครขึ้นต้นขารุ่งได้สูงสุดเจ้าเมืองจะยกธิดาให้
3. กิน นอน โกหก	รางวัล - ชายทำให้หญิงที่รักมันกับสามีที่ตายไปแล้วมาแข่งกับตนได้ เจ้าเมืองจึงจะให้ป็นมหาดเล็ก
4. ข้าไม่อยากตาย	รางวัล - ใครทำให้เศรษฐีไม่ตายได้จะแบ่งทรัพย์ให้ครึ่งหนึ่ง
5. จังโหรฉิบหาย	รางวัล - ใครอาสาปราบศึกชนะมา เจ้าเมืองจะยกธิดาให้
6. เจ้าชายปัญญา	รางวัล - บุตรเศรษฐีมีลูกกับเจ้าหญิงโดยไม่ได้อยู่กับนาง เจ้าเมืองจึงยกนางให้
7. ชายตัดฟัน	รางวัล - ชายตัดฟันฉลาด เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นอำมาตย์
8. ไชยชาเลือกเมีย	รางวัล - เจ้าเมืองให้ทองเท่าลูกทักแก่ชายที่ทดสอบเมียว่าซื่อสัตย์หรือไม่
9. พ่อล่าเอียง	รางวัล - ลูกฉลาดพอจึงกลับมารัก
10. พุทธิเป็นศรีแก่ตัว	รางวัล - ชายพูดเพราะ เศรษฐีจึงให้วัวและลูกสาว
11. ลูกเขยเจ้าปัญญา 1	รางวัล - ลูกเขยจับปลาในนาปรังได้ เศรษฐีจึงให้ลูกสาว
12. ลูกเขยเจ้าปัญญา 2	รางวัล - ชายขากจนคิดค้าขาย เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้
13. ลูกดาชาย	รางวัล - ชายช่วยลูกสาวเจ้าเมืองที่ถูกราชาสีห์จับตัวไปได้ เจ้าเมืองจึงยกลูกสาวให้
14. นิทานนางกรรไตรย	รางวัล - ธิดาของเสนาถลาดจึงได้เป็นมเหสี - พระราชาถูกพญานาคเข้าใจคิด พญานาคจึงสอนมนต์
15. สมบัติของพ่อ	รางวัล - ลูกคนเล็กขยันช่วยพ่อทำงานจึงร่ำรวย
16. สาวเจ้าปัญญา	รางวัล - ชายทนแค้นน้ำหนาวได้ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้
17. หมาแม่	รางวัล - ลูกสาวกตัญญูต่อแม่หมาจึงได้ทองคำ
18. แหวนดีเพราะหัวฝีดีเพราะเมีย	รางวัล - ถ้าเมียไม่ค้า เพื่อนจะจ่ายเงินให้หัวเท่าราคาโค
19. อ้ายซี้คร้าน	รางวัล - กำพริ้วเป็นผู้มีทรัพย์ เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้ - ชายกำพริ้วชนะพนันนายสำเภา นายสำเภาจึงยกทั้งสำเภาและสินค้าให้
20. อีปุกเก็บ	รางวัล - หญิงรู้คุณค่า แม่โศสพจึงปลอมเป็นชายมาขอและให้ทรัพย์มาก
21. กระดุกไก่	ลงโทษ - ลูกเขยจน พ่อตาจึงให้กินแต่กระดุกไก่ทุกวัน
22. คนพาซื้อ	ลงโทษ - เสือเนรคุณคนที่ช่วยออกจากกรง สุดท้ายจึงต้องถูกขังเหมือนเดิม
23. ชายหัวดี	ลงโทษ - ชายที่ฆ่าแม่ของตนขึ้นเรือ เรือจึงล่ม - ชายฆ่าแม่ของตน คนในเรือจึงจับโยนทะเล
24. ไชยชาเลือกเมีย	ลงโทษ - เมียไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี เจ้าเมืองจึงให้ลงโทษ
25. ตัวอุบาทว์	ลงโทษ - พระราชาให้อำมาตย์หาตัวอุบาทว์ให้ได้ ถ้าไม่ได้จะประหาร
26. ดงป่าในเปรว	ลงโทษ - สามีมีเมียที่ไม่เชื่อฟังตน เจ้าป่าเปรวจึงฆ่าสามี
27. ชูระไม้ไซ้	ลงโทษ - สุนัขชอบขู่เรื่องของผู้อื่น เศรษฐีจึงไล่ออกจากบ้าน
28. น้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์	ลงโทษ - เมียชอบค้าหัว หัวจึงไม่กลับบ้าน
29. นิทานนางกรรไตรย	ลงโทษ - นางนาคสมสู่กับงูจิน พระราชาไปเห็นจึงเขกหัว - นายพรานฆ่าลิงที่ช่วยชีวิตคนแล้วกินลูกของมัน จึงถูกรณณีสูบ - ลูกเศรษฐีคบโจร พ่อแม่จึงขับออกจากบ้าน - บุตรเศรษฐีขโมยของของพระราชาจึงถูกประหาร
30. บัวบกเป็นเหตุ	ลงโทษ - ภรรยาหลงไม่เอาใจใส่สามี สามีจึงเอาแต่ชมภรรยาบ่อยต่อหน้า

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
31. พวกมากลากไป	ลงโทษ - เมียหาว่าผัวบ้า ผัวจึงไล่ทุบตี
32. แม่ผัวกับลูกสะใภ้	ลงโทษ - ลูกสะใภ้โลกและคิดทำร้ายแม่ผัว จึงถูกเผาตาย
33. ราชานีเขี้ยวอก	ลงโทษ - ราชานีเลือกคน ทหารเห็นเข้าจึงทุบตีจับได้
34. ฤทธิสาบาน	ลงโทษ - หากฤทธิขโมยของ จะได้เสวยโลภก็ขสข
35. โลกนักรักมากลากไป	ลงโทษ - เศรษฐีตายไปเป็นหงส์ทองมาช่วยลูกเมีย แต่ลูกเมียเนรคุณ พ่อหงส์จึงไม่มาช่วยอีก
36. วิวกับม้าเจ้าเล่ห์	ลงโทษ - ม้าเจ้าเล่ห์ เจ้าของจึงเอาไปไถนาแทนวัว
37. สมบัติของพ่อ	ลงโทษ - ลูกคนโตเอาแต่เที่ยวเตร่จึงยากจนลง
38. เสียงร้องจากเมล็ดข้าว	ลงโทษ - ลูกกินข้าวไม่หมด แม่ข้าวจึงไม่ให้กินข้าว เกิดความอดอยาก
39. หัวล้านนอกครุ	ลงโทษ - ชายหัวล้านทำเกินกว่าที่อาจารย์สอน อาจารย์อาจารย์จึงไม่ช่วยให้หัวหายล้าน

4.5. นิทานศาสนา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. จิตรกุมาร	รางวัล - หากพราหมณ์ทำให้พระราชินีไปสวรรค์ทั้งเป็นได้ พระราชาจะยกเมืองให้ครึ่งหนึ่ง
2. สุตกริทธิธรรมชาดก	รางวัล - กฎุมที่ทำบุญมากจึงได้เป็นพระราชินี
3. เจ้าเนร	รางวัล - เนรแสดงธรรมเจ้าเมืองจึงยกเมืองให้ครอง ลงโทษ - ชาวเมืองไม่เคยเห็นคนแต่งตัวอย่างพระจึงไล่ฆ่า
4. พระเจ้าสามเนร	รางวัล - สามเนรแสดงธรรม เจ้าเมืองจึงให้ครองเมือง และยกลูกสาวให้
5. พระมหาชนก: ฉบับทักษิณคดีศึกษา	รางวัล - พระราชาจะยกธิดาให้แก่ผู้ที่ตอบปัญหาและขกธนูได้
6. พระยาชมพู	รางวัล - ปราสาทของพระราชาไม่ถูกทำลายเพราะเคยสร้างวิหารถวายพระพุทธรเจ้า - พระพุทธรเจ้าชนะพระราชาจึงได้ยกตรีขรือยเอื้อนนครเป็นบริวาร ลงโทษ - อุปราชถูกเข้าใจว่าจะแย่งบัลลัง พระราชาจึงจำคุก
7. พิมพาพิลาป	รางวัล - ชายหนุ่มเป็นคนดี พระราชาจึงยกลูกสาวให้ - บุตรเศรษฐีนิมนต์พระพุทธรเจ้ามาประทับที่บ้านได้ พระราชาจึงยกลูกสาวให้ - หญิงถวายจิรวพระพุทธรเจ้าจึงเกิดมารูปงาม - หญิงเป็นผู้มีบุญพระราชาจึงแต่งงานด้วย - ชายมีศีลเมื่อถูกเผาที่มีดอกบัวคุ้มครองไว้ - ชายถือศีล พระราชาจึงตั้งเป็นอุปราช ลงโทษ - พระราชานเรนทรคนที่ช่วยให้ได้เป็นพระราชินี แม่คนจึงนำพระราชินีไปทิ้ง - พระราชาจะประหารพระโทธิสัตว์ เทวดาจึงลงมาขอร้อง - พระราชามัวมากจนคนจึงเกิดเป็นเปรต
8. มัจฉาฆาต	รางวัล - ช้างของเจ้าเมืองไม่ยอมทำร้ายชายหนุ่ม เจ้าเมืองจึงตั้งเขาเป็นนายบ้านและยกช้างให้ - ชายทำบุญมากจึงเกิดเป็นพระอินทร์ - หญิงรักชาติทำทานมากจึงไปเกิดบนสวรรค์ ลงโทษ - ชายถูกเข้าใจว่าคิดกบฏ เจ้าเมืองให้จับมาผูกช้างไล่ชน

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	<ul style="list-style-type: none"> - หญิงมีผู้ซึ่งเกิดเป็นนกยาง - ชาวบ้านอิจฉาใส่ร้ายคนดี ตายไปก็เกิดเป็นอสุร
9. ลินทุม	รางวัล - พระราชาให้ควงดาและมเหสีเป็นทาน พระอินทร์จึงชุบชีวิตลูก
10. สุบินสำนวนเก่า	รางวัล - นายบ้านถวายเป็นศิษย์กับเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงเลื่อนตำแหน่งให้
	<p>ลงโทษ - ขุนนางเบียดเบียนสัตว์ จึงทำให้เกิดโรคตาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - หญิงไม่เคยทำบุญ ชมพาลจึงให้โขนลงหม้อไฟกัลป์ - พรานฆ่าสัตว์ ตายไปเป็นเปรตกรรอกไฟเผา
11. โทษคิดกามคำฉันท์	<p>ลงโทษ - หากชายทำการกิจไม่สำเร็จเจ้าเมืองจะประหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนที่ชอบเที่ยวหาหญิงบำเรอพรากรลูกเมียผู้อื่นและข่มขืนหญิง จะคนกรก
12. พระศรีมโหสถ	<p>ลงโทษ - หากเด็กตอบปัญหาไม่ได้ เจ้าเมืองจะปรับ 1,000 ตำลึง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าเมืองให้เด็กชายทำงานหากทำไม่ได้จะปรับ - เสนาเคยฆ่าหญิง เจ้าเมืองจึงจะประหาร - เสนาเป็นโรคเรื้อนแล้วให้พระราชนอนดัก พระราชาจึงจะประหาร - ปุโรหิตเคยถูกขัณฑ์เข้าสิง พระราชาจึงจะประหาร - ปุโรหิตเคยขโมยแก้วของพระราชา พระราชาจึงจะประหาร
13. สุวรรณสาม	ลงโทษ - ยักษ์ทำร้ายพระโพธิสัตว์ เทพธิดาจึงลงมาภิภาย
14. จันทกาลกุมาร	<p>รางวัล - เด็กทุกตะขุบชีวิตขัณฑ์ นางจึงอาบน้ำให้เลือดฝาดและอาหารอย่างดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุกตะขุบชีวิตเข้าหญิง เจ้าเมืองจึงยกนางให้ - ทุกตะขุบชีวิตเข้าหญิง เจ้าเมืองจึงยกนางให้ - ทุกตะขุบชีวิตนาค นาคจึงมอบแก้ววิเศษให้ - ทุกตะโล่ผีกระสือ ช่วยพราหมณ์ พราหมณ์จึงยกลูกสาวให้ 7 คน <p>ลงโทษ - ลูกกินปูหมด พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มเหสีไม่ยอมให้เจ้าเมืองมีเมียใหม่ เจ้าเมืองจึงจับนางลอยแพ
15. จุลธนุคคหับฉจิต	<p>รางวัล - ลูกศิษย์เรียนเก่ง อาจารย์จึงยกลูกสาวให้</p> <p>ลงโทษ - หญิงฆ่าสามีเพื่อชายชู้ ชายชู้จึงทิ้งนาง</p>
16. บุนทนางศ์	<p>รางวัล - กบโดนเหยียบตายขณะฟังธรรมจึงได้ไปเกิดบนสวรรค์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุกตะโพธิสัตว์แสดงธรรม เจ้าเมืองก็ยกเมืองให้กึ่งหนึ่ง - ทุกตะโพธิสัตว์มีฤทธิ์มาก พระเจ้ากรุงจีนจึงยกลูกสาวให้ - ทุกตะโพธิสัตว์มีฤทธิ์มากจึงยกเมืองให้ครอง
17. ยาคู	รางวัล - ชาถวายเป็นศิษย์กับพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้ธรรมก่อนคนอื่น
18. ตำนานพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช	<p>รางวัล - พระสาวกชนะมาร มาจึงยอมเป็นข้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชายหญิงเอาพระบรมธาตุ เจ้าเมืองจึงให้ทรัพย์สินมาก <p>ลงโทษ - มารขัดขวางการสร้างพระบรมธาตุ พระโมคคัลลินุตรจึงสาปให้เป็นสุนัขมีถลกบาตรรัดคอจนเปื่อย</p>

4.6. ตำนานปรัมปรา

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. แม่โพสพ	รางวัล - หญิงบริจาคน้ำจึงเกิดเป็นเทพธิดามีชีวิต - เทพธิดาสละเนื้อหนังให้คนกิน เนื้อหนังนั้นจึงจะมีอายุยืนไม่ตาย
	ลงโทษ - ผู้คนหันไปยกย่องพระพุทธเจ้า แม่โพสพจึงหนีไปทำให้คนอดอยาก
2. แม่ย่านาง	รางวัล - พระอินทร์จะช่วยเหลือชีวิตทุกคนหากหญิงผู้หนึ่งยอมแลกชีวิตอยู่กับเรือตลอดไป
3. ราหูกินจันทร์	รางวัล - ชายเอาข้าวใส่ขันเงินขันทองใส่บาตรจึงเกิดเป็นพระอาทิตย์พระจันทร์ - ชายเอาข้าวใส่กระดิ่งไปทำบุญจึงเกิดเป็นราหู
4. โнора 2	รางวัล - พรานเคยช่วยพญานาค พญานาคจึงช่วยพรานจับมโนห์รา
	ลงโทษ - เจ้าหญิงชอบรื่องรำ เจ้าเมืองจึงขับออกจากเมือง - หากพรานหาเนื้อตามที่สั่งไม่ได้ พระราชาจะตัดหัว - นายช่างสร้างปราสาทให้พระราชาสวยงามมากจึงถูกฆ่าเพราะกลัวจะไปสร้างให้ที่อื่นสวยกว่า
5. ญานาะ	ลงโทษ - เจ้าหญิงตั้งครรภ์กับพี่ชาย เจ้าเมืองจึงให้ขับออกจากเมือง - เจ้าชายมีสัมพันธ์กับน้องสาว เจ้าเมืองจึงให้ประหาร
6. ตำนานการสร้างโลกคำกลอน	ลงโทษ - คนบอกว่าพระพุทธเจ้ามีคุณกว่าแม่โพสพ แม่โพสพจึงหนีไปทำให้คนอดอยาก
7. ตูแวอเจ้าเมืองโกตาบารู	ลงโทษ - หมอนวดอปลักษณ์ตั้งครรภ์กับเจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากวัง
8. เทวดานพเคราะห์ที่เป็นมิตรและเป็นศัตรูกัน	ลงโทษ - ลูกหนี้ไม่มีเงินใช้หนี้ นายเงินจึงให้เป็นทาส
9. โнора 1	ลงโทษ - องค์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่มีสามี เจ้าเมืองจึงให้ลอบแพ
10. โнора 3	ลงโทษ - บุตรชายเจ้าเมืองชอบเพื่อนรำ เจ้าเมืองอาจจึงให้เอาลอบแพ
11. ตำนานละครชาตรี กรมศิลป์ากร	ลงโทษ - เจ้าหญิงท้อง ไม่มีพ่อ เจ้าเมืองจึงให้เอาไปลอบแพ
12. ตำนานชาตรี (โนรา: ตำนาน) เล่าโดยนายพูน	ลงโทษ - เทวดานางฟ้าไปดูละครของคนจนลืมเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรจึงทำลายการแสดงของคนทั้งคู่
13. ศิวานูราช	ลงโทษ - พระนารายณ์และพระศิวะแปลงไม่ยอมให้ฤๅษีเกี่ยวพา ฤๅษีจึงสาปแต่ไม่ได้ผล

4.7. นิทานมุขตลก

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. แก่แก่น	รางวัล - ชายคนหนึ่งรักษาลูกสาวเจ้าเมือง เจ้าเมืองก็ตั้งให้เป็นหมอบประจำเมือง
2. ชารีฟอศปฎิภาณ	รางวัล - ชายหนุ่มฉลาด เจ้าเมืองจึงตั้งเป็นที่ปรึกษา
	ลงโทษ - ชายบอกว่าการโกหกสนุกที่สุด พระราชาจึงให้เอาไปประหาร
3. ไชยชคอรอก	รางวัล - ชายทำเป็นว่าดักกระรอกได้ทุกวัน จึงเศรษฐีจึงขยกลูกสาวให้
4. รอดตายเพราะพริก	รางวัล - ชายช่วยให้เด็กหุดรื่อง พ่อแม่ก็หาอาหารมาเลี้ยง และพาไปส่งที่หมาย
5. บ๊ะฮ้ายเนร	รางวัล - ถ้าชายทำให้พ่อของหญิงได้แม่ได้ พ่อของนางจะขยกลูกสาวให้
6. ศรีธนูชัย	รางวัล - ถ้ามเหสีคนใดมีโอรส เจ้าเมืองจะยกสมบัติให้ - มเหสีรักยาคีลจึงได้ลูก
	ลงโทษ - เจ้าเมืองคิดว่าทหารไม่ทำงานจึงลงโทษทหาร

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
	- ศรีธนญชัยทำความเดือดร้อนให้พระราชาบ่อย พระราชาจึงแกลงเอ็งให้กิน - หากใครเห็นหน้าพระเจ้ากรุงจีนจะประหาร - ศรีธนญชัยหลอกเจ้าเมืองจีน จึงถูกสั่งให้ขังในถ้ำเย็น ถ้ำมดคัน และปล่อกกลางทะเล
7. สามเกลอ	รางวัล - ชายสามคนเป็นนักโกหก นักกิน และนักนอนที่ดี พระราชาจึงขกเมืองให้
8. หมอคูเจ้าเล่ห์	รางวัล - พระช่วยพระราชาหาของ พระราชาจึงให้ข้าวของเงินทองมาก
9. อาบุญาวัส	รางวัล - เจ้าเมืองให้ชายหาหัวมีคราพูดได้ ถ้าหาไม่ได้จะฆ่า ถ้าหาได้จะให้เงินทอง - เจ้าเมืองให้ชายแบกมัดซิดหากทำได้ขกเมืองให้
	ลงโทษ - พ่อค้าฝันว่าได้แต่งงานกับลูกสาวคะโตะ คะโตะจึงรีบสมบัติพ่อค้าและเนรเทศ - คะโตะรีบสมบัติพ่อค้า เจ้าเมืองจึงปลดจากตำแหน่ง
10. อาเวณีแซ	รางวัล - ชายถูกเข้าใจว่าฆ่าช้างคมน เจ้าเมืองจึงให้รางวัล - ชายฆ่าเสือ เจ้าเมืองจึงให้เป็นแม่ทัพและยกธิดาให้ ลงโทษ - อาเวณีแซเป็นคนขี้โม้ เจ้าเมืองจึงไล่ออกจากเมือง
11. ศรีธนญชัยทำนายฝัน	ลงโทษ - ชายฝันว่าได้แต่งงานกับลูกสาวพระยา พระยาจึงให้เอาไปประหาร
12. สามพี่น้อง	ลงโทษ - ลูกพี่เก็ชงมาก พ่อแม่จึงไล่ออกจากบ้าน
13. อ้ายหวั้ง	ลงโทษ - ลูกเขยตอบคำถามพ่อตาไม่ถูก เมียจึงไม่ให้ขึ้นบ้าน

4.8. นิทานชีวิต

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ไกรทอง	รางวัล - ตาขายให้พญาจระเข้โดยสารเรือ พญาจระเข้จึงให้ทองคำ - ชายปราบจระเข้ได้ศรัญญูจึงขกลูกสาวให้ ลงโทษ - หากใครทำผิดเจ้าเมืองจะจับให้จระเข้กิน - ชาลวันคิดสิดและอาแมนุชย์มาเป็นคู่จิ้งค้องตาย
2. เลือดเทพี ชีวิต	รางวัล - ชายช่วยลูกสาวศรัญญูจากอันตราย ศรัญญูจึงรับเข้าทำงาน ลงโทษ - หลิงไถ่แม่ออกจากบ้านและทำไม่รู้จึก สวรรค์จึงสาปแข่งจนตาย

4.9. นิทานสัตว์

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. กระจงกับราชสีห์	รางวัล - กระจงไม่โกหกและไม่ป้อขอ ราชสีห์ให้เป็นที่ปรึกษา ลงโทษ - สัตว์อื่นประจบสอพลอราชสีห์ ราชสีห์จึงให้เป็นเครื่องจานต่อไป
2. พระยาขบ – เมืองกะบิงรี	ลงโทษ - นักเขาถูกสักคอเพราะขโมยเมล็ดงาพระสุชน

4.10. นิทานเกี่ยวกับเรื่องผี

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. ไหมหาสมบัติ	รางวัล - ถ้าใครรักษาสิลบริสุทธิ์ ผีเจ้าของสมบัติจะเข้าฝันให้มาเอา
2. บีเต็งกับอับดุลละ	ลงโทษ - ชายเอาเปรียบเพื่อนทำให้เพื่อนตาบอด จึงถูกผีจิ้งจกหัวใจกิน

3. พี่หลังลาว	ลงโทษ - หญิงสาวโกหก จึงถูกตีหักคอตาย
4. ฮาดูปารี	ลงโทษ - ชาวบ้านอิมของนางไม้แล้วไม้กิน นางไม้จึงจับตัวไปซ่อน

4.11. นิทานวีรบุรุษ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. พังพการ	ลงโทษ - เด็กทำปลาหลุด หัวหน้าเด็กจึงตัดคอด้วยดาบไม้คอกขาดตาย

4.12. นิทานเข้าแบบ

ชื่อเรื่อง	อนุภาค
1. รูปวาดที่มีปัญหา	ลงโทษ - ถ้าใครไม่เชื่อฟังเทพารักษ์ จะถูกสาปให้เป็นลิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฉิรนุช แมลงภู เกิดเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2526 สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2548 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย